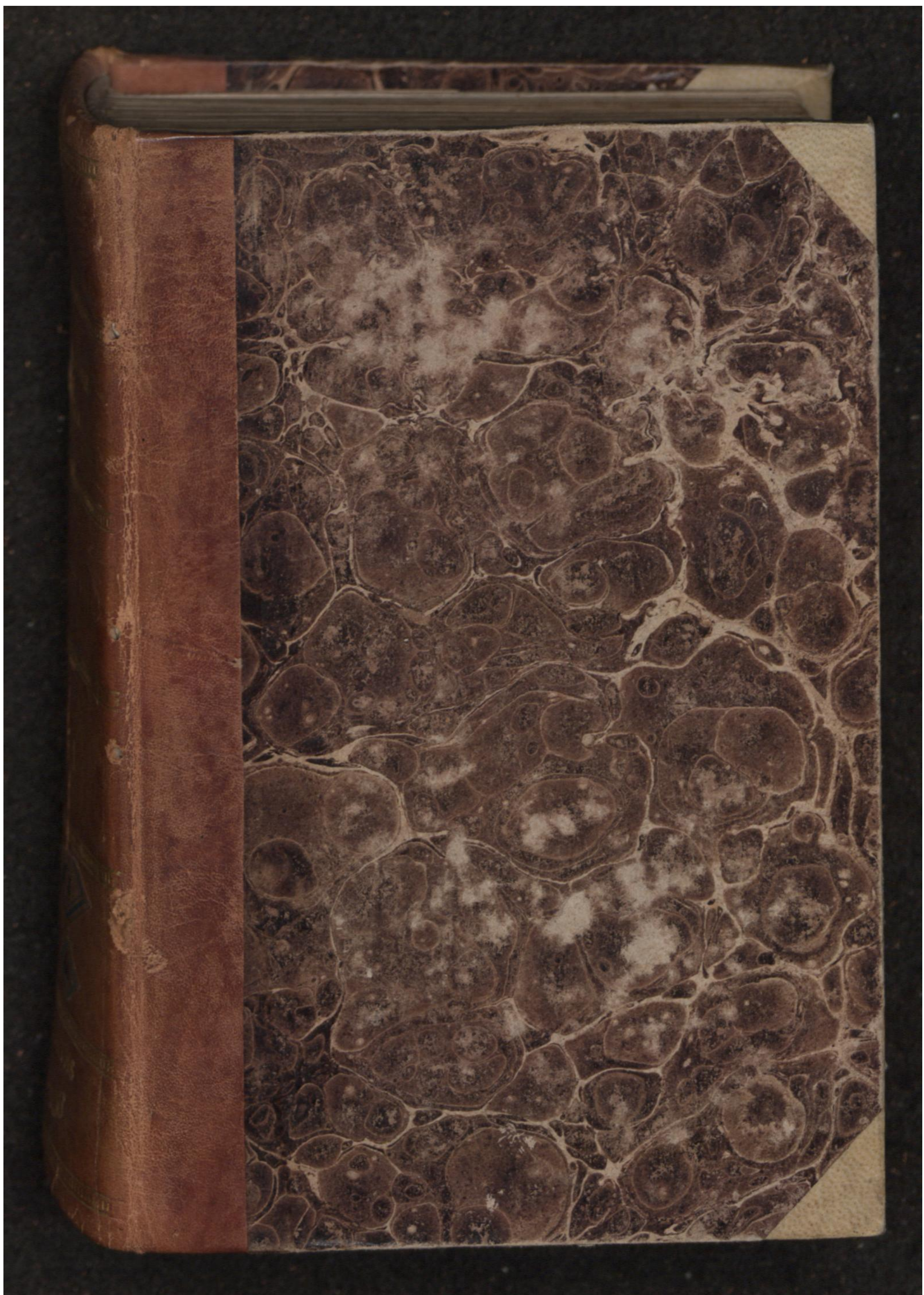
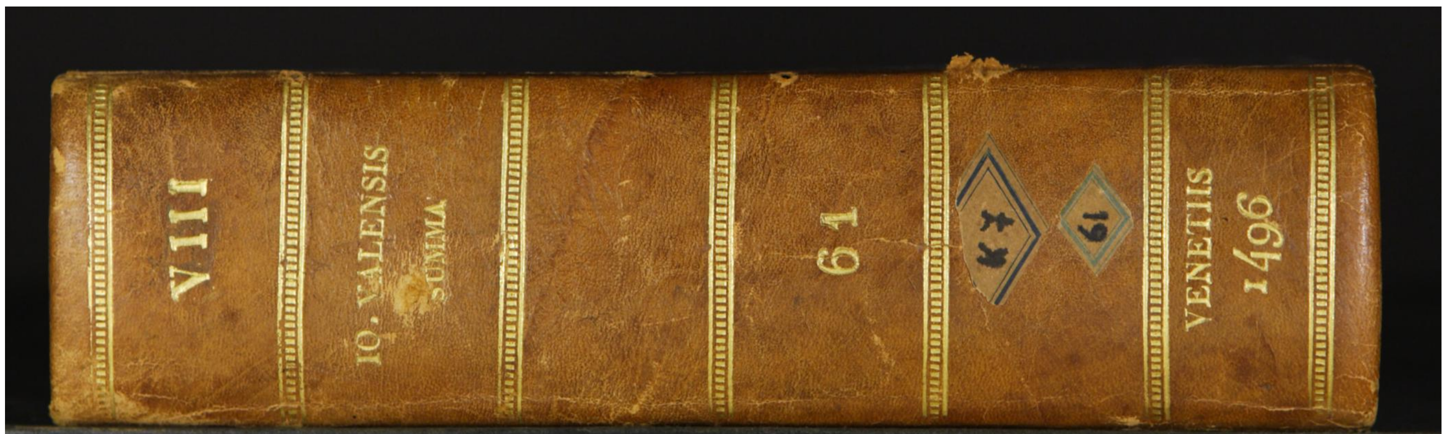
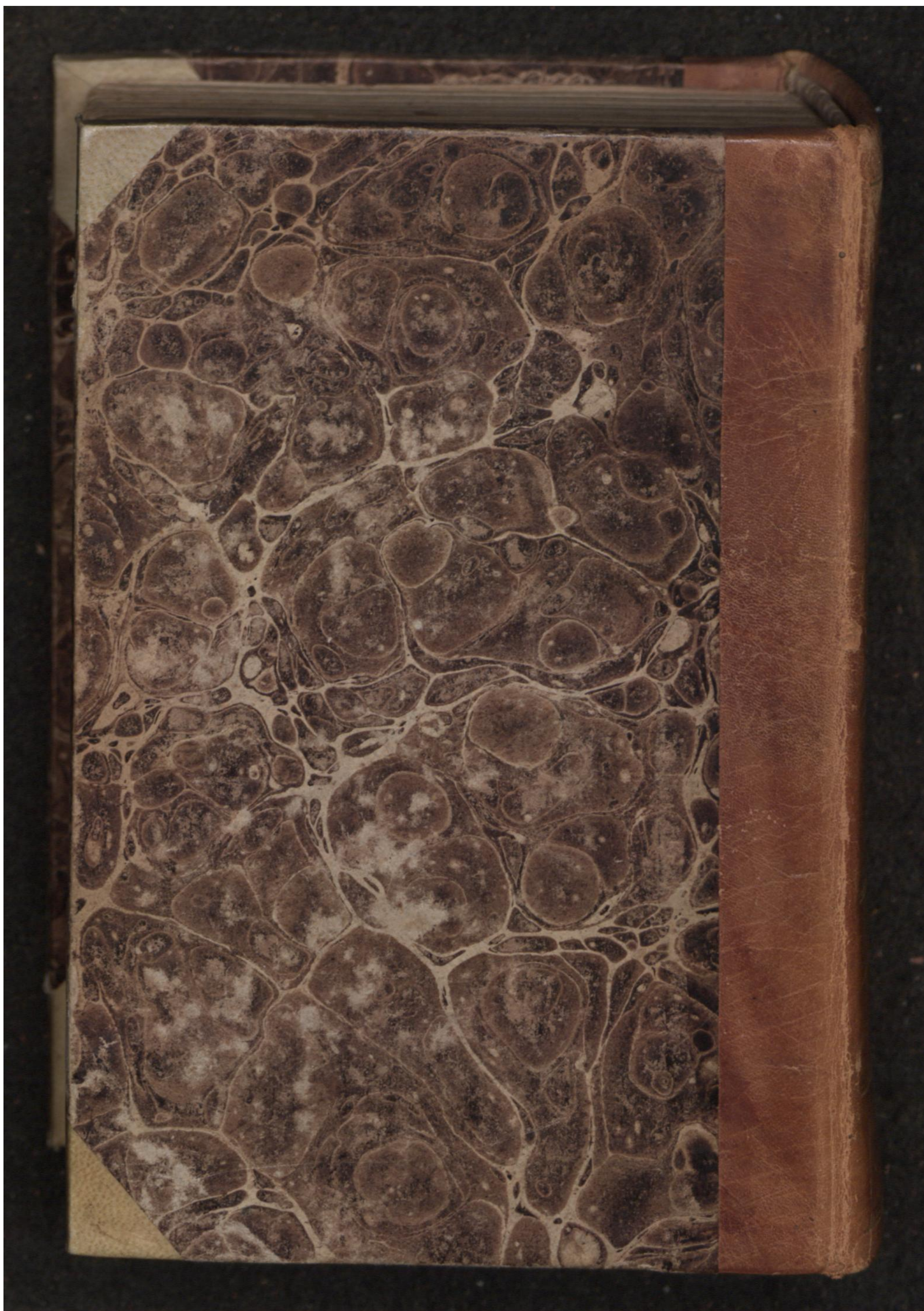

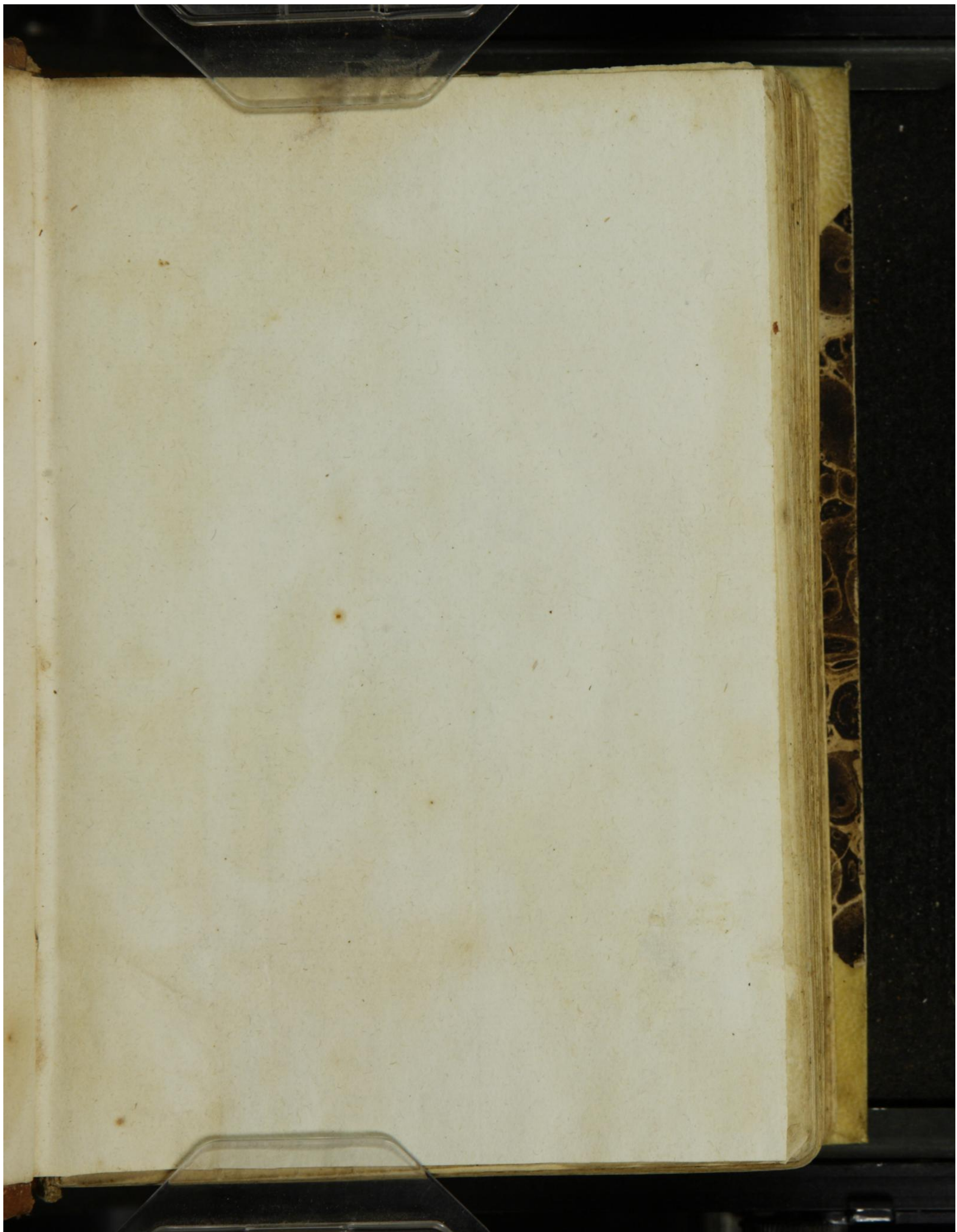

VIII
IO. VALENSIS
SUMMA
61
K
19
VENETIIS
1496

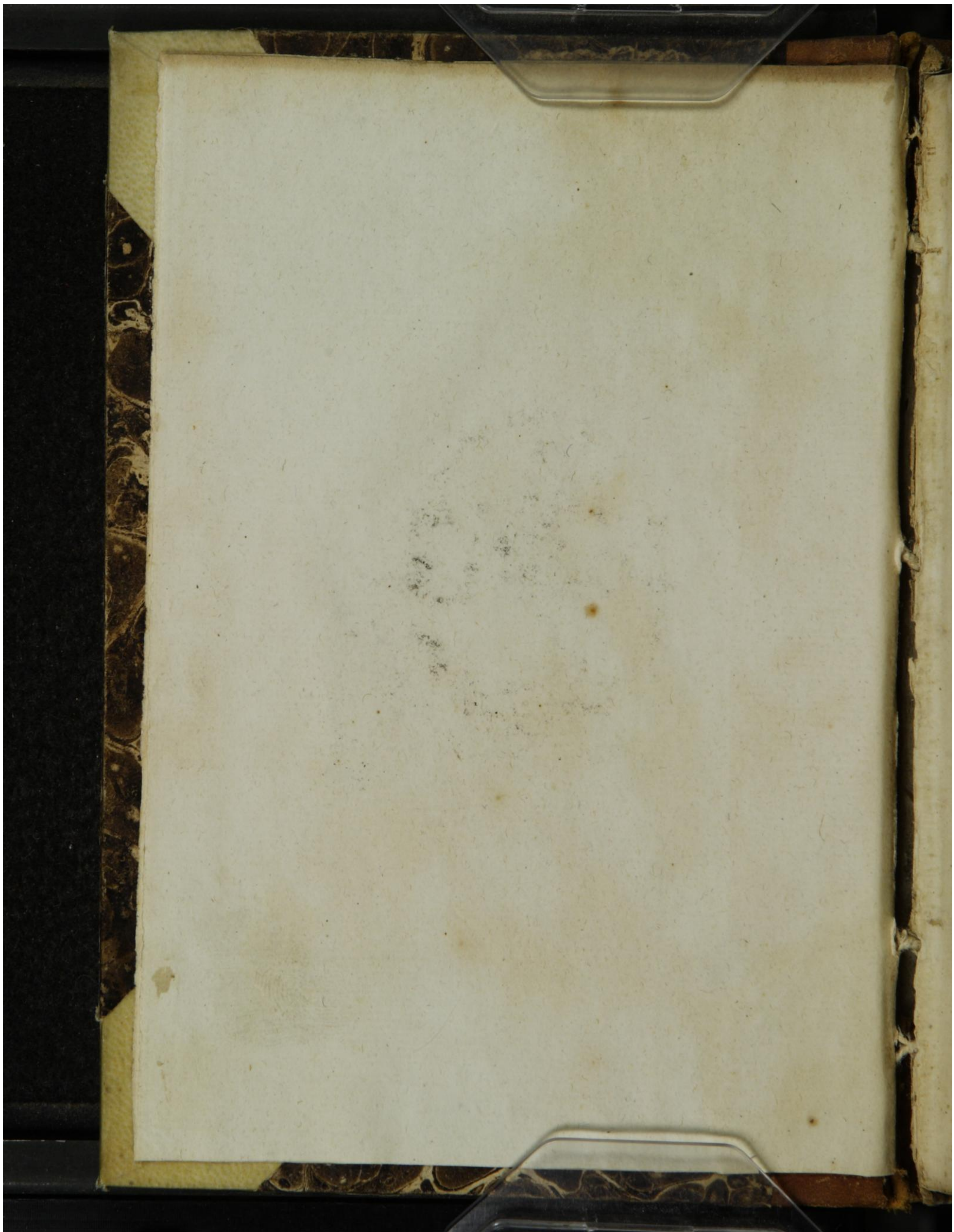

Summa Iōannis Valensis de regimine
uite humane seu Margarita do-
ctoꝝ ad omne ꝓpositum.
ꝓut patet in tabula.

Ad Sapientissimum Theologũ fratrẽ Petrum de Arriuabẽis ordĩs minoꝶ Guillelmus Astẽsis. S. D.

h Aud ĩiuria mi pater reuerẽde ab Atheniẽsibus nõnũq̃ irrisos fuisse Lacedemonios arbitror: q leges quas suis conderent eas in archiuũ conferrent: quasi his legibus posse hoĩum uitam institui existimarent: quæ non essent enunciatæ: quod ipsi longe secus faciendum censebant: id quod a Romanis etiam lege sancitum fuit & obseruatũ: quippe quia frustra leges & ad bene beateq; uiuendũ instituciones a principibus dicerent̃: nisi: ut Mercurius instituit Trimegistus suis enunciarent̃ & populis & iudicibus: ut quid obseruandum esset: aut a quibus abstinendũ ĩtelligi posset. Id ipsum cũ ceteris: tum tibi potissimũ pro ĩnato erga ꝓximum charitatis studio decreuisti obseruandũ: ut pote qui diuinis semper cõtemplandis: ut assolet᷑: uersaris: tui quoq; animi curas ad cõmunem hoĩum utilitatem quandoq; impenderes: Effecisti sane pater optime quod uirum decuit cui diuina cõmittuntur archana. Nec ulla exparte tua te fefellit opinio. Quando quidẽ sũmã hanc aureã innocentissimi illius Theologie philosophi Fratris Ioannis Valensis usq; adeo penitus occlusam nõ secus ac preciosam gemmam ex abditissimis latebris ad oĩum tandẽ noticiã ferre properasti: ut sciant cuncti quãta te diuturna sup cõi oĩum utilitate cura solicitet. q ut tãtorũ

laboꝝ gratiosior fructus ītra sinū memorie cōmē-
daret̄ uoluisti sniāꝝ flosculos ī ordinē colligere: &
uiā legētibus pādere: Quāobrē tuus Georgius de
Arriuabenis uir inquā īter ceteros impssores offi-
ciosissimus: ut tuæ morē gereret uolūtati: sūmam
hāc ipsā perq̄ acuratissime īprimere curauit: tanto
qꝫ studio: ui: diligentia: ac cura tā præclaꝝ opus in
lucē redactū ē & emendatū: ut nō uerbū tm̄: sed nec
syllabā credā ī corrigēdo omissā. Quo tāti uiri ge-
nerosos usqꝫ labores ueluti Beatus Bernardius Fel
trēsis suo semꝑ comitatu cōtubernioqꝫ dignabat̄:
ita omnes diuini eloquii ꝑcones & lectitare: & sibi
ꝓponere ualeant quos imittent̄ & predicent & in
ꝗbus ueluti quodā absolute ac totius uirtutis spe-
culo altius speculent̄: ut sciāt cū oībus secure & in
trepide loqui: & decenter uniuersos scd̄m singulas
statuū conditiones instruere. Oportet.n. uerbi dei
declamatores oīum artium esse pitissimos: & ut de
oratore primus oīum Gorgias Leontinus sensisse
legitur: apte de oībus scire rn̄dere. Non.n. parum
est in ꝑsuadendo se unū oībus exhibere audiendū:
qui & dicēdo auditoꝝ animos in ueritatis senten-
tiā trahat: & suadēdo ac disuadēdo in oī re uertat
quo malit. Itaqꝫ cū singulis bonaꝝ artiū disciplinis
uix singule hoīum etates sufficiant. Mirabile certe
munus hoībus fuisse celitus cōdonatū arbitror: ꝙ
huiuscemodi liber ī lucē ꝓdierit: cui qui uti uolue

rint: queant inter oĩs artiũ ꝓfessores quasi in ꝓpria uersari officia. Hic. n. floret medicina. hic legũ ueneranda maiestas. Hic poetæ ꝑspicui: q apud egyptios sacerdotũ & ꝓphetaꝝ cognoměto humanarũ simul diuinarumq; rerum cognitionẽ tradiderũt. Hic demũ philosophie rõnalẽ: moralẽ: naturalẽq; pre se fert scientiã: docetq; non solũ hoĩem cetera: sed qd sit ẽt ipse hõ: nec qcq̃ est hoĩum obscurũ erroribus: quod huius ductu curaq; non splendeat: Quã. n. põt mens hoĩum in errores lapsa incurrere egritudinẽ: ĩ qua nõ sanet̃ his philosophiæ gubernaculis atq; medicaminibus. recte Stratonicus hãc sanitatem appellat: Hæc uiã ab bene beateq; uiuendum suis parat preceptis. Huius clientes plurimum amant Veneti: Immo ueros moribus ac peritia Philosophos numinũ instar & colunt & uenerantur. Quapropter ab ipsoꝝ Illustrissimo atq; Excellentissimo Dñio fuit obtentũ ꝙ nullus ꝑter prefatum Georgium libellũ hunc ualeat imprimere: aut imprimi facere: seu alibi impressum uendere in terris eiusdẽ usq; ad annos decem ꝓxime futuros. Qui igitur huius Sacre philosophiæ stigmata elementaq; apprehendere cupiunt: omni studio curare debent: ut qd̃ paruo empturi diuinũ opus inueniunt sue omnino biblyothecæ ascribãt: ex quo magnã cõsequent̃ uoluptatẽ: maioresq; in dies suscipient fructus ad laudẽ summi tonantis. Amen. Finis.

¶ Tabula per ordinem Alphabeti omnium in summa Joannis valensis contentorum.

¶ De incipientibus a littera. A.

De littera. B.

De littera. C.

61

De littera. E.

E

De littera. F.

De litera. H.

De littera .L.

D

De littera. M.

De littera. N.

De littera. O.

De littera. P.

De littera. Q.

De littera. R.

De littera. S.

De littera. T.

De littera. V.

De littera. X.

De littera. Y.

FINIS TABVLE

¶ Incipiunt tituli super communiloquio fratris Joannis valeñ. ordinis fratrũ Minorum

Um collectiõis huius que potest dici summa collectionum siue communiloquium sint septem partes ad maiorem euidentiam processus cuiuslibet partis capitula prenotantur.

¶ Prime igitur ptis sunt distinctiones. x. Quarum prima est de republica in communi et informatione personarum ex qbus constituit. Et hui⁹

Primum capitulum quid sit respublica.
Secundum ex quibus constituitur: et qualiter
Tertium qualiter debet legibus regulari
Quartum qualiter debet in iustitia fundari
Quintũ qualiter debet vnanimi concordia cõnecti et vniri.
Sextum qualiter debet fideliter adiuuari
Septimum qualiter debet salubribus consilijs dirigi
Octauum qualiter debet virtuosis moribus ordinari
Nonũ: qualiter recta intentione debet ordinari
Decimũ qualiter ex p̃dictorum carentia vel defectu destruitur
Undecimũ de exẽplis antiquorum q̃ta. s. sustinuerũt pro salute reipublice
Duodecimum q doctrina euangelica non repugnat reipublice et q post eius successionem non contingunt magis aduersa q̃ ante: sicut errantes aliqui posuerunt

Ecunda distinctio est de informatione principis in republica siue rege. Cuius

Primum capitulum est: quomodo princeps est ad modum capitis in republica. Et de capitis proprietatibus
Secũdũ q dñatio vel potentia nõ est ex libidine ambienda
Tertium quomodo ẽ ordinate et legiptime assumenda

Ertia distinctio est de virtutibus principantis. Cuius

Primum capitulum est q assumpt⁹ est ad sollicitudinem et laborem: non ad ocium vel quietem
Secundũ q debet esse humilis deo et ecclesie: colens vere deum et ecclesiam honorans
Tertium q debet esse immacnlatus a sordidante culpa
Quartum q debet esse virtuosus operum iustitia

Quintum q debet esse misericors pia clementia
Sextum q debet esse equus iustitia
Septimum q debet esse illuminatus spirituali scientia: Et de studio pn cipum antiquorum
Octauum q debet esse largus munificentia.
Nonum q debet esse affabilis ilari leticia
Decimũ q debet esse hospitalis in aduenientiũ susceptione grata.
Undecimum q debet esse longanimis patientia
Duodecimũ de felicitate principũ virtuosorum in hac vita
Tertiũdecimum qualiter se debet habere tempore belli. s. vt nulli inferat vel assumat nisi iustum bellum
Quartũdecimum q tunc maxime caueat a dei offensa: et eum placet perfecta iustitia
Quintũdecimum q in expugnando sit cautus sagatia
Sextũdecimũ q tunc debet esse in se & suis ordinata disciplina
Decimũseptimũ qualiter dz puidere q sit in suis fidelitas vera
Decimũoctauum q de celo est victoria. Et q sit in eo spes firma & ofo ad deum deuota.
Decimumnonum q princeps debet esse rex virtualiter regendo se & suos affectus
Uicesimũ qualiter caueat ab impia tyrannide & iniustitia

q Uarta distinctio est de informatione corũ qui sunt presides prouinciarum & iudices. Qui sunt ad modum oculorum & aurium in republica. Cuius

Primum capitulum est q non sint ambitiosi talium officiorum
Secundũ q caueant a vana pompa: & inutilium personaꝝ sequela.
Tertium quales debent esse inquisitores iudices vt diligentes sint in causaꝝ discussione: & sententiaꝝ diffinitione: & ad talia pertinentium.
Quartum de ordinata indulgentia: & de veritate iudicij

q Uinta distinctio est de informatione oratorum seu iurisperitorũ qui sunt ad modum lingue in republica. Cuius

Primum capitulum est quales debent esse & aquibus cauere.
Secundum de informatione actorum in iudicio communiter
Tertium de informatione testium
Quartũ de informatione reorum siue eorum contra quos est actio.
Quintum de informatione accusatorum
Sextum de informatione intercessorum

s Exta distinctio: de informatione senatus siue consiliariorũ qui sunt ad modum cordis in republica. Cuius

Primum capitulum est de talium institutione & auctoritate apud antiquos

Secundum quod debent esse iustitia vite probati.

Tertium quod debent esse veridici

Quartum quod sint experti

Quintum quod sint stabilitate solidi

Sextum quod consilia sint examinata

Septimum quod in consilijs capiendis audiẽde sunt sententie diuersorũ.

Octauum quod princeps debet esse magnificentior in consilijs largior: & clementior

Nonum quod secreta & archana consiliorum sunt occultanda

s Eptima distinctio est de informatione thesaurariorum: siue habentium curam de thesauris principis: siue reipublice: qui sunt ad modum stomaci in republica. Cuius

Primum capitulum est de informatione ministrorum seu camerariorum principis qui sunt ad modũ laterum in republica

Secundum de informatione custodum thesauri & expensarum publicarum: qui sunt ad modum stomaci vt dictum est.

o Ctaua distinctio est de septem vitijs que consueuerunt esse curialium cauendis. Cuius

Primum capitulum est de bonorum ambitione cauenda.

Secundum de cauenda adulatione.

Tertium de improba munerum acceptione

Quartum de impudenti comodorum & officiorũ venditione

Quintum de simulata amicitiarum fictione

Sextum de sophistica calumniarum machinatione: & impia pauperũ spoliatione.

Septimum de voluptate cõmessationum & vitiorum illas cõcomitãtiũ

n Ona distinctio de informatione militum qui sunt ad modũ manuum in republica. Cuius

Primum capitulum est: quare per manus significantur.

Secundũ de militie institutione: & militis nũcupatione: & affectione.

Tertium de sacramenti militis modo & qualitate

Quartum de militum virtuositate: & quod debent esse strenui circunspecti & expediti.

Quintum de disciplina militari: et exercitatione virtuali: et eorum vtilitate
Sextum de iure militari
Septimum de multiplici militia: et qualiter militandum sit contra hostes spirituales

d [D]Ecima distinctio est de informatione populi laborantis qui est ad modum pedum. Cuius
Primum capitulum est: quare laborantes per pedes significantur et de pedum proprietatibus
Secundum de admonitione talium: vt laborent fideliter. Et de numero septem artium mechanicarum
Tertium de talium admonitione a peccatis cauendis que concomitantur laborantes et de debito cultu diuino: et congrua oratione quam debent exoluere suo modo
Quartum de informatione singulorum prout competit sue arti
Quintum de informatione venatorum: vt caueant que a talibus sunt cauenda.
Sextum de admonitione medicorum: et egrotantium eis commissorum
Septimum de admonitione lusorum et de cauendis vitijs que sunt in ludis: et specialiter alearum et talorum
Octauum de admonitione habentis curam reipublice: vt prouideat quod singuli exerceant sua officia: et de exclusione inutilium officiorum. Et in hoc terminatur pars prima que est de corpore reipublice ac membris: et eius constitutione.

f [S]Ecunde partis que est de colligatione multiplici membrorum ad inuicem sunt distinctiones nouem. Quarum
Prima est de colligatione ordinali vel legali que est dominorum ad seruos: et econuerso. Et huius
Primum capitulum est de origine seruitutis. et de equalitate conditionis omnium que debent principes cogitare
Secundum de informatione seruorum vt intelligant peccatum esse causam seruitutis: et vt sint liberi mente
Tertium de fidelitate quam habere debent ad dominos
Quartum de nequitia infidelium seruorum et punitione eorum
Quintum de admonitione seruorum fidelium: et specialiter de obedientia ad dominos.

f [S]Ecunda distinctio est de colligatione naturali que est patrum ad filios et econuerso: et eorum admonitione. Cuius
Primum capitulum est de admonitione patrum vt nutriant filios sub ordinata disciplina.
Secundum de amore filiorum ad parentes in affectu et effectu

t [T]Ertia distinctio est de colligatione fratrum ad inuicem. Cuius
Primum capitulum est de eorum informatione quo ad amoris beniuolentiam

Secundum qualr paterfamilias debet regere familiam totam
Tertium de admonitione predictorum erga eos qui colligati sunt cogna
tione vel affinitate
Uarta distinctio est de admonitione hominum qui sunt colliga
p ti sacramentali colligatione: sicut coniuges. Cuius
Primum capitulum est: quid sit coniugium: ꝛ de eius ordina
ta ꝛ legiptima contractione
Secūduz de vxoris male morigerate instructiōe ꝛ supportatione
Tertium de mutua coniugum dilectione
Quartum de fidei indeffectione
Quintum de operis coniugalis religiosa exercitatione
Sextum de coniugum perpetua indiuisione
Uinta distinctio est de colligatione spirituali que ē fideliū. Cui⁹.
q Primuz capitulum ē ꝙ debent sibi inuicem coherere.
Secundum ꝙ caueant ne dissipētur ab hoste
Tertium qualiter debent inter se cohabitare
Quartū quō antiq laborauerūt ad attrahēdū alios ad hāc colligationē.
Exta distinctio est de colligatione ciuili: Cuius
ſ Primum capitulum est de dilectionis vnitate quaz habere de/
bent ciues: ꝛ ꝙ caueant ne sibi inuicem noceāt
Secundum qualiter sibi inuicem subueniant
Tertium de cauenda fraudulentia in mercaturis
Quartum de non accipiendis vsuris a vicinis
Eptima distinctio de colligatione amicabili. Cuius
ſ Capitulum primum est quid sit amicitia: ꝛ qualis esse debeat: ꝛ
que exiguntur ad veram amicitiam
Secundum de ficta amicitia: ꝛ propter que dissoluitur
Tertium de vere amicitie vtilitate
Ctaua distinctio est de colligatione sociali in ꝯuictu. Cuius
o Primum capitulum est: ꝙ homo debet esse socialis
Secundum ꝙ malorum societas est vitanda
Tertium ꝙ bonorum societas est appetenda: ꝛ qualis esse debet: ꝛ que
debent esse in vera societate
Quartum de his que dissoluunt societatem
Ona distinctio est de virtuali conuersatione cum aduersarijs.
n Cuius
Capitulum primum est ꝙ laudabile est bñ viuere inter malos.
Secūdū ꝙ ꝑ patientiā ꝛ beneficentiam vincuntur aduersarij

t Ertie partis: que est de informatione hominum quantum ad ea que sunt coia omnibus sunt distinctiones octo. Quarum Prima est de istructione hominu quantum ad differentias sexust Cuius
Primum capitulum est quales esse debent viri
Secundum de informatione mulierum: quales scilicet esse debent & specialiter quantum ad sobrietatem
Tertium quales esse debent quo ad pudicitiam & castitatem.
Quartum. quales esse debent quo ad quietem & taciturnitatem.
Quintum quales esse debent quo ad vestiu & ornatuu qualitatem
q Ecunda distinctio est de informatione hominum fm differentias etatum. Cuius
Primum capitulum est de instructione eorum qui sunt in primo gradu scilicet infantum.
Secudum de instructione eorum qui sut in scdo gradu scilicet pueroz.
Tertiu de instructioe eoz q sunt in tertio gradu scilicet adolescentium:
Quartu de instructioe eoz q sunt in quarto gradu scilicet virorum
Quintu de instructoe eoz q suti qnto gradu. s. senu dictoz a senectute.
Sextum de instructione eorum qui sunt in sexto gradu scilicet senum a senio: & de incomodis senectutis.
t Ertia distinctio de istructioe hoiu3 q̊ ad dfias pditionu. Cuius
Primum capitulum est de informatione nobilium sanguine: vt no glorientur de sua nobilitate: & de huius parua vtilitate.
Secundum de vera nobilitate.
Tertium de instructione ignobilium: & de illius commoditate.
Quartum qp non est gloriandum de preeminentia donoz nalium.
q Uarta distinctio de instructione hominum quo ad dfias sustetationis siue possessionis. Cuius
Primum capitulum e de admonitione diuitu3.
Secundu de multiplici paupez admonitione: & de paupertatis vtilitate
q Uinta distinctio est de admonitione hominum fm differentias qualitatis vite. Cuius
Primum capitulum est de admonitione existentiu in peccato.
Secundum de admonitione penitentium.
s Exta distinctio est de admonitione hominum fm differentias statuum. Cuius

Primum capitulum est de admonitione coniugum
Secundum de admonitione multiplici viduarum et quales esse debēt
Tertium de admonitione multiplici virginum et quales esse debent. et de fructu virginitatis: et de pena illam violantium ſm antiquos.

s Eptima distinctio est de admonitione hominum ſm differētias euentus vel fortune: prout loquitur vulgus. Cuius
Primum capitulum est de admonitione existentium in ꝓsperitate et de eius instabilitate
Secundū de admonitione existentium in aduersitate: et de ei⁹ vtilitate.

o Ctaua distinctio est de admonitione hominum quo ad differētias complexionum corporis. Cuius
Primum capitulum est de instructione existentium in sanitate
Secūdū de admonitiōe existētium in infirmitate. et de hui⁹ vtilitate

Capitula quarte partis

q Uarte partis que est de republica ecclesiastica specialiter: et eius membris sunt distinctiones quinqȝ. Quarum prima est de clericis in communi. Cuius
Primum capitulum est que sunt membra reipublice ecclesiastice ſm qꝫ caput et que alia membra
Secundum de clericis in communi: et quales esse debent: et de signo clericali quod est corona
Tertiū de instrutione eoꝝ q sunt in primo gradu. s. hostiariorum.
Quartū de informatiōe eoꝝ qui sunt in secūdo gradu. s. lectorum
Quintū de admōitiōe eoꝝ q sunt in tertio gradu. s. exorcistarum.
Sextū de admonitione eoꝝ q sunt in quarto gradu. s. acolitorum.
Septimum de admonitione eoꝝ q sunt in qnto gradu. s. subdiaconoꝝ
Octauum de admonitione eoꝝ q sunt in sexto gradu. s. diaconorum
Nonum de admonitione eoꝝ q sunt in septio gradu. s. presbyterorum

s Ecunda distinctio est de perfectione predictorum scilicet quales esse debent. Cuius
Primum capitulum est: qꝫ debent esse scientia prediti
Secundum qꝫ sint moribus ornati.
Tertium qꝫ sint castitate puri. Et de periculo cohabitationis eorum cum mulieribus
Quartum qꝫ sint ab auaritia liberi
Quintum qꝫ sint a secularibus negotijs separati.

Capitula quinte partis.

q Uinte partis que est de informatione scolasticorum sunt di//
stinctiones due. Quarum

Prima est de instructione discipulorum. Cuius

Primum capitulum est de dignitate sapientie

Secundum qualis debet esse quantum ad corporis dispositionem sapiens siue litteris deditus q2 corpore 7 membris bene dispositus

Tertium qualis esse debet quo ad industriam mentis

Quartum qualiter pueri in primis sunt instruendi

Quintum in quibus doctrinis sunt iformādi: 7 a quib9 cauendi

Sextum que sunt necessaria studentibus

Septimum qualis debet esse discipulus

Octauum quale debet esse studium boni discipuli: 7 de exemplis anti//
quorum in studendo

Nonum quales debent esse discipuli quo ad vite honestatem.

S Ecunda distinctio est de informatione doctorum. Cuius

Primū capl'z q̄les ascēdere debēt gradū magr̄alē 7 d vtilitate
virtuose vite docentium ipsis discipulis

Secundum quales libros habere debent: 7 qualiter studere

Tertium qualiter cauende sunt noxie scientia scolasticis

Quartum qua intentione studere debent

Quintum specialiter qualiter studendum in sacra scriptura: 7 que neces
saria in ea.

Capitula sexte partis

S Exte partis que est de informatione religiosorum sunt distin
ctiones sex. Quarum

Prima est de religionis primaria institutione. Cuius

Primum capitulum est: quid sit religio 7 vnde dicatur

Secundum de institutione 7 ortu religionis.

S Ecūda distictio ē: de eminentia 7 dignitate religiōis. Cuius

Primū capitulū ē q̄r antiqui hunc modū viuēdi pelegerunt.

Secundū de religionis eminentia

Tertiū de distinctione religiosorum antiquorum

Quartum de tribus in quibus consistit religio specialiter.

Quintum de paupertate ad quam se obligant religiosi. Et de huius ex=
emplis in sanctis 7 prophetis antiquis.

Sextum qualis debet esse paupertas.

t Ertia distinctio est de castitate religiosorum ad quam se obligāt. Cuius
Primum capitulum ē quid sit castitas
Secundū que sunt necessaria vel expedientia ad custodiam castitatis.

q Uarta distinctio est de obedientia ad quam se obligant religiosi. Cuius
Primum capitulum est quid sit obedientia
Secundum qualis esse debet: ⁊ de eius gradibus
Tertium qualia debent esse opera obedientie
Quartum de exemplis obedientie in antiquis.
Quintū de imperfecte obedientibus
Sextum de periculo inobedientie.

q Uinta distinctio est de septem necessarijs religiosis vt perfecte viuant in predictis. Cuius
Primum capitulum est de elongatione a tumultibus mundanis que est eis necessaria saltem in affectu
Secundum de omnimoda sui ipsorum abnegatione
Tertium de cordis cultura siue interiori exercitatione
Quartum de interiori scrutinio siue discussione
Quintum de sui ipsorum vera cognitione
Sextum de vera humilitate: ⁊ qualis debet esse
Septimum de orationis deuotione
Octauum que faciunt orationem efficacem

s Exta distinctio est de vite religiose vtilitate. Cuius
Primū caplm est de p̄mijs religiosorum bonorū magnitudīe.
Secundum de peruersitate eorum qui male viuunt in religione: ⁊ de pene talium magnitudine
Tertium de misterialī significatione habitus religionis

Capitula septime partis

s Eptime partis que est de instructione hominum vt sint parati ad mortem sunt distinctiones tres. Quarū. Prima est de preparatione ad mortem. Cuius
Primum capitulū ē de vite huiꝰ breuitate ⁊ labilitate: ⁊ q̄ non est in ea confidendum
Scd̄m de exhortatione hoīuz ad merita cumulāda in hac breui vita
Tertium de mortis ineuitabilitate

 Et in hoc finis huius collectionis.

EXPLICIVNT CAPITVLA

¶ Incipit prologus in cōmuni-
loquium a fratre Joanne valensi
de ordine fratrū minorū editū.

A Um doctor siue
predicator euan
gelicus sapienti-
bus ⁊ insipiētib⁹
debitor sit. salua
tore demandan
te eidē: pdicate
euangelium omni creature; se-
dula diligētia studere debet: vt sci
at omnes instruere doctrinaliter:
⁊ admonere efficaciter non solū
in predicatione declamatoria: sed
in collatione familiari ⁊ mutua:
prout hortatur. Ecc. xxxvij. Cum
viro irreligioso tracta de sanctita
te: ⁊ cū iniusto de iustitia. Et sic
de aliis q̄ ibi enumerat. ⁊ hoc ex-
emplo saluatoris: qui nō solū pre
B dicabat publice in ciuitatib⁹ ⁊ si-
nagogis: sed etiā in mensis para
bolas ⁊ verba vite frequenter au-
ditoribus ppōebat. Luc. vij. Sy
mon: habeo tibi aliqd dicere. Si
militer exēplo bti Pauli. ij. cor.
C i. Sermo meus et pdicatio mea
nō in persuasibilibus humane sa
pientie verbis. ⁊c. Predicatio
scilicet publica. ⁊ sermo priuatus
ait glo. Et Act. xx. ait idem. Do-
cerē vos p domos ⁊ publice idest
priuate ⁊ cōiter rectificās ⁊c. Fre
quenter enim collatio familiaris ⁊
mutua: efficatior est ad instruen-
dum q̄ predicatio publica vel le-
D ctio: prout ait Grego. super euā.
li. i. omel. ij. Collocutionis inqt
vox corda torpētia excitat plusq̄
lectiōis: ⁊ quasi quadam manu
sollicitudinis vt euigilent. scilicet
audiētes pulsat. Et ideo pdicator
euangelicus etiam i priuata colla-
tione verba vite iugiter pponat.
pro loco ⁊ tempore: etiam in mē
sa: vt alimēta corporis ministrā-
tibus: ipse alimenta vite dispēset.
E Ciuile enim est ac sacris consē-
taneū litteris: aut oio silere i mē-
sa vt audias ad pfectum aut vnū
pficiant alij: aut sine culpa leten
tur: doctum pferre sermonē. Si
qdem ⁊ inter comedentes de-
us parabolas miscuit: put dici-
tur in policrato. li. viij. c. ix. Si. n.
F diogenes ⁊ alij Cynnici (qui fz
Papi. sunt philosophi pcissime
vite. Nam cynos canis dicitur q
est parcissimum animal) obuios
monuerunt: put dicit Señ. epla
xxx. ⁊ Hiero. ꝯ Jouinianum lo-
quens de Diogene: q habitauit
in portarum vestibulis. ⁊ in porti
cibus ciuitatum vsq̄quaq̄ pro-
ferens verbum: ⁊ transeuntium
aut abigens aut notās vitia que
mores fedabant: Multo magis
predicator diuin⁹ debet singulos
monere: ⁊ vtiliter cum illis con-
ferre vt quilibet ex sua collatiōe
ampli⁹ illuminet ⁊ melioret: : qa
G vt ait Señ. epistola. 110. Qui ad
phm venit quotidie: aliqd bo-
ni secū ferat: aut sanior domum

redeat: aut ſanabilioꝛ. Et pōit ex-
empla. Qui ad ſolem venit colo
rabitur. Qui in taberna vnguen
taria reſederint: odoꝛē ſecū ferēt
Sic qui ad phyloſophum fuerit:
traxere aliquid neceſſe eſt. Pꝛe-
dicatoꝛ ergo ſicut philoſophus
celeſtis verba ſapīe effundit: vnd̄
audientes illuminent ſicut a ſole
⁊ exēpla vite oſtēdat aſpiciētibꝰ:
vt odoꝛe virtutum reficiant. Sic
enim monet beatus Grego. ſup
euange. li. ij. omel. xvij. Cuȝ quē-
libet lubꝛicū videmus: admonē-
dus eſt: vt coniugio ſtudeat fre-
H nare iniquitatem ſuā. Cum con-
iugatum videmus: admonēdus
eſt: vt ſic exerceat curaȝ ſeculi ne
poſtponat amoꝛem dei. Cuȝ cli-
cum videmus: admonēdus ē vt
ſic viuat ꝙ vite exempluȝ ſecula-
ribus pꝛebeat. Cum monachum
videmꝰ: admonendus eſt: vt in
reuerentiaȝ habitus ſui: in actu:
in locutione ⁊ cogitatione ſe ſem
per circūſpiciat: ⁊ que mūdi ſunt
deſerat: ⁊ qđ oſtendit oculis hu
māis in habitu: ante dei oculos
moꝛibus pꝛetendat. Iſte ſanctus
ē: admoneatur vt creſcat. Iſte ini
quus: admōeat: vt ſe coꝛrigat. Et
quiſquis ſe ad ſacerdoteȝ iunxe-
rit: ſale ſermonis eiꝰ conditus re-
cedat. Col. iiij. Sermo vř ſemp
in gratia ſit ſale conditus: vt ſcia
tis quomō opoꝛteat vos vnicui-
ꝗ reſpondere. Iſte enim eſt fru-
ctus phīe vere. vt enim dicitur li.

de deo Socratis: Ariſtippus re- I
ſpondit cuidam tyranno interro
ganti: quid ſibi philoſophie ſtudi
um tam impenſum ꝓfuiſſȝ. vt cū
omnibus inquit hominibꝰ ſecu-
re ⁊ intrepide fabularer: ⁊ vere.
Iſte eſt eni vere philoſophie fru
ctus ſcire loqui oꝛdiabiliter. ⁊ de
center ⁊ vtiliter cum omnibꝰ ho- K
minibus ſȝ dignitates graduū:
quātitates etatum: qualitates ſta-
tuum: conditiones miniſtroꝛuȝ
⁊ officioꝛum. ſcilicet loqui cuȝ re
gibus pꝛout decet. Et ſic de alijs.
Et ſm̄ hos modos apoſtoli do-
cuerunt populuȝ dei: nunc domi L
nos: nunc ſuos: nūc pr̄es: nūc fi
lios nūc ſenes: nūc iuuenes: nūc
diuites: nunc pauperes. Eph. v.
viri diligite vxoꝛes veſtras. ⁊. vi.
Filij obedite parentibus. Et ſe-
quit. Serui obedite dominis. Et
i. Pe. pꝛio. Serui ſubditi eſtote
in oī timoꝛe dominis. Et ſeqtur.
c. iij. Mulieres ſubdite ſint viriſ
ſuis. Similiter beatus Io. Scri
bo vobis pr̄es. Scribo vob̄ ado
leſcentes. Scribo vobis īfantes.
⁊c. Et non ſoluȝ apoſtoli ⁊ ſancti
doctoꝛes ſic diſtinctis modis do
cebāt homines: ſed etiam philo-
ſophi gētiles: ꝓut ait Troguſ pō
peius li. ii. de Pictagoꝛa: ⁊ Po
licratus. lib. vij. c. iiij. Qđ cū au-
diſſet Crotonioꝝ vrbeȝ omnino M
reſolutam: ⁊ virtutis opera indi-
gēteȝ: illuc venit: ⁊ matronaꝝ ſe-
parataȝ a viris doctrinā: ⁊ puero

I rum a parentibus frequenter ha
buit. Et docebat nūc has pudici/
tiam ⁊ obsequia in viros: nūc il/
los modestiā: ⁊ litterarū studiū
Et inter hec velut genitricē vir/
tutum frugalitatem omnib⁹ inge
rebat. Et sic assiduitate disputa/
K tionum: ad frugem melioris vite
populū reuocauit: Unde ṽsus.
Descripsi mores hominum iuue
numq₃. Et qualiter serui despici
unt domios. Quid meretrix: qd
leno: dolis cōfingat auar⁹. Hec
quicunq₃ legis sic puto tut⁹ eris.
Hi versus scripti erant in epita
L phio Terentij. Exemplo igit sal/
uatoris apostolorum ⁊ doctorū
sanctorum: ac etiam gentiliū phi
losophorū: euangelicus predica
tor: vt dictū est: ordinabiliter: di/
stincte: vtiliter: ⁊ ex proprijs oēs
moneat tam in publica p̄dicatio
ne q̄₃ priuata collatione. ⁊ sicut p
uidus explorator debet conside/
rare status eoꝝ: mores ⁊ consue
tudines cum quibus confert: Et
N prout viderit expedire saluti eoꝝ
sermones vtiliter pponere: ⁊ eos
efficaciter hortari. Quia vt ait q/
dam sapiens: Cū orator non ali/
ter nisi orando probetur: philo/
sophus non minus tacendo pro
tempore q̄₃ loquēdo philosopha
tur. Est enim tempus tacendi ⁊
M tempus loquendi: Et ideo ait pri
us tacendi: postea loquēdi: eoꝝ
ille veraciter loqui nouit: qui pri/
O us bn̄ tacere didicit. ⁊ q̄si quod/

dam nutrimētum est verbi cen/
sura silētij. ait Gre. supra Ezech.
li. i. homel. xi. Ubi. n. nō ē audit⁹
nō effundas ſmonē. Ecc. xxxij.
⁊ nolite sctm̄ dare canib⁹ Mat.
Et libro. i. saturnaliū dr: q̄ So/
crates grecus orator. cum in cō/
uiuio a sodalibus hortaret: vt ali
quid in mediū proponeret de fō
te eloquentie ait. Quod presens P
locus ⁊ tempus exigit ego nō cal/
leo: ⁊ que ego calleo: nec loco p̄/
senti sunt apta nec tempori. Ideo
sequitur ibi. Nihil tam cognatū
phie q̄₃ locis ⁊ temporibus apta
re sermones: eorū q aderūt esti/
matione in mediū vocata. Alios Q
enim reuocant exempla ṽtutū:
alios beneficioꝝ: nōnullos: mo
destie. ⁊ qui aliter agebāt sepe au
ditis talibus ad emendationem
veniunt. hec ille. Regula igit di/
scretionis moderante: ꝑut vide
rit expedire. p loco ⁊ tempore. p/
ponat predicator diuin⁹ ṽba edi
ficatoria in plures ſm illud Ecc.
xxi. verba prudentie statera pon
derantur. Ut enim dicit Augu/
stinus. vi. confes. Sermo ē vas:
sūa cibus: sapientia ⁊ stultitia ci
bi vtiles ⁊ inutiles: qui ṽbis or/
natis sicut vasis vrbanis ⁊ rusti/
canis subministrātur. vt ergo. p/ R
uidus dapifer cibos sapientie in
ṽbis ornatis dz p̄dicator mini/
strare. Fauus eniz mellis verba
cōposita: dulcedo anime: suaui/
tas mentis. pùer. xi. Et prouide

S debet predicator materiam de q̄
loquitur dimittere: ſi intellexerit
aliam eſſe vtiliorem illis quibꝰ lo
quitur: vel ſi viderit ſuperuenire
alios quibus magis ꝯpetat alia
materia: exemplo Xenocratis: q
ommiſſa materia quā tractabat
tranſtulit ſe ad aliam propter vi-
tia ſuperuenientis inuehendo ꝯ̄
illa: prout ait Uale. li. vi. c. vlti. di-
cēs. Perdite luxurie athēis ado
T leſcēs polemꝰ nec illecebris tātū-
mō: ſed ēt infamia ipa gaudēs:
cuꝫ e ꝯuiuio nō poſt ſolis occaſū
ſed poſt ortū ſurrexiſſet: domūq̄ꝫ
rediēs Xenocratis philoſophi pa
tentē ianuā vidiſſet vino grauis:
vnguentis delibutꝰ: ſertis capite
redimito. ꝑlucida veſte amictus
refertam turba doctoꝝ eiꝰ ſcolaꝫ
intrauit. Nec contentus tā defor
mi introitu conſedit: vt clariſſi-
mū eloquium: ꝛ tam prudentiſſi
ma precepta: temulētie laſciuijs
eluderet. Orta demum: vt par
erat omnium indignatiōe. Xeno
crates multū in eodē habitu cōti
cuit: ommiſſaq̄ꝫ re quā diſerebat
de modeſtia ꝛ temperātia loq ce
pit. Cuius grauitatem ſermonis
coactus reſpicere polemꝰ: ꝓmuꝫ
coronam detractam capiti ꝓiecit
paulopoſt palium intra brachiuꝫ
reduxit: ꝓcedente tempore: om-
nem conuiualem illaritatē depo
ſuit: ad vltimū: totā luxuriā exu-
it. vniuſq̄ꝫ orationis ſaluberrima
medicina ſanatus: ex infami Ga
neone maximꝰ phūs euaſit: pe-
grinatus eſt eius animꝰ: in neq
tia non habitauit. h ille. ꝛ de hoc
Aug. epiſtola. lvij. Cōſimilimō
debet predicator videns aliā ma
teriam eſſe meliorem auditoribꝰ
ꝛ vtiliorem: ſe ad illaꝫ trāſferre:
ꝓut vtilitas exigit. Et q͛ non om
nibus predicatoribꝰ vacat inſpi-
cere ꝛ perſcrutari multa volumi
na predictorum doctoꝝ: collegi i
hoc tractatu ſiue collectiōe que
pōt dici ſumma collectionū ſiue
cōiloquium quedam generalia
ad inſtructionem hoīum ſm va
rietateꝫ ſtatuum eoꝝ. Et hoc nō V
ſolum de libris diuinoꝝ doctoꝝ:
ſed ex libris gentilium phoꝝ: ex-
emplo apoſtoli. qui introduxit di
cta eoꝝ. ſicut illd̄. i. cor. vi. Collo-
quia praua: bonos mores corrū-
punt. quod fuit dictum Menā-
dri. ꝛ illd̄ ad Ti. i. Cretenſes ſem
per mendaces: male beſtie: ven-
tris pigri. qd̄ fuit dictū Epimeni-
dis poete. ꝛ illd̄ Act. xvij. Genꝰ
dei ſumus: qd̄ ē clauſula verſus
heroici: prout dicit Hiero. epl̄a
lx. Et exēplo beati Hiero. q itro-
duxit multa dicta gentiliuꝫ ꝯ̄ Jo
uinianū ꝛ in epiſtolis ſuis. Et ex-
emplo beati Aug. qui inducit ta-
lia mlt̄a in libris ſuis de ciui. dei:
ꝛ alijs: ꝛ in epiſtolis ſuis. vt enim
dicit idem de doc. xp̄iana ante fi
neꝫ. Sicut populus iſrael vaſa ꝛ
ornamenta aurea ꝛ argētea ꝛ ve
ſtes attulit de egypto: que vendi-

cauit ad melloꝛē vſuȝ :ſic libera/
les diſciplinas vſui v̇itatis aptas
⁊ quedam moꝝ pꝛecepta cōtinē/
tes poſſunt accipe fideles ad ve/
ritatis atteſtationem:ſicut ibi ex/
emplificat Aug.de doctoꝛib⁹ ſa/
cris:qui fuerūt in ſapientia ſecu/
lariuȝ philoſophoꝝ experti ⁊ pꝛo
tulerunt ex eoꝝ doctrinis multa
vtilia eccleſiaſticis:⁊ refutauerūt
ſuperſtitioſa figmenta. Nō ergo
pꝛopter inſufficientiaȝ facre ſcri/
pture:in qua quicquid homo ex̄
didicerit ſi noxiuȝ eſt damnatur:
ſi vtile inuenit̄:ſed ꝓpter honorē
v̇itatꝭ ⁊ efficatioꝛē atteſtatōeȝ ipiſ
auditoꝛibus:⁊ pꝛeconium diuine
bonitatis:que eis veritatem reue
lauit:vt ait Apo.ro.i.Deus enim
reuelauit illis.Dicta igitur verita
tis.ex libꝛis eoꝛum licite poſſunt
aſſumi:pꝛout ait Caſſiodoꝛus li.
de inſtitutione ſcripturaꝝ loquēs
de libꝛis Oꝛigenis: ꝙ ſūcos ſalu
berrimos caute ⁊ ſapienter ſume
re debemus:ne pariter veneuȝ
perfidie ſoꝛbeamus.vbi introdu
cit dictū Virgilij:qui cum legeret
Eniū requiſitus a quodam quid
ageret:reſpondit.Aurum in ſter
coꝛe quero ſcilicet veritateȝ in tā
vili libꝛo.Ommiſſis igit̄ ſuperſti
tionibus pꝛedictorū:que ſunt ve
re dicta ab eis:hic ſanctoꝝ aucto
ritatibus adiungantur.Et ſi nar
rantur aliqn̄ dubia:intelligant̄ vt
ab eis ſūt narrata.nō vt aſſertiōe
affirmata.Vt aūt auctes que idu
cuntur ſint magis certe:⁊ libꝛi
⁊ capitula diſtincte nominentur
Et vt ſi qui dignentur iſta pueri/
lia ⁊ rudia aſpicere iuēire poſſint
plura de materijs de qb⁹ hmōi
auctoꝛitates ſunt in libꝛis p̄noīa
tis ⁊ capitulis. Quaſi enim ſoli/
ditas auctoꝛitatū eſt certitudo li/
bꝛoꝛum ⁊ capituloꝝ:⁊ ecōuerſo
vage auctoꝛitates:min⁹ ſolide vi
dentur ⁊ min⁹ efficaces ꝯ volen/
tes reſiſtere vel ꝯdicere. ¶ Et qꝛ
aliter ſunt admonendi viri litte/
rati:al'r illitterati:aliter ſcolares:
aliter religioſi:ſicut facit Grego.
in paſtoꝛali ꝑ totū:⁊ ſicut ait ideȝ
eſſe faciendum.li.xxxi.moꝛ.ſuꝑ
illō.Quis dedit gallo intelligen/
tiam:iō ſ̄m diſtinctionē gradu/
um:ſtatuū ⁊ officioꝝ diſtigui p̄t
hec collectio ſiue tractat⁹.Sunt
enim ſcolares ſiue layci:⁊ ſūt lit
terati ſiue clici:⁊ ſunt ſcolares ſi/
ue philoſophi:⁊ ſunt religioſi ſi/
ue monaſtici.Et quia ex pꝛemiſ/
ſis cōſiſtit reſpublica ciuilis:que
eſt quaſi quoddā coꝛpus cōpagi
natū ex membꝛis quoꝝ mēbꝛoꝝ
eſt connexio ad inuicē multimo/
da:ideo hec collectio in.vij.ꝑticu
las diſtinguitur.
¶ Pꝛima pars eſt de conſtitu/
tione reipublice:⁊ membꝛis ſuis
⁊ de inſtructiōe ⁊ infoꝛmatiōe ꝑ/
ſonarum que ſunt membꝛa eius
ſingillatim ⁊ abſolute ſicut pꝛin/
cipis:qui eſt ad modum capitis:
⁊ ſic de alijs.

¶ Secūda pars est: de ꝯnexiōe dictoꝝ membrorum scilicet principis ad subditos: ⁊ econuerso ⁊ sic de alijs ⁊ de eoꝛuꝫ instructione ex proprijs quibuslibet.
¶ Tertia pars est de admonitione hominū q̄ntum ad ea que sūt coīa omnibus: qualia sunt differentie etatis scilicet pueritia: senectus: paupertas: opulentia: ⁊ sic de alijs. Et he tres ptes sunt specialiter de admonitione laycoꝝ.
¶ Quarta pars est de admonitione ecclesiasticoruꝫ ꝺm differētias statuum ⁊ graduuꝫ.
¶ Quinta pars est de admonitione scolasticorum siue philosophantium.
¶ Sexta pars est de admonitione religiosoꝝ siue monasticoꝝ.
¶ Septima pars est: de admonitione cōi. ⁊ de morte: vt sint parati homines ad mortē. ⁊ de partibus sibi spectantibus.

Finis prologi.

¶ Prima distinctio. De repu/
blica in cōmuni: ⁊ de īformatio
ne personaꝝ ex quibꝰ constituit.

q Quoniā res/
publica vt
dictuꝫ est:
ē vniuersa/
le quoddaꝫ
corpꝰ cōpa
ginatuꝫ ex
membris.
princeps enim vl' dominans ob
tinet locuꝫ capitis: prepositi ⁊ iu/
dices sunt ad modum auriuꝫ ⁊
oculorum. Senatꝰ siue collectio
sapientum ⁊ cōsiliarioꝝ ad mo/
dum cordis. Milites protegen
tes ad modū manuū. Laboran
tes siue agricole solo inherentes
ad modū pedū: ꝓut dicit Plu
tarcus libro qui intitulatur istru
ctio Traiani: iō primo dicēdū ē
de republica in se ⁊ in cōi. Scd̄o
de personis ex qbus cōstituitur
singillatiꝫ: ⁊ de admonitiōe eaꝝ.
d De primo scilicet de repu
blica. Primo ingrēdū
ē quid sit. Secūdo qua/
liter constituitur. Tertio quibus
virtutibus ornat regit ⁊ conser/
uatur. Quarto qualiter per ꝯriū
deficit ⁊ dissoluitur: ⁊ ex quoruꝫ
deffectu. Quinto: de sollicitudie
antiquorum ⁊ labore pro reipu/
blice conseruatione: ⁊ de magni
tudine sustinentie ꝓ ipsa. Sexto
q̄liter doctrina euāgelica nō cō
trariatur reipublice sicut detrahē
tes aliqui posuerūt.
¶ Caplꝫ.j. Quid sit respublica. B
Et primo notādū: ꝙ res/
publica ē res ppli. Po/
pulus auteꝫ est cetus: iu
ris consensu: ⁊ vtilitatꝭ coione so
ciatus prout ait Augu.i.de.ciui.
c.xix. recitans diffinitionē reipu/
blice dataꝫ a Scipione ⁊ recita/
tam a Tulio vt patet ibidem. Et
idē Augu.v.de ci.c.xviij. Respu
blica est res populi: res cois: res
ciuitatis. Et sic pꝫ: ꝙ ois qui intē
dit bonū cōe vt vtilitateꝫ populi:
vl' patrie: vel ciuitatis augere cō
seruare ꝓtegere: salua iustitia in/
tendit ⁊ rempublicā augere pro/
tegere ⁊ conseruare. Ad quaꝫ rē/
publicā habuerūt antiq affectuꝫ
magnū vt patebit infra.
¶ Caplm.ij. ex quibus ⁊ quali/
ter constituitur respublica.
Ex quibus ⁊ qualiter con
stat respublica determi/
nat Augu.v.de ci.di. ꝙ
tūc respublica.i. res populi iuste C
⁊ bene regit siue ab vno rege. si/
ue a paucis optimatibꝰ: siue ab
vniuerso populo: cum talis ē po/
pulus scilicꝫ cetus: iuris ꝯsensu:
⁊ vtilitatis coione sociatꝰ. Tunc
enim salua est respublica: cū ꝑm
ius omnes consentiunt. ⁊ vtilita/
tem cōmunē oēs intendūt. Con
stat auteꝫ personis superioribus:
medijs: ⁊ iferioribus. Unde ibi
Aug. recitans verba Scipionis

dicit. Qd̄ ſicut in fidibus ⁊ tibijs
in ipſo cantu a vocibus cōcētus
quidā tenendus eſt ex diſtinctis
ſonis: quem diſcrepantem aures
ferre erudite non poſſunt quouſ
qꝫ concors efficitur: ſic ex ſūmis
⁊ infimis: medijs iteriectis ordi-
nibus cōſonis: moderatā rōnis
ciuitatem conſenſu diſſimiliū cō
tineri: ⁊ que armonia a muſicis
dicitur in cantu: eam eē in ciuita
te concordiam. Quilibet eniꝫ in
ciuitate eſt vna littera in ſermōe
D ait Aug. iij. de. ci. c. iij. Patet er-
go: rempublicā cōſtare ex perſo
nis varijs ſicut ex membris ſuis
Unde ⁊ qḋdā corpus dr̄ eſſe: vt
dictū eſt. Et ſic Apoſto. loquens
de republica eccleſiaſtica vocat
eam corpus: ⁊ ciues eius mēbra
ro. i. Multi vnum corpus ſumꝰ
in chriſto: ſinguli auteꝫ alter alte
rius membra. Et. i. cor. xij. Et. n.
in vno ſpiritu nos omnes ī vnuꝫ
corpus baptiçati ſumus. Unde ⁊
de republica: membris: ⁊ cōcor
dia ait Tulius. i. de offi. c. xxx. di-
cēs eſſe in republica magiſtratꝰ:
perſonas priuatas ⁊ peregrinas
Ubi aſſignās eoꝝ officia dicit: ꝙ
E ꝓpriū munꝰ magiſtratus eſt: in-
telligere ſe gerere perſonā ciuitatꝭ
debereqꝫ eius dignitatē ⁊ decus
ſuſtinere: ſuare leges: iura deſcri
bere: ⁊ fidei ſue ꝯmiſſa meminiſ
ſe. priuatuꝫ vͦo inquit Tuliꝰ opor
F tet equo ⁊ pari cum ciuibus iure
viuere: nec ſubmiſſum nimis ⁊
abiectum: nec ſe efferentē nimis
ea velle in republica q̄ tranglla ⁊
honeſta fiunt. Taliter enim ſenti
re ſolemus bonū ciueꝫ ⁊ dicere.
Peregrini vͦo ⁊ incole officiuꝫ
eſt: nihil ꝑter negotiū ſuū agere:
nihil de alieno ingrere: minime G
qꝫ eſſe in aliena republica curio-
ſum. Et hec officia reperiuntur:
cū queritur: quid deceat: qd ap-
tum ſit perſonis temporibꝰ ⁊ eta
tibus: prout dicitur ibi. Et ex his
patet: ꝙ ſicut in corpore nāli: mē
bra ſunt ſibi inuicē deſeruientia:
⁊ pro ſe inuiceꝫ ſollicita: ⁊ mutuo
ſeſe contegentia: ⁊ mutuas defor
mitates cooperientia: ac ſe ſe ex-
ornantia: ſic debet eſſe in mēbris H
reipublice: que eſt quaſi corpus
vt dictū eſt: maxime ī republica
eccliaſtica: ſicut aptat Apo. vbi.
ſ̄. Et ſicut euidēs ſignū rabioſe
furie eſt: ꝙ vnū mēbrū deſtruat
aliud: vel deuoret in corpore na-
turali: ſic ſignuꝫ rabioſe malitie
eſt: ꝙ vnū membrum republi-
ce deuoret aliud ⁊ diſperdat: ma
xime ſi ſanū eſt membrum. Si
autem putridum ⁊ aliorum infe
ctiuū: auferri vel ſegregari debet
⁊ amputari ab habēte poteſtateꝫ
ſeruato iure iuſtitie: prout ait Tu
lius. iij. de offi. c. vij. loquēs de ty I
ranno dicēs. Hoc genus hoiuꝫ
eſt peſtiferuꝫ atqꝫ impium: ⁊ ex
hominuꝫ cōitate exterminādū
Et ponit exēplū ſic. Membra
corporis amputātur: ſi ſpiritu ca

rere ceperint: ⁊ ceteris nocēt mē
bris: sic feritas ⁊ imāitas beluecē
a conciuiuȝ tanꝙ̄ vnitate corpo/
ris segregāda. Si ergo vtētes or
gāis musicalibꝰ: diligēter studēt:
ne fiat aliqua dissonantia i orga/
nis suis: ⁊ vt sit ꝓportionalis cō/
K sonantia: multo magis guberna
tores reipublice debent sollicite
ꝓuidere: ꝙ in predictis partibꝰ
reipublice sit debita armonia: ꝓ
ut dicitur a policrato li.iiij.c.viij.
Si iquit citharedus aliijꝙ fidici
nes multa diligētia ꝓcurant quo
modo oberrantis corde ꝯpescāt
vitiū: ⁊ eā vnanimē reddant: fa/
ciātꝙ dulcissimā dissidētiū ꝯsonā
tiam: cordis non ruptis sed ten/
sis ꝓportiōabiliter ⁊ remissis: ꝙ̄
ta sollicitudine oportet principeȝ
moderari nūc rigore iustitie: nūc
remissiōe mīe: vt subditos faciat
q̄i vnanimes i domo: ⁊ q̄i discor
dātiū i misterio: pacis ⁊ charitat̄
operibus: vnam faciant perfectā
⁊ maximam melodiā: Hoc autē
certuȝ est: ꝙ tutius est: cordas re
mitti ꝙ̄ nimis ꝓtendi. Remissa
rum nanꝙ ꝓtensio: artificis pi/
tia cōualescit: ⁊ debitaȝ soni red/
dit gratiam: Sed que semel ru/
L pta est: nullo artificio reparatur.
Profecto si sonus exigitur quē
non habent: frustra tendūt: ⁊ ci/
tius sepe venit ad nullum ꝙ̄ ad
eū q nimis exigitur. Huiusmōi
autē armonia virtualis erit in re
publica: quando erit conformis
illi superne hierusaleȝ ꝓ sua pos/
sibilitate: ⁊ ordinata legibus dei:
quādo de illa vificabit. illd Job
xxxviij. Nunquid nosti ordinem
celi: ⁊ rationeȝ eius pones in ter/
ra. Ratio eniȝ celi ponitur in ter
ra: qn̄ respublica hūana imitat̄
rēpublicā celestē: vbi volūtas dei
lex ē ꝓut dicit Aug. loquēs de re/
publica in angelis siue i curia ce
lesti d ci.c.ij. Et sic pȝ secūdū.

¶ Capl'm .iij. qualiter debet res/
publica legibus regulari.

Ertio videndū est: qui/
bus respublica ordinat̄.
Et sciendum ꝙ ordinat̄.

¶ Legum rectitudine.
¶ Iustitie solidantis equitate.
¶ Concordie vnanimitate con
nectente
¶ Fidelitate mutua adiuuāte.
¶ Consilio salubri dirigēte.
¶ Morū honestate decorāte.
¶ Ordinata intētiōe quasi om/
nia cōseruante.

¶ De primo pȝ sȝ Tuliū prima
rhetorica lib.i. vbi ait. Oēs leges
ad cōmoduȝ reipublice indices
referre oportet: Nemo inquit le/
ges legum causa saluas eē vult:
sed reipublice. Nam vt ex medi
cina nihil oportet putare profi/
cisci: nisi ꝙ ad corporis vtilitateȝ
spectet: quoniam eius causa insti
tuta est: sic a legibus nihil debet
arbitrari proficisci. nisi ꝙ reipu/
blice conducat: quia eius causa
cōparate sunt. Et Ambro. ome/ M

tia.v.hic reipublice vsus ẽ:leges
omnibus esse cõmunes.atq; ob
seruari eas deuotione cõi: vno
omnes teneri viculo:nõ alij ius
esse.quod alius sibi itelligat non
licere:sed qꝺ vni liceat licere om
nibus:ꝛ cõmunem reuerentiaꝫ.
pꝛm quoq; cõsilio respublica gu
bernetur.Cõmune omnibus vr
bis domiciliũ :cõis conuersatio
nis officiũ:vnum pꝛescriptũ oi-
bus esse vnũ consilium.hec ille.
Et ideo nisi rectis legibus respu
blica gubernetur non diu stabit.
Nec mirum:cũ lex sit ꝟm Pa-
pinianũ ꝛ Demostenez inuentio
hois:donũ dei: dogma sapiẽtuꝫ
coꝛꝛectio violentoꝛuꝫ excessuũ:ci
uitatꝭ ꝯpositio:toti⁹ crimis fuga.
N Siue lex est ratio sũma insita a
nã:que iubet que sunt faciẽda:ꝓ
hibetq; ꝯria.ait Tulius de legi-
bus.Siue lex nihil aliꝺ ẽ q̃ꝫ rec-
O ta rõ:ꝛ a nemie tracta : impans
honesta:pꝛohibens ꝯria:ait idẽ
phil'.ix.Siue.lex est recti pꝛece-
ptio :pꝛauiq; depulsio. ait idẽ.ij.
de natura deoꝝ. Ipsa eniꝫ ẽ ius
scriptũ:iubẽs honestũ : ꝓhibẽs
ꝯrium:ait Gratianus.Est enim
lex interpꝛes equitatis:rerum di
uinaꝝ ꝛ humanaꝝ compos: ait
P Egippus.Ideo necessarie sũt iu
ste leges ad gubernationẽ reipu-
blice:ꝓut dicit Sen̄.ep'a.xciiij.
Qꝺ postq̃ꝫ subrepentib⁹ vitijs i
tyrãnidem regna conuersa sunt:
opus esse cepit legib⁹ quas ꝛ ipsi
inter vitia tulere sapientes.Et po
nit exemplũ de Solone.q Athe
nas equo iure fũdauit.Et de Li
gurgo qui leges istituit:ꝛ ꝺ alijs
Et de his ꝛ ꝺ eoꝛũ legibus loqꝛ Q
Augu.ij. de ci.c.xvj.De legibus
quoq; Solonis ait Aulus geli⁹
li.ij.ꝙ incise erant in assib⁹ ligne
is:vt sempiterne manerẽt.Et de
Ligurgo ꝛ eius legibus ait Tro
gus pompeius lib.ij.vt dictũ est
in bꝛeuilogo de virtutibus.Sũt
eni leges sicͦ capistra ꝛ cõpedes R
equoꝝ ꝛ frena:ait Criso.sup Jo.
omel'.xxxvi.vt eniꝫ legitur in tra
ctatu de.xij.abusionibus.duode
cimus abusionis gradus est:po
pulus sine lege.q dũ dei dicta: ꝛ
leguꝫ scita ꝯtemnit:per diuersas
erroꝝ vias in laqueum perditio S
nis icurrit.Et sequitur vna rega
lis via lex dei:que nec ad dexterã
nec ad sinistraꝫ declinat.Et quia
omniũ legum est inanis censura
nisi diuine legis imaginem ge-
rat:ꝓut ait Augu.viij.de ci.c.vj. T
ideo omnes leges emanare de-
bent a lege diuina.ꝑ me inqt sa-
pientia diuina reges regnant: et
legum cõditoꝛes iusta decernũt.
ꝓuer.viij.humane eni leges ea-
tenus valẽt :quatenus nõ discre
pant a diuinis ait helinandus . ꝛ
iõ hec respublica sola ẽ oꝛdinata
que legibus regulatis lege diui-
na gubernaꝛ : q: tunc est ciuitas
dei : in qua rex veritas : lex cha-
ritas:modus eternitas ẽ.ait Au- V

gu.Que lex licet sit vna in se:est
tamē multiplex in fructu ꝛ v̇tute
Job.xi.Multiplex est lex eius.
Et quia inutilis est legū latio:ni/
si sit earūdem debita custoditio:
ideo sollicite debent custodiri in
republica.Nam vt ait Vale.li.v.
ca.iij.loquens de Atheniensibꝰ.
Cū ēt equissima iura sed iniquis/
sima ingenia hn̄t:moribꝰ suis
q̄ꝫ legibus vti potius maluerūt.
X Et debēt custodiri a maioribꝰ ꝛ
minoribꝰ:ne sint sic̄ tele aranea
ruꝫ:que infirmiora aialia retinēt
valentiora transmittunt:ꝓut ait
Vale.lib.vij.di.leges esse tales vt
ait Anatharsus:ꝙ his pauperes
ꝛ humiles ꝯstringi:diuites ꝛ po
tentes nō alligari ꝯtingit.Econ/
trario.de illo qui eruit sibi ocl'uꝫ
vnū:cū filius eius deberet mul/
ctari priuatione amborūꝫ ꝓpter
Y adulteriuꝫ: ꝓut dicit Vale.li.vi.
c.ij.de quo in breuilogo de v̇tuti
bus.Et Saul noluit ꝑcere filio:
qꝛ fuerat transgressus mandatū
eius .i.Re.xiiij.Vn̄ sicut leges n̄
debent punire innocentem ꝓut
dicit Pau.act.xxij.ꝛ tu sedēs iu
dicas me s̄m legem.ꝛ ꝯ legē iu/
bes me percutere.ita nō debent
absoluere reū a disciplina.maxie
quādo quis peccat in rempubli/
cam.Qui enim iustificat impiū.
Z ꝛ condemnat iustum vterqꝫ ab/
hominabilis apud deum ꝓuer.
xvij.Unde Vale.li.vij.c.xij.dicit
ꝙ nihil Agesilai facto sapientiꝰ.

q cū aduersus rempublicaꝫ lace
demonioꝝ ꝯspirationē ortā cō/
perisset:leges ligurgi abrogauit:
que de damnatis suppliciū sūmi
vetabant comprehensis auteꝫ ꝛ
ꝛ interfectis sontibꝰ euestigio re/ A
stituit:atqꝫ vtrūqꝫ simul ꝓuidit:
ne salutaris animaduersio vl' in/
iusta essꝫ: vel iure impediret.Ita
qꝫ vt semper esse possent:aliquā/
do non fuerunt.

Capl'm.iiij.Qualr respublica
debet in iustitia fundari.

T quia leges non suffici
e unt ad regimē:nisi iusti/
tia regulēt.iō respublica
dꝫ eē fulta iustitia ꝛ in ea fūdata:
ꝓut dicit Aug. recitās sentētias
sapientū.ij.de ci.c.xix.ꝛ ꝯcludēs
hoc verissimū esse scilicꝫ sine sū/
ma iustitia rempublicaꝫ regi nō
posse.vnde Lelius asserit:nihil
tam inimicum q̄ꝫ iniustitia ciui B
tatiꝰ: nec oio nisi magna iustitia
geri ac stare posse rempublicaꝫ.
Et idem.iiij.de ci.c.iiij.Remota
inquit iustitia:qd sunt regna ni/
si latrocinia?Ubi ponit exemplū
de Alexandro ꝛ pirrata:de quo
in breuiloquio de virtutibꝰ. Ait
enim Tulius.ij.de offi.ꝙ oibus
necessaria est opinio iustitie ēt so
litario:ꝛ his qui vendūt ꝛ emūt
ꝯhendisqꝫ negotijs necessaria ē
iustitia ad rem gerendā.Cuiꝰ tā/
ta est vis:vt nec illi qui maleficio
ꝛ scelere pascunt possint sine vlla
particula iustitie viuere.Et pōit

C exemplum de latronibus. Unde
⁊ leges latronū eſſe dicuntur qui
bus pareāt: quas obſeruent. vbi
pōit exempla ꝑ equalē prede ꝑti
tionē. Bargſus illiric⁹ latro ma
gnas res habuit. ⁊ multo maio/
res Nouat⁹ luſtrarius: cui exer/
citus imperatoris ceſſerunt. Unī
ait ibi. Archipirrata: niſi equali/
ter predam diſꝑtiat aut interficit
a socijs aut relinquit. Jō conclu
dit ibi: ꝙ cū tāta ſit vis iuſtitie: vt
ētipſa latronū opes firmet ⁊ au/
geat: q̄ tā ei⁹ vi īter leges ⁊ iudicia
ī ꝯſtituēdo rēpu. fore putam⁹. vñ
⁊ iuſtitia ē ſplēdor magn⁹ ex q̄ bo
D ni viri noiant. Cui⁹ mun⁹ primū
ē: ne cui qs noceat niſi laceſſit⁹ in
iuria. Deiñ vt cōib⁹ ꝓ cōib⁹ vtat
priuatis vt ſuis. ait idē de offi. li.
i. c. vj. Uel fūdamēta iuſtitie ſūt:
ne cui noceat: deinde vt cōi vti/
litati ſeruiatur. ait idē. c. viij. Et
Ambro. prio de offi. ait: ꝙ iuſt⁹
cōia habz pro ſuis ſua pro cōib⁹
Sequitur. Juſtitie eſt prima ꝑs
E in deuz. ſecūda in patriaz tertia
in parentes. deinde in oēs. Sed
vera iuſtitia non eſt niſi in repu/
blica: cuius ꝯditor rectorq̄ xp̄s
eſt. Et in ea ciuitate eſt vera iuſti/
tia de qua dictū eſt: Glorioſa di/
cta ſunt de te ciuitas dei. vt ait
Augu. vi. de ci. c. xi. Et Ualerius
li. vi. de virtutibus recitās exem/
pla antiquoꝝ: de quib⁹ in breui/
loquio de virtutib⁹. Et cū ipa ſit
virtus qua vnicuiq̄ ſua tribuūt:
ꝓut dicit Auguſtin⁹. xix. de ci. c.
i. de q̄ veniūt inocētia: amicitia:
ꝯcordia: pietas: religio: affectus:
humilitas ꝓut ait Macrobi⁹ li.
F i. Siue ei⁹ ſpecies ſunt pietas er/
ga omnes xp̄ianos: innocētia ſi
ne iniuria aliqua: dilectio reuerē
tia cōcordia: miſericordia ſcilicet
in affectu. ⁊ clementia in effectu:
ait Hugo. Qualis autē eſſe debz
in republica: tam ſuperiorū erga
inferiores ⁊ econuerſo q̄ʒ pariuʒ
inter ſe patebit infra: cum ſingil/
latiʒ de taliū informatione dicet.
Naʒ vt ait Ber. in ſermone quo
dam de aduentu. Juſtitia eſt vir
tus que reddit vnicuiq̄ ꝙ ſuum
eſt ſcilicet ſuperiori: equali: ⁊ in/
G feriori. Prelato eniʒ debet reue/
rentia ⁊ obedientia: pari ꝯſilium
quo erudiat ignorantia: ⁊ auxili
um quo iuuetur infirmitas: infe
riori cuſtodia: vt non regnet pec
catuʒ in mortali corpore. ro. vij.
⁊ diſciplina: vt ſcilicet dignos fa/
ciat pnie fructus. Quib⁹ dʒ ad/
iungi iudiciuʒ ait ideʒ. Et h̄: ſunt
ſepteʒ colūne quas edificat ſapiē
tia in domo ſua. ꝓuer. ix. ait idē
vbi. ſ. Magno igit affectu eſt iu
ſtitia appetēda: magno ſtudio cu
ſtodiēda: magno honore vene/
randa. Unde iuſtitie templa de/
H dicauerūt gentiles ait Aug. prio
de doctri. xp̄iana. c. v. Jō ad eaʒ
hortatur ſapiētia diuina iudices
reipublice Sap. i. Diligite iuſtiti
am qui iudicatis terram.

¶ Caplm.v. Qualr dz respubli
ca vnanimi concordia. vniri.
E quia tūc ē iustitia pn/
e cipalr in republica quā
do est in ea vera concor
dia: necesse ē: vt respublica vna/
nimi cōcordia adiuuet, put dicit
Salustius in iugurtino li.ij. reci/
tans vba Scipionis. ego inquit
trado vobis firmū regnū: si bo/
I ni eritis: imbecille: si mali. Nam
ꝯcordia prout res crescūt: discor
dia maxime dilabuntur. hoc idē
ait Señ. epla.xcvi. Omne enim
regnū in seip̄z diuisuz desolabit:
ait Saluator Mat.xij. Et sic eꝯ̄
rio: vnitū augebitur. Nihil eniz
vtilius ciuitati concordia. Unde
comētator.ix.ethi. Cōcordia ma
gnorum grata toti ciuitati: ⁊ totis
grecis. Tūc eniz respublica. ⁊ in
se est fortis ⁊ hostibus terribilis.
Terribilis vt castroꝝ acies ordi/
nata cant.vi. Sup quo Grego.
super Ezechi.li.i.hom.el.viij. Ca
strorum inquit acies tūc hostib⁹
horribilis ostenditur: quādo ita
cōstipata ⁊ condensata fuerit: vt
nullo loco interrupta videatur.
Uno inquit agmine psequebant
filij israel: ⁊ debilitabant hostes.
Judith.xv. vt enim ait Señ.iiij.
de bñficijs.c.xiiij. hōi quez nul
la vis nature quibuslibet fecit ter
ribilem ⁊ validū: duas res dedit
natura que faciunt eum validuz
K scilicet rōnem ⁊ societatem. So
cietas ei dominiū oium aīalium
dedit: ⁊ imperiū terris gentium:
⁊ etiam dominari in mari iussit.
Et ideo in omni republica debz
vnus pricipari: ne fiat diuisio ait
Hiero. epistola.xcij. propter qđ
rectores reipublice antiquit⁹ ⁊ si
essēt prius discordes: postq̄ erāt
assumpti ad regimen reipublice
inter se mutuo cōcordabant: p/
ut narrat Valeri⁹ lib.iiij.c.ij. nar
rans de manilio lepido: ⁊ Tulio L
Flaco: Qui vt cēsores creati sūt:
q prius inimicitijs dissidebāt: pu
blice iuncti sunt non dissidentes
inimicitijs priuatis. Unde ibidez
c.i. narrat de eo: q plāgebat ad/
uersariū: eo q erat reipublice vti
lis. Et quia non est vera concor/
dia: nisi vbi regnat charitas: que
facit multitudinis cor vnū ⁊ ani/
maz vnaz. act.iiij. ideo nec vera
est respublica nisi vbi lex est cha
ritas: vt dictum est.
¶ Caplm.vj. Qualr debet res/
publica fidelitate iuuari.
Onsimilr: in republica
c debet esse vera fidelitas:
qua adiuuetur. Nisi eniz
in partibus eius sit vera fidelitas
scilicet absq3 cordis maliuola ter
giuersatiōe: absq3 oris fallaci de/
ceptione. absq3 gestus dolosa si/ M
mulatione: ⁊ absq3 operis puer/
sa defraudatione. non poterit re
gi nec diu durare. qa vt ait Tuli⁹
i. de offi.c.vij. Fundamentū iu/ N
stitie ē fides. i. dictoꝝ ꝯuētorūq3
cōstantia ⁊ vitas. Et vt ait ibidē

c.xij.cū duob⁹ mōis fiat iniuria:
aut vi aut fraude.frans quasi vul
pecle:vis leonis vr̄. Utrūqꝫ vo
ab homine alienissimū.Toti⁹ au
tez iniustitie nulla ē capitalior:ꝙꝫ
eorū qui cū marie fallūt:id agūt
vt boni videantur.Hec autez fi/
delitas non acquiritur pecunia
vel comodo tpali sed virtute:ait
O Ambro.pⁱo de offi.Quis fide/
les putat:q̊s vl̄ pecunia vel adu
latione obligatos sibi crediderit?
Quis illos:qui ad obedientiam
plurima redimūtur pecunia fide
les arbitrer̄? Nam isti se frequē
ter vēdere volūt:⁊ imperia dura
ferre nō possunt. Acquiritur aūt
fides ⁊ cōseruat̄ iustitia ⁊ prudē
tia:vt ait Idē lib.ij.c.xij.Unde ⁊
P hoc raro est aliquib⁹ mēbris rei/
publice:⁊ maxie ꝑm illud Ennij
vt ait Tulius vbi.s̄. Nulla sācta
societas nec fides regni.Immo
quorundam fides mutat̄ cū tem
pore:sicut ait Egipp⁹ lib.i.loq̄ns
de quodam qui fidē mutauit cuz
tempore. Sed nihil stabile qͦd ē
infiduz:ait Tulius de amicitia.c.
xij.Et ipsa fides.i.fidelitas est fū
damentum stabilitatis que est in
amicitia:ait ibidē.Et h̄ fides fuit
in magna reuerētia apͦd antiq̊s.
Unde ⁊ Cato eam cōmendans
dixit:eaz templū habere cū Io/
Q ue.siue vicinam esse Ioui in Ca
pitolio.prout ait Tuli⁹.iij.de offi.
c.xiiij.ꝫ illud Ennij.O fides ap
pta pinnis.i.fastigio templi.Ne/
mo vo pōt dici fidelis q infidel̄
est suis:ait Egippus vbi.s̄.Et qꝛ
n̄ ē vera amicitia nec vera virt⁹
nisi quaz regulat vera charitas:
iō nec est vera fidelitas:nisi quā
efficit diuia charitas.Fideles.n.
R in dilectione acquiescēt illi Sap.
iij.Amicus aūt fidelis:permāet
in tempore tribulatōis.Ecc.xxij.
Fidē posside cū proximo in pau/
pertate illius. Sequitur.In tp̄e
tribulationis permane illi fidel̄.
¶ Capl̄z.vij. Qualr̄ dꝫ respubli
ca salubribus consilijs dirigi.
c Onsequenter:sciendū:
ꝙ respublica debet esse
salubribus consilijs dire
cta:eo ꝙ salus vbi multa cōsilia.
S ꝓuer.xx.Unde rectores reipubli
ce antiquitus dicebant̄ consules
a ꝯsulendo.v.de ci.c.xij.Iō Tu
lius pⁱo de offi.c.xxij.ait.Par/
ua sunt arma foris:nisi consiliuz
sit domi.Unde ibi ait.Nͦ ꝯsiliū
Solōis pl⁹ ꝓfuit ciuitati Atheñ.
quia ab eo leges habuit et istitu/
ta:ꝙꝫ valuit victoria Themisto/
dis: qꝛ bellū gestū est cōsilio se/
natus:q a Solone cōstitut⁹ est.
T Et Señ. de tranquillitate animi
post principiū.Nō his solus in/
quit reipublice preest:qui tuetur
res:Et de pace belloqꝫ censet:sꝫ
q iuuentutem exhortatur:qui in
bonorū preceptoꝝ inopia virtutē
instituit: qui ad pecuniā luxuriā
ꝙ ruentes retrahit:⁊ si moratur
inpriuato:publicum tamē nego

tiū agit. Et Tulius de Senectu-
te.c.iij. dicit: q dantes consiliū
i republica plus agūt ꝙ alij. Nā
V sunt sicut gubernatores in naui.
Alij enim sentinaz exhauriunt:
alij cursant: alij malos exscādūt.
R Ipse vero clauuz tenens: ꝛ quie
tus sedens in pupi: multo maio
ra ꝛ meliora facit. Non enim vi-
ribus: aut velocitatib⁹ aut celeri-
tate corporis res magne gerunt:
sed consilio: auctoritate atqꝫ sen
tentia. post ꝯcludit ibi. Qd cū ta
libus senectus augeri soleat: apd
X eos viget ꝯsiliū. In antiquis enī
est sapientia. Job.xx. Unde Ro
boam quia dereliquit consiliū se
num: ꝛ adhesit ꝯsilijs iuuenum
S amisit regnū.iiij. Re.xij. Senuz
enim cōsiliū multū valet. Unde
Valeri.lib.vi.c.ij. dicit de illo qui
respondit alteri qui minabatur si
bi: q haberet mltos gladios. Et
ego inquit alius multos amicos
Quasi dicat. Te non timeo. Si-
militer consilio sapientum respu
blica augetur regitur ꝛ conserua
tur. sicut narrat Augu. epl'a.xxx-
viij. ad Dioscoruz de Temistocle
T pho: q non curauit q esset habi
tu indoctior cū canere neruis in
epulis recusasset. At vbi: cū se ne
scire illa dixisset: sibiqꝫ dictū essz:
quid igitur nosti. rn̄dit. Rempu
blicam ex parua magnaz facere:
V cū scilicet eius consilijs respubli
ca acquiesceret. Quales aūt esse
debent consiliarij in regimie rei-
publice: dicetur infra: vbi de Se
natu idest collectione senatoruz
siue consiliariorū aget.

¶ Capl'm.viij. Qualiter dz res-
publica ꝟtuosis morib⁹ decorari

T non solum respublica
e debet esse directa consi-
lijs: sed debz esse decora
ta moribus virtuosis: ſm qd ait
Aug. recitans versuz Ennij poe Z
te.ij. de ci.c.xxi. Morib⁹ antiq̄s
res stat romana virisqꝫ. Quem
versum ingt vel breuitate: vl' ve-
ritate tanqꝫ ex oraculo quodam
affatū esse mihi videt. Naz neqꝫ
viri nisi morigerata ciuitas fuissz
neqꝫ mores: nisi hi viri pfuissēt:
aut fundare: aut tam diu tenere
potuissent tantam ꝛ taz longe la-
teqꝫ imperantē rempublicā. Se
quitur De viris quid dicaz? Mo
res enim ipsi itroierunt viroruz
penuriam, put ibi dicit Aug. reci
tans verba Scipionis. Quales
enim erant mores antiquorū ait
Salustius recitans verba Cato- A
nis contionantis in senatu libro
i. Que verba etiam recitat Aug.
v. de ci.c.xij. Nolite ait existima
re: maiores nostros armis rem
publicam ex parua magnam fe-
cisse: Si ita esset multo pulcher-
rimam nos haberem⁹. Quippe
sociorum atqꝫ ciuiū: preterea ar-
moruz ꝛ equorū maior copia no
bis ꝙ illis. Sz alia fuere q̄ illos
magnos fecerūt: que nobis nul
la sunt. Domi industria: foris in-

B ſtum imperiū: animus in conſu
lendo lib: neqꝫ delicto neqꝫ libi-
dini obnoxius. pro his: nos ha-
bemus luxuriam: auaritiam: pu
blice egeſtatem: priuatim opulē-
tiam. Laudamus diuitias: ſeq-
mur inhertiaꝫ inter bonos ⁊ ma
los diſcrimen nullum. Omnia
ṽtutū ṗmia ābitio poſſidet. Nec
mirꝫ. vbi vos ſeparatū ſibi qſqꝫ ꝯſi
liū capitꝫ: vbi domi voluptatibꝰ:
vbi pecunie grā ſeruitis: eo fit: vt
impetus fiat in vacuam rempu-
blicam. hec ille. Ubi ergo predi-
cti mores ſunt: ibi merito reſpu-
blica ordinatur: ⁊ vbi deſunt: de
ordinatꝫ. Unū Augu. i. de ci. c. xxx-
iiij. loquēs de Scipione: ait. Qō
non cenſebat ille felicem rempu
blicam ſtantibus menibus ⁊ ru
entibus moribus. Et idem lib. ij.
Romani quippe portam veterē
C auctamqꝫ laboribus fediorē ſtan
tem fecerant qꝫ ruenteꝫ: quoniā
quidem in ruina eius lapides ⁊
ligna: in iſtoruꝫ aūt vita: nō mu-
rorum: ſed morū munimenta at
qꝫ ornamenta ceciderunt: cū fu
neſtioribus eorum corda cupi-
ditatibus qꝫ ignibus: vrbis tecta
ardent. hec ille. Et tamē vt ait idē
epiſtola. v. Auerſa ⁊ peruerſa cor
da mortalium: felices res huma
nas putant: cū tectorꝫ ſplendor i-
ſpicitur ⁊ labes non attenditꝫ aīa-
rum: cū theatrorum molles ex-
truitur: ⁊ effodiuntur fundamen
ta virtutum. ⁊c. Nam principan

tes in republica ſepe non ſtudēt:
mores corrigere: ſed hominibꝰ
dominari: ait Aug. vbi. ſ. c. xix.
recitans abuſionem talium. Re D
ges non curant qꝫ bonis ſed ſub
ditis regnēt. prouintie regibꝰ nō
tanqꝫ rectoribus morꝫ: ſed tāqꝫ
rerū dominatoribus: ⁊ delitiarū
ſuarum prouiſoribꝰ ſeruiunt. Et
iſtos bonos mores corrūpūt col
loquia mala. ij. cor. xiiij. Et qꝛ bo
nos mores vel malos nō faciūt
niſi boni vel praui amores: ꝑut
dicit Augu. epiſtola. xxxiiij. ideo
non ſunt boni mores in republi
ca niſi vbi ordinati amores: qui
ſolum ſunt in republica eccleſia-
ſtica: ſiue in ciuitate dei. quam fa
cit amor dei vſqꝫ ad cōtemptum
ſui: ꝑut ait idē. xiiij. de ci. c. vltio.
Et econtrario deſinit eſſe locus
remediorꝫ vbi que fuerant vitia
mores ſunt. ait Sene. epſa. viij. E
Mos eſt enim mentis habitus
ex quo ſingulorum operum aſſi-
duitas manat. Et ſic extendēdo
nomē: virtutes dicuntur mores
ait Policratus li. v. c. iij. Unde ⁊
ex hoc eſt deceptio multorum in
republica: eſtimantium: prauos
mores nō eſſe vitia propter aſſi-
duitateꝫ. ait Sen̄. li. de vera vita F
in pricipio. Argumētū peſſimuꝫ
turba eſt. Queramꝰ autē qd opti
mū factū ſit: n̄ qō vſitatiſſimū: ⁊
quid nos in poſſeſſioneꝫ felicitatꝫ
conſtituat nō qd vulgo: veritatꝫ
peruerſo interprete ꝓbatum ſit.
Et ibidem

Et ibidē. Nulla res nos maiorib⁹ malis implicat: q̄ qđ ad rumores componimur: optima rati que magno assēsu recepta sūt: q̄q3 ex̄ boni multi sunt: nec ad rationē sed ad silitudinē viuim⁹
G Et ponit exemplū. q̄ aliter est in vijs moꝝ: ⁊ aliter ī vijs pedū: qꝛ in primis celeberrima via maxime decipit scilicet q̄ ambulat multitudo. Similiter inquit in pplo quando vnus cadens se premit trahit alterū: ⁊ primi: exitia sunt sequentibus. Sic ⁊ i vita accidit q̄ cadentes in prauis moribus: alios trahūt ⁊ cadere faciūt. Ad quos mores corrigendos laborare debent rectores reipublice.

¶ Caplm nonū qualr debz respublica recta intentione ordiari.

c Et non solū predicta sufficiunt: nisi sit vna ⁊ ordinata intentio membroꝝ omniu3 reipublice scilicet vt ipsa saluetur: ait Tulius. iij. de offi. c. v. dicens: q̄ vnū dz esse ꝓpositū omnib⁹: vt eade3 sit vtilitas vniuscuiusq3 ⁊ vniuersorum: quā si ad se quisq̄ rapiat: dissoluet omnis
H humana cōsociatio. Vñ vo omnes intendunt cōmunē vtilitatem reipublice: nec aliqs vult nocere alteri pp propriu3 comodum: stabilis est respublica. Vñ
I ait ibidē. q̄ non solū hoc iure gētiū: sed etiam legibus populoru3 quib⁹ in ciuitatibus singulis respublica continetur eo mō cōstitutum est: vt nō liceat: sui como di causa nocere alteri. Hoc eni3 spectant leges. Sic volunt incolumen esse ciuiu3 coniunctionē: quam qui dirimunt: eos morte: exilio: vinculis: damno cohercēt ꝯm leges. Unde ibidē ait. q̄ detrahere aliquid alteri. ⁊ alteri⁹ incomodo: suu3 comodū augere: magis est ꝯ naturam q̄ mors: q̄ dolor: ⁊ cetera que possūt corpori accidere. Et hoc ideo: quia tollit conuictu3 humanū: ⁊ societatem que ꝯm naturā est. Et hāc intentionem habuerunt antiqui nobiles amatores reipublicequi intendebant comodū alienū sicut suū: vt ait Tulius prio đ offi. c. viij. dicēs. q̄ ille Terentianus chremes nihil humani. a se alienum putabat. Et Señ epła. xix. Nihil quod est humanū: alienū a me puto. Qđ ēt recitat Augu. epła. xxxviij. Sapiēs ingt Señ. Qui nihil iudicat suum magis q̄ cuiuslibet: illi cu3 humano genere cōsortiū est. Sed stulta auaritia mortalium: possessionū proprietate3 decernit: nec quicq̄ credit esse suū qđ publicū. Sūt eni3 sapientes similes soli ⁊ lune que omnibus lucent. Vñ Señ. ibidē Soli inquit ⁊ lune plurimu3 debeo: ⁊ tñ non mihi vni oriuntur. Jmo curabant đ republica post mortem sicut ante: ait Tulius de se loquēs li. de amicitia. c. vi. Nō minoris cure mihi est: qualr post K

mortem meã respublica fuerit q̄ꝫ
qualis hodie. Paucis enim na
tus est: q populũ sue etatis cogi
tat: ait Señ. epistola. xlij. Et ideo
quedam ciuitates attribuũt diui
nos honores quibusdam: vt ex/
citarent alios ad sustinendũ pro
republica: ait Tulius. iij. de natu
ra deoꝝ. Unde ait ibidem. ꝙ in
L plerisqꝫ ciuitatibus: augende vir
tutis gratia: quo libentius: reipu
blice periculum adiret optimus
quisqꝫ: viroꝝ fortium memoriã:
honore deoꝝ immortaliũ conse
cratam intelligi potest. Unde ex
hac vnanimi voluntate ⁊ cõi in/
tentione existentiũ in republica
M ipsa saluatur ⁊ conseruatur. Qđ
patet exemplis sensibilibꝰ. Ter/
ra eniꝫ immobiliter stat: eoꝙ eiꝰ
quelibet pars tendit ad vnũ scilꝫ
ad centrũ vt dicit phus. ij. de ce.
⁊ mũdo. Item: nauis regulr tra
hitur: quando a vehentibus con
corditer ducitur. Similiter acies
proficit et vigoratur q̄ꝫdiu ꝯcor
diter tenetur. Et sic in oi cõitate.
Et quia nõ est perfecta intentio
ad vnuꝫ in aliqua cõitate: nisi in
vnitate ecclesiastica: in qua que/
ritur vnũ: qđ est necessariũ ⁊ pe/
titur res vna scilicet habitatio su
perna in glia: ideo sola eccliasti/
ca respublica est perfecta: in qua
quis non debet querere qđ suuꝫ
ē: sed quod ihu xpi. Qđ ostendit
N apo. exemplo membroꝝ in cor/
pore sibi inuicem ministrantiuꝫ.

i. cor. xij. Quando igit dictis mo
dis respublica cõstituitur: guber
natur ⁊ adiuuatur: salua erit.

¶ Capłm. x. Qualr respublica
ex predictoꝝ defectu destruit.

e X predictis patet: qualit
respublica dissipat ⁊ dis/
soluit: ⁊ sic destruitur ex
defectu predictoꝝ. Ex eisdeꝫ eim
generatur res ⁊ corrumpitur: ait
phus: ethi. ij. Ex quo igit respu/
blica perficitur ex predictis: eoꝝ O
carentia ⁊ defectu deficit ⁊ dissol
uitur: vt patet ex verbis Catonis
Similiter etiam: vt non maneat
color vł pictura in republica: p/
ut dicit Augu. ij. de ci. c. xxviij. re/
citans ỽba Tulij li. v. de republi/
ca. Nostra etas: cũ rempublicaꝫ
sicut picturam accepisset egregiã
euanescente venustate: non mõ
eam coloribus hisdeꝫ qbus fue
rat renouare neglexit: sꝫ nec id q
dem curauit: vt formam saltē eiꝰ
et extrema tantuꝫ liniamenta ser
uaret. Quid enim manet ex anti O
qs moribus: quibus ille dixit rē/
publicam stare romanam: quos
ita obliuione obsoletos videmꝰ:
vt nõ modo nõ colantur: sed ēt
ignorentur? Et si ita fuit tũc mul/
to minꝰ est modo effigies vł co/
lor: vbi omnes querunt que sua
sunt non que ihu xpi. ⁊ de destru
ctione reipublice loquitur Aug.
ibidem. c. xix. vbi postq̄ꝫ enume/
rauit flagitia: ludibria ⁊ scelera q̄
fiebãt in republica. ait. Quis hãc

rempublicam non dicam roma
P no iperio. sꝫ domui Sardanapa
li ꝯpauerit? Qui quondã rex ita
uit voluptatibus dedit⁹: vt in se-
pulchꝛo sibi scribi fecerit: ea sola
habere moꝛtuum que libido ei⁹
cõsumpsit dum viueret? Et hec
mala in republica siue in mũdo
oꝛta sunt ex ignauia: ociositate: li
bidinosa voluptate ⁊ pacis male
tranqlitate: ait Augu. pꝛio de ci.
c.xxx. recitans v̾ba Scipiõis di.
Qñ Catone suadente: vt cartha
go destrueret emula romani im
perij cõtradicebat ipe Scipio ti-
mens infirmis aĩs hostium secu
ritatem. ⁊ tanq̃ꝫ pupillis ciuibus
ydoneũ tutoꝛẽ: necessariuꝫ vidẽs
esse terroꝛem. Et hoc quidem re
ipsa ꝓbatũ est: Deleta qppe Car
thagie: ⁊ magno scilꝫ terroꝛe ro-
mane reipublice depulso ⁊ extin
cto: tanta de rebus pꝛosperis oꝛ-
ta mala continuo subsecuta sunt:
vt coꝛrupta diruptaqꝫ concoꝛdia
R respublica destructa sit. Que ma
la: qualia fuerunt enumerat ibi.
c.xxxi. scilicet ciuilia bella: libido
dominãdi: auaritia: luxuria: ⁊ sic
de alijs. Consimil̾r loquit̾ Aug.
epistola. v. recitãs v̾ba Salustij:
ꝙ quando nec hoĩbus nec ipsis
quos deos putabant: moꝛũ per-
ditoꝝ ⁊ coꝛruptoꝝ auaritia rapa-
citasqꝫ parcebat: tunc cepit peri-
re laudabile illud decus: salusqꝫ
reipublice. Et itroducit ibi v̾sus
Juuenalis. Nunc patimur lõge

pacis mala. seuioꝛ armis. Luxu
ria incubuit. victũqꝫ vlciscitur oꝛ
bem. Nullum crimẽ abest: faci-
nusqꝫ libidinis. Ex quo paup̾tas
romana perijt. ⁊c. Unde sequit̾.
Dolendũ enim viderũt: pꝛuden-
tes scilicet plus paupertatem q̃ꝫ
opulẽtiam perisse romanam. In
illa: moꝝ integritas fuabat: per
hanc: non muros vrbis sed mẽ- S
tis ipsius ciuitatis dira nequitia:
omni hoste peioꝛ irrupit. Qui er
go volunt esse fideles reipublice:
studeant vt rectis legibus regant̾
iustitia oꝛdinẽtur: ⁊ sic de alijs vt
s̃. dictum est: ⁊ a ꝯ̃rijs caueant.
¶ Capl̾m. xi. Quanta sustinue-
runt ⁊ fecerunt antiqui pꝛo salute
reipublice.

c Onsequẽter ꝯsiderãda
sunt antiquoꝝ exempla
⁊ facta circa rempublicã
augendã ⁊ conseruãdã. Fuit eiꝫ T
i eis pia ꝓ ipsa sollicitudo ad ipaꝫ
pꝛo eius salute: feruida emulatio
terrenoꝛum oĩum cõtemptus si
ue despectio: terribiliũ ⁊ arduo-
rũ agressio: periculoꝝ ⁊ laboꝛuꝫ
perpessio: moꝛtis libẽs susceptio:
⁊ necis caroꝛum sicut filioꝛum ⁊
cognatoꝛũ pꝛo republica occiso-
rum nulla lamentatio: ⁊ etiã fuit
in eis moꝛiendi ante destructio-
nem reipublice omnimoda affe
ctio: quia in eis vigebat soli⁹ rei-
publice salutis desideratio. Et de
his ꝓ parte in bꝛeuiloquio de vir
tutib⁹. Unde narrat Valeri⁹ li. ij.

.c.iij.de Camillo: qui precat⁹ ē: ꝙ si alicui deorū felicitas romana nimia videretur: eius inuidia sui aliquo incomodo sanaretur. ꝛ subito lapsu decidit. Qđ etiam ad damnationē qua postea oppssus est pertinuisse visū est. Sequitur. Eque virtutis est: ꝛ bona patrie auxisse: ꝛ mala in se transferre voluisse. Et idem Ualerius li.vi.c.vi. narrat de pietate antiq̊rum in pr̄iam: vbi ait. Restat vt pr̄ie caritas exhibeat̄: cui⁹ maiestatis que deoꝝ numinib⁹ equat̄ auctoritas: parentum vires subiecit.¡Fraterna q̊q₃ charitas eq̊ animo ac libēter cedit. Et exemplificat de illis: q se morti ꝑ repu

V blica exposuerunt. vbi narrat de quodam in cui⁹ capite cuȝ picus sedisset: ꝛ affirmarēt auruspices: pico occiso fore reipublice statuȝ felicissimū: sueq₃ domus miserrimū: cōseruato aūt pico i ꝯrium vtrūq₃ cessurū: ille picū in ꝯspectu senat⁹ morsu suo necauit. idē narrat Vegeti⁹ li.viij.c.viij. Iteȝ Ualeri⁹ li.v.c.vi. De Aristo. narrat dicens. ꝙ cum esset supreme vite: Et reliquias senilib⁹ ac rugosis membris in sūmo lraꝝ otio vix custodiens adeo valenter ꝑ salute patrie incubuit: vt caȝ: hostilibus armis solo equatā in lectulo Atheniensiū e manib⁹ in quibus erat eripet. Et ibidē de multis

X narrat q mira fecerūt ꝑ republica: sicut de Codro q se morti exposuit: vt sui vincerēt: Et de alijs simil'r. Similiter Augu.v. de ci. c.xviij. narrat q̄ta sustinuerunt antiqui pro republica. Sicut de illo q se ꝑcipitauit in hiatū terre cū dictū esset oraculis deoruȝ: vt illud qđ romani hr̄ent optimuȝ illuc mitteretur. Et de Bruto qui filios occidit: q̄a fuerant contra rempublicā. De q̊ poeta ait. Natosq₃ pater noua bella gerentes. Ad penā: pulchra ꝑ libertate vocauit. Et de alio qui filiū occidit: licet ꝑ patria pugnasset: q̄a tñ ꝯ imperium suum.i.ꝯ illud qđ imperauerat: licet viciss₃ occidit: ne plus mali esset in exemplo imperij ꝯtempti: q̄₃ boni in glīa occisi. Narrat etiā de alio: q q̄a porsēnaȝ regem occidere nō potuit: ꝛ pro eo aliū deceptus occidit: in ardenteȝ aram ante oculos eius dexteram ostendit dicēs: m'ltos esse tales: qualeȝ illū vident: qui in eius exitiū coniurassent. Cui⁹ ille fortitudinem ꝛ coniurationē taliū pertimescens: a bello facta pace se compescuit. hoc idē narrat Señ. epistola.lxxvij. Qual'r

autem omnia ꝯtēpserunt ꝑ salute reipublice ait ibidem: di. ꝙ ipsi pauperes erāt: quoꝝ diuitijs erariū plenū erat. Et cum haberent opulentissimā rempublicā.i. rem patrie: rem cōeȝ: ipsi in domib⁹ suis pauperes erant. Simil'r ait Tuli⁹.ij. de offi.c.xxiij. di. ꝙ omnium macedonū gaza: q̄ maxie Y

potit⁹ est Paulus tātū in erariū pecunie iuexit: ꝙ vnius impera/ toris preda finē attulit tributorū. At hic nihil in domū suam attu lit preter memoriā nominis sem piternam: imitatus p̄rem affrica nū: q in nullo locupletior fact⁹ ē: Carthagine euersa. Sic nec su⁹ collega minim⁹ non tñ copiosior cū copiosissimam vrbē funditus sustulisset: Italiā magis ꝙ̄ do/ mū suam ornare maluit: q̄ orna ta: domus eius videret ornatior. Non enim diuitias reputabant suas: sed cōitatis. ait idem li. iij. c. xv. Neqꝫ solū nobis diuites eē volum⁹: sed liberis: propinquis: amicis: ⁊ maxie reipublice. Sin gulorꝫ eim facultates ⁊ copie. di uitie sunt ciuitatis. Unde antiqui non estimabant aliquos viuere: nisi qui viuerent ad aliorū vtilita tem: ait Señ. epistola. liiij. ꝙ ēt ñ sibi viuit q nemini viuit. Hinc Joseph⁹ videns patrie ruinaꝫ in destructiōe ciuitatis hierosolimi tane: Tito eam obsidente: defle/ re cepit: ꝙ euaserit scilicet cū ce/ ciderit percussus saxo sup caput: eo ꝙ dulce eēt sibi mori añ p̄riā: ait Egippus li. vi. vt eniꝫ ait Tu/ lius prio de offi. c. xviij. oīum so/ cietatum nulla gratior: nulla ca/ rior ꝙ̄ ea que cū republica ē. vni cuiqꝫ nostrū cari sunt parentes: ꝑpinqui: liberi: familiares: sed omnes omniū charitates patria vna complexa est: ꝑ qua vir bo/ nus non dubitat mortem appe/ tere: si ei sit ꝑfectnrus. Et cōclu/ dit ibi. Quō detestabilior nulla est immanitas ꝙ̄ corꝫ q lacerāt sce lere patriam: ⁊ in ea delenda fū/ ditus occupantur. Et idem Tuli us rethorica. ij. li. v. dicit. Quō nul lum periculū vitandū est ꝑ salu/ te reipublice. Ut enim dicit Uale rius li. ij. c. i. fidū erat ⁊ altū rei/ publice pectus: curia silentiqꝫ sa lubritate munituꝫ ⁊ vallatū vndi qꝫ: cuius limen intrantes: abie/ cta priuata charitate: publicā in/ duebant: ⁊ ideo ꝑ republica om nia sustinebant. Propter qō ēt non plangebant filios: ꝑ repu/ blica morientes: maxime si vir/ tuose pugnarent: ait Criso. super Johanneꝫ omelia. lxij. arguens fideles qa plangunt mortuos su os: qbus est spes resurrectionis. Unde ait. ꝙ gētiles possent i hoc dirigere xp̄ianos. Naꝫ mulier q̄ dam gentilis audiens de filio in bello cadente: interrogauit Qua liter res ciuitatis sunt dispositeꝛ Quasi dicat. Si res ciuitatis sal ue sunt: nō plango filiū. Simil'r narrat ibi de alio. q cū esset coro/ natus. i. habēs coronā in capite: cū audiuit ꝙ filius pro patria ce cidit: auferens coronam interro gauit. vter duorꝫ: idest. Quis fi/ liorumꝛ ⁊ coronam confestim re posuit. hoc idem narrat Ualeri⁹ planius li. v. in fine di. Quō cum Xenofon sollēne sacrifitiū page/

ret ꝛ maiorez filiũ noĩe getilũ ce
cidiſſe in prelio cognouiſſet.non
ideo cultũ deoꝝ obmittendũ pu
tauit.ſed tantũ coronam depone
re contẽtus fuit. Percũctatuſqꝫ
quõ cecidiſſet. vt audiuit pugnã
tem fortiſſime interijſſe. coronaz
capiti repoſuit. Mineruam cui
ſacrificabat teſtatus. maiorez ſe
ex virtute filij voluptatem ꝙ̃ ex
morte amaritudinẽ ſentire. Mi
ris enim modis afficiebãtur an
tiq ad rempublicã.ex quoꝝ con
ſideratione arguit Aug.v. de ci.
c.xviij.ꝛ poſt.Si iſti talia feceꝛt
F ꝑ republica ꝛ omnia cõtẽpſerũt
tot pericula aggreſſi.ꝛ horribilia
mortis gnã perpeſſi ſunt.qd ma
gnũ eſt.pro illa eterna glia.cun
cta ſeculi huius ꝙ̃tũlibet iocun
da blandimenta cõtemnere.vel
qũo audebit quis:de volũtaria ſe
paupertate extollere.vel mortem
ꝑ xp̃o timere.ſaluatore dicente.
nolite timere eos qui occidũt cor
pus Math.x. vnde ꝛ ibi arguit
ꝙ ſi ipſi hec fecerunt amore pa
trie:ꝛ laudũ cupiditate:ꝑut loq
tur poeta d̃ illo qui occidit filios
G Uicit amor patrie:laudũqꝫ imẽ
ſa cupido.Quid magnũ ꝑ vera
libertate q̃ liberos facit a diaboli
dñatu:nõ ꝑ cupiditate hũanarũ
laudũ:ſed charitate liberandoꝝ
hominũ a demonibꝰ ſcilꝫ ẽ faciẽ
dũ.ꝛ ſic de alijs ꝑut ibi bene cõ
cludit Augu.Si eniꝫ illi ꝑ repu
blica.i.pro re populi nõ redẽpti
magno precio ideſt ſanguine ie
ſu xp̃i:nec regnãti ſacramẽtꝭ eiꝰ:
nec viuificati vita ſua:nec effecti
vel exiſtentes ad modũ corporis
eius:nec ꝑellecti ad vitã eternã:
nec hr̃edes dei:aut coheredes xp̃i
facti:ꝛ pro ſalute tp̃ali nõ eterna
ex carnali amore patrie:ꝛ laudũ
cupidine:non ad meriti augmẽ
tum vel premij cumulũ:nec ad
animarum ſalutẽ vel dei honorẽ
tot ꝛ talia fecerunt: ꝙ̃ta debẽt fa
cere viri eccleſiaſtici pro republi
ca eccleſiaſtica.i.pro re populi re
dẽpti ſaluatoris ſanguine ꝛ ab eo
ellecti? Et ſic de alijs.De quo.i.
Pe.ij.vos eſtis genꝰ ellectũ:re
gale ſacerdotiuꝫ.ꝛ hoc charitate
mouente:ꝛ ad augmentum me
riti facientiũ: ad cumulũ premij
ad animarum ſalutem ꝛ dei ho
norem? Exẽplo Saluatoris ſua
dentis qui animam ſuam poſuit
ꝑ republica.i.Pe.i.xp̃s paſſus
eſt pro nobis: vobis relinquens
exemplũ.Et.i.Jo.iij. Sicut ipſe
animam ſuam poſuit pro nobis
ſic ꝛ nos debemus aĩas pro fra
tribus ponere.Et ſi ſꝫ phos ali
q diſcendi ſtudio impediti quos
tueri debent deſerũt:ꝛ nil confe
rũt ſtudij:nil operis: nil faculta
tũ ſcilicet in vite ſolatiũ:in alterũ
genus iniuſtitie incurrũt:ꝑut di
cit Tulius pn̄o de offi.c.v.mlto
magis qui deſerunt rempublicã
diuinam cauſis predictis neceaꝫ
adiuuãt.Quia vt ait ibi.c.vj.pre

H clare scriptū est a Platone. Nō solū nobis nati sumus: ortusq̃ nostri partem patria vendicat: partem amici. Atq̃ vt placet Socraticis: que in terris gignuntur: ad vsus hominū omnia creari: hoīes vero: hoīum cā eē generatos nec ipsi inter se alijs alij pdesse possent. In hoc ei: nā ꝫ ducē debemꝰ seq: cōes vtilitates in mediū afferre: imutatiōe vł mutatione officiorū dādo ⁊ accipiendo: cū artibus: cū opa: cū facultatibꝰ devincere hoīum inter hoīes societatem. hec ille. Si ergo phi iudicabant: hoc esse faciendū nā duce: multo magis debent fideles: spū inspirante ⁊ dirigente viuere ad aliorū vtilitatem: vt nemo sibi viuat ⁊c. Ro. xiiij. Qualiter autē respublica debeat disponi in se ⁊ suis ptibꝰ ⁊ officijs docet Auice. x. phie sue. c. viij. vbi ait. oportet: vt in statuendo leges hec sit

I prima intētio scilicet ordinare ciuitates in tres partes. i. in dispositores: ministros: ⁊ legis peritos. Et in quolibet eorū ordine ordinet aliqs prelatus. ⁊ post hos ordinent alij: vt nullus sit inutilis in ciuitate: quin habeat aliquē statum laudabilē: vt scilicet ab vno quoq̃ proueniat vtilitas ciuitati Ideo ꝓhibeat legislator ociositatem ⁊ vacationē: ne sit aliqs q non obediat alicui. Sūt eim cōpescendi: ⁊ qui non patiunt compesci: expellendi sunt a ciuitate.

Sequitur. Debet etiam prohibere officia: pp que amittuntur hereditates: ⁊ ex quibus nulla prouenit vtilitas: vt non sit luctator vel aleator: hic enim accipit qđ nō prodest ciuitati. Sed oportet ꝙ qui accipit afferat fructū alij. K

Item prohibeat studia: vtilitati ꝯria: que sunt: doctrina furandi: rapiendi: ⁊ decipiendi. ꝓhibeat etiam actiones: que si negligunt inducūt contrariū constructiōis ciuitatis: sicut est fornicatio: ⁊ cōsilia: que retrahūt homies a cōiugio qđ ē melius in ciuitate: ne quis degeneret: ⁊ eueniat primo niorū alienatio. Decet etiam ne ꝓueniat diuortiū vł diuisio copule que est in coniugio. Sic enim ordinata ciuitate poterit qsq̃ pacifice viuere quo ad se. fructuose quo ad alios: ⁊ quisq̃ possidere quod suum est. Et ob hoc maxime: vt sua teneāt homines: reipublice: ciuitates constructe sūt. ꝓut dicit Tuliꝰ. ij. de offi. c. xxiij. Nam ⁊ si natura duce cōgregabantur homines: tamen spe custodie suarum rerū: vrbiū presidia querebant: vt ait ibidem. L M N

¶ Caplm. xij. ꝙ doctrina euangelica non repugnat reipublice.

e Tqm aliq errauerūt: ponentes: doctrinam euāgelicam ꝯriari reipublice: sicut scribit Marcellinus ad Augu. epistola. iiij. dicens scilicꝫ opinando: ꝙ predicatio ⁊ doctri

na euangelica reipublice moribꝰ
nulla ex parte ꝯuenit: sicut a mul
tis dicitur. Cuiꝰ ꝓceptũ ẽ. vt nul/
li malũ pro malo reddere debea
mus. ⁊ percutienti maxillã ꝓbe/
re aliam: ⁊ paliũ dare tollenti tu/
nicaȝ: Et sic de alijs Math. v.
Nam quis tolli sibi ab hoste ali/
quid patiatur: vel romane ꝓuin/
cie depredatori: nõ mala velit iu
O re belli rependere? Et ad illõ re/
spondet Augu. epistola. v. añ fi/
nem di. Qui dñt doctrinam xp̄i
aduersam eẽ reipublice: dent ta/
lem exercitum: tales milites: ta/
les ꝓuinciales: tales maritos: ta
les coniuges: tales parentes ⁊ fi
lios: tales dños ⁊ seruos: tales iu
dices ⁊ reges: tales debitores fi/
sci: redditores ⁊ exactores: q̃les
precipit doctrina xp̄iana: ⁊ aude
ant: eaȝ dicere reipublice aduer
sam. Imo non dubitent confite/
ri: magnaȝ si sibi obtemperet sa/
lutẽ esse reipublice. Quasi dicat.
Si predicti tales essent in repu/
blica: euangelica doctrina eis op
time conueniret. Nec mirũ: cuȝ
talem rempublicam ip̄a consti/
P tuat. De qua post subdit Augu.
Nõ in ista colluuione moꝝ pessi
morũ ⁊ veteris perdite disciplie:
maxime venire ac subuenire de/
buit celestis auctoritas: que volũ
tariam paupertatẽ: cõtinentiaȝ:
beniuolentiam: iustitiam cõcor/
diaȝ veraq̃ꝫ pietatẽ persuaderet:
ceterasq̄ꝫ virtutes non tm̃ ꝓpter
vitam istam optime gerendam:
nec tm̃ propter ciuitatis terrene
concordiaȝ: verũ etiã ꝓpter adi/
piscendam sempiternã salutẽ: et
eternam cuiusdã populi celesteȝ
diuinamq̄ꝫ rẽpublicã. Cuiꝰ nos
ciues efficit fides spes charitas:
⁊c. Vñ si tales essent ciues ⁊ alij
omnes quales describit doctrina
euangelica: nullus faceret maluȝ
alteri: nec tolleret tunicã. Itẽ alij
errantes posuerunt: multa mala
venisse reipublice post fidẽ xp̄ia
nam: que tangit Marcellinꝰ. ⁊
ad que respõdet Aug. vbi. s̃. di.
Multa mala fuisse in republica
etiam ante fidẽ iducens v̉ba Sa Q
lustij. li. ij. vrbẽ scilicet fuisse vena
lẽ: ⁊ mature perituram si empto
rem inuenerit. Similiter inducit
verba Iuuenalis. Seruabat ca/
stas hũilis fortũa latinas. Quõ/
dam: nec vitijs contingere ꝓua
sinebat. Tecta: labor: sõniq̄ꝫ bre/
ues: ⁊ velere tusco. Vexate dure
q̄ꝫ manꝰ: ⁊ proximꝰ vrbi. Hani
bal: ⁊ stãtes collina turre mariti.
Et ad hanc questionem respon
det Aug. v. de ci. c. v. Et post re/
citans mala: que venerunt reipu
blice romane etiam ante fidem. R
Vnde ait lib. iij. c. xviij. rempubli
cam romanam ita perisse: ⁊ tot
milites fuisse ab Hanibale inter
fectos: q̄ ipse misit tres modios
plenos annulis extractis de digi
tis eoꝝ in ciuitatẽ suã Cartagiñ.
Non igit̃ fidei xp̄iane imputari

debet: si aliquādo aduersa reipu/
blice contingunt: sed potius pec
catis hominum inobedientium
doctrine euangelice: & transgre/
dientiū eius mandata. ait Aug.
S in tractatu de excidio vrbis. di.
Nō de⁹ permisit: multos in exci
dio vrbis flagellari: quia seruus
sciens voluntatem domini sui et
ñ faciens: plagis vapulabit mult̄
vbi ponit exempla: vnā tribulaꝫ
sentit area: vt stipula scindatur &
granū mūdet: vnū ignē fornax:
vt palea pergat in cinerē: & auꝝ
sordib⁹ careat. Sic tribulationē
roma pertulit: in qua vel liberat
pius vl' damnat impi⁹. Fides er
T go non nocuit reipublice sꝫ mul
tū profuit. Nec pp fidē xpi fue/
rūt puniti: sed ꝑpter peccata sua
vt dictū est. Unde erroris huius
improbitas per se patet. Nam di
cere: peius esse illis cū quib⁹ de⁹
est: & melí⁹ illis cū quib⁹ ñ ē: im/
probabilis error est: ait Joseph⁹
contionās ad iudeos: ꝓut dicit
Egippus li. vj. vos inqt deus de
seruit: quia vos pietatis cultū de
seruistis: ꝑsidiū speratis diuinū:
sed qui defēdebat: ad hostes mi
R grauit: quia deum quem nos co
lebamus romani venerātur: et
nos offendim⁹. vbi iducit aucto
V ritates scripturarū. Non eniꝫ in
multitudine populi sed in timo/
re domini Abraā penetrauit egy
ptū. Dormiebat Abraam: & tor/
quebat Pharao Geñ. xx. Sic
de Jsaac. Sic de Jacob ꝯ Esau
Sic Moyses ꝯ egyptios ora/
X bat dū dormiebat. Sic ꝺ Josue
Gedeone Ezechia. Jn orone er
go meliora arma q̄ꝫ i ꝟtute. Nō
ergo in multitudine exercit⁹: bel
li victoria: sed de celo fortitudo. i.
macha. iij. Cū igitur deus sit cuꝫ
illis q recte credūt: dicere: ꝙ pe/
ius est hominibus post fidei su/
sceptionē q̄ꝫ ante irrationabil' er/
ror est. Judith. vj. Si deus no/
biscū: cur apprehendūt nos hec
omnia. s. mala. Quasi di. Mala
Y non apprehendūt eos cum qui/
bus deus est.

¶ Secunda distinctio. De infor
mationé principis in republica.

¶ Capitulū primū. Quomodo
ꝑnceps dꝫ esse ad modū capitis.

P Remissis rationib⁹
instruendi habentes
curā reipublice & cō
ferendi cuꝫ eis: cōse/
quenter ꝓcedenduꝫ
est: sūmo magistro dirigente ad
informationem & instructionem
Z partiuꝫ eius: siue mēbroꝝ. Quia
vt tactū est supra respublica ꝭm
Plutarcū est corpus quoddaꝫ:
qđ diuini muneris bñficio aiatꝛ
& summe equitatis agitur nutu.
& regitur quodaꝫ lumine rōnis:
Jn quo corpe quoniā princeps
obtinet capitis locū: vni subiect⁹
deo: & etiaꝫ eis qui vicē dei agūt:
in terris: quoniam qui cultū dei
& religionis instituūt & informāt

A vicez anime in respublice corpe
obtinent: ⁊ sic ab eis totũ corpus
vegetatur ⁊ regitur. Et d̄ isto cor
pore ait simlr Amelius florus
loquẽs de Remulo in principio
historie romanoꝝ. Q̄d ex varijs
quasi elementis congregauit cor
pus: ⁊ vnũ pplm romanũ effec.
Et quoniam in isto corpore pn/
B ceps est ad modũ capit vt dictũ
est. ⁊ sicut legitur. i. Re. xx. Cum
esses paruulus in oculis tuis: ca
put factus es in tribub⁹ israel. ait
Samuel ad Saul. Et li. v. de sa
cramentis. c. viij. Terrena ptãs:
caput habz regẽ: ⁊ spũalis: sum/
mũ pontificẽ. Et merito: per ca
put significat: q2 sicut caput mẽ/
bris oib⁹ suprapositũ est ⁊ oium
regitiuum: in sublime erectum:
sensib⁹ omnib⁹ dotatũ: ⁊ singula
ri vẽustate effigiatũ. ait Ambro.
C in exameron. omel. vi. Caput in
quit sup reliquos art⁹ nostri cor/
poris cernim⁹ eminere: prestan/
tissimũq3 oium tãq3 supra elemẽ
ta celũ: tãq3 arcẽ inter cetera vr/
bis menia. In hac arce quãdaz
habitare regalẽ sapientiã s̄m di/
ctũ ꝓpheticũ. oculi sapient in ca
pite eius: hanc esse ceteris tutlo/
rẽ: ex illa oibus mẽbris vigorez
prouidentiãq3 deferri. Que ẽ va
liditas lacertoꝝ: q̄ velocitas pe/
dũ: nisi capitis velut pricipis sui
impartialis q̄dã ãminiculet pote
stas? Ex eo eim ait distituũt vni
uersa: aut oia fulciunt. Maior
humani capit ornat⁹: q cerebrũz
nostrũ. sedẽ ⁊ originem nostroꝝ
sensuũ capillis munit ⁊ vestit. Il
lic eniz sedes ẽ vniuersoꝝ. Cum
caput vides: hoiem agnoscis: si
caput deest nulla cognitio adesse
põt: iacet truncus ignobilis sine
honore sine noie. vnd̄ postea ibi
concludit. Nõ imerito huic q̄si
cultori suo mẽbra cetera famulã/
tur. ⁊ circũferũt illd̄ seruili gesta/
mine. atq3 i sblimi locatũ vehũt
videas enim: imperatori suo sin
gula mẽbra gratuito stipẽdio mi
litare. Alia portant: alia pascunt:
alia defendũt vel ministeriũ suũ
exhibent. parent vt pricipi: ancil
lant vt dño. hec ille. Merito er
go ob dictas elegãtes capitis pre
rogatiuas princeps debet esse ca
put populi. Qui debet eẽ talis q̄
le caput in corpore hũano: ⁊ cui
defuiãt singuli: sicut ⁊ capiti mẽ
bra. Unde pnceps est ptãs publi
ca: ⁊ quasi q̄daz in terris diuine
maiestat imago: ait Policrat⁹
li. iiij. c. i. Jõ ⁊ anime regenti cor
pus comparat: ꝑut ait Señ. pri
mo de clementia. vbi loquẽs de
imperatore ait. Q̄d queadmõuz
totũ corp⁹ aio deseruit: tanto ma
gis tantoq3 speciosi⁹ ille in ocul
to manet: ⁊ cũ man⁹: pedes ocu
liq3 negociũ illi⁹ gerunt: sic ⁊ im
mensa multitudo: vni⁹ aie circũ
data est: illius spiritu regit illius
rõne flectit. ⁊c. Jõ pnceps dicit
basis ppli. Job. ix. sub q̄ curuant. A

B

C

D qui portant orbē.vbi Grego.ix
moral'.dicit.Qd̄ pnceps non in/
congrue greco eloquio basileos
dr:qd̄ latina lingua basis ppli in
terpretatur.Quia ipse sup se po/
pulū sustinet:qui motꝰ illius pie/
tatis pondere fixus regit.Mul
tū ergo necesse ē pncipi:sub quo
ꝯphendit ois dominās in repu/
blica sibi ꝯmissa:vt sit virtutibꝰ
preditus:prudētia exptus:mori/
bus pbus:eminentior in his po
pulo quem regit.Cū ēt in brutis
aialibus vigore valentiora psūt.
E Ait Señ.epistola.ix.di.Qd̄ pri/
mi mortaliū:ꝛ ex eis geniti nāz i
corrupti sequebant:eūdē hēbant
ducē ꝛ legē cōmissi melioris ar/
bitrio.Naturale enīz ē potioribꝰ
deteriora submitti:vt mutis qui
dē gregibꝰ aut maxia corpe pre/
sint:aut vehemētiora.Non pce/
dit armenta deneger taurꝰ:sed q
magnitudine auctoritatꝫ ceteros
malos vincit.Elephantium gre
ges maximꝰ ducit.Inter hoies:
maximo est pximuz optimum.
Animo itaqꝫ rector eligebatur.
F Idō sūma gentiliuz felicitas erat
in quibus non poterat esse poten
tior nisi melior.hec ille.Et huic
ꝯcordat qd̄ dr de Saule.i.Re.
x.ait Samuel.Videtis quem ele
git dominus:ꝙ nō sit similis ei
in omni populo.Quando igitur
talis est pnceps:merito caput po
puli dici potest.
¶ Caplm.ij.Qd̄ dominatio nō
ē ex libidine ambiēda.
O Omnis aūt princeps est
admonendus de cauen
da ambitione pncipādi
vel dominandi.Ad pn̄s aūt notā
dū:ꝙ non est appetenda poten/
tia principandi siue dominandi
ob vtilitatis modicitatez.Ob ve
re bonitatis in ea paruitatez.Ob
mltimodā icomoditatē.ꝛ ob eiꝰ
momentaneā breuitatez.De qbꝰ
omnibus eleganter loquit Boe
tius.ij.de consola.c.vi.Quid in/ G
quit de dignitatibꝰ potentiaꝝ di/
seraz quas celo equatis.ꝛc.Et se
quitur.Quo ita fit:vt nō:virtuti
ex dignitate:sed ex v̓tute dignita
tibus honor accedat. Que v̓o ē
hec nostra spectabilis:ꝛ preclara
potentia?Nonne terrena anima
lia cōsideratis?Nunc inter mu
res si videres aliquem:ius si/
bi ꝛ potestatem preceteris vendi
cantez:qͣ̄to mouereris cachino.
Quid v̓o:si corpus spectes im/
becillius reperire queas:qd̄ sepe
muscularū morsus:vel in secre/
to quoqꝫ reptantium necat in/
troitus?Ex quo cōcludit:ꝙ non
potest quis exercere ius nisi in so
lū corpus cum animus sit liber.
Exinde arguit:ꝙ in dignitatibus
ꝛ potestatibꝰ si aliquid inesset na
turalis ꝛ proprij boni:nūqͣ̄ pessi
mis prouenirent.Non eniz solēt
aduersa sociari.ꝛ nā respuit:vt H
contraria queqꝫ iungant.Itaqꝫ
cum pessimos plerunqꝫ dignita

ribus fungi videas: dubium nō
est: illa in natura sua nō eē bona
que pessimis inherere patiūtur:
Et.li.iij.c.iiij.de hoc idē elegan-
ter.vbi ꝓbat: ꝙ dignitas siue ho
nor nil habet ex se virtutis vel ꝓ
bitatis: nec in ea propria vis sed
hoīuz falax ānectit opinio. Et iō
per vmbratiles dignitates: dubi
um nō ē posse asseq reuerentiā:
cū etiam indignis malū dedecꝰ
aditiant: eoꝙ minus pateret eoꝝ
īdignitas: si nullis honoribꝰ icla
I rescerent. Et concludit. ꝙ eo ab
iectior fit quis: quo a pluribꝰ con
tēnitur cū dignitas reuerendos
facere nequeat iprobos quos plu
ribus ostāt: despectiores potius
dignitas facit. Et h̄ merito. Red
dūt eniz improbis dignitates pa
rē vicem: quas sua contagiōe cō
maculant. Quasi dicat. Sicut ip
si deturpant dignitates: sic econ-
uerso. Et ponit exemplū. ꝙ Ca-
tullus poeta Nomiū sedentē in
ciuili.i.iudiciaria sella: strumen-
tum appellat.i. gibosū vel tube-
rosum. Erat enim Nomius ini-
quus consul rome. Similiter lo-
K quitur Ber. ad Eugenium.'di.
Simia in tecto rex fatuus in so-
lio sedens. Et loquitur congruen
ter. Sicut enim simia q̄nto plus
ascendit: tāto euidētius patēt eiꝰ
turpitudines: sic q̄nto plus subli-
mat in dignitatibꝰ indignus: tan
to euidentius manifestantur eiꝰ
indignitates. Unde recitat Ua le-
ro. epistola vlt. ꝙ Tulius dicit de
Cesare. Cum quosdaz scilicet in
dignos ornari vidissz: dicebat. n̄
illos ornauit: sed ornamēta.i.di-
gnitates deturpauit: ob eoꝝ scili-
cet indignitatez. Rectus eniz or- L
do est: vt ꝑ virtutes quis trāseat
ad honores. vt eniz ait Augusti.
v.de ci.c.xiij. ꝯiuncte erant edes
honoris ꝛ virtutis que pro dijs
habebantur. Et per edem virtu-
tis: transitus fiebat in edem ho-
noris: ad significandum ꝙ per
virtutē debet quis venire ad im- M
perium ꝛ honorem: nō per falla
cem ambitionē: vt ait ibi. ¶ Itē
nō sunt ambiende potestates do
minandi ob multitudinem solli-
citudinū: inquietudinū: curaruz
ꝛ dolorū qui tales comitantur: si
cut extrahitur a Boetio ibidem.
Que est inquit hec potestas: que
sollicitudinū morsus formidinū
q̄z aculeos vitare nequit? Uellēt
eniz ipsi: securi viuere sed neque
unt. An potentem censes quē vi
deas velle qđ non potest effice-
re: qui satellite.i.collectione exer-
citus latus ambit: qui quos tenet
ipse plus metuit: qui vt potēs esse
videatur in manu seruientiū si-
tus est. vt eniz dicit Tulius.v.de N
offi.c.vij. Et eniz qui se metui vo
lunt: a quibus metuantur: eosdē
metuant ipsi necesse est. Ubi po-
nit exemplū de Dionisio tiranno
qui cruciatu timoris angi solitus
in tantuz ꝙ cultros tonsoris me-

tnēs: candēte carbone adurebat capillum: quia non audebat pri/ more: permittere ab aliquo radi barbam. Et de hoc exemplificat Boetius ⁊ de hoc eodem Tuli⁹ li. ij. vbi. s. Similiter exemplifi/ cat idẽ Tulius de Alex. ferreo: qui non audebat intrare vxoris cubiculū anteq̄ vn⁹ de satelliti/ bus districto gladio anteiret. et scrutaretur archulas muliebres: ne aliqđ telum occultaretur. Qui tamē: ab ea interfectus est ꝓpter pellicatus suspitionē. Et de his narrat Ualerius lib. vltimo ante finē. Ubi ait: ꝙ Massimissa rex parū fidei in pectoribus hoīum reponens: salutem suam: canuꝫ custodia vallauit. vnde q̄uis po testas a deo sit. Omnis enim po testas a dnō. Ro. xiij. ⁊ ipsa bōa sit in genere suo. i. qua quis bene vti potest ⁊ ad bonū: nō tamen est ita bona: ꝙ faciat bonum ha bentem eam: nisi in gratia ⁊ vir/ tute bonus sit: sicut probat Boe tius vbi. s. di. ꝙ non est in digni tatibus propria vis hoīuꝫ: sed fal lax annectit opinio: vt dictuꝫ est. Si eniꝫ esset in eis naturale mu/ nus nullo modo ab illo cessarēt: sicut ignis vbiq̄ terrarum nūq̄ tamen calere desistit: ꝑut ibi ex/ emplificat. ¶ De miserijs quoq̄ ambientium dominiū ait Sen̄. epistola. xcviij. di. ꝙ vt vincerēt hosteꝫ: cupiditate victi sunt: nec ābitioni vł cupiditati restiterūt. ⁊ cū angere alios videbant. ipsi angebantur. Angebat inquit in/ felicem Alexan. furor aliena va/ standi: ⁊ ad ignota trāsmittebat. Et de Cesare loquens ait. ꝙ am bitio ⁊ mł́tiplex mod⁹ sup alios eminendi scilicet euꝫ angebant. Tamē dominationes potestatuꝫ cōmittant nō solū predicta sꝫ ēt spiritualia pericula animarū ait Grego. mora. xxvj. super illud Job. xxxv. Deus potentem non abicit. ¶ Magna est potentia tem poralis: que apud deum meritū suum habet de bona administra tione regiminis. Nōnūq̄ tamē eo ipso ꝙ preeminet ceteris. ela/ tione cogitationis itumescit: ⁊ dū foris immenso fauore circūdat. intus ỽitate vacuatur: atq̄ obli.⁹ sui in voces se spergit alienas: ta lemq̄ se credit: qualem foris au/ dit: non qualem intus discernere debuit. Subiectos despicit: eosq̄ eq̄les sibi nature ordie nō agno scit. Cūctis se estimat ampli⁹ sa/ pere: qbus se videt ampli⁹ posse Ubi ponit exemplū: Qđ rectum iter sepe pergimus: ⁊ tamen ortis iuxta viam vepribus per vesteꝫ retinemur: In via nō offēdim⁹: sed a latere nascitur q̄ pungimur Et ideo concludit. Bona nāq̄ ē ordine suo potentia: sed cauta re gentis indiget vita. Cuilibet er/ go. siue bonus sit siue malus pe riculosū est appetere potestatem dominationis: quia sicut dicit

V ibi Gregorius.hũana mens ple
rũq₃ extollitur:etiam cum nulla
potẽtia fulcitur:Quãto magis in
altũ se erigit cũ se ptãs adiungit?
¶ Quã breuis aũt est talis pote
stas:dicit Eccle.x. Omnis potẽ⁄
tatus breuis vita. Et Job.xxiij.
Eleuati sunt ad modicu₃: ꝛ non
subsistũt. Ubi Gre. moral'.xvij.
de hmõi breuitate dicit. Qd ex
quo vita hominis est vapor ad
modicũ parẽs. Jac.iiij.ꝛ omnis
caro fenum:ꝛ omnis gloria eius
quasi flos agri. Jsai.xl.restat:ꝙ
potentia temporalis breuis est:ꝛ
gloria carnalis:que dum nitet ca
dit:ꝛ dũ apud se extollitur: repen
tino fine terminatur. Est enim q̃
si stipula: que in altũ rapitur:ꝛ q̃
X si fumus qui ad nubila extollitur
ꝛ sicut nebula q̃ se erigit: ꝛ sicut
ros qui subito desiccatur:ꝛ sicut
spumose aquarũ bulle: q̃ omnia
excrescũt vt appareant:crescen⁄
do tamẽ peragunt: ne subsistãt:
ꝓut ait ibi Gre. Sic ẽ de potẽtia
temporali:prout aptat ibi bene i
dicto Sap.v. Quid nobis ꝓfuit
superna.ꝛc. Sequit̃. Transierũt
hec omnia tanq₃ vmbra ꝛc.hãc
modicitate₃ poten[illegible]e debent pn⁄
cipes attẽdere:ꝛ cogitare:ꝙ non
sunt domini rerum veraciter: s₃
vocaliter:exẽplo regis Leonar⁄
di:de quo legitur in quadam hi⁄
storia: Qd cũ floreret i maximo
Y vigore imperij sui: sedile suu₃ in
litore maris ascendẽtis statui fe
cit. ꝛ alloquens mare ait. Impe⁄
ro tibi:ne ascendas terram meã
nec vestem vel mẽbra dñatoris
tui madefacere presumas. Et ni
hilominus mare ascẽdit: ꝛ terra₃
ac pedes eius madefecit. Quo fa
cto:ille resiliens ait. Sciant om⁄
nes habitatores orbis: vanam ꝛ Z
friuolam esse regum potentiam:
nec quempiam:regis nomine di
gnum:preter eum cuiᵘ nutui ce⁄
lũ:terra: ꝛ mare obediũt. Et nũ⁄
q₃ postea ceruici sue coronã au⁄
ream imposuit:sed ea₃ sup ymã
ginem saluatoris in cruce posuit
in laudem regis eterni:cu₃ tamẽ
esset rex Normãdie: Datie ꝛ An A
glie: Unde etiam Xerses rex:cu₃
de sublimi loco: infinitã pene ho
minũ multitudinem: ꝛ inuaria⁄
bile₃ exercitum vidisset: fleuisse
legitur: eo ꝙ post centu₃ annos
nullus eoꝝ quos tunc cernebat
superfuturus esset: sicut ait Hie⁄
ro.epistola.cv.ꝛ Valeriᵘ lib. vlt.
ante fi. Mihi videt̃: specie aliẽa
suam deplorasse conditionem:
opu₃ magnitudine q₃ altiore ani
mi sensu felitior. ¶ Ob predicta
igitur pericula ꝛ alia multa anti
qui non solũ nõ ambiebant ptã⁄
tes dominationum: sed etia₃ fu
giebant: vel coacti accipiebant.
Et hoc ex reipublice vtilitate: ꝓ
ut ait Egippus lib.iiij.de Vespe
siano: qui cum esset in obsidione
hierosolimitana: ꝛ vẽisset rumor
Neronem esse occisum: ꝛ Gal⁄

bam interfectu3:qui fuit occisus septimo mense a die assũpte pote statis:tũc viri veteris militie ele/ gerunt Vespasianũ vt susciperet B rogantes scilicet imperium. Ille vo cepit abigere:⁊ se indignum dicere. Illi instabant:ipse resiste bat.perseuerãtius quoq3 reluctã tem armati gladijs circũsistunt: morté minantes. Qui aduertés: sibi discrimem imminere si resi steret:⁊ graue periculum si reci/ peret:ita potius cessit imponenti bus q̃ accepit voluntarius: qđ alij ambire solent. Urgebant mi lites:suadebant duces. Curã po tius q̃ honoré induit. Similiter narrat Ualerius li.vij.c.ij. Rex inquit subtilis ingenij:quem fe/ rũt:sibi traditu3 diadema priuſ/ q̃ capiti imponeret diu retentu3 considerasse ⁊ dixisse. O nobile3 magis q̃ felicem pãnu3:que3 si quis penitus agnoscat q̃ multis sollicitudinibus:periculis ⁊ mise rijs sit refertus:nec humi quidé iacentem tollere velit. Quasi di/ cat. Si quis consideraret pericu C la ⁊ sollicitudines potestati anne xas:ipsam oblata3 non acciperet Et ad hoc Ualerius etiam li.v. c.vj.narrat de quoda3 egrediéte portam:in cuius capite subito co rona erupit:responsumq3 est:eũ fore regem si in vrbe3 reuertisset Qđ ne accideret:volũtariũ ⁊ p/ petuum sibi indixit exilium. Cu ius testãde rei gratia:capitis ei⁹ effigies erea:porte quam exierat inclusa est. Principes enim anti qui agebant gratias:quando eo rum potestates minuebantur. ait Ualeri.li.iiij.c.i.narrans de quo A dam:qui cum Asiam ⁊ vicinas gentes amisisset:gratias egit po/ pulo:eo ꝙ magna nimis ꝓcura tiõe esset liberatus:⁊ ꝙ modicis regni terminis vteret: Sic preoi bus rex regu3 ⁊ dominus, domi nantiu3:ac princeps regum ter/ re exemplũ euidens ⁊ efficax de dit fidelibus ne ambirent poten tiã temporalem:quando cogno/ scens ꝙ venirent vt eum facerét regem:secessit in monte3 Jo.vj. Ubi Criso. omel.xli. Fugit ingt erudiens nos fugere mundanas dignitates. Et sequit. Uenit eni3 B erudiens nos contẽnere ea que hic sũt:⁊ nũq̃ stupere.i.admira/ ri que in hac vita sunt clara: sed hec omnia deridere:⁊ futura di/ ligere. Unde ait postea:ꝙ gloria in hominib⁹ est vt flos feni:⁊ q eam tribuunt:vmbra somnij sũt viliores.

¶ Capl'm.iij. Qđ ordinate ⁊ le giptime sit dominatio assuméda

Et q̃uis dignitates prin cipatuu3 ⁊ potestatũ nõ sint ex libidine appeten de:sunt tamen assumende ex in tentione obediendi deo⁊ ecclie modo debito ⁊ ordinato. Sunt C enim principes ⁊ domini institu endi legiptima auctoritate. Qđ

contingit quadrupliciter.

¶ Vel diuina ordinatione ⁊ prouisione.

¶ Vel ecclesie ex diuina auctoritate collatione.

¶ Vel paterna ⁊ legiptima successione.

¶ Vel militū siue populi vnanimi electione.

¶ Fuerunt eniȝ reges assūpti ad gubernationē populi dei diuina ordinatione ⁊ preceptiōe. vt Dauid. i. Re. xvi. Unde ⁊ Moyses orauit: vt deus prouideret hoīeȝ sm̄ multitudinem populi q possit intrare ⁊ exire ante eos. Numeri. xxij. D ¶ Item assumuntur principes ad gubernationem populi dei ab ecclīa diuina auctoritate: vt ⁊ Moyses vocauit Josue: ⁊ dixit. vt introduceret populum. Deutero. xxxi. ⁊ ministerio Samuelis vnxit dominꝰ Dauid in regem: in figura: ꝙ dei vicariꝰ scilicet ecclesie prelatus confert principatum ⁊ potestatem ac regimē populi: prout iustitia exigit ⁊ ecclesie vtilitas. ¶ Iteȝ fuerūt principes gubernantes populuȝ dei paterna successione: sicut Salomon. iij. Re. i. Sedit Salomō super thronuȝ Dauid patris sui. Hoc enim promisit deus regi recte gubernanti populum suum: Deut. xvij. ꝙ scilicet filius eius regnaret. ¶ Item fuerunt principes antiqui assumpti ad regimē populi vnanimi militum vel populi electione. sicut Vespasianus de quo dictum est: ⁊ alij multi imperatores ⁊ ꝯsules prout ait Valerius li. iiij. c. iij. dicēs: ꝙ ab aratro accipiebantur: vt cōsules fierent. E vbi narrat Atiliuȝ quem semen spargentem viderunt q missi erant a senatu: ad eum accersiendū: ⁊ ad populi romani imperium suscipiendum. Sed ille rustico opere attrite manus: saluteȝ publicā stabilierūt: ingentes hostiuȝ copias pessūdederūt: queꝗ modo arantium bouum iugum rexerant: triumphalis currus habenas retinuerūt. Nec fuit huic rubor: eburneo sceptro deposito agrestē stipitem aratri repetere. Similiter narrat ibidē de Quintio Cincinato: de quo etiam Augu. ij. de ci. c. xviij. ꝙ cū quattuor iugera possideret: ⁊ ea suis manibus coleret: ab aratro est adductꝰ: vt dictator fieret. maiori vtiꝗ honore ꝙ̄ consul victis hostibus ingentem gloriam consecutuȝ: in eadē paupertate mansisse. F Et de consimilibus Valeriꝰ vbi s. reddens rationem talium electionū dicit. patrie rem non suaȝ q̄sꝗ agere pperabat: pauperꝗ in diuite: ꝙ̄ diues in paupere versari malebat. ⁊c. De huiusmodi etiam electione ait Solinus li. xi. c. iiij. loquens de habitantibꝰ quandaȝ insulam. In regis inq̄t electiōe nō nobilitas preualet: sȝ suffragia vniuersoꝝ: pp̄lus enim

eligit spectatū

eligit spectatū morib⁹: ⁊ inuete/
G rata clementia. annis graue. Sȝ
hoc in eo querit: cui liberi nulli
sunt. Nam qui pater fuerit: etiaȝ
si vita spectetur: non admittitur
ad regendū. Et si forte dum re/
gnat: pignus sustulerit: exuit po/
testate. Ideoq̧ maxime custodi
tur: ne fiat hereditariū regnum.
Deinde etiam si rex: magnā pre
ferat equitatem: nolunt: ei totum
licere: sed q̄draginta rectores ac
cipit: ne in causis capitū solus iu
H dicet quęq̧. Si q̄s displicuerit
aduocat⁹ iudicat a populo: atq̧
ita a dictis iudicibus .xl. fertur
sententia cui necessario acquiesci
tur. Cultu rex dissimili a ceteris
vestit serinatio hitu: q̄ liberꝝ prēȝ
amiciri videmus. Qui si in pec
I cato aliquo arguitur: morte mul
ctatur: non tamē cuiuscūq̧ atte/
ritur manu: sed consensu publi/
co reꝝ omnium interdicta facul
tate: etiaȝ colloquij potestas om
nino punito negat. hec ille. Om
nibus his modis ellecti ad regi/
men populi: dum adsit ecclie cō
sēsus ⁊ auctoritas: ex deo regnāt
pūer.viij. per me reges regnant
per me principes imperant. ⁊c.
Nec obuiat qd̄ dicit Osee.viij.
Ipsi regnauerunt ⁊ non ex me:
principes extiterunt: ⁊ nō cogno
ui: Potestas enim principandi
K ex deo.est: sed prauitas regiminis:
a malo imperantib⁹: Omnis.n.
potestas a deo est. Ro.xiij. Ideo
Jo.xiij. dicitur a xp̄o. Non habe
res in me potestatem nisi tibi da
ta esset desuper. Dicūt tamē ma
li ex deo regnare: ⁊ nō cognosci
ab eo: eoq̧ eos non approbat: si
cut exponit Gre.mora.xxv. Fa/
cit enim deus sinendo: sed nescit
reprobando: ait ibi. Nec est im/
putandū diuine ordinationi: q̄
mali regnēt: sed subditorum pra L
uitati: Ipse eniȝ regnare facit hy
pocritam propter peccata populi
Job.xxxviij. Unde Gre. vbi.s̄.
Qui talē patitur inquit rectorem
deum non accuset: qꝛ nimirum:
sui fuit meriti: puersi rectoris sub
iacere ditioni. Culpaȝ igitur ma/
gis accuset operis q̄ iniustitiam
gubernantis. Dabo inquit reges
in furore meo. Osee.xiij. sciꝫ ob
subiectoꝝ prauitatem: ad peccā/
tiū penam. vnde ⁊ patienter de/
bent sustinere fideles: taliū perse M
cutionem. Legitur enim: q̄ Ati
la in persecutione romanoꝝ in/
terrogatus a quodā sancto ep̄o
in ecclesia incluso quis esset: re/
spondit. Ego sum Atila flagellū
dei. At sanctus episcopus. diuinā
veneratus maiestatem: bene in/
quit veniat minister dei. Et inge
minans illō benedictus qui ve/
nit in nomine domini: reseratis
ecclesie foribus: persecutorē ad/
misit: per quē martirij ē palmaȝ
assecutus: Nouerat enim: flagel
li potestatem esse a deo: ⁊ q̄ de⁹
flagellat omnem filium queȝ re/

cipit. Hebreoꝝ. ideo flagelluz
vel flagellantem non exclusit: sz
gaudenter admisit. Et huiusmo
N di p̄ricipes: ecclesie sunt ministri
⁊ de manu ecclesie gladiũ accipi
unt. In ipsa eniz ecclesia sũt duo
gladij. Luce .xxiij. Ecce gladij
duo hic. Quoꝝ̃ vno vtit̃ princi-
pis manu: cui corpoꝝ cohercen-
doꝝz confert potestatez: alteri⁹
v̓o gladij scilicet spiritual': in põ
tificibus auctoritate sibi reserua-
ta. Non enim sine causa gladiuz
portat. Dei eniz minister est vin-
dex in eis qui male agunt Ro.
xiij. Exercet enim officiuz quod
non conuenit sacerdotij manib⁹
dei tamen ⁊ ecclesie auctoritate
ĩ omnibus iure seruato.

¶ Tertia distinctio. De v̓tutib⁹ principantis.

¶ Capl'm .j. Q̃d p̄nceps assum ptus ẽ ad sollicitudĩez ⁊ laborẽ.

O Et quocũq3 modo predi
ctoꝝ̃: princeps fuit insti
tutus: assentire debet di-
uine electioni: ⁊ ordinationi: nõ
ex libidine acquirendi predia et
comoda propria: nec ex libidine
principandi: nec ex libidine vo-
luptãdi ⁊ lasciuiendi: nec ex libi-
dine iudicandi: Sed debet assen
tire deo ⁊ ecclie: ⁊ p̄ncipatũ assu
mere cũ timore ⁊ tremore: cum
cordis humilitate ac recta inten-
tione: vt scilicet sit obediẽs deo ⁊
ecclie ad exequendũ vtriusq3 im
perium: ad dei honorem: ⁊ p̄pli

vtilitatẽ: mala cohercendo: bõa
iubendo: q2 vt ait Augu. lib. iij. P
ad Crisosto. In hoc seruiunt re-
ges deo: si in regno suo bona iu
beant: mala prohibeãt: nõ soluz
que pertinent ad societatem hu
manam: sed que ad religionem
diuinam: Nec assumpti sunt ad
quietez cordis vel corporis: sed
magnam sollicitudinem ⁊ labo-
rem: dũ perfecte fecerint officia
sua. Unde narrat Macrobi⁹ li.
i. c. xvi. de Dyonisio tyranno: q̓
cũ qdã familiaris vitam ei⁹ esti-
maret beatam: volens ipse ostẽ-
dere: q̓ continuo metu misa eẽt
⁊ q̃3 plena periculis: gladiũ eua Q
ginatum a capulo fillo tenui pen
dentem: capiti illius inter epulas
iminere fecit: Ille aũt inter epu-
las: mortis periculo grauabatur
nec eũ delitie cõsolabant. Talis
inquit est vita mea quã beatã pu
tas. Sic eniz mortẽ semp nobis
imminere videmus. Quõ eniz
felix esse poterit: q timere nõ de-
sinit? ait ibi. Et Tulius idẽ lib. v.
tuscu. q. post mediuz. Qui enim
preest: in sollicitudĩe. Roma. xij.
¶ Insuper: vocati ad principa- R
tum: vocati sunt ad maxiam ser
uitutẽ: ⁊ quasi ad quandã captiui
tatem. Job. xxvi. Gigantes ge-
mũt sub aquis. vbi Gre. moral.
xvij. Nomine inquit gigantum
potentes huius seculi significat.
Aque v̓o: populi sũt. Apoc. xvij.
Gigãtes ergo: sub aquis gemũt

q: elati: dū in hac vita hominem
assequi cupiūt: sub ponderib⁹ po
pulo𝔯 gemūt. Nam q̃to qs alti
us erigitur: tanto curis graniori
bus oneratur: eisq̃ populis: mē
te ꝛ cogitatiōe supponit: quibus
suppōitur dignitate: vt ait ibidē
Preterea. Magna captiuitas.
videt circūcingi iugiter ppli mul
titudine: ꝛ quasi circūligari. Qd
accidit principib⁹: ꝑut ait Señ.
li.i. de clementia loquens ad im/
peratorē. Possuz inquit in qua/
S libet parte vrbis incedere solus
sine timore q̃uis nullus sequat
comes: nullus ad latus gladius
Tibi' vo in tua pace armato vi/
uendū est: Obsidet te ꝛ quocun
q̃ descendas magnus apparat⁹
Et sequit. Et hoc sūme magnitu
dinis seruitus est. vnde ꝛ Pla/
to vidēs Dionisium corporis sui
sceptū custodibus: qd inquit ma
li fecisti: vt a tam multis necesse
habeas custodiri? prout dicitur
in policrato. li. iiij. c. iiij. Ideo ne
cesse est: q̄ sint ṽtuosi: ꝛ viribus
validi qui in hmōi dignitatib⁹ in
stituuntur. Unde ꝛ Saul fuit al/
tior vniuerso populo ab humero
T ꝛ supra. i. Re. x. Jō Melius im/
perator ꝑut dicitur in policrato
li. iiij. c. xii. cū obsecrāte senatu: vt
filiū: Cesarez appellaret: suffice/
re inquit debet: q̄ ego ipe imeri
tus regnauerim: cū nō mererer.
Principatus enim: sangui non
debetur: sed merito: ꝛ inutiliter re
gnat: qui rex nascitur nec meret.
Et proculdubio: parētis affectū
exuit: qui paruulos suos superie V
cta molle importabili extinguit.
hoc est filios suffocare non pro/
mouere. Alendi enim ꝑus sunt:
ꝛ ṽtutibus exercēdi: ꝛ cum in eo
ꝑfecerint: vt probentur: eos vir/
tutibus antecedere quos debent
honore āuire: inuiti ascendāt: ꝛ se
ciuiū suo𝔯 nequaq̃ subtrahant
votis. hec ille. Nec repugnat qd
dicitur. principatus non debetur
sanguini ei: qd dictum est supra:
q̄ principes succedūt pr̄ibus: q:
ratione carnis ꝛ sanguinis non
debetur principatus: viuentibus
scilicet ꝭm appetitum carnis ꝛ sā
guinis. Debet tamen ratione car
nis ꝛ sanguinis: obedientib⁹ deo X
ꝛ mandatis eius.

¶ Capłm. ij. Qd princeps debꝫ
esse humilis deo ꝛ ecclesie.

q Ualis autem debeat esse
princeps vel rex descri/
bit dominus eleganter.
Deut. xvij. Cū inquit fuerit con
stitutus scilicet rex: non multipli
cabit equos nō habebit vxores
plurimas. Et sic de alijs que enu
merat ibi. Ex qua auctoritate pꝫ:
q̄ debet esse humilis obedientia
respectu dei ꝛ ecclesie: deū pie co
lendo: ecclīam ꝛ eius ministros
deuote honorando. ¶ Itē debꝫ Y
eē in eo quo ad se perfecta sancti/
monia. Quo ad alios pia clemē/
tia. Ad recte regendū: legū diui

narũ solers intelligentia. In re-
gẽdo perfecta iustitia. Respectu
omnium larga munificentia. In
factis ⁊ dictis suis lõganimis pa
tientia. ¶ De quo patet qꝛ vt di-
cũ est supra: dei ⁊ ecclesie mini-
ster est: ideo merito vtriqꝫ humi
lis debet esse. Unde Gre. in regi
stro li. v. hortans Mauritiũ im
peratorẽ ad debitaꝫ reuerentiam
ministris ecclesie exhibẽdã: Nõ
indignetur inquit sacerdotibꝰ do
minus meus: sed excellenti con-
sideratione propter eũ cuius ser-
ui sunt: illis famuletur: ⁊ debitaꝫ
reuerentiam impendat: qꝛ illi ali
quãdo in diuinis eloquijs ange-
li ⁊ dij nominant: Exo. xxij. Dijs
Z non detrahas. Malach. v. La-
bia sacerdotis custodiũt sciẽtiã
⁊c. vnde Constantinꝰ dicit. Nõ
est dignum vt nos deos iudice-
mus. Quid miruꝫ si nr̃a puitas
illos dignetur honorare: quibus
in suo eloquio honorẽ tribuens
eos angelos aut deos etiã ipse de
us appellat: vnde ibidem. Cum
Constantino principi scripte ab-
hõinationes ꝯ ep̃os oblate fuis-
sent: libellos accusationis accipi
ens: in eoruꝫ conspectu incendit.
vos inquiẽs dij estis a deo vero
cõstituti. Inter vos cãs vestras
disponite: qꝛ dignum non est: vt
A nos iudicemus deos. In qua sẽ
tentia: vt ait ibi Gre. plus sibi ex
humilitate ꝙ illis prestitit ex re-
uerentia impensa. De admirabili
quoqꝫ humilitate eiꝰ ad deum et
eccliam legit li. i. historie triparti
te quasi per totuꝫ. vbi dicit. Nã
cũ esset multitudo ep̃oꝝ: numeꝝ
ecclesiasticoruꝫ excedens: omni-
bus diebus imperator: quottidia
na cibaria exhiberi largissime or
dinauit. Et cũ vnus vellet culpa
re aliũ: precepit: vt vna die libel-
los omnes sibi traderẽt. Quos
accipiens ait. Hee quidẽ allega- B
tiones tempus habebũt ⁊ iudicẽ
scilicet diem iudicij: ⁊ eũ qui iudi
caturus est oẽs. Mihi ṽo nõ li
cet de his habere auditoriũ scilꝫ
sacerdotũ accusantiũ: ⁊ accusato
rum: quos minime ꝯuenit tales
debere monstrari his q ab alijs
iudicantur. Imitantes igitur di-
uinã clementiam: ⁊ alterutroruꝫ
veniaꝫ: accusationes abolemꝰ al
terutras. Et de his q̃ ad fidẽ per
tinent agere studeamus: cuiꝰ gra
tia venimus. Et libellos omnes
fecit cremari. Et sequitur. Conue
nientibus scilicet episcopis: maxi
mam domũ parauit imperator
in regalibus sedibus. Et subselia
in ea poni precipiẽs: intrauit ip̃e
cum paucis: ⁊ minori sede in me
dio sedit. Et ibi: multũ de admi-
rabili honore quem exhibuit ec
clesie ministris. Et de hoc codeꝫ
li. iiij. c. ij. ecclistice hystorie. vbi
ait. Deus vos constituit sacerdo
tes ⁊ potestatem dedit de nobis C
iudicandi. Et iõ nos a vobis re-
cte iudicamur. Uos aũt non de-

ret ab hominib⁹ iudicari. Pro/pter qd: dei solius inter vos expe ctate iudiciũ: ⁊ vestra iurgia que cũq₃ sunt: ad illius reseruent exa men. Uos enim a deo nobis da/ti estis dij: ⁊ conueniens non est: vt homo iudicet deos: sed ille so lus de quo scriptũ ē. Deus stetit in synagoga deoꝝ: in medio autē deos discernit. Jō his obmissis ea que ad fidē pretinent absq₃ ul la animoꝝ contentione discerite. Unde in scriptis Nicolai roma/ni pontificis. idem dixisse legitur
A Si proprijs inquit oculis vidissē sacerdotem dei: aut aliquē coꝛu₃ qui monastico habitu circũami/cti sunt peccantem: clamidē meā explicarem: ⁊ eũ operire₃: ne ab aliquo videretur. Qualiter aute₃ ipse deum coluit: ⁊ cultum dei p orbē dilatauit legitur primo hy/storie tripartite quasi per totum. Ubi dicitur. Qd in somno con/stitutus vidit signũ crucis in ce/lo: ⁊ angelos stantes ⁊ dicentes. Constantine: in hoc signo vices Et extũc: signũ crucis preferri in atie iussit. Et in vexillum crucis
B transformari fecit signũ victoria le: quod vocabat labrũ: ⁊ ante se ⁊ aciem preferri. Et li. ix. eccl'ia/stice historie dicit. Qd in dexte/ra sua signũ crucis habuisse per
C hibetur. Qualr etiam dei cultu₃ dilatauit legit primo historie tri partite. Qd scilicet in regalibus oratoriũ fabricauit: ⁊ tabernacu/lum ad instar ecclie: quod circũ ferebat: dũ ꝯ hostes castra meta retur: quatenus nec in itinere de gens ipse vel exercitus sacro lu/mine priuaretur. Sequebãt parit ter sacerdotes ⁊ diaconi taberna culo seruientes: q̃ ƀm legē ecclia sticā sacros ordines adimplebãt Romanoꝝ eĩm cohortes singu le fecerunt tabernaculũ ,ppriũm ⁊ sacerdotes ⁊ diaconos hēbant. Et dñica die sanxerunt a iudicijs
D ⁊ causis omnibus vacationē ha bere: ⁊ in ea tãtũ orationibus oc cupari. Illũ honoꝛabãt: q: in eo xp̃s resurrexit. Aliũ scilicet sextã feriã: q: i eo crucifix⁹ fuit. Ma/ximam culturã crucis habebãt. Supplitiũ crucis quoq₃ qd apd Romanos prius in vsu fuit: lege
E prohibuit: ⁊c. Et ibi multum de mirabilibus opibus que egit. vñ ⁊ dñs Jesus recompensauit sibi ēt in vita: q: fuit in bellis fellicissi mus: vt legitur ibi. Qui cũ bel/la omnia superaret: veluti recoꝝ pensans Christo: in ei⁹ religionē
F magis magisq₃ feruebat: Mira ergo tanti principis humilitas: ⁊ stupenda in diuino cultu pietas: quem debent imitari fideliũ pn/cipes vniuersi. ¶ Consimilr vi/guit mira deuotio erga deum et ecclesiam in Teodosio impatore: cuius mirũ factum hic intersera tur in exemplum principũ. De q̃ lib. ix. historie tripartite. Qd cu₃ apud Thesalonicam ciuitatē qui

dā iudices lapidati fuissent: Teodosius indignatus: auctores interfici fecit. vbi septem milia sūt occisi nō precedente iudicio. huiusmodi aūt cladē plenā gemitibus audiens beatus Ambrosi⁹: cū princeps venisset Mediolanū: ꝛ solemniter in sacruꝫ vellet intrare templū: occurrit sanctus episcopus foris ad ianuā: ꝛ ingredientem his sermonibus a sacri liminis igressu ꝓhibuit. Nescis o imperator perpetrate a te necis q̄ta sit magnitudo? Neqꝫ post causam tanti furoris mens tua molem presumptionis agnoscit. Sed forte recognitionem peccati prohibet potestas imperij: Decet tamē: vt vincat ratio potestatem. Scienda quippe natura est eiusqꝫ mortalitas ac resolutio ꝛ puluis progenitoꝝ ex quo facti: ꝛ quo regendi sumus: ꝛ nō flore purpureo confidentem: infirmitatem operti corporis ignorare. Coequaliū hominū p̄nceps es: o imperator ꝛ conseruus. vn⁹ est dominus rex omniuꝫ ꝛ creator. Quibus igit oculis aspicies: comunis domini templū? Quibus calcabis pedibus sanctuꝫ dn̄i pauimentū? Quō man⁹ extendes: de quibus adhuc sanguis stillat inocuus. Quō in his manib⁹ suscipies sanctum domini corpus? Qua presūptione: sanguinis preciosi poculū ore tuo percipies: cuius furore s̄monis tantus iniuste sit sanguis effusus? Recede ergo recede: ne secūdo peccato priorem nequitiaꝫ augere contēdas. Suscipe vinculū: quo nunc ops dominus te ligauit. Est eniꝫ medicina maxima sanitatis. his sermonibus obediens imperator. Erat enim diuinis eruditionib⁹ eruditus: ꝛ aperte sciens que sūt propria sacerdotum: que reguꝫ: gemēs ꝛ flens ad regalia remeauit. Cūqꝫ octo mensiū continua transissent tempora: propinquauit natiuitas Saluatoris. Imperator aūt lamentationib⁹ assiduis in palatio residens: cōtinuas lachrymas incessabiliter effūdebat. Ingressus aūt Rufinus tūc magister militum: ad principem in lamentatione prostratum accessit: vt lachrymarū causaꝫ ingreret. At ille amarissime ingemiscens: ꝛ vehemētius lachrymas fundēs: tu iquit. o Rufine ludis ꝛ mea mala nō sentis. Ego eniꝫ lamentor ꝛ gemo calamitatē meam: q꞉ seruis quidē ꝛ mēdicantibus aperta sunt domini templa: ꝛ ipsum dn̄m ingredientes licenter exorāt: mihi ṽo ad eū ingressus nō est: Insup ꝛ celi sunt clausi. Hec dicēs: ṽba singula singultibus rūpebat. At Rufinus: curro inquit si iubes: ꝛ pontifici precibus suadebo: vt soluat vinculū quod ligauit. Ait imꝑator. Non suadebis. Noui enim: decretuꝫ eius esse iustū: nec reuerebit im-

perialem potentiã: vt legez possit
I preuaricari diuinaz. Cũq3 Rufi
nus verbis plĩmis vteretur: ⁊ ꝓ
mitteret Ambroſiũ eſſe flectẽdũ:
Impator euz pergere cũ feſtina
tione ꝑcepit. Ipſe quoq3 ſpe da
ta poſt paululum eſt ſecutus cre
dens Rufini ꝓmiſſionib⁹. porro
vir mirandus Ambroſius mox
vt vidit Rufinũ ait ei. Impudẽ
tiam canũ imitatus es. o Rufi
ne: tante ſcilicet necis auctor pu
dorem ex fronte detergens: non
erubeſcis nec metuis ꝯ imagi
nem latrare diuinam. Cũq3 Ru
finus ſupplicaret: ⁊ imperatorez
diceret eſſe venturũ: ſupno zelo
accenſus Ambroſi⁹: ego inquit
K Rufine dico tibi: qm̃ eum ingre
di ſacra limina ꝓhibeo. Si v̓o
impium in tyrannidẽ mutauerit
libenter ego necẽ ſuſcipio. hec ⁊
alia plĩma Rufinus audiens nũ
ciauit impatori votum epĩ: mo
nens ne de palatio forte procede
ret. At Impator in media iã pla
tea procedẽs: pergo inquit ⁊ iu
ſtas in facie ſuſcipio ꝯtumelias.
Cũq3 ad ſacra limina ꝑueniſſet
in ſacram quidem baſilicaz non
preſumpſit intrare. Sed veniẽs
ad antiſtitẽ: ⁊ euz inueniẽs in ſa
lutatorio reſidentez: ſupplicat: vt
ſua vincula ſoluat. At ille tyrãni
cam dicebat eius eſſe preſentiaz:
veſaniã Teodoſiũ: eiuſq3 calca
re leges. verũ imperator: nõ in
ſurgo iquit aduerſus ecclĩaſticas
ſanctiones: neq3 iniq3 ingredi ſa
cra limina contendo: ſed te ſolue
re vincula mea depoſco: ⁊ cõis
domini ꝓ me exorare clementiã
nec mihi ianuam claudas quaz
cũctis penitentiaz agentib⁹ domi
nus noſter appuit. Tũc antiſtes
quam inquit penitentiaz oñdiſti
poſt tantas iniquitates? Quibus
medicaminibus incurabilia vul L
nera plagaſq3 curaſti? At impa
tor: tuuz eſt inquit ⁊ docere ⁊ me
dicamenta temperare: meũ v̓o
oblata ſuſcipere. Cui ſanct⁹ Am
broſius. Qm̃ furori tuũ iudiciuz
comiſiſti: ⁊ nõ ratio ſententiam
ꝓtulit: ſed potius iracundia: ſcri
be legem q̃ decreta furoris eua
cuet: ⁊ triginta dieb⁹ ſententia ne
cis atq3 proſcriptionis in litteris
tantũ maneat: ⁊ iudiciũ rationis
expectet. Quib⁹ tranſactis dieb⁹
ira videlicet iã ceſſante: ratio cau
ſam iudicans: apđ ſeipſam q̃ co
gnouerit ſub v̓itate diſponat. In
his diebus agnoſcit: ſi iuſta ſit ſẽ
tentia quaz ꝓtulit: aut iniuſta. Et M
ſi quidẽ rõ ꝓbauerit iniuſta que
ꝓlata ſunt diſrũpet: ſi v̓o iuſta
firmabit. Dierũ enim triginta nu
merus ad hec examinãda ſuffi
ciet: hanc admonitionẽ impator
animo libenti ſuſcipiens: ⁊ opti
maz eſſe confitens: legẽ ſcribi ̓re
pente precepit: ⁊ proprie manus
litteris confirmauit. Quo facto
vinculuz eius ſoluit Ambro. Et
lex hacten⁹ obſeruatur. Eſt autẽ

N lex hmõi. impator Gratian⁹ va/
lentinianus Teodosius augusti:
Flauiano prefecto pretorij Jlliri
ci. Si vindicari in aliquos seueri
us ꝯ nostram cõsuetudinem ꝓ
cãe intuitu iusserim⁹: nolum⁹ sta
tim eos subire penaʒ: aut excipe
sententiam. Sed per dies trigin
ta: sup eoruʒ statu ꝛ sors ꝛ fortu/
na sit suspensa. Reos sane exci/
piat carcer ꝛ custodia: ꝛ excubijs
solertib⁹ iugiter obseruẽtur. Sic
igitur sacratissim⁹ impator ingre
di limina sacra ꝑsumẽs: nõ stãs
dño supplicauit: neqꝫ genua fle/
xit: Sed pronus in pauimento
iacẽs: dauiticã ꝓclamauit vocem
Adhesit pauimento aĩa mea ꝛc.
Manibus aũt capillos euellẽs:
frontẽqꝫ percutiẽs: ꝛ pauimentũ
lachrimaꝝ guttis aspergẽs: veni
am impetrare poscebat. Cũqꝫ tẽ
pus adesset: quo mun⁹ ad altare
solet offerri: surgẽs cũ lachrimis
ingressus est. ꝛ cũ obtulissʒ: sicut
ꝯsueuerat inter cancellos stetit.
Rursus aũt Ambro. nõ quieuit
sed locoꝝ differentiaʒ edocuit: ꝛ
quesiuit: qd ibidẽ expectaret. im
O peratorẽ aũt dicẽte: se sacroꝝ my
sterioꝝ ꝑceptioneʒ sustinere: sibi
per Archidiaconẽ remandauit.
O Jmperator: interiora loca tm̃
sacerdotibus sunt concessa: q̃ ce
teri nec ingredi nec ꝯtingere per
mittuntur. Egredere igiẽ: ꝛ hanc
expectationẽ cũ ceteris habe cõ
munem. Purpura enĩʒ impato
res non sacerdotes facit. Tũc fi
delissimus imperator: etiaʒ hãc
traditionem animo gratanti su/
scipiens remandauit. Nõ auda
tie cã intra cancellos remansi:
sed in Constantinopolitana vrbe
hãc consuetudineʒ esse cognoui.
vnde grãs ago ꝓ hmõi medici
na. Tali enim tantaqꝫ ṽtutũ ex/
cellentia. ꝛ presul ꝛ imperator cla
rebãt. Ego quoqꝫ vtriusqꝫ opus
admiror. Jllius fiduciaʒ: huius
obedientiam. Jllius zeli feruorẽ
huius fidei puritatem. Porro
regulas quas a magno sacerdo/
te perceperat: etiam reuersus in
Constantinopolitana vrbe serua
uit. Nam dũ festiuitatis tempore
ad eccliaʒ ꝓcessisset: oblatis in al
tari muneribus: mox egressus ẽ.
Cũqꝫ Naçarius ꝑsul ecclie mã/
dasset: cur intus stare nollet: mã
dauit ille. vix inquit discere potui
que differentia sit imperatoris ꝛ
Sacerdotis. vix enim inueni ve
ritatis magistrũ. Ambro. nanqꝫ
solũ noui digne vocari pontificẽ.
Tantum itaqꝫ ꝓdest increpatio
a viro ṽtutib⁹ florẽte ꝓlata: hec
ibi. Laudanda ẽ igiẽ sci põtificis
iusta seueritas: ꝛ preconiçanda il
lustris imperatoris obediẽtie hu
militas vnde ꝛ his principibus
gloriosus princeps regum terre
recompẽsauit etiã in hac vita tri/
buẽs eis q̃si aram glie. Nam de
felici prosperitate Constantini:
ait Augustinus. v. de ciui. c. xxv.

di. q̄ diu īperauit: vniuersū romanū imperiū tenuit ⁊ defēdit. Jn gerendis bellis victoriosissimus: in tyrānis opprimendis per oīa prosperatus: grandeuus senectute defunctus: filios imperatores reliquit. De prosperitate aūt Teodosij a rege regū sibi collata: legitur ibidem. xxvj. c. s. qualiter hostes deuicit: ⁊ qualiter tela hostiū a vento in ipsos retorquebantur Jn cuius laudē ait Claudianus. O nimium dilecte dei: cui militat ether. Et coniurati veniūt ad classica venti. Humiles eni principes ⁊ in presenti deus eleuat: ⁊ in futuro glorificat. Humiles eni principes exaltat deus: superbos vo ⁊ rebelles sibi ⁊ ecclie humiliat ⁊ dānat. Exēplum de Saul ⁊ Dauid. Jō ecc. x. Sedes inquit ducum superborum destruxit dn̄s. ⁊ sedere fecit mites pro eis. R

¶ Caplm tertium. Qd princeps debet esse immunis a sordidante culpa.

T sicut princeps dz esse subiectus deo ⁊ ecclie vt dictū est: ita debet eē purus ⁊ imaculatus vite puritate ⁊ sanctimonia: maxime a fetore luxurie: ⁊ horrore gule. Vn̄ in supradicta auctoritate Deut. dr̄ de rege. Nō habebit vxores plurimas q̄ alici āt aīuz ei⁹. Jn quo ꝓhibetur libido luxurie ⁊ etiā gule que est ei annexa Princeps eni debet esse deo acceptus ⁊ gratus in se ordinatus ⁊ honestus: suis amabilis ⁊ venerandus. hostib⁹ terribilis ⁊ timendus. Que omnia auferunt ꝓdicte libidines: ⁊ contraria afferūt. Amor eni mulierū enaruauit fortitudinē Sāpsonis: infatuauit sapiam Salomonis: fedauitq3 sctimoniā Dauid regis. ait Hiero. epl'a. xxiiij. Nec Sampsone fortior: nec Salomone sapientior nec Dauid potes eē sanctior: ⁊ tn̄ vterq3 a muliere deceptus est. Nullum eniz imperiū durabile: nec principat⁹ stabilis. qn̄ regnat in principe libido luxurie. Vn̄ ⁊ Romanū imperium exaustum est ⁊ demersuz Nerone imperante: cuius gula oīa deuorauit. cōmaculauit libido: exausit auaritia: fregit ignauia luxuria cū supbia exaniauit: prout dicit Polycratus. li. vj. c. xij. Nec mirum: qr quando ꝓnceps in hmōi libidinibus laxat: subditi licentius precipitant. Job primo. Filijs tuis ⁊ filiab⁹ vescētibus ⁊ bibentibus vinum in domo fratris sui primogeniti. Vbi Greg. mora. v. ait. Cuz maiores voluptati deseruiunt: miorib⁹ lasciuie frena laxant. Unde Herodes contionās coram Augusto: ⁊ loquens de Antonio prout dic̄ Egippus. li. i. ait. Jlle victus ē virtutib⁹ tuis: sed magis vict⁹ ē moribus suis. Vicit eum Cleopatra vxor. vicit eū egiptius amor: vicit eum chanopeia luxuries. vi-

S T V

ctus eſt: qꝛ maluit cũ Cleopatra
vinci: ꝙ̄ ſine ea vincere. vicit eũ
mulier. infeſtioꝛ ſuis ꝙ̄ aduerſa-
rijs. Et de iſta luxuria ⁊ eiꝰ nocu
X mẽtis loqͥtur Ualerius multum
li.ix.c.i. ponẽs exemplũ de mulꝫ.
Unñ ait. Uõ voluſcentium vrbs
erat opulẽta moꝛibꝰ: ⁊ legibꝰ oꝛ-
dinata: Poſtꝙ̄ ṽo in luxuriam
y eſt pꝛolapſa: in ꝓfundũ iniuriaꝝ
⁊ turpitudinum decidit: vt ſeruo
rum dominationi inſolentiſſime
ſubiaceret. Jtẽ ibidem narrat: ꝙ
Campana luxuria: īuictũ Hani
Z balem armis: ſuis illecebꝛis cõ-
plexa vincenduꝫ romano militi
tradidit. Jlla ducem vigilantiſſi
mũ: illa exercitum acerrimũ da-
pibus largis: habundanti vino:
vnguentoꝝ fragrantia: ⁊ vene-
ris vſu laſciuioꝛe. ad ſomnũ ⁊ de
litias euocauit: ac deinde fracta ẽ
⁊ concuſſa punica feritas. Et ſe-
quit. Quid ergo his vitijs fediꝰ?
quid damnoſius? qͥbus: virtus
atterit: victoꝛie langueſcũt: ade-
pta gloꝛia in infamiam vertitur:
animi coꝛpoꝛiſqꝫ vires expugnã
tur: adeo vt neſcias an ab hoſti-
bus: an ab illa capi: pernitioſius
hñdum ſit? ¶ Conſimiliter de-
A bet eſſe pꝛinceps liber ⁊ imacula
tus ab hoꝛroꝛe gule que impellit
in libidinẽ luxurie: ventrẽ eñi di
ſtentũ cibo voluptas ſequit geni
taliũ: ait Hiero. in epſa.xliij. ven
ter enim mero eſtuans: cito deſ-
pumat in libidinẽ. A libero eniꝫ
patre pꝛoximꝰ intemperãtie gra-
dus: ad inconceſſam venerẽ eſſe
cõſueuit: ait Uale.li.v.c.i. Prin
ceps eñi dꝫ eſſe oi tempoꝛe ſobꝛi
us: ⁊ potẽs vti vſu rõnis ad cau
ſas ſubditoꝝ diiudicandas: ⁊ ad
dandas rñſiones populis: quod
impedit exceſſus gule vñ narrat
vale. li.vj.c.i. de muliere dãnata
a Philippo rege temulẽto. Que B
ait. Pꝛouocarem .i. appellarẽ ad
Philippum: ſed ad ſobꝛiuꝫ .i. ſi
nõ eſſet ebꝛius: excuſſit rex crapu
lam: ⁊ cauſa diligentiꝰ inſpecta:
iuſtioꝛeꝫ ſniam ferre coegit. ⁊ iõ
pꝛouer.xxxj. Nolite regibus da
re vinũ: qꝛ nullum ſecretũ vbi re
gnat ebꝛietas: ne foꝛte bibãt: ⁊ ob
liuiſcant iudicioꝝ iuſtoꝝ: ⁊ mu
tent cauſam filioꝝ pauperis. Jõ
nobiles pꝛicipes abſtiueꝛt ſe a lu
ſu luxurie: ⁊ voꝛacitate gule. ait
Uege.li.v. d̄ re militari.c.x. nar-
rans. Uõ ſcipio affricanꝰ in hiſ- C
pania cum inter captiuas eximie
foꝛme virgo nobilis ad eũ pꝛo-
ducta eſſet oiuꝫqꝫ oculos in ſe cõ
uerteret: ſũma cuſtodia habita:
ſponſo nomine Atilio reddidit:
aurũqꝫ ꝙ parentes eius redem
ptur captiuam detulerãt: eidem
ſpõſo pꝛo nuptiali munere dedit.
Qua munificẽtia: vniuerſa gẽs
victa: imperio populi romani ac
ceſſit. Similiter traditũ eſt. Ale-
xandrũ macedonem eximie pul
chꝛitudinis virgini captiue cum
finitimi generis pꝛincipi deſpon-

A fata esset. sũma abstinentia ita pe percisse. vt eã nec quidẽ aspiceret Qua mox ad sponsũ remissa vni uerse gentis p hoc beneficiũ ani mos sibi conciliauit. ¶ Similr: de Octauiano dr q mortuo An tonio. Cleopatra accessit ad Au gustũ postq̃ fuit capta: et prouo luta ad pedes ei⁹ sollicitabat ocu los illius. vñ de ipsa: Vult⁹ adest precibus: facies intenta perorat. Sed frustra quidẽ hoc fecit. Nã pulcritudo eius in pudititiã pn cipis fuit. De hoc Policratus li. iiij. c. x. ¶ Similiter legit nobiles principes: mire fuisse abstinẽtie: prout dicit Vegeti⁹. li. iiij. c. iij. di cens. q Anibal surgere de nocte B solitus erat: ante noctẽ non quie scebat: crepusculo demũ ad cenã vacabat. Nũ q̃. amplius q̃ dua bus horis apud eũ discumbebat Item cum sub Asdrubale mili taret: plerunq3 super nudam hu mũ saculo tectus somnos capie bat. Emilianũ quoq3 Scipionẽ tradit in itinere cũ amicis ambu lantem: accepto pane vesci solitũ Idem legit de Alexandro mace done. Masinissã quoq3 nona gesimũ etatis annũ agentẽ meri die ante tabernaculũ stantẽ vel ambulantẽ capere cibos solitũ legimus. Marcũ Catonem eo dem vino quo remiges contẽtũ fuisse tradit. Et de his Policrat⁹ li. v. c. vij. dic. Ubi superaddit: q C August⁹ cesar mimi cibi erat at q3 vulgaris Cepe: secũdariũ pa nẽ pisciculos minutos: caseũ bu balum: manu pressum: et fic⁹: bi feras virides maxime appetebat Vescebaturq3 ante cenã quocun q3 tẽpore et loco stomacus deside rabat. Unde ipse in quadã ep̃la. Nec videns quidem in tiberi tã diligenter sabbatũ seruat. q̃ ego hodie seruaui: qui in balneo post duas horas noctis: duas buca das manducaui priusq̃ vngi in ciperem. Irã quoq3 citissime re mittebam: dum iniuriantis ani mum imutatum videbã. hec ille D Unde et Julium cesarẽ vini pcissi mũ: nec inimici quidem negaue runt: prout ait Suetoni⁹ li. de vi ta cesarũ: recitãs verba Marci Catonis de ipso Cesare. s. ad euer tendam rempublicã sobriũ acces sisse. Circa victum eni indifferẽs erat. vnde ait Saius apius de eo prout dr ibi. Qd cum ab hospite conditum oleum pro viridi esset appositum: aspirantibus ceteris dixit se tale appetisse: ne hospes aut negligentie: aut rusticitatis cul pabilis videret. Magna igit hu E ius abstinentie sobrietas: et vrba na curialitas. Et si tales fuerunt gentiles: quales esse debent prin cipes fideles: cum dicat scriptu ra ecc. x. Ve terre cuius rex puer est: et cuius principes mane come dunt. Beata terra cui⁹ rex ẽ no bilis: et cuius principes vescunt tempore suo: ad reficiendum. s.

non ad luxuriandum.

¶ Capl'm quartū. Qd̄ princeps debz esse virtuosus iustitia.

T non solum oportet q̄ princeps sit imaculatus a predictarum libidinū macula: sed etiaz debet esse predit⁹ virtuosorū operū prerogatiua. vnde in premissa aucte Deut. vt discat inquit custodire verba eius. s. dei. que in lege precepta sunt vt
F s. exēplo operū prouocet comilitones: et omnes subditos ad ardua operāda: et terribilia aggrediendia. Facta eni egregia principis: et exempla virtuosa plus prouocant subditos ad talium imitationes q̄z imperia vl' mādata: ait Claudianus ad Theodosiū. In cōmune iube: si quid censes esse canēdū. Primus iussa subi: tūc obseruatior equi. Fit popl's: nec ferre negat: cū viderit ipsuz. Auctorem parere sibi: componitur orbis. Regis ad exemplum: nec sit inflectere sensus. Humanos: edicta valēt: q̄z vita regentis. Mobile mutatur semper cū principe vulgus. Vn̄ in plogo hystorie tripartite Sozomeus loquens ad Theodosium ait. q̄ pietas est verus ornatus imperij: et q̄ purpura et corona in quibus est signuz maiestatis: clementiam et pietatē semper intrinsecus nutriunt. Jō nobiles principes nō imperabāt q̄ ipsi nō facerēt. Sicut de Cesa
G re legit: q̄ nunq̄z dixit militibus ite: sed venite: q2 participatus cū duce labor videt' militib⁹ minor Et de ligurgo dicitur. q̄ nihil aliis impauit: qd̄ nō ipse primo impleret. Sic fecit pnceps nobilis Gedeon. Judic. vij. Qd̄ me inquit facere videritis hoc facite. et quod plus est: hoc fecit princeps oium regum dn̄s Jesus: vt suos milites aiaret ad terribilia agrediendia: et constanter sustinēda. Cepit enim primo facere: postea docere Act. i.

¶ Capl'm. quintū. Qd̄ princeps sit misericors pia clēmētia.

Onsimiliter debet princeps esse misericors pia clementia respectu inferiorum:. Et hoc merito. Jp̄e eni est pater patrie. ait Sen̄. i. de clemētia. c. viij. Et de hoc idē Sen̄. eleganter in eodē li. hortans pncipem ad clementiā. vnde ait. li.
H i. Sicut medicine apud egrotos vsus: ē apud sanos horror: ita clementiā q̄z uis pena digni inuocēt inocentes colunt. Et sequitur. c. v. Nullum clementia magis ex oibus q̄z regez et principē decet. Jta enim magnis viris virtutes decori glorie sunt sicut illis salutaris potentia est. Nam pestifera vis: valere ad nocēdum. et. c. iij. dicit principiū crudelitas bellum
I est. clementia in quācūq̄z domū prouenerit: eam felicem et tranqllam parabit. Sed in rege quo rarior: eo mirabilior. Magni eni

animi.proprium est placidū esse tranquillumq3: ꝛ iniurias ac offē sas superādo despicere. Mulie/
K bre eniz est: furere ira. Nō decet regem seua nec inexorabilis ira. Non eni multum super eū emi/ net: cui se irascendo exequat. Se quitur.c.iiij. Qd si dij placabiles ꝛ equi: delicta potentium nō sta/ tim fluminibus prosequunt: q̄to equius est.hoiem hominibus prepositum miti aio exercere i/ periū? Unde narrat ibi de quodā qui multū studuit ad hostes de/
L struendos. Et cum quendam de struere non posset cōsuluit vxo/ rem. Que dixit ei. Fac qd medici solent: q vbi vsitata remedia nō prosunt temptant contraria. Si igitur.seueritate nihil adhuc pro fecisti: nūc tempta etiā q̄uo cedet tibi clemētia. Ignosce igitur illi. Quod ille gauisus annuit: ꝛ facto impleuit. Cōtulitq3 illi postea cō sulatū: ꝛ amicissimū fidissimūq3 habuit ꝛ heredem. Et ponit bo/
M num exēplū.di. Qd sicut precise arbores.plurimis ramis repullu lant: ꝛ multa satorū grana: vt dē siora resurgant rescindunt.ita re/ gia dignitas augetur: inimicorū numerum tolerādo.parētes eniz liberiq3 eoꝝ qui interfecti sunt,p pinqui ꝛ amici: in locū singuloꝝ succedunt. Et ibi bene de hoc. ꝛ c.x.ponit aliud exemplū. Apes: iracundissime sunt: ꝛ aculeos in
N vulnere relinquūt: sed rex earum sine aculeo est. Uoluit eni nā nec seuum esse: nec vltionem petere telluq3 destruxit: ꝛ eius iram in hermē reliquit. Exemplum hoc magis regib⁹ ingerēs ait ibi. vbi multa de hoc per totum. vt enim dicit Lucius sicut recitat Poli/ cratus li.iiij.c.viij. principē senez O moribus esse oportet: ꝛ qui mo/ destiora sequat consilia ꝛ vicem gerat medicorū qui morbos cu/ rant nūc exanitione in repletis: nunc refectione in vacuis: ꝛ do/ lorem sedāt nunc cauterio: nunc fomentis. Ubi ponit exēpla. Di/ cebat Traianus: insanū esse qui oculos habēs lipientes: eos ma/ lit effodere q̄ curare. Et vngues si acriores fuerint resecandas nō euelēdas aiebat. Et sic Cytared⁹ facit consonātiā non ruptis, s3 tē/ sis cordis ꝓportionabiliter ꝛ re missis: sic oportet principem mo P derari nūc rigore iustitie nūc fa/ uore clemētie ꝛ vnanies facet s3 ditos. Tuti⁹ eni ē cordā remitti ei q̄ nimis protendi: q2 semel ru pta: nullo artificio reparat. Ideo ait Ethnicus denuntiās laudem principis. Est piger ad penas p̄n ceps: ad p̄mia velox. Quiq3 do/ let quotiens cogit esse ferox. Hec eni clementia: principē quodam modo equat deo. sicut ait ali⁹ eg/ gregius versificator alloquēs p̄n Q cipē. Sis pius in primis: nā cuz vincamur in oi. Munere: sola/ deos equat clemētia nobis. Si.n.

omnib⁹ dicat saluator: estote mi-
sericordes. Luc. vi. specialr tñ cõ
uenit principi: vt sit clemẽs: eoq
sit pater patrie sicut dictum ẽ. vĩi
ꝛ in litteris secularibus fertur di
R xisse plato: sicut ait policratus li.
v. c. vj. Cum in subiectos inquit
potestas seuit: idem est: ac si pu-
pillum tutor ꝑsequatur vl suo cũ
mucrone iugulet: ob cuius defen
sionem a deo traditũ tibi gladiũ
accepisti. Rẽpublica nãqȝ frui iu
re popullari percellebre est: ꝛ eaȝ
tunc demũ recte procedere: cum
caput eius se inutile esse cognoue
rit. nisi fideliter membris cohere
at. Et idem. Cũ in subditos ma-
gistratus ac si caput corpori intu
mescat: vt a mẽbris omnino si-
ne molestia auferri ñ possit: hãc
passionẽ sine grauissimo dolore
membrorum tollerari vel curari
impossibile est. Si vͦo incurabi-
lis fuerit passio: sic viuere ꝙ mo
ri miserius est. Miseris aũt ni-
hil vtilius ꝙ vtcunqȝ finire mi-
S seriam hec ille. Sicut ergo pius
pater: clemẽs tutor ꝛ peritus me
dicus debent clementes esse in
sibi cõmissos: sic princeps debet
esse clemẽs in suos. ꝛ hoc multi
pliciter. ¶ Primo pie compatiẽ
do miserijs subditorum. At eniȝ
ait Señ. ij. de clementia: miseri-
cordia vicina ẽ misericordie: hẽt
enim aliquid qð trahat ex ea. Et
ponit exemplũ. Imbecilles ocu
los esse scias: qui ad alienã lipidi

nem suffundunt.. Et ꝙuis hoc
sit ex defectu in oculis corporis:
tñ ex virtute est in oculis cordis
s. resolui in dolorẽ: visa alterius
miseria. Flebaȝ inqt super eo qui
afflictus erat. Job. xxx. vnde Ua
leri⁹. li. v. c. i. narrat de clementia
Marci Marcelli. Qui cuȝ a se
captis siracusanis. vrbis affluen T
tissime tunc afflicte fortunã. ꝛ ca
sum lugubrem intuens: fletũ co
ibere non potuit. Misericordia
enim est egritudo ex visa alteri⁹
iniuria laborãs. ait Tulius li. iiij.
tuscu. q. Et misericordia a mise-
ro corde vocata est. ait Gregori⁹
mor. xx. est eniȝ tristitia in alienis V
malis. ait. Dam. li. i. c. xiiij. ¶ Itẽ
secũdo debet esse clemẽtia in ꝑn
cipe in remittendo vel temperã-
do potestatem: qꝛ clementia est
temperantia in ptãte vlciscendi:
vel lenitas superioris erga infe-
riores. Crudelitas vͦo nihil alið
est ꝙ atrocitas animi i penis exi
gendis: ait Señ. i. de clementia.
Et idem. Misericordia est egri-
tudo animi: ob alienarum mise-
riarum speciem: aut tristitia de
alienis malis. Et idem libro. i. c. X
x. Princeps inquit non solũ cu
ram salutis: sed honeste cicatri-
cis agat. Nulla gloria est ex seua
aiaduersione. Unde in laudem
Traiani dr: ꝙ erat nã clemẽs in
omnes: austerus in paucos: qb⁹
parcere nephas esset: adeo vt to-
tius imperij sui curriculo: vn⁹ dũ

natus sit senatorum: licȝ plurimi fuenirent in ipsum deliquisse. Et hic etiã est cũ senatu damnatus ipso ignorante. ¶ Itẽ tertio pn/ceps debet esse clemens releuan do miseros a miseria: ⁊ dãdo ne cessaria: vnde vegetius narrat li bro.iiij. Qd Philippus cũ au/disset: phitiã bonũ pugnatorem alienatũ a se. eoq filias iops vix aleret: nec a rege adiuuaret: dcm q esset ei monẽtibus amicis: vt caueret eũ. Quid inqt ille si hẽrẽ partem egrã corporis? Absciden dum potius q curat? Deinde se ro familiariter ⁊ secreto elicituȝ phitiã: accepta difficultate dome sticarũ rerũ ⁊ facultatũ: pecunia sufficienter instruxit: ac meliorẽ fideliorẽq habuit q esset: ante q crederet offẽsus. ¶ Itẽ qrto princeps debet esse clemens. ho/stes deuictos cõsolando: ⁊ sicut vtilitas fuerit reipublice honorã do. Unde Valeri⁹.li.v.c.i. de cle mentia pompei dicit: q cũ regeȝ Armenie. qui ⁊ per se cõtra Ro manos magna bella gesserat: ⁊ etiam Metridatẽ infestissimum vrbi suis viribus protexerat: i cõ spectu suo diutius supplicem iace re passus nõ est: sȝ benignis ver bis recreatũ: diadema qd abiece rat: capiti reponi fecit: cũctisq re bus imperatis: in pristinũ fortu/ne habitũ restituit: eque pulchrũ iudicans: ⁊ vincere reges ⁊ facere q q preclarum tribute huma/nitatis specimen: ait idẽ Auctor. vbi narrat de clementia Pauli Qui cum audisset: quendã capti uum regẽ adduci ad se: occurrit ei: conatũq ad genua percum/bere: dextra mãu alleuauit: ⁊ gre co sermone ad spem hortatus ẽ lateriq suo proximũ in consilio sedere fecit. nec honore mẽse in/dignuȝ iudicauit. Nam si egre/giuȝ est: hostẽ deijcere: nõ min⁹ tñ laudabile est. infelicis scire mi sereri. Et ibi alia bona exẽpla po nit de clemẽtia. Ibidẽ ẽt narrat Qd Catonis morte Cesar audi/ta: ⁊ se illius glorie inuidere: ⁊ il/lum sue inuidisse dixit: pṫimoni/umq eius liberis suis incolume seruauit. Et ad istam clementiaȝ debet pncipes incitare: dine cle/mentie erga nos solers medita/tio: ⁊ de clemẽtia dei erga se si de mẽtes fuerint spei etiã certitudo. Unde Señ.v. de clemẽtia.c.iiij. Optime iquit deos exemplũ pn cipibus constituã. vt se tales ci/uibus prebeãt: quales sibi deos velint. Et ibi bñ de hoc. Exẽpla quoq pietatis in principibus an tiquis euidenter patuerũt: sic in Enea qui dictus est pius Eneas. Unde Virgilius li.vj. Tu regere imperio populos romane me/mento. Hec tibi artes erunt: pa/cisq imponere mores. Parcere subiectis: ⁊ debellare superbos. Hec ẽ in sũmis glia sũma viris. Et i Traiano q dictus est optim⁹

Augustorum. ⁊ in Tito qui tante
ciuilitatis in imperio fuit: vt om
nibus ꝓdesse nullumqꝫ studuerit
obesse ꝯuictos cõiurationis ꝯ̃ se
dimisit ilesos: ⁊ in pristinaꝫ fami/
liaritatem admisit: prout legitur
in gestis eorum.

¶ Capitulum sextum. Qđ prin
ceps sit equus in tenẽda iustitia.

Et qꝛ mĩa ⁊ veritas custo
diunt regẽ: ⁊ roboratur
clementia thronus eius
puer.xx. sic debet esse princeps
A clemens: vt sit in eo equitatis iu/
stitia: sine qua nulla respublica re
gi potest. vt habituꝫ est supra vbi
de republica. Remota eni iusti/
tia quid sunt regna nisi latrocinia
Ait Aug.iiij.de ci. Et qꝛ princeps
est fundamentũ populi: vt dictũ
est supra: ab eius iustitia emana
re debet iustitia aliorum. Itẽ qa
B est pater patrie: ab eodeꝫ regi de
bet omnis alia iustitia: ⁊ guber/
nari. Item: qꝛ est caput reipubli/
ce: ab ipso debet eius iustitia per
fici. Et considerare debet: ne sit
minor ꝙ̃ debeat: neqꝫ maior.s.
excedens in punitione. Rex eniꝫ
iustus erigit terram suam. puer.
xxix. ¶ Debet eni esse iustus: le/
ges diuinas seruãdo: ⁊ alios ad ea
rum obseruantiã ꝙ̃tum ad eum
spectat cogendo: ⁊ nullas alias
statuendo: nisi illis conformes:
⁊ ab illis regulatas: qꝛ omnium
legum inanis est censura: nisi di/
uine legis imitationeꝫ gerant: vt
habituꝫ est supra. ¶ Debet etiaꝫ C
esse iustus: recte ꝫm illas iudican
do: ⁊ iudicatas sñias exequendo.
Quia vt ait Aug. epistola. xxxij.
Rex seruit deo leges iustas pre/
cipiendo: ⁊ cõtrarias abrogãdo
Per me inquit sapientia diuina
puer.iiij. reges regnant. ⁊ leguꝫ
conditores: iusta decernunt. De
quibus legibus dictum est supra.
Unde ⁊ legum conditores: apud
gentiles multum honorati fuerũt
sicut Ligurgus ⁊ Solon: ⁊ alij: D
ꝓut. ait. Val.li.iiij.c.iij. di. qꝫ Ap/
pollo. requisitus de Ligurgo. res
pondit se nescire: vtrũ deorũ nu/
mero: an hominuꝫ agregari de/
buerit. Et hoc ob equitatem suaꝫ
legũ. Et de eorum legibus loqui
tur Aug.i.de.ci.c.xvi. Eadeꝫ eni
instituendarum legũ fuit cã que
regũ: ait Tul.i.de offi.c.xij. Unđ
⁊ principes antiq subiciebãt se le
gibus a se statutis: vt ad eas im/
plendas alios prouocarent. sicut E
narrat Val.li.vi. de zeleuco: qui
sibi eruit oculum ⁊ filio aliũ: quia
filius puniri debuit priuatiõe am
borũ. Debiti enim supplicij mo
dum legi reddidit: ⁊ equitaꝫ mi/
rabili tẽperamento: simul mise/
ricordem patrẽ ⁊ iustũ legislato/
rem partitus est. Similiter nar/
rat de alio q qꝛ legẽ a se statutaꝫ
transgressus fuerat: se gladio trãs
uerberauit: ne fraus iustitie fieret

Unde ⁊ Alex cum inter se ⁊ mi-
lites aliquos: esset disceptatio : ⁊
causa sua esset dãnata in castren-
si iudicio illud iudicium acceptũ
habuit.iudicibus gratias agens
quorum in eo fidem ꝓbauerat:
ꝙ iustitiaz oĩ potentatui ⁊ sibi ꝓ-
tulerãt:ꝓut dicit Policratus li.
F v.c.xi.Mira ergo tãti principis
equitas:qua noluit se subicere iu
dicio cũ subditis suis.Similiter
de Job dr̃ libri sui.xxxi.Si con
tempsi subire iudiciũ cum seruo
meo:⁊ ancilla mea:cũ discepta-
rent aduersum me.¶ Itez prin
ceps debet esse iustus:pauperes
exaudiendo:eoꝝ cãs examinan
do:iniurias propellẽdo : ⁊ ad sa-
tisfaciendũ eis iniuriãtes ꝯpellẽ
do.hoc eniz debet eis facere exẽ
plo egregij imperatoris Traiani
q audiuit viduaz ad se clamãtez
⁊ iustitiam petentẽ de his qui in-
G nocentem ei⁹ filiũ occiderãt.Tu
inquit auguste impas:⁊ ego tam
atrocem iniuriam patior. Qui lz
equũ ascẽdisset:ad bellũ ꝓfectu-
rus:rñdit ei.Ego tibi satisfaciam
cũ rediero.Quid inqt illa:si non
redieris ? Successor inquit me⁹
satisfaciet tibi.Et ita.Quid tibi ꝓ
derit : si alius bñfecerit.Tu mõ
debitor es:ẜm opa mercedẽ re-
cepturus.Fraus vtiqꝫ ẽ nolle red
dere quod debet. Successor tu⁹
iniuriam patientibus ꝓ se tene-
bitur.Te ṽo non liberabit iusti-
H tia aliena.Bene agetur cũ succes

sore tuo:si libauerit seipsũ. Qui-
bus verbis motus imperator:de
equo descendit:⁊ causam presẽ-
tialiter examinans : cõdigna sa-
tisfactione viduam consolat⁹ est.
Licet aũt alibi scripta sit hec nar
ratio:hic tamen interseritur:exẽ
plo beati Grego:q aliquando in
diuersis tractatibus narrat idez.
¶ Item princeps debet esse iu-
stus nulli quod suum est auferẽ-
do:vel auferri permittendo: fur
ta ꝓhibendo: transgressores le-
gum puniendo:ad pacem reipu
blice intendendo . Regis enim
officiuz est furta cohibere.xxxiij.
q.v. Rex debet. Et ibi officium
regis est:malos opprimere:bo-
nos sublimare.Unde Augu.iiij.
de ci.c.iiij. Remota inqt iustitia
quid sunt regna nisi latrocinia?
vt dictũ est. Latrocinia quid sũt I
nisi parua regna . Manus eniz
ipsa hominuz est: cum imperio
ꝑncipis regitur: pacto societatis
astringitur:placiti lege preda di-
uiditur.Et hoc malũ in tantum
perditoꝝ hominum accessib⁹ ac
crescit:vt ⁊ loca teneat: sedes cõ
stituat:ciuitates occupet : popu-
los subiuget : euidentius nomen
regis assumat :vt ait ibidem.Et
Idez Tulius.ij.de offi.c.xij.vbi
concludit.di. Cum tanta vis iu-
stitie sit:vt latronum etiam opes
firmet ⁊ augeat quãtã eã inter le-
ges ⁊ iuditia in custodienda re- K
publica fore putas? Sequit. Nã

cū ꝑmeret,in otio multitudo ab his q maiores opes hēbant ad aliquē ꝯfugiebāt virtute ꝑstātē. Qui cū ꝓhiberet iniuriā:tenuioris.i.paupioris eqtate ꝯstituta:sūmos cum infimis pari iure pertinebat idest tenebat: vt ait ibi. Necessaria est igitur principibus iustitia: de qua est supra dictū. Unde Deut.xvij. dicitur regi:ne declinet in dexteram vel sinistrā. Sic enim debet esse clemens:ne om
L mittat iustitie disciplinam: ⁊ ecōuerso. Sicut Job.xxix.dicit. Cū sederē q̄i rex circūstāte me exercitu erā tn̄ merētiū ꝯsolator: i primo eqtas iustitie.in scd̄o pietas notat clemētie: ꝺ3 Greg.mora .xx. ꝑnceps enim non d3 dominari: sed ratio. Et ille est vt princeps qui est custos iustitie: ait phūs. ethi.v.scilicet mōis dictis. Oportet enim:regem prodesse nō obesse: ait Señ.ij. de naturalibus. q.vnde ⁊ principes gentiles :ne iustitia periret:statuerūt aliquos habentes potestatem resistendi eis:ait Uale.libro.iiij.c.i.de quodam qui talem instituit:cui cum vxor diceret:id eum egisse:vt filijs minorē relinq̄ret ptātē rn̄dit.
M Relinquā minorem: sed diuturniorez.ea ei3 certa est potentia q̄ virib⁹ suis modum imponit.

¶ Capl̄m.vij. Qd̄ ꝑnceps illuminatus sit scientia.

Et quoniā princeps non valet predicta implere: nisi sit illuminatus sapientiali scientia:ideo debet esse sapientia peritus maxime diuina : vt scilicet
N inerrabiliter statuat leges legi diuine ꝯformes. Unde Deut.xvij. vbi.s̄.de rege postq̄ȝ sedit in solio regni describi sibi Deutro. legis huius in volumine:accipiēs exemplar a sacerdotibus leuitice tribus. Deutro.i. secūdam legez vel iteratam. Describet inq̄ȝ ⁊ in volumine euangelice legis ⁊ i volumine cordis:ꝺm instructionez sacerdotum leuitice tribus.i.ecclesie prelatorum legitime intrātiū ⁊ presidentiū: ⁊ nō assumentiū sibi honorem: sed a deo vocatorum sine libidine ambitiōis ⁊ cupiditatis: ⁊ sine affectiōe carnis ⁊ sanguinis : q: sicut tactum est:inanis censura legū:si non diuine legis imitationem gerant: ⁊
O inutilis est constitutio principis: si non est ecclesiastice discipline conformis. Ideo impator dixit de legibus suis. Ne dedignent sacros canones imitari. Unde ⁊ antiqui principes etiam gentiles fuerūt studiosi ⁊ instructi in humanis scientijs ⁊ diuinis: vt patet i ptholomeo: qui licet esset gētilis: vocauit septuagita iterptes: vt haberet noticiaz diuine legis: ⁊ cōicaret eam sapiētibus regni
P sui. De quibus ecclesiastice historie libro.v. ⁊ Augustin⁹ .i.d̄ doc christriana .c.iiij. ⁊.xviij.de ciui. c.xij. Et sicut patet de Alexādro

q fuit instruct⁹ ab Aristotele, ꝑut
ait. A. gelius libro. ati. noctium.
di. ꝙ inter isignia Philippi ma
cedonis scilicet patris Alexādri
hoc fuit: ꝙ ad litteratorium stu-
dium: vnicum filium quem spe-
rabat regni ⁊ felicitatis futuruz
heredē transmittere curauit. vñ
⁊ nato Alexandro: epistolā Ari-
Q stoteli misit talē. Philippus Ari
stoteli salutem dicit. Filiuz mihi
genituz scito: quo equidem diis
habeo gratias: nō tam ꝑinde q̄z
natus est: q̄ꝫ pro eo ꝙ eum nasci
contigit tempore vite tue. Spe-
ro enim fore: vt educatus erudi-
tusq̄ꝫ a te dignus existat ⁊ nobis
⁊ rerum gerendaꝝ susceptiōe. s.
regni: ⁊ ad illud pertinentiū. Vñ
de hoc Alexander necq̄ꝫ li. de na
turis reꝝ ait: ꝙ Aristotelis disci-
pulū fuisse Macedonē certum
est: cuius cā logicam elaborauit
Tam sedulus autem naturaruz
R indagator extitit Macedo: vt i
vase vitreo in mare misso: natu-
ras ⁊ consuetudines piscium de-
prehenderit. Gallū enim secum
habuit: vt super diluculo: per gal
linaceum certificaretur. Et in va
se ipso didicit: quomodo insidie
clandestine preparande sint ꝯtra
S hostes in re militari: dum scilicet
exercitum piscium ꝯ alios insur
gere inspexit. ¶ De huius etiaz
studio ait Señ. epistola. xciij. di.
ꝙ geometriam discere studuit:
sciturus q̄ꝫ pusilla erat terra: ex
qua minimun quid occuparet.
Et ideo a seipso reputatus est in-
felix ob hoc: ꝙ intelligebat. s. sm̄
se gerere cognomen magnuz. s.
Alexandrum. Quis eni magn⁹ T
in paruo? Et de eo ait Plinius.
Alexander magnus inflatus cu
pidine: animalium naturas no-
scendi. Aristoteli sūmo in omni
doctrina viro misit aliquot milia
hominuz qui erant in toti⁹ Asie
gretieq̄ꝫ tractu: quos venat⁹ au-
cupia: pullat⁹ q̄ꝫ alebāt: quibusq̄ꝫ
varia armenta: aluearia: piscine
viuaria in cura erant: ne qd vsq̄ꝫ
genitum ignoraret ab eo. Quos V
percunctando: qnquaginta fer-
me volumina illa p̄clara de ani
malibus concludit. ¶ Consimi
liter legitur de aliis principibus:
qui vel fuerunt studiosi de se: vl
habuerunt sapientes ad instruē-
dum eos: Sicut Nero Senecā
habuit: qui eum instruxit de cle-
mentia eleganter in duobus li- X
bris. Et Traianus habuit Plu
tarcum: qui eum instruxit nota-
biliter in libro qui inscribitur de
instructione Traiani. Cuius que
dam epistola fuit talis. Plutar-
cus: Traiano salutez dicit. Mo
destiam tuam noueram non ap
petere principatum: quem tamē
semper mereri moruz elegantia
studuisti. Quo quidem tanto di
gnior iudicaris: q̄to a crimine
ambitiōis videris alienus. Tue
igitur virtuti congratulor: ⁊ fortu

ne mee: ſi tamē recte geſſeris qđ
probe meruiſti. Alioquin te peri
culis. ⁊ me detrahentiuʒ linguis
ſubiectum non dubito: cum et
ignauiam imperatorum ferat ſer
mo publicus: ⁊ delicta diſci-
puloruʒ refundi ſoleant in prece
ptores. Sicut Señ. Neronis
ſui merito: detrahentium carpi-
tur linguis. Adoleſcentium ſuo
rum temeritas in Quintilianuʒ.
refunditur. Et Socrates in pu-
pillum ſuuʒ fuiſſe clementior cri
minatur. Tu v͛o: quis es? Rectiſ
ſima geres: ſi a teipſo non receſ-
ſeris: ſi primo te compoſueris: ſi
omnia diſpoſueris ad virtutem
Recte tibi cedēt omnia politice
conſtitutionis. Maioruʒ vires
tibi expreſſi: quibus ſi obtempe-
res: Plutarcum viuēdi habes
auctorem. Alioquin preſentem
epiſtolam inuoco: quia in perni-
ciem imperij non peragis aucto
re Plutarco. hec ille. Ex his pa
tet euidenter: q̄ꝫ veraciter: equi-
ter ⁊ cõſtanter inſtruxit principē
in p̄dictis. ¶ De ſtudio v͛o Iu-
lij Ceſaris legit̃ libro de vitis Ce
Z ſarum parte prima. Qualiter. ſ.
inueſtigauit curſum ſolis: horas
⁊ momenta temporum numerā
do: ⁊ quomodo biſextū inuenit:
⁊ libellos m̃ltos ſcripſit. Et ſimi
liter Solinus ait libro. i. c. ij. Ađ
eius diſciplina. omnium poſtea
imperatorum fundata ratio eſt.
Et libro primo ante finem ait de
Ceſare q̄ nullus celeri⁹ ſcripſit:
nullus velocius legit: quaternas
ſimul epiſtolas dictaſſe perhibe
tur. ¶ Et de Teodoſio legitur in A
prologo hiſtorie tripartite. Aiūt
te inquit Sozomeus: per diē ex-
ercitari armis: ſubiectoꝝ nego-
tia diſceptar̃: iudicare ſimul̃ ⁊ age
re: modo ſeorſum: modo publi-
ce que ſunt agenda conſiderare:
noctibus v͛o libris incumbere.
Et ait ibi. quoddam candelabrū
oleum ſibi fundere in lucernam B
vt nullus in laboribus ſuis affli-
gi cogeret̃: ⁊ vt ſomno repugna
ret. Unde ⁊ ait ibidem. ipſum ſci
re naturas lapidū exemplo Sa
lomonis. ¶ Cõſimiliter legitur
đ Carolo magno: q̄ ſtudioſuſ fu
it in artibus liberalibus: que mi-
ro modo depicte erāt in palatio:
prout legitur in geſtis ſuis. Fuit C
etiaʒ ſtudioſus in libris diuinis:
⁊ ſpecialit̃ diligebat libros beati
Auguſtini de ciuitate dei. ⁊ Al-
chuinus ſpecialiter docuit eū dia
leticam ⁊ aſtrologiam: Et tranſ-
ferri fecit ſtudiū đ Roma Pa- A
riſi⁹. Et offenſus diſſonantia cā-
tus eccleſiaſtici inter romanos
⁊ gallicos: iudicans: iuſtius eſſe
bibere de puro fonte q̄ꝫ de riuo
turbato: duos clericos Romaʒ
miſit: vt antiquum cantum diſce
rent: Et primo per hos eccleſia B
Metenſis: ⁊ per illaʒ omnis ec
cleſia gallicana ad romani can-
tus auctoritatē reuocata ē. Lau

danda igitur principis studiosi/ tas:que sic studuit non solum si bi proficere sed omnibus. Et ta les fuerunt multi alij principes. Unde in litteris quas misit qdaz rex romanorum regi francorum quib⁹ hortabatur: vt liberos su os disciplinis instrui procuraret: inter alia eleganter adiecit. Rex illitteratus:quasi asinus corona
C tus. Ideo illud seculum aureuz dicebatur quando sapientes re/ gnabant:ait Señ.epistola.xliiij. in illo inquit seculo:quod aureũ perhibetur .quando penes illos sapientes regnuz erat Posledo nius iudicabat. hi continebant manus:⁊ infirmiores a validio/ ribus tuebantur. Suadebãt ho nesta :dissuadebant contraria : ⁊ vtilia atq; inutilia monstrabant. horum prudẽtia ne quid deesset suis prouidebat. Fortitudo arce bat pericula:beneficia augebant ornabantq; subiectos : officium erat imperare non regimen. Ne mo qͣtũ posset aduersus eos ex periebatur per quos ceperat pos se nec erat cuiq; animus ad iniu
D riam aut causa:cum bene impe/ ranti bene pareretur:nihilq; ma ius minari male parẽtibus pos/ set:qꝫ vt abirent e regno. Hec il le.vere ergo illud seculum aure um quando sapientes principa/ bantur. Unde Boetius primo de consolatio.c.iiij.dicit.q̄ ꝫ Pla/ tonem respublica felix.esse inci/ pit:si eam vel studiosi sapientie regerent:vel eius rectores:sapiẽ tie studere contingeret. Idez ait Ualerius lib.vij.c.ij. Et idez So crates:q Appollinis oraculo sa/ pientissimus fuit iudicatus:pro/ ut dicit Policratus li.iiij.c.vj. Nullus enim est: quez oporteat E
vel plura vel meliora scire:qꝫ pn cipem:cuius doctrina omnibus debet prodesse subiectis: Cũ eni pacis itẽq; belli debeat opa mo/ derari:legum:reiq; bellice ipsiuz oportet habere peritiam.ait Ue/ getius:renatus. Regale eni op⁹ est sapere:⁊ diiudicare:ait Tuli⁹ libro primo de diuinatione. Qḋ opus non potest exerceri sine di scretione sapientie. Iudex eniz sa piens iudicabit populum suum. ⁊ rex insipiens perdet ppl̃m suuz Eccle.x. Unde ⁊ deus voluit sa/ pientes esse rectores populi sui. F
Sicut Abrahaam qui fuit peri/ tus in omni doctrina egiptiorũ. Act. vij.⁊ Moyses. Similiter Dauid qui habuit sapientiam si/ cut angelus dei.ij. Reg.xiiij. Et Salomon petijt a deo sapientiã ad regendum populum dei: cui dedit dominus cor sapiens ⁊ in/ telligẽs.iij. Reg.iij. princeps eiz insipiens est sicut furiosus gladi um habẽs in manu:⁊ sicut igna rus gubnator:tenens guberna culũ i tẽpestate.⁊ sic leges igno/ rans ⁊ sedens in loco iudicij ⁊ iu G
dicium peruertens. Qḋ plangit

ſapiens Ecc.iij.Uidi loco iudicij
impietatem: ⁊ loco iuſtitie iniq/
tatem.Si tamen ↄtingat:ꝙ prin
ceps ſit ignarus ſapientie ⁊ diui
naꝝ legum: inquirat noticiaꝫ di
uine legis a ſacerdotibus ẜꝫ pre/
ceptuꝫ legis diuine. ⁊ audiat ve
ros doctores : ⁊ eorum conſilijs
acquieſcat:exemplo Dauid:q ha
buit ſecum Natham prophetaꝫ
⁊ Sadoch ſacerdotem.

¶ Caplm.viij.Qd princeps ſit
largus munificentia.

T quia princeps dꝫ om
e nibus prodeſſe:vt dictũ
eſt: ⁊ dꝫ omnib⁹ eẽ ama
bilis:ideo debet eſſe in eo largita
tis munificentia.Amici eniꝫ ſũt
dona tribuẽtis:prouer.xix. Et di
uitie ſcilicet erogate addunt ami
cos plurimos.ibidem. Hoc eiꝫ
facit principes amabiles: ſicut ꝺ
Tito ait Policrates li.iij.c.xiiij.
I Quid dicam ſcilicet de Tito?qui
patris auaritiam tanta liberalita
te purgauit:vt amor ⁊ delitie ab
omnibus diceretur: conſtantiſſi
me tenens in moribus:ne quem
poſtulandi gratia ad ſe accedẽtẽ
ſine re vel ſpe quoquo modo di
mitteret. vnde ⁊ interrogantib⁹
domeſticis: cur plura polliceret
ꝙ̃.pſtare poſſet:reſpondit: Non
oportet:queꝙ̃ a ſermõe pꝛicipis
triſtem recedere.Idem recorda
tus ſuper cenam : ꝙ nihil ea die
K cuiꝙ̃ preſtitiſſet: dolẽs ⁊ gemẽs
ait.O amici:diem hanc perdidi

Nullum enim vitium deterius
auaritia:preſertim in principibus
rempublicã gubernantibus : ait
Tulius.i.de offi.c.xxiij.Et ſequi
tur. Qd Apollo phitius oraculo
edidit.. Spartã nulla re alia ni/
ſi auaritia eſſe perituram. Unde
⁊ eius etiam ſuſpitio eſt vitanda
ait idem.c.xviij.Largitas ꝺo fa
cit principes amabiles:famoſos
⁊ claros: ait Boeti⁹.ij.de ↄſola. L
c.v.Claros largitas fac̃. ⁊ debꝫ
eſſe multiplex in principib⁹ ſcilꝫ.

¶ In donorũ mũifica largitate

¶ In ſui affabili condeſcenſio/
ne ⁊ quaſi ſui exhibitione.

¶ In ſuperuenientium liberali
ſuſceptione: ⁊

¶ In neceſſariorum prompta
adminiſtratione.

¶ Princeps enim debet dona
tribuere ẜm decentiam ⁊ eminẽ
tiam ſui ſtatus:ſine magna pre/
cioſitate ⁊ multa numeroſitate:
indilata prõptione: ⁊ hilari iocũ
ditate.habita tamen recta conſi/
deratione ad ſuam poſſibilitateꝫ
⁊ ad eorum quibus dat qualita/
tem: ꝑut docet Seneca.ij.de be
neficijs.c.xij.di.Reſpiciende ſũt M
cuiuſꝙ̃ vires facltateſꝙ̃:ne aut
plus preſtem⁹ ꝙ̃ poſſumus:aut
minus.Eſtimanda eſt enim per
ſona cui datur.vtriuſꝙ̃ perſonaꝫ
confer. ⁊ inter ipſas examina qd
donabis.Ubi põit exẽplũ ꝺ Ale
xandro:qui dedit vrbem cuidã.
Cui cum ille diceret:non conue/

nire sue hoc fortune: nō quero in
quit quid te accipe deceat: sꝫ qd
N me dare: Animosa vox ꝛ regia
videtur: sed stultissima: ait Sen̄.
ibi. Nihil enim per se decet quē
ꝙ: sed refert quid: cur: q̄re: vbi:
ꝛc. sine quibus facti ratio nō cō/
stabit. econtrario ponit exem//
plum de Antigono: a quo Cin/
nicus petijt talentum. Cui ille re
spondit: plus esse ꝙ Cinnic⁹ pe/
tere deberet. At ille repulsus peti
it denarium. Cui rex respondit:
minus esse ꝙ regem dare dece/
ret. Turpissima h̄ cauillatio. In/
O uenit enim quomodo neutrum
daret: cum posset denarium tan/
ꝙ Cinnico dare: ꝛ talentuꝫ tāꝙ
rex. Nam persone contemptibi/
li parum potest dari. tamē decet
personam nobilem magna dare
Sed hec largitas debꝫ esse equi
tate iusta scilicet dando de ꝓprio
P non de alieno: ꝙtitate modera/
ta. vt det scilicet ꝙtum decet vti/
litate proficua: vt det ad vtilitatē
dantis. intentione ordinata: vt. s.
non ad pompam ꝛ iactantiam:
sꝫ ad profectū suscipientiuꝫ: pro
ut dicit de his Tulius. ij. de offi.
c. xix. Multi inquit patrimonia
effundunt: inconsulte largiendo
Quid autem stultius ꝙ quod fa
cis libenter: curare ne id diutius
facere possis. Ad quam etiaꝫ lar
gitioneꝫ sequuntur rapine ꝛc. Et
Q sequitur. Duo sunt largorum ge/
nera: quorum alteri prodigi scilꝫ

qui in epulis ꝛ inuitationibus: ꝛ
gladiatorꝫ muneribus: ludorum
venationūqꝫ apparatu: pecunias
ꝓfundūt ꝛ in eas res: quarū me
moriam aut nullam aut breuem
sunt relicturi. Alij sunt liberales:
qui facultatibus suis aut captos
a predonib⁹ redimūt: aut es alie
num suscipiunt: amicoruꝫ causa
aut in filiarum collocatione ad/
iuuant: aut opitulantur in re acq
renda vel augenda. Idem Am/
bro. primo de offi. vbi ait. Non ē
largitas: si qđ alteri largiris: alte
ri extorques: illi dare: isti nocet:
qđ fit iactantie cā magis ꝙ mise
cordie. Et ibi bn̄ de hoc. Et seqt R
perfecta est: vbi silentium op⁹te/
git: ꝛ necessitatib⁹ singulorū ocul
te subuenit: quam laudat os pau
peris non labia sua. Nesciat inqt
xp̄s sinistra tua quid faciat dexte
ra tua. Math. vi. Et de hoc Tu/
lius. i. de offi. c. xviij. ea inquit li/
beralitate vtamur q̄ amicis ꝓsit.
nemini noceat: nihil enim libera
le quod non iustum. Et Sene. i.
de clementia. c. xiij. dicit. ꝙ nō ē
liberalis qui de alieno est libera/
lis: sed ille qui quod alteri donat
sibi detrahit. Et hec munificen/
tia prouocat amorem. nedū suo
rum sed etiam extraneorum. vn
de Ualerius libro. v. c. i. narrat đ
legatis Carthaginensibus veni/ S
entib⁹ ad vrbem ad redimendū
captiuos. quibus nulla recepta
pecunia etiam exercitus captiuo

rum redditus eſt. Quos obſtu/
puiſſe arbitror: ⁊ ſecū dixiſſe. O
munificentiam gentis romane:
deorum benignitati equandam
O etiā noſtram legationem ſu
pra vota felicem. Beneficiū qꝺ
nunꝗ̄ dediſſemus accepimus.
Unde ⁊ in admirationem: ꝓco/
niçationem: ⁊ dilectionē dantiū
eos beneficiꝭ muniſicētia prouo
cauit. Et hanc largitionē auget:
quando dona dantur prompte ⁊
ilariter: prout ait Seneca. primo
T de bñfi. c. vi. d. ꝙ quidā bñficiū
ab homine duro ⁊ aſpero datū:
panem lapidoſum vocauit: quē
eſurienti accipe neceſſariū eſt: ſed
tñ acerbū. Unde qdā v̓ſificator
egregiꝰ. Denigrat meritū: dantis
mora: Nā data rapti. Munera
plus laudis: pluſq̄ fauoris hñt.

¶ Capitulum nonū. Qꝺ prin
ceps ſit affabilis hilari leticia.

i Tem princeps debet eē
munificus in affabili ſui
ipſius ꝯdeſcenſione. Nā
vt ait Seneca primo de benefi.
c. xvij. Beneficium ſiue liberali/
tas fit dupliciter: aut opa: aut pe/
cunia. Altera ex archa: altera ex
V v̓tute depromitur. Unde ⁊ in lau
dem Traiani dicitur: ꝙ arguen/
tibus eū amicis: ꝙ in omnes ni
mium: ⁊ vltra ꝗ̄ imperatorem
deceat cōis eſſē reſpondit: ſe ta//
lem velle imperatorem eſſe pri/
uatis: qualem imperatorem ſibi
quiſq̄ priuatus optaret. Cauere
tamen princeps debet ne nimis X
condeſcendat ⁊ vileſcat auctori/
tas: prout dicit Ualerius libro. ij.
c. i. narrās: ꝙ Medie reges nul
li mortalium oſculum ferebant.
Quicquid enim in excelſo faſti/
gio poſitum eſt: humili et certa
conſuetudine quo ſit venerabili
us vacuū eſſe conſueuit. Ex hac
benigna conſuetudine: ⁊ conde y
ſcenſione Julius Ceſar amorē
militum ſuorum meruit. quia il
lis condeſcendebat. Non enim
eos milites pro conditione: ſed
blandiori nomine cōmilitones
appellabat. Miro ꝙ̊ mō eos
diligebat: ⁊ carus habebatur ab
illis. Et aliquādo militi ſuo ſubi/
ta valitudine grauato in diuer//
ſorio locum ſuum dimiſit: ⁊ ipſe
humili loco ac ſub cliuo accubu
it: prout narrat libro de vita Ce/
ſarū beniuolentia enī principis
ꝯdeſcēſiua ſuis: mltū eos ꝓuo/
cat in eiꝰ amorē. Uñ ⁊ ꝺ Alex. Z
narrat Ualeriꝰ. li. v. c. i. ꝙ cū vide
ret militē quendā ſenio confectū
frigore nimio ſtupefactum: cum
ipſe eſſet in ſede ſublimi propin/
qua igni: ſurrexit: ⁊ ſuis manibꝰ
illū in ſede ſua impoſuit dicens:
Illud ſalutare futurū: ⁊ qꝺ apud
per ſas capitale extitiſſet: ſolium
regium occupaſſe. Quid igit̃ mi/
rum: ſi ſub eo duce militare tot A
annis dicebant iocundū: cui gre
garij militis incolūitas proprio ſa

X fligio carior erat. hec ille. Consimiliter narrat Sen. v. de beneficijs. c. xviij. de Cesare: q cū veteranus quidam miles diceret ei: qui apud vicinos ex causa pmebat. Meministi o imperator in hispaniam: cū sub quadā arbore feruentissimo sole velles residere quēdā ex comilitonibus penulā substrauisse? Memini inquit: et
B q siti confectus ire volebā ad fōtem: sed nō poteram reperire manibus nisi comiliton fortis ac strenuus aquam mihi in galea attulisset: posses inquit impator agnoscere militem illum aut galeam? Ait imperator: se nō posse galeā agnoscere sed hominem. et adiecit Tu quidem ille non es. Merito ait miles: me non agnoscis. Nā tunc integer eram: postea in acie oculus effosus est: de capite ossa eiecta. Quod audiens Cesar vetuit exhiberi negocium: et agellos in quibus causa rixe ac litiū fuerat militi donauit. De Augusto
Z Cesar narrat. Poli. li. iij. c. xviij. Aliter. q cū veteranus periclitaret in causa: rogauit Cesaré in publico: vt adesset. Qui aduocatum prestantissimum dedit ei. Cui ve-
C teranus. Non ego Cesar periclitāte te i bello Asiatico vicariū q̄ fui: sz p te ipse pugnaui. Detexit
A q ipsas cicatrices. Erubuit Cesar: venitq in aduocationé: vt q verebat non tm̄ supb' sed etiā ingratus videri. Tali benefica beniuolentia: et condescensione beniuola: meruit non solum amorem militum: sed etiam aduersariorū. De ipso quoq Julio Cesare ait Solinus li. i. q benignitate D adeo preditus fuit: vt quos armis subegerat: clementia magis vicerit. Unde et imperator eternus rex regum: et dominus dominantium. vt oñderet amorem suum ad nos: et nos ad amorem suum aliceret: non solum sua nobis dedit: sed etiam seipsum: et summa et admiranda munificentia se nobis cōicauit. ro. v. Cōmendat charitaté suā in nobis. etc. Et Eph. v. Christ' dilexit nos et tradidit semetipsū pro nobis. Joh. xv. Maiorem charitaté. etc.

¶ Capitulum decimū. Qd princeps sit liberalis in hospitum susceptione grata.

Similiter princeps debet esse in susceptione hospitū aduenientiū dapsilis et largus. Si. n. hospitalitas é in oibus cōmendanda: et eius con- E trarium detestandū, put di. Apostolus. Petrus. i. pe. iiij. Hospitales inuicé sine murmuratione et Heb. xij. Hospitalitaté nolite obliuisci. per hāc eni placuerūt quidā angelis hospitio recepti Abraham. s. et Loth. geñ. xviij. et xix. Multo magis est laudanda in principibus: et contrarium vituperandum. Per eam eius fauor et amor populorū impetrat: qr spla

diddi in panibus benedicēt labia
multorum. Ecc.xxxj. Unde ꝛ sal
uatorē nostrum voluerūt facere
regem. postq̃ eos satiauit pani/
F bus. Jo.vj. sup qđ Criso. omel.
lxxxi. dicit: ꝙ multa fuerat opera
eius mirabiliora: sed nunq̃ con/
fessi sunt eū regē nisi quando im
pleti sunt panibus. Magna eniꝫ
tyrānidis est superabundātia ca
strimargie. ait ibi. Et econtrario
narrat Tuli⁹.ij. de offi.c.xviij.ꝙ
Mamito homini ditissimo pre/
termissio edilitatis. consulat⁹ re/
pulsā attulit. Huius hospitalitatꝭ
exemplū habemus in Job.xxxi.
c. libri sui. Si comedi bucellaꝫ
meā solus: ꝛ non comedit pupil
lus ex ea. ꝛ p⁹. Foris non mansit
pegrin⁹: hostiū meuꝫ patuit via
tori. Hospitalitas eni honestissi/
ma ꝛ famosissima est principib⁹
vnde narrat Valeri⁹ de quodam
magnate. li.viij.c.vltimo.s. Ar/
G gentino gallie possessore: Erat in
quit opibus excellēs: sed animo
locupletior: semperq; in erogā/
da potius q̃ congreganda pecu
nia occupatus: adeo vt dom⁹ ei⁹
quasi quedam munificentie offi
cina diceret. Illic enim publicis
apta munimenta vsibus extrue
bant: illic grata populorū oculis
spectacula edebant: illic epularū
magnifici apparat⁹: libētiq; ani/
mo annone subsidia orrebantur
Etcum hec: vniuersis inopia la/
borantibus priuatim alimēta: do
tes v̄ginibus paupertate pressis
detrimentorum cursu quassatis
subsidia errogabat: Hospites q̃
q; tū vrbanis penatib⁹: tuꝫ etiaꝫ
rusticis tectis benignissime exce
pti: varijs ornati muneribus di/
mittebāt. Quodā quoq; tempo
re quingentos simul Selegētiū
equites cum tempestate in posses
siones suas compulsos aluit ꝛ ve
stiuit. Quid multa. Non morta/
lem aliquē: sed propitie fortune
benignū diceres sinuꝫ. Ergo qđ
gallias possidebat oium q̃si om/
ne patrimoniū erat. pro cuius sa
lute ꝛ incrementis: tā argentina
ciuitas q̃ ꝛ vicine regiones vo/
tis excubabant. Ex cōtraria par
te: sunt loca archas habentia in/
exorabilibus claustris obseratas
Nōne prestantiorē estimes illaꝫ H
impensaꝫ q̃ hanc custodiā. hec
ille. Ex quibus patet: ꝙ hui⁹ ho
spitalitas in susceptione hospitū
fuit cōiussima ꝛ prōptissima: i col/
latione necessariorꝫ affluentissi/
ma: in subministratione vrbanis
sima: in duratione: beneficentissi
ma: hoc eni esse debet in hospi/
talitate precipuum Et hec erant
in palatio Salomonis.iij. Re.i.
Videns regina Sabba domum
quā edificauerat Salomon: ꝛ ci I
bos mense ei⁹: ꝛ ordines mīstrā
tium: non habebat vltra spirituꝫ.
Similiter hec erant in conuiuio
Assueri. Hester.i. vinū quoq;: vt
magnificentia regia dignuꝫ erat

abũdans & precipuũ ponebatur: nec erat qui nolentes cogeret ad bibendũ. Nec debẽt esse vel apparere in palatijs principũ: & cõuiuijs histrionici gestus: vel metricum cantus: nec ludi inepti: nec clamorosi risus: nec confusi apparatus: sed ciuiles & honesti gestus. Unde & in cõuiuio quod exhibuit Dido Enee & militib[9] eius: licet essent multa superflua Ut scribit Uirgilius li. ij. Non tñ leguntur fuisse inhonesti cantus
K nec hystrionici gestus. Unde dr Cithara tinicus hiopas. Personat aurata docuit que maximus Athlas. Unde hoiuz genus: & pecudes: vnde hymber & ignis &c. Licet eni esset a femina prepatũ & nimis delicatum: & ad voluptatem tendens: non tñ ibi psonuit cithara vl' stulta lasciuia: sed que naturalia erãt: & puiuio ciuili decentia. In puiuio vo Enee apd Euãdrũ: officio humãitatis exhibito. alia legunt. Ubi dr. Dapes iubet: & sublata reponi Pocula. gramineo viros locat ipse sedili. Precipuũq; thori: & villosi pelle
L leonis. Tunc leti iuuenes certati areq; sacerdos. Uiscera costa ferunt taurorũ: onerãtq; canistris Uescitur Eneas: simul & troiana iuuentus. Perpeti tergo bouis & lustralibus escis &c. In puiuio femine cuncta erãt aurea: In cõuiuio vo Enee sedile gramineuz & spoliati leonis pellis villosa. Ibi Nulla quies ab epulis & delitijs: In isto vo cõuiuio necessaria apposita. Ibi cithara. hic sacerdos ad arã: ibi iocosa: hic seria tractabãt. Unñ sũme cauẽdũ principib[9] ne lasciuie delitiarũ: & torpores somniorũ: ipsũ & suos eneruent. Cãpana eni luxuria. iuictũ armis hanibalẽ: illecebris suis cõplexa romão militi vicẽdũ tradidit sicut dictum est supra. c. iij. huius distinctionis. M

¶ Capłm vndecimũ. Qd princeps sit longanimis patia.

Ulterius princeps debet esse longanimis patiẽtia & imperturbatus: qa vt ait Greg. mor. xx. ptãti amica est impatientia. Quã dz princeps refrenare ex consideratiõe naturalis parilitatis sue cũ illis quib[9] pest. Qd notat in predicta auctori tate Deut. xvij. q. s. de nũero fratrũ debet eligi rex. In quo notat parilitas naturalis eius & illoruz super quos regnat. Qd considerans Job. xxxi. dicebat. Si contempsi subire iudiciũ cum seruo meo: & sequit. Nonne i vtero fecit me qui & illum? Et de hac patiẽtia siue intolerantia iniuriarum: siue in sustinentia improperiorũ siue in remissione eorum vt dcĩs est in breuiloquio d vtutib[9]. Sũme eni iracundia cauenda ẽ pncipibus propter eius perniciositatem & turpitudinẽ. ait Señ. i. de clementia aloquẽs principẽ. Lo N

O qui inquit non potes. nisi vt vocē
tuam que vbiqꝫ sunt gentes exci
piāt. Irasci nō potes: nisi vt om
nia premantur. Cum igitur ṗn/
ceps latere non possit: ⁊ omniuꝫ
oculi in eū respiciant ꝑut ait ibi/
dem: prouide debet ṗcauere ira
cundiam: que deformat hominē
exteriorē: ⁊ confundit interiorez
ait Sen. ij. de ira di. ꝙ nihil eque
profuit iratis ꝙꝫ ītueri deformita
tē rei .i. ire. Nam in ea facies tur/
P batior: ora pulcherrima fedat: tor
uos vultus ex tranquillitate red/
dit. linquit decor oīs iratos. Se/
quit. Qualē putas aīum: cuiꝰ eꝝ
imago tam feda est? Quanto illi
intra pectꝰ est acrior spūs teribi/
lior vultus: intensior impetꝰ ru/
pturus se nisi eruperit? Quales
Q sunt hostium vl' ferarū cede ma
dentium: vel ad cedem euntium
aspectus. Qualia poete inferna/
lia monstra finxere: succinta ser/
pentibus: ⁊ igne ⁊ flatu ⁊c. Talez
nobis iraꝫ figuremꝰ. Ideo vt ait
Sixtus. Iratis ꝓfuit aspicere spe
culum: vt ymago repercussa oñ
dat homini suam deformitatem.
R Cum igitur princeps: gestum de
beat habere honestum ob oiuꝫ
aspectum in ipsum: ⁊ habere ani
mum īperturbatū ad iudicandū
in tranquillitate: ⁊ operanduꝫ in
equitate: studiose debet irā cauer̃
⁊ animum in tranquillitate serua
re. Ira enim impedit aīum: ne
possit cernere verum. Et ira viri

iustitiam dei non operatur. Ja/
cobi .i. Debet enim ṗus vincere
irā que est hostis interior. regnū
anime confundens: demū vin/
cere hostes: regum exterius inui
dentes: sicut fuit de Fabio vl' Fa
britio. In cuius laudez ait Señ.
i. de ira. ꝙ prius vicit iram ꝙꝫ ha S
nibalem. Cō similiter de alijs ṗn
cipibus legit̃: ꝙ cum essent potē/
tissimi tamē fuerūt patientissimi:
qualis fuit Julius Cesar: ꝑut le
gitur li. de vita Cesarum: ⁊ in sus
tinentia contumeliarum: remis/
sione iniuriarū: ⁊ moderatione
penarum: vbi dr̃: ꝙ cū ei impro
peria dicerentur non iudicauit.
Sicut fuit illud. Galias Cesar T
subegit. Nicomedes Cesarez ⁊
Nicomedes non triumphat q
subegit Cesarez. Imponebatur
enim ei: ꝙ Nicomedes rex Bi/
timie fuit abusus eo in iuuentute
nephādo .s. flagitio. Et cū multa
conuitia de hoc audiret: semper
dissimulabat. Similiter cum la/
to clauo vsqꝫ ad manus fimbria
to vti esset consuetus: ⁊ laxiꝰ cin
gerer̃. ait Scilla admonēs opti/
mates: vt puerū male cinctū ca/
uerent. In eodē li. legit̃: in acie ꝓ
clamasse: vt ciuibus parcerer̃ qñ
pugnauit contra pompeiū: ⁊ ciui
bus suorū concessit seruare vnū V
quē vellēt ptī aduerse: qñ .s. eēnt
capti: Nec legunt̃ vlli perisse ab
eo nisi in ṗlio exceptis Affricano
⁊ Lutio. Et nec hos etiaꝫ: de vo

luntate eius peremptos putant:
ut dicitur ibi. Similiter cum esset cu-
pidissimus margaritarum: et dice-
ret Cecilio: ut aliquid faceret. respon-
dit. Prius saciaberis margaritis
Similiter: cum quidam diceret: vel-
lem: me ad cenam inuitasset: profecto
nihil reliquiarum fuisset: nunc me
reliquie vestre exercent. Impo-
nebatur enim ei: quod esset anarus et cupi
dus: Similiter de Cesare Augusto
legitur prout dicit. Poli. li. iij. c. xv- X
iij. quod mire patientie fuerit. Cum
enim aduersus priuatum quendam
excandesceret: loquere inquit Au
gustus quod placet: quia diligentiam
auribus: et lingue taciturnitatem
indixi: quietem aio. Et in omnibus
his potentiam meam accusa: quia nil
aliud argui potest in patientia mea
Unde obseruatum est: quod quotiens
ingrederetur vrbem: ne de quoque
supplicium sumeretur. Et ibidem dicitur
quod cum quidam sibi diceret: o tyran
ne: respondit. Si essem non dice-
res. Item Curtius eques Roma
nus: cum macrum turdum sumpsis
set in conuiuio Cesaris: interro-
gauit an mitteretur liceret: respondit:
Quid ni liceat? Ille statim per fe
nestram misit Similiter miles per
itus aucupii: noctuam que Cesa
rem inquietabat: spe ingentis pre-
mij captam duxit ad cesarem. hoc
laudato: iubet imperator: mille
nummos dari. At ille ausus est
dicere. Malo ut viuat: auemque di
misit. Abijtque contumax miles:
non sine admiratione multorum:
Cesare non offenso. Item Augustus in
pollionem scripserat pphesceninos.
Cantica scilicet nuptialia. At ego inquit
Pollio taceo. Non enim est leue in
eum scribere qui potest proscribere. Sicut
autem non facile concipiebat iram:
ita nec facile admittebat ad ami-
citiam: et quem semel admiserat con
stantissime retinebat. Et eidem in Y
tra varia dedecora a quodam pro-
broso obiectum est: quod adoptionem
auunculi: stupro meruerit: quia
eum Iulius cesar amasse artius
dictus est: non sine rubore propter
te amicitie. Alius quoque iratus obie
cit quod solitus esset crura ardenti fa
ce suburere quo mollior surgeret
pilus. Item eo tyrannizante inquit
plebeius. Uides ne: ut Cinedus
orbem digito temperat? Et cum
magnus ob corporis breuitatem
conuiciantis cuiusdam impetu dice-
retur: sibi calciamentis grandius-
culis esse utendum. respondit. ¶ De Ti- Z
berio quoque legitur: quod licet in mul-
tis fuerit vitiosus: aduersus tamen
conuicia patiens fuit. dicens quod in ciui-
tate linguas esse liberas: et men-
tes hominum oportebat. ¶ Similiter
Domitianus patiens fuit verborum.
Cui fertur dixisse orator Lucanus
Non esse mirum si eneam habe-
ret barbam: cui os ferreum: cor
plumbeum esset: eo quod dura dum
taxat loquebatur: que ex iniquitatis
adipe magis quam corde conceperat A
procedebant. ¶ De patientia quo

ꝙ mirabili Auguſti Ceſaris dić
Señ.iij de ira. Qđ cum Tima-
gines hiſtoriarum ſcriptor: que-
dam in ipm Ceſaré: quedam in
vxorem: quedã in totã domũ di-
xerat. nec dicta perdiderat: ſʒ cir-
cũferebat: ait in ore eorũ eſt .the
B meraria vrbanitas. Et ideo illuʒ
ſepe monuit Ceſar: vt lingua mo
deratiuſ vteret. Perſeueráti ṽo
illi. domũ ſuam interdixit. Con-
ſueuerat tñ ille aſſumi in contu-
bernio pollióis: q libroſ: acta Ce
ſariſ: continentes. Idé Thimar
gines combuſſit: ⁊ tñ Ceſar nec
motus eſt: ꝙ laudibꝰ ſuis geſtiſ-
ꝙ manus intulerat. Nunꝙ cuʒ
hoſpite inimici ſui queſtꝰ ẽ. Vñ
arguit ibi Señ bene: Dicat: ſibi
quiſꝙ: quotiens ira laceſſit. Nũ
quid in domo mea plus poſſum
ꝙ toto orbe terrarũ diuus Augu
ſtus potuit? Ille tñ contentus eſt
C a cóuiciatore ſuo ſecedere. Quis
ſum ego: cuiꝰ aures ledi nephas
ſit? Multi ignouerũt hoſtibus:
ego non ignoſcam pigris: negli-
gentibus: garulis? Vbi ſubdit: q̃-
debent mouere hoiem ad igno-
ſcendum. Puerũ inquit etas ex
cuſet: feminam ſexus. extraneuʒ
libertas: domeſticũ familiaritas
Sequit. Amicus eſt. ſ. qui offen-
dit: fecit quod noluit: inimicꝰ: qđ
debuit: prudentiori cedamꝰ: ſtul
tiori remittamus. Pro quocun-
ꝙ illud nobis rependamꝰ: ſapiẽ
tiſſimos etiam viros qñꝙ delin
quere. Neminem eſſe tam circũ
ſpectũ: cuius non diligentia ſibi-
ipſi aliqñ decidat: neminem taʒ
maturum: cuius non grauitateʒ
in aliquod ſedius ſcm̃ caſus im-
pingat: neminé tam timidũ offẽ
ſarum: quí non in illas duʒ vitat
incidat. Nobiles enim viri deſ-
piciunt opprobria ⁊ cõtumelias:
ait ibidem: ponens exemplũ bo
num. Proprium eſt inquit ma-
gnitudinis vere: nec quidẽ ſenti-
re ſe percuſſam. ſ. iniurijs. Sicut
eniʒ imanis fera ⁊ magna: ad la
tratum canũ lenta reſpicit. Et ſi- D
cut hirticus ingẽti ſcopulo fluctꝰ
reſultat. Qui eni ñ iraſcit. icõcuſ
ſus iniuria pſiſtit. Qui ṽo iraſcit
motꝰ ẽ: Vir eni nobilis audiés i-
propia: dʒ cogitare eoꝝ ſtulticiã
itẽperãtiã: vel ignorãtiaʒ: Vñ ait
ibi. Quare fers egri rabiem: fre-
netici verba: puerorũ proteruiaʒ
Nempe quia videt neſcire quod
faciunt ſic ⁊ de alijs. Sunt enim
imprudentes: ⁊ in oibus par im
prudentis: par patrociniũ. Ibidẽ E
narrat Señ. de mira patiẽtia An
tigoni regis. Cum enim quoſdã
ex militibus audiſſet omnia ma
la imprecantes regi. qui eos in il
lud iter: ⁊ inextricabile lutum de
duxiſſet: acceſſit ad eos qui ma-
xime laborabant. Et cum ignorã
tes a quo adiuuarent: eos expli-
cuiſſet: nunc inquit maledixiſtis
Antigono: cuius vitio in has mi
ſerias incidiſtis: modo aũt bene

optate ei: qui vos ex hac voragie
eduxit. Nec aplius dixit eis. Idē
etiam antigonus cū obsedisset ca
strum ⁊ multa improperia. sibi e
castro dicerent fiducia loci. con/
temnentes hostē: respōdit. Gau
deo ⁊ boni aliquid spero: si in ca
stris meis silentiū habeo. Quos
cum fame domuisset: captis sic
vsus est: vt eos qui militie vtiles
erant in cohortes ascriberet: cete
ros preconi subiceret. Idq; se ne
gauit facturum fuisse. nisi expedi
ret his: dn̄m habere: qui tā ma/
lam hn̄t linguam. Ibi etiam dr̄.
F q; Scipio affricanus cuidam ar
guenti eu3: q; parū pugnaret: rn̄
dit imperatorem me peperit ma
ter mea nō bellatorē. Erat tamē
fortūatissimus strenuusq; bella/
tor ⁊ victor. Ibidem legit̄ d̄ Teo
dosio imperatore: ⁊ recitat̄ in co
dice: q; ait. Si quis noīa nostra
crediderit lacessenda: eū pene no
lumus subici: qm̄ si ex leuitate
procedit contemnendū est. si ab
insania: miseratiōne dignū: si ab
iniuria: remittendum. Ibidez le
G gitur de vespasiano: q; dicenti si
bi opprobria rn̄dit. Huiusmodi
hominibus risum debemus: no
bis aūt correctionē: pena3 crimi
nosis. ¶ De patientia phorū dr̄
in policrato: q; Aristippus: cui/
dam maledicenti sibi respondit.
Ut tu lingue tue: sic ego aurium
mearū dn̄s sum. Ibi etiam dr̄:
q; Xenophon de se male dicenti
rn̄dit. Tu didicisti mala dicere: H
⁊ ego: maledicta cōtemnere. Et
Diogenes ait. Oportet sapia3 ab
insipientibus feriri: ⁊ meliore3 se
indicat lingua mala eū quē car/
pit. Socratem interrogauit Alci
biades: quare Xantipem vxore3
suam iurgiosa3: ⁊ que die noctu/
q; mulieribus scatebat molestijs
e domo non abiceret. Cui phus. I
Cum talem domi perpetior con/
suesco exerceor: vt ceterorum foris
petulantiam ⁊ iniuriam facili⁹ fe
ram. Quare aūt patiētia: ⁊ ire cō
tinentia magis est necessaria pn
cipib⁹ rationem reddit Sen̄. eo/
dem lib. di. q; cū vtilis sit seruien
tibus: affectuū suorum ⁊ hui⁹ mali
rabidi. s. ire ptinētia: vtilior tn̄ ē re
gib⁹ peūt eni oia: vbi q̄stū suadet K
ira: fortuna pmittit. Nec diu po/
test que nullo malo exercet̄ sta/
re potentia. Et enumerat ibi exē
pla de potentibus quos potestas
incitauit in tyrannicā iram. Nar
rat enim de Dario duce persarū
q; cum indixisset bellū Sciticis L
rogatus a nobile sene: vt ex trib⁹
filijs vnū in solatium sibi dimitte
ret: duorum autem opera vteret̄
plusq; rogabatur pollicitus: om
nes se illi dixit remissurum: ⁊ oc
cisos i pspectu patris abiecit: cru
delis futurus si omnes adduxis/
set. ¶ Similr̄ narrat ibi de Xer/
se: q; patri petēti vacationē vni⁹
filiorū: petēti permisit eligere quē
vellet. Demū quē elegerat in par

tes distractū sibi dimisit. ¶ Si/
militer narrat de rege Cambiſe:
ꝙ cuz vn⁹ ex cariſſimis nimis de
ditū vino moneret: vt partius bi
beret: turpē eſſe dicēs i rege ebrie
tatē quem oium oculi aureſqȝ ſe
quūt rn̄dit rex: vt ſcias oclos p⁹
vinū eſſe in officio: manu appro
M babo. Deinde bibit liberalius ꝙ̄
alias: ⁊ iuſſit filiū eius staꝛ ex op
poſito: ⁊ intendens arcū cor ado
leſcentis transfixit. Id enim ſepe
appetere dixerat. ⁊ reſpiciēs pr̄ez
interrogauit ſi ſatis certā habeꝛt
manū. At ille negauit: Apolinez
potuiſſe certius dimittere. O cru
entū regē. o dignū in quē oium
ſuorū arcus verterent. ¶ Simi
le narrat ibi de Arpallo rege per
ſarum: ꝙ cū eſſet a quodā offen
ſus: filios eius epulandos appo/
ſuit: ⁊ ſubinde queſiuit an place/
ret conditura. Et vt vidit eū ple/
N nū malis ſuis. filiorū capita affer
ri fecit: ⁊ quomodo eſſet acceptū
interrogauit: nec defuerunt v̄ba
miſero. Apud regē inquit ois ce
na iocūda. ¶ De Cyro ſimiliter
narrat ibi: ꝙ cuz verſus Babilo/
niam feſtinaret ad bellū: nec poſ
ſet trāſire late fuſū amnē Giſſen
⁊ eſſet vnus equ⁹ regius ibi ſub
merſus: ira cōmotus: iurauit: ſe
amnē illum diuiſurum: vt etiam
nō ſolum tranſiri: ſed etiam cal/
O cari a feminis poſſet: quē poſtea
in quadrigētos: ⁊ ſexagita riuos
diuiſit. Hec feritas regibus bar/
baris fuit mira: quos nulla eru/
ditio nullus litterarum cult⁹ im/
buerat ait ibi Sen̄. Quanta etiā
ſcelera fecerunt pricipes irati nar
rat ibidē. Sicut de Alexandro: ꝗ
Titum ſibi cariſſimū: ⁊ vna ſecū
educatū parum ſibi adulantē in/
ter epulas manu ſua transfodit.
Sed ⁊ obiurgantē ſe ex macedo
ne ac libero in perſicam ſeruitutē
tranſeuntē ſimiliter Liſimacum
eque ſibi familiarē leoni obiecit
Et Talephorū membris trunca P
tum. ſ. aurib⁹ ⁊ naſo: in cauea ve
lut aial quoddā nouum ⁊ inuſita
tum diu pauit. Et cum eſſet diſſi/
millimus homini qui illa patie/
baꝛ diſſimilior erat ꝗ faciebat: ait
ibi Sen̄. Ad vincendū igiꝛ impa
tientiam in oibus: vt ſemper ſit
cōpos ſui: ſollicite ⁊ ſtudioſe de/
bet priceps laboraꝛ: vt ſit victor
non hoium tm̄: ſed etiam vitioꝝ
Nam terrena poteſtas vult eſſe Q
victrix gentium cū ſit captiua vi
tiorum: ait Aug. xv. de ci. c. viij.
Licet autem multis alijs modis
debeant principes informari tm̄
dictis modis ſpāliter poſſunt pre
dicatores euangelici habere oc/
caſionē edificatorie conferendi
cum p̄ncipibus.

¶ Caplm̄. duodecimū. Qd pri
ceps ſit virtuoſus in vita.

Tales aūt eſſe debeant
cōmuiter principes fide
les: docet optime Augu.
v. de ci. c. xxiiij. dicēs. Neqȝ nos
xp̄ianos

xp̄ianos quondam imperatores
ideo felices dicimus: quia vł diu
R tius imperarent: vel imperātes
filios morte placida reliquerūt:
vel hoſtes reipublice domuerūt
vel inimicos ciues ꝯ̄ ſe inſ̄gen-
tes ⁊ cauere ⁊ opprimere potue-
rūt. Nec enim et alia huiuſmōi
erūnoſe vite vel munera vł ſola
tia quidam etiam cultores de-
monum accipere meruerūt: qui
non pertinent ad regnum dei: q̄
pertinēt iſti. Et hoc de miſericor
dia ſcilicet factum eſt: ne ab eis
S q̄ in eum crediderint hec tanq̄
ſumma bona deſiderent. Sed
felices eos dicimus: ſi iuſta im-
perant: ſi inter linguas: ſe ſubli-
miter honorantium: ⁊ nimis ho
norabiliter ſalutantium: ⁊ ſibi ni
mis humiliter obſequentiū: nō
extolluntur: ſi ſe homines eē me
minerint: ſi poteſtatem ſuam ad
dei cultum dilatandū: maieſtati
q̄ eius famulari faciūt: ſi deū ti
mēt diligūt ⁊ colūt: ſi plus amāt
regnū illud: vbi non timent ha-
bere conſortes: ſi tardius vindi
cant: facile ignoſcūt: ſi eandē vin
dictam pro neceſſitate regende
tuendeq̄ reipublice: non pro ſa-
turandis inimicitiarū odijs ex
ercent: Si eandem veniam nō
ad impunitatē iniquitatum: ſed
ad ſpem correctionis indulgent
ſi quod aſpere cogūt plerūq̄ de
cernere: miſericordie lenitate: et
beneficiorum largitate compen
ſant. ſi luxuria in eis tanto caſti-
gatior: q̄to pōt eſſe liberior. Et
ſi hec omnia faciant nō propter
fauorem inanis glorie: ſed ꝓpter
charitatem felicitatis eterne. Si
propter peccata ſua: humilitatis
⁊ miſerationis: ⁊ orationis ſacri-
ficium deo vero immolare non T
negligunt: Tales xp̄ianos impe
ratores: dicimus eſſe felices in-
terim ſpe: poſtea re ipſa futuros:
cum id quod expectamus adue-
nerit. hec Augu. Qui ſufficien-
ter ordinabiliter: ⁊ perfectibiliter
que neceſſaria ſunt principibus
enumerauit. ¶ Item de īforma
tione dominorū bene in tracta
tu de. xij. abuſiuis. vbi dicit. Se-
xtus abuſionis gradus eſt domi
nus ſine virtute. Nihil enim ꝓ-
ficit. dominandi habere poteſta
tem: ſi dominus ipſe nō habeat
virtutis vigorē: Et ſequit. Tria
neceſſario eum qui dominat ha
bere oportet ſcilicet timorē: amo
rem: ⁊ ordinationem. Niſi enim
ametur dominus: pariter ⁊ me- V
tuatur: eius ordiatio minime ſta
re poteſt. per beneficiorū igitur
affabilitatem procuret: vt diliga
tur: per iuſtas vindictas non ꝓ-
prie iniurie ſed legis dei ſtudeat:
vt metuatur quoq̄ quia multi
pendent in eo: ipſe deo adherere
debet: qui eum in ducatum con-
ſtituit: qui ad portanda multorū
onera eum velut fortiorē ſolida
uit. vbi ponit exemplum: Paru

ſtus enim niſi bene fixus firmi-
ter alicui fortiori hereat: oẽ quod
in eo pendet cito labitur: ⁊ ipſe ſo
lutus a rigore ſue firmitatis cuȝ
omnibus ad terram dilabit. Sic
X ⁊ princeps niſi conditori ſuo ad-
hereat pertinaciter: ipſe ⁊ omnis
qui ſibi conſentit cito deperit. Et
ponit ibi exempla de quibuſdam
qui per officiũ dominandi plus
deo propinquarũt. ſicut Moy-
ſes. Quidam ḋo. deteriores fue
runt, ſicut Saul. Et in eodem tra
ctatu dicitur: ꝙ nonus abuſiõis
gradus eſt: rex iniquus. Sequit
iuſtitie regis eſt: neminem iniu-
ſte per potentiaȝ opprimere. Si
ne acceptione perſonarum inter
virum ⁊ proximum recte iudica
re. aduenis: pupillis: ⁊ viduis de
fenſorẽ eſſe: cohibere furta: adul
y teria pũire: iniq̊s ñ exaltare: im-
pudicos ⁊ hiſtriones non nutri
re: impios de terra perdere: pari
cidas ⁊ periuros viuere nõ ſine
re: eccleſias defenſare: pauperes
alere: iuſtos ſuper regni nego-
tia conſtituere: ſenes ſapientes ⁊
ſobrios conſiliarios habere: ma
gorum: ariolorũ phitoniſſarũq;
ſuperſtitionibus non intendere:
iracundiam differre: patriam iu-
ſte ⁊ fortiter ꝯ aduerſarios defen
dere: ſuper omnia in deo cõfide
re. proſperitatis cauſa animũ nõ
extollere. cuncta aduerſa patien
ter tolerare: fidem catholicaȝ in
deum habere: filios impie agere
non ſinere: certis horis orationi
inſiſtere ante horam congruam
cibum non ſumere. Hec regni
ꝓſperitatem in preſenti faciunt:
⁊ regem ad celeſtia regna per-
ducunt. Qui autem regnuȝ ſm
hanc legem non diſpenſant: mul
tum aduerſitatis imperij tolerãt
Et ſequitur. Quãtũ valet iuſtitia
regis ſeculo. Pax inquit eſt po-
pulorum: tutamentuȝ patrie: cõi
tas plebis: munimentum gentis
cura languorum: gladius hoſti-
um: gaudium hominũ: temperi
es aeris: ſerenitas maris: terre fe
cunditas: pauperum hereditas:
ſolatium filiorum: ⁊ ſibiipſi ſpes A
future beatitudinis. Et ſciat rex:
ꝙ ſicut in throno primus conſti
tutus eſt: ſic ⁊ in penis ſi iuſtitiã
non fecerit primatuȝ habiturus
eſt. potentes enim potenter tor-
menta patientur ſap. vi.

¶ De informatione Ariſtotelis
ad Alexandrum.

N epiſtola ḋo que dicit
i Ariſtotel ad Alexãdruȝ
multa ſcribunt que ſpe-
ctant ad principis informationẽ
ex quibus hic pauca interſerũt. B
Dñare ait Ariſtoteles ad Ale-
xandrum ſuper eos cum bonita
te. Nõ ſi feceris: omnes erũt ſub
iecti ad tuũ bñplacitũ ⁊ preceptũ
⁊ ob amorem quem habebũt in
te. Dominaberis in eis pacifice
cuȝ triũpho. Sequit. Si vis vir
tutem acquirere largitaſ: Conſi

dera posse tuum: ⁊ tempera ne/
cessitates ⁊ merita. Debes enim
largiri bona cū mensura homi/
C nibus indigentib⁹ ⁊ dignis. Qui
enim dat aliter: peccat ⁊ transgre
ditur legem largitatis: quia qui
largitur dona sua non indigenti
bus: nullam acquirit laudem: et
quicquid datur indignis: perdit.
Qui vō vltra modum fundit di
uitias suas: cito venit ad amara
littora paupertatis: ⁊ similatur il
li qui supra se suis dat victoriam
inimicis. Qui autem: de bonis
suis tempore necessitatis dederit
indigenti: talis rex est largus si/
bi ⁊ subditis: ⁊ eius regnum pro
sperabitur: ⁊ mandatum ei⁹ ob/
seruabitur. Talem regem lauda
D uerunt antiqui: talis dicitur vtuo
sus: largus: moderatus: Qui vō
fundit inordinate bona sua indi
gnis: ⁊ non indigentibus: talis ē
depopulator reipublice: regni de
structor: ⁊ incōueniens regimini.
vnde prodigus appellatur: eoq
pcul est a regni sui prouidentia.
Nomen vō auaritie multum de
decet regem: ⁊ disconuenit regie
maiestati. Sequitur. Inueni scri
ptum in preceptis magni docto
ris Hermogenis: q summa ⁊ ve/
ra bonitas: claritas intellectus: ⁊
plenitudo legis: ac signum pfe/
ctionis est: abstinentia a pecunia
⁊ possessionibus subditoꝝ. Seq
E tur ibi. O Alexander: declina co
natus bestialium voluptatū: qa

corruptibiles sunt. Conatus eniꝫ
voluptatis generat carnalē amo
rem. Amor carnalis auaritiam.
Auaritia desiderium diuitiarum
Illud inuerecundiam: hoc pre/
sūptionem. Illa infidelitatē: ista
latrocinium: illud vituperationē
ex qua nascitur captiuitas: q̄ ducit
ad detrimentum legis ⁊ destru/
ctionem familiaritatis: ⁊ ad rui/
nam totius corporis. Dico illud F
quod sapientes phi dicūt: quod
videlicet in primis decet regiam
maiestatem obtemperare se lega
libus institutis non in ficta ap//
parentia: sed facti euidētia: vt co
gnoscant omnes. Sequit. Decet
regeꝫ legiferos honorare: religio
sos venerari: sapientes sublima/
re: ⁊ cum his conferre. Et postea G
sequit. Oportet regē futura cogi/
tare. ⁊ futuris casibus prudenter
occurrere. Sequitur. Multum
cōuenit regie maiestati: honorifi
ce indui: cum pulchro apparatu
apparere. Itē honorificū est: re/
gem a multiloquio abstinere. ait H
enim Policratus li. v. Qui abū
dant: sui copiositate vilescunt. Et
cū in multiloquio peccatū nō de
sit: pauca prudenter loquentꝭ ser
mo est preciosus. vñ Socrates
querenti quō qs famā optimam
compararet: si gesserit inquit optīa
⁊ locutus fuerit pauca. Et sequit
Aristoteles inter cetera di. Noli
frequētare ꝯsortia viliū psonaꝝ:
quia nimia familiaritas parit cō

I temptum. ¶ Indi statuerunt: q
rex tm̄ semel in anno appareat
cum regali apparatu: ⁊ nobiles
stare circa eum: vulgus vō a re
motꝫ: ⁊ illa die dōa elargiri. reos
e carcerib⁹ mācipare: ⁊ pia opa
exercere. Et tūc vnus sapientior
K de principib⁹ consueuit cōciona
ri ad regem: referens grates deo
q: regnum indoꝝ ita bene ordi-
nauit: ⁊ de tam sapienti rege pa-
triam decorauit. Et post conuer
tit se ad populuz: bonos mores
regis enūerās captādo beniuolē
tiā ⁊ inducēs eos ad humilitatē
reuerentiam: beniuolentiaz: ⁊ di
lectionem regis. Quo facto po-
pulus studet regias laudes extol
lere: pro regia vita deum exora-
re. pueros ab infantia inducūt in
regis amorē: honorē: obediētiaz
⁊ timorē. Cōsueuit tūc sceleratos
punire: vt ceteri corrigant: tribu
ta alleuiare: cū mercatorib⁹ dispē
sare: eisqꝫ partem remittere. Jō
illic cōcurrūt: ⁊ inde tributa re-
galia ⁊ redditus augmētant. Se
L quitur. O Alexander: noli appe
tere transitoriū: ⁊ qd cito optet te
relinquere: sed pete diuitias icor
ruptibiles. Noli esse crudelis:
⁊ inflexibilis ad parcendū eis de
qb⁹ victoriaz hauīsti. Cogita de
futuris casibus. Noli imitari de-
sideria tua in comestione: potu:
coytu: ⁊ diuturno somno. Coyt⁹
enim ē ꝓprietas porcoꝝ. A quo
M si cessaueris tibi grandis erit glo
ria. Non exerceas vitiū irratio-
nabiliū bestiaꝝ: ⁊ actus brutorū
Crede mihi idubitanter: q: coy
tus est destructio corpis: abbre-
uiatio vite: corruptio vtutū: legis
transgressio mores generās femi
neos. Decet impatoriā maiestatē N
paucos habere fideles: cū quib⁹
delectet cū variis instrumentis
organoꝝ: cū fuerit tediosus. Aia
n. humana: i talib⁹ nāt delectat
sensus requiescūt: corp⁹ vigorat
sollicitudo ⁊ curiositas tumescūt
⁊ hoc fiat tribus vel quattuor vi
cibus: ⁊ hōestius ē: q fiat priua
tim: ⁊ tūc abstine te a vino: ⁊ po
teris multa secreta percipe. De-
bes habere de tua familia specia
les: qui refferāt tibi que fiūt: ⁊ q̄
dicūt per regnū tuū: honora sa-
pientes. Nullus sit de nobilibus
tuis: q tuam non sentiat largita-
tem: pateat omnibus clementia
maiestatis tue: ⁊ nobilitas tui ani-
mi liberalis. Decet regez habere
ꝯtinētiā: discretionē: ⁊ a risu mul
tū abstinere: q: risus tollit reuerē O
tiaz: ⁊ generat senectutē. Jlle rex
est laudabilis q assimilat vni sub
iectoꝝ. Si quis in ei⁹ pñtia iniu-
riam faciat: considerandū q̄ aio
fiat: an ludendo vt placeat: ⁊ ad
gaudiū ꝓuocet: an in contēptuz.
Primo mō leuiter corripiat. Se-
cūdo mō grauiter. Obedientia
dominantis in quattuor attendit
in religiositate: Dilectiōe. Curia P
litate: ⁊ Reuerentia. Rex in re-

gno est sicut pluuia in terra: que est celi bñdictio: terre vita: viuentium iuuamen. Et post. Tēpore necessitatis sucurre ciuib⁹. Tunc debes aperire celaria tua: vt viuant vniuersi prouidentia tua. Caue offendere sanguinē hūanum: q2 hoc soli deo ꝯuenit. Ait enim Hermogenes. Qñ creatura interficit creaturā sibi similē: virtutes celoꝝ clamāt ad diuinā maiestatem dicētes: dñe: seruus tu⁹ vult eē tibi silis. Annales patrū discute: ide enī poteris multa bona extrahere. Facta pterita dant certū documētū in futuris. Caue ne infringas fidem datā. quia hoc conuenit infidelib⁹: iuuenib⁹: ꝛ meretricib⁹. Rex nisi multū rogatus iurare non deb3. Studia in ciuitatibus statue: ꝛ pcipe hominib⁹ tuis: vt doceāt filios scientias litteraꝝ. Et tuā decet ꝓuidentiā: eis in necessarijs ꝓuidere. Regnum grecoꝝ sublimauit diligētia studētiū: ꝓbitas: q3 sapiētū. Nūꝗ ꝯfidas in operibus ꝛ seruitijs mulieꝝ. Recole factū regine indoꝝ: qñ mādauit tibi causa amicitie multa enxenia ꝛ dōa venusta. Inter q̄ missa fuit illa venustissima puella: q̄ ab infantia imbuta ꝛ nutrita fuerat veneno serpentino: ita q̄ nā sua versa fuerat in naturam serpentis. Et nisi ego diligenter: inspexissē in illā: ꝛ arte magica indagassē: eoꝙ ipsa audacter. horribiliter incessanter: ꝛ inuerecū. de figebat visum in faciē hominū perpendi siquidem: q̄ interficeret homies solo morsu: Qđ tu expimento ꝓbasti. Et nisi hoc tibi certissime oñdissē: mors tua fuisset ardore ipsius cort⁹ subiecuta. Ex pmissis igitur pdicator diuinus habere pōt occasionem instruēdi principes: ꝛ vtiliter cōferendi cū eis: maxie tpe pacis.

¶ Caplm. xiij. Qđ pnceps non faciat iniusta bella.

Tquia tps ē belli ꝛ tps pacis: Eccle. iij. pncipes sunt instruendi tempore belli. In primis notādū: q̄ belli illati a principe vł assūpti: d3 esse iusta necessitas: ꝛ debet eē eiusdē iustitie equitas: ꝛ in exercendo: intentionis ordinabilitas. Quia ꝓut habeł. xxiij. q. i. bella possūt suisteri fm euangeliū: vt occasio iniquitatis eripiatur: ꝛ ꝓpter pacis necessitatem. In bello enim iuste reprehendił nocēdi cupiditas: vlciscendi seueritas: impatiētis ꝛ implacabilis animi feritas: crudelitas debellandi: libido dominandi: ꝛ si qua similia que in bellis reprehendūł ꝓut ait Aug. xxij. ꝯ faustū: ꝛ similiter dicta. q. in qua dł. q̄ bella non sunt peccata si fiant pp maloꝝ cohibitionem: bonoꝝ sublimationem: ꝛ propter reuerentiam reipublice exhibendam vel obedientiā. Et ibi satis de iustis bellis: de quib⁹

Augu.vbi.s.di. Qđ auctoritas
belli est penes pncipē: ministeri
um exequendi penes milites. Et
post.bellū qđ gerēdū: deo aucto
re suscipitur. recte suscipi: dubita
y re fas non est. scilicet ad terrēdā
vel retūdendaz: vel subiugandā
mortaliū superbiā. Et Idē Aug.
epla.v. Misericorditer si fieri pos
set: etiam bella gererent a bonis.
vt licentiosis cupiditatibꝰ domi/
tis hec vitia perderent: q̄ iusto
īperio vel extirpari: vel deprimi
debuerūt. Et de bello iusto.iiij.d
ci.c.xv.ꝛ.xxij.c.v. Bellū tamen
nūq̄ debz fieri: nisi vrgente ne/
Z cessitate: ꝑut habetur dicta causa
q.viij. Si nulla vrget ꝛc.

Capłm.xiiij. Qđ princeps in bellis caueat a dei offensa.

Ecūdo princeps est ad
f monendus: vt sit in eo
cura: omnia que deum
offendūt: ꝛ eiꝰ eccliam cauendi:
ꝛ ea que deo placēt: ꝛ ecclie pro/
sunt sectādi diligens studiositas.
Debēt enim principes ꝛ sui sum
me ꝓuidere: vt habeāt deū secū
A Qđ est: cū eius mandatis obedi
unt: ꝛ ea adiplēt: ꝑut ait Achior
alloquēs Holofernē. Judith.x.
vbi cū recitauit bñficia dei exhi
bita populo suo cōcludit. Nunc
ergo dñe ꝑquire: si est aliqua ini
qtas eoꝝ ī ꝯspectu dei sui. ꝛ ascē
damus ad illos: quoniaz tradēs
tradet illos tibi deꝰ. Si āt nulla
ē offēsio ppli huiꝰ coraz deo suo
non poterimꝰ resistere illis: qm̄
deus illoꝝ defendet eos. Nume
ri.xiiij. Nolite timere: dñs nobis/
cū est. Et Leui.xxvi. Si in prece
ptis meis ambulaueritis. Seqr.
ꝑsequemini inimicos vr̄os ꝛ cor
ruent coraz vobis. eꝫ Josue.vij.
dr̄: ꝙ furto vnius.s. Achor. mul
B ti occisi sunt de populo. Qui vult
ergo victoriā habere in bello: ha
beat deuz secū. exemplo Abrae.
Moysi: David: ꝛ alioꝝ pncipū
iustoꝝ.

Capłm.xv. Qđ pnceps in expugnando sit cautus sagatia.

Tem princeps debet ꝓ/
i uidere: vt sit in suis mili
tibus: regiminis ordina/
bilitas: et expugnādi artificialis
sagacitas. Debet enim scire artē
C rei militaris: quam artē dicūtur
Lacedemonij tradidisse. Unde
Hanibal. Italiā petiturus: lace/
demoniū q̄siuit ductorē: ꝑut ait
Poli.li.vi.c.vi. vñ ait Trogus
pompeius li.xi. de Alexādro. ꝙ
cū ad ꝑiculosū bellū exercitū le/
geret. nō iuuenes robustos: nec
pmū florē etatis: sed veteranos
milites: plerosq̄ etiam emeritos
militie: qui cū pr̄e patruoq̄ mili
tauerāt elegit: vt nō tam milites
q̄ magr̄os militie putares. Or
dines quoq̄ nemo nisi sexagena
rius duxit. vt si principia castroꝝ
cerneres: senatū alicuiꝰ reipubli
D ce videre te crederes. Itaq̄ ne/
mo in prelio fugam: sed victoriā

cogitauit. Neꝫ eis in pedib9 ꝗc
ꝙ̃ spei: sed in lacertis fuit. Cõtrario
fuit ꝺ Dario ⁊ suis ⁊ iõ illi victo
E res: ⁊ hi victi. Qui eim secũdos
optat euentus: dimicet arte non
casu: ait Poli. vbi. s̃. Quã artez
noscunt experti in militia: vt' di/
ctũ est.

¶ Capl'z. xvi. Qꝺ pꝛiceps suos
coherceat disciplina.

I Tez ꝓuidere dꝫ pnceps
vt in se. ⁊ suis militib9 sit
debita ⁊ recta disciplina/
bilitas. cohercẽdo. s. carnis lasci
uias: cõmessatiões: voluptates:
ĩpudicitias: cupiditates: rapinas
dissensiões: discordias: ꝓ̃sũptio/
F nes. inobediẽtias. De facili eniz
vincit exercit9 quãtuscũꝗ: vbi ñ
viget debita disciplia: ait Poli.
li. vi. c. xij. di. ꝙ Romãis adeo ꝑ
G fuit disciplia: vt oꝛbẽ terr̃: sue sub
icerẽt ditioni. Alexander Mace
do: exiguam manũ militarẽ su/
scepit a patre sed doctam. Qua
assuefacta militie: oꝛbẽ terraruz
aggressus: innũmeras hostium
strages fudit. Xerses a trecentis
Lacedemõioꝝ ad Tremopilas
vexat9: cũ eos manu infinita: ple
risꝗ suis amissis vix cõfugisset:
in eo se deceptũ dicebat: ꝙ mul/
tos qdẽ hoies haberet: raros ãt
disciplia tenaces. Et sil'r vict9 fuit
turpiter apꝺ Salaminã: vbi vix
H vna naui euasit. Fert tñ: ꝙ duces
ei9 ñ ꝯsueuerũt. ꝓ m'titudie exer
citus nũerari: al'r ꝙ̃ singlis telis
receptis a singlis: vt ex nũero te
loꝛũ: ducũ nũerus hẽret. Frustra
eim pnceps spat victoꝛiã: nisi vi/
geat apꝺ se ⁊ suos disciplia cohi/
bẽdi ꝑdicta. vñ narrat Vale. lib.
ij. c. ij. Qꝺ Corneli9 Scipio Cõ/ I
sul: missus i hispaniã: eo momẽ
to q̊ castra intrauit: edixit: vt oĩa
q̃ voluptatis causa cõpata erant
auferrent ⁊ submouerẽt. Cõstat
ꝗ tũc maximũ institoꝛuz ⁊ laxa/
rũ numeꝝ cũ duob9 milib9 scoꝛ/
toꝝ inde abijsse. Et sic exercitus
q ante metu moꝛtis defoꝛmi se fe K
deris ictu maculauerat: erecta ⁊
⁊ recreata virtute: aciem illam ⁊
animosam Numãtiã incendijs
exustam: ruinisꝗ ꝓstratam solo
equauit. Et de hoc infra: vbi de
disciplina militari.

¶ Cap'm. xvij. Qꝺ pnceps la/
boꝛet vt sit in suis fidelitas vera

I Tem pꝛinceps dꝫ ꝓuide
re: ꝙ sit in suis vera fide
litas: ⁊ sui ab illis amabi
litas. vt eniz ait Juli9 Cesar. Qui
non laboꝛat: vt militib9 sit carus
militem nescit amare: ꝓut dicit L
i. de vita Cesarũ parte pꝛima. ꝙ
militẽ nec moꝛibus nec foꝛtuna
pꝛobabat: sed tantum virib9 tra/
ctabatꝗ pari seueritate atꝗ in/
dulgentia non vbiꝗ ⁊ semꝑ: sed
cuz hostis in pꝛoxio esset: ⁊ coer
cebat tunc maxime exactoꝛ gra/
uissimus discipline ꝺlicta. Neꝗ M
obseruabat omnia: sed seditioso
rum fuit punitoꝛ acerrim9. Mi

lites suos cōmilitones vocabat:
diligebatq;: adeo vt audita cla/
de Ticuriana: barbam capillūq;
submiserit: nec añ depresserit q̄
iudicauerit. Quibus rebꝰ ⁊ deuo
tissimos sibi ⁊ fortissimos milites
reddidit. his mōis attrahit prin
ceps corda suoꝝ potiusq̄ pecu/
N nia vel munéribꝰ: ꝑut ait Tuliꝰ
recitans dictum Philippi ad
Alexandrū in quadā epl'a. Pre
clare inquit Alexandruꝫ filium
Philippus accusat: ꝙ largitiōe
beniuolentiā ꝯsequat. Quod te
malū īquit vr'ō in istaꝫ vanam
spem induxit: vt eos fideles tibi
fore putes quos pecunia corru/
O pisses? An id agis: vt macedōes
non tam regē suū q̄ ministruꝫ
⁊ prebitorē putēt? Qōq; sordidū
est regi: melius corrupteiā q̄ lar
gitionem dixit esse. Fit eniꝫ dete/
rior qui accipit: atq; ad idē semp
expectādū paratior. hec ille filio.
Sed preceptū putemꝰ oibꝰ. Idē
Vale. lib. vij. c. ij. superaddēs: ꝙ
anus eiꝰ Philippus: maiori ex
ꝑte mercator gratie: magis q̄
victor fuit. Sed qr hoies sunt cu
P piditate insatiabiles: mutabiles
⁊ instabiles.: oportet principem
multa dare: ait Señ. iiij. de bñfi.
c. xxiiij. loquens de Philippo ꝑ
dicto: qui cuidam militi dederat
alterius prediū. Reges inqt do/
Q nant in bello opertis oculis. Nō
sufficit homo vnꝰ tot armatis cu
piditatibus. Non potest quis eo

deꝫ tempore: ⁊ bonum virum:
⁊ bonum duceꝫ agere. Quomo
do tot milia hominuꝫ insatiabi/
lia saturabuntur? Quid habebūt
si suum quisq; habuerit: Quasi
dicat princeps vel dominus qua
si cogitur ob armatas cupidita/
tes suorum ad auferendum qui/
busdam: ⁊ dandum aliis. Nec
negat Philippus in dicta epi/
stola: quin oporteat principē lar/ R
gum esse: ⁊ multa dare: sed insi/
nuat: ꝙ non sunt multum fide/
les: qui sola quasi pecunia con/
ducūtur: ⁊ mercantur. Magis
eni condescensiua benignitate: ⁊
sociali affabilitate attrahit prin/
ceps suos ad amoreꝫ q̄ pecūia.
vñ narrat Valerius libro. viij. c.
viij. ꝙ Themistodes oiuꝫ ciui S
um suoruꝫ noia: memoria com
prehendit. ⁊ Titus omia suoruꝫ
noia sciuit. Et Metridates du/
cētarum ⁊ viginti gentium que
sub eius regno erant linguas di/
dicit. Ille scilicꝫ Titꝰ: vt sine mo
nitore exercitum salutaret: Hic
vt eos quibus imperabat sine in
terprete alloqui posset. Ideꝫ So
linius libro. ij. superaddens: ꝙ h
fecit: sicut imperatores faciunt: vt
suos attrahant. ad suum amorē.
¶ Capl'm. xviij. Qō prīceps po
nat in deo spem de habenda vi/
ctoria:

T qr victoria: de celo est
[e] s. a rege regum. Nō eni T
in multitudine exercitus

victoria belli: sed de celo fortitu/
do est.i.Mach.iij. Jdõ pricipis
debet esse vera fides: firma spes
⁊ pia supplicatio ad deum: vt ipse
sit dux belli: ⁊ ꝓtector sui ac suo
rum: exẽplo Moysi.exodi.xvij.
Qui cum leuabat manus vince
bat israel. Jdeo Deu.xx. Si exie
ris ad bellum contra hostes ⁊c.
Nõ timebis eos: qa dñs tuus te
cum est. Sequit᷑. Appropinquan
te bello stabit sacerdos ante aciẽ
⁊ sic loquet᷑. Nolite metuere: qa
dñs in medio nostruz ẽ. sicut fec̃
V Theodosius prout legit᷑ in hysto
ria romanorum. Ubi dr̃. ꝙ cum
Eugenius ⁊ Arbogastes cum in
structa acie alpium transitũ tene
rent. Teodosius expers cibi ⁊ sõ
ni orationi incũbens: totam no/
ctem peruigil exegit. Cum tamẽ
se esse destitutũ a suis sciret: ⁊ ab
hostibus circuz sceptũ nesciret:
fiducialiter arma corripiens: si/
gnũqꝫ crucis: se prelio dedit: ac se
in bellum. etiã si nemo sequeret᷑:
victor futurus imisit. Nam con/
X sultus Joannes Anachorita eũ
victurum spoponderat. Uñ seq/
tur ibi Qđ cũ ad cõgressionem
ventum esset: veniẽs turbo. a ꝑ/
te Teodosij in ora hostium ruit:
qui ⁊ ab eius parte: Ualenter spi
cula missa hostibus infigeret: ⁊
hostili ẽt manu missa: ad mitten
tes reflecteret: vt dictuz est. Et sic
hostili exercitu prostrato: Euge/
nio capto ⁊ interfecto. Arboga/
stes: manu sua propria percussus
est: Ex quo patz ꝙtũ valet in bel
lo iustitia principis: ⁊ oratiõis in
stantia. Unde sequit᷑ ibi. Qđ post
mortem Theodosij: filijs eiꝰ re/
gnantibus Archadio: ⁊ honorio
Gildo comes Aphrice: arbitra/
tus in paruulis minimã spem fore
Aphricã proprio iure vsurpar̃ ce
pit. Cuius frater Mazeel: illius Y
perfidiam perhorrescens redijt.
in Jtaliam. Qui missus ad illuz
hostem bello insequendũ: iã sci/
ens a Theodosio ꝙtũ in rebus
desperatissimis orõ hoiuz per fidẽ
christi: dei clementiã impetraret
Caprariã insulã adijt inde secum
sãctos viros adducens: cũ qbus
orõnibus ⁊ ieiunijs: dies aliquot
cõtinuauit: ⁊ noctes. Añ triduũ
ꝟo ꝙ hosti cõtiguꝰ fieret: cernit
noctu beatum Ambro. Paulo
añ defunctum: quõ ⁊ qñ victori
am caperet: diem sibi indican/
tem ⁊ locum. At tertio demũ die:
orõnibus hymnisqꝫ peruigil: cũ
centũ quinqꝫ solis militibus. cõ
tra octuaginta milia hostium ꝑ/
gens: eos dei nutu sine bello indi
tionẽ accepit. Guildo comes fu/
gam arripuit ⁊ post aliquot dies
stragulatus interijt. Mirifica er
go diña bõitas: ⁊ magnifica ora
tionis vtilitas: Et in his pric̃eps
honorare dꝫ ecclesiam dei: ⁊ eiꝰ
ministros. ac prohibere suis: ne
presumant: ecclias inhonorare.
Unde narrat᷑ ibidẽ Qđ predictꝰ

Z Mazeel' rerū secūdaꝝ insolētia
tumens: eccliam dei temerarī au
sus est: atq₃ ex ea quosdā non du
bitauit extrahere. Sed pena secu
ta sacrilegiū: ipse post aliquantu/
lū temporis est punitus. Similr
narrat consequēter ibidem. Qđ
cū Atila ecclesiaȝ deuastaret. vir
sanctus Leo papa ad eum acces
sit: ⁊ oīa que optauerat obtinens
nō tm̄ rome sed' tocius italie vi/
ctoriā reportauit. Territus nanq₃
Atila dei nutu fuerat: nec xp̄i sa/
cerdoti aliud repēdere valuit ni/
si qđ ille peroptabat Ferī quoq₃
post discessum pontificis inter/
A rogatū esse Atilam a suis. cur vl/
tra solitū morē: tantam reueren/
tiā Romano pontifici exibuerit:
qm̄ pene ad oīa que ille imperas
set: obtemperari ipe iussissȝ: Tūc
regem respondisse: nō se pape ꝑ
sonā reueritū eē. sed aliū se virū
iuxͣ eum in habitu sacerdotali vi
disse: forma venustioreȝ: canitie
venerabilem. euaginato quoq₃ si
bi gladio terribilr mortē minātē:
nisi oīa que ille expetissȝ impleret
Cum enim princeps sit dei mini
ster suscipiens gladiuȝ ab ecclia
vt dictum est supra. iustuȝ est: ipȝ
eccliam honorare: ministros eiꝰ
defendere: et eorum iniurias ꝓ/
pulsare.

¶ Capīm. xix. Qđ princeps co/
herceat sensus suos ab omni cō
cupiscentia.

Iso qualiter princeps de
bet regere alios: ne falso
portet nomen principis
vel regis: sollicite studeī dȝ ad re
gendum se ⁊ familiam passionū
interiorum ⁊ ad principandū cō
concupiscentijs que militant ad/
uersus animam. vt enim ait. Isi B
dorus. ix. Ethi. c. iij. Rex dr̄ a re/
gendo. Recte faciendo. nomē re
gis teneī: peccando amittiī. Rex
eris: si recta facis: aliter non eris
Ille vero vere est princeps ⁊ rea
liter: qui suis ꝑncipaī mentalibꝰ
appetitibus ⁊ desiderijs carnali/
bus: ⁊ ille rex ē q eos regit. Job.
xij. Effundit despectionem super
principes. Ubi Greg. mor. xi. ꝑn
cipes inquit dn̄r qui principātur
cogitationibus. Et super illđ ibi/ C
dem. Balteum regum dissoluit:
Greg. ait. Qui membrorū suoꝝ
motus bene regere sciunt: meri
to reges dn̄r. Et super illud Job
xxxvj. Reges in solio collocat in
perpetuum. Greg. mor. xxvj. ait.
Reges. s. qa prelati motibus car
nis: modo appetitū luxurie fre/
nant: modo estū auaritie tempe/
rant: modo gloriam elationis in
clināt: modo liuorū suggestiōes
obruunt: modo ignē furoris exti
guunt. Reges. qr temptationem
motibus: non consentiendo: suc/
cumbere: sed regendo preesse no
uerunt. hec Greg. Quia igiī ta/
les realiter: ⁊ virtualiter reges sūt
Iō Horatius in carmine lyrico

ad reprimendã dñandi libidinez
ita canit: prout recitat Aug. v. de
D ci. c. xiij. Latius regnes: auiduz
dominãdo Spm: q̃ ſi libiã re/
motis Gadibus iungas: ⁊ vter/
q; polus Seruiat vni. Et d' hoc
Claudianus egregie alloquens
Theodoſium ait. Tu licet extre/
mos late dominere p indos. Te
medus: te mollis arabs: te ſeres
adorẽt. Si metuis: ſi p̃ua cupis
ſi duceris ira. Seruitij patiere iu
gum: tolerabis iniquas. Interi⁹
leges: tunc omnia iure tenebis.
Cum poteris rex eſſe tui: procli/
nior vſus. In peiora dat: ſuadet/
q; licentia luxum. Illecebris ef/
frena fauet. tũc vinces ſed cõpri/
me motus. Aſperius: cũ prom/
pta venus: cũ durius ire. Conſu
litur cũ pena patet. ſed cõprime
motus. Nec tibi quid liceat. ſed
qd feciſſe decebit. Occurret mẽ
E tem domet reſpectus honeſti. h
ille. Unde ⁊ valentius imperator
octogenarius: ⁊ adhuc v̾go: die
fati ſui: precõla triumphorꝫ ſuo/
rum recolens qbus feliciſſimus
fuerat: ait ſe tm̃ vna victoria glo/
riari. Et requiſit⁹: qua: reſpõdit.
Quia iimicorꝫ neqſſimã domui
carnẽ meam. Amice: hic impera
tor inglorius magraſſet a ſeculo:
niſi ei reſtitiſſet: cum qua tu fami
liarem aſſenſuz pepigiſti. ait Ua
leriuſ in paruo tractatu. Illi ergo
ſunt reges ⁊ principes: qui ſic ſe/
F ipſos ⁊ ſua oĩa regunt. Job. xxix.

Cum regibus ⁊ conſulibus terre
Ubi Greg. Reges: q: ſua corpo/
ra bene regere ſciunt. qui deſide
riorũ motus in ſe temperãt: ſub
iectas cogitationes lege virtutis
regulant. Reges: qa ſibiipſis pre
ſident: ⁊ ſe reges ſciunt. Jõ bea/
ta terra: cuiuſ rex nobilis ẽ: ⁊ vhe
terre: cuius rex puer eſt. Ecc. xi.
Uñ bene dicit Señ. epiſtola. lxix
q multi vt hoſtem vincerẽt: vi/
cti ſunt cupiditate. Nemo cupi/ G
ditatibus reſiſtit: nemo amb[illegible]iõi
nemo crudelitati. Et cum agere
videant: ab eis agitant. Et epiſto
la. cxv. loquens de Alex. ait. Ui/
ctor tot regum: tot gentium: tot
populorũ: ire triſtitieq; ſuccum/
bens. Id enim egerat: vt omnia
potius in poteſtate haberẽt q̃ ſe/
O q̃ magnis homines tenẽtur
erroribus. Feliciſſimos ſe iudicãt
ignarri: q imperari ſibi magnũ
eſt imperium. Et ideo idez epl̃a
xxxviij. Si vis inquit oĩa tibi
ſubicere: te ſubice rõni. Multoſ
reges: ſi te rõ regat. Ab ipſa di/
ſces: quid ⁊ quemadmodũ agere
debeas. Et quia nõ ſemper ſic fa
cit homo: ideo nõ ſemper eſt ve
rus rex ait idẽ epiſtola. cxvi. Ani
mus noſter modo eſt rex: mõ ty
rãnus. Rex eſt: cum honeſta in/ H
tuet: ſalutẽ cõmiſſi corporiſ curat
⁊ nihil illi iperat turpe: nihil ſor/
didum. Ubi v̾o corpus eſt ipo/
tens: ⁊ delicatuz tranſit in nomẽ
deteſtabile; ⁊ fit tyrannus. Pa/

rum igitur valet principari genti
tibus exterius: dominari ꝓuitijs
eaſqʒ humanis regere legib⁹: ni
ſi princeps eas regens regat lege
rationis ⁊ dine equitatis. Ma/
lus eni ſi regat ſeruus eſt tot do/
minorū quot vitiorū: Ait Augu.
I iiij. de ci. c. iij. Econtra: melior eſt
q dñatur aio ſuo expugnator vr
bium. ꝓuer. xvj. Ille eni vincit ⁊
expugnat exteriora: hic regit ⁊ or
dinat ſua interiora ſm ꝙ expōit
Gre. ij. paſtora. c. xij. De tali ſge
dr ꝓuer. xx. Rex q ſedet iſolio iu
ditij ituitu ſuo diſſipat oē malū.

¶ Capl̃m. xx. Qd pnceps caue
at a tyrãnide: ⁊ iniuſtitia.

Ex predictis pʒ. qualr dif
fert pnceps: ſiue rex a ty
rãno. Quia princeps dr
q eſt legiptime inſtitut⁹: ⁊ iure di
uino ⁊ humano principat: qui ē
virtutib⁹ predit⁹: ⁊ ſeipſum regit
vt dictum eſt. Tyrãnus vo con/
K trarijs modis ſe hēt. Job. x. Nu
merus annorū tyrãnidis eius in
certus eſt: vbi mor. xij. ait Greg.
Tyrãnus eſt: qui in cōi republica
non iure principat. Et Poli. lib.
iiij. c. i. Dr̃ia inquit ē tyrãni ⁊ pn/
cipis: qr: hic legi obtēperat: ⁊ ei⁹
arbitrio regit ppl̃m: cuius ſe cre/
dit miniſtrum. Tyrãnus vo con
trarijs modis ſe hēt. Et in litteris
ſecularibus cautum eſt: ꝙ nō eſt
L pctm̄: tyrãnum occidere: ſʒ equū
⁊ iuſtū: ait idē li. iiij. in. fi. ſubdens
rationem qui a deo recepit ptãteʒ

legib⁹ ſeruit: ⁊ iuſtitie: et iuris fa
mulus eſt. Qui vo eã vſurpat in
ra depmit: ⁊ volūtati ſue iura ſb
mittit. In eū igit merito armant
iura qui leges exarmat. Jō Tul.
iij. de offi. c. vij. Nulla inquit no/
bis ſocietas cum tyrãnis: ſʒ po/
tius ſumma diſtinctio. Neqʒ .n.
cōtra naturã eſt: ſpoliare eum ſi
potes: quem etiam honeſtuʒ eſt
necare: atqʒ hoc genus peſtiferꝫ
⁊ impiū: ex hominuʒ ſocietate ex
terminandū eſt. vt eni membra
quedã amputant: ſi ſanguie ⁊ ſpi
ritu carere ceperint: ⁊ ceteris mē
bris nocent: ſic ⁊ iſta tanqʒ infir/
ma hois feritas ⁊ imanitas belue
a cōmuni humanitate corporis
ſeggregãda eſt. Vñ ⁊ omnis pn
ceps: licet ſit legiptime inſtitutus M
debet tamē cauere ab operib⁹ ty
rãnicis: Que ſunt. Iniuſtis legi
bus populū opprimere. Indebitiſ
tributiſ ⁊ tallijs aggrauare. rebus
ꝓprijs ſpoliare: idebitiſ opib⁹ an
gariare. Ab iuadētib⁹ hoſtib⁹ nō
defendere: prepoſitos ⁊ balliuos
iniuſtos ad excoriandū populuʒ
preficere. Et ſic de alijs. At enim
ait Aug. ij. de ci. c. xx. rex cum eſt
iniuſtus: tyrannus eſt. Et phus.
ethi. viij. ponens drãm inter re/
gem. ⁊ tyrannum ait. Tyrannus
eſt q qd ſibi conferens eſt inten N
dit: rex: qui qd eſt vtile ſubditoꝝ.
Rex eſt qui per ſe ſufficiēs eſt: ⁊
omnibus bonis ſuperexcellens.
⁊ talis nullo indiget. vtilia nō ſi

bi sed subditis intendit: ait ibidē Unde de principantibus mō ty/rānico. ꝓuer.vij.dr Leo rugiēs vt vrsus esuriens princeps impi
O us super populum pauperē Dux indigens prudentia multos op/primit per calumniā. De talibus cōquerit dn̄s Isai.xix. principes tui infideles: socij furū. Et d his Seneca.iij. de naturalibus.q.c.i. Potius inquit est deorum opera celebrare: q̄ philippi: aut Alexandri latrocinia: ⁊ hanibalis: ⁊ aliorum. Et sequit. q est precipuum in rebus humanis: non clas/sibus maria complesse: nec in rubri maris littore signa posuisse: nec deficiente terra: ad aliorum iniurias errasse: in occeano ignota querere: sed animo vidisse: q nulla maior victoria: q̄ vitia do/muisse. innumerabiles sunt q po
P pulos in ptāte habuerunt: paucissimi qui se. Hec ille. Sz priceps nobilis ⁊ iustus cauet a predictis cogitās: q est pater patrie vt habitum est supra. vt eni dicit phs. Ethi.xviij. Similis est comparatio regis ad subditos. patris ad filios: pastoris ad oues. Paterno eni modo: pie debet regere ppl'z
Q vt dictum est.s. Que sit aūt merces tp̄alis principū bn̄ regētium dr Deu.xvij. Non multiplicabit equos. Sequit. Ut lōgo tempore regnet ipse: ⁊ filij eius sup isrl. Quale v̄o sit dānum tyrannice regentiuz dr. Ecc.x. Regnum a gente in gentem transfert ꝓpter iniustitias: ⁊ cōtumelias: ⁊ diuersos dolos. Ut patet de Saule.i. Reg.xv. ⁊ post de Roboam.iij. R
Reg.xij. Eterna v̄o merces bene regnantiū est: regnare cum rege regum in eternū. Ut Dauid. Iniuste v̄o principātiū dānatio eterna iudicium enim durissimū his q presunt. ⁊ potētes: potēt tormēta patientur sapientie.vj.

¶ Quarta distictio. De informatione eorum qui sunt presides ꝓuinciarum.

Expeditis cum dei adiutorio occasionibus alloquendi principem: qui ē ad modum capitis in republica. ↄsequēter videndum est de informatione eorum qui se habent ad modum membrorum. Ut eni tactū est supra. presides prouinciarum ⁊ iudices ac legisperiti vendicāt sibi officium aurium: oculorum: ⁊ lingue. Et loquendo p appro/priationē: presides prouinciarū S
siue potestates ciuitatum: siue prepositi populorū: siue ballivi villarum habent se ad modū aurium Suscipiunt enim precepta principis. ⁊ iō auribus assimilant. Iudices v̄o: qui recta vident ⁊ iudicant: oculis comparant. Lingue quarum vsus est eloqui possunt comparari legisperitis ⁊ patronis causarum.

¶ Capitulum primum. Quod presides nō ambiant illa officia.

T Rimi aūt.ſ.preſides ⁊ ꝑ
poſiti admonendi ſunt ⁊
inſtruendi ne ſint cupi/
di ⁊ ambitioſi taliū dignitatū pro
pter eaſdez rationes: propter q̄s
princeps non debet ambire prin
cipatum. De qbus ſupra. Si eni
latrocinia ſunt parua regna: ſm
Aug. ⁊ Tulium vbi.ſ. multo ma
gis tales dignitates ſunt quidam
principatus: ⁊ eis vtentes vocan
tur poteſtates. Non ergo ex am
bitione vl' cupiditate lucri tꝑalis.
nec ex appetitu tranſitorij hono/
ris debent aſſumi huiuſmodi of
ficia: vel vt veri⁹ dicaz onera ⁊ pe
ricula: ſʒ d̄bēt aſſumi intuitu obie
V ſuperioris principis iniungentis
⁊ affectu comodi reipublice: ⁊ de
ſiderio ſubueniendi indigentib⁹
ſuo auxilio ⁊ patrocinio. ccc.viij.
Noli q̄rere ab homine ducatuz
nec a rege cathedram honoris
Noli querere fieri iudex: niſi va
leas: virtute irrumpere iniqtates
Sed valde difficile eſt irrūpere
iniquitates diebus iſtis: qa mul/
ti iniqui atq; īfideles regno: pau/
ci v̄o boni: vt eni ait Acciuſ ſicut
recitat Tulius.iij.li.de offi.c.xix.
X Ad vulgi opinionem: que maior
vtilitas q̄ȝ regnādi eſſe poſſit? Ni
hil tñ inutilius eo q iniuſte con/
ſecutus ſit inuenio Poſſunt cui
q̄ȝ vtiles eſſē languores: ſollicitu
dies diurni ⁊ nocturni metus: vi
ta inſidiarū ⁊ periculorum ple//
niſſima: hec ille. Et vere ille qui
ex ambitione ⁊ libidine preſſiden
di conſequit̃ dignitatē prefecture
iniuſte conſequit̃. Indigni ergo
non ſunt a principibus preficien
di in dictis officijs ait Val. li.vj. Y
c.viij. narrans de quodam: q cō
ſuluit: neutruz mitti in hiſpaniaz
conſulē a ſenatu de duobus: quo
ruz alter nihil hēbat: alteri nihil
erat ſatis: eque malā imperij ma
giſtram iudicans: inopiaz ⁊ aua/
ritiā. Quādo eni prefectuſ egen⁹
ē. multa extorquet a ſbiecto po/
pulo: vt ſuſtentet̃ ⁊ ditet̃. Quādo
v̄o auar⁹ eſt prefect⁹: multa ra/
pit: vt ei⁹ auaritia ſatiet̃. Tales igi
tur excludendi ſunt ⁊ āmouendi
a talibus officijs. Unde in hiſto/
rijs ſuper actus apoſtolorū narra Z
tur de tiberio: qꝑ.ſ. erat in negoci
is moroſus: ⁊ ſegnis: ⁊ vix aut
nunq̄ȝ mutabat procuratores. ⁊
querentibus cām: rñdit: parcere
ſe plebicule. Scientes eni: ſe ha/
bere procurationē ad modicum
tempus: emungunt populū vſq;
ad ſanguinē: ⁊ tāto acrius domi/
nant̃: q̄ȝto breuius. ⁊ qui recētes
veniunt diſſipant qdquid inueni
unt. Et dicebat exemplū de quo/
dam vulnerato. Qui cuz eſſet in
via nec amoueret muſcas de vul
nere: alter ſuperueniēs: putās: qꝑ
has dimitteret ex imbecilitate: ab
egit eas. Ad quem ille. Male fe A
ciſti: qꝛ muſce quas āmouiſti ple
ne erant ſanguine: ⁊ me partius
moleſtabant. Que aūt ſuperueni

ent:acrius pungent. Sic et pcu
ratores vel officiales recenter sub
stituti: acrius in subditos deseui/
unt.hec ibi. hntes igit maiorem
famē siue ex inopia siue ex auari
B tia improbius rapiunt et deuorāt
vñ Val.li.vi.c.ij.narrat de vetu/
la que orabat deos p vita Dioni
sij tyrāni. A qua cū ille quereret:
quo merito suo id faceret: rñdit.
Quando erā puella: et grauē ha/
beremus tyrānū: carere eo cupie
bamus. Quo interfecto: deterior
arcem occupauit: eiusqz dñatio/
nem finiri oēs cupiebāt. Tertiuz
importuniorē oib⁹ haber cepim⁹
rectorem. Timens itaqz: ne si tu
fueris assūpt⁹. deterior in locū tu
C uz succedat: caput meū p salute
tua deuoueo. Tam fatuā autē au
datiā punire Dionisius erubuit.
Quales aūt sint assumendi et p/
ficiendi sufficienter docet. Exo.
xviij. Prouide ait dñs: moysi de
omni plebe viros potētes. Alia
littera hēt sapientes et timētes de
um: in quib⁹ est veritas: et q ode
rint auaritiā: et constitue ex eis tri
bunos et centuriones. etc. Debēt
enim esse potentes iustitie et alia/
rum virtutum stabilitate firmati:
timentes deuz: cultus diuini pie
tate: hntes veritatez vite et iuditij
in recta diiudicatione: cuz auari
tie detestatiōe. et munerū refuta
tione: de quibus infra: et absqz sb
iectorum spoliatione. et excoriatio
ne. Talis fuit seruus Abrae q p

erat oībus que habebat. vt patet
geñ.xxiiij. Talis fuit Joseph. qui
sub pharaone toti terre egypti p
fuit. Geñ.xlij. Talis dz eē seruus
fidelis et prudens super familiaz
dñi sui: Prout dicit Saluator.

¶ Capitulum secundū. Qd pre
sidentes caueāt a pōposa seqlla.

Talis autem debeat esse
quilibet talis prepositus
et qualiter debet reger po
pulum subiectum patet ex dictis
supra de principe. Debet eni imi/
tator esse boni principis et se recte
regere in officio sibi cōmisso: si/
cut et princeps in dominio suo vel D
regno. Secundū eni iudicez po/
puli: sic et minister eius. Et sic pn
ceps vel dux debet rectificar om
nes in suo dominio recto regi//
mine: sic et quilibet presidens
sub eo: Ecc.x. Qualis est rector
ciuitatis: tales habitantes in ea.
Nihilominus cauere se dz a fa/
milie et seruorum numerosa pō/
pa: et a nimia personarū inutiliū
sequella: ad subiecti popli grauā/
mē. exēplo antiquoz. Vñ narrat E
Val.li.iiij.c.iij. de Catone: qui ēt
cum bellis ciuilibus interesset: fi
lium trahens secum: duodecim
tm̄ seruos habuit. Similiter nar
rat ibi de scipiōe Emiliano qp p⁹
duos inclitos cōsulatus. totidēqz
sue precipue glorie triumphos: se
ptem tm̄ seruis sequentibus offi/
tio legationis functus est et sequi
tur. Itaqz cū p socias et exteras

gentes iter faceret:non ei⁹ mancipia:sȝ victorie numerabãt: nec q̃tũ auri ⁊ argenti:sed q̃tũ amplitudinis secuȝ pondus ferret extimabatur. ¶ Item cauere dȝ
F preses q preest populis a congregatione indebita diuitiaruȝ: ⁊ ab iniuste extorta pecunia. Exẽplo antiquorum:prout narrat ibideȝ Val. de talibus:q post cõsulatus in nullo fuerunt ditiores:sed etiã pauperes mortui sunt. Vñ narrat:ꝙ Valenti⁹ post tres cõsulatus poplo romano acceptissimos sic mortuus est paup:ꝙ patrimonium ad exequiarũ expensaȝ nõ sufficiebat. Siĺr narrat de Marco veneo.q fuit arbiter salutis publice ꝙ ita pecũia inops decessit ꝙ sepulture honore caruisset: nisi ex collecta pecunia a poplo funeratus fuisset. Similiter narrat de aliis:ꝙ sic pauperes post cõsulatus suos decesserunt: vt non haberent: vnde filias suas maritandas dotarent: nec vnde cum honore sepeliri possẽt. Et hoc iõ q: quilibet intẽdebat saluti reipublice. nõ comodis ꝓpriis vt dictũ est.s̃.vbi de republica.⁊ d̃ cõsulibus. Vegetius li. iiij.c.iij.ait.
G ꝙ Scipio post res gestas ꝓspere in hispania: in sũma paupertate decessit:nec ea quidẽ relicta pecunia que sufficeret in dotem filiarũ q̃s ob inopiã:publice dotauit senatus. ¶ Iteȝ cauere debet talis a comessatiõe ⁊ luxu: ⁊ a luxuriarũ lasciuia. Unde narrat Val. vbi.s̃. de quodam illustri viro .s. Catone: qui tribus tñ seruis cõmitat⁹ hispaniã rexit. ⁊ eodẽ cibo ac potu content⁹ erat quo remiges. Illũ.n. grata frugalitaȝ ꝯsuetudo in hoc genere vite cum sũma dulcedine ꝯtinebat. Similiť
H narrat Vegetius vbi.s̃.c.i. qualr antiq cauebant a lasciuia luxurie vt Antigon⁹. Qui cum audisset filium diuertisse in eius domum cuius tres filie insignes ⁊ speciose essent: iusu edixit:ne quis min⁹ quinquaginta annis natus:hospitio matrisfamilias vterer. predicta eni multũ nocent existẽtib⁹ in publicis officiis: ⁊ ẽt popłis sbiectis. Ideo tales a predictis cauere debent: quorũ multi contraria faciũt. Quod dolẽdũ est. Sũ
I me aũt sic presidentes habere debent deum ⁊ ecclĩam in reuerentia: ⁊ populũ subiectum sub disciplina. ⁊ nihilominꝰ tractare pauperes cuȝ mĩa: q: oportet eos misereri paupertati subditorum: vt deus de illis habeat misericordiam. Unde legiť in vita beati basilij.ꝙ accessit ad eum quedã muliercula tanq̃ ad potenteȝ apud principem regionis: postulans sibi fieri prouidentiã.i.misericordiam per eum. Qui scripsit illi. hec mulier dicit:me posse apõ te. Si ergo possuȝ oñde. Qui rescripsit sic pater sancte volui misereri illi sed non potui: ꝓ eo: ꝙ tribuš ia

act cu i

cet. Cui Basilius. Si qdē volēs non potuisti: bñ vt cunq̄ res se habet. Si autē potens noluisti: ducat te christus ad horū indigentiā: vt cū volueris nō possis.
K Et sic factum est. Nā postea captus est ille: et intercessione beati Basilij liberatus. Qui gratias agēs restituit mulieri in duplum qd̄ abstulerat. Jō saluator Mathei. xviij. nō ne inquit oportuit te misereri ꝯserui tui sicut ⁊ ego: tui miser⁹ sū? Et Math. xxiiij. de malo seruo q manducat ⁊ bibit cū ebriosis: ⁊ percutit seruos: ad quē venit dn̄s die qua nō sperat. ⁊c. predictis etiam modis quibus princeps est informandus: potest ⁊ quilibet informari q preest populo sub eo: vt dictum est.

¶ Capl'm. iij. Qd̄ iudices discutiant ⁊ diffiniant cās cū diligētia

Iudices aūt vēdicāt sibi oculoꝝ locum i republica: vt dictū est. Sicē enim oculi discernunt corpori vtilia a nociuis: quia oculi speculatores qdam sunt: ⁊ in alto siti ad pericula
L preuidenda ſm Ambro. in exameron omel'. vltima. Sic iudices reipublice: in alto positi sūt vt discernant iusta ab iniustis salubria: a nociuis. oculi inquit tui recta videāt. puer. iiij. vñ ⁊ iudex dicitur: quasi ius dicēs ppli: siue q iure disceptet. Jure āt disceptare: iuste est iudicare. Nō est autē iudex: si in eo ñ est iustitia. xxiiij.

q. ij. Jdem pꝫ. Quales aūt iudices eē debeāt dicitur. Deut. xiiij. M Date ex vobis viros sapientes ⁊ gnaros: quoꝝ conuersatio sit ꝓbata in tribub⁹ vr̄is. Et sequitur. audite illos: ⁊ qd̄ iustum est iudicate. Quia enim debēt esse viri: requirit in eis virtutꝭ ꝯstātia viri eni est ꝓprie fortitudo. Ait Tul. i. tuscu. q. ⁊ vir dicitur a virtute: vel quia maior vis in eo ait Papias. Quia sapientes: requiritur debita sapientia iuris ⁊ legū: Judex eni dicitur dicē ius: vt dictū est. Quia ꝟo gnari: requirit experta industria. Gnarus enim ē peritus: doctus: sciens: strenuus Gnari sunt: qui peritiā ꝑme veritatis insinuant: ait Papi. Qd̄ conuersatio eoꝝ ꝓbata sit. requiritur laudabilis ⁊ redolēs fama Tales debent esse iudices inq̄ntū iudices: Possūt enim esse idem presides ⁊ iudices: presides in ꝑsidendo: iudices in iudicando. Deut'. xvi. Judices ⁊ magistratus constitues in omnib⁹ portis tuis. Jsti sūt admonendi: vt iudicium exerceant studiose ⁊ dili- N genter: ordinabiliter ⁊ recte: prudenter ⁊ iuste. Job. xxix. Causā quam nesciebam diligentissime inuestigabam. Vbi Gre. mora. xix. Ad proferrendā sententiam nūq̄ precipites esse debemus: ne indiscussa temere iudicemus ne quelibet mala audita nos moueant: ne passim sine probatione

O credamus. Debet ergo eē in iudicio exquisita discussio: facilis credulitatis exclusio. ppositorū examinatio: cū deliberatione: sententie platio. Et hoc merito: qꝛ iudicium dei est. Deut. i. Ita puuz audietis vt magnū: nec accipiet cuiuscꝫ personā: qꝛ dei iudicium est. Iō ait dn̄s Exo. xxiiij. Nec i iuditio plimorū acquiesces snie: vt a vero deuies. pauperis quoqꝫ nō misereberis in iudicio scilicet a vero deuiando: ꝛ iniuste sententiando. Sūme igit cauere debet iudex a predictis: ꝛ ab eis que iudicium peruertūt: Sūme debet
P cauere: ꝛ diligens eē in causaruz discussione: ait Gre. v bi. s. Maiora crimina credenda non sunt mox cū audiuntur: Sunt tamen citi⁹ punienda: cū veraciter agnoscunt. Facilitas eniz credulitatis fac puersū iudiciū. Sicut Phutifar: qui nimis credulus verbis vxoris sniauit ꝯ Ioseph: ꝛ eum carceri tradidit. geñ. xxxix. Item
Q defectus discussiōis accusationū ꝛ defēsionū est occasio ꝛ causa in iusti iudicij. Sicut fuit d ppło cōdēnante Susanam ad dictum senū. Quo liberata est: testibus examinatꝭ ꝛ ꝯdēnatis. vñ ꝛ Saluator liberauit adulteram: qꝛ nō fuit qui eā cōdemnaret. Io. viij. vt eniz ait Ber. de gradib⁹ hūilitatis. est iudiciū quadruplr scilicꝫ ꝟitatis. Io. v. Sicē audio: sic iudico. Et est iudiciū odij ꝟm illud ꝟm legem debet mori: dixerunt
R iudei de xpo. Et est iudiciū terroris. Io. xi. Si dimittim⁹ eū sic: oēs credēt in illū: ꝛ veniēt romāi ꝛ tollēt locū nr̄m ꝛ gentē. ꝛ est iudiciū amoris scilicet carnalis: sic in Dauid: q nolebat ꝙ Absalon periret. ij. Reg. xviij. Iō statutuz est. nō debere admitti ad iudiciū specialr amici: ne fallant: aut fallantur. Cui concordat Tuli. iij. d offi. c. xi. ponit enim psonas amici: cū induit personā iudicis. tm̄ dabit amiticie: vt verā amici cāz esse malit: ꝛ vt orande litis tp̄s q̄ aliquid per leges liceat accomodet. Cū vo iuramēto snia dicen
S da sit: iuramēto meminit: deū se habere testem. i. vt ego arbitror: mentē suam. hec ille. Cauēdū ergo iudicib⁹: ne ex nimia credulitate: ne ex discussionis ommissione. ne ex odij imanitate: ne timoris pusillanimitate: ne carnalis amoris affectione: ne amicitie familiaritate: ne munez cupiditate iudicium puertant. Quattuor enim mōis iudiciuz peruertit: timore: odio: amore: cupiditate: vt habet. xi. q. vi. Sed puideant: ꝙ sint imitatores sūmi iudicis: cui⁹
T iudiciū in terris exercēt. De quo Isai. xi. Iudicabit i iustitia pauperes. q̄ diligēter ꝛ cauti fuerūt anti qui in cārū discussiōe: q̄ sagaces ꝛ puidi in examinatione: q̄ cōstantes ꝛ industrij: in dubiorum sniatiōe: q̄ clemētes ꝛ pij i quo

rũdã etiam reoꝝ ꝓ cauſe exigen
tia abſolutione: patet in geſtis eo
rũ. ¶ De p̄io. ſ. de cauſaꝝ diligē
V ti diſcuſſione narrat Uale. li. vij.
c. iij. di. Qd̃ Demoſtenis aſtutia
mirifice ſucurſũ eſt cuidã ancille
que pecuniã: depoſiti noīe: ea cõ
ditione acceperat: vt eaʒ nõ niſi
ſimul vtriſq; redderet. Quorum
alter iteriecto tp̄e: quaſi mortuo
ſocio ſq̄lore obſitus: ancille dece
pte nũmos abſtulit. Superuēit
poſtea alter: ⁊ depoſitũ poſceř ce
pit. Herebat illa miſera: pariter ⁊
pecunie: ⁊ deffenſionis penuria:
iãq; de laqueo ⁊ ſuſpendio cogi
tabat. Sed oportune ſibi Demo
ſtenes patronus affuit. Qui vt i
aduocationē aduenit: mulier in-
quit hec parata eſt: depoſiti fidē
ſoluere. Sʒ niſi ſociũ adduxeris
id facere non pōt: qm̃ vt ipe vo-
ciferas: hec dicta eſt lex: ne pecu
nia vni ſine altero nũereř. Et ſic
euaſit mulier. ¶ De ſcd̃o ſcilʒ d̃
X cãruʒ exaiatiõe: ſatꝫ pʒ Dani. xiij.
vbi Daniel. oēs ad iudiciũ ꝛuoca
uit. Falſos teſtes ꝯfutauit: innocētē
liberauit: datũ indiſcuſſe iudiciũ
retractauit: vnde narrat Petrꝰ
Alphonſus in tractatu ſuo de q̊-
dam: qui vocabař refugiũ pau-
perũ: eo ꝙ ſolebat pauperes ad-
iuuare. Cũ enim quidã paup̱: vt
ibi dř locaſſet domũ ſuã cuidam
vicino diuiti. diues cogitãs: pau-
perē ſpoliare ꝑdiolo ſuo: poſuit
in domo dolia quedã oleo plena
q̄daʒ ꝟo ſemiplēa. Tp̄e elapſo ve
nit videre illa: ⁊ inueniens dolia
ſemiplena: impoſuit pauperi cri-
men furti: vt inde poſſet euʒ ſpo-
liare. Cũ aũt nõ reſtaret illi niſi
dominatio. refugiũ paupeꝝ: vo-
cans eũ ſeorſũ: inquirit ſi eſſʒ in-
nocēs a crimine impoſito. Quo Y
iurante: ꝙ eſſʒ innocēs rediit cũ
eo ad iudiciũ petijtq; ꝙ dolia il
la menſurareń. Et ſi tm̃ eſſet de
fecibꝰ in dolijs ſemiplenis ſicut i
plenis: ille ſit condēnandus. Si
ꝟo non eſſet in ſemiplenis niſi
medietas fecis: eēt liberãdus: qꝛ
ex hoc planũ eēt: ꝙ nũq; fuerãt
plena. Et ſic factũ fuit: ⁊ paup̱ li-
beratus eſt. Ex quo pʒ q̄tũ valʒ Z
prouida examinatio in iudicio.
¶ Similř pʒ te tertio. ſ. de dila-
tione iudicioꝝ. vñ narrat Ualeri
us lib. viij. c. x. ꝙ q̄daʒ mř fami-
lias virũ ⁊ filiuʒ interemit: qꝛ ab
eis optīe indoř filiũ iuuenē queʒ
ex ꝑori viro enixa fuerat ꝯperiſſʒ
occiſũ. quã rē Dolobella ꝯſul ad
ſe delataʒ: Athenas ad Ariopa-
gi cognitionē tãq; ad iudices gra
uiores exercitatoreſq; relegauit.
qꝛ nec ipſe liberare duabꝰ cedibꝰ
ꝯtaminatã: nec punire eam iuſto A
dolore compulſã ſuſtinebat. Sʒ
⁊ Ariopagite non minꝰ ſapien-
enter inſpecta cauſa: ⁊ accuſato-
rē: ⁊ reaʒ poſt centũ annos ad ſe
reuerti iuſſerunt: eodem affectu
moti: quo Dolobella: ſed ille trãſ
ferendo: hi differendo queſtio-

nem dãmnãdi ⁊ absoluendi in/
explicabili vetatione mutabant.
¶ Consimiliter narrat. A.geli⁹
de dilatione iudicij differẽdi in/
ter prothagoram vel pictagoraz
ſm alios: vt ait Poli.li.v.c.xij.
⁊ diſcipulũ eius. Inter quos fuit
ſciſma hmõi. Heual⁹ adoleſcẽs
diues: eloquẽtie diſcende gratia
cauſaſqꝫ orandi cupiẽs fuit. Hic
in diſciplina Pictagore ſe dedit
ꝓmittẽs pecuniã q̃tam peteret:
data medietate anteq̃ȝ ingredere
tur: daturus aliam: q̃ die primuz
B cãm apd̃ iudices peroraſſet: ⁊ vi
ciſſet. Poſtea cuȝ diuti⁹ auditor
aſſertorqꝫ Pictagore fuiſſet: fa/
cundiamqꝫ a ſtudio ꝓmouiſſet:
tranſcurſo tempore longiori: cuȝ
cauſantibus patrociniũ denega/
ret: ne doctoris mercedẽ ipleret:
habito conſilio: litẽ cũ eo Picta
goras conteſtatur. Cũ igitur ad
iudices ineunde cõſtituendeqꝫ
cauſe veniſſet gr̃a: Pictagoras
ſic exorſus eſt. Diſce inqt ſtultiſſi
me adoleſcẽs vtroqꝫ id modo fo
re: vt reddas qd̃ peto: ſiue pro te
ꝓnunciatũ fuerit ſiue ꝯ te. Nam
ſi ꝯ te lis erit data: merces mihi
ex ſententia debetur: ꝙ ego eui/
cero: Si ṽo ꝓ te iudicatũ fuerit:
merces mihi ex pacto debet: qa
tu vinces. Ad quem placide he/
ualus: opto inquit: me ancipiti ca
ptioni iſſe obuiam: ſi verba non
C ipſe facerẽ atqꝫ alio patrono vte
rer. Sed maius in iſta victoria ꝑ

iudiũ eſt: cũ te non in cauſa tãtuȝ
ſed in argumento quoqꝫ iſto eui
cero. Diſce ergo tu magiſter ſapi
entiſſime vtroqꝫ modo fore: vti
non reddam qd̃ petis: ſiue ꝓ me
ꝓnunciatũ fuerit: ſiue ꝯ me. Nã
ſi iudices ꝓ cauſa mea cenſerit:
nihil tibi ex ſententia dabitur: qa
ego euicero. Si ꝯ me ꝓnuncia/
tum fuerit: nihil tibi ex pacto de/
beo: quia ego nõ vinco. Et ſic ab
adoleſcente diſcipulo: magiſter
eloquentie inclytus: ſuo argumẽ
to ꝯfutatus eſt: ⁊ captionis ṽſu/
te ⁊ excogitate fruſtratus. Tunc
iudices dubiũ hoc inexplicabile
eſſe: qd̃ vtriqꝫ dicebatur rati: ne
ſententia ſua: vtranqꝫ in partem
dicta ipſa ſe ſe reſcinderet: reȝ in
iudicatam relinquunt: cauſaȝ in
diem longiſſimum protelantes.
Nec eos terruit phi predicti au/ D
ctoritas: cum eſſet Pictagoras
magne auctoritatis apud phos:
ſiue fuerit Prothagoras: q fuit
acerrimus ſophiſticator: ꝓut di/
cit. A. gelius li.v.c.i. Iuditia.n.
feſtinata: penitentiaȝ ſepe pariũt:
vt patet.s. de Teodoſio. vnde ⁊
greci cũ vrgent ad ſententiã: an
teq̃ȝ de cauſa liqueat: reſpondent
patres ſuos ſolem apud antipo/
das non vidiſſe: ſed expectaſſe ſẽ
per donec etiam ipſis oriret. Di/ E
cunt etiam: properũ eſſe viatorẽ
qui anteq̃ȝ lucifer oriatur: craſſis
adhuc tenebris: luceqꝫ remota:
dictam agreditur. ait Poli.li.v.

vbi.s.

¶ Cap'm.iiij. De veritate iudicij: ꝛ ordinata indulgentia.

E quarto vo scilicet de d absolutione reorū: ꝛ indulgētia narrat multum Vale.lib.viij.c.i. Et hoc ex causis varijs sicut ibi recitat. vbi ait ꝙ quidam interfecte sororis crimine a rege damnatus a populo est in iudicio absolutus. Quorū alterū atrocitas necis mouit: F alterū cā flexit: quia immaturū virginis amorem: seuere magis ꝗ impie punitū estimabat scilicꝫ popul⁹. ¶ Similiter narrat ibi de quodam qui erat reus homicidij: pro se nihil recusans: sꝫ parvulos flens commēdare cepit. s. iudici. Mitigata igitur ꝯtione: qui omnium consensu periturus erat: pene nullū triste suffragium habuit. Misericordia ergo que stionem illam non equitas rexit queqꝫ innocentie tribui nequiuerat absolo: respcū puerorū data est. ¶ Simil'r narrat ibi de alio accusato: ꝙ graues socijs iniurias attulisset. Et cū snie tristes de eo ferebantur: repētina vis nim bi incidit. Cumqꝫ ille prostratus humi: pedes iudicis oscularetur ꝛ os suum ceno repleretur: totā G questionē a seueritate ad clemētiam ꝛ mansuetudinem transtulit. ¶ Simil'r narrat de quodaꝫ reo ꝛ dānato qui cum clamaret: se innocentem opprimi: ꝛ iudex respōderet nihil sua interesse: nocentem aut innocentem eum perire: dummodo periret. ob violentiam dicti: ab alijs liberat⁹ ē. ¶ Similiter narrat de quodam quem damnabat crimen libidinis: sed confessio intemperātie liberauit. Et sic de multis cōsimilibus: ꝑut ait ibi. Erant enim ꝓniores ad miserendū: ꝗ ad cōdemnandum: vt patet ex dictis. Et de his Augu.xviij.de ci.c.x. loquens de Ariopago. Ariopagite inquit curiales illius vrbis erant. s. Athenarum: ꝛ inde nomen habuerunt ꝺm Varronem H ꝙ Mars qui dicitur aries: cuꝫ homicidij reus haberetur: iudicantibus duodecim dijs in eo pago: de sex. eorum sententijs liberatus est: quia vbi paris numeri sententie essent preponi absolutio damnationi solebat. Si ergo pagani ꝛ gentiles deum ignorātes: fidei inexpertes: diuinum iudicium futurū non precogitātes: nec beatitudinē sperātes: fuerūt sic in iuditijs diligentes: quales esse debēt fideles non soluꝫ i suis iudicijs sed i iuditio quod dei ē? Prouidere ergo debꝫ iudex: vt iudicium fiat suffitienti discussione: vt dictum est. Vnde narrat Augu.vi.confessio. post medium: de Alipio collega suo: qui apud Carthaginem cōprehēsus fuit tanꝗ fur: quia apprehendens I quandam securim quaꝫ fur qdā

dimiserat. Cui comprehenso ob
uiauit quidam notus sibi: ⁊ que/
siuit quid acciderat. Cui cū inti/
masset factuȝ: duxit eum ad do/
mū predicti furis: ingrens de se
curi cuiꝰ esset a puero stāte ante
hostium. Qui confestim ait. No
stra ē. Deinde iterrogauit: ⁊ ape/
ruit cetera. Et in domū illam cā
translata est. Et non arbitror ait
ibi Augusti. ob causam aliā deuȝ
permisisse: illum capi: nisi vt ille
vir tantus futurus iam inciperet
discere: ꝙ non facile in cognoscē
dis causis homo ab homine dā
nandus esset temeraria creduli/
tate. Ideo inunxit beatꝰ Ambro
sius Teodosio: vt añ trigesimuȝ
diem: nullus dānaret ad morteȝ:
vt hitū est. s̄. vñ dñs ait Gene.
K xviij. Descendam: ⁊ videbo vtrū
clamorē qui venit ad me ope cō
pleuerint: an nō est ita. vbi dedit
exemplū iudicibꝰ exquisite discu
tiendi anteq̃ȝ iudicēt. ¶ Itē pro
uidet debēt: vt iudiciū sit indecli
nabili equitate rectū: ne. s. peruer
tatur affectu carnalitatꝪ: metu po
testatis: ituitu cupiditatꝪ: vel odij
⁊ malignitatꝪ. Iudices eīm iudi/
cauerunt ꝯ Alexandrū ꝓ militi
bus vt habitū est. s̄. vnde narrat
Augu: vbi. s̄. de Allipio. ꝙ eius
indoles: non solum illecebra cu
piditatis temptare est: sed stimu/
lo timoris: quando assistebat iu/
dici: ⁊ eius consiliarius erat Ro
me. Ubi cum quidam potentissi

mus vellet licere sibi ex more po
tentie quod erat per leges illicitū L
restitit Allipius: promissū sibi ꝓ
miuȝ irrisus aio ꝑtente mine cal
cauit. Et licet iudex in eū cāȝ trās
ferret: asserēs: se ab eo nō ꝑmit/
ti: ⁊ licet codices conficiendos si
bi curaret precijs ꝑtorianis: sem
per perstitit: ⁊ deliberationē inde
melius vertit: vtilioreȝ iudicans
equitatem qua ꝓhibebat: q̃ȝ po
testatē q̃ sinebat. Sic eīm dñs ꝑ
cipit. Exo. xxiij. Nec in iudicio:
pliorū acquiesces sententijs: vt
a vero deuies. Et ibidē. Nō de/ M
clinabis in iudiciū pauperis. Le
uit. xix. Nō iniuste iudicabis. Et
post. Noli facere iniquuȝ aliqđ i
iudicio scilicet i numero: pōdere
⁊ mensura. ¶ Itē iudices ꝓuide
re debent: vt iudicium iusto aio:
⁊ recto ordine exequant: ⁊ etiam
recta intētione: nō ex ira aut cru
delitate: sed intentione iustitie cō
seruande. Qđ enim iustū est: iu
ste exequeris: ait dñs. Deut. xvi.
vñ. iiij. dial. c. xxxv. narrat. De q̃
dam: q vidit Petrū maiorē ec/
clesie in locis teterrimis: magno
ferri pondere ligatū ⁊ deꝑssum
Aquo cū q̃reret: cur hoc eēt: di/
ctū est: q hoc patiebat: q si qd N
ei pro inferenda vltione videbat
ad inferēdas plagas plus ex cru
delitatis desiderio q̃ȝ ex obediē/
tia seruiebat. Sūme enim cauen
dū est iudici ab ira ⁊ crudelitate
Sap. xxxiiij. Cū tranqllitate iu/

dica. Ira eim viri: iustitiā dei nō
opat. Jaco. i. vñ narrat Señ. de
quodam iudice tyrānico: q ex ira
dāñauit tres milites innocentes.
vnū: qꝛ redierat a via sine suo cō
militone: iponens ei: ꝙ illū inter
fecerat. precepitqꝫ alteri militi vt
O eū duceret ad suppliciū. Qui cū
eēt eductus: venit cōmilito socius
eius. Quem vidēs Centurio cui
erat preceptū aliū occidere redu
xit ābos ad iudicē. Quos vidēs
iudex iratus dixit primo. Te iu-
beo interfici: qꝛ damnatꝰ es. Et
te similiter aut alteri: quia cā dam
nationis cōmilitōi es. Tertio di-
xit. Te quoqꝫ iubeo occidi: qꝛ ius
sus illū occidere: impatori nō pa
P ruisti. vñ Señ. O q̄ꝫ solers ē ira
cūdia ad fingēdos furores. Tres
puniti sunt ob vnius inocentiam
Excogitauit iste: quēadmodum
tria crimina faceret: ꝙ nullū iue
nerat. hꝫ eim iracūdia hoc mali.
Non vult regi: irascit ipsi vitati
si ꝯ volūtatem suam apparuerit
Et de hoc Isido. li. iij. de sū. bo-
no. c. lv. di. Judex iracūdus: iudi
cij examē intueri nō valet: qꝛ cal
Q ligine furoris cecatus: nō videt.
¶ Itē puidere dꝫ iudex: vt iudi
ciū sit liberalitate gratuitū: ñ ve-
nale vł vēditū ait Augusti. epła.
xxxv. añ fi. Nō iō iudex dꝫ ven
dere iustū iudiciū: vł testis verū
testimoniū: qꝛ aduocatꝰ vēdit iu-
stū patrociniū: ⁊ iurisperitꝰ veruꝫ
ꝯsiliū. Ille eim inter vtranqꝫ pt̄e
examis adhibet. Isti vo ex vna
pte ꝯsistunt. Cū autē iudicia ⁊ te
stimonia q̄ nec iusta nec vera vē
denda sunt iniq̄ ⁊ falsa vēdūtur:
multo scelerius vtiqꝫ pecunia su
mitur: qꝛ scelerate etiā a volētibꝰ
datur. Ille tñ solet tāq̄ꝫ male sibi
ablatā pecuniā repetere: q iustuꝫ
iudiciuꝫ emit. Qui vo ꝑ iniquo
iudicio dedit: vellet qdē repetere
nisi puderet vel timeret. emisse R
hec Augu. Et idē. xxiiij. q. v. Ta
li eiꝫ vēditione nihil inordinatiꝰ
qꝛ iustitiam vendere: iniquitas ē
iniustitiam vo: rabiosa insania
Preterea: talis vēdit iustitiā quā
nō habet. In alijs aūt ꝯctibus:
res vendita alienatur a vēditore
⁊ transit ad emptorē. Sꝫ in hoc
ꝯctu nullā iustitiam hꝫ venditor
ꝫ forte effectꝰ iustitie transeat ad
emptoreꝫ. vnde talis vitatē ipaꝫ
inhonorat ⁊ vilificat: qꝛ eā que ē
impretialis exponit ꝑ precio. ⁊ iu
diciū ipsuꝫ peruertit ꝑuer. xxiiij.
Qui cognoscit in iuditio faciem.
non benefacit. Iste ꝑ bucella pa
nis deserit veritatē. Quibusdam
eim iustitia vilis ē precaritate pe
cunie: ait Aug. v. ꝯfes. Nil sordi- S
dius nil turpiꝰ: nil iniquꝰ tali vē
ditione. Apud antiq̄s eim oē qd̄
ex debito officij ē: gratuitū eē oꝫ.
Qd̄ si fit ad p̄ciū: in sordibus cō
putatur. ait Poli. li. v. c. xi. Pre
terea iudex ē famulus iustitie: q̄ ē
regina vtutū. Judex ergo q ven
dit dñaꝫ suā ⁊ reginā: vel ꝑstituit

oī precio valentiorē: sicut ꝓditor
male perire dꝫ. vt enīꝫ ait Poli.
vbi. s̄. ꝓciuꝫ nō dr̄ tm̄ pecūia: sꝫ
obsequiū ⁊ oē munus: ꝓut dicet
j. Talis ergo sicut seruus infidel
dn̄am cui ex fide famulari tenet:
quasi in foro distrahit. Johel. iij.
puellā vēdiderūt ꝓ vino: vt bibe
rēt scilicꝫ iustitiā incorruptā ⁊ sin
cerā. Nec solū vēditor ē iniquus
T sed etiam emptor: vt de illis veri
ficet illud Ezech. vij. Qui emit n̄
letetur emptor eim talis scienter
⁊ ex intentione ꝑuersū iudicē cor
rūpit. Sic Balach corrupit Ba
laaꝫ muneribꝰ: ⁊ excecauit: Nu
meri. xxij. Et de hoc bn̄ Isido.
iij. de sū. bono. c. lviij. Nullꝰ pre
do tam cupidus in alienis: q̄ꝫ iu
dex iniquus in suis. Latrōes in
latebrosis faucibꝰ īsidias ponūt
isti palam: rapacitatis auaritia
seuiunt. Sequitur. Eorū figura
V vt ait qdā tanq̄ꝫ silla pingit ⁊ de
scribit. Ipsa quidē est hūana spe
tie: sed capitibus caninis accin
cta ⁊ circūdata. Vn̄ Petronius
Quid faciūt leges vbi sola pecu
nia regnat. Aut vbi pauptas vi
cere nulla pōt? Jam nūc iudiciū
nil ē: nisi publica merces. Ideo
iudices sacramento alligant legi
bus iurati ꝙ oio iudiciū cū veri
tate: ⁊ legū obseruatiōe disponāt
Ipsoq̄ꝫ iure cautum est: vt sacro
X rū euāgelioꝝ scripture terribiles
an̄ sedē iudicialē ponant: Ibiq̄ꝫ
a principio litiū vsq̄ꝫ in finē per

maneant. nec āmoueant: nisi sen
tentia recitata: quo totiꝰ ꝯsistorij
latitudo: ipsius dei repleta p̄n̄tia
omnibꝰ metū incutiat: ⁊ ad sacro
sanctas scripturas reuerētiam: ⁊
ab inquisitione veritatis ois iniq
tas ꝓpulsetur: omnis quoq̄ꝫ car
nis ⁊ sanguinis religio iudiciaria
ꝓpellat affectus: euacuans iraꝫ:
⁊ odium: metuꝫ: ⁊ amicitiam. vt
enim ait Juliꝰ Cesar. Facile ani
mus verū videt: vbi ista ōficiūt.
ꝓut dicit Poli. li. v. c. xij. Et de
iuramento iudicis Tuliꝰ de offi.
li. iij. c. xi. di. ꝙ neq̄ꝫ ꝯ rēpublicaꝫ
neq̄ꝫ ꝯ iusiurandū ac fideꝫ. ami
ci cā: vir bonus faciet. Jō vt ait Y
ibidem. preclarū a maioribꝰ acce
pimus morē rogandi iudices: si
eum morē teneremꝰ que salua fi
de facer possit. hec rogatio: ad ea
ꝑtinet: que paulo ante dixi hone
sta amico: a iudice posse cōcedi.
Nam si omnia facienda sūt que
amici volūt: nō amicitie tales sꝫ
ꝯiurationes putande sunt. vnde
ad describendū q̄lis debet eē iu
dex inducit. A. geliꝰ. li. v. de yma
gine iustitie. Crisippus inquit os
⁊ oculos iustitie vultūq̄ꝫ seueris
ac venerandis d̄ borū coloribus
depinxit. Sequit. Forma v̄gina Z
li: aspectu vehemēti ⁊ formidali:
luminibꝰ oculoꝝ acerbis: nec hu
milibꝰ: nec atrocis sed reuerēde
cuiusdā tristitie dignitate. Ex hu
ius ymaginis significatione: in
telligi volunt: iudicē qui iustitie

antistes e[st]:oportere esse graues siue seuerum:incorruptu: inadulabilē.i.cui adulari non possit:[contra] improbos imisericordē atq[ue] inexorabilem:electumq[ue] et arduu[m] ac potentem vi et maiestate equitatis veritatisq[ue] terrificū. A ¶ De instructione vero iudicum.ij.q.q.i.p totū.et cā.liiij.¶ De pena q[ue] q[uod] mali iudicis narrat Vale.lib. vi.c.iij.di.q[uod]. Cambisses rex:mali cuiusdā iudicis e corpe pellem detractā:selle iudiciarie intēdit:et in ea filium eius iudicaturū consedere fecit. Ceterū:rex barbar[us] atroci ac noua pena iudicis:ne quis postea iudex corrumpi possit B prouidit. Solerter eni[m] puidere deb[et] iudex ne peruertat iudiciū dei vt eternal[ite]r nō puniat.ex quo tali pena puniuit rex barbarus iudice[m] iniquum.

¶ Quinta distinctio de informatione aduocatorum. Capitulum primū Qualis debet esse: et a quibus cauere:

Onsequenter admonendi sunt oratores:siue aduocati:vel legiste:q vēdicant sibi officium et locū legiptie in republica. pronunciant enim cās expediēdas p reipublice vtilitate sicut lingua enūciat corporis vtilitates et necessitates. Est C eni propriū oratoris: aperte distincte:et ornate dicere. ait Tuli.i. de offi. et hi sunt informādi: vt vtāt scia sua et eloquentia ad reipublice salutem nō ad pernitiē: ait ibidem.libro tertio.c.xvij.dicēs. q[uod] inhumanum est eloquētiam ad hominu[m] salutem et [con]seruationē datā ad bonor[um] pestem:pernitiēq[ue] conuertere. Uerumtamē: vt hoc fugiendum est:ita est religioni horrendū innocentem aliquē impugnare.sicut aliquē nepharium impiumq[ue] defēdere. Ex his patet q[uod] tales cauere debēt.ne ipsam veritatē: vel eius causas opprimant:et destruant. ne inocentes et iustos impugnent et dānificent:ne falsitatem:et eius falaces causas defendendas assumant:et ne impios verisimilib[us] rationib[us] iustificēt.Qui eni iustificat ipiu[m] et [con]dēnat iustū:abhomiabil[is] vterq[ue] añ deum,puer.xvij. D Talia eni consueuerunt perpetrar[e] predicti in foris litigiosis:ait Aug.iij. cōfessionū p[ost] principium: loquens de seipo.placuit inquit mihi subtrahere bñficium lingue mee nūdinis laq̄citatis:ne vlterius pueri mendicantes:nō legē tua[m]:nō pacem tuā:sed insantas mendaces: et bella forēsia mercarent ex ore meo: arma furori suo. Sic est de talibus qui predicta faciūt Licet eni iura sint iusta et leges recte: ea tñ conuertere ad virtu[tis] oppressionē:et falsitatis pmotionem:ē eis abuti.Quod multi faciunt.et vt magis hoc facere possint:dilatant philateria sua:et ma E

gnificant fimbrias tam oꝛnatib⁹
vestium: q̃ pompa gestium: ⁊ ar
rogantia verboꝛum. ꝓut legit in
quadam tragedia: de quodã qui
vidit infernũ: ⁊ videns ibi turbaꝫ
aduocatoꝛuꝫ: dixit. Heu venale
genus hominũ: accedite: ⁊ me/
cum in hoc vase balneamini: su
perest tñ adhuc locus. Sed no/
bilis animus dedignat: querere
honoꝛẽ ab exterioꝛibus oꝛnamẽ/
tis. ait Poli. li. viij. c. xiij. de De/
mostene: qui anteq̃ virtus eloqi
eius innotuisset: cult⁹ copiosioꝛis
dr̃ accepisse nitoꝛẽ: sciens ꝙ pur/
F pura causidicum vendit. At post
q̃ noticiam ⁊ famã assecutus est
eloquentie toga contentus est. di
cens. velle: sibi a se potius q̃ a ni
toꝛe vestium: aut cultu exquisito
constare gloꝛiam. Ois Aristipũ
decuit coloꝛ: ⁊ status: ⁊ res. Qui
libet idut⁹: celeberrima per loca
vadit: queꝫ cum pꝛopꝛius attolit
honoꝛ: vilitas nõ depꝛimit. Emẽ
dicatuꝫ laudis vr̃ esse suffragiũ
qđ ab extrinsecis pendet. Pꝛofe
cto vnius egregie virtutis titulo
quisqꝫ magis clarescit: q̃ splendi
dissimo luxurie instrumẽto: ⁊ oĩ
lenocinio vanitatis. Cũ ergo vir
G tus omnis aĩe polleat: iusticia cla
rius enitescit. vir ergo sapiens: ⁊
virtuosus. dedignari debet osten
tare se exterioꝛibus oꝛnamentis:
⁊ sic quasi vendere se. Et nõ solũ
ẽt, se aliqñ tales vendunt: vel suũ
patrimoniũ: sed quod miserabili
us est vendũt suuꝫ silentiũ. Et cũ
silentium sit pꝛiuatio locutionis
venales exponunt ipsas pꝛiuatio
nes. Et sic que nullius sunt pꝛecij
sunt venalia apud eos: pꝛout nar
rat de Demostene. Qui cũ Ari/
stidium auctoꝛem fabularum in H
terrogasset q̃tũ mercedis in eaꝫ
accepisset: ⁊ ille respondisset: mil
le nũmos: plus inquit Demoste/
nes accepi ego: vt tacerem. Pla
num igit, est: tales esse miserabi/
les venditoꝛes. qui non, solũ se ⁊
sua vendũt: sed etiã pꝛiuationes
vt dictum est. Et lingua talis vẽ
ditoꝛis est multum dãnifica rei/
publice. ait Poli. li. v. c. ix. Cau/ I
sidicoꝛum siquidẽ lingua est dãnifi
ca: nihil tam vt dici solet funibus
argenteis vincias. Et nõ solum
causas vendunt: sed etiã pꝛotra/
hunt: vt plus lucrent: ⁊ veritateꝫ
excludunt: vel qđ nequius est in
terimunt: ⁊ hoc vt fiat peruersuꝫ
iudicium: vt de illis verificetur.
illud. Isai. lix. Conuersum est re/
troꝛsum iudicium: ⁊ iustitia lon/
ge stetit: qꝛ coꝛruit in plateis veri
tas ⁊ equitas non potuit ingredi
⁊c. Tot eni repagula fallatiaruꝫ:
tot obstacula astutiarũ inducunt K
ꝙ non hẽt veritas ingressum: ⁊
quod grauius est: eã falsitatibus
interimunt: ⁊ pꝛopinant aliqñ vi
num erroꝛis. Ait, Aug. pꝛimo cõ
fessionũ añ. fi. loquens de poetis
Non actus sed verba quasi va/
sa electa: sed vasa erroꝛis: vinum

quod in eis ꝓpinatur ab illis do/ctoribus. Idē li. sermonū. Quid valet inquit eloquentia paganis: que tanq̄ pocula preciosa morti feros promat errores: ⁊ facit lin/guam frameam ⁊ gladiū bis acu tum? Potest eni dici de talibus: lingua eorū gladius acut⁹. Sed sciant tales: q̄ tenent ad restitu/tionem oium que sūt lucrati iniu L ste: Ait Aug. epla. xxxvj. loquens de zacheo qui ait Luc. xix. c. Si quid aliquem defraudaui reddo quadruplum. Uerūtamē ait Au gu. Si iustitia sincerius consulat iuste df aduocato: redde qd̄ acce pisti qn̄ contra veritatem fecisti: iniquitati astitisti iudicē fefellisti: causam iniustā oppressisti: de falsi tate vicisti: q: videm⁹ multos ho nestissimos ⁊ discretissimos vi/ M ros non soluz impune: sed etiaz gloriose videri sibi ꝯmittere. Et ibi bn̄ de hoc. Et non soluz tenet ad restitutionem omniū que ac/cepit: sed etiā eoꝝ que per iniustā aduocationem eius iusti amise/runt. Uñ ibi Aug. Quis tandem aduocatus facile reperit: q dicat suscepto suo: recipe qd̄ mihi cuz male adessē dedisti: ⁊ redde ad uersario tuo: qd̄ me inique agen te abstulisti? Nisi forte restituen/dum est alienū: quod furtim clā/culo effert. ⁊ restituendum non ē quod in ipso foro vbi peccata pu N niunt: decepto iudice: ⁊ circūuen tis legibus obtinet. Quasi. di. Si illud est restituendum iusto: ma gis istud.

¶ Capl'm secundum. De infor/matione actorum in iudicio.

T non solum aduocat⁹ est admonēdus his mo dis. sed etiā omnis actor in iudicio. ne. s. cum lite ⁊ iurgio petat sua: nec querat aliena: nec per falsitates procedat: nec causā iniustam aduocatis cōmittat: iu/ O dicem non corrumpat: nec pau/periorem opprimat: q: ⁊ si lucꝝ his modis sic lucratū sit in archa dānū tn̄ erit in consciētia. Unde Tul. iij. d offi. c. viij. Si vir bon⁹ ingt hēat hāc viz: vt si digitis cō crepuerit. s. per digitoꝛuz ꝑcussio nes sicut fuit mos apd̄ antiquos possit in testamento nomen suuz locupletuz irrepere. i. fieri heres: hac vi non vtat. Et sequit quare itelligat ei nihil expedire aut vti le esse quod est iniustum. Hoc qui non didicerit: bonus vir eē P non poterit vbi ponit exēpla de il lis qui supplantauerūt alios iniu ste. Sequit. c. xix. Cadit ne i viꝝ bonum emolumenti sui cā criali aliqd̄ preripere. s. alicui sua tolle re. Nihil profecto minus. est er/go illa res tanti. aut comodū illd̄ tam expetenduz. vt boni viri no men amittas? Quasi dicat. non Et reddit rōnem: q̄ vtilitas iste non pōt tn̄ afferre q̄tum auferꝛe. Si viri boni nomen erripuit fidem ⁊ iustitiā detraxerit. Et de

Q hoc exemplum.iij. Reg.xxi. de
Achab habet.q per falſũ teſtimo
nium ⁊ iudicium ad ſugeſtionez
Hieçabelis eripuit vineam Na
both. Ideo dr ei. Occidiſti ⁊ poſ
ſediſti. Sequit in loco in quo lin
xerunt canes ſanguinẽ Naboth
lambent ſanguinez tuũ. Carnes
vo Hieçabel ⁊c. Similr Aman
q voluit opprimere iudeos ⁊ dã
nare damnatus ⁊ ſuſpenſus eſt.
¶ Caplm.tertium. De informa
tione teſtium.
Onſimiliter teſtis in iu
dicio: eſt admonendus:
ne teſtiõium perhibeat
falſitati. neq alijs noceat: ſicut
pcipit dñs Exo.xix. Non falſum
teſtiõiuz dices. Unde Iſido.iij. de
ſũmo bono.c.lix. Teſtis falſidic⁹
tribus eſt obnoxius. Deo quem
contẽnit: iudici quem decipit. in
R nocenti quem ledit. Et Aug. ſer
mone de plagis. Plaga inquit
octaua eſt de locuſtis: qꝛ locuſta
aial noxium ſignificat falſum te
ſtem. Quid eni vult niſi morde
re nocendo: ⁊ conſumere mentiẽ
do Iõ Apo. ãmonet: ne nos fal
ſis criminibus opprimam⁹. Si
mordetis inquit ad iuicem: ⁊ co
meditis: videte ne cõſumamini
Gal.vj. Tales eni veritatẽ interi
mũt: ⁊ ſic ipſum xp̄m q veritas
S eſt. Unde ⁊ contra ipſũ inſurrexe
runt Math.xxvj. Unde Ambro
ſermone de paſſione. Chriſt⁹ eſt
veritas: pax: iuſtitia. Quia relin
quũt pro falſitate veritatem. p p̄
tio tpali iuſtitiam odiunt: ⁊ ſcin
dunt pacẽ ⁊ xp̄m occidũt. Ideo
merito falſus teſtis non erit im
punit⁹. puer.xix. Et.xxxi. Teſtis
mendax peribit. Debet eni reddi
ei. ſicut cogitauit facere fratri ſuo
Unde legit in eccleſiaſtica hiſtoria
li.vi.c.ix. q tres teſtes falſi inſur
rexerunt cõtra narciſſũ ep̄m hie
roſolimitanũ confirmantes ſub
ſacramento. Quorũ primus iu T
rauit ita eſſe: cõfirmans: vt ſi ita
non eſſet: igne conſumeret. Ali⁹
dixit ita eſſe: qd ſi ita nõ eẽt: mor
bo regio corrumperet. Tertius di
xit ita eſſe: qd ſi ita nõ eſſet: lumi
nibus orbaret. Sanct⁹ vo: cui⁹
vita ⁊ pudicitia ab oibus noſce
bat: ãnis plurimis in deſertis de
liteſcit: ſed oculus dine iuſtitie nõ
geſcit. ⁊ impios vltione mollitur
Unde prim⁹: a parua ſcintilla ignis
domo ſuccenſa. cum oi familia
ſua ⁊ pecore conflagrauit. Secũ
dus: a pedibus vſq ad uerticem
morbo regio quẽ fuerat impreca
tus repletus conſumit. Terti⁹ vi
dens eorum exitũ: nec ſe poſſe la
tere dino oculo: cunctis audien
tibus ſera pnia totum ſceleris or
dinem pandit. ⁊ in lacrimas pro
rumpens: luminibus eſt orbat⁹.
Et Narciſſus quaſi e celo rediui
uus ex improuiſo redijt: ⁊ multo
magis ad eum amor populorũ
excreuit. Sctõ igit multum iſti p
fuerunt: ⁊ ſibi cõfuſibiliter nocue

V runt. Ille eni cui falsa in iudicio
opponunt licet sit innocēs patien
ter sustineat: ⁊ absq falsitate ino
centiam suam ostendat: exēplo
Joseph: qui inocens in lacū mis
sus est Geñ.xl. ⁊ exemplo Susā
ne. Dañ.iij. ⁊ exemplo beati Ste
phani act.vij. ⁊ exēplo Jesu xpī.
qui quasi agnus ductus est ad vi
ctimā. Math.xxvij. Tales eniz
deus defendit ēt aliqñ in presenti
T vel si pmittit puniri: hoc facit ad
cumulum meriti ⁊ premij. Unde
narrat Hiero. epistola: xxxiij. de
quadaz muliere sancta septies p
cussa: cui imponebat crimē adul
terij. ⁊ viro confitente qui diceba
tur adulter: vt mortis compēdio
longos euaderet cruciatus: ait il
X la. Testis est mihi deus: nō ideo
me id negare ne pereā: sz ió mē
tiri nolle: ne peccez. Et ad primū
ictū spiclatoris caput viri abscisū
est. Et cū ad illam venisset. pmo
ictu rasura modica sanguinē emi
sit: secūdo fibulā auri: e collo ex
cussit. tertio in ferientem gladius
est reflexus: et se ferire non pos
se confitet. Alius percussor eligit
⁊ semel percussa cōcutit: secūdo
percussa quassat: tertio vulnera
ta prosternitur: quarto pcussa vi
sa est mori. ⁊ ducta a clericis re
uixit. di. Dominus mihi adiutor
⁊c. Et licet postea seuirent leges:
nihilominus reddita est liberta
ti. Euidens igit est mīa dei in p
tectione: ⁊ liberatione innocentis

Si vo sit reus his cui imponitur Y
crimen in iudicio: instruendus ē
vt non peccata augeat vel cumu
let: se purgando per mēdatia ⁊ p
iuria: ac per compurgatorū falsa
testimonia. Sed dignū se penis
⁊ opprobrijs intelligat. culpas su
as ⁊ reatus agnoscat: ⁊ veraciter
peniteat. exēplo filiorum Jacob
dicentiū Geñ.xl. Merito. h pa
timur ⁊c. Item instruendus est:
vt penā vel mortem patiēter pro
pñia sustineat: ⁊ ꝙ melius ē sibi
vitam finire in pnia q̄z viuere in Z
malitia recognoscat: supplicit dei
misericordiam imploret: ⁊ ↄfidē
ter in saluatorem speret. exemplo
latronis Luc.xxiij. Nos qdem
digna factis recipimus. Seqtur.
Memento mei dñe ⁊c.

¶ Capłm quartuz. De informatione actorum in causis.

Tem instruēdi sunt acto
res qui agunt contra re
os ne cogāt eos ad piu
randum: ne incurrant delictum.
Unde Augustinus i sermone de
decollatione Beati Johannis A
Ille inquit qui hominem prouo
cat ad iurationem: quem sit falsū
iuraturū: vincit homicidā. Quia
homicida corp⁹ occidit: iste ani
mam. Imo duas aias. s. ei⁹ quē
iurare prouocat: ⁊ suam. Et nar
rat ibi de quodam q aliuz prouo
cauerat ad iurandum: ꝙ nocte i
visione adductus est ad iudicem
excelsum ⁊ admirabilem. Agno

interrogatus quare prouocaue/
rat hoiem ad periurationem: rñ
B dit. Quia negauit mihi rem me
am. Cui iudex. Nonne meli⁹ eẽt
rem tuam perdere q̃ aiam illi⁹
falsa iuratione perimere: At ille ꝓ
stratus iussus est cedi. Et tã gra/
uiter cessus est: ꝙ in dorso euigi/
lãtis: plagarum vestigia appare
bant: dictũq3 est ei. Caue de cete
ro ne sic facias. Cu3 magna eni3
compassione debet fidelis agere
C contra tales: dolens plus de dã/
natiõe aiarum q̃ rerum. Unde
Greg. mor. xxxi. sup Job. xxxix.
Frustra laborauit: nullo timore co
gente: Plus inquit raptoribus
ipsis debemus metuere q̃ reb⁹
irrationabilibus defendendis in
hiare. Et ibidem. Profect⁹ xp̃ia
nus quomodo d3 res suas iurgã
do defendere: quas precipit nõ
possidere? Et post. Si charitatis vi
scera erga raptorem xp̃ianũ non
habemus nosipsos plus raptore
persequimur. grauiusq3 nos q̃ al/
ter poterat deuastamus: q3 dile/
ctionis bonũ sponte deserentes:
a nobisipsis intus est quod amit
timus: qui ab alio solum exterio
ra perdebamus. Unde. i. corin.
vj. Jam quidem oino delictum
est in vobis: q3 iudicia habetis in
D ter vos. Quare non magis frau
dem patimini? Si ergo iudicia li
tigiosa ⁊ iurgiosa in rebus repetẽ
dis Apo⁹ reprehendit: multo ma
gis quãdo fiunt actiones in iudi/
ciis absq3 charitate vsq3 ad dam
natione mortis. Jdõ sancti dabãt
etiã res latronibus: ne furando
peccarent. Unde narrat Grego.
Dial. i. de Hortulano: qui prece/
pit serpenti: vt custodiret aditum
horti. Et cũ fur esset intra detent⁹
veniens ille ait. Cur tociens in la
borem monachorum furtum fa
cere presumpsisti? ⁊ solués pede3
eius ait illi cum magna dulcedie E
Amplius non facias furtu3: sed
cu3 necesse habes: huc ad me in
gredere ⁊ que cũ peccato labora
bas tollere: ego tibi deuotus da/
bo. Et ne ille animam perderet
furando: dabat ei gratis de labo
re proprio.

Capitulum. quintu3. De informa
tione accusantium.

c Et quia in his iudiciis ac
cusatores falsi mĺta ma
la faciũt: ideo fideles istru/
endi sunt: ne falso alios accusent
vel falsa fingendo: vel facta agra
uando: siue augmentãdo. Ut eni
ait Tuli. iij. de offi. c. xvj. Duri ho
minis vel potius non hois ẽ. pe
riculum capitis multis inferre. ideo
periculosum est ⁊ sordidũ ad fa/
mã: vt accusator nomineris. Se F
quit. hoc preceptum officij diligẽ
ter tenendũ est: vt nunquam in/
nocentẽ iudicio capitis accersias
Unde de filijs accusatorib⁹ verifi
cat illud hiere. ix. Extenderũt lin
guam suã quasi arcu3 mendacij
⁊ non veritatis. Sequit. Sagitta

vulnerans lingua eorum. Sicut
eni sagitta vulnerat subito: & cũ
quis non suspicat: sic lingua falsi
G accusatoris sepe ledit innocentes
ex insperato. Et talis arcus ẽ ma
ledictus: qa emittit sagittas false
accusationis vsqꝫ ad existẽtes in
partibus remotis. Jõ separãdus
est falsus accusator a populo: ne
multos ledat sicut canis rabio//
sus: ne hoies mordeat. Phil. iij.
videte canes. Glosa. natura ca/
num est: vt non latrẽt ad eos cũ
quib⁹ habent consuetudinẽ. Sꝫ
isti etiã notos mordẽt frequenti⁹
& vicinos. Jõ de quolibet tali dr̃
sicẽ de capite suo Sathana Apo.
H xv. Proiectus est accusator fra
trum: & non peccatorum: qꝛ ino/
centes accusat.

¶ Capitulum sextũ. De informa
tione intercessorum.

Et quoniã in iudicio: qua
tuor sunt persone neces/
I sarie. s. accusatoris: deffẽ
soris: intercessoris & iudicis, put
dicit Augu. ep̃la. xxxv. ad Ma/
cedoniũ: non solũ predicti sunt
instruendi in iudicio: vt visũ est
sed etiã intercessor: vt modo debi
to intercedat: inductus pietate &
K misericordia: non vt faueat pctis
vel criminibus: put di. ibi Aug.
rñdens obiectioni Macedonij
obicientis. qd iprobam⁹ qd ipu
nitũ eẽ volum⁹. Et sic vr̃: itercel
lorẽ approbare reũ p q̃ interce
dit. Cui Aug. respondit. qꝛ nullo
mõ culpas quas corrigi volum⁹
approbamus: nec qd perperam
cõmittit volumus esse impunitũ
quia placeat: sed hominum mi/
serentes: facinus siue flagitium
detestamur. Quo enim magis L
displicet vitium: eo minus volu/
mus: inemendatum interire vi/
tiosum. Sequitur. Ad hanc pe/
nitentiam adduci volumus pro
quibus interuenimus: non eoꝝ
peccatis parcimus vel fauemus.
Ne ergo inemendati intereant:
sed vt veraciter peniteant: iusti i/
tercedunt iudices p reis. & post.
defensor ab intercessore plurimũ
distat. Nam ille diluendis vel ob
tegendis criminib⁹ maxie inten
dit. Jntercessor aũt: cũ de culpa cõ
stat: pro pena temperanda: aut re
mouẽda curã gerit. Vñ dominꝰ M
apud oẽs intercessit: ne lapidaret
adultera. Jo. viij. Malis ergo
parce vir bone: q̃toqꝫ melior: tã
to est mitior: q̃to celsior potesta/
te: tanto humilior fiere pietate: vt
eni ait ibi Aug. Justi est interce/
dere recta intentiõe: iudicis autẽ
est iudicare iusto ordine & mo/
dus rogandi iudicem est: vt faci
at quod salua fide facere potest.
Judicis eni est: semper in causis N
verũ sequi: patroni aũt nõ nun/
q̃ verisimile. Ait Tul. li. iij. de of
fi. c. xvj.

¶ Sexta distinctio. De informa
tione senatus & consulum. Capi
tulum primum. de coꝝ istitutiõe

p Rehabitis occasionib⁹ informandi iudices: qui sunt ad modum oculoꝝ in republica: necnon ꝛ informãdi personas alias illis assistentes sequit̃ de modis informandi se natũ.i.collectionem consiliariorum. Qui quidem senatus obtinet locũ cordis in republica ꝑm plutarcum. Senat⁹ eni nomen ẽ officij dictum a senectute: q vel fundauit vel ausit romam: vt ait papias. Hi a Romulo electi sũt q ob etatẽ: senatores: ob similitudinem cure: patres dicti sunt. Et senatus officiũ est: cõsilio ciuitatem iuuare: ait Pap. Et de hoc in principio historie Romanoꝝ dr̃. ꝙ Romulus condita ciuitate quã ex noie suo Romã vocauit: centũ ex senioribus elegit. q̃rum consilio oia ageret: quos senatores propter senectutẽ: patres ob cure similitudinẽ noiauit. Similiter apud Athenas fuit Ariopagus: in quo sapientes erãt cõsules siue curiales vrbis Atheniensium de quibus Aug. xviij. de ci. c. x. dic̃. ꝙ Ariopagũ ꝛ Ariopagitas constituit Solon. Unde Tuli.i. de offi. c. xxiij. Eum iquit Athenienses Ariopagũ dicebãt eo qđ in illis toti⁹ populi virt⁹ cõsisteret. Et cũ ab eis preclara plurima inuenta sint: nihil salubri⁹ nihil gloriosius constitutũ est q̃ senatus. Ut eni legit̃ in vita beati Dionisij: ibi exercebant iudicia: ꝛ docebant fora: ingenijsq̨ ibi ois solertia. Quid enim nobili⁹ cetu senũ? Ait. Poli. li. v. c. ix. q emeriti a vulgarib⁹ officijs: ad consilij ꝛ regiminis officium transeũt: ꝛ in marcido corpore exeunt mẽtis vires: eo sapientie magis apti negotijs: quo i corporis exercitiis minus pñt. Eorum nanq̨ tantus honor extitit apud grecos: vt reipublice duces nunq̃ procederent nec egregiũ aliquid agerent quod instituti senes non inducerent: aut nõ approbarent. Et qđ magis est: ab initio vrbis cõdite nomina eorũ aureis lr̃is sunt cõscripta: Ipsi quoq̨ patres conscripti ab oibus apellati: qui alios sapie etate ꝛ affectu paterno precedebant. Penes istos: consiliorum auctoritas erat: ꝛ omniũ publice gerendorum. Hec ille. ꝛ de eorum aucte Tuli. vbi. s. dicit ꝙ etiã bellum Atheniensiũ gestum est consilio senatus q a Solone erat constitut⁹: Parua inqt sunt arma foris nisi consiliũ sit domi Multo magis alia gerenda sũt consilio sapientũ institutoꝝ in republica. Et merito: Senat⁹.i. collectio taliũ cordi comparat̃: quia sicut a corde in corpore naturali est vita vigor: ꝛ regimẽ ꝛ origo: sic a talibus in republica proportionaliter dicta. vt vere dicat̃ reipublice ꝑuer. iiij. omni custodia serua cor tuũ: qm̃ ab ipo vita procedit. s. ad agendũ ꝛ mouendũ.

¶ Capl̃m

¶ Caplm.ij. Qd Consiliarij debent esse iustitia vite ꝓbati.

T n Standũ ergo: q̃les esse debent consiliarij. Debēt enim esse vita sancti: ⁊ ꝓbati: ait Ambro .iij. de offi. di. q in acqrendis cõsilijs plimũ adiungit vite ꝓbitas: ỽtutum prerogatiua: beniuolentie vsus: facilitatis gr̃a. Et ponit exẽpla. Quis in ceno fontez q̃rat? Quis in aq̃ turbida potũ petat? vbi luxuria: vbi intemperãtia: ⁊ vitioꝝ cõfusio: quis non horrendũ estimet? Quis non despiciet moꝝ colluuionẽ? Quis vtilẽ aliene cãe iudicet: quẽ videt inutilez esse sue? Hec ille. Ex quib⁹ patet: q̃les eẽ debẽt consules siue consiliarij. s. a vitijs imaculati: ỽtutib⁹ prediti

V moꝛib⁹ ꝓbati: experiẽtia idustrij. Vñ ibi Ambro. prestantioꝛ ingt est a q̊ ꝯsiliũ petitur ꝙ qui petit. Et sequit: qualis esse debet cõsiliarius scilicet vt exemplo ⁊ vsu patioꝛ sit: pericula p̃ntia soluat: iminentia denũciet: ⁊ expediat: ac remedia ferat: ⁊ paratus sit ñ tm̃ ad soluendũ: sed ad subueniẽdũ. Et q: raro: tales inueniũtur. ideo Ecc. vi. dr. Cõsiliari⁹ tibi sit vnus de mille. Jdõ antiqui senes eligebant consiliarios vt dictũ ẽ.

¶ Caplm.iij. Qd Cõsiliarij debent esse veridici.

i Tem consiliarij debẽt eẽ veritate prediti: siue veridici: vt in veritate ꝯsulãt ex qbus sũt consiliarij: vel cõsules siue sit princeps: siue ciuitas vel respublica. Non ad placituz eoꝝ quib⁹ cõsulũt: sed ſm rei veritatẽ: ait Señ. vi. de bñf. c. xxxiij. Dic illis qui volũt audire plenas aures adulationib⁹. Aliqñ vox vera intret. Da ꝯsiliuz vtile. Queris qd felici poterit efficere? Nec felicitati sue credat. vt enim legitur in tractatu q dr: moraliũ dogma phoꝝ: falsi amici: ꝓ cõsilio adulationẽ afferũt: ⁊ vna coꝝ est cõtentio: qs blãdissime fallat vñ Juuenalis. Nihil est qd credere de se. Non possit: cũ laudar dijs equa potestas. Et sequit exẽplũ adulantiũ blande fallentiuz Xerses dux medoꝝ: grecis bellũ indixit. Cui familiariũ ali⁹ dicebat grecos nuntiũ belli nõ expectaturos: sed ad primã aduentus sui famã terga ỽsuros. Ali⁹ dicebat greciã nõ vinci: sed molle exercit⁹ opprimi. Ali⁹ dicebat: timẽdũ eẽ: ne vrbes desertas ⁊ vacuas inueniret. Ali⁹ dicebat: vix naturã rerũ sufficere: ãgusta eẽ classib⁹ maria: militib⁹ castra: explicãdisq; equestrib⁹ cãpestria: vix celuz patere sagittis. Dũ in hunc modũ: regẽ nimia exultatiõe furentem: ꝯcitarẽt: dixit Damagatus. Multitudo ista q̃ tibi placet metuẽda est. verũ eniz ẽ: imodica nũq̃ posse regi: nec diu durare põt qd regi non põt. Nihil tã magnũ qd perire nõ possit. Acci

X

Y

Z

dīut aūt q̄ dixerat Damagat⁹. ex
quo apparet: plus ꝓuidētie inesse
senū ꝯsultationib⁹ q̄ꝫ vanis vul/
gi assertionib⁹. De cōfusa vō de
uictiōe dicti regis narrat Trog⁹
pōpei⁹ li.iij. dicēs ꝙ Xerses septua
ginta millia e regno armauerat:
ꝛ triginta milia de auxilijs: ꝛ cen
A tū millia nauiū habuisse dr: ꝛ flu
mina siccata ab ei⁹ exercitu. ꝛ gre
ciam totā vix cape ei⁹ exercitum
potuisse. Sed ipe p̄mus in fuga
postremus in prelio: in periculis
timidus: si metus abesset: inflat⁹
Jō merito victus vt dictū ē. Cō
similiter narrat Vegeti⁹ lib.iij. de
eius cōfusibili deuictione vn̄ in
eius exercitu: equa peperit lepo/
rez: qd̄ est fugax animal. ait Va/
B le.li.i.c.iiij. patet ergo q̄ꝫtū nocet
adulatio in cōsilijs: ꝛ q̄ꝫtū eē̄ ꝓ
dest veritas consilij.

¶ Caplm̄.iiij. Qd̄ cōsiliarij de/
bēt esse experti.

Item consiliarij debent
esse multiplici experien
C tia industrij ꝛ perspicui.
Jō merito senes eligunt cōsilia/
rij: vt dictū est. qꝛ vt ait Ambro.
in exameron: omel. pria Sene/
ct⁹ est in ꝯsilijs vtilior. Jō Ecc.
xxvi. dr. q̄ꝫ speciosū canitie iudi
ciū: ꝛ a p̄sbiteris cognoscere ꝯsi/
liū vnde dn̄s p̄cepit Moysi: vo
care seniores ad ꝯsiliū: vt audi/
rent mandata dei. Exo.iij. Vade
ꝛ ꝯgrega seniores ꝛc. Nūeri.x.
Congrega de seniorib⁹ ꝛc. Ro/
boam q̄ dereliquit cōsiliū senū:
adherens ꝯsilio iuuenū: a popu
lo derelictus est. iij. Re.xij.

¶ Caplm̄.v. Qd̄ consiliarij de/
bent esse stabilitate solidi.

Item consiliarij debent
esse stabilitate solidi: ne
moueant timore: amore
vel cupiditate: in ꝯsilijs dandis.
Ecc.xxxvij. Ante oēz actū ꝯsiliū
stabile. ꝛ maxie regritur: ꝙ sint
stabiles in diuina iustitia: ab ea D
nullaten⁹ deuiādo: vn̄ legitur de
Cōstantino p̄re Cōstātini.li.v.
historie tripartite.c.vij. ꝙ cū ec/
clesia pateret ꝑsecutiones in toto
orbe terrarum: cōcessit xp̄ianos li/
bere in sua religiōe ꝯsistere. Sz
ꝓbare volēs quosdā in suo pala
tio xp̄ianos: si eēnt solidi: prece/
pit: ꝙ si qui venirēt ad sacrifican
dū dijs suis: hi cū eo in palatio
remanerent. Qui vō sacrificare E
nollent: recederēt. Quidaz ergo
eorum a palatio exeūtes: sacrificare
noluerūt: p̄ponētes religionem
xp̄ianam ꝓmissis regis. Alij vō
ꝓmpti ad sacrificandū dijs: spe
rabant amicitiaz regis. Delibera
uit ergo rex: eorum vti ꝯsilijs: q̄ in
meliorib⁹ fideles ꝯstantesq̄ꝫ eēnt
Alios vō tanq̄ꝫ effeminatos ex
pulit: credēs: nūq̄ꝫ eos erga p̄n/
cipē eē deuotos: qui dei sui fuerāt
F patissimi ꝓditores. Jlli enim sūt
stabiles consiliarij hois: qui sūt
veri amatores v̄itatis. Eccle.xxx
vij. A malo consiliario serua aiaz

tuam.Jlle enim eſt malus conſi
liarius qui ꝑponit ꝓprium como
dum temporale vtilitati cōi: vel
factum hominis facto dei. Et ta
lis ſemper eſt inſtabilis in conſi
liis :eo ꝙ variātur comoda que
intendit.

¶ Caplm.vi. Qꝺ cōſilia debēt
eſſe examinata.

Ualia ṽo conſilia eſſe de
q beāt:notandū:ꝙ debēt
eſſe examinata:ꝛ cū deli
beratione excuſſa. Conſiliū eniꝫ
eſt appetitus faciendi vel nō fa-
ciendi excogitata rō.prima Re-
thorica li.i. Siue appetitꝯ īgſiti-
uus de nobis vtilibꝯ:ait Dama-
G ſenꝯ li.iij.c.xxxiij. Prudenſ eniꝫ
eſt bñ ꝯſiliari: Ethi.vi.vbi comē
tator ait. Bona ꝯſiliatio ē habitꝯ
ꝯiecturatiuus opabiliū ſꝫ rōneꝫ
optimi. Et bonꝯ cōſiliariꝯ eſt: cui
adeſt talis habitus:ꝛ poſt oīa cō
ſiliatio:meditatio: ītellectio:hec
perſcrutatio ꝑ longū tp̄s genera
tionē recipit.vñ dr̄ in tractatu q
dr̄ dogma phorū. Triplex eſt ca
piendi conſilij deliberatio. Pria
eſt:de honeſto tm̄.Secunda de
vtili.Tertia de conflictu vtriuſqꝫ
Dubitamus enim vtrū honeſtū
aut turpe:deinde de duobꝯ hone
ſtis:qꝺ ē hōeſtiꝯ de duobꝯ vtilibꝯ
qꝺ eſt vtiliꝯ.ſimilr̄ de pugna vtil
ꝛ honeſti. Jn qua examinatiōe
H honeſtū eſt vtili preponenduꝫ:ꝛ
bonū cōe proprio:ꝛ ſūme qꝺ eſt
ad honorē dei. cōmodo huma-
no.Semꝑ eniꝫ honeſtū ꝑponē
dū eſt vtili:ſm doctrinam Tulij I
iiij.de offi.c.xv.Et poſt. Nec eſt
vnꝗ vtile qꝺ eſt crudele:ait idē
c.xi.ponēs exemplum de Athe-
nienſibꝯ qui preſiderunt pollices
remigibus q claſſe valebant: ne
poſtea valerent.Similr̄:nec qꝺ
eſt inhumanū faciendū vel con
ſulendū.ſicut expellere ꝑegrinoſ
de ciuitate:ait ibidē.c.xij. Et bre
uiter concludit : nihil facienduꝫ
aut conſulendū qꝺ eſt iniuſtum.
Unde Uale.li.vi.c.xv.loquēs de
Temiſtocle dicente:ſe habere ſa
lubre conſiliū:ꝛ petijt dari ſibi ſa K
pientem ad examinandum. Cui
datꝯ eſt Ariſtides. Qui redijt ad
pplꝫ dicēs Themiſtoclis vtile eē
ꝯſiliū:tm̄ minime iuſtū voluere
animo. At vniuerſa cōctio ꝓcla
mauit. Qꝺ equū non videt:nec
expediēs. Jō ad examināda cō-
ſilia:debꝫ eſſe deliberatiua diſcuſ
ſio:ꝛ exquiſita examinatio. Sūt
enim duo ꝯria cōſilio feſtinatio
ſcilicet ꝛ ira:ait Señ.in ꝓuerbijs
Et ibidē. Deliberandum eſt diu L
qcquid ſtatuendū eſt ſemel. Et
Seneca epiſtola .cij. Quicquid
cōſilio ꝓſpici pōt: ꝓſpice. ¶ Jtē
ꝯſilia debēt eſſe ſtabilia:vt prius
dictū eſt:qꝛ ſapiēs no mutat cō-
ſiliū : oībus illis manentibꝯ que
erāt.ait Señ.iij.ꝺ bñfi.c.xxxvi.
Jtem debent eſſe cōſilia iuſta ꝛ
ordinata ꝑponendo iuſtitiaꝫ vti-
litati:ꝛ honeſtum cōmodo vt di

ctum est. Et talia cōsilia sunt au
M diēda. Nō eniȝ est nā consilia
riꝰ. ethi. vi. Jō hortat sapiētia di
uina ad audiendū ꝯsiliū. puer.
xix. Audi ꝯsiliū ⁊ suscipe discipli
nā. Ecc. vi. Audi fili ⁊ accipe cō/
siliū. Et hoc a sapiente cōsiliario
vt dicit Thobi. iiij. nō ab insipiē
te. Ecc. viij. Cū fatuis cōsiliū nō
habeas. Nō ab extraneo. Ibi/
dē cū ex̃neis cōsiliū nō habeas
Nō ab emulo. Ecc. xxvij. A zelā
tibus te abscōde cōsiliū. Jō sa
piētes scā sua regūt ꝯsilijs. puer.
xxxiij. Astutus oīa agit cū ꝯsilio.
Siue ergo sit pnceps reipublice
siue ipsa cōitas: siue ēt q̄libet per
sona presidēs vel priuata pruden
ter ⁊ puidēter oȝ cōsiliari de agē
dis: ait Señ. in tractatu de v̓tuti
N bus. Si prudēs esse cupis: in fu
tura pspectuȝ intende. ⁊ que pñt
ꝯtingere aīo tuo ꝯcta pspice ni/
hil tibi subitū sit: sed totuȝ ante
pspicias. Qui enim prudēs est:
non dicit: nō putaui: hoc fieri: qr
non dubitat: sed expectat: nō su/
spicatur: sed cauet cuiuscūqȝ fa/
cti cām requirere, cū initia inue/
neris exitum cogita:

Caplm. vij. Qđ in capiendis consilijs sūt multorum sententie audiende.

c T in cōsilijs capiendis:
pncipis est: alioꝝ audir̃
snias: lȝ sit sapientia pdi
O tꝰ: dū tñ ꝯsilia salubria sint ⁊ vti
lia. exemplo Moysi: q audiuit
consiliū hiectro qui erat inferior
dignitate: ⁊ minus illustratꝰ luce
sapiētie. Exodi. xviij. ⁊ super illō
Ysai. iij. Cōsiliariꝰ nō est tibi. ait
Hiero. in originali Greci poete
laudabilis snia. Primum dicit
beatum esse qui per se sapiat secū
dum q sapientē audiat. Qui aūt
vtroqȝ caret: hūc inutilem eē tā
sibi q̄ȝ alij. Seqtur. Romani pn
cipes consules dicti sunt. vl̓ a cō
sulendo ciuitatibꝰ. vel a regēdo
ꝯcta cū consilio. vñ senatus ꝯsul
ti dicūtur. Nō eniȝ fatuis credē
dū est in cōsilijs: vt dictū est. s̄.
sed sapientibꝰ. vñ Señ. ad Hel
biā. Sapientibꝰ viris me tradi
di: nūdū validꝰ in auxiliū meū
in aliena castra confugi. Nec est
iꝯsiliū requirendū a malis. Ecc. P
xxxviij. A cōsiliario malo serua
aīaȝ tuā. Vñ Ambro. iij. de offi.
Quō inquit stare pōt vtile consi
liū nisi habeat iustitiaȝ: ⁊ induat
constantiā: Quō puto ydoneuȝ:
vt det mihi cōsiliū: qui non dat
sibi? Job. xviij. pcipitauit eū con
siliū suū. vñ Grego. moral̓. ix. hȝ
ꝯsiliū suū omnis iniquus: pñtia
appetere: eterna despicere: iniu/
sta agere. iusta deridere. Et sicut
hmōi ꝯsulit sibi: ita ⁊ alijs. Nec
ꝯsiliū est querendū ab emulis: ⁊
a diligentibꝰ bona hois: nō ipm Q
hominē. Ecc. xxxvij. A zelantibꝰ
te abscōde cōsiliū. Jō Gre. in
primo Registri. Nullꝰ inquit fi/
delior tibi ad ꝯsiliū pōt esse: q̄ȝ q

non tua: sed te diligit. Et sicut nõ
est credendũ malis consiliarijs
exteriorib⁹: sic nec interiorib⁹ ait
R Comentator ethi.vi. Duo sũt cõ
siliarij insipiẽtes: delectatio. ⁊ tri
stitia. Hec eniʒ multos p̃cipitãt.
Cum eniʒ cõsiliũ sit, ples mẽtis
⁊ filius cordis: queʒ mens parit:
⁊ post qd: sequit opus: ꝑut dicit
Augu. omel. prima. corda sequẽ
tiũ delectationẽ indebitã: ⁊ fugiẽ
tiũ tristitiam debitã: sepi⁹ seducũ
tur. In oibus aũt cõsulendus ẽ
magni consilij angelus: ⁊ ab eo
ꝯsiliũ inquirendũ: q est admira
bilis consiliari⁹. Isai. ix. Sic Da
S uid ꝯsulebat dñm anteq̃: aggre
deᵉtur facta ardua. i. Reg. xxiij.
Cõsuluit David dñm. Nũquid
vadam ⁊ percutiã philisteos? Et
de hoc Aug. in tractatu de lapsu
mundi. Quis est consiliari⁹ pru
dentior xp̃o? Sequit. Querim⁹
ꝯsiliũ: habem⁹ copiã nõ sapiẽtis
sed ipsius sapie q xp̃s est. Audi
sapientiam. Fons recti ꝯsilij dicit
Thesaurizate vobis thesauros ĩ
celo Math. vi. vñ iste ẽ ille cõ-
T siliari⁹ vn⁹ de mille: Ecc. vi. Ni
si enim ab isto ꝯsiliario emanẽt
ꝯsilia tanq̃ a fõte sapientie ⁊ ni
si tendant finalr̃ ad eius consilia
adimplẽda: instabilia ⁊ erronea
sunt. vñ Señ. epl̃a. xxviij. Errãt
consilia nostra: q: nõ habẽt quo
dirigantur. Et ponit exẽpla bona
Scire debet qd petat q sagittam
vult mitteř: ⁊ tũc dirigere ac mo
derari manu telũ. Simil̃r igno
rans quẽ portũ petat: null⁹ vent⁹
est suus. i. sibi conueniens. Et q:
iustus querit a deo consiliũ: ⁊ ni
titur adimplere ꝯsiliũ sibi datuʒ.
Jó Ecc. xxxix. Ipse diriget cõsi V
liũ eius: ⁊ disciplinã: ⁊ in abscon
ditis suis ꝯsiliabiř. Et ꝑuer. viij.
Meũ est cõsiliũ: ait sapiẽtia di-
uina. Et ibidẽ. Ego sapientia ha-
bito in consilijs. Dans aũt consi
liũ debet solerter ꝓuidere. ne te-
merarie presumat dare consiliuʒ
sapientib⁹. Job. xxvi. Cui dedi-
sti ꝯsiliuʒ. vbi mora. xv. Grego.
ait. Dare stulto cõsiliũ: caritatẽ ẽ.
dare sapienti ostẽtationis est. dare
ipsi sapie: ꝑuersitatis est. Nec mi
rũ. Grandis enim est imperitia: X
meliorẽ velle docere. mora. vi. in
fine. Ideo Ecc. xxxij. In medio
magnatoꝝ loq nõ p̃sumas. Et
sequiř. vbi sunt senes nõ multuʒ
loquaris. s. temerarie consulẽdo:
ad ostẽtationẽ docẽdo. vl̃ arrogã
ter increpãdo. vñ ⁊ Saluator: cũ
eẽt iuuenis. inuẽtus est in medio
doctoꝝ audiens. ⁊ interrogans.
¶ Capl̃m. xviij. Qd p̃nceps de
bet esse in consilijs magnificen-
tior ⁊ clementior.

e Tertio quis p̃nceps debeat
audire ꝯsilia sapiẽtũ: vt Y
dictũ est: ipse tñ debet eẽ
magnificẽtior in ꝯsilijs detestã-
do contẽptibilia ⁊ vilia: iustior ⁊
equior abhoiando iniqua ⁊ iniu
sta: clementior. hor rendo crude

Z lia munificentioꝛ errogando do
naria. Coꝛ eniȝ eiꝰ dȝ eẽ magnifi
cẽtiꝰ: diuine equitati ꝯformiꝰ cle-
mentiꝰ et munificentiꝰ coꝛdibus
subditoꝛum. vñ narrat Uale. de
Alexandro lib. vi. c. iiij. ꝙ Dario
deuicto: ⁊ virtutẽ Alexandri ex-
perto: cũ sibi partẽ regni: ⁊ filiã
in vxoꝛẽ cũ decies centũ millibꝰ
talentoꝛũ Darius obtulisset. ⁊ de
hoc Alexander ꝯsiliũ regreret.
respondit permenio. si ipse esset
Alexander se vsuꝝ hac ꝯditiõe.
Et ego inquit Alexãder vterer si
eẽȝ parmenio. Quasi dicat. Coꝛ
meũ regale ẽ: ⁊ magnificẽtiꝰ: Et
iõ magis' magnifica me decent
A ¶ Similr̃ princeps dȝ eẽ clemẽ
tioꝛ ⁊ iustioꝛ vt habitũ est. s̃. Ipe
enim ẽ vicarius ⁊ ymago dei in
terris: iõ deo confoꝛmioꝛ debet
esse. vñ rex apuȝ sine aculeo est:
ꝑut dictũ ẽ. s̃. a Señ. prio ꝺ cle-
mentia. Nullũ enim magis de-
cet clementia ꝙ̃ regẽ vel ꝑncipẽ
ait ibideȝ. Licet aũt alr̃ accidat
aliquãdo ꝙ̃ ꝯsultũ est: nihilomi
nus cõsiliuȝ posset eẽ datuȝ rõ-
B nabiliter: qꝛ põt mutari cõsiliuȝ
ex ꝯtingentibꝰ: sicut ait Uale. li.
iij. c. vi. de quodã nomine phisio
Atheniensi: q ait in ꝯctiõe aliter
ꝙ̃ accidisset ⁊ propere. Asseruit
tñ suũ consiliuȝ fuisse meliꝰ: nec
damnauit qꝺ recte acciderat: qꝛ
aliꝰ bene gesserat scilicet ꝙ male
ꝯsuluerat: felicius illiꝰ consilium
existimans: suum ꝟo sapientiꝰ.

Plerũqȝ enim temeritatẽ iuuat
casus: ait ibidẽ. Semꝑ tñ dȝ hõ
de rebꝰ agendis ꝯsiliuȝ capere mo
dis dictis. licet aliter accidat ali
quãdo vt eniȝ dicit Comẽtatoꝛ.
ethi. vi. Demostenes accusatꝰ: ꝙ
ꝯsilio de futuro nõ est potitꝰ ait.
Nullus de futuro firmiter cõsi- C
liat: futuri instabilitate. honoꝛãs
vituperatione dignuȝ. Quasi di-
cat. Futuri instabilitate potest im
pediri qꝺ consultuȝ est. hõ tamẽ
faciat qꝺ in se est. nihil omittens
de his que facere debet.
¶ Caplm̃. ix. Qꝺ ꝯsilioꝝ secreta
sunt occultanda.

d E cõsilijs ꝟo occultan-
dis in rebꝰ arduis ⁊ pe- D
riculosis ait Uegetiꝰ pri
mo de re militari. c. i. ꝙ Metel-
lus interrogatꝰ qd postera die fa
cturus esset: tunicã inqt meaȝ si
posset eloq cohercerem. s. ne di-
ceret. Ideȝ narrat Ualeri. li. i. c.
x. sub alijs verbis. Nã inquit. Si
huiꝰ cõsilij interioreȝ tunicaȝ cõ
sciam esse sensero: ꝯtinuo eã cre
mari iubeo. Iõ ait Ecc. In ab-
sconditis suis cõsiliabitur. vnde
Uale. li. iij. c. v. ait. Adeo magna
pr̃ia charitate tenebat: vt archa
na patrũ ꝯscripta multis seclis ne
mo senatoꝝ enunciauerit. Seqt̃
Nunqd taciturnitateȝ optimuȝ
⁊ tutissimum reꝝ administrãda-
rum vinculum labefieri volebãt
Et ponit exemplũ. Cũ rex Asie
bellum a perse aduersus populũ E

Romanuz cōpari nūciasset:nō
ante scire potuit qō aut ille locu/
tus esset:aut patres rñdissent ꝗꝫ
ꝑsam captam cognitū est.

¶ Septima distinctio. De infor
matione. Thesauriorū ṗncipis.

¶ Capl'm.i.De isformatiōe Ca/
merarioꝝ principis.

Quemadmodū autez
senat⁹ siue collectio sa
F pientuz consiliarioꝝ
in republica cordi cō
patur vt dictū est : sic
ministri principis siue camerarij
⁊ cubicularij pñt adaptari lateri
siue costis in corpe nāli.vñ Ber
nar.ad Eugeniū omel'.iiij.circa
mediū alloquēs sūmū pontificē
ait.veniam⁹ingt ad collaterales
⁊ coadiutores tuos. Hi seduli et
intimi tibi sunt.ꝗꝫ obrem.si boni
sunt. tibi potissime sunt : si mali:
eque plus tibi.·Ne dixeris te sa/
nuz dolentez latera.i. ne dicas te
G bonū:malis innitentē.Cōsil'r di
ci pōt ṗncipi seculari.Jō ammo
nēdus est:vt eligat:⁊ associet ta/
les sibi collaterales: ⁊ ministros
q sint ad sui honorē.⁊ reipubli/
ce vtilitatē.Et ꝓuideat : ꝙ sint a
sordib⁹ vitioꝝ imacl'ati : ⁊ ne sint
dei inimici.Nā si tales sunt:non
H est secuꝝ viuere inter eos. Am/
bulans eniz in via imaculata hic
mihi ministrabat:ait Dauid.rex
Debent eniz esse ꝟtutibus ꝑditi:
industria ꝓuidi:morib⁹ honesti:
in misterijs expti.Tales erāt mi
nistri Salomonis.iij.Regū.iiij.
Uidēs regina Sabba sapiētiam
Salomonis:hitacula seruoꝝ:or I
dinē ministrantiū:vestesq̧ eoꝝ:
non habuit vltra spm̄. Cant.iiij.
En lectulū Salomonis sexagin
ta fortes ambiunt ex fortissimis
israel:omnes tenentes gladiū : ⁊
ad bella doctissimi.⁊ vt tales sint
debet princeps sollicite studere.
Scdō₃ eiz iudicē populi:sic ⁊ mi
nister eius.Ecc.x.⁊ nisi velint eē
tales:dz eos de palatio eijcere:tā
ꝗꝫ inimicos dei:sciēs:ꝙ nō erūt
multum sibi fideles.q infideles
sunt suo creatori:exēplo Constā/
tij impatoris vt habitū ē.s. Jsti K
debēt dñm suuz amare:fidelitatē
ei sincerā seruare:eius honorem
in oib⁹ querere:vitā eius sollicite
custodire.i. Reg. xxxvi.ait Da/
uid ad Abner.Quare nō custo/
disti dñm tuuz regez?Sequit.vi
uit dñs : q: filij mortis estis. De
fidelitate autē seruoruz ad dños
dicet.in parte tertia.

¶ Capl'm.ij.Qō custodes the/
sauri stomaco ꝯparantur.

Consimili modo : custo/
des thesauri ṗncipis vl'
cōitatꝭ stomaco possunt
compari in corpore nāli. vt eniz
stomacus recipit alimenta corpi L
necessaria:q̄ refundit ꝟtualiter ⁊
effectual'r in mēbra:sic expensaꝝ
subsidia infundunt in erariū ṗn
cipis:vl' cōitatis:que tñ effundū
tur ad ipsius cōitatis vtilitatem.

Et de hmõi adoptione Policra
tus li.viij.c.xx. Ubi recitat fictã
fabulã Esopi de allegatiõe mẽ-
broꝝ ꝯ stomacũ: eoꝙ devoraret
omnes labores eoꝝ. Eccle.vj.
omnis labor hoĩs in ore eius. Et
cũ venisset ad iudicium rõnis: ⁊
M rõ diiudicasset: ea nihil dare sto-
maco: mẽbra debilitata sũt. Qui-
bus conquerentibꝰ: adiudicauit
iterũ ratio: vt alimenta stomaco
ministrarent. Et sic mẽbra refo-
cillantᵣ. ⁊ pax oĩum reformatᵣ. Jdõ
ꝯcludit ibi: ꝙ magistratꝰ: nõ tã
sibi ꝙ̃ alijs coaceruat. Si enim
exinanitꝰ fuerit: nihil mẽbris im
partiri valet: Stomaci enĩ ⁊ ꝓn
cipis idẽ est officiũ in republica
N ꝙ̃tũ ad hoc ꝙ dictũ ẽ: iuxᵃ illud
Quintiliani. Qui stomacũ regẽ
totius corpis esse ꝯtendũt: vera
vti rõne videntᵣ. eius enim vali-
dus tenor firmat oĩa mẽbra. At
ꝯ eiusdẽ frangunᵣ cũcta dolore
Quandoꝙ etiam nisi cura iu-
uet: vitiare cerebrũ fertᵣ: ⁊ ĩtegros
illinc auertere sensus. Qñ igitur
ꝓnceps bonus: ea que accipit a
populo: ad eiꝰ vtilitatẽ expendit
nõ debet populus de eo ꝯqueri:
sicut nec mẽbra de stomaco. ⁊ de
tali dᵣ cant.vi. Venter tuus sicut
O aceruus tritici. Triticũ enim in
aceruo colligitᵣ: vt ꝓ cõi vtilitate
expendatᵣ. Tales fuerunt Roma
ni quoꝝ erariũ erat diues: ⁊ ipi
pauperes in domibꝰ suis erãt ꝫ
Salustiũ: ⁊ Aug. vbi.s. Qñ igitᵣ
deficiebant expense siue in eorũ
exequijs: siue in filiabꝰ maritan-
dis: administrabantᵣ eis de erario
cõi siue collecta ꝫm Vale.li.iiij. P
c.iij. Sicut dictũ est.s. Silr ꝯ
stomacus est pestifer q multa re
cipit: ⁊ recepta in mẽbroꝝ vtilita
tem virtualiter nõ refundit. Sic
⁊ pñceps multa recipiens a pplo
⁊ non largiens nec expendens ꝓ
eius vtilitate: pestifer est: ⁊ mltos
morbos generat. i. mores puer-
sos in corpore reipublice. ⁊ de ta
li dicitᵣ Hiere.iiij. ventrem meũ
doleo. ⁊ Jsai.xlviij. Transgresso
rem ex ventre vocaui te.

¶ Octaua distinctio. De cauen-
dis septem vitijs curialium.

Capłm.i. De ambitiõe cauenda.

e Et qm̃ predicti oẽs au
lici ⁊ curiales pñcipi Q
assistentes siue consu
lẽtes: admonẽdi sunt
cõiter: vt precaueant
sibi a vitijs que sunt cõia talibꝰ:
⁊ specialr a septẽ. Quoꝝ ꝓmũ
est auida dignitatum ambitio. vt
enim ait Tulius. primo de offi.c.
xxx. Difficile est ptãtem cupienti
seruare eqtatẽ. ⁊ sequitur. Facilli R
me ĩpellitᵣ ad res iniustas q glie
cupidus est. locus enim lubricus
ẽ. vnde antiq nobiles noluerũt
preesse in republica nihil ꝙ̃diu
eoꝝ ministerio indigebat: prout
ait Vale.li.vi.c.v. di. ꝙ priscatus
millenꝰ tãdiu imperiũ sustinuit
ꝙ̃diu cum Athenienſibꝰ bellũ

gerenduꝫ fuit. Poſtq̄ ꝺo pax
ex victoria facta eſt: depoſuit im
periuꝫ: ne vltra q̄ reipublice ne
ceſſitas exegerat dn̄s ciuiuꝫ per/
máeret. Idē li.iiij.c.iij. dic̄ ꝺ eo q̄
grās egit qn̄ cōſulatū amiſit. Et
de hoc hituꝫ ē.ſ. in admonitiōe
ꝓncipis. ⁊ dicetur infra parte.ij.
¶ Cap.ij. De cauēda adulatōe.
S Ecūdum vitium aulicis
comune: eſt ſeductoria
⁊ mēdoſa adulatio qua
blandiuntur ſuperioribus: vt ſe/
quant̄ dignitates ⁊ honores. nec
non ⁊ alijs: vt eis faueant: ⁊ cō/
mendentur ab eis. ⁊ de hoc vitio
Policratus li.iij.c.iiij. multū lo
quitur: vbi ait Adulator oīs vir/
tutis inimicus eſt ⁊ quaſi clauuꝫ
figit in oculo eiꝰ cum quo cōſerit
eoq̄ꝫ magis cauēdus ē quo ſub
T amantis ſpetie capit. Sequit̄. Co
mites habet adulator: odiū: frau
dem: proditionem: notam men
darij: ſequelam ſeruitutis: exceca
tionem proximi. ⁊ totius extermi
nium honeſtatis. Oleum inquit
ꝑs. peccatoris nō impinguet ca
put meum. vere enim ab eo lau
datur peccator in deſiderijs ani
me ſue. Super quod Auguſtinꝰ
Lingue adulantium alligant ho
minem in peccatis: ⁊ ſic trahunt
V ſecū aīas in perditionē. Vn̄ anti
qui ſapientes nō permittebāt: ta/
les loqui cuꝫ principibus: imo in
terficiebant eos. Ait Val.li.vj.c.
iij. di. ꝙ Athenienſes Thimogo
ram inter officiū ſalutationis Da
riuꝫ regem more gentium adu/
lanteꝫ capitali ſupplicio affecerūt
Et Poli.li.iij.c.xiij. Egregie in/
q̄t Cecilius Balbus: Imperator
auguſte cum in multis appareat
tn̄ i eo maxie elucet prudētia tua
ꝙ iſti.i. adulatores nundū te om
nino inſanū reddiderūt. Qui vt
applaudant tibi: nō mō dijs. ſed
tibiipſi ⁊ ppl'o iniuriā faciūt. Nā
⁊ deorū minuūt reuerentiā: quos
tibi parificant: te arguūt inſipiētie X
dum conditionis tue repugnan/
te nā: parē te numinibus perſua
dere preſumūt. Nota ſuperſtitio
nis inurunt ppl'um: cui mortales
deos pro imortalibus perſuadēt
eſſe colendos. Sane: aliq̄d ibi di
uinuꝫ in eo ineſſe monſtrabis: ſi
oēs hos q̄ dinitati tue fraudulen
ter applaudūt: rapi feceris ad tor
menta. Quis enī deoꝝ ei parcit:
a q̊ ſe deceptū intelligit. Quis in
eū n̄ irruat. q̄ aureos Iouis ocu
los eruit: aut argento gēmiſq̄ꝫ ſb̄
latis: deā veſtā nititur excecare? Y
Quis de martis capite adaman
tinuꝫ impune temerarijs effodit
vnguibus? Nempe deos inuiſibi
les ⁊ imortales circūuenire: ⁊ eis
fallacie parare inſidias grauioris
cl'pe ē: eo ꝙ ab his: viſibiliū deo/
rū fabrica ſuſtētat̄: ⁊ fgit̄: ⁊ hono
rem aut cōtemptū qui iſtis exhi
bet̄ illi remunerant. Si ſapis er/
go Auguſte: in deorū hoſtes in/
ſurges: ⁊ te nō deū: quod nequa/

qꝫ es: sed deoꝝ monstrabis te eē
cultorē: si deceptores istos: exce-
catores tuos: deorum contēpto-
res extermines: et vtrorumqꝫ in-
iurias punias. ¶ Simile narrat
Z Señ. de Alexādro epistola. lxx.
di. ꝙ cum in obsidione cuiusdā
vrbis in Asia circuiret muros: et
imbecilia meniuz quereret. sagit
ta percussus diu persedit ire. et in
cepta perficere. Deinde cū reps-
so sanguine: sicci vulneris dolor
cresceret: et crus equo suspensuz
paulatim obstupuisset. oēs inqt
iurant: me filium esse Iouis: sed
vulnus hoc: me hominez eē cla-
mat. Adulatores me deciperē vo
lūt sꝫ hoc vuln⁹ veritatē ostendit.
Et vere adulatores sunt decepto
res: seductores: et inimici verita-
A tis. Adulator est: blandus inimi
cus est: Ait Hiero. epl'a. lxxxiiij.
Hi eni sunt scorpiōes: facie blā
dientes. cauda ꝑcutiētes. Ezech.
iij. Cum scorpiōibus hitus ē vbi
Greg. super Ezechie. li. i. c. ix. ait
Adulator: scorpio est: q palpādo
incedit: sed cauda ferit. Et simil'r
apis: que mel in ore gerit: sꝫ cau
da ledit. Sunt etiā adulatores sa
cerdotes infernales. Dicunt eniꝫ
placentia. Et sic incipiunt quasi
vesperas mortuorum a placebo:
sed in fine sepelliūt in peccatꝫ. Se
B pulcrū eni patēs in guttur coruz
s. adulatorum: Ait Aug. qr quos
ad peccata illectant quasi deuo-
rant: et in eorum vitā conuertūt.

Mat. viij. Dimitte: mortuos se-
pelire mortuos suos. Vbi Greg.
mor. iiij. Mortui sepeliunt mor
tuos: cum peccatorez peccatores
fauoribus premūt. ¶ Item sunt
nutrices sathane. qr hoies nutri-
unt in peccatis. Iob. iij. Cur lac-
tat⁹ vberib⁹. vbi mor. iiij. Greg.
ait. Adulatores lactant eos quos
laudant quasi premio laudis. ꝓ- C
ue. i. Si te lactauerit peccatores
ne acgescas eis. Isai. iij. Popu
le meus: q te beatun dicunt: ipsi
te decipiunt. Et ibi Hiero. in ori
ginali ait. Adulatores sūt hostes
et scille diaboli. Item sūt propina
tores demoniaci. propināt ei po-
cula mortis: quasi melle adulatio
nis mellita. ait Alex. neqꝫ li. d na
turis rerū. Adulatio eni est vene
nū mellitū: et mel venenatū. Iō
Hiero de coniugio. Adulatoruz
inquit assertiones: et noxia blan- D
dimenta falatie velut quasdā pe-
stes fuge. Isti adulatores abun-
dant in curijs. et alios per blāda
mendatia sua seducūt. ait Iuue-
nalis loquens de Roma. Quid
faciā Rome: Mentiri nescio: li-
brū. Si falsus ē laudare. nequeo
Quasi di. Fugio vrbē. adulatorū
veneficio excōicatā: et eā adulato
ribus derelinquo. Iō aures clau-
dende sūt adulatorib⁹: ait Señ.
epistola. liiij. Surdū te amatori-
bus tuis presta. Exemplū de Vli
xe: q claudebat aures syrenis. et E
epl'a. xlvj. Venit ad me pro ami

co blandus inimicꝰ. vitia nobis
ſub virtutuȝ nomine ſubrepunt
⁊ q꞉ contrarij. ſunt veritati dicūt
Sathan.ait Greg.mor.iij.Ma
le ſuadentes dn̄tur Sathan : q̄a
blandis v̉bis ad illicita trahunt.
iij.Reg.xix. Cur mihi hodie effi
F cimini in Sathan:⁊ de iſta peſte
⁊ eius documentis hꝫ in tractatu
de vitijs.Sed nihilominꝰ liben-
tius tales audiunt in curijs q̄ di-
cunt placentia:predicatoribꝰ ve-
ritatis: q꞉ veritas odiū parit. ait
Saluſtiꝰ. Et q̄ male agit odit lu
cem.Jo.iij. Sed non ſic faciūt
ſapientes. Debent eni prohiberi
ne ſic loquant̄ cum regibus.Un̄
narrat Trogus Pompeiꝰ li.vi.
ꝙ Canon Athenienſis vocatus
a rege perſarū cōtra Lacedemo
nios:prohibitus eſt a collogo re
G gis cum eū more perſarum adu
lari vellet.Et hoc merito:q꞉ adu
latio infatuat aſſentiētē:ait Sen̄.
Adulatio queq꞉ pro ſua portiōe
infatuat.Dicamus ergo.Vos q̄-
dem dicitis:me prudētē eſſe:ego
autē video:ꝙ̄ multa inutilia con
cupiſci vl̕ appeter̄ oportet.Unde
Cato.Plus alijs de te ꝙ̄ tu tibi
credere noli.Quid eni prodeſt:
ſi te oēs laudant:⁊ conſcientia te
accuſat Aut quid obeſſe poteſt:ſi
H omnes te derogent:⁊ ꝯſciētia def
fendat.ait.Greg.ſuper Ezech.li.
primo Omel.ix.
¶ Caplm̄ tertiū. De iprꝍoba mu
nerum acceptione.

Ertiū peccatum curiali
um:eſt improba mune-
rum acceptio. q̄ etiā pru
dentes excecat. Exodi.xxiij. Ne
accipias mūera que excecāt pru-
dentes ⁊ mutāt verba iuſtorum.
Abſq꞉ eni talibꝰ vix pͥt aliq̄s igre
di curias: vix cū aliquo loqui vix I
ab aliquo audiri.Multi curiali-
um ſunt ſicut canis acris:q̄ obie
cto cibo manſueſcit.ait Sen̄.lib.
de conſtantia ſapientis.ſic eſt ad
lſam de talibus.Acres enim ſūt
⁊ aſperi anteꝙ̄ videant munera:
ſed eis viſis manſueſcūt: Econ-
tra fuit de nobilibꝰ romanis.Un̄
Trogus Pompeiꝰ li.xviij.ait.ꝙ
Cineus miſſus a Pirro Romā
ad pacē confirmandā cum igen
tibus donis: Nullū inuenit:cuiꝰ K
domꝰ:muneribus pateret.Quia
eni munera portabat:oēs claude
bant oſtia:ne cū muneribus in-
traret.Jdem narrat Ualerius li.
iiij.c.iij.ponēs exēpla de multiſ q̄
refutauerunt munera: d̉ quibus
in breuiloquio de virtutibus.Ac
cipiētes eni munera minuūt glo
riam ſuam: ⁊ meritū.Unde nar-
rat Ual.li.vj.c.v.de Piſera mil
leno:ꝙ cū agri pars cōſenſu om L
niuȝ ſibi offerretur: auertit aium
ab eo munere:deforme iudicās:
virtutis gl̄iam:magnitudine pre
de minuere.Si ſic igit̄ paganus
refutauit publicū ⁊ conſenſu om
niū oblatum:ꝙ̄to magis fidelis
refutare debet munus priuatum

exceptis his que recipere licitum est ꝭm leges: qualia sunt esculēta ⁊ poculenta: que accipi pn̄t mō
M debito: ⁊ debita quantitate. Un‑de ⁊ ep̄la diui Seueri ⁊ Imperatoris Antonini de his determīat cuius verba sunt hec. Quātū ad ensenia pertinet audi qd̄ sentim⁹ vetus prouerbiū est: nec oia: nec semp: nec ab oībus. Nam valde inhumanū ē: a nemine accipere sed passim vilissimum: ⁊ per oia auarissimū. Quod autē mandatū continet: ne donū vel mun⁹ ipse procōsul: vel qui in aliquo officio sit accipiat: ematue: nisi victus quottidiani cā: qd̄ ad ensenia non pertinet: sed ad ea q̄ edulij excedunt vsum. Sed nec ensenia producenda sunt ad mune
N rum q̄titatem. Et Poli.li.v.c.xiij. ait. Qd̄ ꝭm Pliniū quidam hoīes i Aphrica dicūt̄ effascinare ⁊ voce ⁊ lingua:: quoꝝ fascinatio est exitialis qn̄ aliqd laudant Similiter ait: in illiricis nasci homines: q videndo interimūt q̄s diutius irati vidēt: Similiter Appollonides perhibet in Scithia nasci feminas: binas pupillas in oculis abentes: ⁊ quē irate aspexerint perimentes. Tales sunt curiales irati cum munera non vident: Ait Sen̄ ep̄la xviij. di. q reges partos non poterat qs sine munere salutare: habētes enim
O oculos maculosos: ꝓniores sūt ad negtiam ꝭm sapientes. Sic ⁊ hn̄tes oculos cordis maculosos proniores sunt ad negtiam i muneruꝫ acceptione. Sed sic accipientes sunt mali mercatores: qa hmōi muneribus excecant̄: ⁊ priuant̄ oculis cordis. Ensenia enī ⁊ dona excecant oculos iudicis. Ecc. xx. Sed munera nolentem accipere commendat ꝓs Munera inquit super innocētem nō accipit. Isai. xxxiij. Qui excutit manus suas ab omni munere Super qd̄ Greg. mor. ix. an̄ medium. Tres sunt munerū acceptio‑ P
nes: ad q̄s ex fraude festinamur Munus ex cord̄.i. captata gr̄a cogitatione. Munus ab ore: gloria per fauorē. Mun⁹ ex manu: premiū ex datione. A qbus omnibus iustus excutit man⁹. Et q̄si idē dic̄ sup euāgelia. li. i. homl̄. iiij. vbi agit. de triplici munere. Munus triplex ē. s. ab obsequio. i. subuentio indebite īpēsa. Munus a manu. s. pecuuꝫ. Mun⁹ a lingua. s. fauor. Ut eni ait. Poli. li. iij. nō est desperādū de suffragio eius quē muneribus pascis. Alimentū vmbratilis gr̄e munuscula sunt: ⁊ nisi fuerint frequē‑ Q
tata: amicicie nomē interimūt. et quod crudeli⁹ est: tales accipiūt a pauperibus ⁊ afflictis: ⁊ iniuste vexatis. Cuius contrariū cōmēdat Greg. v. Registri. di. Ensenia vr̄e sanctitatis accipere noluimus: q: valde icongruū est: vt a predatis afflictisq; fratribus per

cepisse mūera videamur. Similiter etiā accipiunt ab infamibus Quod dignati sūt facere antiq gentiles. ait Sen̄. ij. de benefi. c. xvij. loquens de Gricinio Julio Qui cū sibi esset missa pecunia a Fabiano persico non accepit. Et obiurgantibus his qui non estimant mittentes sed missa: q̄ repudiasset rn̄dit. Ego ab eo bn̄ficiū accipiam. a quo propitiatiōnez non sum accepturus. Quia E infamis. Cui cum a Rebilio cōsulari eēt sūma maior oblata. recipere noluit: pecuniā ab eo missam: q2 eiusdē infamie vitio laborabat.

¶ Capl'm quartū. De impudēti officiorum venditione.

Quartū peccatum curialium est: impudēs officiorum vel cōmodorū vēditio. Vix eni sine precio: vel ei' spe aliquid faciunt. Unde Juuenalis loquens de roma ait. Omnia rome cum precio. Qui das: & censum. i. illum diuitē aliqn̄ salutes. Ut te respiciat clauso vexento labello: &c. Unde & vrbē venalem vocat eā Salustius: si ēptorē inuenerit. & cito peritura. Idē di. Aug. epistola. v. vt habitū est. s. Et bene Poli. li. v. c. ix. Improbitas curialium eo vsq3 innotuit: vt de testimonio cōscientie. de venustate morū. de odore opiniōis de sinceritate cāe: de torrēte eloquentie: nisi precio interueniente quis frustra confidat. Fm illd Ouidij de arte amandi: Ipse lz venias musis comitat' homere. Si nihil attuleris: ibis homere foras. Nec eni3 ingredi pōt sine precio: nec aures mulcere pmisso. nisi fuerit datum pn̄s. & sepe Unde Poli. vbi. s. Non modo leones & tigrides lenisse dict' est orpheus fm fabulas sono cythare sue: sed apud ipsam deitatem vox dulcior porauit: caneq3 tricipitez exorauit causa fauorabilior. ¶ Itez Achio fz phabulas solo testudinis sono saxa emolliuit. sz apud curiales nihil efficies: nisi plumbea eoru3 corda: maleo aureo vel argenteo emolias. Apud inferos vnus cerbarus. sed quot sunt dulcicula curialiū: tot sūt cerbari. Isti. n. nec instrumēta nec litteras nec sillabas sine precio dāt nec etiā verbū. Et quod magis puersum est: nec silentiū: vt. s. habitū est. Et hoc ideo: q2 oia nummus agit: & charitas est exclusa. Et sicut legit d Idra cui si caput vnū absciderent p absciso: tria crescunt. Est eni spēs serpentis multoru3 capitu3 fz Hiere. epl'a. lix. sic est de predictis: q2 qn̄ vni satisfactū est: & vnius voracitas q̄si interclusa acrius petūt alij qbus oportet dare. Et sic incidit in Sillaz cupiens vitare Caribdim. ait Sen̄. li. de constantia sapientis. Ubi inquirit. Nunqd sapiēs accedet ad fores quas durus iani-

tor obsidet? Et rñdet Tãq̃ canẽ acrem: obiecto cibo leniet. nec i dignabit aliquid impendere vt li men transeat: cogitat: ⁊ in ponti bus quibusdã ꝓ transitu aliquid dari. Patet ergo talium ipudẽs improbitas ⁊ ceca cupiditas.

Y

¶ Capl'm quintuз. De simulata amicitiarũ fictione.

Quintum peccatũ curiali um: est exterior amimici tiarũ fictio. Fingunt eniз curiales: se esse amicos: donec ve niat ad amicitie experimentum. Et tunc apparet. se nõ esse ami cos veros. Uere isti sunt amici mense qui nõ permanent in die necessitatis. Ex q̊ eiз oia sunt ve nalia apud eos: ⁊ acceptio mune rum: pз nõ esse verã amicitiã ho minũ. sed nũmorũ. ẜm q̈ ait Ju uenalis. Quãtũ quisqз sua num morũ seruat in archa. Tantũ ha bet fidei ⁊c. Jõ nulla vera ami citia. Ut eni ait. Tuli. iij õ offi. Jn malis fictio est in bonis ꝟo ami citia. ⁊ q꞉ predicti apud quos oia venalia: ⁊ quos flectunt munera mali sunt: iõ in eis est fictio non amicitia. Scðз .n. phз. ethi. viij Tres sunt spẽs amicitie equales amabilibus. Sunt eni amantes bona. Et sunt propter vtile aman tes ad inuicẽ. Et sunt quidã amã tes propter delectationeз. Et he due vltime amicitie: ẜm accidẽs sunt ⁊ facile solubiles. Dissoluto eni eo propter qð sunt amici: dis

Z

A

soluit amicitia. i. quando nõ con sequit aliqd vtile vel delectabile. Jõ Ecc. xij. Non agnoscit in bo nis amicus: nec in malis inimic⁹ vt enim ait Ethnicus. Cuз fortu na manet. vultum seruatis ami ci. Cum cecidit: turpi vertitis ora fuge. Unde Aug. viij. confe. post principiũ. Non est vera amicitia nisi cũ eã agglutinas inter heren tes tibi charitate. Et loqt ad deũ Talis charitas raro est in curiali bus. Jdeo Tuli. de amicitia. c. x. Uere inqt amicitie difficillime in ueniunt in eis q in honorib⁹ re q̈з publica versant. ⁊ Señ. epl'a. 50. Errat qui in atrio querit ami cum. Et hoc iõ: q꞉ quilibet que rit ⁊ intendit comodũ ꝓpriũ: ꝓ pter qð non est vera amicitia. ait Tul. de nã deorum in. fi. Carum est ipsũ verbũ amoris: ex q̊ ami citie nomen dictũ est: quam si ad fructũ nostrum referrimus: non ad eius comoda quẽ diligimus: nõ est amicitia: sed mercatura q̃ dam vtilitatũ suarum. Propte rea ⁊ arua ⁊ pecudũ greges hoc modo diligim⁹: q꞉ fructuз ex eis capim⁹. Hoium charitas ⁊ ami citia gratuita ẽ. i. esse debet. Et q꞉ non est sic in predictis: ideo non est vera amicitia. Jmo de mul tis verificat illud Hiere. ix. Ois amicus fraudulenter incedit. Et de hoc. ꜰ. vbi de amicitia. Huic concordat Ouidius de ponto q ait. Jllud amicitie quondã ven

B

C

D

rabile nomẽ. Prostat: ⁊ in que-
stu pro meretrice sedet. Diligitur
nemo nisi cui fortuna secunda ẽ.
Turpe quidem dictu: sed si mo-
do vera fatemur. Vulgus: amici
tias vtilitate probat.

¶ Capitulũ sextũ De sophistica machinatione calũniarũ ⁊ ipsa spoliatione pauperum.

Sextuz peccatuz cõmune
curialibus est astuta ⁊ so
phistica machinatio ad
calũniandũ vel illaqueandum
⁊ ex cõsequenti ad excoriandũ:
vel spoliandũ populum: iniquas
leges statuendo: vel eis fauendo
peruersas consuetudines allegã-
E do: varias vias calũniandi ad-
inueniendo. Unde d' talib⁹. Isa.
x. Ve q condunt leges iniquas:
⁊ scribentes iniustitiã: vt oppꝑme
rent in iudicio pauperes. ⁊c. Et d'
quolibet tali dicit ꝑs. Sedet in in
sidijs cũ diuitibus in occultis. vt
interficiat inocentẽ. Et contingit
maxime: qñ princeps vł dñs est
minus iustus: ⁊ nimis cupidus:
q: ꝭm iudicem populi: sic ⁊ mini
ster eius. ecc. x. Et q libenter au-
dit verba mẽdacij: oẽs ministros
habebit impios. puer. xix. Et si-
F cut di. Didimus rex Bragmano
rũ Alex. detractorũ officiuz ẽ: fal
sitatis sermonibus mẽdacia pig
mentare. Ut eni placeant tali: et
vt assequantur partem lucri: ma
chinantur ad spoliandum paupe
peres: ⁊ ab eis laudatur peccator
in desiderijs aie sue: Tales etiaz
assimilant canibus latrantibus:
siue lupis oues deuorantibz: siue
accipitribus columbas deplum-
mantibus. Mat. x. Sicut oues
in medio luporuz. ⁊ ibi Crisosto.
Omel. xxxiij. Quid ouis in me-
dio luporuz? qd columba in me
dio accipitrũ. ⁊c. Impius eni ꝑn G
ceps siue dñs est vt leo rugiẽs: ⁊
vrsus esuriẽs sup ppłm pauperẽ
Tales eni. s. impij ꝑsides: siue cõ
siliarij: sunt sicut canes latrantes
cogentes. s. pauperes ad iudiciũ
in quo spolient. Isai. i. Omẽs dili
gunt munera: sequũt retributio-
nes. Ideo seqtur. Pupillo non
iudicant: ⁊ causa vidue nõ igre-
dit ad eos. Et tales aliqñ sunt in
durati impietate: ꝙ nec pauperũ
indigentia mouet eos ad pietatẽ
ecc. x. Vidi calũnias que sub ce-
lo gerunt: lacrimas innocentium
⁊c. Hi similes sunt lupis: de qui
bus dicit phus. viij. de aialibus:
ꝙ lupi: dum venatores piscium
dant eis aliquid non nocẽt eis:
sed cum non dant corrumpunt:
rhetia cũ extendunt ad siccandũ
Sic tales: nisi muneribus preue H
niant nocent: cãs habentibus ⁊
negocia. Imo crudeliores lupis
sunt. Quia legit de lupab⁹: ꝙ nu
triunt infantes expositos bestijs.
Sicut fuit de Romulo: quez lu-
pa nutriuit: Prout legit in histo
ria Romanorum: Isti vero ex-
coriant pupillos ⁊ infantes. Lu-

I pus etiã si prius videt hominem
eripit ei vocẽ: prout dic̃ Ambro.
in exameron.omel̃.vi.sic tales: si
prius vident hoiem: q̃z muneri/
bus preueniant eripiũt sibi vocez
ne possit loqui in iudicio. Sunt
etiã similes Castori: de q̊ ait So
lin⁹.li.iij.c.xxxv.q̄ cũ hoiem in/
uaserit: connexũ dentibus nõ p̃/
us relaxat q̃z concrepent ossa sb̃
dẽtibus eius.sic isti nõ cessãt: do
nec cõfringant pauperes. Mi
che.iij. Insuper excoriauerunt: ⁊
ossa eorum confregerunt: ⁊ cõsci
derũt. Sunt etiã crudeliores lin/
cib⁹.de qbus Hiero. ep̃la.lxxv.
q̄ licet ore rapido deuorẽt: tãdiu
tñ memoriaz hñt p̃dandi q̃z diu
venter est vacu⁹. Ubi v̊o sangui
ne pasta est feritas: cuz saturitate
succedit obliuio: donec memori
am reuocet esuries. Sz isti satia
ti spolijs pauperũ: nõ cessant: ali
K os spoliare. Sunt etiam crude/
liores leonibus esurientibus. Ait
enim Solinus.li.iiij.c.viij. Cle/
mẽtie sunt multa inditia in leoni
bus. Prostratis parcũt: in viros
potius q̃z in feminas seuiunt: in
fantes nõ nisi in magna fame pe
rimunt: nec a mr̃a separant. Sz
isti nulli parcunt: vt dictuz est. Et
sicut est de lupis: q quãdo habẽt
multos filios peiores sunt: prout
dicit ph̃us.vj.de aĩalibus. sic isti
q̃to plures habent filios: tãto ra
L patiores sunt. Sed talibus euenit
quod contingit auibus deplũmã
tibus bubonẽ. Ut enim dr̃.vlij.d̃
animalibus. Aues volant ⁊ de/
plũmant bubonem. ⁊ postea ve/
natores: cuz illo capiunt multas
aues. Sic accidit istis. Dum eniz
iniuste pauperes spoliant: ipsi iu/
ste a principe spoliantur. Et dum
alios spoliãt temporalib⁹: ipsi pri
uant spũalibus. Isai.xxxiij. Ue q
predaris. Nonne ⁊ ipse predabe
ris: Hi sunt inexcusabiles. qr cuz
ipsi sint diuites: nihilominus spo
liant pauperes: Ait Ambro.i.de M
benefi.aloquens talẽ. Diues eras
Qua cã: aliena rapiebas: egestas
non compulit. Ideo te feci diui
tem: vt excusationẽ nõ haberes.
Cur non afuisti iniuriã patiẽtib⁹:
Ideo te feci potentẽ: non vt vio/
lentiam inferres: sed repelleres:
Eripe inqt pauperem: ⁊ egenuz
de manu peccatoris liberate: Se
quit. Dum eni augere opes. occu
pare terras cupim⁹: iustitie for
mam exuimus: beneficentiã cõ/
munẽ amittimus. Uere eni lucr̃
in arca: damnũ in conscientia: ait
Aug. in sermone de innocentib⁹
Sed damna spũalia predicti nõ
cogitant: qr excecati malitia: ⁊ ra N
pidi auaritia sunt. Sicut est d̃ ca
ne: q duz proiecta sibi aperto ore
deuorauit: ad spem tñ venturi in
hyat. Sic isti dum deuorãt quod
fortuna p̄iecit: ad rapinã nihilo/
minus sunt erecti: p̄ut ait Señ.
de raptoribus ep̃la. lxx. Et quod
irrationabiles creature nõ faciũt
isti non

isti non abhorrent. Ut enim dicit vi. de animab⁹. Non est modus auium vnius speciei: q̄ vna comedat aliam: ⁊ tn̄ isti cōfratres spiritualiter deuorāt. Mich. iij.
O Quasi comederūt carnē populi mei. Unde legitur de Tiberio in cronicis breuib⁹. Q̄d cū suaderetur sibi: tributa augenda eē p̄uincijs respōdit: boni pastoris ñ esse pecus deglutire. Nec isti cogitant q̄ erit eis durū iudicium: q̄ multi ꝯ eos clamabunt: ⁊ de eis conq̄rent: ⁊ aduocabūt: ⁊ iudex etiā seuerus. Quot enim bona iniuste abstulerunt: tot ꝯ eos clamabūt. Quot lachryme pauperum quot suspiria: quasi tot legiste ꝯ eos aduocabunt. Ecc. xxxv. lachryme vidue: ad maxillas descēdunt: ⁊ a maxilla ascendūt in celū: ⁊ deus exauditor nō delectabitur in illis. Job. xxxi. propter multitudinem calūniatorū clamabunt. Abacuh. vij. ve qui ꝯgregat auaritiam malā domui
P sue. Sequit. Quia lapis de piete clamabit. vñ narrat Petr⁹ Damianus in tractatu suo. de quodam infirmo ad mortē clamāte: ⁊ vlullante: q̄ sex nūmos a paupercula vidua acceperat: q̄ verberabat de manibus sanctorum Andree ⁊ Gregorij: vt videbat ei. Et quot inquit passus illa fecerat in laborando: vt eos a me requireret: tot ictus a sanctoꝝ manibus pertuli. Nec mirum: si supernus iudex talibus ē seuerus: q̄ vt dicitur. Eccle. xxxviij. Qui offert sacrificiū ex substātia pauperis: quasi q̄ victimat filiū in cō
Q spectu patris. Si talis est. dux sacrificium offert: qualis est dum spoliat? Caueant igitur presides ⁊ ꝯsiliarij: ⁊ collaterales p̄ricipū ne sint raptores: aut spoliatores pauperū: nec cōsultores alijs ad expoliandum.

¶ Capl̄m. vij. de voluptate comessationū.

Septimū vitiū curialiū est comessationib⁹. siue ocijs ⁊ vāis ludis noxia vacatio. Ut enim patet ad sensū curiales p̄dictis indulgent ⁊ vacant: ⁊ in talib⁹ etiā student. Sic
R n. improperat Amos. vij. Optimates capita populoꝝ ingrediētes pompatice domui israel. Sequit. Qui dormitiš in lectis eburneis ⁊ lasciuitis in stratis vestris Isai. v. Ue qui potentes estis ad bibendū ⁊c. Et q̄d p̄uersius est. de die faciūt noctem. ⁊ ecōuerso Dormientes de die: ⁊ vigilantes nocte ait Sen̄. de quodā potente epistola. lxxxvij. q̄ maiorē partem noctis in ꝯuiuio exigebat: ⁊ vsq̄ ad horā diei sextā dormiebat. hoc eius erat matutinū. Similiter narrat ep̄la. cxxv. de quodā fabulatore elegante: qui ait: se habitasse supra domū Papinij qui erat ex hac turba lucifugarū. Et circa horā sextā noctis audic

bat clamorem. Et tũc vocabant
S cellerarij. ⁊ coqui. ⁊ quero ait ille
quasi irridendo: qd sit. ⁊ dr̃: illũ
a balneo exijsse: ⁊ mulsuz popo/
scisse. Valde inquit frugaliter vi
uebat. Nihil obseruabat nisi no
ctem. Qδ dicit irisorie. vnde tali
bus ꝯpetũt q̃ ait Virgili⁹: fuisse
in conuiuio Didonis. li. v. vbi dr̃
Postq̃ prima quies epulis mē
seqꝫ remote. Crateres magnos
statuunt: ⁊ vina coronãt. Fit stre
pitus tectis: vocēqꝫ ꝑ ampla vo/
lutant. Atria: dependent licini la
quearib⁹ aureis. Incensi: ⁊ noctē
flãmis fumalia vincũt: hec ille.
T Et quia a libero pr̃e ꝓximus est
intemperantie gradus ad ꝯcon/
cessam venerē: ait Vale. lib. v. c.
i. ⁊ ventrem distentũ cibo sequit
voluptas genitalium: ait Hiero.
ep̃la. xxxvij. Iδ in horũ conuiuio
sequit qδ fuit in dicto ꝯuiuio Di
donis. De q̊ Virgili⁹ v bi. s̃. Infe
lix Dido: lōgũqꝫ bibebat amorē
De talibus ait Señ. ad Helbiã.
Vomũt vt edant. O miserabiles
quoꝝ palatum non nisi ad ꝓcio
sas exercitat escas. Isti aũt: non
viuunt recte. ait Señ. Nō viuit
q libidini ⁊ somno viuit. Isai. v.
ve qui cōsurgitis mane ad ebrie
tatez sectandã. Sequit. Cithara
⁊ lira: ⁊ timpanũ: tibia ⁊ vinũ in
V ꝯuiuijs nr̃is: ⁊ opus dñi ñ respi/
citis. Ob ista vitia ⁊ ꝯsilia q̃ con
sueuerũt regnare in curijs q̃ nō
sunt regulate legib⁹ dei: nec mo/
deramine temꝑantie ordiate: et
phi fugiebant curias: put dicit i
ꝓlogo policrati de Socrate: cuz
ab eo quereret: q̃re nō in forensi
bus negocijs versaret: respondit
Que locus hic calet: ego nescio
⁊ que ego caleo: locus hic nescit.
Ego eniz contēno que aulici am
biunt: ⁊ que ego ambio illi contē
nunt. Iō Ioannes Salobinen/
sis intitulauit librũ suũ q dicitur
X Policratus de nugis curialium
phoꝝ: q͛ illos ꝓ parte ꝯtinet, put
ait ipse in ꝓlogo libri. ¶ Cōsilr
sancti viri declinant curias: nisi
quaten⁹ cogit necessitas: vl̃ aia/
ruz exigit vtilitas. Vñ Dauid nō
venit ad Kalēdas Saul. i. Reg.
xx. Conuiuium ēt herodis nō in
trauit Ioãnes. sꝫ in eo fuit decol
latus e Math. vi. Meli⁹ eniz est
ire ad domũ luctus q̃ ad domũ
ꝯuiuij Ecc. vi. Iō dicit. in tracta
tu. xij. abusionum. Quinta abu/
Y sio est: mōachus curialis. Quia
vt sequitur ibi: ordo claustralis:
⁊ ordo curialis sunt diuersi. Ibi
enim sedes in insidijs cũ diuiti/
bus ⁊c. Hic dicis: nō sedi cũ cō
cilio vanitatis. Ibi insidiaris vt
rapias pauperem: hic dicis odi/
ui eccliam malignantiuz ⁊c. Ibi
dextera tua repletur muneribus:
hic laus inter innocentes man⁹
tuas. Due tamen sunt curie prin
Z cipum secularium. Quorũdam
qui ecclesias instruũt quorũdaz
qui destruunt. Alia eiz curia Da

uid: alia Absalonis: ꝓut ibi bene distinguit: ⁊ in vtranq; preualuit Chusi: non Achitophel. Chusi enim silentium interpretatur. Achitophel ruina fratris. Ad vtranq; ꝙo vtilis est accessus bonorum virorum. s. vt bonum ꝓmoueant: et malum impediant. Malorum autem ad vtranq; inutilis: ꝓut ibi dicit bene: vbi sequitur. Sexta abusio est monachus causidicus scilicet qui amat plus esse de discumbentibus cum Herode quam in carcere claustrali cum Joanne. Jbi enim videt puellam saltantem: ⁊ caput Joannis in quo est gratia truncatum. Duo enim caput Joannis amputant. id est xpm a corde separant: curiositas ⁊ vanitas. vt enim dicitur ibi. licet non videat in disco caput Joannis videt tamen que effuso sanguine acquiruntur: vacham vidue ⁊ porcum pauperis. Jn carcere principis moritur pauper: ⁊ tamen de substantia pauperis comedens monachus: principi blanditur. Consiliarij igitur principis vel domini terre qui obtinent locum cordis in republica: sint tales vt descriptum est. Et collectio. i. senatus: studeant: vt tales sint quales erant illi de senatu Romano. vt enim ait Tulius. v. de offi. Regum populorum ⁊ nationum portus erat: ⁊ refugium senatus. Consimiliter collectio consiliariorum principis sit in refugium tribulatis ⁊ pauperibus.

A

B

C

Nona distinctio. De informatione militum.

Capitulum .i. Quare milites per manus significantur.

Consequenter prosequendum est de illis qui se habent ad modum manuum in republica. quales sunt milites. Manus enim reipublice sunt homines militares. Qui conuenienter per manus significantur. Manus enim parate sunt ad adiuuandum de nature imperio: ⁊ quantum vtilitatis habent nulli scire licet. ait Sene. epistola. xxix. Opus enim manus est tangere atrahere: impellere: ait Commentator ethi. i. Jdeo manus est talis dispositionis: quod possit talia facere: ait Algaçel li. iij. Et manus est organum organorum. iij. de anima. Et non est vnum instrumentum sed multa li. xiiij. de animalibus. Sicut ergo manus sunt in corpore naturali: ad impellenda nociua: ad percutienda infestantia: ad atrahenda necessaria: ad conseruanda alia membra: ⁊ deffendenda sic sunt milites ad ista efficienda in republica: ⁊ quemadmodum manus se specialiter ad caput opponunt protegendum ne ledatur: sic sunt milites in republica ad custodiam vite principis: qui est caput: vt dictum est. s. vnde ait Saluator. Estote prudentes sicut serpentes. Super quod Augu. de doctri. xpiana. c. v. dicit. Pruden

C D E F

tia serpentis est: q corpus ponit
ꝓ capite deffendēdo. Ad quo d
hortabatur ipse discipulos. Ideo
de illis qui fideles sunt potest di
cere respublica: siue ecclia illud
G ps. Qui docet man⁹ meas ad p
lium. ꝛc. his militibus debet pre
dicator euangelicus exprimere
militie institutionem ꝛ dignitatē:
antiquorum militum probitatez:
militaris discipline seueritatem:
ꝛ de his cuz eis conferre ad edi/
ficationem.

¶ Capl'm. ij. De militie institu/
tione.

P Rimo autem videndū
de militie institutiōe. vt
eniz legitur in principio
historie Romanoꝝ: condita ciui
H tate a Romulo: quam ex nomi/
ne suo Romā vocauit: mille pu
gnatores de ipsis elegit: quos ex
numero: milites appellauit. Mi
les enim dicitur: quasi vnus ex
mille electus: vel miles mille va
lens: ait Papias. Romulus p/
us milites e populo sumpsit ꝛ ap
pellauit. Et sic miles est nomen
laboris ꝛ honoris: ait Poli. lib.
v. c. vij. ¶ Secundo videnduz
de his que militem faciunt: de q
bus Poli. lib. vi. c. v. bene dicit.
Quō duo sunt precipue que mili/
I tez faciunt. electio scilicet ꝛ sacra
mentum. vnde ꝛ Vegetius Re/
natus bene de electione milituz.
In hoc inquit: corporis reipubli
ce salus ētiā: vt tyrones nō tm̄
corporibus sed etiaz animis pre/
stantissimi deligant. ad vires re/
gni: ꝛ romani nominis funda//
mentum. In prima delectione
idest electionis examinatiōe cō
sistunt: ne leue hoc publicet offi/
cium: aut passim quibuscūqꝫ cō
mendandum. quod apud vete/
res iter tot varia genera virtutū
precipue constat esse laudatum.
Iuuentus enim est: cui defensio
ꝓuinciarum imminet: qui mori
bus: viribus ꝛ virtutibus excelle
re debet. honestas enim ydoneū
militez reddit: ꝛ verecundia: duz
prohibet fugere sepe facit esse vi
ctorem. Sequitur. A magnis. n. K
viris magnaqꝫ diligentia ꝯuenit
eligi iuniores. Cum vō diligens
electio: in iudicio fuerit approba
ta: signādi sunt: ꝛ ascribēdi mili/
tie qui ad eam inueniuntur ydo
nei. Nam ꝛ velocitas requiren/
da est ꝛ robur, ꝛ vtrū armorum
disciplina quis edere vel edicere
valeat: ꝛ an habeat confidentiā
militarem: ꝛ huiusmodi. Pleri
qꝫ enim q̄uis non improbabi/
les videātur in specie: tamen ex/
perimentis probantur indigni.
Repellendi sunt igitur min⁹ vti/ L
les ꝛ in locum eorum strenuissi
mi. subrogandi. In oi eiz confli
ctu non tam prodest multitudo
q̄ virtus: in qua exploranda: for
manda: ꝛ promouēda: ducis vti
tur taz opera q̄ iudiciuz. hec ibi.
Cū magna igit examiatōe ꝛ dili

gētia ab antiq̄s milites eligebāt.
¶ Capl'm.iij.de sacramenti mi
litie qualitate.

E sacramento v̄o mili-
M D tari ait Policra.vbi.s̄.
c.vij.di.q apud Juliuz
Frontinū: Lucio flaco: ⁊ Gayo
varone ꝯsulibus milites primo
iureiurando facti sunt. Antea.n.
sine sacramentoa tribunis tan-
tūmodo rogabantur. Ceterum
ipsi inter se coniurabant: se fuge
aut formidis causa non abitu-
ros neqꝫ ex ordie recessuros: ni
si teli petendi: hostis ve feriendi
causa: aut ciuis seruandi. Et hoc
dicebatur militie sacramentum:
N quod ⁊ xp̄ianoꝝ principum etiā
auctoritate firmatur: ⁊ vsu. Con
ceptio huius iuramenti est: prout
dicit Poli.vbi.s̄.⁊ Uegetius li.
iiij.c.i. Jurant quidem milites p
deū: et xp̄m eius ⁊ sp̄ūm scūz: ⁊
per maiestatez principis: que s̄z
deum humano generi diligen-
da ⁊ colenda. Jurant inq̄z: stre-
nue se facturos omnia que prece
perit princeps. Cum enim legi-
ptime quis acceperit principatuz
tanq̄z presenti deo fidelis: ei est
p̄standa deuotio: impendendus
peruigil famulatus. Jurant etiā:
nunq̄z se militiam deserturos: vl'
mortem pro republica recusatu-
O ros: cui⁹ sunt ascripti militie. Cū
qꝫ hoc prestiterint iuramētū: cin
gulo militari dotantur ⁊ priuile-
gijs. A deo ergo obtinuit: vt ele
ctio. ⁊ sacramentum militem fa-
cerent: vt sine electiōe nemo cō
scriberetur: aut sine sacramento
nemo nomen militis aut officiū
sortiretur. Unde refert Tuli. prio
de offi.c.xl.de Pompilione im
peratore: in cuius exercitu filius
Catonis militabat: q cum Pō
pilio videretur: vnam legionem
dimittere: Catonis filiuz q in ea
militabat dimisit. Et cuz ille amo
re pugnandi in exercitu remane
ret. Cato ad Pompiliuz scripsit P
vt si pateretur: illum in exercitu
remanere: secundo eum obliga-
ret sacramento: quia priore amis-
so: iure cū hostibus pugnare nō
poterat. ¶ Similr' Marci Ca-
tonis senis epistola est ad Mar
cum filium in qua scribit: se au-
disse: eum dimissum a Consule:
cum in Macedonia bello persi
co miles esset. Monet ergo: vt
caueat: ne bellum ineat. negatqꝫ
ei vim esse cum hoste pugnare
qui miles non est: q: militez nō
credebat nisi eum qui sacramen
to in militiam consecratur. Pa
tet ergo militum dignitas: fidei
firmitas: ⁊ sacramenti obligabi-
litas. Cuius forma est: vt deo pri
mum fides debita: deinde princi
pi ⁊ reipublice seruet incolumis. Q
Et ideo magna pericula militūz
si tales non sunt: ⁊ nisi fidez ⁊ iu
ramentum seruent. Et licet forte
sint: qui se teneri non videantur
ecclesie ex sacramento sollemni

quia plerūqꝫ ex cōsuetudine nō prestatur: nullus tamē est: qui sacramento tacito: vel expresso: ecclesie non teneatur obnoxius. Et forte ideo cessat apud aliquos solēnitas iuramenti: quia ad h omnes inuitat: ꝛ coarctat necessitas officij ꝛ sinceritas fidei. Inoleuit enim ꝯsuetudo solemnis: vt ipsa die qua quis militari cingulo decoratur: eccliaꝫ solemniter adeat gladioqꝫ super altari oblato: qua

R si celebri professione seipsum obsequio altaris deuoueat: ꝛ gladij idest officij sui iugem deo spōdeat famulatum. Neqꝫ eniꝫ necesse est: vt hec: verbo profiteantur cum legiptima militie professio: facto eius videat inserta. In homine eniꝫ illitterato: ꝛ qui magis arma debet noscere q̄ꝫ litteras: non oportet semper exigere professionem litteratam sicut in hominibꝰ litteratis: quales sunt epi ꝛ abbates: ꝑut dič Poli. vbi. s. ¶ Capłm. iiij. De militum ꝟtuositate.

Uales autem debent eē

q milites scilicꝫ strenui: audaces: impauidi: expti: prouidi: moribus prediti ꝛ venusti: patet ex dictis. Unde in exortatione Bernardus ad milites tēpli loquens d̄ militia ꝛ militibus ait tria esse necessaria: preliāti. s. vt sit strenuus īdustriusqꝫ miles: ꝛ circūspectus ad seruanduꝫ: ex-

S peditus ad discurrendum: parat ad feriendū. vnde vt essent tales instruebantur a principibus: prout narrat Salustius de Pompeio: ꝙ cum alacribus saltu: cuꝫ velocibus: cursu: cum validis: virtute certabat. Neqꝫ enim ille aliter potuisset par esse Sertorio nisi se ꝛ milites suos frequentibꝰ exercitijs ad prelia preparasset. Rescindendi: aut scisitandi: insiliendiqꝫ ars non mediocris est. cuius beneficio cautela illa seruatur: vt miles ad inferendum vulnus sic in hostem insurgat: vt ei

T ex aliqua parte non parcat. Exercitium natandi percomodū est. Missiliū maxime vsus: quibus hostis eminus leditur ꝛ terretur ꝛ eorum exercitatio: lacertis robur acrescit: ꝛ iaculādi peritia atqꝫ vsus acquiritur. Non igit effeminati vel delicati: aut trepidi: milites esse debēt: sed tales vt dictum est. Optima eniꝫ militi sūt hostem ferire: presidia agitare: nihil metuere nisi turpem famam hiemē ꝛ estateꝫ vltro pati: humi

V quiescere: eodem tempore laborare: ꝛ inopiā pati. His ergo preceptis milites hortabor. ꝛc. De h

Z similiter ait Uegetius Renatus addijciens: inutile esse: militem tenere nutritum: ꝛ delitijs assuetum: preferens tanq̄ꝫ aptiorē plebem rusticam: que sub diuo ꝛ in labore nutrit: solis patiens: hymbrē negligēs: balneoꝝ nescia: delitiarum ignara: simplicis animi

paruo cibo contenta: duratis ad omnium laborum tolerantiam mēbris: cui gestare ferrū: fossaʒ ducere: onus ferre consuetudo viruere est. &c. Dicit etiam Poli. li. vi. c. ij. q Gedeon sicut habet Judic. vij. vicit innumerabiles
X hostium copias in expedita paucitate virorum fortium: quos nō facile credendum est in delitijs vrbium: aut regalibus epulis qtidianisq; conuiuijs didicisse: vt aquam lamberent. eos tamē dominus pceteris cēsuit eligēdos. Si tamen interdū necessitas exigit: vrbanos delicatioresq; ad arma compelli: ex quo nomē recepere militie: laborare: discurrere: pondus portare: & solem: pulueremq; ferre discant: parco victu vtantur. & rustico: & interduʒ sub diuo: interdum sub papilionibus
Y cōmorentur. Tunc demum ad vsum erudiantur armorum. Et si lōgior expeditio emergit: in angarijs plurimuʒ: detinendi sunt. proculq; habēdi ab illecebris ciuitatis: vt eo modo & corporibus eorum accedat & animis. Nec mirum: si tales eligebant ad mi-
Z litiam quia ab aratro vocabātur ad consulatum & principatuʒ: vt dictum est. s. a Valerio lib. viij. c. iij. Sed quia hodie multi milites vacant lasciuijs: ocijs: aleis: & aucupijs: effemiati sunt: & in militia inexperti. Cōtrario de Romanis militibus est: in quorum pre

coniuʒ ait Lucanus. Hircani membra sua romani more quiritis. Induxisse togā. Sed hodie A
multi plus student ornamētis vestium & armorum q exercitijs & industrijs bellorum: & tollerantijs laborum: cum oporteat: milites: nitidiores esse armis militaribus q vestibus. vnde legitur de Hanibale: cum apud regem Anthiocum moraretur cā profugij: & rex ostentaret exercitum in signis aureis & argenteis florentem frenis & phaleris prefulgentem: rex gloriabundus respiciēs Hanibalem ait. Putasne roma B
nis satis esse hec omnia. Ille lepide: breuiter & acerbe eludens ignauiam militum preciose ornatorum ait. Plane: satis esse credo. Et si Romani auarissimi sūt pugnabūt acrius propter predā. quesierat de numero exercitus: & de estimatione equiperanda. Ille vo respondit de preda. Nō tamen vituperanda sunt ornata arma: & aurea: dummodo non acquirantur ex vanitate & ostentatione: cuʒ legatur: Machabeos habuisse clipeos aureos. i. Ma- C
chabeo. vi. Sed hi habuerūt talia arma ad eorum magnificentiam & probitatem: & mutuaʒ incitationem & hostium terrorem. Ex fulgore enim illorum clipeorum: fortitudo gentium dissipata est. Sed arma inaurare ex ostentatione: pomposjtate: & vanitate

feminenz est: ait Ber. vbi. s. Co
operitis equos sericis: depigitis
hastas: clipeos: sellas: frena: cal/
caria auro: ꝛ argẽto gẽmisq; cir
D cũornatis. Sequitur. Militaria
sunt hec insignia: an potius mu/
liebria ornamenta? Nũquid for
te hostilis acies aurum reuerebi
tur: aut gẽmis parcet? Ideo nar
rat Vegeti⁹ libro. iiij. c. i. ꝙ Sci/
pio Aphricanus: cum ornatum
scutum elegantius vidisset: non
mirari se ait: si tanta cura orna/
E uit illud: in quo plus habebat cõ
fugij q̃ in gladio. Alia tamen rõ
ne Julius Cesar habuit commi
litones taz cultos: vt auro ꝛ argẽ
to politis armis ornaret simul et
ad speciez: ꝛ vt tenaciores essent
in prelio: metu damni: prout le/
gitur libro de vita Cesarum. De
fortitudine quoq; militum: ꝛ ar/
duis factis narrat Vale. libro. iij.
c. vij. per totum. Unde ait ibi de
quodam qui hortans alacri ani/
mo suos ad prelium: ait prande
te commilitones tanq̃ apud in/
F feros cenaturi idest post hanc vi
tam. Mors enim erat eis denũ
ciata: ꝛ victoria promissa: At du/
ctori intrepide paruerunt.

¶ Capitulum quintum. De di/
sciplina militari. Et exercitatiõe:
militum: ꝛ eorum vtilitate.

E quia milites efficiun/
tur virtuosi mõis dictis
in militari disciplina: mi
ro modo antiqui erant in exerci/
tio discipline ipsius militaris. Et
mirabili modo milites erant p̃n
cipibus obedientes ꝛ consulib⁹
ipsos disciplinantibus: ait Vale.
libro. i. c. i. Et hoc multipliciter. G
Vigebat enim apud eos discipli
na militaris in abdicatione car/
nalis voluptatis quo ad fetorem
luxurie. Unde narrat ibi: vt tactũ
est. s. ꝙ Cornelius Scipio eodẽ
momẽto quo castra intrauit edi/
xit: vt omnia que voluptatis cau
sa comparata erant auferrentur
ꝛ submouerentur. Et tunc con/
stat: maximum institorum ꝛ li//
xorum numerum cum duobus
millibus scortorũz abijsse. Et sic
exercitus qui se deformi mortis
metu fedo ictu maculauerat: re/
creata virtute: Numantiam ani/
mosaz ruinis ꝓstratã solo eq̃uit
vt eim dic̃. Poli. libro. vi. c. xij.
Gens ptorum sepissime superat
coꝑ luxuriosissima est. Simili// H
ter regna Siriorum dicunt fuisse
submissa impulsu luxurie. Simi
liter imperiũ Romanũ exaustuz
est. ꝛ diuulsũ Nerone imperãte:
cui⁹ gula fere oia deuorauit: ma
culauit libido: exhausit auaritia:
fregit ignauia. Luxuria cũ super
bia exterminauit vt dictũ est. Vñ
ibidem ait. Duci in re militari ꝓ/
cauendũ est: ne venus ac vinum
pugnantia pectora frangant.
¶ Similiter disciplina militaris I
viguit in eis in cohibitione come
sationũ ꝛ ebrietatũ: ꝛ oium peri

nentiū ad gulā: prout ait Ual. vbi
s̄. ḋ Metello q̄ lixas e castris sb
monit: ⁊ cibū venalē proponi ve
tuit. De quo etiā narrat Uegetius
li. iiij. c. i. di. q̄ milites p̄hibuit vti
alia carne: q̄̄ assa vel elixa. Et ḋ
militibus Julij Cesaris ait li. de
vita Cesarum. q̄ famē ⁊ ceteras
necessitates non tm̄ cū obsiderē/
tur: sed etiā cuz ipsi alios obside/
K rent tantopere tollerabāt: vt Dy/
rachina munitione viso gn̄e pa/
nis ex herbis quo sustentabātur:
cum feris sibi rem agendā dixe/
rit. s. Pompeius. ¶ Itē viguit
apud eos disciplina in cohibitio
ne depredationis ⁊ rapinarū. vn̄
ferť hoc edicto Julium Cesarez
compescuisse milites suos: qn̄ vr
L bem ingressus est. non licere ho
mines spoliare vel templa deoꝝ.
Et de hoc Uegetius vbi. s̄. dic̄. q̄
Cato memorie tradidit etiā fur/
ta: comprehensis inter cōmilito/
nes dxteras esse precisas. Et idē
c. iij. q̄ Lisia dum quendā e via
egressum castigaret: cui dicēti ad
nulli⁹ rei rapinā se ab agmine re/
cessisse: rn̄dit. Ne spēm quidē ra
pturi prebeas volo. ¶ Item erat
mira militū disciplina apud anti
M quos in ocij exclusiōe: ⁊ laboris
exercitatione. Unde narrat Ua/
lerius vbi. s̄. de Metello q̄ ve
tuit: neminē militū ministerio ser
uorū iumentoꝝq̄ꝫ vti: sed vt ipsi
arma ferrent: ⁊ alimenta. ¶ Si
militer narrat Uegetius vbi. s̄. q̄
Afica q̄̄ uis v sue classis non eēt
necessari⁹: ne tn̄ miles ḋ sidia tor
peret: aut per ocij licentiā iniuriā
socijs inferret naues edificare in
stituit. ¶ De admirabili militum N
disciplina in seuera castigatione
excessuum narrat Uaľ. vbi. s̄. po
nēs multa exempla. Sic̄ ḋ Ma
nilio Torquato: q̄ filiū: eoꝙ ipso
ignorante ad dimicandū descen
derat: mactari iussit: satius iudi/
cans esse: patrem forti filio: q̄̄ pa
triā militari disciplina carere. Et
ibi multa alia exēpla de castiga/
tione militū vel permittentiuz se
capi cū essent armati: quos nole
bat redimere Senatus: vel fugi O
entiū de acie: quorū erat punitio
vel q̄ nudi virgis cederenť: vľ q̄
quasi hostes hērenť: ⁊ iterficerēť
vel q̄ eis era ⁊ donaria denegarēť
tur. Et de cōsilibus narrat mul/
tum Uegetius vbi. s̄. Un̄ ait. q̄ le
giōibus que punico bello pugnā
i. militiā detractauerant: in Sici
lia velut relegatis septē annis de
creuit Senat⁹ dari ordeū: ⁊ hoc P
ideo faciebant: q̄ꝛ vt ait Uaľ. vbi
s̄. Eneruos aios odisse solet vir/
tus. Et q̄ꝛ humane imbecillitatis
efficacissimū iuuamētū est neces
sitas: q̄ꝛ vt ait ibi. compressi seue
ritate milites: vite desperatione
implicati: multitudinē hostiū su/
perarunt. Loquiť de illis q̄ coge
banť tenere locum in acieb⁹: ḋ q̄
bus prius fugerant. vt eni ait ibi
dem. Gelasius dux Lacedemo

niorũ egregio dicto disciplinam militie concionabat: inculcando auribus sui exercit⁹: a militib⁹ im
Q peratorẽ potius ꝙ̃ hostem metui debere. Idem Vegetius vbi.s̃. significans.s. in hoc q in prelio dubiã mortẽ timuisset si deseruisset s. aciẽ manere supplicium. Et de hac disciplina bene ꝑdicti auctores vbi.s̃. De vtilitate ṽo discipline: ⁊ constantia militum pꝫ ex dictis predictorũ auctorum. Unde Ualerius vbi.s̃. Disciplina militaris acriter retenta: principatuꝫ Italie Romano Imperio pepit: multarum vrbiũ: magnorum regum: validissimarũ gentiũ regi
R mẽ largita est: Et Poli.li.vi.c.i. dic. ꝙ Romãos: gẽtiũ oĩuꝫ fecerũt esse victores: scia: exercitatio ⁊ fides que electi reipublice impendebant. Ideo preualuerunt aduersus multitudinem gallorũ proceritates germanorum: vires hispanorũ: dolos aphricorũ. prout ait ibidem. Similiter ait Trogus pompei⁹.li.xi. ꝙ Alex. exiguam manũ militarẽ suscepit a patre: sꝫ doctã. Qua assuefacta militie: orbem terrarũ agressus innumeras hostiũ copias fudit. Et ꝺ hoc bñ Poli.li.vi.c.xiij. De cau
S sis discipline siue pena ait. A. gelius.li.vij.di. ꝙ puniẽdis peccatis tres esse causas estimandũ est Uel cũ adhibet pena: castigãdi ⁊ emẽdãdi gr̃a: vt his q deliqt: attẽtior fiat correctiorq;. Alia ẽ: cũ dignitas auctoritasq; eius in quẽ peccat tuenda est: ne pretermissa aiaduersio ꝯtemptũ pariat. Tertia est exẽplũ: vt metu pene ceteri terreãtur. Et has tres scripsit Taurus in primo comẽtariorũ super Gorgiam platonis. Duas ṽo posuit Plato. vnã ꝑpter corrigendum .s. peccantẽ. Aliam ꝑpter exempli metum.

¶ Caplm̃ sextũ: de iure militari ⁊ militum priuilegijs.

Eiure militũ decretoruꝫ T
di.i. Ius militare est: belli inferendi solemnitas federis faciendi nexus: signo dato egressio in hostem: congressio pugne. ⁊c. Priuilegia quoq; militaria que erant ex iure antiquo latius patent. Nã ⁊ liberiores sũt V
⁊ pluribus imunitatib⁹ gaudent in tantũ ꝙ ab angarijs ⁊ perãgarijs. ac sordidis muneribus sunt alieni: ⁊ ꝙ iura licent ignorãt: et lꝫ in potestate patris sint: decastrensi peculio testari possunt. Et ꝙ maxime est: ex publica sollicitudine non permittant egere ꝑut dr̃ in Poli.li.vj.c.viij. Qđ ãt militare licitum sit fidelibus sub principibus legiptime institutis: ⁊ de eorũ disciplina pꝫ. ex doctria Beati Joannis Baptiste Luce. iij. vbi ait. ad milites. Neminem concutiatis: neq; calũniam faciatis: ⁊ cõtenti estote stipendijs vestris. Super quod Aug epl̃a.v. X
Quibus stipendium propriũ suf

ficere debere ꝑcepit: militare vti
ꝙ non prohibuit. Et Poli. vbi
s̄. Preco veritatis ⁊ dn̄i precur
sor nouerat manū militarē pro͂
ptam ad iniurias: rapinis assuetā
⁊ cui nunꝙ̄ aut raro sua sufficiūt
qn appetant aliena: concussione
prohibita exclusit iniurias: rapi/
nas exterminauit: exclusa calum
nia: auaritiā: damnauit: dū prece
pit: vnūquēꝙ contentū esse stipē
dijs suis. Qđ aūt disciplina mili
taris oia conseruet habeť. xxiiij.
q. v. ¶ Jtē ꝙ fideles possint mi
Y litare sub infidelibus in defensio
ne reipublice. salua iustitia ⁊ fide
patet đ sanctis militibꝰ: q milita
uerūt sub impijs imperatoribus
Sicut de sancto Mauritio: ⁊ eiꝰ
socijs. Jō. i. pe. v. Subiecti esto/
te i oi timore dn̄is. ⁊c. Sed quia
sepe peccata comitanť militātes:
nisi sollicita diligentia precaueāt
dicit in vita bea. Aug.: ꝙ inter in
stituta beati Ambro. vnum erat
ꝙ nolebat militare nolentē. Ad
Z hoc comendare: ne si militie co/
mendatꝰ male ageret: eius culpa
suffragatori tribuereť. Et ideo ait
Titus sicut dicit Egippus li. v. ꝙ
in exercitu romano: oportet non
solum virtutem corporis: sed etiā
industriā mentis requiri: nec for
titudinem in hostem: sed etiam
disciplie normā spectari: nec cru/
delis impius: nec insolens miles
nec potius prede ꝙ̄ victorie in/
tentus.

¶ Capitulum septimuz. Quod
milites ecclesiam debent defen/
dere: ⁊ de pena militu3 q officiū
suum bene non faciunt.

T qꝛ miles gladium ac/
cipit de altari vt dictum
est supra ⁊ gladiu3 offert
ac quasi primitias officij sui redi
mit de altari: ad honorem ecclie A
⁊ populi chatholici vtilitate3 mi
litare debet: ⁊ ad mandatū prin/
cipis si fuerit edictum. ait Poli.
vbi. s̄. c. vij. Usus militie ordina
te est: tueri ecclesiam. perfidiam
impugnare: sacerdotiū venerari
pauperū iniuriā propulsare: pac
care prouintiam: pro fratribꝰ: vt
sacramenti docet conceptio san
guine3 fundere: ⁊ si opus est ani
ma3 ponere. vt de eis dicať. Gla
dij ancipites in manibus eorum
Et hoc non ad rapiendum vl' ꝑ
dandū qđ alienu3 est: vel ad bel
lum iniustum inferendum: sed
vt faciant iudicium conscriptu3
i. exerceant officium suū ſm eq/
tatē iudicij. Unde mos fuit mili/
tum antiquorū: spolia hostiū cō
secrare dijs suis: qꝛ publica reli/
gione cōsecrata virtus: nulla lau B
datione priuata indiget ait Uale.
li. iij. c. ij. ponens multa exempla
Uñ Julius Cesar ꝓhibuit spolia
ri tēpla: vt dictum est. s̄. ⁊ exerci/
tus Brōnij mansit inuictus do/
nec ausus est insurgere in deos:
Apolinis inuadens templū: ait
Poli. li. vj. c. xvij. Et Pompeiꝰ

non permiſit ſpoliari templũ: ait
Egipp⁹ li.i. ⁊ ei pepercit Alexan.
put df in hiſtorijs. Multo ma-
C gis ergo milites xp̄iani debẽt ec-
cleſiã honorare: Milites ꝟo nõ
exercentes offm̃ ſuuz mõ debito
vel contrariũ facientes puniebã
tur: redigendo eos ad ordinẽ pe
ditũ: ait Val. vbi.ſ. ponens exẽ-
plũ de Aurelio: q filiũ virgis ce-
ſum: militie munere priuatuz in-
ter pedites fungi coegit: eoꝗ ei⁹
cl'pa: caſtra eẽnt capta. Vel punie
bant etiã pena mortis: vt dictũ ẽ
ait Vegeti⁹ vbi.ſ. di. ꝗ Rutilius
conſul: ex duabus legionibus q̄
loco ceſſerant ſorte ductas in cõ-
ſpectu militũ ſecuri pcuſſit. ⁊ ibi
de pena talium multiplici. Con-
traria predictorum inueniunt in
mult̃ militib⁹: q poſſunt dici mi-
D lites glorioſi: q Trasonẽ Comicũ
vita ⁊ moribus repreſentãt: nar-
rãtes inter mlieres de bellis. De
qbus verificat illd̃ Ethnici. Tũc
exhauſta canunt ꝓlia marte gra
ui. Illic Eacides: illic tendebat
Achilles. Et pingunt fluuido p-
gama tota mero. Qui put ait po
li.li.vi.c.viij. in eo militie ſue glo
riam conſtare credũt: ſi ↄtẽptibi
le ſit ſacrificium: ſi vileſcit eccl'ie
auctoritas: ſi ita dilacerauerit re
gnũ hoĩs: vt xp̄i imperiũ ↄterat
ſi laudes ſuas predicent: ⁊ ſeipos
falſis preconijs mulceãt. ⁊ extol-
E lant cum irriſione audientiũ: imi
tantes militem glorioſum. Hor
virtus: in eo maxime elluceſſit: ſi
clerum ⁊ inermẽ xp̄i militiaz aut
telis aut linguis confodiant: lace
rent diripiãt: ⁊ trucident. Iſti nec
artez habent bellandi nec vſum
q: intendunt potius laſciuijs q̃
militarib⁹ exercitijs: Ideo nõ eſt
tutum: eos ducere ad bellũ: exẽ-
plo Gedeõis iudicũ.vij. Qui cũ
ducẽtis viris q nõ biberãt aquaz
curuat̃ genib⁹: relictiſ formidolo
ſis ⁊ timidis obtinuit victoriam.

¶ Capitulũ octauũ. de multipli
ci militia.

E q: parum prodeſt mi
e litib⁹: ꝗ ſint exercitati: di
ſciplinati: victorioſi: i mi
litia regia: ſi fuerint deuicti in mi
litia xp̄iana: ſciendum ꝗ eſt qua F
druplex militia. ſ. hũana ſub ꝓn-
cipe hoĩe: quos mõuit beat⁹ Io
annes: non facere calũniaz. Lu-
ce.iij. vt dictum eſt. Et iſti debẽt
eſſe electi: diſciplinati. iurib⁹ ꝓdi
ti: ⁊ dure nutriti: vt habitum eſt
Unde Señ epl'a.liij. Fortior mi-
les ex cõfragoſo venit: ſegnis ẽ
vrbanus ⁊ verna. Nullum labo
rẽ recuſant manus que ad arma
ab aratro transferunt. Effemi-
nat aĩos amenitas nimia. Et po
nit exemplũ. Iumenta quorum
vngula in aſpero indurata eſt vi
am quãlibet patiunt: in molli ꝟo
paluſtriq: paſcuo ſaginata citius
ſubſternunt. In primo pulſu de- G
ficit ille vnctuſ ⁊ nitidus. ſ. miles
ſenior loci diſciplina firmat inge

niū aptiūq; magnis cōatib⁹ red
dit. Ideo ait ibi. Indurandus ē
aius: ⁊ a blandimentis volupta-
tum procul abstrahendus. vina
hanibalē hiberna soluerunt: ⁊ in
domitū niuib⁹ atq; alpibus vix
eneruauerūt fomenta campanie
Et qui armis vicerat: vitijs est vi
H ct⁹. Et de his etiā supra habitū ē
¶ Est alia militia xpiana aduer
sus principes ⁊ potestates: aduer
sus carnem ⁊ sanguinē gal. vj. ⁊
eph. vj. de qua Job. vij. Militia
est vita hoīs super terram. Ubi
Gre. mor. viij. in principio bñ d
hac militia ⁊ hostibus cōtra quos
I est militandū. In qua militia mi
litans fidelis debet esse de idu-
stria prouidus: disciplina exerci-
tatus: virtute preditus: constātia
animosus. Plus eni est vincere
diabolum: q̄ pharaonē cū exer-
citu: ait. Ber. super cañt. Omel.
xxxix. ¶ Est alia militia votiua:
qua militat homo contra hostes
fidei: quales sunt milites tem-
K pli: ⁊ alij cruciferi. Quos bñ hor-
tatur: ⁊ monet Ber. vt dictum
est supra. Sūt etiā alij milites: q
ex diuino amore: ⁊ fidei deuotio-
ne cōtra hostes fidei se exponūt
Unde ait Ber ibi. Securi proce
dite milites ⁊ itrepido aio inimi
cos crucis xpi propellite. Sequi
tur. Quā gliosi reuertunt e pre-
lio. Et post. Impauidus pfecto
miles: q vt corpus ferro: sic aiuz
lorica induit. ⁊c. ¶ Et est militia
virtuosa siue ecclesiastica: q̄ mili
tant plati ecclesie ⁊ predicatores
illius. ⁊ contra heresim: ⁊ contra L
errorū adinuētores. i. Thi. i. La-
bora sicut bon⁹ miles. Et hi oēs
milites informandi sunt mōis di
ctis ⁊ si militantes in prima mili
tia debent esse prediti virtutibus
mlto magis i alijs militijs ⁊ d ta
libus virtutibus que eis compe
tunt debet predicator euangeli-
cus conferre cum eisdem.
¶ Decima distinctio. De infor-
matione ppli laborantis. ¶ Ca-
pitulum primum. Quare per pe
des designant laborantes ⁊ d pe
dum proprietatibus.

Icut per man⁹: milites
O signant in corpore reipu
blice: sic per pedes popu
lus inferior conuenienter accipit
Sunt eni deputati ad humiliora
officia ⁊ obsequia reipublice ꝑm
instructionez Plutarci vt dcm M
est. Unde ait. Quasi socios pedi
bus faciamus: ne offendant ad
lapidē obicē: vel alius multiplex
ingerat casus. Illis eni eo magis
necessaria est puidentia. quo plu
ra inueniūt offendicula: dū i ob
sequio corporis in terra gradiun
tur: eisq; iustius tegmētorum de
bet esse suffragiū: q totius corpo
ris erigunt: ⁊ sustinēt molē: Pe
duz āminicula: robustissimo cor-
pori tolle: suis viribus non proce
det: sed aut turpiter inutiliter ⁊ mo N
leste manibus repet: aut brutoꝝ

ope mouebit ꝛc. ¶Magna ergo
vtilitas hoꝝ pedū: magnaq̄ꝫ cu
ra sūt ꝑtegēdi: custodiēdi ꝛ diri
gēdi: Op⁹.n.pedis ē: corp⁹ sustē
tare: ait Comētatoꝛ.ethi.i. Sic ꝛ
populi inferioris opus est: ad mo
dum pedū rempublicā sustenta/
re: ꝛ supportaꝛ: vite necessaria ꝑ
parando ꝛ obsequendo. Et ꝺ his
O pedibus Job.iij. Pedes meos
subuertunt. vbi moꝛ.xx. Grego.
ait. Quid per pedes ecclie. nisi ex
trema ipsi⁹ membra signantur:
que ad opera terrena deseruiūt.
Que tāto celerius ab aduersario
falli possunt. q̄to sublimia min⁹
intelligunt.

¶ Capitulum secundū. Qꝺ la
boꝛēt. fideliter. ꝛ ꝺ numero septē
artium mechanicarum.

Et sic in republica diuer/
e sa sunt membra: sic ꝛ di
uersa officia: queadmo/
dum est in corpore naturali. Ro.
xx. Sicut in vno corpe multa mē
P bra habem⁹. ꝛc. Et.i.coꝛ.xij. idē
Sicut igit predicti pricipes ꝛ alij
sunt admonendi: vt exerceāt sua
officia fideliter: qualia descripta
sunt: sic ꝛ isti sunt admonēdi. vt
exerceant sua officia: ad que ꝺpu
tati sunt: q̄.s. laboꝛent fidelr̄. ꝛ re
ligiose: siue sinceriter: fructuose:
ꝛ vtiliter: cogitantes: q̄ homo ad
laboꝛē nascit. Job.v. ꝛ q̄ beat⁹
est: ꝛ bn̄ erit ei q laboꝛes manuū
suaꝝ manducabit: ait ꝑpha La
boꝛ aūt istoꝛum est. in operib⁹ ar
tiū mechanicaꝝ que sunt septem
ꝑut dic Hugo Didascolus parte Q
ꝑma. q̄ mechanica continet se/
ptem scias.s. Lanificium. Arma
turam. Nauigationē: Agricultu
ram venationem. Medicinam
Theatricam.

¶ Capl'm tertiū. Qꝺ laboꝛātes
caueant a peccatis.

In ꝑmis ergo homines
i laboꝛantes sunt admo/
nendi: q̄ sint a peccatis
imaculati.s.a furtis: fraudib⁹ mē
datijs: voluptatibus: ꝛ alijs q̄ so/
lent tales cō comitari. Et vt oꝛdi R
nata intentione laboꝛent. ꝛ ma/
lint laboꝛare q̄ ociose viuere. vl'
mendicare. vt in laboꝛando deū
oꝛent: ꝛ inuocent: decimas: ꝛ ob
lationes ecclesie soluant: ꝛ elemo
sinas faciant pꝛout possunt. Et si
hec fecerint sperare possunt ꝺ mi
sericoꝛdia dei. Et vere tales: deo
sunt accepti. vnde legit de quodā S
li.vij.collationū: collatione.ij. q̄
cum ad oꝛationē ꝛ preceptū ab/
batis Joannis: demon exire nol
let de demoniaco: adueniente se
culari: q sibi ꝑmitias attulit disces
sit. A quo cū abbas quereret oꝛ/
dinē vite: respondit: se nulli⁹ esse
conscium: cū manibus quereret
victū: ꝛ nū̄q̄ mane ad rura ibat
aut vespere redibat. nisi pꝛius lar
gienti deo i ecclesia gratias age/
ret nec de fructibus aliquid vsur
paret: nisi decimas ꝛ ꝑmitias da
ret. Nūq̄ se boues ꝑ aliene mes T

fis vicinla duxiſſe:niſi eorũ ora
clauſiſſet:ne dãnũ iferret. Simi
liter addidit ſe cõpulſũ añ duo-
decim annos parentũ imperio
cum vellet monachuz perfiteri:
ſponſam duxiſſe: quã adhuc vir
ginem virgo:ſororis noie cuſto-
diebat. Quod audiens abbas di
xit:non imerito demonem ab'eo
expulſũ. Ex quo apparet norma
ꝛ regula laborantium in orando
deum mane ꝛ veſpere. Et lȝ non
vacet eis ire ad ecclia ȝ greſſu cor
poris: eant ſaltem greſſu mentis.
V Itẽ patet norma eorũ in ſoluen-
do decimas ecclie: ꝛ in cauendo
damnũ alijs:ꝛ vt viuant in con-
tinentia coniugali. vel viduali:ſi
nolent viuere in virginali. Et tali
bus deus auget ꝛ lucruȝ ꝛ res tẽ-
porales: eoꝙ merent benedictio-
nem dei ꝛ hoiuȝ. Benedictio eni
dei diuites facit ꝑuer.x. Vñ legi
tur in vita Joannis elemoſynarij
añ fi. de duobus fratribus calcia
menta facientibꝰ:quorũ vnꝰ ha-
X bebat magnã familiã:vxorẽ: fili-
os:patrem:ꝛ matrẽ: quos alebat
de arte ſua propter deum: ꝛ vaca
bat eccleſie ſine intermiſſiõe. Ali
us ꝟo fuerat eo ditior: nec i eccle
ſia permanebat :ſed in feſtiſ ꝛ do
minicis ẽt laborabat:nec tñ ſeipȝ
ſolũ nutrire valebat. Inuidẽs er
go alteri dixit cum ira. Unde tu
ſic diues factꝰ es:ego ꝟo plus ar
ti mee vacãs in paupertatẽ deue
ni: Cui ille. inueni precium in ter
ra ex quo factus ſum diues. Et ſi
vis veni mecũ:ꝛ ſi quid inueneri
mus:accipe dimidium. Qui cuȝ
acqeſceret: ꝛ ſequeret eũ:benedi
xit illi deus:ꝛ diuitẽ fecit. Cui al-
ter. Nihil inueniebã in terra eſti
matũ gratia precij. Sȝ qꝛ dñs di
xit. Querite primum regnuȝ dei
ꝛ iuſtitiã eius: ꝛ hec oia adijcient
vobis: Ideo dixi tibi. Euidẽter Y
ergo hic inſtruuntur laborantes
qualiter debeant laborare.

¶ Capitulum quartũ. De infor-
matiõe ſingulorꝫ. prout cõuenit
arti ſue.

Tnõ ſolum generaliter
debet ꝑdicator euangeli
cus inſtruere laborãtes
ſed ſpecialiter quemlibet laborã-
teȝ in arte ſua: vt ſicut laborat ar
tificialiter exteriꝰ:ita laboret ſpi-
ritualiter ad aie vtilitateȝ. Sicut
cum videt laborãtes in lanificio
que ars prima numerata ẽ:ꝛ cõ-
tinet oia texendi: cõſuendi: ꝛ tor Z
quẽdi gña: que fiunt manu:acu:
fuſo:rota:ſubulla:ſiue alijs iſtru-
mentis:ꝑut ait Hugo vbi.ſ. Ta
les dȝ predicator monere: vt faci
ant ſibi veſtem ſpũaleȝ. exẽplo.ſ.
fortis mulieris que queſiuit lanã
ꝛ linũ ꝛ operata eſt ꝯſilio manu-
um ſuaꝝ:ꝛ ſtragulatã veſteȝ fecit
ſibi. ꝑuer. vltimo. Et vt ſic labo-
rãs indutus veſte nuptiali ingre-
diat regnuȝ. hec veſtis eſt chari-
tas ait Greg. ſuꝑ euangelia. li.ij. A
omel. xliij. Que texit duobꝰ pre-

cepḡ ait idē: vt dilectio dī sit ad
mōuꝫ stamis: ꝛ dilectio ꝓximi
ad modū subtegmis. ℭ Similr
qn̄ ꝑdicator videt laborātes in ar
te armature: qua fiūt illa qbꝰ pro
tegamur: aut percutiamꝰ. dꝫ eos
monere: vt habeant arma spūa/
B lia. Ephe. vi. Armaturam dei in
duite vos. Stulti eni sunt si pre/
parantes alijs arma mālia: nudi
remanēt contra tella hostis spūa
lis. ℭ Similiter qn̄ videt naui/
gantes: ꝛ in ipsa arte laborātes dꝫ
eos predicator monere: vt faciāt
sibi nauē pnie: que est secunda ta
bula miseris post naufragiū: ait
Hiero. epi. lxxxviij. ꝛ apphēdāt
C crucē xp̄i: que est nauis. ait Au/
gu. super Johānem omel. ij. In
sinuet etiā eis: ꝙ mare est mun/
dus: q tumultibus causarū: ꝛ vn
dis se illidit. ait Greg sup euan.
li. ij. omel. iiij. Quot. huiꝰ maris
pericula? Sūt eni in eo reptilia q̊
rum nō est numerus. Nec ē pos
sibile illud trānsire sine naui cru/
cis ꝛ pnie. ꝛ sic de alijs. ℭ Simi
liter qn̄ videt laborantes in agri
cultura siue in agro q sationi de/
putat: siue sit cōsitus arboribus
D siue pascuis: siue floribus: vt ait
Hugo vbi. s̄. dꝫ monere eos: vt
bn̄ colant agrū siue hortū cordis
i. cor. iij. Dei agricltura estis. Ne
s. alicui taliū dicat illud ꝓuer. xx/
viij: Per agrū hois pigri transi
ui: ꝛ per vineā viri stulti: ꝛ ecce to
tū ꝛpleuerāt vrtice. Magna eni
dementia est: cū magno labore co
lere agrū exteriorē pro fructu tpa
li: ꝛ nō colere interiorē ꝓ eterno.
ℭ Caplm quītū. De informatio
ne venatorum.

Similiter qn̄ videt predi/
cator laborantes in vena
tione: que diuidit in feri
nā. aucupiū: ꝛ piscatoriā: quaruꝫ
E vtraqꝫ fit multis mōis: vt ait Hu
go. vbi. s̄. dꝫ eis intimare: que ve
natio est licita: q̄ illicita: Naꝫ lꝫ
ea que est pisciū sit licita ēt clerico
vel monacho: prout habetur de
ꝯse. di. vltima. Nunqꝫ de manu
tua. ꝛc. illa tamen que est ferina:
vl aucupiū n̄ oi tpe: nec oi ꝑsone
licita est. di. lxxxvi. Qui venato/
ribꝰ donant: non homini donāt.
F sed arti nequissime. Et post Esau
venator erat: quia peccator erat.
Et penitꝰ non inuenimus in scri
pturis sacris sanctum aliqueꝫ ve
natorem: sed piscatores sanctos
inuenimus. Sequitur. Quid ꝓ/
dest ieiunare visceribus: ꝛ luxu/
riari venatibus? Et distinguit ibi
apparatus. ꝙ est venatio oppres
siua. ꝛ h̄ illicita. ꝛ est Harenaria
cum bestia dentata. Et qui hanc
exercet peccat mortaliter. Et est
saltuosa in siluis ꝛ saltibus. Et h̄
licet sit licita: tamen ex causa fit
illicita: vt ī q̄dragesima. Et. xxx.
q. viij. Si nulla. Item est illicita
ex persona: sicut episcopo nō est
licita. di. xxiij. Quorūdam layco
ꝟo licita est ꝓ pellibus ꝛ carnibꝰ

non ob

non ob voluptatem. Et hec ꝺ ea que est cum strepitu ⁊ clamore. G Ponere ꝺo rethe vel laqueū si ne strepitu ⁊ clamore: ⁊ sine cani bus licitū est clericis: vt dicit ibi apparatus. ¶ Predicator ergo debet exprimere vanitatum varie tates: cursuum ꝓteruitates: tem porum amissiones: inutiles occu pationes: fructuum modicitates que cōcomitant venatores ⁊ ve nationes: quando post vnam be stiolam sicut post lepusculum ti midum tot currunt milites: tot cursores: tot cornuum clangores tot vlulatuum vociferationes: ⁊ in fine vtilitatis paucitates: ⁊ la borum inutilium amissiones. Et sic de multis alijs vt patet consi H deranti. Ille aūt venationes que fiunt ad exterminium noxiarum ferarū: sicut luporum vulpium et huiusmodi: licite sunt ⁊ faciende modo debito ⁊ tempore cōgruo ⁊ alijs venationibus ꝑeligende: qꝛ sunt ad vtilitatem cōem. Vn̄ narrat Poli. lib. i. c. iiij. Qꝺ va tes mantuanus fertur interrogas se Marcellum: cum depopula tioni auium operā daret: an auem mallet instrui in capturam auiū: an muscā formari in extermina tione muscarum. Cumqꝫ ille que stionem ad auunculū Augustum retulisset: illius consilio elegit: vt I fieret musca: q̄ a Neapoli mu scas abigeret: ⁊ ciuitatem a peste insanabili liberaret. Que optio ē impleta. Et de modo impletiōis narrat Alexander. necꝗ li. de na turis rerum di. qꝛ cum Neapo lis: sanguisugarum infinita peste vexaretur: liberata ē a Marro ne idest Uirgilio: proiecta in fun do putei hyrundine aurea. Qua extracta a puteo mundato: euo lutis multorum annoꝝ curriculis totam ciuitatem repleuit exerci tus infinitus hyrundinum: nec sedata est pestis donec sanguisu K ga aurea in puteum mitteretur. Qualitercūqꝫ autem hoc fuerit: liquet ex ꝑdictis: voluptati ⁊ de lectationi preferendam esse mul torum vtilitatem. ¶ De pericul ⁊ vanitatibus venationem ꝯco mitantibus. ⁊ quibus personis ē licita: ⁊ quibus temporibus: debꝫ predicator euangelicꝰ eos ad hu iusmodi opera informare. Et qa licet sit illicita quibusdā: si tamē non posset sine culpa aliquando L exerceri: patriarcha Isaac n̄ mi sisset filium ad opus illud anꝗ disposuisset illi bn̄dicere. Tamē ex causa: ex tempore: ⁊ ex perso ne conditione: ⁊ ex modo inde bito potest esse illicita vt dictū est vnde legit de Edagaro rege An glie: qꝛ cum die dn̄ica iuisset ad venandum ⁊ beatus Diustanus sacris idutus: eū ad altare diu ex pectasset: audiuit ab angelis in troitum misse. ⁊ kirieleyson. ⁊ post Ite missa est. Et cum diceretur ei a rege aduenientē: qꝛ celebraret

noluit amplius celebrare: Et ex/
inde prohibuit regem: ne die do
minica iret venatum. viris ergo
M ecclesiasticis: quorum est archa
na celestia scrutari: ꝛ scripturarū
delitijs delectari: ꝛ a mūdi vani/
tatibꝰ sequestrari: minime decet
talibus implicari.

¶ Caplm.vi. De admonitione medicorum.

Similiter quando predi/
cator videt laborātes in
medicia: ꝛ medicine ope
ra inquirentes debet medicos in
formare: vt ipsi precaueant mor
bos animarum scilicet peccata:
iuxta illud Luce .viij. Medice
cura teipsum: ¶ Item debꝫ eos
informare: ne scilicet acceptent:
alios curare anteꝗ̄ ipsi in sciētia
N sint instructi. vt eniꝫ ait Comen
tator ethi.ix. Oportet ꝙ medicꝰ
sit instructus disciplina ꝛ experiē
tia: ꝛ ꝙ adhibeat diligentiam in
medicando: ꝛ insinuet cām mor
borū. Quia vt ait Señ .epistola
xcix. Multos morbos mlta fer
cula faciunt. Et ibidem. Innu/
meros esse morbos non mirabe
ris: numera eos. Sed antiquitꝰ
nō fuit ita: qꝛ medicina fuit pau
carum scientia herbarū. Et illos
O cibos excipiebant: q non nisi esu
rientibus placere poterāt. Ideo
nihil erat opus tam magna me
dicoruꝫ supellectili: nec tot ferra/
mentis ꝛ pixidibus. ¶ Iteꝫ me
dicus debet inducere homines
ad abdicationem voracitatis gu
le: qꝛ mos medici est: vt cōtraria
ꝯrijs curet. ait Gre.mor.xxviij. P
in principio. Informandus etiā
est medicus: vt ꝓ diuersitate eta/
tum: temporum: complexionuꝫ:
ꝛ regionum adhibeat medicinā
Sicut exemplificat Augu.epl'a.
v. de quodā medico q adhibuit
qꝺ ꝯgruebat dolori cuiusdā: ꝛ sa
nitas subsecuta ē. At ille post ali/
quot annos grauatus dolore idē
medicamētū apposuit: ꝓpter qꝺ
peius sibi fuit. Et cū a medico q̄
reret: quare hoc: rñdit medicus
ꝙ illi etati non fuisset iussurꝰ ipe
apponi illꝺ medicamētū. Et sub Q
dit Aug. regulā bonā. Tantū va
let rō: vt artibus nō mutatis: qꝺ
ẜm eas fit. est ꝓ tēporum varieta
te mutandū ¶ Est ēt admonē/
dus medicus: ne ingrat lucrum
iniuste: vl' desideret infirmitates
vel morteꝫ hominū. vt enim ait
Señ. vi. de bñfi. c. xxv. Demoste
nes Athenis eū qui necessaria fu
neribus vendicabat dānauit: cū R
ꝓbasset eū magnū lucrū optasse
qꝺ contingere ei sine multorum
morte non posset. Idē de medi/
cis pōt dici: si desiderēt ꝑ lucrū
morbos hominuꝫ siue mortes.
vt eni ait ibidē. Grauissima infa
mia ē medici: opꝰ q̄rere. ¶ Cō/
similiter debet predicator infor/
mare egrotos corporibꝰ: vt sicut
q̄rūt medicamenta corporalia: ꝛ
multa sustinēt pro sanitate hñda

⁊ a perito medico cõsiliũ q̃runt: sic ⁊ etiam multo magis querãt medicinam siue medicamẽtum
S aiaꝝ a deo q est summ⁹ medic⁹. Xp̃s eniz ⁊ v̉bũ ei⁹ ẽ medicamẽ-tũ corporũ ⁊ aiaꝝ: ait Augu.lib. iij. s̃mõe.xxvi.vñ ip̃e dic̃ Ma-thei.ix. Nõ est opus valentibus medicus sed male hñtibus.

¶ Capl'm.vij. De admonitione lusorum.

Onsil'r: qñ p̃dicator vi-
T c det laborantes in thea-trica: q̃ septimo loco nu merata ẽ ab Hug. que quidẽ sci entia est ludoruz: dicta a theatro vbi conueniebat ppl'us ad luden dũ: vt ait ibidem: dz monere eos ad precauendũ ludos indebitos ⁊ lasciuos. Est eim ludus puerse illusionis de q̊ Gene.xv. Vidit Sarra Hismaelem ludentẽ cũ Isaac. In quo ludo vidit illusio nẽ que significabat deceptionez vt ait Aug. super Jo. omel'.xi. Et est ludus lasciuie: vanitatis: ⁊ vo luptatis. Exodi.xxxi. Sedit po-pulus manducare ⁊ bibere: ⁊ su rexerunt ludere. Et tales ludi sũt
V cauendi. vnde Criso. sup Mat. omel'.vi. dicit: ꝙ de⁹ nõ dat lude re sed diabolus. Si luserimus in quit: ante certamen a propria ca damus pigritia. Et est ludus so-cialis honestatis. s. ad corpis re-creationẽ: ⁊ leuamẽ. Et sic legũ-tur phi ludere ait Sene. de tran glitate animi i fi, di. ꝙ Socrates cũ pueris ludere nõ erubescebat X
Et Cato laxabat aium: curis pu blicis fatigatuz. Et sequit: ꝙ ani mi meliores alacrioresq; quieti surgunt. Et ponit exẽplũ de agris fertilibus: quos cito exhaurit nũ q̃ intermissa fecũditas. Ita aio-rũ impetũ assiduus labor frãgit. vires recipiũt paulatiz resoluti ⁊ demissi. ¶ Simil'r põit exẽpluz ꝙ somn⁹ refectioni est necessari us: si tñ cõtinu⁹: mors est. Sic ẽ de ludo honesto. Et iõ inquit le-gũ ꝯditores: festos instituũt dies vt ad ilaritatez publice hoies co gerent: tãq; necessariũ laborib⁹ Y
interponẽtes tempamẽtũ. Seq tur indulgẽdũ est aio: Dandũq; sibi est ociũ: qd̉ alimenti ⁊ viriuz loco sit. Et idẽ dicit Vale.li.viij. c. de societate. vñ Hugo. vbi. s̃. Ludos idcirco inter actiones le giptimas ꝯnumerabat: q2 tem-perato motu naturalis calor nu-tritur in corpore: ⁊ mentis leticia reparat. viri tñ ecclia stici sobrie ⁊ tempate vti debẽt ludo hone-sto: ait ambro.i. de offi. Quia li-cet interdũ hõesti sint ioci ⁊ sua ues: ecclia stica tñ abhorreret re-gula. Nõ solum ꝓphanos sed ẽt omnes iocos declinandos arbi-tror: nisi forte plerũq;: grauitatis ⁊ gratie plenũ sermonẽ eẽ nõ in-decorẽ. vñ de btõ Joãne aposto lo ait Cassianus.vij. collatiõe. ꝙ cũ molliter p̃dicẽ demulceret: vi dẽs eũ qdã iuuenis miratus est.

A ta ntū virū sic facere. Cui sanctꝰ
ait. Quid gestas in manu? At ille
Arcū. Cur inqt nō semper ten/
sū circūfers? Et ille ne iugi curua
tiōe fortitudo mollescat. Sic ait
sanctus: non te offendat hec par
ua laxatio: qꝫ nisi remissione qua
dam rigorē qs laxet: nō pōt ob/
secūdare. i. iugiter secūdare. viri
ergo celici: quales sūt eccliastici
religiosi: ludos prio mō dictos
B cueant. Et si aliquo ludo vtātur
debita sit causa: debitus modus
locꝰ: ⁊ debitū tempus. ac religio/
se persone. vnde Señ. epistola.
xviij. Quid mihi lusoria ista cō/
pōis? Nō ē ad iocūda locus ad
miseros vocatus: opem te latuꝝ
naufragis: captis egris. egentibꝰ
pollicitꝰ es. Quid ergo agis hic?
Cuz quo ludis timet. Succure.
Oēs vndiqꝫ ad te manꝰ tendūt:
C perdite vite peritureqꝫ aliqd au/
xiliū implorant. vir. n. eccliasticꝰ
⁊ doctor euangelicꝰ: q vocatꝰ est
ad dandū alijs ꝯsiliū: ⁊ auxiliū:
nō dꝫ intēdere ludis vanis in q/
bus demones delectant. vnde in
somnis dictuz fuit illi Romano
vt ludi instaurarent: sicut recitat
Augu. viij. de ci. c. xxvi. ¶ De lu
D do vero alee ⁊ eius periculo dr i
summa de casibus. lib. ij. Nō illi
qui ludūt ad aleas vel taxillos:
⁊ qui ludo intersunt. aut pticipes
sunt: vel inspectores peccant. Et
ibi de peccatis ꝯcomitantibus ta
lem ludū: qualia sunt: desideriū
lucrandi voluntas spoliandi: v su
ra: mendatia: ociosa verba. vt. n.
ait Poli. li. i. mēdaciorꝝ ⁊ periu
rioruz mr est alea. vñ ⁊ Chilon
lacedemoniꝰ: iūgende societatis
cā missus Corinthū: duces ⁊ se/ E
niores ppli ludētes alea inueniēs
infecto negocio reuersus est. di.
nolle se gliam Spartorꝝ: qrū cō
structo Bisātio clarescebat: hac
maculare infamia: vt dicerēt cū
aleatoribꝰ ꝯxisse societatē. ¶ Cō
similiter: regi Democrito in ob/
probriū puerilis etatis: tali aurei
a rege spartorꝝ dati sunt. Et sic q
dē munere exhonoranda visa ē
adolescētia senilis: ⁊ q̄ in maiesta F
te regis: leuia comittere minime
verebat. ¶ Ecōuerso est de ma
gnatibus mltis hodie. Sliantur
eniz: si venaticā nouerint vanita
tē: si in alea sint instructi. si in lu/
dis vanis expti: cū tñ dicat Se/
ne. in puer. Aleator qᵗᵒ in arte
doctior: eo neqor. Magna ē igi
tur vesania: tali arti insudare Et
nō solū nobiles itendentes tali/
bus sibi nocēt: sed etiā mltis alijs
quibꝰ dant audatiā ⁊ exēplū: tali/
bus vacādi: ⁊ liberos suos ⁊ he/
redes exemplo suo ad talia puo
cant. iuxta illd. Si dānosa senem G
iuuat alea: ludit ⁊ heres. Bulla
tus paruo eadē mouet arma fre
tillo. Quia vt ait Satirus. Citiꝰ
nos corrumpūt vitiorꝝ exempla
domestica: magis cū subeūt ani
mos auctoritatibꝰ. Et iō pclare

fert dixisse Themistocles: ne respublica ludere videat: defectuq3 sui relicta grauitate pronunciet. ¶ Cap. viij. Quo laborātes, dn̄r pedes. Et de cura istoꝝ pedm.

L Aborātes igit in p̄dictis artibus mechanicis: ꝛ opib⁹ ad eas ptinentib⁹ siue in quibuscūq3 alijs ptinentibus: ad rēpublicā: sunt q̄si pedes ipsius: qui obsequūt ei: ꝛ eā sustētant. De quib⁹ pedib⁹ custodiendis: dirigēdis: statuēdis debēt habere curā3 magistrat⁹. vn̄ Plutarcus eadē dicit in omnib⁹ exequenda q̄ humilib⁹. i. multitudini ꝯpetant siue prosunt. Nam paucitas plurib⁹ cedit. Et ea cā sunt instituti magistrat⁹: vt a subditis iniurie ꝓpulsent: ipsaq3 respublica q̄si illoꝛu3 opificio calciet. Est enim q̄si descalciata. qn̄ iniurijs exponit: q̄ nihil pōt ignomini⁹ esse gerētib⁹ magistrat⁹. Afflict⁹ nanq3 pplus: q̄si principis podagram arguit: ꝛ ꝯuincit. Et sic ait aposto. i. Cor. xij. omnia mēbra: vnū corp⁹ sunt: Que tamen mēbra: diuersa habēt officia: et quolib3 indiget alteri⁹ officio. Et tūc est quodlibet mēbrū perfectū cū attingit ꝓprie virtuti. vij. phisi. ꝛ iiij. Mathau. hoc est cū singulū pōt facere suū opus. Et equoce ē illud qd nō pōt: suum opus facere: vt serra lignea equoce ē serra Sic ē in corpe reipublice: qꝛ sūt diuersa mēbra ꝓportiōaliter vt dcm̄ ē h̄ntia diuersa officia: qꝛ q̄dlib3 idiget offō alteri⁹. Et tūc ipa ē i statu dbito: qn̄ neutꝛ vsurpat officiū alteri⁹: ꝛ quodlib3 exercet suum veraciter. ¶ Nec dz mirari qs de coaptatione mēbrorum reipublice mēbris naturalibus: cū dn̄s ostēderit Nabuchodonosor statuā. cui⁹ caput ex auro optimo pect⁹ ꝛ brachia de argento ꝛc. ad significandū varios statū regnorum ꝫm sanctos ibidem. Consimili rōne: in vno regno: diuerse ꝑsone in republica possūt adaptari diuersis mēbris in corpore naturali. vnde ꝛ in tractatu q dr̄ liber phie legitur. qꝛ i ciuitate imaginaria Socratis: caput ipsius Palladis est ad modum arcis. Brachia tāq3 prudētes ꝛ fortes viri iuxta arcē ad ea3 tuendam locata. venter ꝛ genitalia: opifices ciuitatis: ꝛ mulieres. Core ꝛ crura: negociatores: huc illucq3 discurrētes. pedes vo sūt agricole. vn̄ ꝛ negociatores pn̄t significari per pedes quia calcāt terram. Et sub nauigatione ꝯtinetur ars mercandi ꝫ3 Hugonē vbi. s. vel possunt significari per crura qꝛ sustentant rempublica3 suis mercaturis. Mercature. n. multū iuuant rēpublicā: ait Hugo. vbi. s. hui⁹ studiū gerendum gentes ꝯciliat: bella sedat: pace3 firmat: ꝑuata bona ad cōem omniu3 vsū immutat. Et de eorum informatiōe dicet infra parte. ij.

Et in hoc finis partis prime hu ius collationis.

¶ Secũda pars pricipalis. De colligatione membrorum ad inuicem.

¶ Prima distinctio. De colligatione dominorum ad ſeruos.

h Abita deſcriptiõe rei publice i comuni: ⁊ enumerat virtutibus q̄ ſunt neceſſarie eius membris ſiue perſonis ex quibus reſpublica ꝯſtituitur: quia talium perſonarum eſt multiplex colligatio: ⁊ coherẽtia. dirigẽte ſummo magiſtro: vidẽdum eſt de predictorum colligatione ⁊ coherentia. Et

¶ Primo de colligatione ſiue coherentia legali ſiue ordinali ſcilicet poſt peccatũ que eſt dominorũ ad ſeruos ⁊ ecõuerſo.

¶ Secundo de colligatione naturali que eſt parentũ ad filios ⁊ ecõuerſo: ⁊ fratrum ad inuicem: ⁊ cognatorum.

¶ Tertio de colligatione ſacramentali que eſt cõiugatorũ ad inuicem.

¶ Quarto de colligatione ſiue coherẽtia ſpirituali que eſt xp̄ianorꝫ ad inuicez in corpore xp̄i.

¶ Quinto de colligatione ciuili que eſt vicinorum ſiue cohabitantiũ ſimꝉ in villa vel ciuitate.

¶ Sexto de colligatione amicabili que eſt amicoruꝫ ad inuicẽ

¶ Septimo de colligatione ſociali que ẽ ſociorum ad inuicẽ.

¶ Octauo de qualitate conuerſationis quam debꝫ homo habere cum aduerſarijs.

¶ Et differunt iſte quattuor colligationes. Illa enim chriſtianorum attenditur q̄ꝫtum ad gratuita: ſiue q̄ꝫtum ad charitatem. Illa que eſt ciuilis q̄ꝫtũ ad cohabitationeꝫ. Illa q̄ eſt amicabilis q̄ꝫtũ ad ea q̄ ſunt amicitie. Et poteſt eſſe inter abſentes. Illa q̄ eſt ſocialis q̄ꝫtum ad ꝯuictũ ⁊ ꝯuerſationem que fit inter pñtes. exiſtentes eniꝫ in republica: his modis: ordinate ſe debent habere: ⁊ admonendi ſunt a predicatore: vt ſe habeant.

¶ Capl'ꝫ i. De origine ſ̄uitutis.

d E prima colligatione q̄ꝫtum ad vnã ꝑtem ſcilicꝫ qualiter habere ſe debẽt ꝓncipes ſiue dñi ad ſ̄uos dictuꝫ eſt ſupra. Tamẽ intelligere debẽt ꝙ rõ dominandi orta eſt ex peccato: ait Augu .xx. de ci. c. xx. di. Conditio ſeruitutis iure intelligitur impoſita peccatori. Et prima cã ſeruitutis peccatũ eſt. proinde nũq̄ꝫ in ſcripturis legimꝰ ſeruuꝫ anteq̄ꝫ hoc vocabulo Noe iuſtꝰ peccatũ filij vindicaret Geñ. viiij. Nomẽ igiꝉ illõ culpa meruit nõ natura. Nõ debẽt igitur ꝓncipeſ vel dñi nimis extolli de dominatu: cũ non ex naturali cõditione ſint domini: ſed ex merito peccati. vnde ibi Aug. Qui imperant

R seruiunt eis quib⁹ imperare vident
Neqꝫ dñandi cupiditate iperant
sed officio consulendi: nõ princi
pandi superbia : sed prouidendi
misericordia . hoc naturalis ordo
prescribit:ita deus hoiez cõdidit.
Dominamini inqt piscibus ma
ris.ꝛc Gen̄.i.Quia.s.hominem
rationalẽ ad ymaginẽ suaz factũ
nõ nisi irrationabilib⁹ de⁹ voluit
dñari nõ hominez homini: sed
hominẽ pecori. Inde primi iusti
pastores pecoꝝ magis q̄ꝫ reges
hominũ ꝯstituti sunt Gen̄.xliiij.
vt sic insinuaret de⁹: qd postulet
ordo creaturaꝝ.qd exigẽtia me
ritorum. h Aug.post peccatũ ta
men legiptine pn̄cipantib⁹ ƀm le
S gem diuinam ꝛ humanã debent
homies obedire.eph.vi. Serui
obedite dñis carnalib⁹ in timore
ꝛ tremore:ꝛ simplicitate cordis:
sicut xp̄o. Et Gre. Registri.xvij.
c.Liquet:ꝙ oẽs homines natu
ra equales genuit : sed variante
meritoꝝ ordine alios alijs culpa
preponit. Ipsa qdem diuersitas
q̄ accessit ex vitio: diuino iudicio
dispensaꝶ: vt qꝛ omnis hõ eque
T stare non valet: alter regaꝶ ab al
tero. Domin⁹ igiꝶ siue pn̄ceps de
bet iugiter meditari eq̄litatem cõ
ditionis cũ seruis:ꝛ pondus sue
seruitutis ex alia parte:ꝛ non im
perare ex cupiditate nec principa
ri ex superbia : sed ex officio con
sulendi:ꝛ misericordia puidendi:
vt dictũ est ab Aug. Sic cogita
dat Job.xxxi.di. Nunqd non in
vtero fecit me qui ꝛ illum? scilicet
seruũ.vbi mora. xxi.ait gre.ante
mediũ. Potẽtib⁹ viris magna ẽ
virt⁹ humilitatis: ꝯsiderata equa
litas conditionis. Et post. Ma
nu humillime cõsiderationis de
primendus est tumor elationis.
V Gen̄.ix. Terror vester ac tremor
sit super cuncta aialia terre. vbi
Greg. hõ aialib⁹ irrõnabilibus
non ceteris hominib⁹ nã prelat⁹
est. Idcirco dr̄ ei.vt ab aialib⁹ nõ
ab hominib⁹ timeatur. Quia ꝯ
nãm supbire est: ab eq̄li velle ti
meri. Et de h Sen̄. ep̄la .xlviij.
loqnens ad impatorẽ ait. Cũ ser
uis familiariter viuere decet pru
dentiã tuã. Serui sũt: imo hoies
Serui sũt: imo ꝯtubernales : ser
ui sunt: imo humiles amici. ser
ui sunt: imo cõserui. Si cogitaue
ris: tantũdez in vtroqꝫ licere for
tune. Itaqꝫ rideo istos qui turpe
X estimant cũ ƀuo cenare. Quare?
nisi qꝛ supbissima ꝯsuetudo: ce
nanti dño stantiũ seruoꝝ turbaz
circũcingit? Seqꝶ. At ĩfidelib⁹
ƀuis monenꝶ labia.s.ne loquanꝶ.
Et post. eiusdem arrogantie pꝓ
um iactura totidẽ esse hostes: q̄t
seruos. Nõ habem⁹ eos hostes:
sed facimus pp crudelitatẽ. vn̄
sequitur. Interim: crudelia ꝛ in
humana pretereo: que nec tanq̄ꝫ
hominibus qdẽ: sed tanq̄ꝫ iumen
tis abutimur. Quia cũ ad cenan
dũ discũbim⁹: ali⁹ sputa detergit:

alius reliquias temulentorũ col-
Y ligit: ali⁹ preciosas aues scindit p
pect⁹ ⁊ clunes infelix q huic vni
rei viuit: vt altilia decenter seccet
Sed miserior ẽ q hec voluptatꝫ
causa docet q̃ꝫ q necessitate di-
scit. Et post ↄcludit ibi. vis tu co
gitare istum quẽ seruum dicis ex
eisdẽ seminib⁹ ortũ: eodem cibo
frui: eque spirare: eque mori. No
Z li ergo de vsu suoꝝ disputare: in
q̃ superbissimi: auarissimi: ⁊ cru
delissimi sum⁹: hec tamẽ ꝑcepti
mei sũma ẽ: vt sic cũ infimo vi-
uas: queãdmodũ supiorẽ tecũ vi
uere velis. ¶ Preterea dñs co-
gitare dꝫ: ꝙ forte aliq̃ tp̃e erit ser
uus. vñ Señ. ibi. Nescis q̃ eta
te Hecuba suir cepit: q̃ Cressus
qua Darij mr̃: q̃ Plato: q̃ Dio
genes. viue cũ seruo clementer:
viue cõiter. In s̃mõe istũ admit
te: in ↄsiliũ ⁊ ↄuictũ. ¶ Itẽ cogi
A tare dꝫ dñs: ꝙ q ẽ seru⁹ ↄditiõe:
ẽ forte liber v̓tuali libtate .s. mẽꝫ
si absqꝫ pcõ ẽ. vñ Señ. vbi. s̄.
Seru⁹ ẽ: sꝫ fortasse lib aio. Ser
uus ẽ h̄ ei ñ nocebit. Õñde qs ñ
sit. Ali⁹ libidini suit: ali⁹ auaritie:
ali⁹ ambitioni: oẽs timori. Nul
la seruit⁹ turpior q̃ꝫ volũtaria. cũ
ergo sit possibile: ꝙ aliqñ dñs
sit seru⁹ ꝑdictaꝝ passionũ: ⁊ forte
B seru⁹ erit dñs eaꝝ: non superbe
efferre se dꝫ sup seruũ. Ideo cõ-
cludit ibi Señ. Colãt te serui tui
poti⁹ q̃ꝫ timeãt. Sed ad rabiẽ co
gũt nos delitie: vt qcqd ñ ex vo
lũtate repẽdet: irã euocet. Regũ
nobis induim⁹ aios. ⁊c. Et Idez
Señ. d̓ clemẽtia. c. x. Seruis im
perare moderate: laus est. Et in
mancipio cogitandũ est nõ q̃ꝫtũ
illd̓ impune pati posset. sed q̃ꝫtũ
tibi de⁹ pmittit. q ẽt captis ⁊ pre-
cio ↄpatis pcere iubet: q̃ꝫto iusti⁹
iubet hoib⁹ liberis igenuis hõe
stis nõ vt mãciplis abuti: ⁊ seqͣ
Cum in seruũ oĩa liceant: ẽ aliqd̓
qd̓ in hoĩe licere cõe ius aiantiũ
vetat. vbi ponit exẽplũ: de crude
litate Polliõis: q seruũ eo ꝙ eũ C
offenderat feris in viuario piecit
⁊ illas hũano sanguine sagiabat
hõ mille mortib⁹ dign⁹. ¶ Nõ
tñ pmittendi sunt serui viuere in
lasciuia: ⁊ sine disciplia: imo sunt
castigandi ⁊ disciplinandi debi-
to mõ. Querulũ. n. gen⁹ seruorũ
est: ait Hiero. epl̃a. xcij. Ideo sũt
disciplinandi. panis enim ⁊ disci
plia ⁊ op⁹ seruo. ecc. xxxiij. Hec
tamen disciplina debꝫ esse mode
rata ⁊ regulata iustitia ⁊ ratione.
virga enim murmur oẽ ↄpescit
ait Señ. epl̃a dicta. Istaꝫ equali D
tatẽ cum seruo cogitabat beatus
Martin⁹: qñ v̓ sa vice armigero
suiebat. vñ ⁊ exẽpluꝫ charitatis
erga inferiores ostendit dñs ⁊
magister: cũ lauit pedes discipu-
lorum. Io. xiij. et qñ erat in me-
dio sicut qui ministrat Luc. xxii.
Non tamẽ denegandũ qn serui
oẽs ⁊ subditi: cũ oi affectu. humi
litate ⁊ reuerẽtia seruire debeant

dn̄is reddentes Cesari que sunt
E Cesaris: ꝛ deo que sūt dei. Mat.
xvij. ꝛ .i. Pe.ij. serui: subditi esto
te in omni timore dn̄is. Sed ad
monēdus est domin⁹ ꝛ p̄nceps:
ne tumescat corde ex dn̄io: nec
seruum cōtemnat iniuste ex suo
imperio. Qualr̄ aūt debet esse si
cut pater patrie: pius clementia
ꝛ iustus disciplina dictū est.s̄.

Caplm̄ .ij. De informatione
seruorum.

Quantum vero ad aliam
partem .s. qualiter serui
debēt se habere ad domi
nos: notandū: ꝙ admonēdi sunt
F vt intelligant: peccatū fuisse cau
sam seruitutis. vt dictum est. ꝛ vt
eoipso odiant peccatū quo indu/
xit seruilem captiuitatem: ꝛ pctm̄
precaueant: ne incidant in turpio
rem seruitutē. Qui eni facit pec
catū seruus est peccati. Jo.viij. ꝛ
vt sint liberi mēte: nec nimis do/
leant de exteriori seruitute: sicut
monet Apo.i.cor.vij. Seru⁹ vo
catus es: non sit tibi cure. Sequi
tur. Qui in dn̄o vocatus est ser/
uus libert⁹ est domini. De ori
G gine ƀo huius vocabuli seruus
Aug.ꝺ ci.dei.v bi.s̄. Origo inqt
vocabuli seruorum in latina lin/
gua creditur ducta: ꝙ hi qui iure
belli possent occidi: a victoribus
seruabantur ꝛ fiebant serui a ser/
uando appellati.

Cplm̄ tertiū. De fidelitate ser
uorum ad dominos.

Sunt autē serui ꝛ subditi
omnes siue sint milites
siue serui admonendi de
perfecta obedientia dn̄o vel prin
cipi: ꝛ stabili fidelitate. ꝛ hoc ex
puro corde. Debent enim diligēt
dn̄m suum perfecto affectu: euꝫ
magnificare ꝛ preconiçare salua
veritate: affatu: el obedire prom/ H
pto affectu: vitam eius ꝛ honorē
custodire sollicito nixu: exemplo
populi israel: qui noluit ꝙ dauid
iret ad bellum.ij. Reg.viij. ꝛ dixe
runt: Tu vnus pro milibus repu
taris: Et exemplo Joab. q noluit
capere vrbem: ne victoria nomi
ni suo ascriberet.ij. Reg.xij. Sic
antiqui: reges suos magnicabāt I
ꝛ eis i omnib⁹ obediebat: ait vir
gilius li.i. recitans dictuꝫ militis
Enee. q ait. Rex erat Eneas no/
bis q̊ iustior alter. Nec pietate fu
it: nec bello maior ꝛ armis. Que
omnia euidēter patent in fidelita
te quam debent principibus: Et
nota: ꝙ quicunqꝫ fidelitatem iu/ K
rat: obligat se ad infrascripta Si
cut notat Hostiē. in sūma sua: ti/
tulo de feudis. versi. Quid sit fi/
delitas. Que his versibus conti
nent. Incolume: facile: tutū quo
qꝫ. possibis honestum. Utile con
silium fidus dabis auxiliumqꝫ.
Qui sic exponunt. Incolume. in
tendit dicere: ne sit in damnū do
mino suo. Sed oē venenū: oēm
infirmitatē: ꝛ mortem: ꝛ oēꝫ cor/
dis lesionem pro posse suo vita/

bit facile:ne.s.illud ꝙ domin⁹ fa
L cere intendit:⁊ de facili facere po
test reddat ei difficile. Sicut faci
unt multi:latenter ĩpedimẽta pro
curãdo. Tutũq3.s.ne sit dño suo
in damnũ de secreto eius reuelã
do alicui qui possit obesse: vel de
munitionibus suis: per quas pos
set esse tut⁹ ipsas prodendo alteri
tradat: Sed pro posse subueniat
⁊ defendat. Possibis.i. possibile
ne.s.illd qd dñs facer itẽdit:⁊ ẽ si
bi possibile reddat ei impossibile
M sicut dictũ est de facili: Honestũ
ne sit ei in damnũ de possessioni-
bus suis. vel alijs que ad hone-
statem pertinent. Sicut ne vxo-
rem: vel filiã: vel sibi affines: aut
ei cõmissas de hõestet. Nec car
men famosũ: vel aliud verbũ vl
factuz per qd fama dñi sugillari
aut diminui posset ꝯponat dicat
vel faciat: nec audiendo vel dissi
mulando ꝯsentiat nec ad similia
N aliquẽ inducat. Utile: ne sit ei i dã
nuz de rebus suis: Quinimo ne
vtilitatẽ eius in aliquo impediat
sed eam bone fide ꝓcuret. Con-
silium non dabit.s.contra eũ: sed
bona fide sibi cõsulet quicqd po
O terit:⁊ sciet ad eius vtilitatẽ:⁊ cõ
trarium dissuadebit. Fidus dabis
i.tu qui es fidelis vasallus dabis
pro dño tuo fidus: ⁊ auxiliuz de
ꝑsona ⁊ reb⁹. Debet etiã corde ⁊
opere vasallus dño subuenire: a
malo abstinendo ⁊ bonũ facien
do. Forma ꝟo sacramenti q̃ ho-

die cõiter obseruat talis est. Ego P
talis iuro sup hec sancta dei euã
gelia ꝙ ab hac hora in antea vs
q3 ad vltimũ diẽ vite mee: tibi ta
li dño meo fidelis ero cõtra om
nem hominẽ excepto imperator
vel rege. Quod verbũ nulla in-
diget additione: sed integrã ⁊ per
fectam continet in se fidelitatem
Sed propter simplices qui non
intelligũt hec adijciunt. Iuro in
q̃3 ꝙ nunq̃3 scienter ero in consi
lio vel facto q̃ tu vitam amitteres
vel membrum: vel quo recipes Q
in persona lesionẽ aliquam: iniu
riam vel contumeliaz: vl q̃ amit
teres honorem aliquem quẽ nũc
habes: vel in,ãna possidebis: aut
debeas possidere. ⁊ si sciuero vel
audiero: ꝙ aliqs velit aliqd isto-
rũ ꝯ te facer: ꝓ posse meo: ne fi-
ai ipedimẽtũ pabo: Et si ipedimẽ
tũ parare nequiuero: tibi q̃3 cito
potero nuntiabo. ⁊ contra eũ pro
posse auxilium parabo. Et si cũ
tigerit: te rem aliquã quam habe
bis iniuste vel casu fortuito amit
tere: eam recuperare: ⁊ recupera
tam omni tẽpore retiner iuuabo
Et si sciuero: te velle aliqd iuste d
fendere. ⁊ inde spãliter vel gene-
raliter fuero requisitus: meũ tibi
pro posse parabo auxilium. Et si
mihi aliqd in secreto manifesta-
ueris: illud sine tua licentia nulli
pandã vel faciaz ꝙ pandat. Et si
consilium meũ super aliquo fa-
cto postulaueris: consulam tibi:

ꝙ magis videbit̃ mihi expedire.
Nunq̄ in persona mea aliqd fa-
ciam scienter vel dicam ꝙ perti-
R neat ad tuā iniuriam vel contu-
meliaꝫ. Et nota : ꝙ in omnibus
predictis in qbus tenet̃ vasallus
dño: tenet̃ fideli seruo dñs: vt ibi
dem bene ꝓbat̃. ¶ Prelati vͦ
hoc sacr̃m fidelitatis prestāt qñ
consecrant̃: sicut habet̃ ex̃ de iu-
reiurādo. Quorū forma talis est
Ego talis eṕs ab hac hora in an
tea fidelis ero sācto Petro: san
cteq̄ꝫ romane ecclie: ⁊ dño meo
pape tali: ⁊ eius successoribus ca-
nonice intrantibus. Non ero in
consilio vl̃ facto: vt vitam perdat
aut membrū: vel capiat̃ mala ca
ptione. Consiliuꝫ quod mihi aut
S per se aut per litteras: vel per nū
tiū manifestabit: ad eius damnū
nulli pandam. Pontificū ecclie
Romane: ⁊ sanctorum patrū re
gule adiutor ero: ad defendendū
⁊ protegendū: saluo ordine meo
contra omnes hoies. vocat⁹ ad
synodum veniam: nisi fuero im-
peditus canonica ꝓpreditione.
Legatum apostolice sedis: queꝫ
certum esse cognouero in eundo
⁊ redeundo honorifice tractabo:
⁊ in suis eū necessitatib⁹ adiuua-
bo. Apostolorū limia: aut ꝑ me:
aut per nūtium annis singulis vi
sitabo: nisi eorꝫ absoluar licentia.
sic me deus adiuuet. ⁊ hec sancta
T dei euangelia. ¶ Cum igit̃ tā cle
rici q̄ꝫ layci suis maiorib⁹ ad fi-
delitateꝫ teneant̃: licet differenter
⁊ ꝺm magis ⁊ minus: iō admo-
nendi sunt spāliter ꝺ fidelitate ser
uanda. Fidelem eniꝫ seruū ⁊ pru
dentem cōmendat dñs: ⁊ remu
nerat Mat. xxv. Et hoc etiā exē
plo antiquoruꝫ: sicut militū Cesa
ris qui erant deuotissimi sibi nec
ab eo quasi possibiles separari ꝓ
ut legit̃ li. de vita Cesarū. Et sicut
ait Valerius. li. iij. c. viij. De quo-
dam milite eius: qui cum captus
eēt: ⁊ ad Antoniū perductus: rñ
dit eidē. Jugulari iube me: quia V
nec salutis beneficio: nec mortis
supplicio adduci possum: vt Ce-
saris miles esse desinam: ⁊ tuus
esse incipiam. Ceterum: quo con
stantius vitā contempsit: eo facili
us impetrauit. Antonius eni: vir
tuti eius incolūitatē ꝑstitit. ¶ Si X
militer narrat de alio qui noluit
promissione vite separari ab illo.
Cum eni a Scipione salus ei da
ret̃: si se futurū Pompei militeꝫ
affirmasset. rñdit. Tibi qdeꝫ gra
tias ago. sed mihi vti ea cōditio-
ne vite. opus non est. Sine enim
vllis ymaginibus nobilis est ani
mus. Ex quo exemplū euidēs ē.
ꝙ miles dei non debet separari a
deo nec vite promissiōe nec mor
tis timore ꝺm illud Apli. ro. viij.
Quis nos separabit a charitate
xpi. ⁊c. Item exemplum: ꝙ q̄ꝫto y
qs fidelis est dño suo legiptimo
tanto magis cōmendandus est
ab aduersario. Et de hac fidelita

te seruoꝝ ad dños Uale.li.vi.c.
viij.msta. Ubi di. ď fidelitate Pā
piniōis serui. Qui cū aliqui essēt
missi: vt dominū suum occiderēt
seruus cōmutata veste cum eo ⁊
mutato anulo: clam illum emisit
seqꝫ in cubiculum eius recepit: ⁊
se vt pampinionē occidi passus ē
Z Breuis facti hec narratio: sꝫ nō
parua materia laudatiōis. ¶ Si
militer narrat de seruo Ancij: q
Ancius cum esset proscriptus: ⁊
vider̄t homines domesticos cir
ca rapinā occupatos: dissimulata
fuga penatibꝰ suis nocte ꝑduxit
illiusqꝫ seruus q fuerat ab eo vin
culorum pena cohercitꝰ: ⁊ inex
piabili nota. lr̄arum per sūmam
A oris contumeliam inuitus cū ista
videret. s. alios lucro intentos: ⁊
ipse nihil aliud erat q̄ꝫ vmbra ⁊
ymago suppliciorꝫ: maximum
emolumentuꝫ iudicauit salutem
illius a quo hec patiebat᷑. ⁊ āmo
to dño suo roguꝫ extruxit: ⁊ quē
dam senē a se occisum superiecit
Et venientibus militibus ⁊ inter
rogantibꝰ vbi Anciꝰ esset: manū
rogo intentās r̄ndit. ibi illum vri
datis crudelitatis piaculis. Et qa
verisimilia loquebat᷑: habita ē vo
ci eius fides. Quo euenit: vt An
cius assequeret᷑ statum acgrende
incolumitatis. Magna igit᷑ serui
huius ad dominuꝫ fidelitatis ⁊
charitatis magnitudo. Et ibideꝫ
de alijs seruis fidelibus dñis su
is. Et de fidelitate seruorꝫ erga
dños Sen̄.iij.de bn̄fi.c.xiij.vbi
narrat de seruo qui adaptauit si
bi vestem ⁊ anulos dñi sui: ⁊ se
obtulit occidendū pro illo. Qui
forte fuit ille: de q̊.s̄.Ual. ¶ Ibi B
dem narrat de duobus seruis: q
s.capta quadā vrbe: fugerunt ad
hostes. Et hoste cū suo exercitu
intrante vrbeꝫ: precucurrerūt ser
ui illi ad domū dñe sue: ⁊ eā adu
xerunt. Ac querentibus que naꝫ
esset: ꝓfessi sunt: crudelissimā ab
eis duci .s. vt torqueret᷑. Que sic
euasit: ⁊ ambos postea manumi
sit. ¶ Ibidem narrat de seruo q
primū occidit dominū suum: ne C
occideret᷑ ab hostibꝰ. ⁊ deinde se
ip̄m traiecit vno ictu dicens: Tē
pus est: me cōsuler̄ mihi. Iā eni
dñm meū manumisi. ¶ Simi
liter narrat de quodam incluso a
Cesare. q petijt a seruo: vt sibi da
ret venenū: ⁊ cum ille non posset
euadere: qn sibi traderet quod pe
tebat: medicamentis innoxium
dedit illi. ⁊ accessit ad filiuꝫ dicēs
Iube asseruare: donec intelligas
an venenū dederim patri tuo. Il
le tn̄ sopitꝰ est et vixit: ⁊ a Cesa
re seruatus est: pius tn̄ illum ser D
uus seruauerat. Un̄ ex his Sen̄.
r̄ndit ad questionē qua querebat᷑
an seruus p̄stare posset benefici
um dño suo. s. q᷑ sic. vt pꝫ ex dictꝭ
¶ Similiter de fidelitate seruo
rum ad dños narrat Trogꝰ pō
peiꝰ.li.iiij.di.q᷑ Anaxallus reliqt E
paruulos suos. ⁊ tutellā cōmisit

spectate fidei serui. Cui tantus fu it amor memorie eius: vt parere seruo q̃ filios regis deserere ma let. ❡ Siliter lib. i. narrat: q̄ rex Argeus moriens reliq̄t filiũ par uulũ. Et pulsi macedones ab il larijs: rege suo puero in cunis po sito ante aciem: acrius certamẽ repetierũt: tanq̃ iõ p̄us victi: q̄ bellantibus regis sui auspitia de fuissent. Et simul miseratio infan tis tenebat eos. Et alijs victis oñ derũt: regẽ defuisse Macedoni bus non virtutẽ. patet ergo ex di ctis mira fidelitas seruorũ ꝛ sub ditorum

❡ Capitulum quartũ. De nequi tia ꝛ punitione seruorum infide lium.

De nequitia v̄o seruorũ qui dños suos occiderũt ꝛ eorum lares ac coniu ges inuaserunt narrat Trog⁹ põ peius li. xviij. vbi etiã ait: q̄ vn⁹ ex seruis q hec fecerũt misertus est dñi sui. Et cum illi serui vellẽt ex se illum regẽ esse qui primo so lem orientẽ vidisset: seru⁹ ille: ad dñm suũ stratonẽ nomine hoc detulit: ꝛ eũ informauit: vt cũ in campũ processisset. ceteris in ori entẽ spectantibus: solus in occi dentẽ intueret. Et cum dies aduẽ tare cepit: fulgorẽ solis in summo fastigio turris oñdit: vbi edit⁹ tu tissimis vrbis culminibus oriẽs splẽdebat. Et q̄a nõ seruilis ige nij'rõ visa: querentibus auctorẽ de dño cõfitet. Et tunc intellectũ est: q̃tum dñis ingenia seruilia p̄starent. Data ergo venia seni fi lioq̃ eius: regem Stratonẽ crea uerunt. Post quẽ ad filium eius regnum trãslatũ est ꝛ ad nepotes Et q̄ celebre fuit facinus seruoꝝ toti orbi. Ideo Alex. magnus vi tor publice securitatis oẽs qui p̄e lio superfuerunt .s. q̃n eos expu gnauit: ob memoriã veteris ce dis: expugnata eoꝝ vrbe crucib⁹ affixit. Genus tamen Stratonis inuiolatũ seruauit: regimẽq̃: ei⁹ stirpi restituit. Detestanda eni fu it temeritas dictorum seruorum: iõ magna equitate plectenda. Si ergo fides Jesu xp̄i priuati: fide les erãt dñis suis his mõis: mul to magis fide xp̄i prediti ꝛ alliga ti illi: debent esse fideles dñis su is ꝛ eos honorare. Unde legit in vitis patrũ li. ij. c. de humilitate: q̄ Abbas Olimpius qui seruus fuerat descendebat per singulos ãnos a Scitia in Alexãdriã por tans mercedes dñis suis. Et mit tebat aquam in peluim: ꝛ offere bat se lauare pedes eoꝝ. Et cum illi dicerent: noli pater hoc facere et non graues nos: respondebat Ego cõfiteor: q̄ seruus vester sũ ꝛ gratias ago: q̄ dimittitis me li berum seruire deo. Accipite mer cedes vestras. Quibus non ac quiescentib⁹ dicebat. Credite mi hi q̄ si non vultis recipere mer cedes vestras: remãeo hic: ꝛ ser

niam vobis. Seruabat eniȝ qđ
ait Saluator. Reddite que ſunt
Ceſaris Ceſari: ⁊ que ſunt dei deo
Mat.xvij. Exemplo igit̃. iſtoruȝ
ſeruorum admonendi ſunt ſub/
diti omnes ⁊ ſerui: ad omnimo/
dam fidelitatē dñis ſuis ſeruan/
dam. ⁊ ad eorū ſaluteȝ tuendam
Et ad hoc Virgilius loquens de
apib⁹ hortat̃ ſubditos. Unde ait.
Preterea regent: nec ſic egypt⁹
K ⁊ ingens. Lidia: nec populi par/
thorum: an medus hydaſpes.
Obſeruant regē incolumē: mēs
oībus vna eſt. Et āmiſſo rumpe/
re fidem conſtructaq́ȝ mella: Di
ripuere ipſe ēt cruces ſoluere fa/
uorum. Ille apum cuſtos: quem
admirant̃ ⁊ omnes. Circundant
ſtrepitu denſo ſtipantq́ȝ frequen
tes. ⁊c. Et ſicut ſerui illi ⁊ ſubditi
ſunt laudādi qui dictis modis fi
deles ſūt dñis ſuis: ſic ecōtra ſūt
vituperandi ⁊ deteſtādi q illis ſūt
infideles: Nec acqrunt honoreȝ
L ⁊ vtilitatem ſuorū dñorum: nec
eorum tuent̃ ſaluteȝ. cū oīa mē/
bra ad tuēdā ſalutē capitis ſe ex
ponant: Ex quo taleſ fuerunt ſer/
ui barbari ⁊ pagani. Narrat eniȝ
Val̃. li. iij. c. iij. ꝙ ſeruus barbar⁹
M haſdrubalē eoꝙ dñm illius occi
diſſet ſubito aggreſſus iteremit.
Et merito. Cumq́ȝ comprehen/
ſus cruciaret̃: leticiam tamē quā
ex vindicta ceperat in ore conſtā
tiſſime tenuit. ¶ Et merito ma/
gis illi ſunt vituperādi: q icurrūt
crimen leſe maieſtatis ⁊ maxime
deteſtandi cuȝ princeps in terris
ſit ymago diuine maieſtatis in ce N
lis: ⁊ ſit crimen proximum ſacri
legio: q2 ſicut illud deuȝ inhono/
rat: ſic et iſtud maieſtatis diuine
ymaginem. Ideo ſcḋm legem diui
nam grauiter mulctatur. exo. xij.
Dijs non detrahes: ⁊ principi po
puli non maledices. Ecc. x. In
cogitatione tua regi nō detrahes
Ex dictis omnibus concludēdū O
eſt: ꝙ ſi tales fuerunt ſerui paga
ni: multo magis ſerui dei debent
eſſe fideles. Ad quam fidelitateȝ
debet predicator diuinus omnes
exhortare.

¶ Scđa diſtinctio De colliga/
tione patrū ad filios: ⁊ ecōuerſo.

¶ Capl̃m. i. Qđ patres nutriāt
filios ſuos ſub ordiata diſciplia.

Einde videndum eſt de
colligatione naturali ali/
quoruȝ membrorū in re
publica ſicut parentū ⁊ filiorum
⁊ fratrū ad inuicē. Et primo ſunt
admonendi patres ad erudien/
dum filios diſciplinabiliter: vt ſicͭ
ſunt filijs cā eſſendi ſic ſint cā bñ P
viuendi. vt eni ait phus. Eti. viij.
pater filio eſt cauſa eſſendi: cauſa
nutrimenti ⁊ cauſa diſciplie: ecc.
vij. Filij tibi ſunt: erudi illos. Et
xxx. Pro animabus filioruȝ col
ligabit vulnera ſua. Sequit̃ Ne
des illis poteſtatem anime ſue. ⁊
puer. xiiij. Noli ſubtraher̃ a pue
ro. diſciplinā. Et Heb. xij. Quis

est filius: quem nō corripit pater Sic enim filij a malis cohibentur: in bonis moribus informant et ad dura tolleranda preparātur: ac ad assequendam hereditatem paternam digni efficiuntur. Jō
Q nobiles antiqui filios erudiri fecerunt sapialiter: vt pz de Philippo patre Alexandri supra parte prima. Item solliciti erant disciplinari eos virtualiter cohibēdo a malis: et informando in bonis. Quia vt ait Aug. de moribus ecclesie. Disciplina ad duo diuiditur. In cohertionem: et instructionem: quorum primum: timore secundum amore perficit. Jō vt ait Poli. li. iij. c. iiij. Octauia-
R nus Imperator: filios et si nō genuit: tamen adoptauit: quos ad gradum militarem: cursū et saltum exercitari fecit: vsumqȝ natandi: et punctum cesim feriendi et iaciendi missilia et lapides manu vel fūda docuit: et qualiter oē bellum sustineri debeat et inferri. Et si eis sufficere posset clarus sanguis ad gloriaȝ et bona hereditaria. ad omnem affluentiā: et etiaȝ magis ad copiam quam ad vsum ea tamē diligentia sunt instructi: ac si sua retinere: vel aliena acquirere nequaquam possent nisi per virtutē. ¶ Si-
S militer: filias legit in lanificio fecisse instrui vt si preter spem: eas in extremam paupertatem fortuna proijceret: vitam possent arte deductis facultatibus exhibere. Nam et nendi: texendi: acū exercendi vestes formandi: scindēdi et componendi non modo arteȝ sed vsum habebat. Mouerat eni prudētissimus et diligens ipator: quod militaris alacritas: saltu et cur- T
su cōparāda ē et tēperanda. anquam corpus etate pigrescat. Velocitas .n. que exercitio percepta et firmata est: strenuū efficit bellatorem: et perfectius imbuunt que a pueris adiscunt. hec ille. Ex quibus patetquod filios et filias non sinebant antiqui ociari nec desidia resolui
¶ Multo minus nec milites quo- V
rum professio instituta est ad laborem militarē. ¶ Consimiliter de hac disciplina narrat Tulius li. ij. tus. q. di. quod leges ligurgi: laboribus erudiunt iuuentuteȝ: venādo: currendo: natando: esuriēdo sitiendo: algendo: estuādo. Spartheo pueri: ad araȝ ab vberibus accipiunt: vt multus e uiscenibus sanguis exeat. Et cum ibi essē inquit: non audiui quod nemo vnquam clamauerit vel ingemuerit. Et hoc X
ideo faciebant: qa qui bene instituunt et educant in tenera etate quando prouecti sunt ad bona de facili inclinantur: Ait Sen. ij. de ira. educatio maximam diligentiam plimumqȝ profuturaȝ desiderat. Facile enim est: ad huc teneros aīos compōere. Difficulter resciдunt vitia que nobiscum creuerunt. Item Sen. ij. de prouidentia loquēs de lacedemōijs dic. quod

Y experiunt̄ indolē filiorū verberi-
bus admotis: ⁊ adhortant̄ eos:
vt ictus flagellorum fortiter per
ferant: ⁊ laceratoſ ac ſemianimes
rogant: perſeueranter humeros
prebere vulneribus. ⁊ ſequit̄ cau
ſa. Contemptum periculorum aſ
ſiduitas periclitandi dabit: ⁊ ſoli
diſſima eſt corporis pars quā fre
quens vſus agitauit. Et pōit exē-
pla Nautis fiunt corpora efferen
do maria: dura. Agricolis man⁹
Z trite: Ad excutienda tela: milita-
res lacerti valent. Agilia ſunt mē
bra curſoribus. Id in quolibꝫ ſo
lidiſſimū ē ꝙ exercuit. ⁊c. ¶ Si
militer exemplificat ď populis q
dicunt̄ germani. quos perpetua
hiems: triſte celū: ſterile ſolū faci
unt perferre fortiter labores ⁊ ine
dias. Ideo eph̄. vi. dr̄. Educate il
los. ſ. filios i diſciplina ⁊ correctio
ne dei. Et. i. Thi. v. loquens de vi
dua ait: Si filios educauit ⁊c. Et
de puerorū inſtructione infra pte
v. ¶ De ſeueritate ẟo patrum in
corripiendo ⁊ diſciplinādo filios
narrat multum Ualerius. li. v. c.
A viij. Sicut de Bruto q filios vir
gis ceſos: ⁊ ad palum ligatos ſe-
curi percuſſit: qꝛ volebant redu-
cere dominationē Tarquinij i vr
bem a ſe expulſam: patrem enim
exuit: vt conſulē indueret. orbuſ-
qꝫ viuere magis q̄ꝫ publice vin-
dicte deeſſe maluit. ¶ Similiter
narrat de caſſio: q filium propter
crimē affectati regni damnauit. ⁊

verberibus affectum necari fecit
peculiumqꝫ eius dee Cereri con
ſecrauit. ¶ Similiter de Mani B
lio Torquato qui filium coꝙ pro
batum eſſet: eum accipiſſe pecu-
niam a ſocijs: indignum domo
ſua indicauit: Qui filius ex triſti
tia ſe ſuſpendit: cui⁹ exequijs nec
pater interfuit. ¶ Similr̄ de Au
lo fuluio: qui filium amicitiā Ca
thiline ſecutum ſupplicio mortis
affecit. Prefatus enī eſt non ſe C
Cathyline aduerſus patriaꝫ: ſed
patrie aduerſus Cathilinam filiū
genuiſſe Et de quibuſdam iſtoꝝ
narrat Aug. v. de ci. c. xviij. Et ď
hac patruꝫ ſeueritate aduerſus fi
lios in corripiendo Ual. li. ij. c. ij.
vbi de diſciplina militari: vt habi
tum eſt ſupra: vbi ď illa. ¶ Et qꝛ
nimia ſeueritas ſepe nocet Uale. D
li. v. narrat de moderatione parē
tum in filios. Sicut de quodam
qui cuꝫ ſibi a filio parari inſidias
comperiſſet in locum deſertū fi-
lio producto gladium tradidit: ac
iugulum feriendū obtulit: nec ve
neno: nec latrone ad peragendū
paricidium opus eſſe affirmans
quo facto: abiecto gladio ait fili⁹
Tu pater viue: ſed queſo: ne tuus
erga me amor: eo ſit vilior: q̊ hoc
a pueritia orit̄. ¶ Similiter nar-
rat ibi de conſilib⁹. Et. c. vij. nar E
rat de indulgentia parentum in
filios: ꝙ cuꝫ Antioch⁹ filius Se
leuci regis incidiſſet in grauē lan
guorem ex veſano amore nouer
ce: ⁊ hoc

ce: & hoc esset deprehensum a medicis: Pater coniugem si/bi concessit: efferens fortune: q in amorem incidisset: pudori im putans: q dissimulare esset pa/ratus vsque ad mortem. Et ibi multum de idulgentia patrum in filios. Seueritas ergo paterna cōmendanda est in correptione filiorum dūmodo non habeat ex cessum. Indulgentia approban/da. dum caueat peccatum: & filio rum dispendiū. Moderatio lau danda: dum teneat ordinatū lo/cum. ¶ E conuerso negligentia parentum in castigando filios & corripiendo multum vituperan da: & illorum peccata eis imputan/da aliquo mō: & pena eis aliquā do a deo inflicta, p eorum neglige/tia. Sicut fuit de Heli: q negli/gens fuit in corripiendo filios in solentes a deo merito est punit9. i. Reg. iii. vñ narrat Gre. Dial. iiii. c. xvij. de puero quinquenni qui consueuerat deum blasfema re: q fuit percussus a deo in sinu patris & mortuus. Et hoc iuste: tam in penam patris: quia non corripuit eum: q̄ i penam pueri & ne cresceret in malis maiorib9 crescente etate. Et Boeti9 li. de di sciplina scolariū narrat de filio Lucretij Sanguineo nomie: q fuit zenonis discipulus absq di sciplina nutritus. Consumēs sua in aleis & meretricijs sicut enu/merat ibi. Et a patre redemptus creberrime de angustijs crucis: & deinde captus: parentum penu ria redimi non potuit. Qui cum lachrymis voce querula petijt a patre osculum. Et cum pater ac cessisset: nasum illius morsu acu tissimo secuit dicēs. Quare meis primis erroribus incastigat9 eua si: & magistri mei documenta nō obediui: sociosq meos contēpsi. Filij patrem castigani necesse est indulgere: magistrūq: discipuli mores informare. Quasi. s. dice/ret patri. Quia non castigasti me sed me pmisisti vacare peccatis: merito de te vindictam capio. vn/de & parentes: ne relinqrent ma lum exemplum filijs: vt dictum est. s. q heres ludit in alea post patrem: debet relinquere eis he/reditatem virtutum multo ma/gis q̄ terrarum. Ait Tulius pri/mo de offi. c. xxxvij. q optia he/reditas a patribus traditur libe/ris omniq patrimonio prestan/tior glia virtutis rerumq cui de decori omne nephas & vitium iu/dicandum est. Super omnia au tem cauere debent patres filijs a peccatis. vt enim ait Hiero. sup Isai. libro vltimo. Aquilarum ē maximus amor ad filios: que in locis inaccessibilibus nidos lo/cant. Et ne coluber fetus violet: amatistum inter pullos reperiri dicitur q̊ venenū superatur. Ait tamē Solinus libro. viij. c. vi. q ochites est lapis qui inuenitur in

de amore paterno filij [illegible]

nidis aquilarū. Multo ergo magis fideles debent cauere filijs ab antiquo serpente: ꝛ eos docere nidificare i petra Christo vbi est firmum habitaculum.

¶ Capitulū secundū. De amore filiorum ad parentes.

Uales autē debeant eē q filij erga parentes scilicet amantes eos vero affectu. honorantes in actu: sustentātes eos ꝛ necessaria ministrātes cum indigēt in effectu: satis scriptura sacra determinat. Exodi. xx. Honora patrem tuū ꝛc. Et L ephe. vi. Filij obedite parentibꝰ vestris. Hoc enim iustū est. Sequitur. Honora patrem ꝛ matrē Et col. iiij. Filij obedite parentibus eccle. iij. Qui honorat patrē suum: vita viuet longiori. Et de pietate filiorū erga parentes Vale. multum bene lib. v. c. viij. vbi ait ꝙ diligere patrem prima lex M nature est. vbi narrat de filia que matrē lacte nutriuit proprio. Cū enim esset mater in carcere: capitali crimine damnata: qui ꝑerat custodie carceris: misericordia motus dabat aditū filie ad matrem: ꝓuidens tamen: ne aliquid sibi ferret: estimans futurum: ꝙ inedia consumeretur. Cūq3 plures dies intercidissent: ꝛ ꝙ tam diu sustentaretur admirans: obseruata curiosius filia: aiaduertit N illam famē matris lactis sui studio lenientem. Que nouitas spectaculi admirabilis ad consiliū ducta: pene remissionem: impetrauit mulieri. ¶ Ibidē narrat de alia: que patrem tali custodie traditum iam vltime senectutis velut infantē. pectoris sui alimonia aluit. ¶ Et de hoc Solinus O libro. i. in fine. vbi narrat de filia que deprehensa est patrem alere in carcere vberibus suis: ꝛ ille datus est filie: ꝛ in memoriam tanti preconij reseruatus: ꝛ locus cōsecratꝰ est numini. ¶ Et de pijs factis filiorū erga parentes narrat Valeriꝰ vbi. s. Sicut de filio Cresi qui erat vsu loquendi destitutus. Cū tamen vnus e numero persarū concito impetu in necem patris ferretur: velut oblitꝰ: P ꝙ fortuna sibi nascenti denegarat: ne Cresum regem occideret ꝓclamando: mucronem reuocauit. ꝛ qui mutus sibi vixerat: saluti parentis vocalis factus est. Et ibi bene de laude pietatis. vbi ait Prima ꝛ optima regula: natura pietatis est magistra: que nullo vocis ministerio: nullo vsu lit Q terarum indigens: proprijs viribus ac tacitis charitatem parentum pectoribꝰ filiorum infundit. vnde narrat ibi de gente Scitharum que cū Dario impetum facienti in eoꝝ regiones paulatim cedebāt. Interrogati deinde ab eis per legatos: quem finem fugiendi: aut quod initium pugnādi facturi essent: responderunt: se R

nec vrbes nec agros cultos pro
quibus dimicarent habere. Cete
rum cum ad parentum suorum
monumenta venissent: scituros
quemadmodū Scithe pugnare
solent. Quo quidem vno taz pio
dicto imanis ꝛ barbara gens: ab
oi se feritatis discrimie redemit
Ideo concludit ibi auctor: ꝙ so/
lida virtus nascitur magis ꝗ̃ fin
gatur: q̄ illos vagos ꝛ siluestres
ac siluarum latebris corpora sua
tegentes: in modum ferarum la
niatu pecudum viuentes: sic Da
S rio respondere docuit. ¶ Simi/
liter narrat de Coriolano: qui dā
natus a Romanis: ad volscos
Romanis infestos effugit: eorū/
ꝗ adeptus imperiū: Romanis
postea infestissimus fuit: nec vo/
luit confederari pro aliquibus: li
cet missi essent sacerdotes cuz in
fulis. Quod videns mater eius:
vxorez illiꝰ ꝛ liberos secū trahēs
petijt castra in quibꝰ erat. Quaz
vt filius vidit: expugnasti inquit
me: ꝛ vicisti iram meam. p̄riam
istam ꝗ̃uis merito mihi inuisaz
vtero tuo dono. Et ꝯtinuo agrū
Romanum armis hostilibus li
berauit. Noluit eniz matri dene
gare quod petijt: ꝛ eius visio ad
pietatem illum emoliuit. Et ibi
narrat de multiplici filiorum pie
tate ad parentes. ¶ Querit autē
Senē. iij. de bene. c. xvi. an liberi
possint dare parentibus maiora
T beneficia ꝗ̃ acceperunt. Et pro/
sequens hanc questionez narrat
de pietate filioruz ad parentes: ꝛ
qualiter seruauerūt patres suos
i bellis: ponēs exemplū de Sci/
pione: qui patrez seruauit in bel/
lo. ꝛ sic de alijs. ¶ Similiter. c.
xxiiij. ponit exemplum de Enea:
qui patrem senio grauez per me/
dia hostium agmina tulit: ꝛ per
ignes. vnde ait ibi. Quid nō pōt V
pietas. ¶ Similiter ponit exem
pluz: ꝙ siculi iuuenes cū Ethna
maiore vi peragitata in vrbes et
agros effudisset transcucurrerūt
iuuenes ad liberandum parētes
¶ Similiter narrat de alijs qui
mira fecerunt pro parentibus. ꝛ
quid mirum: ꝙ homines rōne
prediti sint pij in parentes? cum
quedam irrationabilia mirā pie/
tatem exhibeant parentibus: vn/
de Ambrosius exame. Omeli.
v. ponens exemplum de Lico/ X
nijs que proprijs pennis nuda/
tos parentes plumaꝝ tegmine
fouēt. collato cibo pascunt: ꝛ ful
cro alaruz suarum subleuantes.
ad volandum exercent. vnde ait
ibi Ambro. Nō est graue: quod Y
est pietate plenum: Non est one
rosuz quod soluitur nature debi/
to. Non recusant aues patrem:
quas nec scriptura nec lex. sed na
tura restringit. Ad hec conueni/
unt non precepto sed gratie natu
ralis officio: Est enim cura pieta
tis scilicet apd̄ illas. Et tamē ple/
riꝗ hominum talia recusant: vt

ait ibi. Ideo Romanorum vsu
pia auis dicitur. His igitur exẽ-
plis potest predicator euãgelicus
filios ad parẽtum venerationez
⁊ ad pietatem eis exhibendaz ex
Z hortari. ¶ De pena vo maledi-
ctionis filiorum a matre prolate
narrat Aug. xxij. de ci. c. ix. di. ꝙ
decem fratres quorum septem
erãt mares ⁊ tres femine ex ma
ledicto matris puniti sunt tremo
re membroꝝ horribili. Quorum
duo scilicet frater ⁊ soror sanitati
restituti sunt i ecclesia beati Ste
phani vt dicitur ibi. Caueant igi-
tur filij ne mereãtur maledictio-
nem parentum suorum.

¶ Tertia distictio. De colligatio
ne fratrum adinuicem.

¶ Capitulum primum. Quare
fratres tenenť se amare.

Einde admonẽdi sũt
fratres ad mutuaz di
lectionem: ex quo sũt
ex eisdez parentibus:
A ⁊ sicex eodem princi-
pio. Ideo debent se mutuo dili-
gere quia comunicant eandẽ na
turam: ꝓut dicitur. ethi. viij. Et
de mutua fratruz dilectione Va-
lerius lib. v. c. v. vbi ait hanc cha
ritatem fraterne beniuolentie ꝓ-
ximus gradus accipit. vbi ponit
exẽpla de fratribus se mutuo dili
gentibus. Sicut de Fabiano qui
delatum sibi ducem non susti-
nuit triumphum summo sena-
tus studio: quia frater suus eo ꝓ-
lio ceciderat. ¶ Similr de alio
qui ꝑ grauia itinera transgressus
die ac nocte mutato equo: solo co
mite contentus transiuit ad libe- B
randuz fratrem. ¶ Similr nar-
rat ibi ꝙ cum in castris Pom-
pei vnus miles alium occidisset:
iacentemqꝫ spoliasset: vt fratrem
germanum esse cognouit: multũ
⁊ diu conuitio deos ob donũ im
pie victorie insecutus: precila ve
ste opertum se: rogo imposuit: ac
deinde sub tecta facie: protinꝰ eo
dem gladio quo fratrem occide C
rat pectus suum transuerberauit
seqꝫ supra corpus fratris prostra
tum: comunibus flãmis cremã-
dum tradidit: Licebat eniz igno
rantie bñficio inocẽti viuere: sed
vt sua potiꝰ pietate ꝙ̃ aliena vẽia
vteretur: comes fraterne neci nõ
desijt: ⁊ arctissimis vinculis pieta
tis satisfecit. Idem narrat Aug.
ij. de ciui. c. xxvi. Ideo cauere de
bent fratres: ne ꝓpter bona ex-
teriora: ⁊ terrenam hereditatem
fiat in eis dissidiuz cordium: vel
extictio fraterne charitatis. vnde D
⁊ Saluator fratribus petentibus
vt iudicaret inter eos de heredi-
tate: noluit esse iudex: in hoc: qa
erat inter eos contentio litis non
charitatis dilectiõis Luce. xij. si
cut exponit Aug. libro. i. sermo-
nuz: sermone. xlij. ꝙ dñs diuisio-
nem petenti ait. Quis me consti
tuit iudicem ⁊ diuisorẽ inter vos E
Cauete ab omni cupiditate. Sz

ego dico: dic fratri teneat mecum vnitatem etc. Et de hoc ecclesiastice historie li. viij. c. xxiiij. vbi dicitur: quod cum quoddam stagnum duobus fratribus aduenisset: et pecunie cupiditas que fere omnium mortalium corda superat: fraternam necessitudinem violauit. Quia enim erat copiosum piscibus: conueniebatur a fratribus tempore captionis: non tam ad capiendos pisces quam ad occidendos homines. Cedes enim et bella mouebantur: et humanus sanguis pro piscibus fundebatur. Sed dei prouidentia aduenit. Grego. Cesariensis: et vidit prelia et mortes virorum: ac furentes germanos. Cumque inquisisset pro quo causa accenderentur in excidium sui suorumque: et vtreque partes pro honore sui aduentus siluissent: nolite inquit o filij rationales animas pro minutis animalibus violare fraternam pacem pro questus cupiditate dissoluere: dei leges: et nature pariter: temerare. Ad horam stagni exitialis accedite: et ego per virtutem domini absoluam vos ba omni certamine cruente contentionis. Et cum accessisset: tenens virgam: ad stagnum: positis genibus palmas tetendit in celum: et orauit: vt aque ille essent maledicte pro quibus fratres furore succensi obliti erant finem pietatis: et vt numquam in eo loco piscis appareat vel aqua: sed sit campus aratri patiens: et frugum ferax: et custos mentium: vt fraterna concordia perseueret. Et vt sanctus: orandi finem fecit: sic factum est: et arentem campum germanis concordibus dereliquit. Qui vsque in hodiernum diem frugum ferax dicitur esse solum quod ante fuerat nauium ferax. hec ibi. Planum est ergo: quod detestanda coram deo est litigiosa contentio: et discordia inter fratres ad diuisionem terrene hereditatis: eo quod vnum est quod placet deo scilicet concordia fratrum. Eccle. xxv. vnde et de concordia fratrum in diuisione hereditatis ait Trogus pompeius libro. v. di. quod Xerses dicebat: se primum filium natum patri regi frater autem alius ante eum natus: et antequam pater rex esset. vendicabat primatum patrimonij: et dicebat: alium debere habere regnum quia erat natus de matre regia. Quod certamen ad patruum suum Arifrinum detulerunt. Qui cognita causa: Xersem preposuit: et adeo fraterna contentio sedata est. quod nec victor insonuit: nec victus indoluit: Et ipso tempore litis: munera sibi inuicem remiserunt. et iocunda in se sedula conuiuia habuerunt: et moderatius inter se tam regna quam exigua patrimonia diuiserunt. Si igitur sic pagani se habuerunt in diuisione hereditatis merito xpiani increpandi sunt: qui vel fratres suos exheredant iniu

ste: vel ꝯ eos pugnant pro here/
ditate.

¶ Capitulum secundum. Qua
liter paterfamilias debet familiã
suam gubernare.

e E non soluz pater debet
admonere ⁊ disciplinare
filios naturales sed fili/
I ossfamilias. Ipe enim dicitur pa
terfamilias. Qui sic dictus est qꝛ
in familia sua omnibus positis
seruis tanq̃ pater filijs paterna
dilectione cõsulit: ait Papi. De
bet ergo non soluz filios discipli
nare ⁊ moribus informare. sed
omnes de familia quia pro eis ẽ
responsurus ait Aug. ad Comi/
tem. Queso inquit mi frater: q
omnibus tibi subiectis a maiore
vsq; ad minorem ⁊ dulcedinem
regni celestis: ⁊ amaritudinez ac
timorem gehẽne annunties: ⁊ d̃
K eorum salute sollicitus ⁊ vigil exi
stas: quia pro omnibus tibi sub
iectis qui in domo tua sunt ratio
nez deo reddes. Annuntia ⁊ sua
de eis: vt caueant a superbia: de
tractione: ebrietate: fornicatione:
ira luxuria: periurio: ⁊ cupiditate
que est radix omnium malorū.
Item Aug. super Jo. omel. 50.
super illud. xij. c. Qui mihi mini
strat. vos pro modo vestro mini
strate xp̄o: bene viuẽdo: elemo/
synam faciendo: nomen doctri/
namq; ei⁹ quibus potueritis pre
dicando. Et vnusquisq; paterfa/
milias hoc non ignoret: paternũ
affectum sue familie se debere p
xp̄o: ⁊ vita eterna. omnes mone
at doceat: corripiat. Impẽdat be L
niuolentiam: exerceat disciplinaz
Ita in domo sua ecclesiasticum
⁊ quodãmodo temporale officiũ
impleat: ministrans xp̄o: vt in
eternum sit cuz eo. h Aug. His
modis paterfamilias ⁊ filios na/
turales ⁊ totam familiam cui⁹ est
pater corripiat ⁊ instruat. ⁊ pecca
tum de domo ⁊ familia extermi
net: vt oẽs deo ⁊ sibi fideliter ser
uiant Nec inimicum dei vel iu/
stitie in domo permittat: Ne di/
uinam indignationem incurrat:
⁊ vltio superueniat: sed dicat cuz
pph̄a. Ambulans in via imma
culata hic mihi ministrabat.

¶ Capitulum tertium. De amo
re ad consanguineos.

c Onsimiliter sunt admo
nendi homines: vt ha/
beant beniuolentiaz ⁊ be
niuolum affectuz ad omnes qui
sunt sibi deligati naturali cogna
tione vel affinitate. Tales tantũ M
dicunt frẽs in scripturis. Qua/
tuor enim modis dicunt fratres
prout ait Papi. scilicet Natura
vt Jacob ⁊ Esau. Gente: vt oẽs
iudei. Cognatione: vt Abrahaz
⁊ Loth. Affectu. ⁊ hoc vel specia
li quo omnes xp̄iani dicunt fra/
tres: vel communi: quo omnes ho
mines ex vno patre nati dicunt
fratres. Ad omnes igitur q sunt
colligati cognatione amor ordia

tus debet extendi.⁊ si enim dicat
Saluator Luce.xviij. Qui non
odit patrē ⁊ matrem.⁊c.nō pōt
meus esse discipulus:non prohi
N bet amorē naturalem parentum
⁊ cognatorum: sed carnalem quo
impeditur amor diuinus : prout
exponit Augu. epistola.xxij.vñ
⁊ antiqui erant affectuosi : sicut
Abraham ad Loth quem libe-
rauit ab hostibus. Geñ.xviij.⁊
Laban ad Jacob:cū eum audis-
set aduenisse. Geñ.xxiiij.Jō cō
iugium institutum est fieri inter
O extraneos:inter quos amor ⁊ ca
ritas extendatur ⁊ dilatetur vbi.
s. amor naturalis minus feruet
ſm Augu.xv.de.ci.c.xvi.vbi bñ
de hoc. Predictos igitur debet
monere predicator se habere in-
uicem sicut debent : ⁊ de talibus
cum eis conferre.

¶ Quarta distictio.De informa
tione coniugum.

¶ Capitulum primum.Quid sit
coniugium.

Consequenter viden
dū est:qualiter debēt
iformari qui sunt col
ligati sacramētali col
ligatione: quales sūt
coniuges.Et cum matrimonium
sit viri ⁊ mulieris cōiunctio ma
P ritalis inter legiptimas personas
indiuiduam vite consuetudinem
retinens : vt patet in.iiij. senten.
di.xxvij. Siue legiptima coniū-
ctio maris ⁊ femine:vnionem xpi
⁊ ecclesie representans.vt dicitur
de articulis fidei . Siue legiptia
societas inter virum ⁊ feminam
in qua ex pari cō sensu: semetip-
sum debet alteri:vt ait Augu.de
virginitate beate virginis.¶ De
pertinentibus ergo ad matrimo
nium tales informari debent : vt
sit legiptima contractio inter ex-
traneos ad dilatandum charita
tem: prout ait Augu.iij. de ci.c.
xvi.di.q matrimonium fit inter
homines in quib⁹ est vtilis ⁊ ho
nesta concordia. vt diuersarum
necessitudinū vīculis necterētur
⁊ alter habeat quis patrē alium
sociū.⁊ vt alia sit soror: alia vxor
Et sic de alijs:prout ibi determi
nat bene.vt ergo ait Apostolus Q
i.co.vij.informās tales.Qui vi-
ro iungit virginem suam bene fa-
cit.⁊ qui non iungit:melius facit.
honorabile est coniugium ⁊ tho
rus immaculatus ⁊c. Hebre.xij.
vñ ⁊ Saluator interfuit nuptijs.
Jo.ij.presciēs futuros hereticos
prohibentes nubere:prout dicit
ibi Augu. omel.iiij. De qbus.i.
thesa.iiij.c.Sic ergo tales preui-
dere debent:q legiptima sit con
iunctio ſm legem dei.Cum hoc
etiam prouidere debent : q fiat
apta conditio vtriusq;:ne sequat
postea cōtinua penitudo.Sicut
enim recitat Uale.li.ij.c.v.vnice R
filie pater Temistoclem consule
bat:vtrum eam pauperi sed or-
nato:an locupleti parum pbato

collocaret scilicet in ꝯiugio. Cui
ille. Malo inquit viruz pecunia
ꝗ̄ pecuniam: viro indigentem.
Quo dicto monuit: vt generꝝ di
S uitijs potiusq̄ꝫ diuitias generi le/
geret .i. eligeret Quis ergo ad/
sint opulētie diuitiaꝝ alicui: ꝯhēs
tamē cū illo vel illa preuidere de
bet: an persona cum qua ꝯtrahit
ꝓdita sit virtutibus ornata mo/
rib⁹ cōpetēs cōditionis status:
quia frequenter solet tedium tri/
stitie sequi matrimoniū. Idcirco
vna fuit de legibus Ligurgi vir
ginem sine dote nubere: ait Tro
T gus Pompei⁹ li. v. ⁊ Ualerius
vbi. s̄. narrat. ꝙ Socrates con/
sultus a quodam adolescēte: vtꝝ
vxorez duceret: an se omnino ab
stineret: rn̄dit. Utrum eorum .i.
quodcunq̄ꝫ fecisset: se acturū pe/
nitentiam. hinc te inq̄t solitudo:
hinc orbitas: hinc generis inte/
ritus: hinc heres alien⁹ excipiet:
V .s. si non ducit vxor. Illinc perpe/
tua sollicitudo: contextus quere/
larum: dotis exprobatio: affiniuz
graue supercilium garula socrus
lingua: successor alieni matrimo
nij: incertus liberorum euentus
hec ille. Cum magna ergo proui
dentia ⁊ cautela est contrahendū
Et de hoc Hiero. ꝯtra Iouinia
nuz multū: vbi ait. Fert inq̄t Au
reolus Theophrastus liber ꝺ nu
ptijs in quo querit: an vir sapiens
X ducat vxorē. Et cū diffinisset. Si
pulchra esset: si bene morigera/
ta: si honestis nata parentib⁹: si
ipse sanus ⁊ diues. si sit sapiēs ini
re matrimonium dz Statim in/
tulit. hec raro in nuptijs vniuer/
sa concordāt. Non ergo vxor du
cenda a sapiente: Primuz enim
impedit studium phie: nec posse
quēq̄ꝫ libris ⁊ vxori pariter inser
uire. Multa etiaz que matrona/
rum vsibus necessaria sunt: pre/
ciose vestes: aurū. gēme: sumpt⁹
ancille: suppellex varia: deinde ꝑ
totas noctes garule q̄stiōes. Il
la ornatior procedit in publicum
Illa honorat ab hominibus: ego Y
in conuentu feminaꝝ misella des
pitior. Cur aspiciebas vicinam?
Quid cū ancilla loquebaris? De
foro veniens quid attulisti? Nō
amicum hēre possumus non so/
dalem. Alterius amorem: suum
odiū suspicat. Seq̄tur. Paupe/
rem alere difficile est: diuitem fer
re tormentum. Adde: ꝙ nulla ē
vxoris electio: sed qualiscūq̄ꝫ ad/
uenerit habenda. Si iracunda:
si fatua: si deformis: si superba: si
fetida: Quodcūq̄ꝫ vitium est p⁹ Z
nuptias discim⁹. Equus ⁊ aialia:
mancipia: vestes ⁊ supellectilia ꝓ
bantur prius: ⁊ sic emuntur. So
la vxor vix ostēdit: ne ante displi
ceat q̄ꝫ ducat. Et post. Quoscun/
q̄ꝫ illa dilexerit: ingrati etiam tibi
amandi sunt. Si totam ei domū
regendā cōmiseris: seruiendū est
Si aliq̄d tuo arbitrio reseruaue/
ris: fidem sibi haberi non puta/

A bit ⁊ in odium vertet ac iurgia: ⁊
niſi cito cõſulueris parabit vene-
na. Et ſubdit. Uerum qđ prodeſt
diligens cuſtodia: cum vxor ſer-
uari impudica nõ poſſit: pudica
non debeat? Infida eſt cuſtos ca
ſtitatis neceſſitas. Et illa vere pu
dica dicenda eſt: cui licuit pecca-
re ſed noluit. pulchra cito adama
tur: feda facillime cõcupiſcit. Dif
ficile cuſtodit qđ plures amant:
Moleſtum eſt poſſidere quod
nemo habere dignat. Minore
tamẽ miſeria deformis habetur
B ꝙ formoſa ſeruat. Nihil tutũ eſt
in quo tocius populi vota ſuſpi-
rant. Alius forma: alius facetijs:
alius ingenio: aliuſ liberalitate ſol
licitat. Aliquo modo expugna-
tur quod vndiqꝫ laceſſit. Sequit
C Qđ ſi propter diſpenſationẽ du-
catur vxor: multo melius diſpen
ſat ſeruus fidelis obediẽs aucto-
ritate dñi ꝙ vxor que in eo eſti-
mat ſe dominã ſi contra viri fece
rit voluntatem. i. ſi qđ placet iu-
bet. Et poſt. Liberorũ cauſa vxo
rem ducere ſtolidiſſimũ ẽ. Quid
ad nos pertinet recedẽtes de mũ
do: ſi alius nomĩe noſtro vocet?
Aut que ſenectutis auxilia nutri-
re domi qui etiã põr te moriatur:
aut puerſiſſimis moribus ſit: aut
certe cum ad maturã etatẽ perue
nerit: tarde ei videaris mori: He
D redes autez meliores ⁊ certiores
ſunt amici qui tuo iudicio eligun
tur: ꝙ quos velis nolis hẽre co-
garis. Licet certa hereditas ſit:
dum ad viuis bene vti ſubſtan-
tia tua: ꝙ tuo labore queſitaz in
incertos vſus reliquere. Hec oĩa
extracta ſunt ex dictis ipſius phi.
que recitat Hieroni. vbi. ſ. Nec
tñ ſunt hic recitata ad coniugij đ
ſtructionem vel derogationem:
ſed ad monitionẽ eorum q volũt
contrahere: vt ſollicite prouideãt
qualiter ⁊ cum quibus cõtrahãt.
Multe ſunt eni moleſtie nuptia
ruz: ⁊ ſicut ait Apo. i. cor. vij. Uir
go cogitat que dei ſunt: que autez
nupta: cogitat que ſunt mũdi: Et
in eadem. Tribulationem carniſ
hẽbunt huiuſmodi. ⁊c. Et de his E
moleſtijs recitat Hiero. vbi. ſ.
ꝙ Cicero rogatꝰ ab Hirtio. vt pꝰ
repudium Terenrie: ſororem ſuã
duceret: omnino ſuperſedit dicẽs
non poſſe ſe phie ⁊ vxori operaz
dare. Socrates Xantipẽ. ⁊ My
ton neptem Ariſtidis duas ha-
bebat vxores Que cuz crebro in
ter ſe litigarent: ⁊ ille eas irridere
ſolitus eſſet: ꝙ ꝓpter ſe fediſſimũ
hoiem: ſimis naribꝰ: recalua frõ
te: piloſis humeris repandis cru
ribus deſcreparẽt: nouiſſime ver
tunt in eum impetũ: ⁊ mulctatuz
fugientẽqꝫ diu ꝑſecute ſũt. Quo- F
dam aũt tpe. cum infinita conti
tia ex ſuperiori loco ingerẽti Xan
tipi reſtitiſſet: aqua ꝑfuſus imun
da: non aliud reſpondit: ꝙ capite
terſo. Sciebam inqt futurum: vt
iſta tonitrua hymber ſequeretur

Et idem Hiero. dicit ꝙ Mar-
cus Cato habuit vxorem humi-
li loco natam: vinolentam: īpotē
tem: ⁊ quod nemo posset crede-
G re. Catoni superbam. hoc iō. ne
qs putet: si pauperem duxerit sa-
tis se cōcordie prouidisse. ¶ Si
militer narrat ibi. ꝙ Philippuȝ
regem Macedonem introeun-
tem ex more cubiculū vxor exclu
sit irata. Qui exclusus tacuit: ⁊ in
iuriam suam versu tragico con-
solatus est. Gorgias librum pul-
H cherrimū ꝺ ꝯcordia grecis inter
se dissidentibꝰ recitauit olympie.
Cui Melantius inimicus eius:
hic nobis inquit de concordia ꝓ
cipit: q se ⁊ vxorem: ⁊ ancillā tres
in vna domo concordare nō po
tuit. Emulabaī quippe vxor an-
cillule plc̄hritudinē: ⁊ castissimuȝ
virū: quottidianis iurgijs exagi
tabat: vnde vt cesset inuidia: ⁊ q-
es matrimonij reformet: versuȝ
est in vsum ⁊ consuetudinē ditio
ribus mulieribus: ne quam ha-
beāt in domo plc̄hriorē se. ¶ Itē
Hiero. vbi. s̄. dicit. ꝙ cum amici
quendam arguerent: ꝙ vxorem
castam repudiasset: ꝓtendisse pe
I dez dr̄ ⁊ dixisse. Soccus quē cer
nitis: nouus ⁊ elegans ē: sȝ nemo
scit ꝓter me vbi me ꝓmit. Qua-
si dicat. Sic est de vxore. ¶ Si-
militer ait ibi Hiero: ꝙ Epycurꝰ
voluptatis assertor. q̄uis Meto
dorus eius discipulus vxorē ha-
buit: dixit raro sapienti ineunda

coniugia: quia multa incomoda
admixta sūt nuptijs. Seqt̄. Gra
ue est sapienti viro venire in du- K
biū. vtrū bonam malāue ductu-
rus sit vt eni scribit Herodotus
mulier cū veste deponit verecun
diam. Et Comicus: fortunatum
putat q vxorez nūq̄ȝ duxerit. hec
⁊ alia narrat Hiero. vbi. s̄. di. ꝙ
Aristotiles Plutarcus ⁊ Sene
ca libros scripserunt de matrimo
nio: de quibus superiora nō nul-
la sunt.

¶ Capl̄m. secundū. De instruen
da vxore male morigerata.

I vo contingat: ꝙ vxor
ducta non sit bene mori
gerata: custodienda est ⁊
disciplinanda: ac sibi malignādi
materia subtrahēda: Añ ⁊ Ro-
māis feminis vsus vini fuit igno L
tus: ne in aliquod dedecus prola
berēt: qr proximus a libero patre
intēperantie gradus ad inconces
sam venerē esse ꝯsueuit. ait Val.
li. ij. c. ij. ⁊. c. iij. narrat ꝙ quecūq̄ȝ
vsuȝ vini femia īmoderate appe
tit oibus virtutibus ianuā claudit
⁊ vitijs aperit. Graue igt marita
le supciliū sulpitij Galli q vxorē
dimisit: eoꝙ eam capite aptofo-
ris versatam cognouerat. Lex i- M
gt te meis tm̄ prestitit oculis: qui
bus ⁊ formam tuam approbes
his: decoris instrumēta cōpara.
his esto speciosa: horum te certio
ri crede noticie. Alterior tibi ꝯspe
ctus: superuacua irritatione accer

fitus: in suspitione z crimen ha-
beat necesse est. Abscisa sententia
sed tamen aliqua ratione mota.
N ¶ Similiter fecit quantistius re
pudiādo vxorem: q2 eam in pu
blico cū quadam libertina vulga
ri secreto loqntez viderat. ¶ Si
militer Sempronius Sophus:
qui coniugem repudij nota affe
cit: eo qd ausa fuit ludos se igno
rante spectare. ¶ Narrat etiam
ibi q Metellus vxorem eo q vi
O num bibisset fuste percussam in
teremit. Moderato ergo modo
z debito disciplinanda est vxor:
si contingat: q non sit bene mo
rigerata. ccc.xxxij. Ne des mulie
ri neq3 veniā prodeundi. Et ibi
dem. Mulier si primatū habe
at contraria est viro suo. Item si
sit minus bene morigerata. deb3
esse eius compassiua supportatio
prout potest fieri sine peccato. Et
d vtroq3 dicit varro i Satyra q
P manipea scribit. Vicium cōiugis
aut tollendum est: aut ferenduz.
Qui tollit vitiū: comodiorē cō
iugem prestat. Qui fert: seipsum
efficit meliorē. Unde z d Socra
te narrat Aulus gelius li.i. Athi
carum noctium: q cum Socra
tē Alchipiades interrogaret. qre
Xantipē vxorē admodū morosā
z iurgiosā: z que die noctuq3 mu
liebribus scatebat molestiis do
mo non abigeret: respondit. Cū
Q domi talem perpetior: insuesco z
exerceor: vt ceterorum quoq3 fo
ris petulentiā facilius feram. Sic
enim fideles debent se supporta
re ad inuicē. Gal.vj. Alter alteri
us onera portate et Col.iij. Sup
portantes inuicem. zc. Ad hoc ēt
monet beatus Petrus. pri.e.iij.
Mulieres sint subdite propriis
viris: sic Sarra obediebat Abrae
Dnm eum vocans. Cuius estis
filie benefacientes z non timen
tes vllam perturbationem. Viri R
similiter cohabitantes sm scien
tiaz quasi infirmiori vasculo mu
liebri impertiētes honorem tan
q3 z coheredib' gratie vite: vt nō
impediantur oratiōes vestre: sz
hoc multo magis coniuges de
bent se inuicē supportare qntuz
possunt absq3 peccato: cum sint
vna caro: Gen.iij. Et de hoc bn
Ambro. exame. Omel.v. vbi po
nit exēpla bona de vipera z mu
rena dicens q murenā ad coniu S
galem amplexum vipera euocat
Seqt Quid sibi vult smo hui'
modi? nisi ferendos esse mores
coniugum: licet sit asper fallax in
conditus: z sic de alijs. Quid pe
ius veneno. quod in cōiuge mu
rena non refugit? Ille tua mala
portat: z leuitatis feminee facilita
tem: tu virū tuū non potes mu
lier sustinere? Et post. Vipera ab T
scentem vocat: z blando prouo
cat sibillo: atq3 vbi aduentare cō
parem sentit: euomit venenum:
reuerentiam marito deferēs z tu
mulier aduenientē de loginquo

maritū contumelijs repellis? Si
et tu vir depone tumorē cordis:
asperitatē oris. Non es domin9:
sed maritus. Nō ancillā sortitus
es. sed vxorem. Vipera venenū
fundit: tu nō potes duritiam mē
tis deponere?

¶ Capl'm tertiū. De mutua con
iugum dilectione.

Item coniugum dz esse
affectuosa: charitatiua.
et mutua dilectio: vt sint
cor vnū et anima vna: sicut sūt
V vna caro. Ephesi. v. Viri: diligite
vxores vestras sicut Christus
ecclesiam. Et de amore coniugali:
Val. li. iiij. c. v. multum. vbi nar
rat. q Graccus aprehensis āgui
bus: mare et femina: et certior fa
ct9 ab aruspice: q nisi mare di
X misso: femina necaret: ipsi Grac
co celerem obitum instare: si aūt
econuerso: vxori eius hoc accide
re: ille coniugi potius q sibi par
tem augurij secutus: marem ne
cari: feminam dimitti iubet:, susti
nuitq; in conspectu suo seipsū in
teritu serpentis occidi. Itaq; cor
neliam vxorem suam nescio vtrū
feliciorem dixerimus: qr talē vi
rum habuit: an miseriorem: qa
talē amisit. Similiter narrat: q
Y Euphatius audita morte vxoris:
pectus suū gladio pcussit. ¶ Si
Z militer narrat: q Emphati9: cū
vxor decessisset. ea funerata: et ro
go imposita: inter officium vngē
di et osculandi: ferro stricto incu
buit: et sicut erat togat9 et calciat9
amici eū coniugis corpori iunxe
rūt: ac deide subiectis facib9 vtrū
q; concremauerunt. Quorū se A
pulcrū Tarenti conspicit. ¶ Ibi
dem narrat: q Julia filia Cesa
ris: cum vidisset Pompei ma
gni coniugis sui vestē cruore con
spersā: territa metu: ne qua ei essz
vis illata: exanimis concidit: par
tumq; quem in vtero conceptū
habebat eijcere graui dolore cor
poris coacta est. ¶ Ibi etiā nar
rat: q portia filia Marci Cato
nis: cum Brutum virum suum
interemptum agnosceret: qr fer B
rum non dabat: ardentes ore car
bones haurire non dubitauit: et
nouo genere re mortis absorta est
¶ Similiter narrat ibi d quadā
regina: q Metridatem coniugē
suum effusis charitatis habenis
amauit. propter quem: precipuū
forme sue decorem: tonsis capil
lis: in virilem habitum se conuer
tit: equo et armis se assuefecit: q faci
lius eius laboribus et periculis in
teresset. Et cum euictū: et a pom C
peio per efferas gentes fugientē
aīo pariter et corpore infatigabil'r
est secuta. Cuius tāta fides aspa
rum et difficilium rerū Metri
dati maximum solatium et iocū
dissimum lenimentū fuit. Cū do
mo enim et penatib9 vagari se cre
didit: simul exulāte vxore. Si er
go tales erant pagani et infideles
mutuo se amantes: multo magis

xpiani fideles: coniugali amore ordinato se debent diligere.

¶ Capl'm quartũ. De mutua cõiugum fidelitate.

A Similiter: coniugum debet esse fidei indefectio: q: coniugij tria sunt pun

D cipal'r bona: Fides: Spes Prolis & sacramentum. In fide attẽditur: ne preter vinculum coniugale cum altero vel altera concubant. ait Hugo. ij. de sacra. parte xi. c. vij. Quilibet ergo eorum dz tenere fidẽ alteri firmiter. vir eni

B non habet potestatẽ sui corporis sed mulier: & econuerso. i. cor. vij. Et hoc quo ad fidem coniugalẽ:

E & etiam quo ad amoris fidelitatẽ vt dictũ est: Vñ Val'. de fide vxoria li. vj. c. vij. dic'. q Sulpitia cũ a matre sua diligentissime custodiret: ne virum suuz proscriptuz in Ciciliam prosequeret: nihilominus famulari veste sumpta: cũ duabus ancillis & totidez seruis: ad eum clãdestina fuga peruenit

F nec recusauit: seipsam proscribere: vt ei fides sua in coniuge pro

C scripto constaret. Ibidem narrat de alia q̃ viruz suũ pscriptũ inter camerã & tectũ cubili abdiũ vna conscia ancilla ab iminente exitio non sine magno suo periculo tutuz prestitit viro refugiuz. Sin

G gulari fide id egit: vt cum ceteri proscripti in alienis regionibus vix euaderẽt: ille i cubiculo & sinu cõiugis salutẽ retinet. ¶ Ibidem narrat: q Emilia vxor affricani: tante fuit charitatis & patiẽtie: vt cũ sciret: viro vnam ex ancillis gratam esse: dissimulauit: ne

H dominatorem orbis Affricanuz feminea ipatientia reum ageret tantumqz a vindicta mens ei9 effugit: vt post mortem Affricani manumissam ancillam in matrimoniuz libro suo traderet. ¶ Et similiter narrat Valeriuſ. li. iiij. c. v. de fide vxoria. q cũ lacedemones iclusi a spartanis: capitali re seruarent supplicio: coniuges illu stris sanguis velut allocuture pe

I rituros viros carcerem impetrato a custodibus aditu: cõmutata qz veste: & per simulationem dolo:is velatis capitibus: eos abire passe sũt. ¶ Et solinus narrat li. iiij. c. vj. de quadam gente in qua multe vxores in vnius viri matrimonium iungunt. Et cuz maritus decesserit apd grauissimos iudices vnaqueqz agit causaz. Et que officio ceteras sni a. i. iudicio

K vicerit iudicantium: hec Palme refert premium: vt ascendat rogum coniugis: & supremas ei9 semetipsam det exequias: cetere vo cum nota viuunt. s. repudiationis. ¶ Idem narrat Tuli9 li. vj. tus. q. Vbi ait: q mulieres in india in certamine ad iudicium veniunt. Plures enim vni solẽt

L esse: & quam plus dilexerit: illa leta vt victrix prosequentibus suis vna cum viro in rogum imponi

tur:alie do meste rcedūt. ¶ Exē
plum huiusmodi fidei patet in vi
pera ꝛ murena ꝼm Ambro. vbi
supra. Ubi ait ꝺ alijs aīalibus. q
comparem suum bos requirit: ꝛ
equus similiter diligit compareꝫ
suum. Et sequitur nolite querere
viri alienum thorum: nolite insi
diari aliene copl̄e. Graue ē adul
M terium. Deus duos fecit Adam
ꝛ Euam: ꝛ vxorem de viro. i. de
costa: ꝛ iussit ambos esse in vno
corpe: ꝛ in vno spū viuer̄. Quid
vnum corpus sepas? Quid vnū
spūm diuidis? Nature adulteri/
um est. ꝛ non solum adulterium
imo enorme furtum: qꝛ vir non
N habet ptātem sui corpis sꝫ mlier.
Qui ergo aufert corpus ab vxo/
re ꝛ alteri prebet ꝼm omnem le/
gem fur est ꝛ latro. Nam ꝛ bru/
ta animalia legunr̄ abhominari
cōmixtionem cōiugis cum alio
prout narrat Alex. nequā li. ꝺ na
turis rerum, de Ciconia adultera
que lauabat se post coytū cū adul
tero. Quod quidam miles ꝺpre
hendens quadā die parauit im/
pedimentū. ne se sic lauaret. Cuꝫ
autem venisset compar Ciconie
O odore comprehendens adulteri
um exiuit: Et adducens ciconia
rum multitudinem: cioniā adul
teram deplumauit: ꝛ dilaniauit.
Qua dilāiata altera comes se illi
q̄si marito associauit. Qꝺ ergo
abhominanr̄ irrōnabilia aīalia:
multum debet esse detestandum

hominibus maxime fidelibus.
¶ Capl̄m qntuꝫ De operis cō/
iugalis religiosa exercitatione.

T non sufficit coniugi/
e bus tenere fidem coniu
gij dicto modo sed ꝺbet
esse etiā operis cōiugalis religio
sa exercitatio: ꝛ in exercendo de
bita intentio: qꝛ vt dictū est supra
bonū coniugij est spes prolis. vt
. s. deuote expecter̄ amanter susci
piar̄: religioseqꝫ nutriar̄: ait Hu/
go. vbi. s̄. Et ibidē. c. iij. Institu/ P
tio coniugij ante peccatū fuit ad
officium: vt natura multiplicarer̄
post peccatū: ꝛ ad officium: ꝛ ad
remedium: vt natura exciperetur
ꝛ vicium cohiberer̄. Tum igitur
quia sic institutuꝫ tum qꝛ magnū
sacramentum xpi ꝛ ecclesie: tum
ad euitandum peccatum: ꝛ viciū
cohercendum: religiose tempe/
rate: honeste: ꝛ recta intentione
vti debent coniuges opere coniu
gali: vt ꝼm Apo. i. cor. vij. q ha/ Q
bent vxores: tanqꝫ non habētes
sint. Unde enim dicit Hieroni/
mus contra Iouinianū: Sixtus
in sententijs ait. Adulter est q su
am vxorem amat ardentior. In
aliena vxore omnis amor turpis:
in sua nimius vituperar̄. Sapiēs
vir in deo debet amare vxorem
non affectu: reget impetus volu
ptatis: ne preceps ferar̄ ad coitū
Nihil est fedius qꝫ vxorem dili/
gere sicut adulteram. Certe qui R
dicūt causa reipublice iungi vxo

ribꝰ ⁊ liberos colere imittent sal-
tem pecudes: vt postq̄ꝫ vxorum
venter intumuerit: ne perdant fi-
lios: non amatores se vxoribus
exhibeāt sed maritos. vnde nar-
rat de quodaꝫ: qui exiturus in pu-
blicum fascia vxoris pectus col-
ligabat: ⁊ nec puncto quidē ho-
re presentia eius carere poterat:
potionem nullam: nisi alteriꝰ la-
bijs tactam vir nec vxor haurie-
S bant. Et ideo sequit. Origo amo
ris honesta: sed magnitudo de-
formis: Nihil eniꝫ interest q̄ꝫ ex
hōesta cā quis insaniat. Et ibi be
ne de hoc. Sic eiꝫ Tobias vsus
est coniugio suo: qui ait ad Sar-
ram vxorem suā. Tob. viij. Sur
ge: hodie: ⁊ cras: ⁊ post cras ore
T mus deum. Et sequitur. Filij san
ctorum sumus: non possumꝰ ita
cōiungi sicut gentes qui ignorāt
deum.

Capitulum .vi. De perpetua coniugū indiuisione.

i Tem inter coniuges de-
bet esse perpetua indiui-
sio. Unde ⁊ sacramentū
est vnū de bonis ꝯiugij ait Hu-
go. vbi. s̄. In quo attenditur: ne
coniugiuꝫ separet: ⁊ ne dimissus
aut dimissa: etiaꝫ causa prolis al
teri copuletur. ait idē. Un̄ Mat.
ix. Quos deus coniunxit: homo
nō separet. Quod etiam gentiles
V seruauerunt: ait Uale. libro. ij. c.
i. di. ꝙ repudium inter vxoreꝫ et
virum a condita vrbe vsqꝫ ad cē
tesimum ⁊ quinquagesimuꝫ an- X
num nullū intercessit. Primus
autē spuriꝰ Carbiliꝰ: vxorem ste-
rilitatis cā dimisit. Qui q̄ꝫ q̄ꝫ tole
rabili rōe motus videret: repre-
hensione tamen non caruit: quia
nec cupiditatem quidem libero-
rum cōiugali fidei preponere de
buisse arbitrabat. Qd̄ ergo serua
bant gentiles lege naturali ⁊ ho-
nestate virtuali: debent seruare fi
deles lege diuina ⁊ celesti: ac liga
mine sacramentali. Imo etiā no
biles matrone ⁊ pudice mortuo
primo viro: nolebant alteri con-
iūgi. Et ideo corona pudicitie co Y
ronabantur. ait Ualerius vbi. s̄.
di. ꝙ que vno cōtente matrimo
nio fuerant: corona pudicitie ho
norabantur. Estimabant eniꝫ: eū
precipue matrone sincera fide in
corruptum esse aiuꝫ: que post de-
posite virginitatis cubile: in publi
cū egredi nesciret. multoꝝ matri
monioꝝ experiētiam: quasi illegi
ptime cuiusdam intemperantie
signū esse credentes. vnde ⁊ pu-
dice matrōe: mortuis primis vi
ris nolebantt secundo inire ma-
trimonium: ait Ualeriꝰ libro. vi.
c. i. di. ꝙ theotonicoruꝫ coniuges
Mariuꝫ victorem orarūt: vt ab
eoꝝ virginibꝰ vestalibꝰ dona mitterē
tur: affirmātibus eque: se ⁊ illas Z
virilis concubitus expertes futu
ras. Eaqꝫ re nō ipetrata laqueis
sibi nocte ꝓxima spm̄ eripuerūt.
Quāuis aūt erronee fecerint: in

ſuo ſuſpẽdio tamẽ laudande ſũt
ex maritorꝝ dilectione. ⁊ caſtitatiſ
amore. ¶ Et. de hoc. j. parte. iij.
di. vi. c. d viduitate. Qualiter aũt
coniuges antiquitus inter ſe con
cordabant poſt qualecũqꝫ litigiũ
A vel iurgium: ait Uale. libro. ij. vbi
ſ. di. qꝛ quotienſcũqꝫ inter virꝫ ⁊
vxorez aliqd iurgij interceſſerat:
in ſacellum dee viriplace qd erat
in palatio veniebant: ⁊ ibi locuti
ſimul que volebãt: ꝯtentiõe ani
morū depoſita: concordes reuer
tebant. Dea enim illa hoc nomẽ
a placandis viris fertur aſſecuta.
¶ Predicator ergo euangelicꝰ
debet de predictis conferre cum
coniugibꝰ: ⁊ eos alloqui. Et ſi in
quibuſdam factis gentilium pre
dictis fuit exceſſus ⁊ error ſicut i
propria occiſione: debet qd erro
neū eſt dehortari: ⁊ qd rectũ fue
rit ſuadere.

¶ Quinta diſtinctio. De fideliũ
ſpirituali colligatione.

¶ Capitulum primum. Qd fide
les ſe diligant vere.

Onſequenter proſe
quendum eſt de colli
c gatione ſiue coheren
tia gratuita per gratiã
in corpore xpi. Ad
quam obſeruandam ſunt admo
nendi efficaciter ⁊ iugiter xpiani
ꝑut hortatur apoſtolus eph. iiij.
Solliciti ſeruare vnitatem ſpiritꝰ
B in vinculo pacis vnū corpus: ⁊
vnus ſpũs ⁊c. Et hoc merito:

tũ quia ſunt ex vno patre crean
te. redimẽte: ⁊ ex vna mrẽ ecclia
⁊ eiſdem ſacramentis regenera
ti: ⁊ ſic vere fratres. Mathe. xxi.
vnus eſt pater veſter. vos autez
fratres. ⁊c. Tum qꝛ membra vni
us corporis: ⁊ eiſdẽ vinculis cha
ritatis cõnexa: ac vno ſpũ viuifi
cata. Multi. n. vnũ corpꝰ ſumus C
in xpo. Ro. xij. Tũ qa xpi cohe
redes: ⁊ hereditatis eiꝰ futuri par
ticipes. Ro. viij. heredes quidez
dei: coheredes aũt xpi. Has eiꝫ
rationes aſſignat Criſoſto. ſuper
Jo. omel. xv. vbi ait. Omnes in
vnū corpus baptiçati ſumus ait
Apoſto. Propterea i vnũ corpꝰ
ne non diſſoluamur: ſꝫ eã que ad
inuicez eſt cõuenientia ⁊ amicitia
corporis vnius conuenientiã ob
ſeruemus. Quocirca: ita procure
mus ꝓximos: vt vnuſquiſqꝫ no
ſtrum ſuam carnez non deſpiciat
Nullus enim vnqꝫ carnem ſuaz D
odio habuit: ſed eam nutrit ⁊ fo
uet: ait Apo. eph. v. Propterea
domũ vnam. i. hũc mũdum deꝰ
nobis dedit: vnũ nobis accendit
ſolẽ: vnũ tectũ celũ extẽdit: mẽſã
vnam nobis terram ꝓpoſuit. De
dit ⁊ aliam multo maiorem ſcilꝫ
altare. vnũ moduz generationis
ſpũalis: vnam omnibꝰ patriaz in
celis. De calice eodem omnes bi
bimꝰ. ⁊c. Unde igitur iequalitas
ſm. ſ. hanc vitam? Rñdit ex diui E
tũ auaritia ⁊ electione. Et de hoc
Seneca in parte epl̃a. lxx. vbi ait

Membra

Membra magni corpis sumus τ natura nos cognatos edidit. vt enim ait Greg. sup Ezechi. li. ij. omel. iiij. charitas accendit: concremat: conflat τ quasi in vnaz auri speciem reformat fideles ergo debent mutuo se iuuare sicut fratres: τ protegere: ac nociua inuicem expellere. Debemus enim aias pro fratrib⁹ ponere. i. Jo. iij. C

¶ Capl'z. ij. Qd caueant fideles ne in ipsis fraterna vnio dissipet

Ebent etiam cauere: ne diabolus dissipet fraternam vnionez vt sint hostibus terribiles. Cant. v. Terribilis vt castrorū acies ordinata: F Super quo Gre. super Ezechi. li. i. omel. viij. ait. Castrorū acies tunc est hostibus orribilis: quādo ita ɔstipata τ cōdensa fuerit: vt i nullo iterupta videatur. Nā si ita disponitur vt locus vacuus dimittatur: profecto hostibus terribilis non est. Sed nos ꝯ̄ malignos spūs acies ponim⁹. Ideo semp per charitatem vniti: τ nūꝗ̄ per discordiam interrupti esse debemus. Quia quelibet in nobis bona fuerint: charitas si defuerit per malum discordie: loc⁹ G aperitur in acie: vnde ad feriendos nos valeat hostis itrare. vñ vt vehementius cōmendaretur societatis humane vnitas: vinculoq; concordie: non solum nature similitudinez: verūetiam cognationis affectu omnes nectere-

remur. voluit de⁹: vt ex vno homine diffunderetur genus hūanum: ait Augu. xij. de ci. c. xxi. Et H charitas multos animos vnum τ mlta corda vnū facit: ait Aug. sup Jo. iij.

¶ Capitulum. iij. Qd fideles debent se mutuo supportare.

Utuo ergo debent fideles sibi compati in malis: sicut mēbra vni⁹ corporis. i. cor. xij. Si patitur vnum membruz compatiuntur omnia membra. Et similiter mutuo se iuuare: prout ibi exemplificat. Et I subsidia indigentibus ministrare. i. Jo. iij. Qui habuerit substātiam huius mūdi: τ viderit fratrem suum necessitatem habere: τ clauserit viscera sua ab eo: quō charitas dei manet in illo? Et se mutuo supportare: sicut lapides i edificio. i. Pe. ij. Ipi tāq; lapides viui coedificamini. Lapis enim in edificio alium supportat τ ab alio supportatur: ait Gre. super Ezech. lib. vij. omel. i. Sic τ fideles facere debent: ait ibidem omel. iiij. Supportantes inuicez K in charitate.

¶ Capituluz quartum Quomodo sancti antiqui pro salute proximorum laborauerunt.

Eo sancti antiqui τ matres laborauerunt: τ se morti exposuerunt τ animas pro salute fratrū posuerūt: ac etiam se infidelibus vendide

runt: vt eos conuerterent ⁊ duce
rent ad deuotionem ⁊ charitatis
vnionem. Sic legitur de Sera
pione qui ⁊ Sidonius dicit in li.
L qui dicitur paradisus. Qui ven
didit se paganis precio .xx. solido
ruz: ⁊ eis seruiuit donec xpianos
eos fecit. Cũqꝫ recederet: pecu
niam eis reddidit. Et cum dice
rent. vt eam daret pauperibus:
rñdit. Uos eam date. qꝛ vestra ẽ
ego alienam pecuniã nõ do pau
peribus. ¶ Ibidẽ legit de alio q
se vẽdidit vni de primioribꝰ ciui
tatis quem nouerat manicheum
esse: seruiuitqꝫ ei donec eũ cura
M uit. Sic ⁊ alij sancti laborauerũt
⁊ multa sustinuerunt ꝓ salute fra
trũ. Sicut Paulꝰ qui ait .ij. cor.
vlti. Ego libentissime impendaz
⁊ superimpẽdar ꝓ aĩabus vr̃is
⁊c. Mirũ ergo ẽ qũo se dicũt ha
bere charitatẽ ꝑfectaz qui nec fra
tribꝰ: mala patientibus ꝯpatiunt
nec ꝓficientibus gaudẽt: nec ege
nis necessaria de suis facultatibꝰ
subministrant. De quibꝰ Apo. ij.
thi. iij. habentes quidẽ spẽm pie
tatis: virtutem autem abnegãtes
¶ De his ⁊ ad ꝑdicta ꝑtinẽtibꝰ
debet predicator diuinus confer
re cum fidelibus.

¶ Sexta distinctio. De ciuiũ de
bita colligatione.

¶ Capitulum primum. De dile
ctionis vnitate: ⁊ ne sibi nocere
debeant.

d Einde ꝓsequendũ ẽ
de colligatione ciuili
siue cohabitatione: et
de admonitione tali
um ad debitaz obser N
uationem pacifice cohabitatio
nis: ⁊ mutue beneficentie: ⁊ ma
leficentie cauẽde: ex quo cõicant
quasi eandem habitationẽ: eisdẽ
legibus regũtur: eodẽ dñio gau
dent: eodẽ ritu viuũt. easdẽ ꝯsue
tudines cõicant: ⁊ easdẽ artes se
pe exercẽt. Admonẽdi ergo sunt
ad dilectionis ꝓximi vnitatem.
Mat. xxij. Diliges ꝓximũ tuuz O
sicut teip̃m. Proximꝰ autez nõ
sanguinis propinqtate: sed rõnis
societate pẽsandus est: ait Aug.
ep̃la. xxxiiij. Et idem de doctrina
xpiana. c. i. ꝓximus ois hõ hõi
est tam conditione nature q̃ꝫ cõ
fessiõe religiõis. Sꝫ ad dilectio
nẽ ꝓximi ꝑtinet innocentia qua
nulli nocemus: ⁊ bñficentia qua
ꝓsumꝰ qbus possumꝰ: ait Aug.
de mẽdatio. Colligati igit coha
bitatione ciuili: q̃les sunt vicini
⁊ ꝓximi monẽdi sunt: ne vicinis
noceant: nec iniuriãdo in ꝑsonã
nec spoliando i possessionibꝰ: ra P
pinam apertam vel ocultam fa
ciendo: nec in fama ledendo. De
quibꝰ oibꝰ Leuit. xix. Nõ facies
calũniã ꝓximo tuo: nec vi oppri
mes eũ. Et sequit. Non maledi
ces suo: nec facies qḋ iniquum
est. Et ꝓuer. xxiij. Non attingas
terminos ꝑuulorũ. Seqtur ꝓ

pinquus eoꝝ fortis est.
¶ Capl'm.ij. Qualiter debent si bi mutuo subuenire.

Q Sunt enim admonendi: vt indigentib9 vicinis sub ueniant: oppressos libe rent: desolatos ꝯsolentur. Et sic de alijs misericordie opib9 ꝛ bñficentia. Talis fuit vicinis suis. Job.xxix. Eo ꝙ liberassem pau perem vociferantem. Seqtur. Cor vidue ꝯsolat9 sū. Et p9. Con terebā molas iniq. Et.xxx.c. Fle bam ꝯdā sup eo q afflictus erat Hec sunt officia ꝛ opa boni viri de quo Aug.iiij. de ci.c.xv. Feli citas maior est: vicinum habere ꝯcordē: ꝙ̄ malū subiugare bel lantem. Ille ciuis siue cohabita tor est bon9 q oibus est innocēs: nulli malū faciens: ꝛ oib9 vicinis bñfaciens. Talis ē multū deo ac cept9. Et de tali in exēplū alijs le gitur in vitis patrū li.i. post me diū: ꝙ abbas Panhuti9 suppli cabat deo: vt ei ostenderet cui si milis esset in terris. Ad quē vēit vox: ꝙ erat silis ꝓmario illi9 vici Qd audiēs venit ad domū eius At ille cui erat mos suscipere ho spites occurrit sibi: ꝛ itroduxit in domū. At q̄ inter epulas quesiuit abbas: qd esset studiū ei9: dicēs si bi eē reuelatū a deo: ꝙ dign9 erat ꝯsortio monachoꝝ. At ille mio ra de se dicēs ait. Nulli9 boni mi hi conscius sum. Quia tamē ver bum dei ad te factū est: dico tibi: ꝙ triginta anni sunt ex q̄ suā cō tinens: ꝛ vxor mea silr. Suscepi enī tres filios: quoꝝ causa solū modo a me cognita fuit. hospites suscipere nūꝙ̄ cessaui: nec alicui añ me illos habere ꝑmisi in vil la: Nullū ḋ domo mea sine via tico dimisi: pauperē ñ despexi: sꝫ necessaria sibi tribui: ꝯ iustitiam nihil accepi: alieni fruct9 nō intra uerunt domū meā: litē si vidi nō preterij nisi pacificarē: nullus de prehendit in culpa famulos me os: greges mei non leserunt alie nos. volentes seminare in agro meo non ꝓhibui: ꝙ̄tū in me fu it nō ꝑmisi: vt potētior infirmuꝫ ꝓmeret: studui vt neminem cō tristarē: iudiciū cū apḋ me fuit neminē ꝯdēnaui. hec audiēs san ctus osculans eum bñdixit illi ꝛ ait. Quia hec implesti: vnū tibi deest. vt ꝯcta dimittēs seq̄ris dei sapientiam. Et statī secut9 est eū ꝑgens ad heremū. Et veniētes ad fluuium nec habētes nauigiū dixit ei sanct9: vt intraret aquam pedib9 secū. Que vsqꝫ ad latera venit. Et collocauit eū in cellula iuxta monasteriū: formā ei viuē di tradēs. Qui priores labores: nuos reputans: viriliter se exer cuit: ꝛ mortu9 est. Cuius aiā vi dit sanct9 inter choros angeloꝝ dicentiū. Beatus quē elegisti ꝛ assumpsisti ꝛc. ¶ Predicator er go diuin9 debet hortari vicinos ad ꝓdicta opa ponens eis vitam

sanctoꝝ: ⁊ vitã Job: ⁊ isti⁹ in ex-
emplũ. De tali eniʒ vicio verifi-
catur illõ ꝓuer .xxvij. Melioꝛ ẽ
vicinus iuxͣ ꝙ̃ frater ꝓcul. Qua
liter aũt vicin⁹ siue cohabitatoꝛ
debeant cauere a calũnia iniusta
dictuʒ est. s̃. ꝑte. i. vbi de iudicio.
vbi etiaʒ dictũ ẽ: q̃liter cauere dʒ
a calũnia iniusta euidẽti ⁊ apta.
¶ Caplm̃ tertiuʒ. De cauendis
fraudibus ĩ mercaturis.

e T non sufficit ei cauere
ab aperta malitia ⁊ rapi-
na vel spoliatione ꝓximi
nisi caueat ab occulta ⁊ fraudulẽ
ta sophisticatione q̃lis est in mer
caturis: ⁊ ꝯctib⁹ vsurarijs. vt. n.
V ait Aug. xiij. de ci. c. iij. oẽs volũt
viliter emere: ⁊ care vendere: in
troducẽs ibi facetissimã vrbãita
tem cuiusdã dicẽtis in theatro: se
scire qd omnes vellẽt. Et cum
die statuto ꝯflueret maioꝛ multi
tudo: silentib⁹ oibus ⁊ suspensis:
dixisse ꝑhibet viliter vultis eme
X re: ⁊ care vendere. Qd oẽs inue
nerunt in ꝯscientijs suis. Et quia
sic est: multe fraudulẽtie fiunt in
mercaturis vł ocultãdo deffect⁹
⁊ vitia rerũ: ⁊ ostẽtando apparẽ-
tias q̃ non sunt in eis: vel mensu
Y ras diminuẽdo: vel inutilia cõ-
miscendo: ⁊ de alijs fallatijs que
fiũt in talib⁹. Jõ ṕcepit domin⁹
Leuit. xix. Statera iusta: ⁊ eq̃lia
sint pondera: iust⁹ modi⁹: equus
sextari⁹ ꝓuer. xx. Abhominatio
apud deũ pondus ⁊ pond⁹: ⁊ sta

tera dolosa non est bona. Quta
libus fraudulentijs vicinos sedu
cũt thesauriçãt sibi thesauros ini
q̃tatꝫ. Miche. vi. Adhuc ignis
in domo impij thesauri iniq̃ta-
tis: ⁊ mẽsura minoꝛ ira plena. Et Z
nõ solũ fraudulẽtie regnãt in tali
bus: sed mẽdatia: ꝑiuria: falsa te
stimõia: ⁊ impia hoꝛtamẽta. Jõ
ꝓpha vbi. s̃. Nũqd iustificabo
staterã impiaʒ: ⁊ saccelli podera
dolosa in q̃bus diuites ei⁹ repleti
sunt iniq̃tate ⁊ habitatoꝛes in ea
loq̃bant mẽdaciũ: ⁊ lingua frau-
dulẽta in oꝛe eoꝝ? Et de hoc Tu
lius mł̃tũ. iij. li. de offi. c. xij. vbi in
quirit: an vir honest⁹ debeat pate
facere reꝝ vitia in vẽditione: an A
celare. vbi ĩtroducit sẽtẽtias phi
losophoꝝ ꝯrias. Aliõ inquit vi-
debat Diogeni Babilonio ma-
gno ⁊ graui stoyco: aliõ Antipr̃i
discip̃lo ei⁹: homini accutissimo.
Antipr̃i oia patefacienda vide-
bãt: cũ hõ hoi ꝯsulere debeat et
seruire hũane societati: cũ ea lege
natus sit homo: ⁊ vtilitas cuiusli
bet sit vtilitas comunis. Dioge-
ni videbat ꝯrium. s. nõ opoꝛtere
dicere vitia: nisi q̃tenus constitu
tum est in re ciuili: cetera cum in
sidijs agere. Qui eniʒ vendit vel
let vẽdere optime: ⁊ vendẽdo ni
miũ nõ plus ꝙ̃ ceteri. Cui ergo
iniurioꝛ? Item supaddit Antipa B
ter: ꝙ emptoꝛeʒ pati ruere: ⁊ per
erroꝛem in fraudẽ incurrere pei⁹
est ꝙ̃ viam non ostendere. Qd

tamen.s. viā monstrare sanctū
est Athenis publicis exercitatio
nibus: ⁊ ibi multū de eoꝝ dsiputa
tione. Vñ Diogenes. Quid stul-
tius: ꝙ̄ vēditorez: vitia rei quaz
C vendit narrare: ⁊ q̄si p̄reco p̄dice
re: domū pestilētie vēdo? ⁊c. Ad
ꝯriū autez arguit Antipr̄: ꝙ nisi
sic fecerit: iniuste ⁊ improbe fa-
cit. vnde ꝯcludit Tuli. ꝙ in dubi
is causis ex alia parte defēdit ho
nestas: ex alia vtilitas. Quasi di-
cat. hōestū est. s. narrare vitia rei
vendende: vtili⁹ v̄o non publica
D re. vñ sequit̄. hoc celandi genus
quis non videat? Certe non apti
non simplicis: nō ingenui: nō iu
sti: non boni viri: sed poti⁹ v̄ suti:
obscuri: astuti fallacis: callidi. ⁊c.
Et introducit ibi de quodaz qui
voluit emere ortū ad inhabitan
dū. Qd cū intellexisset venditor
fecit venire piscatores in navicu
lis t̄pe cene cū ciboꝝ mł̄titudine
E Qd cū ali⁹ miraret̄: r̄ndit ille: ꝙ
de illo erat: Siracusis quicquid
esset pisciū. Qd alius vidēs cari⁹
emit ortulos. Qui cū postera die
nihil tale videret: admiranti de
hoc dixerūt alij: ꝙ nec ibi cō sue
uerunt esse piscatores. Et ita fuit
dolus ibi: q̄ aliđ fuit actū: aliđ si
mulatū. Dolus aūt legib⁹ vindi-
catur. ¶ Per ꝯrium narrat ibi
postea de alio. ꝙ cuz postulasset
vt sibi fund⁹ vēderet̄: ⁊ venditor
preciū posuisset: dixit se plurīs esti
mare ꝙ̄ qđ vēditor petebat. Et
addidit centum milia. Et de hac
materia mł̄tū ibi. Jō ꝯcludit. c.
xvi. ꝙ aliter leges: aliter phi co-
lūt astutias. leges: q̄tenus manu
idest iudicio tenere possunt: phi
q̄tenus rōne ⁊ intelligentia. Rō F
eniz postulat: ne q̄d insidiose: ne
quid simulatorie: ne quid fallaci
ter fiat. Et hoc cōcordat magis
legi diuine: ne fidelis decipiat sci
enter p̄ximum suū. Multa eniz
pericula concomitant̄ vēditores.
Jō Ecc. xxxvij. Cū negociatore
tracta de traiectione: ⁊ cū empto
re de venditione. s. dirigēdo eos G
Et. xxvij. iter mediū emptiōis ⁊
vēditiōis āgustiabit̄ peccās mo
neāt̄ ergo a p̄dicatore diuio tales
vt a p̄ctis caueāt in officijs suis.
¶ Capituluz quartū. De cauen-
da fraude vsure.
Similiter sunt admonē
di vicini de fraudulentia
vsuraruz: sed vt mutuo
accomodēt vicinis absq̄ vsura
Exodi. xxiij. Nec vsura oppri-
mes eum. Et Leuit. 26. pecuniā H
tuam non dabis ad vsurā. Deu-
ter. 23. Non fenerabis fratri tuo
ad vsuram. Eze. 13. Ad vsuram
non accomodabis. Idem. 22. est
aūt vsura s̄m Hostien. Quod-
cūq̄ solutioni rei mutuate acce-
dit: ipsius vsus rei gratia pactiōe
interposita: vel hac intentiōe ha
bita in ꝯtractu: vel ex actione ha
bita ex post facto. Luc. 6. Mu- I
tuum date nihil inde sperantes

Hoc enim gratum ē apud deū: vicino indigenti mutuaī ad rele uationem sue necessitatis cū pos sit gratis dare. Unde ps. Qui pe cuniam suam non dedit ad vsu/ ram. Unde legit li. i. hystorie tri/ partite de Speridióe epo: q̄ ei⁹ mos erat: ex fructibus alios daī
K pauperibus: alios mutuaī. Nec per se dabat: nec recipiebat: s; pe tentibus dicebat: vt q̄ntum op⁹ haberent tollerent: ⁊ denuo re/ deuntibus: vt reponerent q̄ntu; se nouerant accepisse. Ad quē q dam accedens: sic mutuu; rece/ pit: ⁊ reuersus non reposuit qđ acceperat: sed afferens secum ab scessit: estimās: ep̄; id latere. Et iterato venit idem petens mutu/ um. Quem ep̄us misit ad horre um. vt acciperet. Ad quod veni ens totaliter inuenit vacuū. Qđ cum narraret epō: ait episcop⁹
L Mirum est quomodo tibi soli visum est vacuum: ⁊ non aliis. Sed vide: ne qđ alias mutuat⁹ es solueris. At ille sic captus: qđ deliquerat epo indicauit: ⁊ se vo luntati illius subiecit. Ex quo pa tet dicti epi charitas: in mutuan do: ⁊ mutuationis apud deū ac ceptabilitas: ⁊ infidelitatis in re/ stituēdo detestabilitas. De vsure quoq; incomoditatibus sufficiē ter tractaī in summa de vitiis. iō
M hic obmittendum. Et de vsura multum Ambrosi. iii. de offi. vbi ait. Cur in fraudem cōuertis na ture industria;? Cur affectas in/ opiam? Cur optari facis pauperi bus sterilitate;: fles publica; fer tilitatem? Exploras quando steri lior prouētus: hanc vocas indu striam que est calliditatis versu/ tia fraudis astutia. et qđ tu reme dium vocas est comentum neq tie. Latrociniū aūt fenus appel/ lem. Captantur tanq̄ latrocinii tempora quibus in viscera homi num durus insidiator obrepas: cui condite frugis multiplicatur vsura. Quid iprecaris mala om nibus? Lucrum tuum: damnu; publicum est. ¶ Ex his patet q̄ detestāda sit vsura in xp̄ianis q̄ sic fuit prohibita iudeis. s. ne aco modarent fratribus suis ad vsu N
ram. Deuī. xxi. ⁊ de hoc Aug. epi stola. xxxvi. Quid dicā de vsuris quas leges ⁊ iudices iubent red dere? Aut crudelior est qui aliqđ diuiti subtrahit q̄ q trucidat pau perem fenore? Sequitur. hec at/ q; huiusmodi male possidentur: ⁊ vellem q; restituerentur: s; nō est quo iudice repetantur. Et de hoc Crisostom⁹ super Mathe. omel. v. i fi. Mutuo da: amplio res cape vsuras: mutuo da acce pturus. s. vbi nulla inuidia: nulla O
accusatio: insidiatio: neq; terror. Mutua nullo indigenti. s. xp̄o: ⁊ propter te necessitatem haben ti: esurienti: ⁊ omnes nutrien/ ti. He enim. s. vsure regnum: ille gehēnā preparant. He sunt p̄hie

⁊ misericordie. ille crudelitatis et auaritie. Quam ergo habem⁹ occasionem siue excusationem: cũ ampliora possim⁹ recipe ⁊ in tpe oportuno scilicet dando pauperibus. hec vilia ⁊ fallatia. si tamen damus? ⁊c. Sequit. Nihil vsuris turpius: nihil crudeli⁹. Alienas
P hic negociatur miserias: ⁊ lucrũ suu3 alterius aduersitatem facit. Et ponit exemplũ: ꝙ talis est q̃si manu3 suscipiens ⁊ in naufragium impellens. Et post v̾ƀo: te vsurã accipere a deo scilicet mercedem eternã ꝓ paruis magna ⁊c. Luce. xvi. Facite vobis amicos de mamona iniquitatis: vt cũ defeceritis recipiant vos in eterna tabernacula. Magna er
Q go dementia a pauperib⁹ vicinis vsuram accipere ⁊ contra omnẽ legem tam naturale3: q̃ scripta3 q̃ euangelicam: q̃ etiam contra omnis creature innata3 bonitatem que q̄dem creatura omnib⁹ se gratis cõicat: Sicut lux ignis: aqua: terra: ⁊ ad cumulum pene eterne: ⁊ non dare ad vsuram spiritualem scilicet erogare elemosynas pauperib⁹ pro regno eterno. Jmo qđ plus est: dare vsurã malo modo ide3 est ꝙ pauperes trucidare: vt dictũ est. Unde Tu
R li⁹ libro primo tusc. q. dicit: ꝙ cũ q̃reretur a Catone qđ. expediret in re familiari: ⁊ responderet: bñ pascere: bene vestire: bene arare. Et cũ q̃reret an fenerari scilicet expediret: respõdit. Quid est hominem occidere. Quasi di. Fenerari est occidere subtractione necessariorum.

¶ Septima distinctio. De colligatione amicabili.

¶ Capitulu3 primum. Quid sit amicitia: ⁊ qualis esse debet.

Einde videndũ est de colligatione amicabili q̃lis est iter amicos que quidem debet esse amicitia vera ⁊ non ficta. De qua scilicet de ficta dictu3 est. 5. parte prima.: vbi de vicijs curialium. Et de hac Hierony. epistola. xlv. per totũ. Debet ergo amicitia esse vera nõ ficta. Que scilic3 tũc est vera: quãdo ẽ vnanimis consensio in reb⁹ honestis q: vt ait Tuli⁹ libro de amicitia: ⁊ idem Augu. epistola. xlv. Amicitia est humanarũ diuinarũq3 rerũ cum beniuolentia ⁊ charitate consensio. Et Tuli⁹ ibidem dicit: ꝙ beniuolentia est amicitie fons. S

¶ Capitulum secundum. Que exigũtur ad veram amicitiam.

Unt ergo amici admonendi: vt vnanimiter cõsentiant in licitis ⁊ honestis: licet aliquis eorum sit superior dignitate vel statu. vt eni3 dicit Tuli⁹ ibi: maximũ est in amicitia: superiorem parem esse inferiori scilicet considerando: vnde amicus dicitur quasi animi equ⁹ T

qꝛ equali nobis voluntate iungit
V ait Casio. super ps. xxxvij. Talis
amicus fuit filius dei: qui cum su
per omnes esset: tamē in medio
discipulorum fuit sicut qui mini-
strat Luc. xxiij. Et Jo. xv. Jam
X non dicam vos seruos sed ami-
cos. ⁊c. Talis amicitia nō potest
esse nisi inter amantes se veraci-
ter: ait Augu. iiij. ꝯfessionum lo-
quens ad Christū. Non est vera
amicitia: nisi eam cōglutines in
ter herentes tibi vera charitate.
Unde Tulius vbi. s. Amor ex q̊
Y est amicitia nominata princeps
est ad coniungendam amicitiaꝫ
¶ Jtem in amicitia debet eē mu
tua compassio: qꝛ ipsa est beniuo
lentia: in compassis non latens:
ait phūs ethi. viij. vnde ibidem.
Consiliatiuus amicus. ⁊c. Uere
enim non agnoscit in bonis ami
cus: nec in malis absconditur ini
micus. Eccle. xij. Jdeo Job. vij.
Qui tollit ab amico misericordi
am: timorē dei derelinquit. Cum
enim in amicitia vnicꝰ fiat ex plu
Z ribus ait Tulius primo de offi. c.
xvij. ⁊ hec sit lex amicitie nō mi
nus nec plus q̄ꝫ se diligi ait ibidē
merito debet esse mutua ꝯpassio
vnde Aug. libro confessionū plā
gens amicum mortuum ait. Di-
midiū vite mee. ⁊c. Et Seū ep̄la
101. obiurgans plangentem filiū
quid īquit faceres: si amitteres
A amicum: ex quo tantum plangis
paruulū qui erat incerte spei? ⁊c.

¶ Jtem in amicitia debet esse se
dula sollicitudo de salute amici:
honore ⁊ vtilitate: qꝛ vt ait Tuliꝰ
vbi. s. de amicitia ante fineꝫ mo
nendi sunt amici sepe ⁊ obiur-
gandi. ⁊ hec accipienda amice ⁊ B
beniuole. Unde sequitur haben-
dum est in amicis nullam pestē
maiorem q̄ꝫ adulatoriam blandi
tijs assertionem. Et post omniuꝫ
rerū simulatio vitiosa est: Tollit
enim iuditium veri: ideo adulte
rat nomen amicitie: ⁊ repugnat
veritati: sine q̄ nihil amicitia va-
lere potest. Et ibidem. virtus cō
ciliat amicitias. Hinc Augu. ix. C
confessio. Sicut amici adulātes
cōuertuntur: sic inimici litigātes
plerūqꝫ corrigunt. multo magis
amici suo mō litigantes. ¶ Jtē
in amicitia debꝫ esse mutua cōi-
catio tam cordium siue interiorꝫ D
cōceptionuꝫ: q̄ꝫ amicabiliuꝫ col-
lectionum: officiorum: ⁊ ministe
riorum: q̄ꝫ etiam rerum. vn̄ Co-
mētator ethi. ix. in pricipio. Pro
uerbiū est de amicis: q̄m̄ anima
vna: ⁊ omnia communia. Cum
enim amicus prebeat cor ami- E
co prout ait Tullius de amicitia
vbi. s. ea vis amicitie est: vt vnꝰ
quasi aius fiat ex pluribꝰ. Et Au
gu. iij. confes. di. ꝙ amicitia ē dul
cis propter vnitateꝫ in multis ani
mis: eqtas dictat: ꝙ cōmunicet
omnia sua. Unde Tulius. vbi. s.
His finibus vtendum est arbi-
tror: vt cū emendati amores ami

corum sint inter eos sit omnium rerum consiliorũ ꝛ voluntatũ si ne vlla exceptione cõitas cum ve recondia ꝛ reuerentia: que semp tenenda est in amicitia. Ut enim
F ait ibidem: prima lex amicitie est vt ab amicis honesta petamus ꝛ amicorum causa honesta facia mus. Et ibidẽ Tul. 3 offi. v bi. s. Nec contra rempublicã: nec cõ tra iusiurandũ: amici cã vir bo nus faciet. Nec turpia facienda amici cã. Et ꝺ hac amicitia Tul.
G li. de amicitia per totũ. Et phus. Ethi. viij. ij. ix. per totũ. Et Val. li. iiij. c. vj. vbi ait. Contẽplemur vinculũ amicitie potens ꝛ perua lidũ: nec vlla ex parte sanguinis
H virib⁹ inferius: hoc etiã certius ꝛ exploratiꝰ id qꝺ nascẽdi sors for tuitũ opꝰ: h vnius cuiusq; solido iudicio ichoata volũtas ꝯtrahit Et ponit ibi exẽpla de amicis: q rum vnus petijt occidi cũ amico occiso. Similiter de alijs quorũ vn⁹ se hosti obiecit ꝑ alio: ¶ Si militer de duob⁹. s. Amõ ꝛ Phi
I tya de quibus ait. ꝙ cum Dyoni sius tyrannus vnum vellet occi dere: Dum ille iret ad res suas or dinandas: alius se dedit vadere pro eo: ꝛ redit alter hora sibi assi gnata. Quorum aĩum tyrãn⁹ ad mirans supplicium fidei remisit
K insuper rogans: vt se reciperent in tertium gradũ sodalitatis. Et enumerat ibi vires amicitie. s. contemptum mortis ingerere: vi te dulcedinem extinguere: crude litatem mansuescere: ꝛ sic de alijs Et de hac Aug. iiij. cõfes. loquẽs ꝺ amico mortuo: ꝛ nescis inquit an vellẽ etiã pro illo. s. mori. Sic
de Horeste ꝛ Phidiade tradit L siue fingit: ꝙ vellent pro inuicẽ simul mori: qꝛ morte peius erat eis non simul viuere.

¶ Capitulum tertium. De ficta amicitia: ꝛ propter que dissoluit. Et de vtilitate vere amicitie.

Predicator ergo cõferẽs cũ amicis dissuadeat fi ctas amicitias que sunt
sꝫ accidẽs ꝛ facile solubiles. Dis soluto enim eo propter quod sũt M amici: dissoluit amicitia: prout ꝺf Ethi. viij. In senibus enĩ ẽ ami citia propter vtile: in iuuenibus propter delectabile: vt ꝺf ibi. Et suadeat veram amicitiã: que nõ est vera nisi sit conglutinata cha ritate vt dictũ est. Unde Hiero. epistola. lxxxviij. ait. Et cõcursus sensuum: ꝛ vtilitas voluntatum quasi riuuli amicitie scaturiçant. Et sic idem velle ꝛ idẽ nolle dul
cissimũ ꝛ honestissimũ. ait Sen. N epl'a. iij. Et hec amicitia est ꝑcio sissimũ genus diuitiarũ. ait Boe. ij. de conso. in fi. ꝛ merito: qꝛ ami cus habet omnes suos amicos ꝛ omnia sua possidet: ꝛ sic facit eũ diuitẽ: ꝛ inextinguibilem: ait Cri so. super Jo. Omel. lxxviij. dicit. ꝙ vnus. s. amicus multiplex est. Si enim vnanimes fuerint decẽ

vel pares nō vnus eſt quaſi vnꝰ ſ. tantum. ſed decies multiplicatꝰ qlibet eorum inuenies in decem
O vnum: ⁊ in vno decem. Et ſi qs inimicabit vni: inimicabit ⁊ decē ⁊ inimicicias capit. Et ſi vnꝰ pauperat: ſibi non eſt inopia: Maiori eni parte vnus decem hꝫ libertatem. Unuſquiſqꝫ habet viginti pedes: viginti manꝰ: ⁊ vigiti oculos. Non enim ſuis ſolum oculiſ videt ſed etiā aliorum. Sed ⁊ decez hꝫ animas: que ſunt pro ſe ſollicite. Non ſuis tm̄ opat manibꝰ nec ſuis ſolū portat pedibus ſꝫ ēt aliorū. Si vo facti ſunt amici duo vel mille milia. idem erit. Uides amoris ſuperabundantiam: qualiter inextinguibilem facit vnum ⁊ muliplicem: q̄liter vnus: ⁊ vbiqꝫ
P vnus poteſt eſſe idem in pſione ⁊ in Roma: ⁊ qđ natura non poteſt: amor poteſt. Segtur. Si mille hūerit amicos: vel duo milia: idem erit. Et poſt Si decies millies diues fuerit: nudꝰ cōſiſtit ſine amicis. Sed ⁊ ſi iopes fuerint. ſ. amici. diuitibus vberiores exiſtunt: ⁊ que ipſe pro ſeipſo dicere non temptat: hec amicus dicet: ⁊ que nō poteſt ipſe ſibi largiri: per alium poterit: etiā multo ampliora. Et ſubdit. Non eſt pati male a tot armigeris cuſtoditū Non enim tales regis corporis
Q cuſtodes tā diligentes vt hi. Nā illi neceſſitate ⁊ timore cuſtodiūt Hi vo deuotione ⁊ amore. Hec ille. Et ibi multa elegantia đ hac materia. Et de hoc Ambro. iij. đ offi. in fi. Pietatis cuſtos amicitia eſt: a equalitatis magr̄a: vt ſuperior inferiori equalem ſe exhibeat: ⁊ inferior ſupiori. Inter diſpares enim mores non poteſt eē amicitia. Ideo debet ꝯueniri gra R
tia vtriuſqꝫ: nec auctoritas deſit inferiori: ne humilitas ſuperiori. Laudanda eſt ergo vera amicitia: ⁊ fideliter obſeruāda quia vt ait. Tul. de amicitia vbi. s̄. Solē de mundo tollere vident: q amicitiam e vita tollunt.

Octaua diſtinctio. De colligatione ſociali in conuictu. Capitulum primum. Qđ homo debꝫ eſſe ſocialis.

c Et non ſolum ſunt admonendi amici q ſūt colligati amicabili colligatione: ſed etiā ſocij qui ſūt colligati ſociali cōione. Ut enim ait Hugo. ſocius dr̄ vel a ſoco: quaſi i vna caliga. ſ. hoſpitio manens: vel a ſequor. Et eſt ſocius proprie i pe- S
riculo: collega in officio: comes in itinere. conſors in predio: ſodalis in menſa vel ſede. Quocunqꝫ autem modo ſumat ſocietas: homo debet eſſe ſocialis: qꝛ homo eſt animal non ſolitarium ſꝫ politicum ⁊ cōicatiuū: ait Cōmen- T
tator. Ethi. viij. Et Sen̄ de bn̄fi. c. xiiij. dicit. ꝙ hoiez non vnguiū vis: nec dentiū terribilem ceteris

fecit: nuduz τ infirmum societas
munit. Duas eni res dedit ei de⁹
que illum ceteris obnoxium vali
V dissimumq; facerent: rationez. s.
τ societatē. Et Sequit. Societas
ei dominium omniū dedit: socie/
tas terris gentium in aliene natu
re transmissit imperium: τ dñā/
ri ēt in mari iussit. Et ibi multa.

¶ Capitulum secundum. Qd malorum societas est vitanda.

Amen societas maloruz
vitanda est. pūer. xxiij.
Noli esse amicus homi
ni iracundo: necq; ābules cū ho
mine furioso. nec discas semitas
eius. τc. Ubi Greg. super Eze. li.
X i. Omel. ix. Infirmi iquit debent
vitare societatem prauorum: ne
mala que frequenter aspiciunt: τ
corrigere nō valent: delectentur
imitari. Et ponit exempla. Sicut
aer malus assiduo flatu tractatus
inficit corpus: ita peruersa locu/
tio assidue audita inficit animuz
Corrumpunt enim bonos mo/
res colloqa mala. i. cor. xv. Und
Señ. epl'a. vij. ait. Unum exem/
Y plum luxurie: vnuz exēplū aua
ritie multuz mali facit. conuictor
delicatus eneruat τ emollit: vici/
nus diues cupiditatez irritat: ma
lignus comes rubiginē suam af/
fricuit. Sequit. Necesse est autez
imiteris tales: aut oderis: τ vtrū/
q; deuitādum: ne vel simul ma/
lus fias. q̄r multi sunt: ne vel ini/
micus multis q̄r dissimiles sunt.

Et epl'a: cvij. Derebit tibi auari/
tia q̄diu auaro sordidoq; conui
xeris. Derebit tumor q̄diu cuz
superbis conuersaberis. Incen/
dunt libidines adulterorūz soda
lia. Cuz sancto eni sanctus eris:
τ cum peruerso peruerteris. Unū
i. cor. vj. τ. x. Nolo iquit⁹ Apo. so/
cios vos esse demōiorū. Et. ij. vi.
c. Que societas lucis ad tenebras Z
τc. Nolite. cōmisceri cum forni/
carijs. Societas aūt cum bōis ē
ineunda. ait Seneca vbi. s. Ad
meliores transi cuz Socrate. Ui
ue cum zenone: cū Crispo. cum
Possedonio. Hi tibi tradent⁹ di
uinorū humanorumq; noticiaz:
Hi iubebūt⁹ i ope eē: vt nō tantū
scias eloq: τ i oblectatione audi/
entium verba iactare: sed τ ani/
mum indurare: τ te aduersus mi
nas erigere.

¶ Cap'm tertiū Qd bonorū societas est appetenda.

Icut autem quilibet vi/
tare debet societatē ma/
lorum: sic debet appetere
bonorum. Et in hac societate de/
bet esse charitatiua affectio: vt q
libet diligat alium in veritate: ne A
sit tm̄ amicus τ socius mense: p
ut dr̄ ecc. vi. Ideo Aug. iiij. con/
fes. vocat amicum dimidiuz vite
sue. Et. phil'. ii. Si q̄ societas spi/
ritus. τc. ¶ Item debet esse vna
nimis ɔsensio vt possint dicere so
cij. In domo dei ambulauimus
cum cōsensu. Et alibi Facit esse

vnius moris in domo. Item de bet esse mutua subleuatio. et noci ui ab vtroqz repulsio: et adiutorij prompta collatio. De quibus om nibus ecc.iiij. Melius est duos
B esse q̄ vnum. Habent eni emo lumentum sue societatis. Si vn⁹ ceciderit: ab alio fulciet. Jō seqt Ue soli. etc. ¶ Itē dz eē vtriusqz ab altero mutua veneratio et su⸗ perioris cū iferiori parificatio. ro. xij. Honore inuicem pueniētes Unde narrat Uale. li. iiij. c. vj. q cum Alex. cū Ephistene sibi gra tissimo venisset ad castra Darij: et
C mater Darij capta ephistenez q forma et statura prestabat Alexā. more persarum adulata illuz sa⸗ lutauit tanq̄ Alexandruz. Et cū admonita de errore: per trepida tionem verba excusationis quere ret: Respondit Alex. Nihil ē: q hoc sermone confundaris. Naz et hic ē Alex. Paucis verbis ait Ual. cum comite suo partitus est Jō ecc. xiij. Ditiori te ne soci⁹ fue ris. i. ei q dedignatur ɔdescēdere et se parificare socio. Unde Sen. epl'a. xcij. Penes deos imperiū inter hoies consortiū. homo eniz est aial sociale. i. de animalibus.
D ¶ Itez debet esse pia compassio et benefica suportatio. Ut enim di cit Sene. epl'a. xcvij. Societas nostra silis est formationi lapidis i. domui testitudinarie: et cū arcu bus facte: que casura est. nisi in⸗ uicem obstaret. Hoc eniz ipo su stinet. ¶ Consimile exemplū po nit Greg. vbi. s. et superaddit q si ego mores tuos non supporto: et ecōuerso: nunq̄ edificium cha⸗ ritatis surget iter nos. Gal. vj. alter alteri⁹ onera portate. etc. Su per quo Aug bene et multum. li. lxxxiij. q. q. xvij. Nihil ingt sic p bat amicum: quemadmodū one ris amici portatio. ¶ Et ponit exemplum de loquacibus: perti⸗ nacibus: iracundis: q vn⁹ debet supportare alterius infirmitatem s. q̄tum potest absqz peccato. Et exemplificat de ceruis transeun⸗ tibus aquam: quorū priores por tant capita aliorum in clunib⁹ su is vicissiz. Jō. i. cor. i. Sic socij pa uonū: etc. Apoc. i. Ego frater ve⸗ ster et socius in tribulatione. Sūt enim multi sotij in prosperitate: pauci in aduersitate. Et de hac so cietate Ambro. i. de offi. di. q rō societatis diuidit in duas partes: iustitiā. s. et beniuolentiam siue li beralitatē et benignitatē. Prima excellentior: Secūda gratior. Il la censuram tenet: ista bonitatez Qualiuz autē debet esse societas s. seniorum et adolescentiū: alij te stimonio: alij solatio sunt: alij ma gisterio: alij delectatiōi. exemplū de Josue et Moyse: Abraam et loth. Helia et Helyseo: Paulo et Barnaba. Societatem his mo⸗ dis facit virtus que facit animuz dignum: vt veniat in consortium Unde Sene. de naturalibus

Non enim potest esse salua socie
tas nisi amore ⁊ custodia partiu3
ait. Señ. ij. de ira. Et Aug. iij. cō
fes. Ea est societas hominū iusta
que deo seruit. ecc. xli. A socio ⁊
H amico de iniustitia .s. erubesce: si
facta est.

¶ Caplm̄ quartū. De his que so
cietatem dissoluunt.

Anc societatem disoluit
h auarita: ait Ambro. exā.
Omel. v. ponens exem-
plū d̄ auibus rapacibus que nō
sūt sociales. Jō Señ. epl̄a. xciiij.
I ait. Auaritia ⁊ luxuria dissociaue
re mortales. Et Tul. iij. de offi. c.
v. dicit. ꝙ dissoluitur societas: cū
quilibet querit ꝓprium comodū
Dissuadeat igit̄ predicator malo-
rum consortium: ⁊ bonorum cō
sortium ⁊ societatē efficaciter sua
deat; ⁊ ꝙ bonoꝝ societas sit talis
qualis descripta est.

¶ Nona distinctio. De virtuali
conuersatione cum aduersarijs.
Capitulum primū. Qd̄ laudabi
le est bene viuere inter malos.

T qꝛ non sufficit fide
li: ꝙ ordinate conuer
c setur ⁊ viuat cu3 his
cum quibus est colli
K gatus dictis modis:
sed oportet: ꝙ virtuose viuat cu3
aduersarijs: propter quod in lau
dem Job dicit̄: ꝙ vir erat in ter
ra hus nomine Job: vir simplex
⁊ rectus ac timēs deum ⁊c. Ubi
Greg. mor. i. dicit. Non multum
laudabile est bonum eē cum bo
nis: sed bonum esse cum malis.
Et Job. xxx. Frater fui draconū
⁊ soci⁹ structionum. Ubi Greg.
mor. xx. idem dicit. et Ece. iij. Cū
scorpionibus habitas. Ubi Gre
go. li. i. Omel. ix. idem dic̄. Ideo
dr̄ iustus Loth. aspectu ⁊ auditu
ij. Pe. c. In medio nationis pra
ue ⁊ peruerse. Cañt. ij. Sicut liliū
inter spinas. ⁊c. Sunt ergo fide- L
les admonendi: vt licet habitent
inter malos: iuste tñ viuāt: decli-
nādo a malis eorum. Ro. vl. De
clinate ab eis. ⁊ diligant: orent: ⁊
benefaciant inimicis ⁊ persequē
tibus se. Mat. v. Diligite inimi-
cos vestros. ⁊c. Inimicus enim
diligendus est rōne nature: odiē
dus ratione culpe. ait. Aug. con-
tra faustum. xiij. ⁊. xix. de ci. c. vj-
Perfecto iquit odio oderā illos
⁊c. Idem Greg. pastoral̄. ix. c.

¶ Capitulum secundum. Qd̄
p beneficia ⁊ patientiā vincūtur
inimici.

Ic enim debent fideles
facere: vt sua beniuolen
tia: beneficentia: ⁊ largi-
tatis munificentia: ac loganimi-
tatis patientia conuertant aduer
sarios: ⁊ reducant ad vitam iusti M
tie ⁊ veritatis. Ideo precipit Sal
uator. Mat. vi. Percutienti ma
xillam prebere aliam. i. ne vindi-
cte potiusq̄ patientie studeat: ne
q3 contempnat eterna pro tem-
poralibus: cū sint potius pro eter

nis tẽporalia contempnenda: tã/
ꝗꝫ sinistra pro dextris: ait Aug.
super Jo. Omel. v. Ubi sequitur
Paratus debet esse homo iust⁹
τ pius patienter eorum malitiaꝫ
sustinere quos fieri bonos querit
vt numerus potius crescat bono
N rum: non vt pari malitia se quo/
qꝫ numero addat malorꝫ. Et lꝫ
aliquando iustus: non sic fecerit
opere. s. maxillam prebendo per
cutienti alteram tñ perfecta patiẽ
tia. in cordis preparatione est re/
tinenda: vt ait ibi Aug. τ Ro. xiij.
Noli vici a malo. ꝛc. Quod ex/
ponit Augusti. bene. vbi. s. Per
beniuolentiam enim τ beneficen
tiam reducunt aduersarij ad pa/
cem τ concordiam. Si esurierit
inquit Apo. Inimicus tuus ciba
illum: si sitit: potum da illi. Hoc
enim faciens: carbones ignis
congeres super caput eius. Et de
hoc Val. li. v. c. i. vbi loquit̃ ꝺ hu
militate τ clementia ponens exẽ
plum: qualiter per beneficia re/
ducuntur aduersarij ad amicitiã
O vt habitum est supra parte ꝑma
vbi de clemẽtia principis. Unde
ait ibi Dulcedo humilitatis: effe/
ra barbarorum ingenia penetrat
hostiuꝫ mollit oculos: τ inuictos
insolentissimosqꝫ flectit. Nec illi
difficile τ arduũ est iter districtos
mucrones placidum, iter arripe
re. Uincit iram: prosternit odiuꝫ:
hostilemqꝫ sanguinem hostilib⁹
lacrymis miscet. Et de hoc Señ.

i. de clementia. c. v. vbi ponit exẽ
plũ de illo: qui ex consilio vxoris
bñfecit aduersario: τ reduxit ad
amicitie fidelitatem. vt habitum
est supra. ¶ Similiter ꝺ hoc idẽ P
Señ. i. de beneficijs. c. iij. vbi ait.
ꝙ per beneficiorum continuatio
nem: ingrati τ aduersarij efficiũt
grati τ amici. Ingrat⁹ igt aduer Q
sus vnũ bñficiũ nõ est aduersus
aliꝺ. Duoꝝ oblitus: tertiũ in eo/
rum que exciderunt memoriam
reducet. Ne cessaueris. Op⁹ tuũ
perage: τ partem boni viri exeq̃/
re Alium re: alium fide: aliũ gra
tia: alium consilio: alium preceptꝭ
salutaribus adiuua. τ ponit exẽ/
pla. Beneficia etiam fere sentiũt R
neqꝫ vllum tam imansuetũ aial
est: quod non cura mitiget τ i sui
amorem conuertat. Leonũ ora
a magistris impune tractant̃. Ele
phantorum feritatem vsqꝫ in ser
uile obsequium demeretur cibus
Adeo etiam que extra intellectũ
τ estimationem beneficij posita
sunt assiduitas meriti pertinacis
euincit. τ sicut beneficia τ beni/
uolentia humanas mitigãt iras
τ reducũt ad amicitias: sic τ dul S
cia verba. puer. xv. Rñsio mol/
lis frangit iram: τ sermo durus
suscitat furorẽ. vt enim ait Criso.
sup Math. omel. xvij. Sicut li
gna ignis materia sunt: sic queciũ
qꝫ loquitur quis in ira: facta sunt T
esca scilicet illius. Et idem omel.
xviij. dicit: ꝙ ira: debet vici patiẽ

do. Ignis enim est. Sed ignis non extinguitur igne: sed aqua Ecc. xxviij. Certamen festinatum incendit lites. Sequitur. si suffla ueris: quasi ignis ardebit: et si ex pueris extinguitur. De patientia vero qua sustinentur aduersa: et inimicitie dictum est in breuiloquo de virtutib⁹ et .s. parte prima vbi de patiētia principis. De his igit colligationibus reipublice: et de admonitionibus eorum predicator diuinus occasionem sumere pōt conferendi cum eisdem.

¶ Tertia pars principalis. De informatione hominum quantum ad ea que sunt omnibus communia.

P Remissis occasionibus informandi singillatim personas ex quibus constituit respublica quasi ex mēbris suis: et deinde enumeratis colligationibus talium membrorum inter se: in hac tertia parte agitur de informatione predictorum quātum ad ea que sunt cōia omnib⁹ et singulis in quocunq; sint ordie gradu: vel officio. Quorum quedam sunt naturalia quedam contingentia. Et

¶ Primo de his que spectant ad differentias sex⁹ scilicet qualiter admonendi sunt viri et mulieres communiter.

¶ Secundo de his que pertinēt ad differentias etatis. scilicet qualiter admonēdi sunt infātes adolescentes et senes.

¶ Tertio de his que respiciūt differentias conditionis. scilicet q̄liter admonendi sunt nobiles et ignobiles.

¶ Quarto de his que spectāt ad differentias complexionis. scilicet qualiter admonēdi sunt predit bonis naturalibus tam ex parte anime q̄ ex parte corporis: et q̄lr admonēdi min⁹ pditi.

¶ Quinto de his que respiciunt qualitatem vite. s. qualiter admonēdi sūt paccatores et penitētes

¶ Sexto de his que pertinēt ad differentias status: scilicet qualiter admonendi sunt virgines: vidue: et coniugate.

¶ Septimo de his que spectant ad modū vite. s. q̄tum ad possessiones. i. q̄liter admonēdi sūt diuites et pauperes.

¶ Octauo de his que spectāt ad varios successus. s. qualiter admonendi sunt existentes in aduersitate et prosperitate: sanitate et infirmitate. Et licet sint alie multe differentie: de quibus sunt homines admonendi: q; tamen beatus Greg. sufficienter distinguit varias admonitiones hominum s̄m varietates statuū et conditionum .ij. pasto. c. iiij. Et post s. qualiter admonendi sunt diuites et pauperes: prelati et subditi: et sic de alijs: Ideo de pdictis differentijs nil ad presens.

¶ Prima distinctio. De instru
ctione hominum q̄ntum ad diffe
rentias sexꝰ. Capl'ꝫ primū. Qua
les debeant esse viri.
V Rimo ergo notandum?
ꝙ viri sunt admonendi
vt sicut sunt viri sexu:ita
sint viri statu ⁊ effectu: Vir enim
dr̄ a virtute: eoꝙ debet vincere
libidines: ait Aug.li.iii.sermonū
sermōe.xiiij.Sꝫ ꝙ ait Apo.ij.cor.
xiij.Quando factus sum vir:eua
cuaui que erant paruuli. Ité Sa
lustius.li.iij.sic accepi: mendatia
X mulieribus: ⁊ laborem viris con
uenire. Viri eni est proprie fortitu
do: ⁊ a viro dr̄ virtus: ait Tul' li.
iij. tus.q. Item Augu.iij. de ci.c.
xxi.tractans illud Enij. Mori-
bus antiquis res stat romana vi
risqꝫ.⁊c.dicit: ꝙ non sint viri nisi
morati.i.habētes mores virtuo-
sos ⁊c. ¶ Item vir debet p̄ncipa
ri: ethi.viij.⁊.i.cor.xi.ꝙ vir caput
Y est mulieris. Illi ergo sunt viri a
quibus vincunt libidines. ⁊ vir-
tuosis moribus sūt ornati: ⁊ ordi
nate regūt vires interiores: ⁊ car
nales appetitus. De quibus Job
xxiiij. De ciuitatibus fecerunt vi-
ros gemere. Ubi Greg.mor.xx-
vi.di.ꝙ viri sunt q perfectis gres
sibus per viā dei nō fluxe: ⁊ ener
uiter currunt: sed viriliter. Job.
xxxvij. Viri perfecte vite homies
memorantur. ⁊ Job.xxvj. Accin
Z ge sic vir lūbos tuos. Et ibi Gre
go.mor.xxxviij. Scriptura sacra
viros vocare consueuit: qui vias
domini fortibus ⁊ non dissolutis
gressibus sequunt. Qui ergo sūt
viri sexu studeant esse viri actu ⁊
effectu. q: horribile est: ꝙ sint vi
ri sexu: ⁊ femine vel effeminati ef
fectu: Viriliter inqt psal. age ⁊ cō A
fortet cor tuum. Unde puer.viij.
O viri: ad vos clamito. vbi Gre
go.mor.xxviij. Ego non feminis
sed viris loquor: q: hi q fluxa mē
te sunt: verba mea percipere ne-
quaqꝫ possunt. Carnalis eniꝫ vo
luptas: ⁊ femiea mollicies: aut flu
xa lēitas ⁊ desidiosa ocisiotas ef-
feminant. Ideo dr̄ de domo vo
luptatis: ꝙ non est vir in domo
sua prouer.vij. Unde ⁊ voluptas
carnalis significari potest per fō
tem salinaris. Cuius vnda in fa- B
bulis dr̄ aspectu d̄cora: gustu dul
cis: tactu suauis: ⁊ omniū sensuū
vsui gratissima: sed tanta molicie
ingredientes eneruat. vt viris ef-
feminatis nobiliorem sexuꝫ adi-
meret. Nec ante quisqꝫ egredit
q̄ stupeat ⁊ doleat: se mutatuꝫ in
feminam. Et de hoc Poli.li.v.
c.x. Et multi balneant se in fonte
voluptatis: ideo sunt effeminati. C
Nauꝫ.iij. Ecce populus tuꝰ: mu
lieres in medio tui. Et non soluꝫ
verificatur hoc de populo ⁊ per-
sonis infimis: sed etiam de maio
ribus. Isa.iij. Effeminati domi-
nabimur eis. Et q: effemiati mul
ta mala faciunt. Ideo.iij. Regū.
ix. effeminati fuerunt in terra: fe-
ceruntqꝫ

ceruntq; oēs abhominationes.
¶ Capl'm secūdū. De instructio
ne mulierum quo ad sobrietatē.

T non solum viri: sunt
Et admonendi his modis
sed etiam mulieres sunt
admonende cōiter: vt virtuose
D viuant s'm statu3 suum. s. vt sub-
iecte sint viris: sicut monet Apo.
i.cor.vij. ꝛ sint tacite non loquē
tes. i.cor.ix. Mulieres in ecclia
taceant. ꝛ non sint ociose: vel va-
ge: vel curiose: sicut monet idem
Apo. i. Thi.v. reprehēdens tales
ꝛ ex ꝯñti dissuadens. ꝛ prie Pe.
iij. Mulieres subdite sint viris
suis. Sequitur. Quaꝝ non sit ex
trinsecus capillatura: aut circun-
datio auri: aut indumēti vestimē
toꝝ cultus. ¶ Specialiter aūt
sunt mulieres admonēde: ꝙ sint
sobrie ꝛ moderate in alimētis in-
E ebriatiuis. vt enim ait Uale. li. ij.
c. i. vini vsus olim romanis femi
nis ignotus fuit: ne. s. in aliqđ de
decus ꝓlaberentur: qꝛ ꝓximus a
Libero patre intemperantie gra
dus ad incōcessam venerē eē cō
sueuit. Mulier enim ebriosa: ira
magna ꝛ cōtumelia ꝛ turpitudo
F ei⁹ non teget. Eccle. xxvi. ecōtra
est de multis: sicut ait Señ. ep'la
xcix. di. ꝙ maxim⁹ medicoꝝ: fe-
minis nec capillos deffluer dixit
nec pedes lauare: Atq; nūc ꝛ ca
pillis deffluūt: ꝛ egre sunt pedib⁹
Non mutata est feminaꝝ natu-
ra sed vita. Nam cū viroꝝ le-
giptima equauerint: corpoꝝ quo
q; viriliū incomoda equauerunt
Non minus peruigilant: nō mi
nus potant: qñimo: oleo ꝛ mero
viros prouocant. Sequitur. Be G
neficiū sexus: suis vicijs perdide
runt. ꝛ qꝛ feminā exuerunt: mo-
rib⁹ virilib⁹ implicate sunt. Quid
ergo mirādū: maximū medicoꝝ
i mēdatio deprehēdi: cū tot femi
ne podagre ꝛ calue sint? Ma- H
gna ergo diligentia debēt mulie
res studere sobrietati que conser
uatiua est pudicitie. Sine eni3 ce
rere ꝛ baco friget Uenus: ait Co
micus ꝛ recitat Hiero. ep'la. xxx.
ꝛ Uale. ibidem libro. iij. c. i. Et de
bent cauere ab alimentis: eo ꝙ
ventrem distentum mero ꝛ cibo
sequitur voluptas genitaliu3: ait
Hieronim⁹ epistola. xxxvij. vñ
antiquitus mariti ꝑcauebant: ne
vxores vinum biberent: vel sal-
tem: ne in bibendo excederent:
vt tactum est. s̄. Et vt ait Uale.
libro. vi. c. iij. Metellus eo ꝙ vi I
nū bibisset: vxorem suam fuste
percussam interemit. Quod fac
tum: non tantu3 accusatore sed ꝛ
reprehensore caruit. vno quoq;
estimante optimo exemplo: illa3
violate sobrietati penam repen-
disse. Et sane quecūq; femina vi
ni vsu3 immoderate appetit: om
nibus virtutibus ianua3 claudit:
ꝛ delitijs aperit: ait ibidem. ꝛ ad
hanc sobrietatem: vt. s. mulieres
sint perfecte: sobrie: ꝛ caste debēt

a iuuentute ꝛ infantia informari
exemplo nutricis matris beati
Augusti. que erat in cohercēdis
puelis cū opus esset sancta seueri
tate vehemēs: ꝛ in docendis so/
bria vehementia. De qua narrat
Augu. ix. confessio. circa mediuꝫ
L di. ꝙ erat quedam decrepita que
propter senectam ꝛ optimos mo
res honorabatur: ꝛ filiarum cu/
raꝫ gerebat. i. mr̄is Augu. ꝛ alte/
rius scilicet ancille. Que nutrix
non ꝑmittebat eas preter horas
quibus ad mensam ꝑentum mo
deratissime alebantur: ꝛ si excan
descerent siti: nec aquam bibe
re: precauens consuetudineꝫ ma
lam: ꝛ addens verbum sanum.
Modo inquit aquaꝫ bibetis: qr
M vinum in potestate non habetis
Cum autem ad maritos veneri
tis: facte domine apotecarum ꝛ
cellarioꝝ: aqua sordebit: sꝫ mos
potādi remanebit. Hac ratione
precipiēdi: ꝛ auctoritate imperā/
di frenabat auiditateꝫ tenerioris
etatis: ꝛ ipsarum puellarum sitiꝫ
formabat ad honestum moduꝫ:
vt iam non biberent quod non
deceret. ꝛ ibi Augusti. ꝙ mater
sua tunc puella: ad mensam parē
N tuꝫ bibebat vinuꝫ de cuppa eoꝝ.
Et ita ad illud modicum more
quottidiano addendo: in eaꝫ cō
suetudinem ꝑlapsa est: vt plenos
mero caliculos inhianter hauri/
ret. ꝛ cum ancilla cuꝫ ea litigaret
adiecit hoc crimen: vocans eam
meribibulam: Quo illa stimulo
percussa: retexit feditatem suam
cōfestimqꝫ damnauit: ꝛ exiuit.
Ideo clamat ibi Aug. admiran
do misericordiaꝫ ꝛ prouidentiaꝫ
dei. Quid egisti deus: Unde cu/ O
rasti? Nonne protulisti durum ꝛ
acutum ꝛ ex altera anima conui
cium tanq̄ medicinale ferruꝫ ex
ocultis prouisionibꝰ tuis: ꝛ vno
ictu putredinem illam precidisti
ꝛ de alterius insania sanasti alte
ram: Educatio igitur ꝛ ordinata
nutritio multum valet ad tenen
dam perfectam sobrietatem.

¶ Capitulum tertium. Quales debent esse mulieres quo ad ca/ stitatem.

Onsimiliter sunt admo
nende mulieres de casti
tate ꝛ pudicitia seruan/
da: ex qua ē honor eximius mu
lierum: virtuosus decor: fame si
ue opinionis odor. Omnis eniꝫ P
pōderatio non est condigna cō
tinentis anime. Eccle. xxvi. Et se
quitur. Sicut sol oriens mundo
in altissimis dei: sic mulieris bo/
ne species in ornamentuꝫ domꝰ
sue. Et ibidem. Gratia sup gra/
tiam mulier sancta ꝛ pudorata.
vt eniꝫ dicitur in tractatu: de. xij.
abusionibus: sextus abusionis
gradus estꝰ femina sine pudicitia Q
Sicut enim omnes bonos mo
res ꝑcurat ꝛ custodit i viris pru/
dentia: sic ꝛ in feminis honestus
actus fouet custodit ꝛ nutrit pu/

dicitia. Sequitur. Impudica nã
q vita: nec laudem ab homini
bus in presenti: nec remuneratio
nem a deo speret in futuro: pudi
ca vo famam bonaz inter hoies
possidet: & de spe future beatitudi
nis gaudet. Et de hac pudicitia
Vale. multũ lib. v. c. ¶ Ubi po/
nens multa exempla ait. Et viro
rum & feminarum est precipuuz
fundamentum pudicitia. Et po/
nit multa exẽpla de pudicis mu/
lieribus que sollicite fuerũt & dili
R gentes in custodienda pudicitia
& castitate: que maluerunt vitam
amittere q castitatem & pudici
tiam. Sicut de illis. que viris ea
rum occisis laqueis sibi spiritũ
eripuerunt. De quibus. s. vbi de
amore coniugali. ¶ Ibidez nar
rat de greca femina: que cuz ho
stiũ classe esset circũsepta: vt mor
te pudicitiam tueretur: se in ma/
re precipitavit: cuius corpus littori ap
S pulsum: sepulture mandatũ est:
& eius memoria grecis laudibus
celebrata. ¶ Ibidem narrat de
Lucretia: que qr a Tarquinio re
gis superbi filio per vim stupruz
pati coacta: cum iniuriam suam
in consilio amicorũ deplorasset.
ferro quod veste tectuz attulerat
semetipsam interemit. ¶ Simi
liter narrat de quodam: qui filiã
T suam occidit: eo q Apius Clau
dius: potestatis viribus fret⁹ stu
prũ eius expeteret: malens eẽ pu
dice filie interẽptor q corrupte
pater. ¶ Ibi etiã narrat de alia
que pati stupruz coacta: imprauit
suis: vt istum occiderent interfe
ctiq caput manibus tenens: ad
coniugem venit: abiectoq ante
pedes eius iuenire & vltiõis sue
V ordinẽ exposuit. Huius. qd aliõ
q̃ q corpus: in potestate ho/
stium venisse dicat. Naz nec ani
mus vinci: nec pudicitia eripi po
tuit. ¶ Narrat etiam ibi de seue
ritate quorundam in vltionẽ pu
dicitie. Sicut de quodam: q cuz
compisset filie virginitatez a quo
daz proditam: non contentus so
lum illum affecisse supplicio: etiã
puellã necauit. Itaq ne nuptias
eius turpes celebraret: acerbas
exequias duxit. & ibi de multis ta
libus deprehensis in adulterio &
stupro mulctatis pena mortis. &
de his Ambrosius li. iij. de virgi
nitate. vbi ait: q pelagia apud
X Anthiochiam cũ esset quindeciz
annorum: & a predonibus se cir
cũcingi videret: absente matre &
sororibus ait. Deus remedio nõ
offenditur: & facinus fides alle/
uiat: ferũ ornasse caput: nõ vt ad
mortem ire videretur: sz ad spõ/
sum: Quam videntes hostes: ce
perunt querere matrem & soro/
res. Que cum hoc vidissent: di/
xerunt: Ecce aqua quis nos pro
hibet baptiçari? Precamur de⁹
vt corpora nostra vel vnda disp/
gat. Et tanq si choros ducerent
ingrediuntur in medium aluei.

Nec cadauera vnda nudauit: qn sancta mater licet sensu carēs pietatis tamen adhuc seruabat. amplexum. et religiosum quez tenebat modum nec ima laxabat. Tamen pro seruanda pudicitia: vel cauenda iniuria: non debz se fidelis interimere sicut determinat Augusti. i. de ci. c. xvi. vbi ait ꝙ pudicitia est virtus mentis q̄ non potest auferri inuite. Et. c. xviij. loquens de Lucretia supra dicta: que se interfecit: ꝙ egregie veraciterqꝫ qdam declamās ait. Mirabile dictu. duo fuerunt: et adulterium vnus comisit. Splē dide atqꝫ verissime: ait Augusti. intuemini in duū corporū cōmixtione vnius iniquissimam cupiditatem: alterius castissimam voluntatem: non qd coniunctionē membrorum: sed qd diuersitate animorū ageretur. Ideo ait. Nō ergo fidelis nec infidelis se debz occidere ad talia ꝑcauenda: sed violentiam sustinere non consentiendo libidini volūtate: quia pudicitia est res animi: virginitas corporis: et ea integra in animo remanente: potest hec de corpore violenter auferri ait Augu. 3 Julianū. viij. Non enim licet ꝓuata potestate hominem occidere vel innocentem: cuius occidē di licentiam lex nulla concessit. et profecto: qui seipsum occidit homicida est: ait Aug. vbi. s̄. de ci. c. xxi. Qd̄ autem sanct⁹ Ambro. vocat mulieres illas sanctas que se submerserunt: sane intelligendum est. ꝙ non sunt ideo sancte quia sic se occiderunt: sed eo modo quem deus nouit. vt eniz ait Aug. vbi. s̄. de ci. Sampson nō aliter excusatur de eo ꝙ seipsum cum hostibus in ruina dom⁹ oppressit: nisi ꝙ spūs latēter id iussérit q per eum miracula faciebat. An illo modo mulieres ꝑdicte inspirate se morti exposuere tangit ibi Aug. c. xv. di. De feminis que se in fluuium precipitauerūt tempore persecutionis quaruz ecclesia misteria celebrat: si hoc fecerūt diuinit⁹ monite: nō humanitus decepte: non errantes sed obedientes: vt de sampsone scilz dici potest: aliō nobis nō est fas credere. Qd̄ autem deus iubet seqꝫ iubere sine vllis ambagib⁹ intimat: quis obedientiaz: crimē vocat: quis obsequium pietatis accusat: etc. In mulierib⁹ vo gentilibus zelus pietatis cōmendādus: excessus tamē in facto quo se necauerunt minime imitādus Qnte vo reuerentie fuerit pudicitia apud paganos: ait Solinus libro. vij. c. xvi. vbi narrat de pte Indie vbi se se veneri penitus abdicauerunt. pecuniam nesciūt nemo ibi nascitur: nec tamen deficit hominum multitudo. locus ipse adictus est pudicitie: ad quē licet vndiqꝫ plimi gentium. ppe rent: nullus admittitur: nisi quez

caſtitas fidei innocentieq; meri⸗
tum cõſequatur. Nam qui reus
eſt ⁊ leuis culpe ꝗuis ſūmopere
adipiſci ingreſſum velit: diuinit⁹
ſubmouetur. Itaq; per immen⸗
ſum ſpacium ſeculoꝝ incredibile
dictu: eterna gens eſt ceſſantibuſ
puerperijs. hec ille. ¶ Pudici⸗
tia ergo honoranda: quando eſt
perfecta ſcilicet in affectu: ⁊ ſimi
F liter i omni ſenſu ⁊ effectu: ac cõ
uerſationis geſtu. vt eniz ait Va⸗
lerius libro. iiij. c. iij. cum quidaz
formam cuiuſdā pueri laudaſſet
alius increpans intemperantiaz
ait: non ſolum manus a pecunia
ſed etiaz oculos a libidinoſo aſpe
ctu continentes eſſe debere. Et
libro. vi. c. i. dicit de quodam qui
dixit filie: vt non ſolum virgini⸗
tatem illibatam: ſed etiam oſcula
ad virū ſincera ſeruaret ſcilicet ſi
ne admixtione alicui⁹ libidinis.
Et Hiero. ꝯ Iouinianum dicit:
ꝙ Diuellius duxit vxorem vir⸗
ginez tante pudicitie: vt illo ſecu⸗
lo fieret ꝓ exemplo: quo erat im
G pudicitia monſtrum: non tantū
vitiuz. Hic in iurgio audiuit: ꝙ
os fetidum haberet. Et rediens
domum conqueſt⁹ eſt vxori: qa
hoc ſibi non dixerat: vt remedia
ꝗreret. Cui illa reſpondit: ꝙ cre⸗
debat ſic omnibus viris ora ole
re. Illa ergo laudanda in vtroq;
⁊ ſi viri vitiū ignorauit: ⁊ ſi patiē
ter tulit. hec ille. Et in hoc etiam
laudanda ꝙ oſculū non prebue
rat alteri viro ſicut faciūt multe.
¶ Capitulum quartuz. Quales
debēt eſſe mulieres quo ad quie⸗
tem ⁊ taciturnitatem.

Et mulieres ſic caſte ſūt
e admonēde: vt ſint quie⸗
te ⁊ tacite. vt eiz ait Cri⸗
ſoſto. ſup Io. omel. lxi. mulieꝝ H
eſt domi pſari ⁊ quieſcere. Si⸗
cut legitur de Sarra: ꝙ erat in
tabernaculo. Gen. xviij. ⁊ d bea
ta virgine: ꝙ ad eam ingreſſus ē
angelus. Luc. ij. Et ſic erat in lo
co archāo ⁊ ſecreto. Mulier. n.
ſcala eſt ad temptandū: ait Gre. I
moral. iij. ⁊ paruī ſenſus: decepti
bilis: ⁊ magne voluptatꝭ ait Aui
cena. x. phie. ⁊ fortis ad malitiaz:
ait Criſo. vbi. ſ. Et vt ait Hero⸗
dotus: mulier cuz veſte deponit
verecundiam: vt habitum eſt. ſ.
parte. ij. c. quid ſit coniugium. Et
ideo ne ſint alijs occaſio ad pec⸗
canduz: ⁊ ne ipſe labantur in pec
catum: non debent eſſe vage in⸗
quiete garule: nec ocioſe. De qui
bus. i. ethi. ocioſe diſcunt domos
diſcurrere. ⁊c. Ideo vt ait Tuli⁹
primo de offi. c. v. circa feminas K
maiorū inſtituta cenſuerūt que
modeſtie: que ſobrietati patroci⸗
nabantur: cum aurum nulla no⸗
rat preterꝗ vnico digito quam
ſponſus oppignoraſſet pronubo
anulo. Et a vino adeo abſtinere
vt matronam ob reſſignatos cel
le vinarie loculos inedia necarēt
Item ſub Romulo mulier que

vinū attigerat: a marito impune trucidata est. Oscula autem propinquis offerre necessitas erat ñ alijs.

¶ Capitulum quintū. Qd mulieres sint in ornamētis tempate

L

Unt etiam admonende vt sint ornamentis cōpetentib⁹ ⁊ religiosis indute. i. Pe. iij. Quarum non sit extrinsecus capillatura: aut circūdatio auri aut vestimentorū cultus: ⁊c. vnde d̄ impudice se ornātibus: multum loquitur Hiero.

M

epistola. cviij. Ille oculos xp̄ianos scandalizant potius que purpurisso ⁊ qbusdam fucis ora oculosq; depingunt: quarum facies egiptie nimio cādore dessormes ydola mentiuntur: quas nec numerus annorum potest docere: q̄ vetule sint: que capillis alienis verticem struunt: ⁊ preteritā iuuentutem in rugis anilibus polluunt. Erubescat mulier xp̄iana: si naturam cogit in decorem: si carnis curam facit in concupiscentijs. ⁊c. Idem epl̄a. xcviij. Quid facit in facie christiane purpurissus ⁊ cerusa. Sequitur. Ignis iuuenum: fomenta libidinum: impudice mentis indicia. Orna

N

tus iste non dei est velamen sed antichr. Et Crisostomus super Math. omel. xxx. Adijcere aliquid ymagini regie: periculum ē deum offendit: sobrietatem suffodit: zelotipie flammam accendit zelatur meretricātes. Et Amb. multū exame. omel. ix. vbi ait Pictus es o homo? Sequitur. Noli delere bonam picturam. Noli tollere picturam dei: ⁊ assumere meretricis. Illa pictura: vicij est non decoris: fraudis non simplicitatis. Fallit d̄cipit: vt nec ei placeas cui placere desideras: q

O

itelligt ñ tuū sed alienū eē q̄ placeas: ⁊ tuo displices auctori. q videt opus suum esse deletum. Et ponit exemplum de artifice: qui indignatur: cum videt opus suū adulteratum. Sic qui adulterat opus dei: grauē crimen comnuittit. Graue crimē est. vt putes: q̄ melius te homo pingat q̄ deus. ⁊c. Diligenter ergo sunt admonende mulieres: vt scilicet a tali

P

bus caueant. vnde narrat dominus Parisieñ. i tractatu de vniuerso de quadam muliere que tingendis ⁊ ornandis crinibus dum viueret intendebat: q̄ post

R

mortem apparuit cuidam pectinans crines ⁊ ornans: Et dixit: q̄ ista pectinatio erat sibi intollerabilis cruciatus: ⁊ q̄ pecten ipsum immensitate ponderis eam grauabat ⁊ intollerabiliter deprimebat. Qua apparitione placuit bonitati diuine insinuare: q̄ periculosa est studiositas in predictis ornatibus. De differentijs autē pudicitie virginalis: vidualis: ⁊ coniugalis dicetur. s.

S

¶ Secunda distinctio. De in

structione hominum ſm differē tias etatum.

Q Similiter admonēdi sunt homines communiter de ordinato mō viuendi ſm differentias etatū. Sicut enim varie sunt etates: sic varie informationes: vt eni3 dicit Papi. prima etas ducitur per septe3 annos que dicitur infantia. Secūda vsq3 ad quartūdecimum q̄ dicit pueritia. Tertia vsq3 ad vigesimumoctauum scilicet adolescentia. Quarta vsq3 ad quadragesimu3: que est iuuentus vel virilitas. Quinta vsq3 ad sexagesimum ptendit: que dicitur seniu3 declinata a iuuentute in senectutem. Sexta senectus: que nullo annorum numero terminatur: que ⁊ senium dicitur. Et de his bene Augu. i. ꝯ manicheos. Et q2 his etatibus sunt quedam propria: vt ait Tulius ꝺ senectute. c.

R iiij. est ingens īfirmitas puerorꝫ: velocitas iuuenum: grauitas virilis etatis: senectutis ꝟo maturitas: ideo admonēdi sunt omnes ſm differentias etatum.

¶ Capitulum. i. De informatione infantium.

D E instructione aute3 infantium scilicet qualiter patres debent esse sollici ti dictum est. ꝭ. parte prima. Et ꝺ hoc Hieronim⁹ epistola. so. di

S cit: ꝙ non est parui meriti apud deu3: bene educare filios: vnde ait Apostol⁹ de vidua. i. Thi. v. Si filios edificauit. ⁊c. Et idem Hieronim⁹ mlt̄um de hoc epl̄a lxxxix. que dicitur de instructiōe filie. Ubi ait magister: pbe etatis ⁊ vite eruditionis est eligēdus Nec puto erubescit vir doct⁹ in nobili virgine: qꝺ fecit Aristote. in filio Philippi: vt ipsa librorꝫ vtilitate: īitia mistraret litterarū nec discat in tenero qꝺ dediscendū est. Difficulter raditur qꝺ ru

T des animi perbiberūt. Lanaru3 conchilia: in pristinum colorem quis reuocet? Et testa saporem et odore3 quo primo imbuta est retinet. Exemplū de Alexandro: q moribus ⁊ incessu Leonidis pedagogi sui: ⁊ vitijs quib⁹ fuit paruulus infect⁹ carere non potuit: cū ess3 dominator orbis. Et post Nutrix non sit temulenta: nō lascius non garula. habeat scilicet filia modestam gerula3: nutriciū

V grauem. ⁊c. Item Hieronimus epistola. lxxxvij. In tenera etate facili⁹ sancte conuersationis vsus innolescat. Optimi ad instructionē primi anni. habent in se qdam molle: ⁊ quod facile formari queat: ⁊ ad arbitrium volentis trahi. Et ponit exemplū de arbusculis que in partem quālibet flecti possunt. ⁊ tenera animalia sine labore domari solent. Sequit̄ Id penitus solet inherere sensibus qꝺ prius cederit du3 mollis

etas.ꝛ animus facile ducitur:ex-
ercendi boni consuetudine. Con
similia exempla ponit Anselm⁹
X ꝺ similitudinib⁹.c.liij.di.ꝙ mol
lis cera recipit ymaginem sigilli
ꝛ tenet eam cū est indurata. Sic
est de etate infantiuꝫ:qꝛ informa
ri possunt in ea. Et sicut in indu
rata cera non potest bene forma
ri:sic in etate indurata non prius
informata. Sunt ergo pueri so-
brie nutriendi:ait Aug.xij.de ci.
c.xv. Si pro viribus suis alatur
infans:fiet vt crescendo plus ca-
piat:si modū sue capacitatis ex-
cedat deficit anteq̄ꝫ crescat. Et ꝺ
hoc Seneca.ij.de ira dicit.ꝙ vi
num negandū est pueris: vt ait
Plato. Nec cibis quideꝫ implē
Y di sunt:distenderentur enim cor
pora.ꝛc. ¶ Item instruēdi sunt
ab initio:fidei documentis:pro-
ut ait Hugo de sacramētis libro
ij.parte.vi.c.xij.di.ꝙ patrini sunt
fideiussores pro eis quos in ba-
ptismo susceperunt: vt eos cum
ad legiptimam etatem peruene-
rint admoneant. Fidem rectam
ꝛ conuersationem bonam custo
dire. Ante omnia ꝟo Simbolū
Z ꝛ dominicam orationem scilicet
eos doceant. Et Grego.vij.regi
stri peto: vt paruulos dominos
quos nutris:precipue in morib⁹
instruere cures. ꝛ eunucos q eis
deputati sunt admone:vt ea illis
loqui doceant:que eorum mētes
in charitate circa se inuiceꝫ:ꝛ er

ga subditos in mansuetudinem
compungant. Sequit. verba nu A
trientiū aut lac erūt si bona sunt
aut venenum si mala. Talia er-
go nunc eis sugerant q̄ postmo
dū ondāt ꝙ bōa fuerūt q̄ ab eis
suxerunt Ideo monet Heroni-
m⁹ vbi.s̄.ꝙ nutrix nō sit garula
¶ Itē sunt pueri a pcis sūme co
hercendi: qꝛ multa sunt peccata
puerorꝫ sic enumerat Aug.i.ↄfes.
vbi ait loquens de se. Tantillus
puer:ꝛ tantus peccator. Pecca- B
bam inqt contra preceptum pa-
rentuꝫ.ꝛ magistrorum. Vn̄ nar-
rat de peccato quo furabat pira
cū sodalibus. Et ibidem. Vidi ze
lātē paruulum. Nundū loqueba
tur ꝛ intuebat paruulus palidus
collactaneum suū. Et ibi enume
rat multa talia. Iō parentes de-
bēt eos cohibere a peccatis. Vn̄
enim ait Hiero. epistola.lxxxix. C
vsqꝫ ad septē annos puerorū pec
cata parentibus iputant. ¶ Iteꝫ
castigandi sunt: ꝛ modo debito
verberandi ꝯm sniam Salomo
nis. Noli subtrahere a puero di-
sciplinā. Et Eccch.xxxvj. Curua
ceruiceꝫ eius in iuuētute. Et.vij.
Filij tibi sunt erudi illos.ꝛ curua
eos a pueritia. ¶ Item sunt eru D
diendi debitis artificijs:ꝛ suo sta
tui conuenientibus.vt.s. nobiles
erudiantur in operib⁹ que sūt no
bilium. ꝛ si indigeant viuere arti
ficio erudiant in artibus sibi de-
bitis.vt possint communiter viuere

A ꝛ iuste. Uñ ꝛ de Constantino di/ ctum est parte.i.ꝙ sic instituit fi/ lias in arte texendi ꝛ nendi: vt si necesse eét: ex illis viuere possent
E Item sunt imbuendi fide ꝛ diui nis mandatis ꝛ informandi vir/ tuosis moribus sicut tactum est: sicut fecit Thobias: qui ait ad fili um. Tob.iiij. Attende tibi ab om ni fornicatione.

¶ Capłm secundum. De infor/ mationе puerorum.

B Et sicut sunt informandi in infantia. sic in sequen ti gradu etatis que dicit pueritia maxime a peccatis cauē dis: In ipsa enim etate insurgūt libidines ꝛ concupiscentie: iō la/ borandum est: vt sobrietate: casti tate ꝛ labore domentur. Ut eniꝫ ait Criso⁹. super Math. Omel. F xlviiij. sicut terra fructuosa est iu C uentus: que si negligit: multas ꝓ ducit spinas. Et post. Immita/ mus ignem: comburamus per/ nitiosas concupiscentias: arem⁹ areas nostras ad seminis susce/ ptionem. in Juuentute sobrietas fulget: qꝛ inopinabile hoc scilicet tranquillitate influctuationib⁹ po tiri: in camino non comburi: i iu uentute nō impudicū esse. Et po D nit exemplum de Joseph. ¶ Itē G isti sunt in laboribus debitis exer cendi qui statui suo cōpetāt: ꝛ bo nis moribus informandi. Et de vtroqꝫ Tuli⁹ li.i.ō offi.c.xxxviij. Est adolescētis: maiores natu ve

reri inqt: ex his eligere optimos ꝛ ꝓbatissimos: quorum consilio ꝛ auctoritate nitant. Et sequitur. Maxime hec etas a libidinib⁹ H est tollenda: in labore ꝛ patientia animi ꝛ corporis exercenda: vt i bellicis ꝛ ciuilibus officijs eoruꝫ vigeat industria. Caueant intem perantiaꝫ: meminerint verecun/ die. Qđ erit facilius: si in huius/ modi rebus: maiores natu velint interesse. Ineuntis enim etatis i/ solentia: senum prudentia custo/ dienda ꝛ regenda est. Iteꝫ Tuli⁹ I li.ij.tus.q. Leges ligurgi labori/ bus erudiunt iuuentutē venādo: currendo: esuriendo: sitiendo: al gendo: estuando. Sparte quoqꝫ pueri ad aram ab vberibus acci piunt: vt multus e visceríb⁹ san/ guis exeat: vt habitum est.š.pte i. Et Señ. epistola.xxxi.di.ꝙ na tus i Spartia: arcū tēdit: germa nia hastile vibrat: i italia eqtare: i hispania cautius hostē ꝑcutet. Item Salustius li.i. loquens de K quadā gente dicit: ꝙ mos eius est equitare: iaculari: cursim cū equa libus certare. Et Tul.i.rethorice recitans v̾ba Terentij di.ꝙ De/ mas ꝛ Mithon fratres fuerunt ꝛ Demas filiū nutriēdū tradidit Mithoni: quem nutriuit ꝛ vestī uit lasciue: ita ꝙ fuit ebriosus ꝛ lu xuriosus. Ideo ait Demas ad fra trem. Quid agis? Cur pdis ado L lescētē. ꝛc. Et vere sic faciūt mul/ ti diuites q nutriunt in lasciuia fi

bi cōmendatos: ꝛ eos perdūt. Et sicut dictū est de pueris ꝛ infantibus nutriendis sic intelligendū est de puellis. Unde ecc. vij. Filie tibi sūt: serua corpus illarū: ꝛ ne ostēdas hilarē faciem tuā ad eas s. permittendo illas lasciuire. ꝛ de hoc sufficienter Hiero⁹. epistola pdicta. s. de institutione filie: vbi
M ait Nihil aliud discat audire vel loqui: nisi qd pertinet ad timorē dñi Turpia nō intelligat: cantica mundana ignoret. adhuc tenera lingua psalmis dulcibus imbuat procul sit lasciuia puerorum: puelle ꝛ pedisece a secularib⁹ consortijs arceant. Sequit. Si sollicita ꝛ prudens es: ne filia percutiatur a vipera: cur non eadē cura prouides ne feriatur a maleo ire? ne egrediat Cum Diana: nec ludat
N nec trahat cantus. Postq̄ grandiuscula est pergat ad templum cū parentibus: nec inter turbas inueniat. Exēplū sumat a Maria quam Gabriel in cubiculo reperit. Luc. ij. ꝛ a Sarra q̄ ait. Tob. iij. Nunq̄ cum ludentibus miscui me. et a matre beati August. vt supra.

¶ Capl'm tertium. De informatione adolescentium.

Imiliter admonēdi sūt existentes in. iij. dr̃ia etatē que est adolescētia: vt caueāt a pdictis: ꝛ sicut crescit etas corpis: sic crescat etas virtutis. ait Hiero. de continentia virginali. Crescat in te inquit etas cum animis: cū etate iustitia: ꝛ fides eo pfectior videat quo senior. Sequit O
Omne tempus in quo te meliorem nō senseris: hoc te estima pdidisse. Job. xxxi. Ab ifantia creuit mecū miseratio. Ubi Grego. mor. xxxi. ait. Electis: cum foris etas corpis: intus si dici liceat crescit etas virtutis. Et hoc dictat ratio: vt sicut crescit sensus viuacitas: sic crescat virtutum perfectibilitas. Sunt ergo adolescentes informandi ꝛ instruendi magis P
etiā q̄ infantes: vt a peccatis caueant. laboribus se exerceant: honestis se moribus ornēt: ꝛ mature se gerant. Ut eni ait Ualerius li. vij. c. v. ciuitas nostra: nobiliū iuuenū ingenia ab insolentia reuocādo: magistros ꝛ vtiles ciues fecit honoribusq; debitū auctoritatis pōdus adiecit. Et vt ait Ansel. de similitudinibus. c. xlvj. i iu Q
uentute cōmendanda est oris taciturnitas: corporis continentia: ꝛ verecundia. Et de tali adolescētia loquit Job. xxix. Sicut fui in diebus adolescentie mee. Et ecc. ix. Letare iuuenis in adolescentia tua: et in bonis sit cor tuum in diebus iuuētutis tue. Juueni enī parendū: seni vtendū: ait Sen. epl'a. xxxviij. ꝛ maxime admonēdi sunt adolescentes: vt sint subiecti: ꝛ obediētes ac obsequiosi: qa R
vt dr̃ in tractatu de duodeci abusiuis: terti⁹ gradus abusionis est

adolescens sine obedientia. Se-
quitur. Sicut in sensibus sobrietas
et morum perfectio: Sic in adole-
scentibus obsequium: subiectio: et obe
dientia rite requiratur. Et post. Si
cut fructus non inuenitur in arbore
in qua flos prius non apparuit:
sic et in senectute honorem legipti-
mum consequi non poterit: qui in
adolescentia alicui discipline non
laborauerit.

S ¶ Capitulum quartum. De informa-
tione virorum.

Taliter autem sunt admo-
nendi in ea etate que dicitur
virilitas: dictum est supra
vbi de informatione virorum. Eo
enim quo sunt vigore virtuosiores
complexione temperantiores: inco
lumitate saniores: ad sustinenda
terribilia constantiores: eo ipso de
bent perfectius seruire creatori di
T centes cum psal. Fortitudinem me
am ad te custodiam. Viriliter in
git age: et confortetur cor tuum. Job.
vj. Quid est fortitudo mea: vt su
stineam? Vbi. Greg. mor. vij. For-
titudo iustorum est: carnem vince
re: voluptatibus proprijs contra
ire: delectationes vite presentis ex-
tinguere: huius mundi aspera pro
eternis premijs amare: prosperi
tatis blandimenta contempnere:
aduersitatis metum in corde supe
V rare. Jsa. xl. Qui confidunt in do-
mino mutabunt fortitudinem. Ad
monendi sunt ergo tales: vt sint
viri actu sicut sunt sexu: vt dictum
est supra.

¶ Capitulum quintum. De informa-
tione senum a senectute.

Onsimiliter sunt admo
nendi senes: prout dicuntur
senes a senectute: quia di X
citur senior secundum papiam: quod sicut
etas corporis creuit: sic crescat etas
virtutis: et vt in tali etate sit om-
nium voluptatum iuuenilium ab-
dicatio. Quia vt ait Tul. de sene-
ctute: preclarum munus etatis. s. hu
ius est quia aufert a nobis quod in
adolescentia est viciosissimum. s.
voluptates. Sic Paulus quia fa-
ctus est vir: euacuauit que erant
paruuli. i. cor. xiij. Multo magis
quando quis factus est senex debet talia eua
cuare. Ideo Sen. epistola. lxxviiij. Y
ait. Gratias ago senectuti mee:
quod quicquid debebam nolle non pos
sum. ¶ Item sunt admonendi ta
les vt circa salutaria studia sit eo
rum occupatio. Unde Sen. vbi
supra. Ago gratias senectuti: quod lectu-
lo me affixit. Sequitur. Cum libel
lis mihi plurimus sermo. vt enim
ait Auic. parte. v. de anima. Post
quadraginta annos intellectus
roboratur. et Tul. de senectute. c. iiij
di. quod memoria: industria: ingeni
umque vigent in senibus. s. usque modo
do antequam sint decrepiti. Et Sen. Z
epistola. lxxvj. Queris quid doceam?
Respondeo: seni esse discendum
Et ibidem. Quid stultius quam quod diu
non didiceris non discere? Om-
nis etatis homines scola admittit.

A In hoc senescamus. Tamdiu di
scendum est: q̄diu quis nesciat:
⁊ si ꝓuerbio credim⁹ q̄diu viuit
Nec vlli rei magis hec etas con
B uenit q̄ huic. ¶ Itē admonēdi
sunt: vt sit i eis virtutū rectitudo
vt eniz ait Ambro. exam. omel.
i. Senectus est in bonis morib⁹
dulcior: in consilijs vtilior: ad cō
stantiā subeūde mortis paratior:
ad reprimēdas libidies fortior.
Et Tul. de senectute. c. x. di. ꝙ ar/
ma senectutis sunt artes exercita
tionesq̧ virtutū. Unde senes pl⁹
agunt consilio: auctoritate: ⁊ sen
tentia illis qui laborant: ꝓut exē/
C plificat ibi de multis ph̄is. ⁊ eoꝝ
consilijs. ¶ Itē debet esse in eis
bonoꝝ morū perfectio vt dictum
est. s̄. ab Ambro. ⁊ virtutis alijs
predicatio: prout ait Ual. li. vi. c.
i. de quodaz q ait. Duas res que
amarissime ꝓvident hominibus
sibi prebere licentiā ad libere lo/
quendū. Ex quo enim erat senex
⁊ cito moriturus nec hēbat plez
pro qua eēt sollicitus libere dice/
re poterat veritatez: nec timebat.
¶ Capl̄m. sextū. De informatōe
senum a senio.

T si senes dcō modo di
cti: debent esse tales: me
rito magis senes dicti a se
D nio: quod est decrepita etas: Se
nes dicti quasi se nesciāt. Delirāt
eni propter nimiā senectutez. Ut
enī ait Sen̄. epistola xxxj. Sene
ctus ē fex: ⁊ edificium putrescēs
ruens vndiq̧. Idez epistola. lxi.
Quemadmodum senectus ado
lescentiā: ita mors sequit̄ senectu
tem. ⁊ ibi. Quēadmodū in naui
que in sentinā trahit: cum vni ri
me: aut alteri obsistitur: vbi plu/
rimis locis laxari cepit: ⁊ ceteris
succuri nō poterit: nauigiū deij/
cit̄: ita est d̄ senili corpore: tāq̄ d̄
de putrido edificio: ois iunctura
dilabitur: ⁊ dū alia claudit̄: alia
E distenditur. Circumspiciendū er
go est: quomodo exeat. Sequit̄.
Nihil habet qd̄ speret: quem se
nectus ducit ad mortez. Huic in
tercedi nō pōt. Alia genera mor
tis: spei sunt admixta. Non sic d̄
senectute. Sūme aūt cauere de/
bent senes ab excessu in alimen
tis: quia vt dr̄. li. Saturnaliuz: se
F nes citius inebriant̄ s̄m Aristo/
telem qa i eis corpus siccuz: ⁊ in
membris durioribus nāles mea
tus: ⁊ iō exalatio cerebrum ascē/
dit. Et sequit̄. Hinc fit: vt sani se
nes magis iuuenū laborent tre/
more membrorū titubantia lin/
gue: abundantia loquēdi: iracun
die ꝯcitatione. Studiū ergo talis
senis esse dz: vt moriant̄ in eo vi
tia anteq̄ ipse moriat̄: ait Sene.
epi. xviij. Moriant̄ i te vitia pri⁹
voluptates: turbitas: ⁊c. Et ibidē
G Numera ānos tuos. pudebit: ea
velle q̄ volueras puer. ⁊c. Et ep̄la
lxvij. Hec esse debēt opera senis
illa nolle q̄ voluit puer: ⁊ bn̄ mo/
ri. Si enim non sit talis: erit pu/

er centum annorum: puer.s.mo ribus centū annorum. Isa. vltimo. Puer centum annorū moritur. Sicut.exponit Greg. mor.xvii. Nihil enim turpius q̄ senex inci
H piens viuere: ait Sen̄ epl'a.xviij. et phus. Sero est tunc viuere. qn̄ difidendū est. Hoc enim esse dz studium senis: abdicare preteritas voluptates: recogitare iugiter priores culpas: et defectiones ac suas penalitates seniles. Ut.n. ait Grego. super euangelium lib.i. omel.i. in illa etate statura curuat
I ceruix deprimitur: frequentibus suspirijs pect⁹ vrget: virtus defic̄ loquentis verba anhelit⁹ interci dit: et si languor desinit sensibus ipsa salus egritudo est. Ut enim recitat Sene. epistola centesima decima: verba Uirgilij referens. Optima queq3 dies miseris mor talibus eui. Prima fugit: subeūt morbi: tristisq3 senect⁹. Et labor: et dire rapit inclementia mortis. Et sequitur. Meliora pteruolāt:
K deteriora succedūt. Ubi ponit exē plum bonū: q̄ quemadmodum ex amphora: qd̄ primo effluit: sin cerissimū est: grauissimū et turbi dū qd̄ subdit. Sic i etate nr̄a: qd̄ optimum est: in principio est: id q3 exhaurire in alijs patimur: vt nobis fecem reseruemus. Unde et senectus insanabilis morbus ē Ideo qui senectuti cognomē im
L posuit tristem illā vocauit.s. Uir gilius. et alibi. Palentes habitāt morbi: tristisq3 senect⁹. Jō Boe. de consol'. c.i. Uenit eni propera ta malis inopina senect⁹. Et dolor etatem iussit iesse suā. Sciāt autē senes: se non habere annos qui transierunt: et se dicunt hēre prout dixit Lelius cuidā dicenti: Sexaginta annos habeo. Uos in quit dicitis hēre quod non habetis M Et hoc ideo: qz fluit tēpus: et auidissimos sui deserit. Nec qd̄ futuratum est: meū est: nec quod fuit ait Sen̄: de naturalibus.q. li.v. in fi. Ex quo ergo non restat seni spes d̄ vita: et impossibilis est diuturna dilatio mortis: nō restat nisi q̄ homo studeat bene mori in senecta vberi: et plenus dierum cū sanctis patribus. Et vt sic moriat debet bene viuere in iuuentute et merita congregare plima. Ecc.xv. Que in iuuētute tua nō congregasti: quomodo inuenies in senectute. Sic eni dies i iu N uentute tua sic et senect⁹ tua. Deu. xxvj. Et dz mori relinqns exēplū bonum iuuenib⁹ post se: sicut fecit ille bonus senex: q ait.ij. Machee.v. Adolescētibus exemplū forte d̄relinquā.etc. Quā gloriosi d̄o sint boni senes ait Eccle.xv. Quā speciosa veterano sapientia Sequit. Corona seniū multa sapientia. De sapientia d̄o et virtutibus senum: et eorū operib⁹ ac lō geuitate Tul'.lib.viij. Ubi narrat d̄ quodā qui cū centesimū annū ageret: interrogatus quapropter

diu viuere vellet: ait. Quia nihil
O habeo qd senectutẽ meã accuset.
Non eni gliandũ est seni de sene
ctute etatis: nisi esset senect⁹ sapie
τ virtutꝫ. ait. Sene. epl'a. 50. Nõ
vt diu viuam⁹ curandũ est: sꝫ vt
satis. Est longa vita: si plena est.
Implet aũt: cum annis sibi suuꝫ
bonum reddit: τ ad se potestateꝫ
sui trãstulit. Quid illuꝫ sexaginta
anni iuuant per inherẽtiã exacti
P Non vixit iste: sed in vita mortu
us est. Et sequit. Quemadmodũ
in minore corpis habitu põt ho/
mo esse perfectus: sic in minore
tempore potest esse vita perfecta.
Queris: Quid sit amplissimum
vite spacium? vsqꝫ ad sapientiaꝫ
venire. Et ibi de alijs senibus vir
Q tuosis. Econtra secũdus grad⁹
abusionis est: senex sine religiõe
prout dr̃ in tractatu. de duodeciꝫ
abusiuis: vbi dr̃. Quid stolidius
esse potest: si mens ad perfectio/
nẽ festinare nõ contendat: qñ to
tius corpis senectute confect⁹ ad
interitũ properat? Caligat oculus
R auris grauiter audit: τ sic de alijs
membris: que omnia: ruituram
domum corpis cito pronuntiant
Et ponit exemplum. Sicut in li
gnis reproba arbor apparet que
S post flores fructus non exhibet:
sic reprobus est: quem flos iuuẽ/
tutis deserit: Et tñ bonorũ operũ
maturos fructus non impendit.
Sequit ibi. Cauẽde sunt due par
ticule: que i carne nõ veterascũt
τ hoĩem ad peccatũ trahũt. s. cor
τ lingua: qꝛ noxias cogitationes
quas cor machinari senserit: lin/
gua pandit. Caueat igitur. similis T
etas: ne iste particule iuuenescen
tes totam armoniã destruant. Et
subdit regula generalis. Unicui/
qꝫ etati considerandũ est: qd eta
ti eminenti. dignũ scit. Hoc agat
quo nec vitã: nec etatem: nec mi/
nisteriuꝫ vilescat. Predicator er
go cum predictis ꝯferat de eis q̃
competũt cuilibet dr̃ie etatis: no
ciua τ inhonesta dissuadendo τ
suadendo contraria.

¶ Tertia distinctio. De informa
tione nobilium sanguine.

¶ Capl'm. primũ. Qd non glo/
rientur de sua nobilitate.

D Ebet similiter predi/
cator admonere ho/
mines τ cũ eis confer
re de his que spectant
ad differentias cõdi
tionis. Sunt eni aliqui nobilis τ
ingenue conditionis τ sunt alij i
ferioris ꝯditionis τ seruilis. No
biles igit admonendi sunt: ne se
efferãt: aut inaniter gliẽt de sua
nobilitate: nec vilipendant alios V
aut contempnant. Oẽs enim eq̃
sũt nobiles respiciẽdo. s. originẽ.
Et ista noĩa. s. seru⁹: libertin⁹ aut
ex ambitiõe sunt: aut ex iiuria: ait
Señ. epl'a. lviij. Job. xxxi. Nun/
quid non in vtero fecit me qui τ
illũ? Ubi Greg. mor. xxi. vt. s. ha

bitum eſt. Oēs hoīes natura eq̄
les ſunt: ſed acceſſit diſpenſatorio
ordine: vt q̄daꝫ prelati alijs vide
X antur. ⁊c. Rōne ergo indifferen
tie originis non oportet multum
gloriari. Ecc. Quid ſuperbis ter
ra ⁊ cinis. Item nō oportet mul
tum gloriari ratione ſuperioritatꝭ
illius partis cuius eſt iſta nobili/
tas. eſt enim ex parte carnis ⁊ ſā
guinis que ē infima pars homi/
nis. Oſee. ix. Glia eorū ab vtero
⁊ partu. ¶ Item nec ratione alie
Y nitatis illius nobilitatis ab eo cu
ius dr̄ eſſe ait. Boe. iij. de conſo.
c. vj. Quam ſit inane inquit: ⁊ q̄ꝫ
inutile nobilitatis nomen; q̄s nō
videat? Que ſi ad claritatē refer
tur: aliena eſt. videt̄ nāqꝫ eſſe no
Z bilitas quedaꝫ de meritis proue/
niens laus parentum. Qđ ſi ad
claritudinē predicando facit: illi
ſunt clari neceſſe eſt: qui predicā
tur. Quare ſplendidū te: ſi tuam
non habeas: aliena claritudo nō
efficit. Iteꝫ Apuleꝰ de deo So/
cratis. In hoībus conſiderādiſ:
noli illa. i. aliena eſtimare. Seq̄t.
aliena voco que parētes peperie
runt. Et poſt. Generoſus es: pa/
rentes laudas. Ideo Hiero. epi/
ſtola. cxxiij. Non eſt iq̄uit gloria
A de nobilitate carnis: Quia nec
vicia nec virtutes parentum im/
ponenda ſunt filijs: Niſi ſupple
fuerint imitatores parentum. Et
Criſo. omel. v. dicit. ꝙ nobilitas
vel bonitas cognatorum nō va/
let niſi fuerimus noſipſi boni. Et
Idem omel. ix. dicit. ꝙ bonitas
parentum non prodeſt: ponens
exemplum de Eſau. Idem ſu/ B
per Io. omel. lxxxix. Non valet
habere patrem Iob ſine opibꝰ.
¶ Item non eſt gloriandum de
ea ratiōe modice vel nullius vti
litatis. Ait Criſoſtomus ſuper
Math. Omel. ix. dicens ꝙ nō
prodeſt malis bonitas parentuꝫ:
⁊ nihil obeſt bonis eorum ma/ C
litia. Et idem ſuper Ioh. Omel.
xxxij. Cognatio carnalis nō va
let ſine ſpirituali. Iteꝫ non eſt glo
rianduꝫ de ea ratione poſſibilis
degenerationis ab illa. Nobiles
enim dicti iſta nobilitate ſepe de
generant ait Valeri. libro. iij. c. v.
ponēs exemplū de multis qui a
ſplendore parentuꝫ degeneraue
runt: dantes ſe ignauie: ſordibus
⁊ nequitie. vnde ait de tali: ꝙ eſt
monſtro ſimilis. Ideo vocat ta
les nobilia portenta imbuta ſor/ D
dibus. Similiter vocat ea defor
mes vmbras gurgite turpitudis
Hinc ⁊ quidaꝫ ſapiens ait. ꝙ nō
viuentes ſm̄ nobilitatem ꝑentū
ſed ſub vmbra eoꝝ ſunt ſimiles
locis ſordidis: ſole illuminatis.
¶ Item non eſt gloriandum de
dicta nobilitate ratiōe iudicij du E
rioris: niſi filius imitator ſit pr̄is
vt eniꝫ ait Criſoſto. vbi. ſ. omel.
xxix. v̓tus parentum nihil valet
ſed ex hoc magis iudicium ſumi
mus. Et vt ait Iuuenalis loquēſ

ꝫ tali nobilitate. Omne animi vi
F cium tanto conspectius in se Cri
men habet. quanto maior q pec
cat hr̃. Et alibi. Incipit ipsorum
ꝯtra te stare parentū. Claramqꝫ
fassem preferre pudendis. Pre
dicta ergo nobilitas vana est: in/
fructuosa: nociua. nisi illam co/
mitetur vera nobilitas quaꝫ fa/
cit virtus ait ibi Iuuenalis di. ꝙ
G virtus nobilem facit. Nobilitas
enim vera est: animuꝫ q̄ morib⁹
ornat. Hec est appetenda: acqrē
reda: retinenda. Ille enim gene
rosus est: q ad virtutē bene a na
tura est composit⁹: ait Sen̄. epi/
stola. xlv.

¶ Capitulū secūdū. De vera no
bilitate.

Tem est nobilis qui ꝺm
i phie documenta viuit.
Nobilē enim facit phia
ait Sen̄. epl̃a. xlviij. di. ꝙ Pla/
tonem phia fecit nobilē nō inue
nit: verā aūt nobilitatem eē facit
generatio spūalis q̄ est ꝺm deuꝫ
ait Crisosto. super Math. omel.
xliiij. vera nobilitas sola est volū
tateꝫ dei facere. Et hic est mōus
nobilitatis. Nec in filijs magna
sapiam⁹: nisi eoꝝ v̊tuteꝫ hēam⁹
Neqꝫ in patribus nobilib⁹: nisi
H sim⁹ illis siles. Et de hoc Hiero
nymus de coniugio. Sola inqt
apō deū libertas est non seruire
peccatis. Sūma apō deū nobili
tas ē clarere virtutib⁹. Itē Ber.
ad Eugeniū. Sen⁹ apostolorum
est non aliūde nobile q̄ꝫ moꝝ in
genuitate ⁊ fidei fortitudie. Sūt
igitur monendi nobiles: ne glo/
rient inaniter de carnali nobilita
te: sed eoipso diligenti⁹ caueant a
peccatis. Ait Tul. primo de offi.
c. vij. In honoris: ⁊ potentie ac
glorie cupiditatib⁹ magis cauen
dum est: ne qd peccet. Ecōuer/
so tamen est de mltis: ait Greg.
primo dial. c. xvi. di. Nonnullis I
nobilitas gn̄ris parit ignobilitatē
mētis. Et isti faciūt quasi clipeū
ad peccandū ⁊ deffendendū se i
peccatis de sua nobilitate. Con/
tra quos. I. Pe. ij. Quasi liberi ⁊
nō quasi velamen habentes ma
litie libertatem.

¶ Capitulū tertiū. De istructio/
ne ignobiliū.

Contrario monēdi sunt
e ignobiles: vt studeāt no K
biles esse virtutib⁹: licet
n̄ sint nobiles nobilitate sangui/
nis: qr humili loco nati mlti cla/
ri fuerūt ait Va. li. iij. c. viij. ponēs L
exemplū de talib⁹. Sicut de Tu
lio hostilio: quē in cunabulis ac/
cepit agreste tuguriū: eiusqꝫ ado
lescentia in pecore pascendo fuit
occupata. validior etas Roma/
nū imperium rexit ⁊ duplicauit.
Senect⁹ in altissimo maioritatis
fastigio fulsit. Et ibi de talibus.
¶ Similiter narrat qualiter hu
mil̃r nati fulserūt nobilitate phie
Socrates inquit nō solū homi/
num consensu verumetiaꝫ Apo
linis oraculo

M linis oraculo sapientissim⁹ iudica
tus phanarethe m̃re obstitrice:
⁊ Sophonisco patre marmora-
rio genit⁹: ad clarissimū glorie lu
men accessit: ⁊ si virtus per seip
sam estimat magister optim⁹ vi
te. Et ibi. Quam matrem Eurypi
des: Aut quem patrem. Demo-
stenes habuerit. Ipsorū quoq
nomen seculo ignotū fuit. Alte-
rius eius matrem cultellos ven-
didisse: omniū pene doctoꝝ lit-
tere loquunt. Sed qd aut illius
tragica: aut huius oratoria vi cla
rius? Nat⁹ ergo de humili gene-
re: clarus tamen phia ⁊ virtutib⁹
magis cōmendabilis est: nobili
⁊ alto genere nato: talibus caren
N te. vnde Juuenalis vbi. s. Ma
lo tibi. pr̃ sit Thersites dūmō tu
sis Eacyde similis vulcanaq arma
capessas ꝙ te Thersite sitẽz pro
ducat Achiles. Quasi di. Me-
lior est probus natus ex patre hu
mili ⁊ vili: ꝙ nat⁹ ex nobili: ⁊ ta-
men improbus ⁊ vitiosus.

¶ Capl'z. iiij. Qd nō ē gliandū de ꝓeminētia donoꝝ naturaliū.

e E sicut gloriandū nō est
de nobilitate parentū si
O ne nobilitate virtutū: ita
sunt admonendi hoies: ne glien
tur inaniter de excellētia donoꝝ
naturaliū: nisi regant regulis vir
tutum gratuitaꝝ. Jmo ꝙto acce
pit quis plura dona naturalia: si
ue a parte anime: qlia sunt inge-
niū ⁊ memoria: siue a parte cor-
poris: qlia sunt sanitas: pulchritu
do: agilitas ⁊ hmōi: tanto hūilior P
esse debet. Math. xxv. vni dedit
quinq talenta. vbi Greg. super
euange. omel. ix. Tanto quis dz
esse humilior ex munere: ꝙto se
obligatiorē conspicit in redden-
da rōne. Et. i. cor. iiij. Quid ha-
bes qd non accepisti? Et si acce
pisti: qd gloriaris quasi non acce
peris. Jō Hiere. ix. Non glorie
sapiens in sapientia sua: nec for-
tis in fortitudine sua. Cū enim ta
lia coia sint bonis ⁊ malis: nul-
lus debet eis extolli. Sunt enim
bona quedā hereditaria. i. here-
dū dei: ⁊ qdam filioꝝ ꝯcubinaꝝ Q
ait Aug. de patientia. Et Greg.
mor. Quedaz sunt dona sine q-
bus ad vitam nō pertingit. Alia
sine quib⁹ peruenit. Et eodez. xi.
Quedam sunt dona q̃ muniūt:
qdam que ornāt. De talibus igit
nemo extollat: ne per ea peccata
cumulent. Sūt eniz multi abutē
tes donis dei. Sicut q per indu
striaz naturalē ⁊ prudentiā alios R
impugnant ⁊ seducūt: ac mala si
bi multiplicant. Sapientes enim
sunt vt faciant mala: bene autem
facere nesciunt. Jsai. v. Et Luc.
xvi. Filij huius seculi prudentio-
res filijs lucis in generatione sua
sunt. ¶ Similiter sunt abutētes
sua pulchritudine: ⁊ alios alliciē
tes ad malum. Sicut homines
pulchri ⁊ impudici: vel mulieres
quaruz pulchritudo alios alicit ⁊

ſtoxicat: cū deberent ex hoc am/
S plius deū amare ꝛ laudare: pro/
uer.xi. Circulus aure⁹ in narib⁹
ſuiſ mulier pulchra ꝛ fatua. Sus
enim licet haberet circulū in na/
ribus aureū illi non pceret: quin
ſupponeret ſtercorib⁹: ꝛ foderet/
T ꝛ immūditiā obuiātez. Ita mulier
pulchra ꝛ fatua pulchritudinem
oñtat omni ſcortatori: ꝛ ꝯmiſcet
oi feditati: cū eam deberet poti⁹
occultare: ne aſpicientes illaquea
ret. exemplo illi⁹ adoleſcentis de
quo Vale.li.iiij.c.x. dicit: ꝙ ado/
leſcēs in ethruria regiōe excellē/
tis pulchritudis: cū mira ſpē ꝙꝫ
pluriuz feminaꝝ illuſtriū oculos
ſollicitaret: ac per hoc viris ac pa
V rentib⁹ eaꝝ ſe ſuſpectū eſſe cerne
ret: oris decorē: vulnerib⁹ ꝯfudit
deffomitatēqꝫ ſanctitatis ſue fi
dem: ꝙꝫ formā irritamētum alie
ne libidinis maluit. Et de eodez
Ambro.iij. de virginitate ait. Ju
uenē veteres fabule ferunt: cum
ꝓpter admirabilē oris pulchritu
dinē in amorē incenderet femi/
nas: ſtigmatib⁹ exaraſſe vultum
ſuum: ne qua euz amare poſſet.
Moneat igiẗ predicator diuin⁹
hoies nō gliari depredictis: nec
ſe arroganter efferre: qꝛ nō ex ta
lib⁹ ſunt hoies eſtimandi ait Se
X ne. epl'a.lxxix. vt eniz ait: oia bo/
na ſua ꝯſtant ex ꝓprio. vbi ponit
exempla. vitē fertilitas cōmem
dat: ſapor vinū: velocitas ſeruuz:
ferre ſarcinaz equū. ꝛ ſic de alijs.

Id cuiqꝫ rei optimuz eſſe dꝫ cui
naſciẗ qꝺ cenſeẗ. In homine qui
dez optimū eſt rō. hac animalia
antecedit. deos ſequiẗ. Ratio er
go pfecta: ꝓpriū bonū hominis Y
eſt. Cetera ſibi cū aialib⁹ comu/
nia. valet ſcilicet hō. ꝛ leones ſi/
militer valent: formoſus eſt: ꝛ pa
uones: velox: ꝛ equi. ꝛ ſic de alijs
Quid ergo i hoie ꝓpriū? ꝛ rñdꝫ
Ratio. hec recta ꝛ ꝯſumata feli/
citatez hominis implet. Sed nō
ē ratio perfecta ſine diuina gratia
ſiue gratuita ꝟtute. vñ ait Señ.
ibidē. Hec ratio perfecta virtus
vocaẗ: eadēqꝫ honeſtū ē. Id ita/
qꝫ vnū bonuz eſt in homine qꝺ Z
vnū hominis eſt. Et poſt. Bon⁹
aũt eſt homo: ſi ratio explicata ꝛ
recta eſt. ad nature ſue vtilitatem
ꝯmendata. Hec diciẗ virt⁹: hec
eſt honeſtū ꝛ vnicū hominis bo
num. Qui igiẗ gloriaẗ: in dño glo
rieẗ. i.cor.xi. Et gloria nr̃a hec ē:
teſtimoniū cōſcientie noſtre. vñ
ꝛ ſapientes virgines habuerunt A
oleum in vaſis ſuis: ſed fatue ca
ruerunt Math.xxv.

¶ Quarta diſtinctio. de informa
tione hominū quo ad differen/
tias ſuſtētatiōis. ſiue poſſeſſiōis.

¶ Cap.i. De admōitiōe diuitū.

d Ebet ſimiliter predi/
cator dei alloq homi/
nes ꝛ vtiliter admo/
nere ſm differentias
ſue ſuſtentationis vel
poſſeſſionis: admonēdo diuites

eo mō quo debēt admoneri: & similiter pauperes. Et qr de horū admonitione Gre. ij. pastoralis satis instruit. iō dicendū breuiter
B de his ad occasionem dandam. Sūt enim diuites admonēdi q̊ ad diuitiaꝝ ꝯgregatiōez: ne iniuste cōgregent. s. per rapinas: vsuras. vł dolosas mercaturas: siue per alios modos quibus iniuste ꝯgregant: ꝓpter qđ dicunt mamone iniquitatis. Math. vi. v ñ Hierony. epl'a. xcvij. Ois diues aut iniquus: aut heres iniqui est.
C Isti etiā sunt admonēdi: ne diuitie ab eis inordinate appetant vł ament. Qui eni volūt diuites fieri incidūt in varias temptatiōes & in laqos diaboli. i. thi. vi. Et q amat diuitias: fructum nō capit ex eis. Ecc. v. Sūt ēt admonēdi
D ne impie ab eis retineant: pauperibus esurientib⁹ & sitientib⁹ non ꝓuidendo. Ecc. v. Noli anxius esse in diuitijs iniustis. Et. i. Jo. iij. Qui habuerit substantiā hui⁹ mundi: & viderit frēz suū necessitatem habere: & clauserit viscera sua ab eo: quō charitas dei manet in illo? ❡ Itez sunt admonēdi: ne ꝯfidāt in diuitijs: eo qꝫ caduce sunt & deffectibiles: nō valentes ꝓtegere: aut deffendere in
E die vltionis: nisi bene erogentur ꝓuer. xi. Qui confidit in diuitijs corruet. Et ibidē. Nō ꝓderūt diuitie in die vltionis. ❡ Itez sunt admonendi: ne superbiant de diuitijs nec paupes ꝯtēnāt. i. Thi. vi. Diuitib⁹ hui⁹ seculi ꝑcipe non supbe sapere: nec sperare in incerto diuitiaꝝ. Non enim ꝓpter diuitias sunt apđ deū electi. Jac. ij. Nolite in personaꝝ acceptiōe habere fidē. Sequit. Si itroierit in conspectu vestro vir: anulum aureū habens &c. ❡ Itē sunt ad F monēdi: vt sciant se nō posse ex hoc mundo diuitias ferre. Job xxvij. Diues cū dormierit: nihil secū affert. vbi Greg. mor. xviij. Diu cū reb⁹ nostris durare non possum⁹: qr aut nos eas morien do deserim⁹: aut ille nos viuētes quasi đserūt pereūdo. Jō restat vt diuites admoneant de ꝯmutādo terrenas diuitias ꝑ celestib⁹ Ait ibidē Gre. Terrena seruādo amittim⁹: largiēdo seruam⁹: pa G trimoniū nostrū retentuz perdimus: manet errogatuz. Seqtur. Agendū nobis est: vt res absolute perituras: in non pereuntē cogam⁹ transire mercedem. Jdeo Luce. xvi. Facite vobis amicos de mamona iniquitatis. Et. i. thi. v. Diuitibus huius seculi ꝑcipe. &c. Sequit. Bene agite: diuites fieri: in bonis operib⁹: facile tribuere: thesaurizare bonū fundamentū. &c. Pauperes enim sunt latorarij nostri in celū. i. efferētes H elemosynas que dant eis quo ad fructū: ait Aug. li. i. sermonū sermone. iij. Elemosyna enim viri quasi sacculus cū ipso. Ecc. xxix.

Jõ voluit de⁹ vt aliqui essent pau
I peres quibus daret elemosyna:
vt regnũ celoꝝ esset venale: ait
ibidẽ sermone.xxxvi. ¶ Itẽ sunt
admonendi diuites: vt precaueãt
⁊ precogitent futuras penas que
irrogant diuitib⁹ .i. amatorib⁹ di
uitiaꝝ: ⁊ eis herentibus. Luc.vi.
Ue vobis diuitib⁹ qui habetis
hic consolationez vestrã. Jaco.
iij. Agite nũc diuites plorate vllu
lantes in miserijs vestris. Juste
igitur debent diuitie congregari:
ordiate amari: pie errogari: ⁊ sal/
tem affectu ꝯtemni: vt dictũ est.
K Sunt enim bone: sed non faciũt
bonũ: sed quibus est bene vten/
dũ. ait Aug. de verbis dñi s̃mo/
ne.xij. Quid ꝓdest plena archa
bonis: inani ꝯsciẽtia? Bona vis
hẽre: ⁊ bon⁹ eẽ nõ vis? Erubesce
re debes de bõis tuis si dom⁹ ple
na bõis: te malũ hꝫ dñꝫ. ⁊c. Nõ
L eniꝫ est ex his homo estimãdus
vel reputandus ait Señ. episto/
la.xxix. Cũ volueris veraz ho/
minis estimationez videre et sci
re qualis sit: nudũ inspice. ponat
idest deponat patrimonium: po
nat honores ⁊ alia fortune men/
dacia: corpus ipsum exuat: ⁊ ani/
muꝫ intuere q̃lis q̃tusqꝫ sit: alie/
no an suo magnus. ⁊c. Et non so
lum admonendi sunt diuites de
M predictis? sed etiam ad ꝯsideran
dum diuitiaꝝ vilitates: qꝛ lutum
sunt ⁊ terra. Abach. Ue ei qui
multiplicat non sua. vsqꝫ quo ag
grauat contra se densum lutum?
vnde Apo. Omnia vt stercora
arbitratus est: que retro sunt ob
liuiscẽs. Phil. iij. ¶ Itẽ admo/ N
nendi sunt ad considerandũ mo
lestias: diuitias concomitantes.
Spine.n. sũt suffocantes verbuꝫ
Luce.vij. ꝓut exponit Greg. li.
i. super euãge. Omel.xvi. qꝛ mẽ/
tem: cogitationũ suaꝝ punctioni
bus lacerant. ¶ Item admonẽ/
di sunt ad considerandũ eaꝝ fal
latias. ꝓpter quod dicit saluator.
Fallatie diuitiaꝝ. Et vere fallaces
vt ait Grego. dicta Omel: qꝛ diu
nobiscũ manere nõ possunt: ⁊ qꝛ
mentis inopiã nõ deponũt. Sũt O
eniꝫ diuitie vmbra imbecillis: fu
mus qui dissoluit: flos agri. Jõ
non est in eis gl'iandũ: ait Criso
sto. sup Jo. Et sap.v. Quid no/
bis ꝓfuit superbia nostra: ⁊ diui/
tiaꝝ iactura ꝯtulit nobis? ⁊c. Se
quitur. Transierũt hec oĩa tanq̃
vmbra. ¶ Itẽ admonẽdi sunt:
vt ꝯsiderent multimoda earum
impedimenta. Ligamenta enim
sunt: muscipula sunt: onera sunt P
amantibus eas. Sap.xiiij. Crea
ture dei facte sunt in tẽptationem
aĩe hominum: ⁊ in muscipulam
pedibus insipientũ. vñ Aug. de
verbis dñi. Omel.xxxiij. Amor
temporaliũ viscus est spũaliũ pẽ/
narum. Concupisti: hesisti. ⁊c.
Amor enim mũdi adulterat ani
nam. amor fabricatoris castigat:
ait idẽ omeli.lij. Et qꝛ difficile est

habere diuitias: ꝛ non amare:
Ideo piculoſe ſunt poſſeſſoribus
Q ait Saluator. Mat.xix. Si vis
pfect⁹ eſſe vade vẽde omnia.ꝛc.
Sequit̃. Facili⁹ eſt: cameluꝫ per
foramen acus tranſire. ꝛc. hec et
multa alia ꝯſiderantes antiq: di
uitias ꝯtempſerũt tam dñi ſiue
regentes ꝗ̃ ſtudioſi ꝛ ſapientes:
ꝗ̃ ſancti ac filiũ dei ſequẽtes: vt
patebit infra parte.vi. vbi de pau
pertate religioſoruꝫ. ps. Diuitie ſi
affluant nolite cor apponere. De
diuite v̇o nõ conſiderante predi
cta: nec ꝓuidente ſibi de eternis
tabernaculis dicit̃ in tractatu de.
R xij. abuſiuis. Quart⁹ inqt abuſio
nis gradus eſt diues ſine miſeri-
cordia: qualis eſt ille qui ſupflua
non diſtribuit indigentibus: nec
theſauriçat in celis. Ideo dicũtur
maledicti auari: Math.xxv. qr
qui preteribant eorꝫ tabernacu-
la nõ dicebãt: Bñdictio dñi ſup
voſ. Tal' fuit diueſ epulo luc.xvi.
¶ Capl'ꝫ.ij. De admonitiõe pau
perum: ꝛ paupertatis vtilitate.

c Onſimiliter ſunt paupe
res admonendi de eis q̃
ad eos ſpectant. Et cuꝫ
dicatur paupertas duobus mo-
dis ſcilicet a mera neceſſitate. ꝛ a
S voluntate. Pauper eniꝫ eſt qui
vult eſſe diues ſcilicꝫ qui pauper
eſt rebus nõ volũtate: ait Augu.
li.i. ſermonũ ſermone.xi. Qual'r
autem inſtruẽdus ſit pauper vo-
luntate dicetur. ĩ. parte.vj. vbi de
volũtaria paupertate religioſorꝫ.
¶ Pauper aũt neceſſitate eſt in
ſtruendus de longanimi ſufferẽ
tia pauptatis: vt eaꝫ ſuſtineat q̃ſi
medicamentũ ꝛ purgatoriuꝫ ſua
rum imperfectionũ ait Gre. ſup T
euange. omel'. vltima loquẽs de
diuite Epulone ꝛ Laçaro paupe
di. qꝛ quos morꝫ infirmitas vul
nerat: medicina paupertatis cu-
rat. Iſai.xlviij. Elegi te in cami-
no paupertatis. Sup quo Criſo.
ſuper Mat. omel'.iiij. ait. Pau
pertas eſt camin⁹ qui eſt horribi V
lior igne. Sicut eniꝫ eger non dꝫ
grauari de medicamẽto: nec pur
gandus de purgamento ſiue pur
gatorio: ſic pauper monẽdus eſt
ne de paupertate grauet̃: ſed ſuſti
neat ſicut medicamẽtũ: exemplo
Thobie.iiij.c. dicentis. Paupe-
rem qdem vitam gerimus: ſed
multa bona habebim⁹ ſi timueri
mus deũ. ¶ Item admonẽdus
eſt pauper non ſolum de ſufferẽ-
tia paupertatis: ſed de placentia
ꝛ acceptatione. vt eniꝫ ait Señ.
epiſtola.ij. hõeſta res eſt leta pau X
pertas. Qui enim cũ paupertate
bene conuenit: diues eſt. Non q
parꝫ habet ſed q plus cupit. pau-
per eſt. Ideo Gre. ſup Ezech. li.
ij. omel'.vi. Ille pauper eſt q eget
eo qd nõ habet. Naꝫ ꝛ qui non
habet: habere tamen nõ appetit
diues eſt. Et Señ. dicta epiſtola.
Non pauperẽ puta cui quãtulũ-
cũqꝫ ſupereſt. Tali enim ſats ẽ

Est enim quasi diues cũ nõ ha-
beat. puer. xiij. ¶ Itez est admo
nendus pauper de cauẽda vera
pauptate q̃ est in appetitu diuitia
rũ. Ait Grego. vbi. s̃. paupertas
quippe in mentis inopia est: non
in qualitate possessionis. Nã qui
cũ paupertate conuenit: pauper
Y nõ est. Et maxime admonẽdus
est: vt caueat a vera paupertate
que est in peccato. Ibi eiz est ve-
ra paupertas scilicet verax diui-
tiarum. Apoc. iij. Dicis qr diues
sum. Sequitur. Et nescis qr mi-
ser es ⁊ miserabilis pauper cecus
⁊ nudus scilicet priuatione vera-
rũ diuitiarũ. De qbus Isai. xxx-
iij. Diuitie salutis sapientie ⁊ scien
tie: timor dñi. Ipse est Thesaur⁹
eius. vt enim ait Hiero. epistola
xcv. Pauperẽ non facit cõmen
dabiliorem paupertas si inter sor
des ⁊ inopiam peccata non caue
at. Job. xxxi. Et absq; opimento
Z pauperẽ. Ibi Grego. mora. xxi.
Min⁹ inops est qui vestem nõ
habet q̃z qui humilitatem. Ideo
odibilis est deo pauper superb⁹:
Ecc. xxxv. ¶ Itẽ admonẽdus ẽ
de acquirendis diuitijs spirituali
bus vt sit in deo diues: ⁊ impleat
domum cordis thesauro celesti.
A Unde Aug. super ps. 51. Dom⁹
est inanis: ⁊ cor plenũ vitijs. Se
quitur. Pauperes scilicet boni
querũt vnde cor impleant: diui-
tes vnde archam. Et idez super
Jo. omel. xxv. Felix ille habet au

rũ in archa: iste dñm in cõsciẽtia
Compara vtrũq;. Ille habz qd
perire potest. ⁊ vñ perit. Iste hz
deum qui perire non potest. ⁊ ibi
habet quo frustrari nõ põt. Pla
num est ergo: q talis ⁊ est opulẽ-
tior: ⁊ eius opulentia diuturnior.
Deus eniz est opulentia mentiũ:
ait Aug. v. de ci. c. xviij. ⁊ felices B
facit: ait ibidem. ¶ Item admo
nendus est: vt ꝯsideret pericula
diuitũ in alleuatione sue pauper
tatis: ⁊ modica emolumenta que
habet diues in diuitijs ⁊ inume-
ra tormẽta. Ubi eniz multe opes
mlti sunt q comedũt eas. Quid
pdest possessori: nisi q cernit di
uitias oculis suis. Seqtur. Diui-
tie ꝯseruate in malũ domini sui:
pereunt in afflictione pessima.
¶ Itez admonendus est ad cõ C
sideranda comoda paupertatis:
que sunt. Securitas ab hostibus
exterioribus ⁊ conscientie: a pericu
lis iterioribus. Jocũditas: Socia
bilitas. ⁊ sic de alijs. Unde nar-
rat Aug. v. confessio. q transiens
per vicũ vidit pauperẽ mẽdicuz
iocantem ⁊ letantem: ⁊ ingemuit
loquens ad socios. Omnib⁹ co-
natib⁹ quibus laboramus nihil
volum⁹: nisi ad securam letitiaz
peruenire: quo nos mendic⁹ ille
precedit. Seqtur. Ille letabatur: D
ego anxius eram. Securus ille:
ego trepidus. ⁊c. Jõ poeta. O iu
re tuta facultas. Paupis: angu-
stiq; laris. O munera nundũ in

tellecta deũ. Et alius. In precio preciũ nõ ẽ: dat cẽsus honores. Cẽsus ⁊ amicos: paup vbiq₃ iacet. Et Juuenalis. Cãtabit vacu⁹ coram latrone viator. Ideo secũdus phus loquẽs ꝺ pauptate ait
F Paupertas est odibile bonũ: salutis mater: curaꝝ remissio: sapiẽtie reparatrix: negociũ sine dãno intractabilis substantia: possessio sine calũnia. incerta fortuna: sine sollicitudie felicitas. Ista paupertatis comoda ⁊ alia mlta antiqui cõsiderãtes: in pauptate vixerũt. vt patet in pte. vi. ¶ Itez admonẽdus est: vt ꝯsideret filij dei pauptatem: qui cuz eẽt diues oĩuz: egen⁹ ꝑ nobis factus est. ij.
G cor. viij. Cõsideret ẽt ab eo paupertatis ꝯmẽdabilitatẽ: ⁊ promissionuz pauperum mltitudinem. Mat. v. Beati paupes spũ. ⁊c. Et Isai. xx. Pauperꝫ suoꝝ miserebit. ꝑs. Aias pauperꝫ saluas faciã. Et licet sint pauperes necessitate: sustineant tñ patienter ⁊ voluntarie ⁊ caueãt a peccatis. Impleant archã cordis diuitijs spiritualib⁹: vt beatificent cũ Laçaro in regno beatitudinis. vñ de bono paupe narrat Greg. super euan. li. j. c. xvi. ꝙ fuit qdã Seruulus noie: reb⁹ pauper: meritis diues paralytic⁹ a ꝑmeua etate. Cui ad seruiendũ mater cũ fra-
H tre aderãt. Quicqd aũt ex elemosyna poterat accipe: totum eorũ manib⁹ pauperibus errogabat. Sequit. Studebat in dolore deo gratias agere: hymnis dei ⁊ laudib⁹ sp vacare. Qui in extremis posit⁹ pegrinos ⁊ hospites vt surgerent ⁊ ꝑos canerẽt hortat⁹ est. Et cũ moriẽs cũ eis psalleret: voces eoꝝ ꝯpescuit. di. Tacete. Nũ quid nõ auditis q̃te laudes resonant in celo? Et sic mortu⁹ est: ⁊ magna fragrantia oẽs repleti sunt vsq₃ post ei⁹ sepulturã. Ecce ait ibi beatus Greg. q̃liter e vita exijt qui equanimiter flagella tollerauit. ¶ Cõsimilr legit in vitis patrũ li. i. añ fi. de quodaz sene q voluit videre aiam iusti ⁊ aiam peccatoris a corpore exuntes. Et cũ veniret ad ciuitatez vbi solitarius qui credebat sanctus moriebat accedẽs. ad eum vidit tartari cũ supra eũ descendentẽ: tridentez gladiũ habentẽ quẽ posuit in corpore: ⁊ aiaz abstraxit. Qui cũ ꝓcessisset vidit peregrinũ in vico morẽtem nõ habentẽ curam Ad quem accedens vidit descendentes Michaelẽ ⁊ Gabrielem rogãtes aiam vt exiret. Qua nõ exeunte ait Gabriel Michaeli. Sume eã. qui ait. Jussi sum⁹: vt sine dolore educam⁹ eaz: ⁊ absq₃ vi. Et ecce vt. s̃. videbatur venit Dauid cũ cythara: ⁊ psallentes de hierusalẽ. Et vt audiuit psallẽtes eggressa est aia: ⁊ a Michaele recepta: in celũ portatur. Qui ergo paupes sunt ncẽte patiẽter sustineãt ꝑpter deũ: exemplo di I

ctoꝝ pauperꝝ vt beatificentur in ce
lis. Et de talibus debet ꝑdicatoꝛ
cum pauperibus conferre.

¶ Quinta distictio. ď admōitiōe
hoīuꝫ ſꝫ differētias q̄litatꝫ vite.

¶ Capl'ꝫ.i. De admonitione exi
stentium in peccato.

Debet similr predica/
toꝛ admonere hoīes
K diuersimode ſm va/
riam vite eoꝛuꝫ qua/
litateꝫ: vt si sint in pec
cato: efficaciter suadeat: vt pec/
cata dimittāt: ne sathane seruiāt:
ꝛ ne ꝑ viā ꝑditiōis se in infernuꝫ
precipitent. Ecc.xxi. Quasi a fa/
cie colubꝛi fuge peccatū. Sequit
Dentes leonis: dentes illi' interfi
ciētes aīas hoīuꝫ. Quasi rūphea
bis acuta iniqtas. Sicut eniꝫ fu/
geret hō colubꝛū intoxicātem: ꝛ
leonē deuoꝛantē: ꝛ rūpheas tru
cidātes: sic debet fugere peccata.
L vn̄ ꝛ bestias vocat Aug. trāsgres
soꝛes mādatoꝝ dei li. de. x. coꝛdis
De peccatis aūt ꝛ trēsgressioni/
bus q̄ sunt in peccatis: ꝛ miserijs
ꝯcomitātib' ꝛ sequentib': in bre/
uilogo de virtutib'. ¶ Quātuꝫ
aūt gētiles detestati sunt peccatū
ob solā turpitudinē: qꝛ scilicet ni
hil turpe faciendū est bono viro
si etiaꝫ ex oī parte lateat: nihil in/
iuste: nihil libidinose: nihil incō
ueniens est faciendū ꝑ'ia ꝑsua/
det. vn̄ Tuli. iij. de offi. c. iiij. reci
tans fabulā quandā introductaꝫ
a Platone: de quodā q vocaba
tur Giges: quē ferūt fabule descē
disse in magnū hiatuꝫ: vbi aiad/ M
uertit equum eneū: in cuius late
re vidit coꝛp' hoīs: magnitudīs
inusitate: viditqꜫ anulū aureum
quē detraxit. Qui cū venisset in
ꝯsilio pastoꝝ. Erat enim pastoꝛ
regius: ꝛ ꝯuertisset palā anuli ad
palmaꝫ: a nullo videbat: ꝛ ipse vi
debat omnia. Idē autem rursus
videbat cū in locū anulum reuo
casset. hac igit anuli opportunita
te: regine stuprū intulit: regeꝫ in/
teremit: ꝛ alios quos voluit. Et
sic repente anuli bn̄ficio: rex ex/
oꝛtus est Lidie. hūc anulum ait
Tuli. ꝛ si habeat sapiēs: sibi plus N
peccare nō licere putet: q̄ꝫ si nō
haberet. Honesta eniꝫ viri boni
non occulta querūt. hanc eandeꝫ
fabulā introducit Ambꝛo. iij. de
offi. vbi ait. Quid necesse est fin
gere istū equū: ꝛc. Et qꝛ eo tēdit:
vtrum sapiens si vtat hoc anulo
quo possit flagitia celar: velit pec
care: cū hoc pateat ex reb' gestis
scilicet q' noluit sic fuit de Dauid:
qui inuenit Saul in spelunca: ꝛ
noluit occidere. i. R e. xxij. Si igi
tur gentiles sic detestati sunt pec/
catū ratione sue turpitudīs: q̄liter O
debet fidelis illō detestari. Ideo
Sen̄. ep'la. liij. nūquā satꝫ cū vitijs
litigam': q̄ꝫ persequi sine modo
sine fine: Nam illis nec modus
nec finis. Que cū coꝛ tuum lani
ant ēt si aliter exhi nequeūt: ipsū
coꝛ cum illis euellendum est. Et

epla.ciij.Desidero ꝯ vitia aspere duci: ꝯ ambitionez contumeliose: volo luxuriam obiurgari: libidinem traduci.ꝛc. Considerans ergo fidelis enormitatē trāsgressionis q̄ est in pctō: qꝛ peccatū ē preuaricatio legis diuine ꝛ celestium: inobedientia mandatorum ait Ambro.li.i.de para. Siue dictum vel factū vel concupitū cōtra legem eternā.ait Aug.contra faustum.xxi. Itē fidelis considerans peccatū esse mortez anime: priuationē vite eterne que deus est.ait Aug.in sermone. Plangis mortuuz: sed plange impiuz. Plangis a quo discessit aia: ꝛ nō plangis aiam a qua discessit deꝰ Mors eniz spūalis. est aie a dei cognitione auersio.ait Augu. de duabus aiabus. ꝛ mors est cum eam deserit deus. ait idez.xiij.de ci.c.i. Considerans etiam fidelis non soluz per peccatū amissionez dei: ꝛ bonorum spūalium: sed ēt ignominiosum seruicium Sathane p peccatū. Serui eni estis eius cui obedistis. Ro.vi. Considerans etiam horridus peccati fetorem ꝛ putredinem: qꝛ tollerabilius canis putridus fetet homini bꝰ q̄z anima peccatrix deo: ait Ansel.in meditationibꝰ: has miserias peccati ꝛ multas alias considerans fidelis de quibus in breuiloquio de virtutibus: dz horrere peccata: ꝛ detestari: exēplo Dauid dicentis. Iniquitatē odio habui. Et de vitijs in generali ꝛ eorum nocumentis.ait Hug.ij.de sacramentis. parte.iij.c.i.q̄ septē sunt peccata criminalia. Seqtur Superbia aufert homini deum. s.per appropriationem: Inuidia proximum: Ira seipsuz. Accidia spoliatum flagellat. Auaritia flagellatum eicit. Gula eiectū seducit.sed Luxuria seductum: seruituti subijcit. Et ibidem. Alia rōnalis: in sanitate sua vas est solidum ꝛ integrum: quaz vicia hoc modo viciant ꝛ corrūpunt. Per superbiam inflatur: per inuidiaz arescit: per iram crepat. per accidiam frangit: per auaritiam dispgitur: per gulā inficit: per luxuriā cōculcat: ꝛ in lutū redigit. Quid autē sit vnumquodq3 eorum describit.di. Superbia est amor ꝓprie excellentie: Inuidia est odiū felicitatis aliene. Ira est irratiōabilis perturbatio mētis: Accidia est ex cōfusione mentis nata tristitia: siue odium: ꝛ amaritudo ai imoderata. Auaritia est imoderatus amor pecunie: vel imoderatus appetitus habendi. Gula est imoderatus appetitus edendi Luxuria est concupiscentia experiende voluptatis: vel concubitꝰ desiderium supra modū: vel contra rationē efferens. Ab his vicijs oriunt oīa mala: prout ait ibidem. Hi enim sunt duces acierꝫ ꝛ exercituū viciorꝫ. Iob.xxxix. Procul odorat bellum: exhorta

tionē ducum: ⁊ vllulatum exerci
tus. Ubi dñ Greg. mor. xxxi. de
his ſeptem vitijs que ſunt duces
exercituū viciorum. Et de vicijs
que naſcunt̃ ex eis: in ſupradicto
tractatu.

¶ Caplm̃ ſecundū. De admoni
tione penitentium.

Predicator ergo dei diſ
ſuadeat hominib⁹ dicta
vitia: ⁊ ſuadeat: vt pu
gnent ꝯtra predictos duces exer
citus: vt eos interficiant cum de
monibus: ſicut fecit Joſue. viij.
V Sup quod dicit orige. omel. viij
ꝙ rex Hay ſignificat diabolum:
cuius populus ſunt vitia. ſ. auari
cia: detractiōes ⁊ huiuſmodi. In
terficim⁹ aūt demones: non eo
rum propriam ſubſtantiā perimē
tes ſed proprium opus eorū: qđ
eſt facere homines peccare. Col.
iij. Mortificate membra vr̃a q̄
ſunt ſuper terrā: fornicationē: im
mundiciā. ⁊c. Et. q: hoc fit per pe
nitentiā: ſuadeat homīes ad illaʒ
exemplo beati Joānis Baptiſte:
qui incepit predicationē a penitē
tia. Mat. iij. Penitentiaʒ agite.
⁊c. Et exemplo Saluatoris: q eo
dem modo predicauit Matth.
X iiij. Pniam agite: ⁊c. Et exēplo
beati Petri act. iij. Penitemini
igit̃. ⁊ conuertimini: vt deleantur
peccata veſtra. Eſt eniʒ pnia qua
dicti hoſtes interficiuntur: Ait
Augu. iiij. de ci. c. v. Penitentia
y aīa reſuſcitat̃: ⁊ mors ipſa occidit̃

Sequit̃. Crucifixio interior ho
minis pnie dolores intelliguntur
⁊ continentie quedā ſalubris cru
ciatio: per quā mors īpietatis pe
rimit̃. Eſt aūt penitentia optima
res que defectus reuocat ad pro
fectuʒ ait Aug. in Hyponoſticon
Sine penitentia eſt admiſſa de
flere: et pnitēda nō admitter̃: ait
idem ð ecc. dogma. ¶ De laude
ꝟo pnie: ⁊ q̄nte ſit efficatie ponit
exempla multa Hiero. ī epl̃a ad
Occeanum de morte Fabiole lo
quens de mirabili humilitate pe
Z nitentie: ipſius. Que credens li
cere: luxurioſiſſimū viruʒ dimit
tere: alium ſuperinduxit. Mor
tuo ꝟo ſuperinducto ſicut refert
ibi Hiero. in ſeipſam cōuerſa q̊
tempore ſolent vidue negligen
tes: iugo ſ̄uitutis excuſſo liberi⁹
agere: adire balnea: volitare per
plateas: vultus circūferre mere
tricios ⁊ feſtiuos: ipſam ſaccum
induere: erroreʒ publice fateri. ⁊
tota vrbe ſpectāte Romana an̄
diem paſce in baſilica quadā ſtā
tem in ordine penitentū: ep̄o ⁊ p̄
ſbiteris cum omni populo illacri
manti: ſparſum crinē: ore liuido
ſqualidas manus: ſordida colla
ſubmittere. Que ingt peccata la
A menta hec non abluunt? Petr⁹
trinam negationem: trina ꝯfeſ
ſione deleuit. Aaron ſacrilegi
um ⁊ conflationeʒ ex auro vituli
fraterne correxere p̄ces. Dauid
ſancti ac māſuetiſſimi viri homi

cidium pariter ꝛ adulteriū: ſeptez dierum emendauit fames. Jacebat in terra volutabat in cinere: ꝛ oblitus regie poteſtatis lumen querebat in tenebꝛis. illum ꝙ tm̄ reſpiciens quem offenderat: lachꝛimabili voce dicebat. Tibi ſoli peccaui ꝛ malum coꝛam te feci. Atq ita factū eſt. vt qui ruens docuerat: virib⁹ ſuis quēlibet ſtare non poſſe ne caderet. doceret per pniam quomodo cadens reſurgeret. Quem tam impiū legimus inter reges ꝙ Achab de q̊ ſcriptura dicit. Non fuit talis: vt Achab. qui venūdatus eſt vt faceret malū coꝛam dn̄o? Cum tm̄ propter ſanguinē Nabotht coꝛꝛeptus fuit ab Helia. ꝛ audiſſet irā dn̄i: occidiſti: inſuper ꝛ poſſediſti Ecce ego inducam ſuper te malum. ꝛ demetam poſterioꝛa tua. ꝛc. Scidit veſtimenta ſua: ꝛ operuit cilitio carnē ſuam: ieiunauit ꝙ ꝛ doꝛmiuit in ſacco: ꝛ ambulabat demiſſo capite. Et tūc factus eſt ſermo dn̄i ad Helyam. dicas Nonne vidiſti Achab humiliatum coꝛaz me? Quia ergo humiliatus eſt mei cā: nō inducaz malum in dieb⁹ eius. O felix penitētia que ad ſe dei traxit ocl'os: ꝛ furentē ſentētiā dn̄i: confeſſo erroꝛe mutauit. Hoc idē ꝛ Manaſſes in Paralipomenon ꝛ rex Niniue feciſſe legit in ꝓphis. Publicanus quoq in euangelio. Ex quibus pꝛimus non ſolum indulgentiam: ſed etiā regnum accipere meruit. alius ſniam dei reuocauit: tertius pectus ſuuz verberās pugnis: oculos nō leuabat ad celuz: ꝛ multo iuſtioꝛ receſſit ex humili confeſſiōe vitioꝛū: ꝙ phariſeus: ſuperba actatione virtutuz Dicamus ergo illam hoſtiā placabilem: ꝛ ſacrificium deo acceptum ſpūm contribulatum. hec omnia Hiero. vbi. ſ. Qualiter āt eſt penitendum. ꝛ de partib⁹ penitentie: ꝛ vtilitatibus eius dictū eſt in bꝛeuiloquio de virtutibus: Ubi de penitentia.

¶ Sexta diſtinctio. De admonitione hominum ſm differentias ſtatuum.

¶ Capitulum pꝛimū de admonitione coniugum.

Similiter ꝑdicatoꝛ debet aloqui homines: ꝛ cum eis cōferre ſꝫ differentias ſtatuum que ſunt ꝯtinentie cōiugalis: vidualis: v̄ginalis. Qualiter autē admonendi ſunt coniuges dictum eſt ſupꝛa parte pꝛima Et de hoc etiā Aug. de bono cōiugali per totum.

¶ Caplm̄ ſecundū. De admonitione viduarum.

Ualiter v̄o admonende ſūt vidue ſimiliter dictū eſt ſupꝛa. i. parte. Quas etiā admōet Apo. i. Thi. v. dicēs Uidua eligatur non minus ſexaginta ānoꝛū. que fuerit vnius vi

ri vxor. Sequit. Uolo. rc. Antiq
tus quoq: que vno contente fue
B rant matrimonio: corona pudici
tie honorabant: prout ait Ualeri⁹
li. ij. c. i. vt habitum est. s̃. parte. ij.
di. iiij. c. vj. Tales aũt viduas cõ-
mendat Hiero. contra Jouin.
exemplificans de multis que se-
cundo nubere noluerunt. Sicut
de Martia Catonis filia: a qua
lugente virum: cũ matrone que
rerent: quẽ diem haberet vltimũ
luctus: rñdit. quẽ r vite. Jlla eniz
que sic flebat virũ mortuũ. de se
cundo matrimonio non curabat
¶ Similiter de alia: quã cum ꝓ
pinqu⁹ moneret vt secũdo nube
ret: esseq sibi etatem integram:
C faciem bonam: nequaq inquit
hoc faciam. Si eni eque bonum
vel meliorem viruz habuero q
ante habui? nolo nubere timore
ne perdã. Si malũ quid necesse
est: post bonũ pessimũ sustinere?
¶ Similiter narrat ibi: q portia
minor: cũ laudaret apud eã que
dam que bis maritata fuerat: ait
Felix r pudica matrona nũq ni
si semel nubit. ¶ Siliter Mar
cella maior rogata a matre nube
re noluit. ¶ Similiter Ualeria-
D amisso Seruio viro suo nobili:
nubere renuit. Et interrogata q̃-
re ait sibi. maritũ secundum nõ
semper viuere: Seruiuz aũt sibi
semper viuere. Et ibi multum de
hoc. Unde subdit. Jmitẽt nupte
Claudias r Cornelias. i. mulieres

de progeniebus illis. Et cũ Apo. E
mulieribus bigamiam: vel ter-
gamiã legerint indulgentẽ: legãt
anteq religio nostra fulgeret in
mundo vnicubas semper hũisse
inter matronas decus: r per illas
muliebri fortune sacra solitũ fieri
sacerdotem nullum bigamũ nul
lum flamen bimaricũ: ab eniensi
bus Herophantios in cunis ca-
strari: r postq in pontificatũ ele
cti: viros desinere esse: adyasica
te sorbitione. s. cuiusdam herbe.
Multum aũt hortat ibi Hiero.
viduas ad seruandã viduitatem
r ne iterato nubant. ¶ Et de ser-
uanda viduitate: r qualis vidua
debeat eẽ bõ a Hiero. epl'a. xciiij. F
que intitulat de viduitate seruan
da: vbi multũ dehortat secũdas
nuptias enumerans multas eaꝝ
molestias. Unde ait. Uolum⁹ sci
re quales debent esse vidue? Le-
gam⁹ euangeliũ ꝟm Lucã. Erat G
inquit Anna ꝓphissa que vixerat
cum viro ãnis septẽ a virginitate
sua. r hec vidua erat vsq ad an
nos octuagintaquatuor. Que nõ
dcedebat d templo ieiunijs r ob
secrationibus vacãs: seruiẽs deo
die ac nocte. Recordemur siliter
vidue Sareptane: que sue r filij
saluti Helie pretulit famem. iij.
Regũ. xvij. Legam⁹ Judith vi
duam confectã ieiunijs: r lugu-
bri habitu sordentem: quomodo
lugebat virum Judith. viij. Ubi
dr. q erat Judith vidua ãnis tri

bus ⁊ mensibus sex: que in su-
perioribus domus sue secretum
sibi cubiculũ fecerat. vbi cũ puel
lis clausa morabat: habẽs super
lumbos suos cilicium: ieiunabat
oĩbus diebus vite sue: preter sab
bata ⁊ neomenias: ⁊ festa dom⁹ is
rael. Eratq; eleganti nimis aspe-
ctu cui vir su⁹ reliquerat diuitias
H multas: ⁊ familiã copiosam. Et
hec erat in oĩbus famosissima q̈
timebat deum valde: nemo erat
qui loqueret de ea vllum verbũ
malum. Jõ subdit. c. xv. q̄p⁹ vi-
ctoriam de Holoferne Joachiz
sũmus pontifex cũ oĩb⁹ presbyte
ris vẽit: vt videret Judith. Que
cũ exisset ad illã: benedixerunt eã
oẽs dicẽtes. Tu glia hierl̃m tu le
ticia israel. tu honorificentia po-
puli nostri: q̈ fecisti viriliter: ⁊
confortatũ est cor tuum eo q̄ ca-
stitatẽ amaueris: Et preter viruz
tuum. alterũ nescieris: Jõ man⁹
dñi confortauit te: ⁊ eris benedi-
cta in eternum. Ecce q̄ ista clau
sa manebat: abstinentijs ⁊ cilicio
delicatũ corp⁹ macerabat. Audie
rat enim q̄ vxores Dauid clause
I erant vsq; in diem mortis sue in
viduitate viuentes. ij. Regũ. xx.
Colloquia eniz mundanorũ cor
rumpũt ⁊ permutãt sepe aĩos p
fectorum. Jdeo Hiero. ad eusto
chiuz. Nolo habeas consortium
matronarum: nolo nobilium ac
cedas domos: nolo te frequẽter
videri. vt ɔtemnas qđ esse noluí

sti. Cur fecisti iniuriã viro tuo. Ad
hoĩs coniugẽ dei sponsa quid ꝑ
peras? Disce in hac parte sanctaz
superbiã. Scito: te illis esse melio
rem. Et post Rarus tibi sit egres
sus in publicum: matres te que-
rant in cubiculo tuo. Nunq̄ cã
tibi deerit procedendi: si semper K
quando necesse erit fueris profe
ctura. Moderatus cibus ⁊ nun
q̄ venter explet⁹. Et post. Sint
tibi quottidiana ieiunia: ⁊ refe-
ctio sacietatẽ fugiẽs. Nil enim ꝑ
dest biduo triduoq; trãsmisso va
cuum portare ventrem: si cõplea
tur saturitate ieiuniũ hec ibi. Jtez L
ait Hiero. parum castitati credo
sine suis appenditijs. Uidualis ẽt
castitatis tria sũt appẽditia. ¶ Pri
muz est nõ euagari: Sz vl' in do
mo propria manere: vel i templo
orare. exemplo anne ꝓphisse de
qua supra. Euagatio eni in vidu
is reprehendit. i. Thi. v. c. Si sũt
ociose: discunt circuire domos:
non solum ociose: sed ⁊ verbose M
curiose loquẽtes que nõ oportet.
¶ Secundum est ciborum aspe
ritas: q̈ prout dr̃ vbi. s̃. vidua q̄
in delitijs viuit viuens mortua ẽ
¶ Tertiũ est vestimentorũ vili-
tas. De beata enim virgine dicit
epiphanius q̄ vestes proprij co-
loris amabat ⁊ portabat. Uiduas
autẽ delicate ornatas arguit Hie N
ro. in ep̃la ad Eustochiuz. vbi ait
Uideas plerasq; viduas anteq̄
nuptas: infelicem conscientiam

mentita tm̄ veſte pꝛotegere:quas
niſi tumor vteri:⁊ infantum pꝛo/
diderit vagitus : erecta ceruice ⁊
⁊ ludentib⁹ pedibus incedūt. he
aūt lepide ⁊ feſtiue videri volunt
⁊ quā viderint palentē: miſeram
⁊ manicheā vocāt. Quaꝝ veſtis
tenuis:quibus exquiſit⁹ lectus ⁊
delitioſus:ſtricte manice bꝛachi
is adherentes:mollis geſtus:fra
ctus inceſſus. hec apud illas tota
viduitas hec ille. Venio inquit ēt
Hiero. de viduitate ſeruanda ad
O viduam pauperculā in euāgelio
duo minuta mittentē in gaçophi
latio cuius deuotā oblationē lau
dauit Jeſus. di. Uere dico vobis
qꝛ vidua hec paupercula pluſq̄
omnes miſit: Luce. xxi. Et idem
Hiero. Quid anguſtiarum nu/
ptie habeant didiciſti in ipſis nu
ptijs: ⁊ quaſi coturnicum carni/
bus vſq̄ ad nauſeaꝫ ſaturata es.
Sequit. Quid vis tibi rurſum in
P gerere quod noxiū ē. Bꝛuta aīa
lia ⁊ vage aues in eaſdē pedicas
⁊ rehtia que euaſerunt non inci/
dunt: An foꝛte ꝑpter liberos hoc
vis. Sed ridiculuꝫ eſt ſperare ꝓ/
certo:quod multos videas non
habere. Sequit. Jmitare potius
ſanctā matrem tuā. cuius ardoꝛ/
in xp̄m:paloꝛ ex ieiunijs:elemo/
ſina in pauperes:obſequiū in ſer
uos dei humilitas coꝛdis ⁊ veſti
um: ⁊ in cunctis ſermo modera/
tus. Et poſt. Accipe queſo occa/
ſionem. ⁊ fac de neceſſitate virtu
tem. Similiter ep̄la. xcv. de hoc
multum inter laudes paule ma/
tris Euſtochij. exponens illud. i. Q
Thi. v. Uolo adoleſcentulas nu
bere: ⁊c. Nullam occaſioneꝫ da
te aduerſario. ⁊c. Cur enim idul
ſerit ſcōas nuptiaſ ſubdit. Jaꝫ q̄/
dam declinauerunt poſt Satha
nam. Uide inquit qualia ſūt ſcōa
matrimonia que tm̄ lupanarib⁹
pꝛeferunt. ait eni Melius eſt eni
nubere q̄ vri. Quaſi dicat: Ui/
dua que nō pōt vel non vult cō
tinere maritū potius hoiem acci
piat q̄ diaboluꝫ. Et interſerit ibi
verſus Uirgilij. lib. iiij. Eneidos.
Jlle meos pꝛim⁹ qui me ſibi iun
xit amoꝛes: Abſtulit: ille habeat
ſecuꝫ ſeruetq̄ ſepulcro. Et idem
Hiero. de hoc multū ep̄la. xcvj.
loquēs de triplici ſtatu. ſ. cōiugū R
continentiū. ⁊ virginū: ⁊ de eoꝝ
coꝛonis. Ubi narrat de viro q ſe
peliuit viginti vxoꝛes ⁊ de mu/
liere que habuerat vigintiduos
viros. Qui fuerunt matrimo/
nio copulati. ⁊ erat ſpectatio toti
Rome quis quem efferret ad ſe
pulturā. Sed vicit maritus: ⁊ to
tius vrbis populo concinente co
ronat⁹:palmam poꝛtans: vxoꝛis
multinube feretrum pꝛecedebat
Jdeo Hiero. alloquēs viduam
cui ſcribebat. obſecro te inquit: vt
iſta teſtimonia non noueris qui/
bus miſeris ⁊ incontinētib⁹ ſub
uenit: ſed illa potius lectites qui/ S
bus pudicitia coꝛonat. Sufficit ti

bi: q perdideris primū virgini/
tatis gradum: ⁊ per tertiū vene/
ris ad secundū.i.per officiū con/
iugale ad continentiam viduale3
Et ibi multū de hoc ⁊ huiusmo/
T di habet. ¶ Qualiter autē caue
re debet vidua malam societatē
⁊ suspitōe3 Hiero. epistola.xcvj.
dicit. vbi ait. Quid facit vidua in
ter familie multitudinē.inter mi
nistrorum greges? Et sequit. Ca/
ueto omnes suspitiones: ⁊ qcqd
de te probabiliter fingi pōt. Ne
autem fingatur ō vita. Non am
bulet iuxta te calamistratus pcu
rator.non hystrio factus in femi
nam: nō cantoris diaboli vene/
nata dulcedo: nō iuuenis nitid⁹:
nil artiū scenicarū: nil tibi in ob/
V sequis molle iungat. Habeto tui
sexus solatia. Semper in mani/
bus tuis diuina sit lectio ⁊ tā cre/
bre orationes: vt cogitationū om
niū sagitte quibus adolescentia p
cuti solet: huiusmodi clipeo repel
lātur. Et post. Nesciat vidua bi/
gamie indulgentiā ⁊c. Et Augu.
de continentia viduali. In omni
bus spūalibus delitijs quib⁹ fru/
untur innupte. sancta earu3 con
uersatio cauta esse debet: ne forte
cū mala vita non sit per lasciuiā:
mala sit fama p negligentiā. No
X bis eni ē necessaria bona vita no
stra: s3 alijs fama nostra. hec ille.
¶ Qualiter autem vidua debet
esse ornata. Hiero.epla.cxiij.al/
loquens viduam ait. Quid facit
in facie xpiane purpurissus ⁊ ce/
rusa quorum alterū rubore3 ge/
narum ⁊ labiorū mentitur alterū
candorem oris ⁊ colli? Ignis iu/
uenum: fomenta libidinum: im
pudice mentis indicia vt habitū
est.s. Sequit. Quid aliud poli/ Y
cemur aliō ostēdimus. Lingua
psonat castitatem: ⁊ totū corpus
prefert impudicitiā. ¶ Qualiter
aūt ōbet esse sobria. ibidē. Quid
inquit necesse est: nos iactare pu
dicitiā: que sine comitibus ⁊ ap/
penditijs suis.s.continentia ⁊ par Z
citate fidem sui facere nō potest.
Apo. macerat corp⁹ suū: ⁊ adole
scentula feruente cibis corpore: se
cura est de castitate. Uidua enim
in delitijs viuēs: mortua ē.i.thi.
v.c. Ardentes quippe diaboli sa/
gite: ieiuniorū ⁊ vigiliarū frigore
restringunt.⁊.i.thi.v.bene ō in/
structione viduarū. Ubi ait Apo.
Uiduas honora que vere vidue
sunt. Si qua aūt vidua filios aut
nepotes habet: discat primū do/
mum suam regere: mutuā vice3
reddere parentibus. Hoc enim
acceptū est corā dño. Que aūt ve A
re vidua est. ⁊ desolata speret in
deum. ⁊ instet orationib⁹ ⁊ obse/
crationibus nocte ⁊ die. Nā que
in delitijs est: viuens mortua est.
Uidua eligat non min⁹ sexagin/
ta annoru3. que fuerit vnius viri
vxor: in opibus bonis testimoni
um habens: si filios educauit: si
hospitio suscepit: si scōrū pedes la

uit: si tribulationẽ patientib⁹ sub
ministrauit: si oẽ opus bonũ ope
rata est. Edolescentiores viduas
B deuita. Cum eni luxuriate fuerit
in xp̄o nubere volũt habẽtes dã/
nationẽ: qꝛ primã fidẽ irritã fece/
runt. Simul aũt ꝛ ociose discunt
circuire domos. Non solũ autez
ociose: sed v̉bose ꝛ curiose loq̃n/
tes. que nõ oportet. Et Eug. ep̄la
iiij. multum de perfectiõe vidua
rum. vbi ait ꝙ magis altijs debet
C orare vidua. Et. iij. cõfessionũ lo
quens de matre sua. Illa inq̃t vi
dua casta pia ꝛ sobria q̃les amas
tu deus. ꝛc. Unde narrat Ual. li.
iiij. c. iij. de Antonia femina que
amorem mariti egregia fide pen
sauit: forma ꝛ etate florens: cubi/
culum socrus pro cõiugio habu
D it in eodẽꝗ thoro alteri⁹ adolescẽ
tule vigor extinctus est: alteri⁹ vi
duitatis experientia consenuit.
Tales viduas benedicit domin⁹
ps Uiduã eius bñdicens benedi
cam. Uoces earꝫ exaudit ꝛ prote
git ac lachrymis cõdescẽdit. Exo.
xxij. Uidue ꝛ pupillo nõ nocebis
Si leseris eos vociferabunt ad
dñm. Sequit. Ego audiã voces
earum: ꝛ egrediet furor meus cõ
tra te: Ecc. xxxv. Nonne lachry/
me vidue ad maxillã ascendunt
ꝛ exclamatio ei⁹ super deducen/
tes eas: a maxilla quoꝗ ascẽdũt
in celũ: ꝛ dñs exauditor non dele
E ctabit in illis. ¶ Et nõ solum in
mulierib⁹ exemplũ seruande ca
stitatis: ꝛ viduitatis iuenit: sꝫ etiã
in creaturis irrationabilib⁹ sicut
in turture: vt ait Ambro. Exam.
omel. v. di. ꝙ turt. vbi ꝯiugis ꝓprij
fuerit amissione viduata: parẽ si
ue vsum thalami ꝛ nomẽ habe/
re coniugij: eoꝙ prim⁹ amor fe/
fellit eam: dilecti morte horrescit:
qm̃ ꝛ infidelis ad perpetuitatẽ fu
it: ꝛ amarus ad gratiã: q plus do
loris ex morte q̃ꝫ suauitatꝭ ex amo
re generauit. Sequit. Iterare cõ
F iunctionẽ recusat. Illi soli castita
tem suã reseruat: illi custodit no/
mẽ vxoris. Discite inq̃t mulieres
q̃ꝫta sit viduitatꝭ gratia que etiam
in auibus p̄dicatur. Ideo. i. cori.
Dico in nuptis ꝛ viduis: bonum
esse illis si sic ꝑmaneãt: sicut ego.
Quod si non contineant: nubãt
Melius est enim nubere q̃ꝫ vri.
Super qd̕ Hiero. ep̄la. xcv. Tol
le qd̕ peius est. s. vri. ꝛ iam per se
bonũ non erit. s. nubere. Euãge/
licus ergo predicator his occasio
nibus admoneat viduas vt sint
tales quales descripserunt sancti
prenominati.

¶ Caplm̃ tertiũ. De iformatiõe virginũ. ꝛ defectu virginitatis: ꝛ depena violantiũ eam.

Irgines sunt admonẽde
eodẽ mõ quo Apo. mo/
net eas. i. cor. vij. vbi ait.
de virginib⁹ p̄ceptũ dñi nõ hẽo
consilium aũt do ꝛc. Quia stat⁹
virginitatis est quasi stat⁹ celica/
lis: nõ est sub precepto ob suã ar
duitatem

duitatē ꝛ difficultatem. Propter
G quod dicit Saluatoꝛ Mat. xix.
Sunt eunuchi qui se castraue-
runt propter regnū celoꝝ. Et se-
quitur. Qui potest capere capiat
vt enim dicit Aug. de bono vir-
ginali: virginalis integritas ꝛ ꝑ
puram continentiam ab oī con-
cubitu immunis: angelica poꝛtio
est: et in carne coꝛruptibili inco-
ruptionis perpetue meditatio. Et
ideo non fuit preceptuꝫ de ea: qꝛ
vltra hoīes est. Nam ꝛ quodā-
modo imprudētis erat aduersus
nām cogere: alioqꝫ mō dicere:
volo vos esse qđ angeli sunt. vñ
ꝛ virgo: maioꝛis est premij: diuꝫ
id contemnit: qđ si fecerit non de
linquet. ꝛ de laude v̓ginitatꝫ Au-
H gu. de bono virginali quasi ꝑ to-
tum. ꝛ Ambꝛo. lib. de v̓ginitate.
Quis neget hanc vitam esse de
celo: quam non facile inuenimꝰ
in terris: nisi postq̄ dñs in huiꝰ
coꝛpoꝛis membꝛa descēdit? Sꝫ
de Helya: de Joāne baptista: de
Maria soroꝛe Moysi: ꝛ de vir
ginibꝰ quas legimꝰ fuisse in tem-
plo deputatas: ꝛ ceteris: hec oīa
in figura ꝯtingebāt illis: vt eēnt
iudicia futuroꝝ. Figura in paucis
I veritas in pluribꝰ. ¶ Qualis āt
debet esse virgo Apo. describit. i.
coꝛ. vij. Ubi ait. Mulier innupta
ꝛ v̓go cogitat que dñi sunt: vt sit
sancta ꝛ coꝛpoꝛe ꝛ spū. Debet igit
eē virgo sanctitate iterioꝛi ꝛ exte-
K rioꝛi imaculata. ¶ Dꝫ eē medita

tionibus diuinis vacans ꝛ inten
ta. ¶ Debet etiam mundanarū
cogitationuꝫ abdicatiua ꝛ expul-
siua: vt patet in auctoꝛitate apo-
stolica. ¶ Debet eē sedulitate stu
diosa: vt deo placeat habēs oleū
celestis gratie ꝛ interioꝛis leticie
coꝛam deo in vase coꝛdis: vt sit
virgo sapiens obuiās xpo: ꝛ ha-
bens oleuꝫ in lampade Math.
xxv. ¶ Et de instructione virgi-
nis qualis debeat esse bene Hie
ro. ad Eustochiuꝫ epistola. xliiij.
per totum vbi describit eminētēꝫ
virginitatis pꝛerogatiuam dicēs L
q̄ virginitas nō est in pꝛecepto:
qꝛ maioꝛis est mercedis: qđ non
cogitur sed offert. Et durissimuꝫ
erat ꝯ naturā cogeṙ: angeloꝝq̄ꝫ
vitam ab hominibꝰ extoꝛquere:
ꝛ id quodāmō damnare qđ con
ditū est. Et ibidē. vt autē filiꝰ dei
ingressus est mūdum: nouam fa
miliam instituit: vt qui ab ange-
lis honoꝛabaṫ in celis: haberet i
terris angelos. i. virgines. Item
Ambꝛo. de virginitate. Supgre
ditur inquit virginitas conditio
nem nature: per quam homines
angelis assimilantur. Angeli. n. M
sine carne viuunt: virginitas in
carne triumphat. ¶ Item virgo
debet esse frugalitate ꝛ abstinen
tia sobꝛia. vnde Hiero. dicta epi
stola. Si experto creditur: hoc ꝑ
muꝫ moneo: vt sponsa xpi vinū
fugiat pro veneno. hec aduersus
adolescentiam prima arma sunt

demonū. Sequit. Uinū ⁊ adole-
N scentia duplex incendium volu-
ptatis. Quid oleū flamme adici
mus? Quid ardenti corpusculo
fomēta igniū ministramꝰ. Mo
deratus cibꝰ ⁊ nunq̃ venter ex-
pletus. Sint tibi quottidiana ie-
iunia: ⁊ refectio saturitatem fugi
ens. ¶ Itez debet esse virgo hu
militate subiecta ⁊ timida: exem
plo beate virginis matris dei: in
O qua dedicatur sacra virginitas:
ꝑut ait Hierony. dicta epistola.
Ipsa enim de sua humilitate glo
riatur. ⁊ deum laudat subticēdo
de virginitate. Luce. ij. quando
ait. Magnificat anima mea do
minum. ⁊c. Sequitur. Quia re-
spexit humilitatē ancille sue. Hu
militas enim necessaria est v̓gi-
nitati: ⁊ charitas ē custos: v̓gini-
tas v̓o locus: ait Augu. de bono
virginali: Et de humilitate beate
virginis quā debet imitari que
libet virgo. Ber. super missus ē.
¶ Itez debet esse tacita silentio
v̓tuoso: ⁊ pudore verecunda. ait
P Hiero. ad Demetriadem episto
la. lxvij. Sit sermo virginis pru-
dens: modestus ⁊ rarus: nec taz
eloquentia preciosus q̃ pudore.
Mirātur omnes te tacente: tuā
verecūdiam. te loquente pruden
tiā. Et ibidem. Nunq̃ detractio
ex virginis ore ꝓcedat. Et post
Sermo ociosus vitādus est. Et
ibi multa bōa de instructiōe vir
ginis: ⁊ similiter in sequenti epl̓a
ad eandem. ¶ Item debet esse
quieta ⁊ honesta societate comi-
tata non vaga discurrens per pla Q
teas ⁊ vicos: exemplo beate vir
ginis matris dei: quam angelus
inuenit in cubiculo ⁊ loco archa
no. Luc. ij. vnde Hierony. dicta
epistola. Rarꝰ sit egressus in pu-
blicum. Nunq̃ cā deerit ꝓce-
dendi: si semper cū necesse fuerit
fueris processura. Et ibi Sint ti-
bi socie quas etas ꝓbauit ⁊ vita:
que quottidie in cordibus suis ca
nant: vbi pascas: vbi cubes in
meridie? ¶ Item dz esse sanctis
orationibus ⁊ virtuosis operibꝰ R
occupata. Ait Hiero. dicta epl̓a.
Diuersas orandi horas habere
debemus: vt si forte aliquo tp̄e
detenti fuerimus ipsum nos ad
officium tempus admoneat: ho
ram tertiam: sextaz ⁊c. Et sic mo
net virginem: vt sit intenta ora-
tioni: vel vtili operi. Et idē Hie-
ronymus epistola. xliiij. alloquēs
matrem de institutione filie.
Reddat tibi pensum quottidie
de scripturaruz floribus. Et post
Assuescat ad orationes ⁊ psal-
mos nocte ꝯsurgere: mane hym
nos canere: tertia: sexta: ⁊ nona i
acie stare quasi bellatricem xp̄i.
Sequit. Discat ⁊ lanam facere: te
nere colū: rotare fusum: stamina
police ducere. Et d̓ istructiōe vir
ginis moribꝰ ⁊ v̓tutibꝰ sufficiēter
sancti p̄dicti in tractatibꝰ: ⁊ ope-
ribus: ac eplis suis. ¶ Et licz spe

cialiter instruant virgines deo di
S catas ⁊ cõsecratas:oĩbus tamen
virginibus que sunt sapientes et
non fatue predicte virtutes sunt
necessarie. Oẽs quoqꝫ virgines
admonẽde sunt: de diligenti sue
virginitatis custodia ⁊ ne incau
te egrediantur cũ Dina ad viden
dũ mulieres regionis :ne corrũ
pantur ⁊ iniuriã patiant̃:sicut illa
Gen̄.xxxiiij.virginitas eiꝫ thesau
rus impreciabilis est:ait Hiero.
ad Demetriadẽ loquẽs de virgi
nitate.Diuitie inquit tue virgini
tas tua:thesaurus tu⁹ est:thesau
rus irrecupabilis postq̃ꝫ amissus
est.Idem ad Eustochiũ epistola
ꝓdicta. Caue queso.ne qñ dicat
T de te deus:virgo israel cecidit : ⁊
non est qui resuscitet eam.Euidẽ
ter loquor. Cum oĩa possit deus
suscitare non põt virginem post
ruinã.valet quideꝫ liberare a pe
na:sed non coronare corruptam.
Si ergo solliciti sunt ad custodiẽ
dũ thesaurum recuperabilẽ mul
to magis thesaurum irrecupera
bilem:de quo ẽ Mat.xiij.Simi
le est regnum celorum thesauro
abscondito in agro. Super quo
Gre.li.i.sup eu ã. omel̃.xij.Deꝓ
dari desiderat:qui thesauruꝫ pu
blice in via portat.virgines ergo
que ostentant suam pulchritudi
V nem discurrentes vndiqꝫ ⁊ va
gantes timere possunt ne depre
dentur a latrũculis sathanicis et
scortatoribus.De quorum quoli
bet Iob.per necessitatem est q̃si
fur.Oculus enim adulteri obser
uat caligines. ⁊c.Sacre aũt vir
gines sollicite fuerunt de hac cu
stodia:que malebant potius mo
ri q̃ꝫ virginitatẽ amittere:⁊ desi
derabãt deformari in corpore ne
ꝯcuperent ⁊ perderent thesaurũ
v̾ginitatis:sicut narrat Ambro.
ij.de virginitate: d̾ illa sancta vir
gine que fuit ducta ad lupanar:
⁊ intus erat colũba.foris strepe
bant ancipitres.Que fleuit ⁊ ora
uit.di.Domine:donasti virgini:
feras ⁊ leones domare.potes ho
minum similiter ferinas mentes
domare.Nunc templũ tuum in
uaditur:ne patiaris incestum sa
crilegij.vixqꝫ precem compleue X
rat:⁊ ecce miles itrauit.Qua tre
mente:ille ait. Ne timeas soror:
veni:saluare animã tuã:nec qua
si adulter ingressus sum.Si vis
martyr egrediar. Vestimẽta mu
temus.vestis tua.me faciet verũ
militem:qꝫ martyrẽ:mea quoqꝫ
vestis te virginem.Sume paliũ
quo tegas crines:abscondas ora
Solent eniꝫ homines erubesce
re qui lupanar exeunt. Mutato
igitur habitu:euolauit de laqueo
Et cum alius intrasset credẽs in
uenire puellã:egrediẽs ait. Pu
ella ingressa fuit:modo videt̃ vir
euentũqꝫ alijs denunciat.Et mi
les pro virgĩe dãnatus est.Que
hoc audiens fertur cucurrisse ad
locũ supplicij.⁊ certasse de nece. Y

Cũqꜫ ille diceret: ego ſum iuſſus
occidi: te aũt abſoluit ſententia:
ait virgo. Non ego effugiũ mor-
tis elegi: ſed pudoris predã effu
Z gere optaui. Si ſanguis expetit
fideiuſſorez non deſidero. habeo
vnde ſoluam. In me lata eſt ſen
tentia: que pro me lata eſt. Fide-
iuſſor liber eſt: quando is paratꝰ
eſt ſoluere ꝓ quo fideiuſſit. Aut
igitur rea ero ſanguinis tui: aut ero
martyr mei. Sufficiũt membra
morti: quaz non in nature oppro
brium declinaui. Non meritum
tibi ceſſi ideſt conceſſi: veſtez nõ
ꝓfeſſionem mutaui. Noli eripe-
re beneficium quod dediſti. Sic
qꜫ ambo contenderũt: ⁊ vicerũt.
A Nec eſt diuiſa corona ſed addi-
ta. Laudanda ergo eſt hec vir-
go ⁊ de ỽginitatis zelo: ⁊ de deſi
derio martyrij. ¶ Idem narrat
lib. iij. ꝙ Sotheris: cũ eſſet ỽgo
decora facie: ⁊ eã perſecutor pal-
mis in facie cedi iuberet: illa hoc
audiens: leta: vultũ obtulit. vt ibi
fieret martirij ſacrificiũ: vbi fue-
rat pudoris temptamentũ. Gau
debat in diſpendio pulchritudi-
nis: periculum integritatis aufer
ri. ¶ Conſimiliter legitur in vita
beate Brigide: ꝙ cuz eam adul
B tam nobilis quidam in coniugẽ
peteret: ipſa caſtitatꝭ deſiderio fla
grans a deo precibus obtinuit:
vt aliqua ſibi data corporis defor
mitate: oĩum ꝓcoꝝ in ea ceſſa-
ſet inſtantia. Et tunc oculuſ eius
vnus crepuit ⁊ liquefactꝰ eſt. Qđ
videns pater eius velari eaz per-
miſit: ⁊ eius oculus ſanatus eſt.
¶ Similiter de alijs virginibus
ſanctis legitur: ꝙ ſollicite erãt ꝓ
custodienda ſua virginitate: vñ C
legitur in libro. qui dr̃ paradiſus
de quadam puella: q̄ cũ nollet cõ
ſentire dño ſuo grauiter eſt affli-
cta: reſpõditqꜫ: ꝙ ante minutati
mitti in picẽ ſuſtineret: q̄̄ ꝯſenti
re. ¶ Ibidez legitur de alia que
intra quoddam ſepulcrũ ſedit ꝑ
decez annos donec mortua fuit.
Cuius vultũ nemo videre potuit
Et hoc inquit ideo: qꝛ cuiuſdam
animus. in me leſus fuerat: ⁊ ne
me videret malui i ſepulchro re- D
cludi: q̄̄ nocere anime ad ſilitu-
dinem dei facte. ¶ Similiter le-
gitur ibi de virgine apud quã la
tuit beatus Athanaſius: per ſex
annos. Que cũ eẽt mire pulchri
tudinis: conſueuit vitare aſpectꝰ
hominũ: ne ex ſuſpitione: aliqua
macula notaretur. Ad quã veni-
ens ſanctus Athanaſius ait. De E
us mihi nocte dignatus eſt reue
lare: apud nullũ: vt apud illã vir
ginem hoſpitarer: me poſſe ſalua
ri. Illa ỽo ꝓiectis vanis cogita-
tionibꝰ lauit ei pedes ⁊ miniſtra-
uit. Et tranſacta perſecutiõe ſubi
to in eccleſia cõſtanter apparuit
dixitqꜫ amicis. Apđ vos ñ latui
vt poſſetis iurař neſcire vbi eſſez
In cella ỽo virgis latui: vbi nul
la ſuſpitio poterat eſſe de me.

F ¶ Ibidem legit de virgĩe Julia na: q̃ Origenē metuētē sedītões paganoꝝ ⁊ fugientē biēnio susce pit: ⁊ celauit sibiq; ministrauit. ¶ Similiter narrat Hiero. ep̃la xlij. de virgine sacra que videri noluit a beato Martino qui vo lebat videre eam moribus ⁊ ca/
G stitate precellaꝫ. Que misit ei En cenium: ac per fenestrā respiciēs ait sancto viro: ora p me pr̃: quia nūq; a viro sum visitata. Grãs egit sanctus deo: eamq; bñdixit. Q̃ periculosum aũt sit sacrā vir/ ginitatem impedire: vel deo sa/ cratas virgines violare patet ex eo qđ narrat Hierony. epistola. xlix. di. q Pretaxata nobilissi/
H ma femina iubente viro qui pa/ tru⁹ erat Eustochij virginis ha bituꝫ ⁊ cultũ ipsius virginis mu tauit: cupiens vincere virginis propositum ⁊ matris eius scilicet Paule desideriũ. Volebat eniꝫ q nuberet. Et ecce eadem nocte cernit in somno venire angelũ terribili facie minantem penas: ⁊ hec verba frangentem. Tu au sa es. viri tui imperium preferre exemplo. Tu caput virginis dei sacrilegis manibus ausa es attre ctare: Que iam arescent: vt sen/ tias cruciata quid feceris: ⁊ fini/
I to vno mense ad inferna duca/ ris. Si autem in scelere pseuera ueris: ⁊ marito simul orbaberis ⁊ filijs. Que omnia per ordineꝫ expleta sunt: ⁊ seraꝫ misere pniaꝫ velox significauit interitus. Sic xp̃s vlciscitur violatores templi sui: sicut gēmas ⁊ preciosa orna/ menta deffendit. Hec aũt retuli non q insultare velim in calami tatibus fidelium: sed vt moneaꝫ cũ q̃to metu ⁊ cautione seruare debeas qđ domino spopondisti. Hec ibi. Nec miruꝫ: si de⁹ offen datur in violatione virginis deo consecrate: qꝛ sacra virgo vxor ē regis non militis: qꝛ scilicet spon
sa xp̃i archa testamenti interius ⁊ exterius deaurata: ⁊ custos le/ gis domini: ait Hiero. alloquēs Eustochiũ vbi. s. di. zelotipus ē deus. non vult videri ab illis fa/ ciem tuam. Ipse dicit tibi vna ē columba mea: vna pfecta mea. Semper te cubilis tui secreta cu stodiant. Semp sponsus ludat tecũ intrinsecus. Orans: ad spõ sum loquaris legens: ille tibi lo/ quatur. vere ergo siquis violaue rit templum dei: disperdet illum deus. i. cor. iij. Et licet predicta in telligantur de sacris virginibus deo dicatis: tamen omnis virgo debet sollicite seruare virginitatē L
suam: et si habeat propositum nubendi. vnde ſm legē diuinam. Deutero. xxij. Si quis apprehen dens virgineꝫ cõcubuerit cũ ea debet eam vxorem ducere. Et si virgo esset ⁊ desponsata: si fuisset corrupta in ciuitate: ⁊ ñ clamassꝫ debet lapidari. Sicut enim legit in vita sancti Lundiuini hucul

q̄ durauit: vt q̄libet virgo in pa-
M ternis edib⁹ spōte deflorata: viua
absq̄ vlla retractatione sepeliri
debuit. Violator vero super eius
sepulchrum suspendi. Et vt dici
tur ibi lex fuit in populo barba-
ro: vt si puella i p̄rnis fornicans
larib⁹ grauida inueniebat ō sup-
cilio montis altissimi precipitaba
tur. Corruptor ṽo: capite plecteba
tur Si ergo ethnici: ⁊ diuine le-
gis ignari sic erāt solliciti ad cu-
stodiēdā virginitatem in filiab⁹
suis: q̄ta sollicitudine debent fi-
deles xp̄iani zelare pro filiarum
virginitate seruāda? virgines. n.
vestales. i. seruientes dee veste
ſm errorem gentiliū: si inuenie
N bantur corrupte: viue excoriabā
tur: ꝑut legit̄ in prologo hystorie
Romanoꝝ: vbi narratur de vna
que cū genuisset infantes: iux̄ le-
gem viua deffossa est. vn̄ de alia
tali narratur q̄ cum haberet cer
tam consciam sinceritatis sue: ac
cepto cribro vesta īquit: si sacris
tuis castas semper admoui ma-
nus: effice: vt hoc hauriam in cri
bro e Tiberi aquā: et in edeꝫ tuā
perferam. Et sic factū est prout
dicit Vale. li. iiij. c. i. Nec est intel
O ligendū q̄ hoc fuerit merito sue
virginitatis: vel obsequij: cū rit⁹
ille esset diabolicus: sꝫ fuit ludifi-
catio demonū ad deceptionē ho
minum: sicut determinat Aug.
loquens de facto huius virginis
x. de ci. c. xvi. Potuit eniꝫ demō

permissa sibi potestate: aquaꝫ te-
nere in cribro: vt amplius decipe
ret. Narrat etiā ibi Aug. de alia:
que nauem in qua simulacrum
vehebatur conatibus hominuꝫ P
⁊ boum immobilē redditaꝫ: zo-
na alligatam: i sue pudicitie testi
monium mouit ⁊ traxit. In om-
nibus aūt predictis ꝑdicator dei
moneat virgines esse tales q̄les
descripte sunt: vt de eis dicatur.
Adducent regi virgines post eā
Et habeant oleum idest nitoreꝫ
cōscientie in lampade cordis cū
virginibus sapientibus. Et deuo
ta voluntate sint virgines non ti
more coacte. vt eniꝫ ait Ambro.
primo. de virginitate: non est ca-
sta que metu cogitur: nec hone- Q
sta que mercede cōducitur. Ubi
ait de quadam Pictagorica vir
gine: que cū a tyranno cogeretur
ꝑdere secretum: ne quid in se ad
extorquendā cōfessioneꝫ etiā tor
mētis haberet: morsu abscidisse
linguam fertur: ⁊ in tyranni faciē
expuisse. vt qui interrogādi finē
non faciebat: non haberet a quo R
interrogaret. Sed victa est cupi
ditatibus: que tormentis vinci n̄
potuit: forti animo sed tumescen
te vtero. ¶ De fructu autē ⁊ pre-
mio virginitatis Apoc. xiiij. Ne
mo poterat dicere cāticū. ⁊c. Se
quitur. Virgines enim sunt ⁊ se-
quunt agnū quocūq̄ ierit. Sup
q̄d Augu. de bono virginali ait.
Agnū sequi quocūq̄ ierit est: ip
S

ſius virginitatem mentis ⁊ cor/
poris imitari. Et ibidez. Gaudia
virginum non ſunt eadem cum
non virginibus ꝗuis xpi. Maz
ſunt alijs alia: ſʒ nullis talia. Iſa.
lvi. Hec dicit dn̄s de eunuchis
Dabo eis in domo mea ⁊ muris
meis nomen melius a filijs ⁊ fi/
liabus. vnde Aug. epl'a. cxxviij.
T Beatius eſt: in carne imitari vi/
tam angeloꝝ ꝙ̄ ex carne augere
numeꝝ mortaliū. Hec eſt vberi
or fecūdiorq́ʒ felicitas: nō vētre
graueſcere ſed mēte grandeſcere
non laceſcere pectore: non viſce/
ribus terram: ſed orōnibꝰ celum
ꝑturire. Et de fructu virginitatis
⁊ cautela in malis cauendis nar
rat Gre. dial'. iiij. loquēs de puel/
la noīe Muſa. Cui beata virgo
Q apparuit cum puellis in albis ve
ſtibus querens ab ea an vellet vi
uere in eiꝰ obſequio. Qua rn̄dēte
ꝙ ſic ait ei beata v̄go: vt nihil vl
teriꝰ puerile vel leue ageret: a riſu
⁊ iocis abſtineret. Et ꝙ ad eā die
V trigeſima ventura erat. Que oīo
mutata eſt. ⁊ ſicut dixerat ei bea/
ta virgo ita factum eſt. ⁊ in vlti/
mis poſita dixit. Exite: ecce dn̄a
venit. Item narrat ibidez de alia
nomine Tharſilla: que cū veniſ/
ſet ad exitum circunſtantibꝰ dua
bus eius ſororibꝰ circa lectuʒ cla
mauit. Cedite. Jeſus venit. Et d̄
virginuʒ perfectione ⁊ glīa patet
X in vitis ſanctarum. ſ. Catharine
Agnetis: ⁊ Cecilie: aliaꝝ: de qui/
bus eccl'ia ſolemnizat.

¶ Septima diſtinctio. De admo
nitione hominum ſm̄ differen/
tias euentuum vel fortune.

¶ Capl'z. i. De admonitione exi
ſtentium in proſperitate.

ſ Imiliter admonendi
ſunt homies exn̄tes
in ꝓſperitate: ne ex/ Y
tollantur: ⁊ exiſtentes
in aduerſitate: ne de/
ſperando terreant̄. Illi neq̄ ꝓ/
ſperantur ꝓ voluntate: ſe efferāt
nec in ea preſumptuoſe cōfidāt:
iſti ne tolerātes aduerſa deſipiāt
⁊ mutabilitatez ac labilitatē mū
danoꝝ iugiter cōſiderent. Et de
hoꝝ admonitione Gre. ij. paſto
ralis. c. xvij. vnde ꝓuer. i. ꝓſperi
tas ſtultoꝝ perdet eos Aug. epl'a Z
lxxxij. Mūdus ꝑiculoſior ē blā
dus ꝙ̄ moleſtus. Job. v. Vidi
ſtultum firma radice: ⁊ maledixi
pulchritudini eius. Vbi Grego.
mor. vi. Quaſi per amena prata
ad carcerez venit: q per pn̄tis vi
te proſpera ad interitum currit.
Et Job. xviij. Precipitabit eum
conſilium ſuum. vbi Gre. mor.
xvi. Proſperitas greſſus obli/
gat. vt vix ad bona ꝓdire poſſint
vnde Aug. epiſtola. v. Nil infeli A
cius felicitate peccantiū: q̄ pena/
lis nutritur iniquitas: ⁊ mala vo
luntas velut hoſtis īterior robo/
ratur. Sequit̄. Si deꝰ pollere ꝑ/
mittat iniquos in ꝓſperitate: tūc
indignatur grauius: ⁊ ſi impuni/

ta dimittat: tunc punit infestius.
B Ubi introducit illō poete. Luxu-
riant animi rebus plerunq3 secū
dis. Et de hoc Sen̄. multū de ꝓ
uidentia vbi ait. Nihil infelicius
eo: cui non accidit aliqd aduersi
q2 male iudicaue runt dij de ipo.
Et ponit exempla de illis qui ad-
uersa sustinuerūt. Sicut de Re-
gulo qui q̄to plus glorie habue
rit: tanto virilius aduersa tolera-
uit. Solatiū ei3 magis viris fuit
dura pro honestis tolerare. Idē
ep̄la. vij. Munera fortune sunt
insidie. Et ep̄la. lxxx. Segetem
vbertas nimia sternit: rami one
re franguntur: ad maturitatē nō
ꝑuenit nimia fecūditas: Idē il-
lis euenit quos nimia felicitas co
C rumpit. De hmōi aūt mutabilita
te bene Gre. iij. registri ante fi.
vbi ait. Dum omnia in hoc mū-
do mutabilitatis ordo corrumpit
nec eleuari ꝓsperis: nec frangi de
bemus aduersis: vt humiliati
discamus quid deliquim⁹: τ exal
tati: aduersitatis memoriā: si hu
militatis anchoram teneamus.
Nihil ei3 stabile in hac vita. S3
D hō vt viator modo p plana: mō
ardua pergit. Nec est ira s3 grā:
per quam discimus: vt dei dona
tanto seruemus veri⁹ q̄to humi
lius. Artem gubernandi: mare
tranquillum non ostendit τ obse
quens vētus. Aliquod aduersu3
occurrat oportet: qd̄ animum ꝓ
bet. Turpis naufragij rector: cui
gubernacula fluctus eripuit: qui
fluctuātia vella deseruit. Ille vo
laudādus qui ꝑdictis restitit τc.
E Et de hmōi mutabilitate Vale.
li. vi. c. vltimo. Ubi narrat d̄ quo
dam: cui omnes conatus: placi
do exhibebant intinere: certum
cupite rei fatū appꝑhēdebat vota
nūcupabantur: simul τ soluebā-
tur: velle ac posse in equo positu3
erat. Anulū quoq3 de industria
in ꝓfundum ꝓiecit: ne ois inco-
modi expers esset: quem tamen
cōtinuo recuperauit: capto pisce
qui eum deuorauerat. Sed hūc
huius felicitas plenis semper ve
lis prosperū cursu3 tenuit: Orun
thes Darij regis prefectus: in ex
cellentissimo montis vertice cru
ci affixit: ibiq3 putruit. Non igi-
tur multu3 cōfidendū in diutur-
na prosperitate: ex quo aduersi-
tas sepe subseqtur. Et ibi narrat
de alijs diu ꝓsperatis postea ad-
uersa passis. Ideo ibi concludit.
F Caduca nimirū τ fragilia pueri-
libus cōsentanea crepūdijs sunt
ista q̄ vires atq3 opes humane
dicuntur. affluunt subito: repente
dilabuntur. Nullo in loco: nulla
in persona: stabilibus innixa ra-
dicibus consistūt. Sed incertissi
mo flatu fortūe huc atq3 illuc ac-
ta: quos in sublime extulerūt im
prouiso recursu destitutos: ꝓfun
do cladiu3 miserabiliter imergūt
G Itaq3 nec estimari nec dici de-
bent bona: que inflictorꝫ malorū

amaritudine:desideriū suum du
plicant.¶ Ibi etiam narrat de
Crasso:cui pecunie magnitudo
locupletis nomen dedit:sed eidē
postea inopia turpem dedecoris
appellationem imisit.Si quidē
bona eius a creditoribus:qꝛ soli
dum p̄stare non poterat direpta
sunt:⁊ amara sugillatione nō ca
ruit.Cūqꝫ egens ambularet:ab
omnibꝰ contemnebat qui diues
venerabiliter salutabat.¶ Ibi
H dē narrat de Cassio:qui preture
splendore:triumphi claritate:cō
sulatus decore:maximi pontifi
cis sacerdotio functus:ita vt dice
retur patronꝰ senatus:postea fuit
carnificis manibus laniatus an
te tocius fori Romani conspectu
¶ Similiter d̄ Martio:qui in
multis prosperatus:demū p̄scri
ptus:⁊ multis aduersitatibus est
afflictꝰ.Jō ibi Uale.Quid huiꝰ
conditione inconstantiꝰ:⁊ muta
bilius:quem si inter miseros po
sueris miserrimus:si īter felices
felicissimꝰ reperitur?.Et de mul
tis talibus ibi bene. Non igitur
gloriādū de prosperitate munda
I na:qꝛ vita secura q̄si mare mor
tuū:ait Señ.ep̄la.lxx.Et vbi ea
dem die luserunt nauigia sorben
tur.ait ibi.Et munera fortūe sunt
insidie ⁊ viscata beneficia.ait idē
ep̄la.i.Et.xcviij.Nescis qua eta
te Hecuba seruire cepit.q̄ Cres
sus qua darij mater? Qui.s.p̄us
prosperati:postea aduersis affli
cti.Jō Augu.de verbis dñi ser
mone.xiij.Magne virtutis est
cum felicitate luctari:⁊ nō ab ea K
vinci. Phil.iij.In oībus instru
ctus sū . Scio humiliari et abun
dare ⁊ penuriā pati. Super quo
Greg.super Eze.Omel.vij.dic.
Magna ars est ⁊ mire scie disci
plina:ac toto cordis nixu discen
da. Scire sustinet prospera ⁊ ad
uersa.Et ille magnus est:q blan
dientibus rebus secundis non se
ducit.ait Ber.ij.ad Euge.añ fi.
Et de hac materia Señ.li. de p̄
uidētia quasi per totū:vbi ait Fu L
gite diuitias:fugite eneruatiuam
felicitatē:qua cū marcescūt.Se
quit.Cum oīa que modū excesse
rint noceāt:periculosissima felici
tatis intemperantia est que in va
nas mentes ymaginationes euo
cat.Et ibi.Illos qs merito dixe
rit miseros q nimia felicitate tor
pescunt:quos velut in mari lēto
tranquillitas inhers detinet.Idē
ep̄la.xxxvij.Res inquieta felici M
tas ipsa exagitat:mouet cerebꝝ
non vno genere alios in aliud ir
ritat. Hos in potentiā. hos in lu
xuriam. Hos inflat:illos mollit
⁊ totos resoluit.Est enim sicut vi
num.qꝛ.s.turbat.Nulli ergo ma
gnificandi vel beatificandi pro
pter mundi prosperitatē.ait Ual.
li.vij.c.ij. recitās dictū Solonis
dicentis:nemīnē dū aduiuit btm̄
debere dici:quoadusqꝫ ipsuꝫ fati
diē ancipiti fortune subiecerimꝰ.

N et ibidem. Interroganti quis nã
esset beatus: Anaxagoras respõ
dit. Nemo inquit ex his quos tu
felices esse estimas: sed in nume
ro illo reperies qui a te miseri cre
dũt. Nõ erit ille diuitijs aut ho/
noribus abundans: sed aut ruris
exigui. aut nõ ambitiose doctrie
fidelis ac pertinax cultor: in seces
su ꝙ̃ in fronte beatior.

¶ Caplm̃. scõm. De admõitiõe
existentiũ in aduersitate.

Ex his pz: qualiter sũt ad
monẽdi sustinentes ad/
uersa. s. per oppositũz: vt
non grauentur nimis de aduer/
sitate quam patiunt. Aduersitas
O eni plus prodest tolerantibus pa
tienter ꝙ̃ ꝓsperitas sicut probat
eleganter Boe. ij. de conso. c. vl/
timo. vbi ait Plus hominibus
prodesse reor aduersam fortunã
ꝙ̃ prosperã. Illa eni cum vr blã
da mentit: hec semper vera cuz
se instabilez monstrat. Illa fallit.
hec instruit. Sequit. Illam vide
as ventosã semp fluẽtẽ: sui ignar
ram. hãc sobriam succinctam ꝛ
exercitatione prudentez. Illa de
uios a vero bono facit: ista ad ve
ra bona illico retrahit. Et simi/
liter Sene. lib. de ꝓuidentia di.
P ꝙ aduersitas non est malum qđ
noceat. s. bonis: qꝛ nil mali po/
test accidere bono viro. Nõ eni
miscent contraria. ꝛ hoc qꝛ nulla
bona sibi auferũt: in multis bo/
nis exercent: a malis. s. voluptati
bus ꝛ lasciuijs retrahunt: gliam
ꝛ honorem accrescunt: sicut đ oĩ
bus exemplificat ibi: vbi ait. Si/
cut amnes hymbres ꝛ fontes nõ
mutant saporẽ maris nec remit/
tunt: ita aduersarũ rerũ impetus: Q
fortis viri nõ mutat animuz: sed
manet in statu suo: ꝛ quicqd eue
nit in sui colorẽ mutat. Est enim
oibus exteris potentior. Sequit.
Oia aduersa exercitationes pu/
tat. Athletas inquit videmus: q
bus cura est cũ fortissimis confli
gare. Marcet eni sine aduersa/
rio virtus ꝛ tunc apparet ꝙ̃ta sit
ꝙ̃tumqꝫ polleat. cũ qđ possit pa
tientia oñdit. Quicqd accidit ho
mini consulit ꝛ in bonum vertit.
Sequit. Pium aium habet de
us ad viros bonos. illos fortiter
amat: ꝛ vult: ꝙ operibus bonis R
ꝛ doloribus plenis ac dãnis exa
gitent: vt veruz colligant robur.
Nam matres volũt fouere in si
num filios. Languet inquit ꝑ in
hertiã saginata: nec fert vllũ ictũ
illesa felicitas. Et ibi de hoc ꝑ to/
tum. Unde ait. Gaudent magni
viri rebus aduersis nõ aliter ꝙ̃ S
fortes milites belli triũpho. Gu
bernatorẽ in tempestate: in acie
militẽ intelligas. Calamitas: vir/
tutis occasio est. Illos merito qs
dixerit miseros q nimia felicitate
torpescunt. Ignis aurũ probat: ꝛ
miseria fortes viros. Nõ ẽ arbor
solida nec fortis: nisi quã frequẽs
ventus incursat: Ipsa eni vexa/ T

tione constringit. ⁊ radices celsi⁹
gignit. Et exẽplificat ibi ꝺ magnis
viris q multa sustinuerũt aduersa
Sicut de Demetrio q ait. Nihil
infelicius eo qui nihil aduersi in/
uenit. Similiter ponit exemplũ
de Mutio q sustinuit ignẽ. De
Fabritio: q paupertatẽ. De Ruti
lo qui exilium. De Regulo q tor
menta. De Socrate q venenum
sustinuit. Itẽ Señ de constãtia
sapientis ait: ꝙ quẽadmodũ quo
V rundã lapidũ inexpugnabilis du
ritia est. Non eni secari adamus
vel cedi põt. sed oĩa incurrentia
retundit. Et quẽadmodũ scopu/
li in altũ proiecti mare frangunt:
nec vlla seuitie vestigia ostentant
sic aĩus sapientis solidus id robo
ris colligit: vt tam tut⁹ sit ab iniu
ria ꝙ̃ illa que retuli. Consimilia
exempla ponit Criso. sup Mat.
Omel. xxiiij. Nullus inquit no/
cere põt virtuoso viro sed multũ
X proficere. Et ponit exempla. Qui
adamantem percutit ipse est q ꝑ
cutit. Qui contra stimulos calci/
trat: ipse ẽ q stimulat. Ligãs ignẽ
in vestimẽto: flammã non consu
mit sed vestimentũ. Sic qui insi
diat virtuosis viris ꝑiclitat. Itẽ
Señ. iij. de ira. Ut tella aduro re
siliũt ⁊ cũ dolore cedentis solida
feriunt: ita magnanimũ aĩum
nulla iniuria ad sensũ sui adducẽ
fragilior eo ꝙ percutit. Et subdit
cãm. Ut superior pars mũdi ⁊ or
dinatior ac sideribus propinquior

non impellit in tempestate: ⁊ oĩ
tumultu caret inferiora vero ful/
minant: eo modo aĩus semꝑ ge/
tus in statione tranqlla collocat.
Iõ probat Señ. vbi. s. de cõstã/
tia sapientis ꝙ sapiens nihil põt
perdere: eoꝙ oĩa bona sua in so/
lido hẽt content⁹ virtuteq̃ fortũ
tis non indiget. Iõ concludit: ꝙ
nõ põt fieri iiuria sapiẽti. Quod
exemplo confirmat Megetam
inquit Demetrius ceperat: ⁊ cũ Y
Seiphon ph'us esset interrogat⁹
vtrũ aliqd perdiderit: nihil inqt
oĩa eni mea mecũ sũt: ⁊ tñ patri
moniũ eius in predã cesserat: fili
os: hostis rapuerat patria i alienã
dñatiõnẽ ꝑuenerat ⁊ tñ vrbe ca/
pta: nõ se victũ sꝫ indemnẽ testa/
tus ẽ. Habebat. n. secũ bona sua:
⁊ dissipata ac direpta non dicebat
sua: sed aduenticia ⁊ nutũ fortũe
sequentia: Et iõ nõ vt propria di
lexerat. Et exemplificat ibi de aliĩ
is qui terribilia sustinerũt nec in
eis defecerunt sꝫ amplius profe/
cerunt. ¶ Monẽdi ergo sũt ad
uersa tollerantes: vt patienter su
stineãt ⁊ considerent: ꝙ aduersi/
tas vera bona non aufert: a ma/
lis ⁊ lasciuijs cohibet. a peccatis
purgat ⁊ premia cumulat: marie
cum fidelis patienter sustinet ꝓ
pter deũ. Sicut sacra scriptura te
statur per totũ: ⁊ sicut patet exem Z
plis patrum. Iudith. viij. pr̃ no/
ster Abrahã temptat⁹ est. Seqt
Sic Isaac: sic Iacob: sic Moy/

ses ⁊ oēs q placuerunt deo: per multas tribulationes transiere fideles Unde Tob.xij. Quia acceptus eras deo: necesse fuit vt tē ptatio probaret te. Job.v. Beatꝰ q corripit a dn̄o. Et.xij. Si impius fuero: vhe mihi est: ⁊ si iustus nō leuabo caput saturatꝰ afflictione ⁊ mi͛ia. Ecc.xxvij. In igne ꝓbat aurū ⁊ argentū ⁊c. Uasa figuli probat fornax. Et Hebre.xij. Quez diligit deus castigat. Et de hoc Augu.i.de.ci.c.x. Sicut sub
A vno igne aurum rutilat: palea fumat: sub eadē tribula: stipula cōminuit ⁊ frumēta pregnant: similiter in ꝓlo oleū a murca separat. itē vna eadē vis irruens bonos purgat: malos eliquat: dānat: vastat: ⁊ exterminat. Et de hoc multum Greg.mor.xxvj. Super illud Job.xxxv. Qui dat carmina i nocte. Ubi ait. Nihil iniuste patimur. Carmē in nocte est: leticia in tribulatione. Et Aug. ꝯtra faustum.xxij. Nullus hoīum sic iustitia predit' est cui nō sit necessaria tēptatio tribulationis: vel ad
B perficiendā virtutē: vel ꝯfirmādam seu approbādā. Et idē ep̄la xlvij.di.ꝙ tribulatio est ad humiliationē superbie: ad probationez patiētie ad ablationē culpe. ¶ Fidelis ergo nō debet grauari: nec desperare de aduersitate vel tribulatione. Cuz etiam de Saluatore dicat Luc.vltimo. Oportuit pati xp̄m.⁊c. Et cū ipse dicat electis suis: potestis bibeᷓ calicē quē ego bibiturus sum. per calicē eni peruenit ad maiestatē ⁊ peramarū poculū confessionis: ad gaudium salutis. ait Grego. sup euāgelium li.ij.omel.iiij. Unde electi ab initio passi sūt aduersa. iob iij. Frater fui draconum ⁊c. Ubi mor. Greg. ait. Nullus perfectꝰ
est qui inter mala proximorū patiens non est. Et exemplificat de Abel ⁊ Caym: de filijs Noe de filijs Isaac: de ap̄lis. Et subdit. ꝙ sicut in tritura grana paleis premuntur. ⁊ inter spinas rose redolent: sic iusti premunt a malis: ⁊ tn̄ crescunt ⁊ redolent. Nō igit ꝓsperitatibus pollentes btificandi sunt propter hoc: nec aduersa sustinentes: miseri reputandi: etiaz testimonio demonū: ait Ual.lib. vij.c.i.di.ꝙ cū rex Giges regno Lidie armis ⁊ diuitijs abundantissimo inflatꝰ animo Apolinem Phitiū sciscitatū venisset. s. statuam Apolinis in qua demon rn̄sa dabat: an aliqs mortaliū se essz felicior: demon ex abdito sacroꝝ specu emissa voce Aglaum Sophidiū sibi pretulit. Is erat Archadū pauperimus: etate iā senior: terminos agelli sui nunq̄ excesserat: paruli ruris fructibꝰ contentꝰ ⁊ seqtur. Insolenter fulgore fortune sue glorianti respondit: se magis approbaᷓ securitate ridēs tugurīū: q̄ tristē curis ⁊ sollicitudinibus aulam: paucasq̄ glebas:

pavoris expertes q̃ pinguissima lidie arua: metu referta: ⁊ vnum aut duo iuga bouū facilis tutele q̃ exercit⁹ ⁊ eqtatus ⁊ arma vo racitatib⁹ onerosa: ⁊ v sus horeo li nulli nimis appetendi. q̃ the sauros. hominū insidijs ⁊ cupiditatibus expositos. Itaq̃ Giges: dū astipulatores vane opinionis deum hēre cocupiuit: vbi nā so lida ⁊ sincera esset felicitas didicit
E hec ille. Si ergo demon dat testimoniū veritati: q̄ non in prosperitatib⁹ ⁊ affluentijs est felicitas nec in pauptate ⁊ aduersitate miseria: fideles non illas appetant: nec de his glient inaniter: nec ꝓpter istas grauentur vel desperēt inordinabiliter. Melius enī est parum cū timore domini q̃ thesauri magni ⁊ insatiabiles prouer uer. xv. c.

¶ Octaua distictio. De admonitiōe hoīū ſm dr̄ias ꝯplexionū

¶ Capl'm. primū. De admōitione existentiū in sanitate.

F Similiter admonendi sunt hoīes ſm differētias complexionum: Et primo admonendi sūt existentes in sanitate: ne ipsa abutant: ⁊ fructuosis operib⁹ exerceant: merita cumulent: ⁊ in celis premia thesaurizent. Et de his Greg. vij. pastoralis. c. xxiij. Ubi ait. Admonendi sunt incolumes: vt salutē corporis exerceant ad salutē mē tis: ne si accepte incolūitatis gratiam ad vsum nequitie inclinent dono deteriores fiant: ⁊ ne oportunitatē salutis promerende euacuent. prouer. v. Ne des alienis honorē tuū ⁊ annos tuos crudeli ne forte impleāt extranei virib⁹ tuis. ⁊c. ps Fortitudinem meam ad te custodiam. Ecc. xi. Letare iuuenis in adolescentia tua: ⁊ in bonis sit cor tuū in diebus iuuentutis tue. Ecc. xxv. Que in iuuentute tua no congregas quomodo inuenies in senectute tua? ¶ Similiter admonendi sunt: ne sanitatē suā destruāt voluptatibus ⁊
G lasciuijs gule ⁊ ebrietatibus: ⁊ ne sint homicide sui. Multos enī morbos multa fercula faciūt: ait Sen. ep'la. xic. Et ibidem. Innumerabiles esse morbos non miraberis. Coquos numera: Sed antiquitus non fuit ita: q̄ medicina paucaꝝ scia fuit herbarū. At post inuente sunt mille conditure quib⁹ auiditas excitaret: ⁊ que desiderantibus alimenta erant: onera sunt plenis. Inde palor: ⁊ neruorū vino madentiū tremor ⁊ miserabilior ex cruditatib⁹ q̃ ex fame macies. Inde tormenta oculoꝝ ⁊ auriū ⁊ innumerabiliū febrium genera. Et sic de alijs ꝓ
H ut enumerat ibi bñ. Ecc. xxxvij. Propter crapulam multi perierunt. Qui aūt abstinens est addiciet vitam. Et ibi in multis cibis erit infirmitas.

¶ Capitulum ſecundum. De in
formatione exiſtentium in infir
mitate.

e Contrario ſunt admonẽ
di infirmi: vt eoipſo ſe fi
lios dei ſentiant: quo eos
flagello diſcipline caſtigat ꝓuer.
I iij. Ne fatigeris: cũ a deo corripe
ris. Et. ii. Liuor vulneris abſter
get mala: ꝓut expõit Greg. iſtas
auctoritateſ vbi. ſ. Sunt igiꝛ ad
monendi de patiẽtie longanimi
tate: de gratiarũ actiõe ſaluatri in
caſtigatione filiali. vt enim legiꝛ
in vitis patrum li. iij. ꝑte. vij. de q̊
dam fratre q dicebat. Si infirmi
tas nobis moleſta fuerit non con
K triſtemur: qꝛ non poſſumus ſta
re ad orandum ⁊ pſallendũ. hec
enim oia ad deſtruenda corpo
ris deſideria ſũt. Seqtur. Sicut
magno ⁊ forti medicamine egri
tudo. ſ. corporis curatur: ſic egri
tudine corporis: vitia aie reſcin
duntur. Et hec eſt magna virtuſ
qñ in infirmitate tollerantia eſt:
⁊ gratiaꝝ actiones mittunꝛ ad de
um. Si amittimus oculos: non
feramus grauiter: excellentie eni
inſtrumentũ amittimus: ⁊ ſic de
alijs. Et ſi infirmitas totuꝫ corpꝰ
tenet in iteriori hoie charitas cre
ſcat. Cui concordat quod legiꝛ li.
L iiij. hyſtorie tripartite de btõ An
tonio alloquente Didimũ: q cuꝫ
eſſet paruulus: occulos amiſerat
cui deus ꝓ corporalibꝰ ſpũales d̃
dit. Regulas enim grãmatice ⁊
rhetorice didicit ⁊ alias ſcias: no
uum ac vetus teſtm̃ cognouit ⁊
libros edidit. Cui ferꝛ antoniꝰ di
xiſſe. Nũ te ꝯturbet amiſſio ocu
lorum ſenſibilium. Tales eniꝫ ti
bi d̃ſunt quibuſ muſce ⁊ pulices
carere poſſunt. Sed gaude potiꝰ
qm̃ tales hẽs quibus angeli co
gnoſcuntur: ⁊ deus inſpiciꝛ. Iteꝫ
Hiero. epl̃a. lxvj. Non doleas ſi
non habes qd̃ formice: muſce ⁊
ſerpentes habent. ſ. oculos carna
les. ſed illum te habere letare de
quo Cant. iiij. Vulneraſti me in
vno oculoꝝ tuoꝝ. Idem ait epl̃a
lxxvj. repetens dcm̃ Antonij ad
Didimum. Et ſicut fidelis nõ de
bet grauari: ſed patiẽter ſuſtinere
amiſſionẽ occulorũ: ſic ⁊ alias in
firmitates. Unde ⁊ ſancti reputa
bant: ſe in infirmitatibus a domi
no viſitari. Sic legiꝛ in vitis pa M
trum. li. iij. ꝑte. vij. de quodam ſe
ne qui frequenter egrotabat. Cõ
tigit aũt: eum vno anno nõ egro
tari. Et affligebaꝛ plorãs ⁊ dicẽs
Dereliquit me deus: ⁊ nõ viſita
uit me. qꝛ. ſ. non fuerat infirmus
¶ Similiter ſancti volebãt eſſe
ſemper infirmi ad ſui emẽdatio
nem. Unde in vitis patrum ꝑte
i. dꝛ de fratre q noluit comedere
in infirmitate di. qꝛ volebat eſſe
in ip̃a ifirmitate per tres annos
vt ampliꝰ mereretꝛ. Infirmi eniꝫ N
gratias agentes deo ſunt hono
rabiles apud deum. Unde in vi
tis patrum vbi. ſ. habetur: de ab

hate q dixit tres ordines eſſe ho-
norabiles in cõſpectu dei. Pri-
mus qñ homo infirmať: ⁊ addu-
cunť ei temptationes: quas cum
gratiarũ actione ſuſcipit. Secun-
dus cũ homo oĩa opera ſua mũ-
da facit corã deo nihil habẽs hu-
manũ. Tertius qñ aliqs ſedens
in ſubiectione patris ſpũalis: oĩ-
bus ꝓprijs renuntiat volũtatibꝰ.
Et parte .iiij. dixit ſenex: ꝙ ſi ſint
tres ſimul: ex qbus vnus bñ qe-
ſcat: alius ĩfirmeť: ⁊ gratias agat:
O tertius eis miſtret cuꝫ ſincera vo-
lũtate: hi tres ſimul: velut vnius
operis ſunt. Egroti ergo ſic ſuſti-
nentes immiſſam egritudinem: ⁊
gratias agentes ſũt honorabiles
apud deum. Unde legiť in vitis
patrum parte .vij. vbi .ſ. ꝙ deus
miſſit angelum ad miniſtrandũ
ſeruo infirmo non bñti q miſtra-
ret ſibi. Merito igiť egri debent
patiẽter ſuſtinere infirmitates ob
dictas vtilitates. ❡ Sunt etiã ad-
P monendi: vt preparent corda ſua
deo ad inhabitandũ ⁊ tranſeun-
dum cuꝫ eo in regnũ ſuũ. Luce.
xij. Beatus ſeruus quem cũ ve-
nerit dñs ⁊c. Ubi Grego. Uenit
dñs cum ad iudicãdũ properat
pulſat ꝟo: cum per egritudis mo-
leſtias: mortem vicinam denun-
tiat. Cui confeſtim aperimus: ſi
hunc cum amore ſuſcipimꝰ. ⁊ ſic
infirmi corpore ſunt admonẽdi:
ꝙ infirmenť mente per verã hu-
militatẽ. De qua ꝓs. Pluuiaꝫ vo-
luntariã ſeggregabis deus .i. cele-
ſtem grãꝫ. Et infirmitaſ eſt. deffi-
ciendo in ſe per humilitatẽ: ⁊ deſ-
perando de viribus proprijs: vt
eum amplius deus ꝯfirmet. Nã Q
virtus in infirmitate perficitur .i.
cor. xij. Seqtur. Libenter igitur
gloriabor in infirmitatibuſ meis
ſ. mentis ⁊ corporis: modo dicto
vt inhabitet in me virtus xp̄i. Li-
cet igiť alijs varijs modis poſſint
hoĩes admoneri q: tamẽ de illis
Gregorius .ij. paſtoralis ſuffici-
enter tractat, hec ad preſens ſuf-
ficiant.

❡ Quarta pars principalis. De republica ecclĩaſtica.

❡ Prima diſtinctio. De clericis in communi.

❡ Capl'm primũ. Que ſunt mẽbra reipublice eccleſiaſtice.

p Remiſſis varijs au-
ctoritatibus: narratio-
nibus ⁊ exemplis: ex
qbus euangelicus ꝓ-
dicator habere põt occa-
ſionem inſtruendi hoĩes illitera-
tos ⁊ coferendi: cum eis hedifi-
cauerit ſm diuerſitatẽ dignitatuꝫ
graduũ: ſiue ſtatuum: ⁊ miniſtro-
rum: ſiue q̃tum ad conditiones
eorũ abſolutas ⁊ proprias ſeu di-
ſtinctas: vt in prima pte: ſiue q̃-
tum ad mutuas colligationes: vt
in .ij. ſiue q̃tũ ad cõmunes con-
ditiones ſingulis vt in .iij. in hac
iiij. parte: ſũmo magiſtro dirigen-
te colliganť auctoritates narratio

nes ⁊ ex qbus predicator apostolicus amplius potest habere occasionem informandi hoīes litteratos ⁊ eccliasticos: ⁊ vtiliter conferendi cum eis. Et q: ex talibus psonis consistit respublica ⁊ ecclesiastica: cui⁹ caput est sūmus pōtifex. ꝑut ait Hugo. ij. ꝺ sacramētis. pte. ij. c. iiij. di. ꝗ spūalis ptās caput habet sūmū pontificez: ipsi sūmo pontifici pñt adaptari que dicta sunt supra pte prima de capite reipublice ciuilis. s. de principe: ⁊ eo excellentius ⁊ perfectius quo ipse sūmus pontifex: caput ē oiuz. Et ea que dicta sunt de oculis: auribus: corde: manib⁹ ac pedibus possunt adaptari membris reipublice ecclesiastice: ⁊ eo similiter sublimius ⁊ perfectius quo ptās eorū est sublimior ⁊ perfectior. vt enim ait Hugo. vbi. s. spūalis potestas: terrenā institue re hēt vt sit: ⁊ eam iudicare si bona non sit. Et tāto dignior est ꝙ terrena ꝙto spūs ꝙ corpus ⁊ p̄or est tempore: ⁊ dignitate maior ait ibidem. Sed qm̄ perscrutator maiestatis opprimet a gloria. ꝑuer. xxv. tāꝙ inscius ⁊ inexpert⁹ nō presumo describere quales debeant esse sūmus pontifex: ⁊ sūmi prelati post eum. Quales tñ esse debent describit bene Ber. i libris. suis ad Eugeniū. Et lz sit vnū caput ecclīe. s. sūmus pontifex. q: tñ qlibet episcopus diocesanus est ad modū capitis in sua

R

S

diocesi: nūc videndum est qualis debet esse episcopus: ⁊ quales clici sub eo debeant esse: ex qbus respublica eccliastica cōstituitur: incipiendo. s. ab inferiori: vidēdo primo quales esse debent clerici: deide quales epi q ex illis eligūt. ¶ Potest igit eps adaptari capiti. Archidiaconi qui imperāt subdiaconis ⁊ leuitis: ad quorū curā pertinet parochiarum ordinatio: ꝑut ait Hugo de sacris. li. iij. pte iij. c. xvj. vbi de officio archidiaconi. Adaptari possunt aurib⁹ ⁊ oculis. Judices cōstituti in republica ecclesiastica. ⁊ oratores possunt adaptari ori. Canonici ꝟo q̄rum ē eligere episcopū ⁊ episcopi consiliarij adaptantur cordi. Officiales ⁊ Decani ecclesiam protegentes adaptant manibus. Sacerdotes ꝟo parochiales: ⁊ ꝑsone ecclesiastice in ecclijs residētes pedibus congrue adaptātur. Et his oībus cōgruūt que dicta sunt superius pte prima de mēbris reipublice ciuilis: ⁊ modo ꝑfectiori ⁊ spūaliori. cū ipsi sint spiritualiores ⁊ perfectiores. Sed ibi inceptū est a capite ratione dignitatis. ⁊ q: de nobiliori genere cōsueuit esse princeps ꝙ papa: ⁊ ex successione vt sepe debet principatus: iō ibi processum est descendendo a capite ad membra tanꝙ a digniori. hic aūt econuerso.

T

V

¶ Caplm secunduz. De clericis in cōmuni: ⁊ quales esse debent

de signo

eſſe debēt ⁊ de ſigno clericali qđ
eſt corona.
Aueant igit̃ clerici ⁊ ad/
c uertant ſe defferre in ca
pite ſignum regium: ſuo
X nomine profiteri diuinū miniſte/
rium: ⁊ ſua tonſura teſtificari: ſe
eſſe contemplatores diuinorum
ſecretorum: ne. ſ. ſeruiant peccat̃:
⁊ conculcent̃ a Sathana: ⁊ abſor
beantur a ſecularibus negotijs ⁊
cauſis ne ď eis verificetur illud
tren. iiij. Qui nutriebant̃ in croce
is amplexati ſunt ſtercora. Tōſu
re autem eccliaſtice vſus a naza
y reis ortus eſſe putat̃: q prius cri/
ne ſeruato: deinde ob vite conti/
nentiā caput radebāt: ⁊ capillos
i igne ſacrificij ponebāt. numeri
vj. prout di. Hugo vbi. s̃. c. ij. Et
hoc ſigno: vitia in eorum corde
⁊ opere pullulantia preſcindenda
dicebantur: ait ibidem. Magna
ergo diligentia debent ſtatutū ſu
um clerici cuſtodire modo dicto
Multum eni indecens eſt ſi co
rona regia ſit corona ſuperbie: vł
ſi ſit corona arrogantie: quā con
fringet dominus ibideȝ. vel ſi ſit
Z coma vel corona iactantie: cum
clerici prohibeantur nutrire co/
mam. i. cor. vij. vir ſi comā nutri
at: ignominia eſt illi. vel ſi circū/
ponantur ornamenta laſciuie vł
luxurie: que etiam mulieribꝰ pro
hibentur. i. Pe. iij. Quarum ſci
licet mulierum: non ſit extrinſecꝰ
capillatura aut circundatio auri.
⁊c. In magno honore debēt ſer/
uare capita ſua: in quibꝰ eminet
regale decus: vt dictum eſt. s̃.

¶ Capitulū. iij. De ſeptē gradibꝰ
clericoꝝ. Et primo de hoſtiarijſ.

Cruȝ autem. ſeptē ſunt
b gradus ſiue ꝓmotiones
graduū: quibus ꝑ ſpūa
leȝ poteſtatem altiꝰ ſemꝑ ad ſa/
cra tractanda aſcendit clericus ſi
ue eccliaſticꝰ: ait Hugo. vbi. s̃.
Primus autem gradus eſt ho/
ſtiariorum: quoꝝ officiū eſt. cla/ A
ues eccleſie deferre: eam claude/
re: ⁊ aperire horis competenti/
bus ſicut templuȝ dei: que inter/
ſunt cuſtodire: fideles recipere:
excōicatos eicere. hoc officio di/
gnatus eſt dñs vti: quando ven
dentes ⁊ ementes de templo eie
cit Math. xxi. ⁊ Jo. ij. Ipſe etiaȝ
de ſe ait. Jo. x. Ego ſum hoſtiuȝ.
hoc eniȝ offīm excellens eſt digni
tate: ideo exercendum cum dili/
gentia ⁊ ſollicitudine.

¶ Capitulum quartum. De ſe/
cundo gradu ſcilicet lectorum.

Ecūdus gradus eſt lec/
f torum: qui verbum dei
annūciant. ⁊ ideo debēt
eē ſcientia ꝓditi: vt intelligāt ſen
ſum eoꝝ que legūt: vel accentuū
in pronunciatione rōnem agno
ſcant: diſtincte legant: ne ꝯfuſio/
ne pronunciationis: intellectum
auditoribus tollant. Conſiderēt B
qđ ſit indicatiue legendum: qđ
interrogatiue ꝓnunciandum. et

vox letoris: auribus ⁊ corde con
siderari debet non oculis: ne mo
tu vel gestu indisciplinato: specta
tores potiꝰ q̃ lectores seipsos fa/
ciant. Cum aũt hi ordinãtur: de
vita eoꝝ fide ⁊ ingenio episcopꝰ
ad populum verbũ facit. ⁊ viden
te populo: ab eo codex eis tradit
C ⁊ dicitur. Accipite: ⁊ estote verbi
dei delatores: hi habent potesta/
tem recitandi propheticas ⁊ apo
stolicas lectiones: vt ait Hugo
vbi. s̃. c. vi. loquens de his om/
nibus. hoc officium est excellẽs
dignitate. Si enim magne est di
gnitatis habere potestatem reci/
tandiꝰ victorias regum coraꝫ ma
gnatibus eorum: multo maioris
ẽ dignitatis recitare laudes ⁊ vi/
ctorias regis eterni. Et si recitato
D res laudum ⁊ victoriarum regis
terreni recitant cum diligentia
⁊ sollicitudnie multo magis isti
facere debent. hoc officio digna/
tus est dominꝰ vti quãdo in me/
dio seniorum librum Isaie pro/
phete legit. di. Spũs dñi sup me
Luce. iiij. Ex quo datur intelligi
ait Hugo: ꝙ gratia spirituali cla
rere debet q verbũ dei annũciat.
¶ Capitulum. v. De tertio gra/
du scilicet exorcistarum.
t Ertius gradus est exor
cistaꝝ qui habẽt speciale
imperiũ super spũs imũ
dos: vt eos eiciant de corporibꝰ
hi librum accipiũt de manu epi
cum ordinant. De quibus. i. cor.
xij. Nunqd omnes: donationes E
habent sanationum? hoc offitio
vti dominus dignatus est qñ te/
tigit manu aures ⁊ linguam sur/
di ⁊ muti. di. Effeta: qd̃ ẽ adaperi
re: Mat. vij. Similiter hoc off
ciũ exercuit quando d̃ Magda
lena septẽ demonia eiecit. Mar
ci. xiiij. Istud ergo offiñ excellit
potestate magna. Ideo cauẽdũ F
est talibꝰ: ne imundus spũs ha/
bitet in cordibus eoꝝ quoꝝ est il
luꝫ expellere de corporibꝰ alioꝝ.
¶ Capituluꝫ. vi. De quarto gra/
du scilicet acolitorum.
q Artus gradus est aco/
litoꝝ: qui latine cerofera
rij dicũt: q accensos cere
os defferunt dũ legitur euangeli
um ⁊ offertur sacrificiuꝫ. Et hoc
ideo: non vt tenebras aeris illu/
minẽt: sed vt sicut visibile lumẽ
manibus gestant: ita bonis operi
bus suis proximis lumen osten/
dant: ⁊ errantibꝰ in tenebris du/ G
catum prebeant: hoc offiñ domi
nus se habere testatus est: quãdo
ait. Io. viij. Ego sum lux mũdi.
Quiˢ sequit me non ambulat in
tenebris: ait Hugo vbi. s̃. c. viij.
¶ Capituluꝫ. vij. De quinto gra
du scilicet subdiaconorum.
q Intus gradus est sub/
diaconoruꝫ: quoꝝ offiñ
est: oblatiões ponere in
altari pallas ⁊ substratoria lauar H
vasa sacra tractare: circa altar mi
nistrare. Quibꝰ dicitur. Isai. 51.

Mūdamini q fertis vaſa dñi.
hoc officio dignatus eſt dñs vti:
quādo linteo ſe precinxit: ⁊ lauit
pedes diſcipuloꝝ. Jo. xiij. Ma-
gna ergo dignitas huius officij.
Si eniꝫ excellentis dignitatis eſt
pparare linteamina regia: ⁊ ſub
eo ſtare: lectū parare ⁊ ſibi in mē
I ſa miſtrare: multo maior digni-
tas ē: pallas ⁊ ſubſtratoria ſacra
lauare: tractare ⁊ preparare ſub
corpore domini: ⁊ ante ipſum in
altari miniſtrare. Jdeo multū ne-
ceſſe eſt talibus: vt ſint mūdi: pu
ri: ⁊ ſancti. Propterea placuit ſā
ctis patribus: vt qꝛ tales miniſte
ria ſacra tractant: legem ꝯtinētie
obſeruent: ait Hugo vbi. ſ̄. c. ix.
¶ Capitulum. viij. De ſexto gra
du ſcilicet diaconorū

Extus ordo eſt diacono
ſ rū. Et merito ſextus pro
pter ſenarij numeri per-
fectionem. hoꝝ officiū eſt mini-
K ſtrare in omnibus que aguntur in
ſacramētis inferre diſponere ob-
lationes in altari cōponere: men
ſam dñi ⁊ veſtire: crucem ferre:
pdicare: ad orandū populū ho
rtari: ⁊ ad flectēda genua ⁊ pacē
dñi annūciare. h offō dñs vſus
ē qñ ppriis māib⁹ ſacra ꝯfecta di
ſpēſauit ⁊ ad orationē diſcipulos
inuitauit. Mat. xxvi. Vigilate ⁊
orate. hi debēt eē pleni ſpū ſepti-
L formi: put legit̃ i figura actu. vij
vbi habet̃: q apoſtoli elegerunt
ſepteꝫ viros boni teſtimonii ple
nos ſpiritu ſancto. Et debēt eſſe
ab oib⁹ ſordib⁹ mūdi et ꝟtutib⁹
pditi: put dicit̃. i. thimo. iij. Dia-
cones igt pudicos nō bilingues
nō vinolētos nō turpe lucrū ſe-
ctātes. Debēt ēt eē cōſtātes ⁊ fir-
mi. Jō ait domin⁹ ad Moyſen
q leuite ſeruirent in tabernaculo
a viginti ānis ⁊ ſupra. Quia hec
etas robuſta eſt ad onera portan
di. vnde ⁊ ſuper ſiniſtruꝫ hume
ruꝫ ſtola imponitur. Et ſucceſſo
res apoſtolorum docuerunt: vt
in matrice eccleſia: ſeptem dia-
cones circa aram aſſiſterent: tan
q̄ ſeptem colūbe altaris. Jn quo
ſignatur: q debēt fulgere ſpiritu
ſeptiformi. Jſti ſunt ſeptem can-
delabra aurea Apoc. i. ⁊ ſeptē an
geli tuba canentes Apoc. vij. his
imponitur orariū. i. ſtola ſuper ſi M
niſtrum humeꝝ: vt ſciant: ſe ac-
cepiſſe iugum domini ad tolerā-
da ſiniſtra ⁊ aduerſa. Et accipiūt
textuꝫ euangelioꝝ de manu epi:
ait Hugo vbi. ſ̄. c. x. Eminēs er
go eſt hoc officium dignitate: iō
neceſſitas habende ſanctimonie.
¶ Capituluꝫ. ix. De ſeptimo gra
du ſcilicet preſbyteroꝝ.

Eptim⁹ ordo eſt preſby
ſ terorum: q ſeniores in
terpretant̃. Jſti ſunt ſuc-
ceſſores ⁊ vicarij ſeptuaginta di
ſcipulorum: ſicut ⁊ epiſcopi ſuc
ceſſores apoſtoloꝝ. horum offici
um eſt ſacramentū corporis dñi
in altari cōficere: orationes dice

re:benedicere dona dei. hoc offi
cio dominꝰ v ſus eſt quando poſt
N cenam: panem ⁊ vinū in corpꝰ ⁊
ſanguinem ſuuȝ mutauit Mat.
xxvi. hoc ipſuȝ excellenter offm̄
implēs exhibuit: quando ipſe ſa
cerdos ⁊ hoſtia in ara crucis ſe
obtulit. Horūq; officium eſt ſa/
cramenta diſpenſare: verbum in
eccleſia facere baptiçare: delin/
quentes ad penitentiam vocare:
⁊ orationū ſuaꝝ medicatione fo
uere: ait Hugo vbi.ſ.c.xi. Q̄ ex
cellens auteȝ eſt ſacerdotale offi
cium dignitate ⁊ q̄ excellētes ſa
cerdotes eſſe debeant ſanctitate:
patet ex dictis. Quales aūt eē de
O bent: ait Apo.i.thi.di. Cōſtitues
per ciuitates preſbyteros. Sequi
tur. Si quis ſine crimine eſt. Et
poſt. Epiſcopū oȝ ſine crimine
eſſe: non iracūdum: ⁊ ſic de alijs
vbi ſub nomie epi: preſbyteri in/
telliguntur: ait Hugo vbi.ſ. Jō
inquit Apo. ad thimoteū tradēs
de ordine epiſcopi ⁊ diaconi: ⁊ ta
cito de preſbyteris reliquit eos in
telligendos ſub nomine epoꝝ:
aſſerens: eos tales eſſe debere q̄/
les epos. vnde ⁊ qn̄ preſbyteri or
dinantur: epus ponens manꝰ ſu/
per capita eoꝝ inuocat ſuper eos
ſpiritū ſcūm: ⁊ manus inungunt
vt cognoſcant ſe accipere gratiā
conſecrādi: ⁊ opera miſericordie
exercēdi. t Et ſuper vtrūq; hume
rum ſtolā accipiunt: vt intelligāt:
ſe miniſtros eſſe dei per arma iu
ſtitie a dextris ⁊ a ſiniſtris. vt eos P
nec aduerſa frangāt: nec ꝓſpera
extollant: ait Hugo vbi.ſ. Et de
his gradibus decretoꝝ di.xxv.
¶ Ex dictis patet quales eſſe de
beāt clici ⁊ eccliaſtici: omnes .n.
in quocūq; ſint gradu vel ordie
debent eſſe ſanctitate immacula
ti ⁊ puri: ex quo ſunt miniſtri ſal/
uatoris ⁊ creatoris. De ipſis eniȝ
ſpecialiter dicitur. leuiti.xxi. ſan/
cti erunt deo ſuo. Sequitur. Qui Q
habuerit maculam: non offerat
pāes deo ſuo: nec accedat ad mi
niſterium eius ſi cecus fuerit vel
claudus. Super qđ Gre. paſto.
xx.c.xi. Cecus eſt: qui ſupne cō/
templationis lumē ignorat: clau
dus: qui viam vite tenere nō va
let. Et ſic de alijs: ꝓut ibi expōit
bene. Jō Jſai.51. Mūdamini
qui fertis vaſa domini. ¶ Jtem
ex dictis patet q̄ debēt eſſe orna
ti decore virtutum. Si enim oēs
fideles debent abijcere opera te/
nebrarū: ⁊ induere arma lucis:
ꝓut hortat Apoſto.ro.xij. mlto R
amplius miniſtri dei ſibi ſeruien
tes in templo ſanto ſuo. Jn cuiꝰ
figura in indumentis mundis ⁊
pulchris miniſtrabāt in templo
legali. Ps. Sacerdotes tui induā
tur iuſtitiam. Omnes enim fide
les dicunt ſacerdotes: q: mēbra
xpi. ſummi ſacerdotis: ait Aug.
xx. de ci.c.xi. multo magis ergo
miniſtri eius dicunt ſacerdotes.
¶ Secunda diſtinctio. De per/

fectione clericorum q̄les eē debēt
¶ Capitulū primū. Qđ debent
esse scientia prediti.
I Tem ex predictis pa-
tet: ꝙ clerici debēt eē
S scientia prediti celesti
ait Hugo vbi.s.c.i.
Clericus inquit secre
torum dei non debet esse ignar⁹
q: dei nuncius est ad populū. vñ
et lectores qui sunt in infimo or-
dine debent habere sensum eo-
rum que legunt: vt habitum est
supra: ne dicat̄ eis. Isai. lv. Spe
culatores eius ceci.
¶ Caplm̄. ij. Qđ clici sint mori
bus ornati.
I Tem debēt esse morum
grauitate maturi absq̄
leuitate corporali: ex quo
sunt ministri et laudatores dei ps.
In populo graui laudabo te. vñ
T et Ambro. ij. de offi. de se loquēs
meministis inquit quendā ami-
cū cum sedulis videretur se cō-
mendare officijs. hoc solo tamē
a me in clericū nō receptū: ꝙ ge
stus eius dedecerent plurimum.
Et ibi de alio. Alterū aūt cum in
clero reperissem meministis: me
V dicere ei. ne vnq̄ p̄iret: q: velut
quidam insolens scilicet incessus
verbere oculos meos feriret. Nec
fefellit sententia. vterq̄ enim ab ec-
clesia recessit. Leuitas enim secu
laris: gestus histrionicus: et vesti
tus curiosus ampli⁹ inhonorant
clicum q̄ honorant. De quibus
Hierony. ad Eustochiū. epistola
lxxxiiij. Sunt aliqui de ordine no
stro homines: qui iđ ad presbyte X
ratū et diaconatū ambiūt: vt mu
lieres licentius videant. Omni-
bus his cura de vestibus: si bene
oleant: si pes laxa pelle non folle
at: crines calamistri vestigio ro-
tant: digiti anulis radiant. Seq-
tur. Tales cum videris: sponsos
estimato non clericos. Et de infor
matione clericoꝝ: quales esse de
bent Hiero. sufficienter epistola
xxxiiij. ad Nepotianum: de vita
et honestate clericoꝝ. vbi instruit
clericos multipliciter dehortan-
do que eis discōuenientia sunt: et
hortādo vtilia. Quos specialiter
monet: vt sint frugalitate sobrij.
Ubi ait. Nunq̄ vino redoleas ne Y
audias illđ phi. hoc nō est oscu-
lum porrigere: sed poculum ꝓpi
nare: loquens de vinolento q si-
bi porrexerat osculum. vinolētos
enim sacerdotes damnat Apo.
i. thi. i. et vetus lex ꝓhibet Leui.
x. Et ibidem Hierony. Conniuia
tibi sunt vitanda secularium. Et
ibi bene de hoc.
¶ Caplm̄. iij. Qđ clerici sint ca-
stitate puri.
I Tem monet eos: vt sint
castitate puri: et a mulie-
rum consortio segregati.
vnde ait. Hospitiolū tuum aut
nunq̄ aut raro mulierum pedes
terant. Sequitur. Ne sub eodē Z
tecto māseris: nec in preterita ca

stitate ꝯfidas: qꝛ nec David san/
ctioꝛ: nec Sansone foꝛtioꝛ: nec
Salomone potes esse sapientioꝛ
Qui tamen lapsi sunt per mulie
res. Et idem epl'a. xli. ad Occea/
A num de vita clericoꝛuz. pꝛima in
quit temptamenta sunt clericoꝛũ
frequẽs feminaꝝ accessus. Isti/
usmodi sexus repꝛehẽsibiles ex/
hibet clicos. Quid tibi cuz femi
nis qui cuz domino ad altare fa/
bularis. Et ibidem. feminaꝝ cuz
clicis nullo pacto ꝯiũcta permit
titur conuersatio. Janua diaboli
via iniquitatis: scoꝛpiõis ꝑcussio
nociuũqꝫ genus femina cum ꝓ/
ximat. Stipula incendit ignem.
Flãmigero igne femina percutit
ꝯscientiaz pariter habitantis: exu
ritqꝫ fundamenta montiuz. Ego
iudico: si cum viris femine habi/
tent: non deerit viscariũ diaboli.
Ex his aucupatum est ab initio
peccatum. Ferreas mẽtes libido
domat. Nũquid abscõdere põt
hõ ignem in sinu suo: ⁊ vestimẽ
ta illius non ardeant: pꝛouer. vi.
Mihi inquit crede. Non potest
toto coꝛde cum dño habitare: q
feminarum accessibus copulat.
Thamar eniz a fr̃e coꝛꝛupta ẽ. ij.
R. xiij. c. ⁊ Tecla post pauonis tẽ
ptationem Anthiochie cũ paulo
pergere pariter ꝓhibet. hec Hie
ro. Miro enim modo antiq pa
tres fugiebant consoꝛtia mulieꝝ
B ⁊ cohabitationem. Sicut recitat
Grego. ix. Registri di. ꝙ beatus
Augu. nec cum soroꝛe habitare
consensit. di. Que cũ soroꝛe mea
sunt: soroꝛes mee non sunt. Naz
diabolus per mulieres tẽptat iu/
giter sanctos viros. Job. ij. Dixit
ei vxor sua ⁊c. vbi Grego. moꝛ.
ij. Coꝛ mulieris tenuit hostis q̃/
si scalaz: qua ad coꝛ viri ascende
re potuisset. hmõi exemplũ patet
iij. dial'. c. vii. de Andrea episco/
po fundensi: in cuius domo ha/
bitabat sanctimonialis quez im/ C
pugnauit diabolus multis annis
tẽptãdo de illa. Qui tandẽ alapã
vnam super humeruz mulieris
dedit. Qđ fuit reuelatum in con
silio demonũ coꝛam iudeo. Qui
reuelationez epo indicauit vt pe
niteret: sicut patet ibi. Et in vitis
patruz li. iij. ꝑte. v. habetur ꝙ de/
mones oñderũt mulieres mona
cho iuueni de nocte. Quas po/
stea cuz vidisset: q̃siuit: que eẽnt
ille. Cui ait senex: ꝙ erant mona
chi de seculo. Et similiter ꝑte se/
cunda. ait senex. eamus in solitu
dinem vbi non est mulier. Et ibi
dem. oꝛauit Arsenius vt de⁹ dele
ret de coꝛde suo memoꝛiam mu
lieris que rogabat eum: vt oꝛaret D
pꝛo ea. Et parte secunda de sene
qui noluit videre mulieres. Qui
requisitus q̃re: rñdit. Cogitatio/
nes sunt sicut pictoꝛes iniquietã/
tes ex cõmemoꝛatione reruz vi
saruz. Et parte quarta. de quodã
qui matrem suaz alloq noluit ni
si oculis clausis. Et de alio q no

luit tangere carneʒ matris dicēs
q̄ caro mulieris ignis est. Et dia
logorū.iiij. ait presbyter moriēs
illi que fuerat vxor sua. Recede
mulier: igniculꝰ adhuc viget: tol
le paleaʒ. Si igitur sancti patres
afflicti ꝛ extenuati ieiunijs sic fu
giebant consortia mulierū. Quāto
magis clerici iuuenes bulientes
libidinis ardoribꝰ ꝛ voluptatibꝰ
vt enim ait Hiero. epl'a.xcviij.
Non ethnei ignes non vulcana
tellus. n̄ viscus ꝛ olympus tātis
ardoribꝰ estuāt: vt iuueniles me-
dulle vino plene ꝛ iflāmate. Si
E eni p̄fectꝰ edixit: ne qs minꝰ qui
q̄ginta ānos habēs hospitio ma
tris familias vteret. ꝛ si mlieres
expelluntur de castris militum:
vt habituʒ est.s̄.parte prima: Quā
to magis prelatus ecclesiasticus
debet esse sollicitꝰ: ne sit suspitio
sa cohabitatio clericorum ꝛ mulie
rū: Et de hoc decretoꝝ di.xxxij.
interdixit: q̄ mulieres non debe
ant habitare cuʒ clericis. Nec de
bēt frequētare clerici domos mu
lierum vel virginum: aut coha
bitare di.xxxiiij. Clericus solus. ꝛ
ꝯ ꝯcubinarios di.xxxiij. ꝛ.xxxiiij.

¶ Capitulū.iiij. Qd clerici sint ab auaritia liberi.

Item monet btūs Hie
ronimꝰ in p̄dicta episto
la clericos: d̄ auaritia ca
uenda: et de largitate munifica.
vnde epistola.xxxiiij. Obsecro
itaq3: ꝛ iterū atq3 iterum repetēs
moneo: ne affectuʒ clicatus: ge
nus antique militie putes: nec lu
cra seculi in xp̄i militia q̄ras: nec
plus habeas q̄ q̄n clicus esse ce F
pisti. Sequit. Procuratores at-
q3 dispensatores domoꝝ aliena-
rum: clici quomodo eē possunt:
qui proprias iubent ꝯtemnere fa
cultates. Amico rape quicq̄: fur
tū est: ecclesiam fraudare sacrile
gium est. Accepisse aliqd erroga
dū pauperibꝰ ꝛ esurietibus aper- G
tissimi sceleris est: aliqd inde sub
trahere omniū predonū crudeli
tateʒ superat. Et post. Ille est op-
timus dispensator qui nihil sibi
reseruat ꝛ de his decretorum di.
xliiij. hospitalitatē. de qua dicetur
ī. vbi de epo.

¶ Cap'm.v. Qd clerici sint a secularibus negotijs expediti.

Item monet Hiero. in
dictis epistolis: q̄ cleri-
ci sint a negotijs secula-
ribus sequestrati: ꝛ diuinis mini
sterijs ac vsibus mācipati. vnde
dicta epistola ait. q̄ clericus est
sors domini. i. possessio. vt habi-
tum est. vnde ait ibi. Negociato
rem clericum quasi quandaʒ pe H
stem fuge. Sequitur ꝯuiuia secu
laria tibi vitanda. Et post. Facile
ꝯtemnitur clericus qui sepe vo-
catus ad cōuiuium non recusat.
Et Gre. de his bene in registro.
ꝛ decretoꝝ. di.lxxxviij. dꝭ. q̄ cle-
rici no debent super se negocia se
cularia assumere nec negociato-

res esse. Et q2 de vita ꝛ honestate clericoꝝ sufficienter tractat Hiero. in dictis epistolis: ꝛ similiter libro. iij. decretaliũ a principio. ꝛ post. hec in cõi sufficiant de clericorum siue ecclesiasticorum conditionibus.

¶ Ca pl'z. vi. Quales esse debẽt sacerdotes.

c Onsequenter videnduz est qualiter admonendi sunt sacerdotes specialr. Qui q̃to eminentiores sunt dignitate ordinis: tanto esse debẽt eminentiores excellẽtia virtutis.

I Sacerdos enim dr̃ a sacrificando: ait Isido. libro. vij. c. xxij. Et Greg. in pastorali. c. xvi. Sacerdotes dicuntur qui vt sacrũ ducatuz prebeant presunt. Et Ber. ad Eugenium lib. iiij. Sacerdotes ceteris honestiores sunt: aut fabula. vnde ꝛ apud gentiles sacerdotes siue flãmines i magno erant honore ꝛ vite austeritate.

K Ait Plato in thimeo. li. i. ꝙ apõ Athenieñ. predicti sacerdotes se parati a cetero populo ꝯueniebãt ne aliqua prophana contagione coꝝ castitas fedaretur. Et Señ. primo de clementia dicit: ꝙ a sacerdotio repellebantur apud gentiles captiue: ꝓstitute: ꝛ homicide. hee aũt non poterãt petere sacerdotiũ: q2 sacerdos debet eẽ casta cũ castis: pura cũ puris.

L Loquitur enim de virginibus ministrãtibus in sacris ipsi dee veste: vel alteri demonio. v ñ alt. Indignũ sacerdotio dicerem q transiret p lupanar. Et de hoc Hiero. ꝯ Iouinianum. Cremon inquit stoycus vir eloquentissim⁹ de vita sacerdotum antiquorum narrãs ait: ꝙ omnib⁹ ꝑpositis negotijs semp in templo fuerũt: ꝛ rerum naturas cãsq3 ac syderũ rationes cõtemplati sunt. Nunq̃ M se mulieribus miscuerũt. Nunq̃ cognatos propinquos ac liberos viderũt ex eo tempore quo ceperunt diuino cultui deseruire. Carnibus ꝛ vino se semper abstinuerunt propter tenuitatem sensus ꝛ vertiginẽ capitis quam ex paruo cibo patiebantur maxime ꝓpter appetitus libidinis qui ex cibis N nascuntur. Pane raro vescebãtur ne onerarent stomachũ. Et si quando comederent: tonsũ hisopum pariter sumebant in cibũ vt escam grauiorẽ: illi⁹ calore decoquerent. Oleum tantũ in oleribus nouerunt. verum ꝛ ipsum parum propter nauseã ꝛ aspitatẽ gustus leniendam. Quid loquar inquit de volatilibus: cũ oua quoq3 ꝛ lac ꝑ carnib⁹ vitarẽt: Quoꝝ alterum: carnes liquidas: alterũ sanguinem: colore mutato eẽ dicebant. Cubile coꝝ de folijs palmarum quas balas vocant ꝯtextum erat scabello: accliue: ꝛ ex vna parte obliquuz. ꝑ puluillo lapidem capiti supponebant: bidui triduiq3 inediam sustinentes

humores capitis qui naſcunt ex
otio ex māſione vni⁹ loci nimia
victus maceratione ſiccabant.h
O ibi. Sequitur Euripides: in Cre
ta Jouis ꝓphas non ſolum car-
nibus: ſed etiam coctis cibis ab
ſtinuiſſe refert. Ibidē recitat Hie
ro. ꝟba Joſephi. li. ij. ⁊. xviij. De
phariſeis: ſeductis: ⁊ etheis: quo
rum nouiſſimos multis efferre
preconijs. ꝙ ſcilicet vxoribus ⁊
vino ſemper abſtinuerūt: ⁊ quot
tidianū ꝟterunt ieiuniū in nāz.
Ibidem etiaz narrat: ꝙ Cautes
⁊ Aſclepides aiunt: etate q̄ Pi-
P gmalion regnabat in oriente eſū
carniū non fuiſſe. Et ibidem Eu
bolus narrat: apud perſas tria
magorum genera fuiſſe. quorum
primos qui erāt doctiſſimi ⁊ elo
quentiſſimi: excepta farina ⁊ ole
re: nihil ſumere. Et ibidē: ꝙ apd
Melcuſinam volucribus ⁊ piſci
bus ⁊ quibuſdaz pomis abſtine
re: ſolemne ſcilicet fuit. Ibidem
ſimiliter dicitur: ꝙ Berdeſanes
apud indos gimnoſophiſtas di
uidit quorū vnuz dicit Bragma
nos: alterum Samoneos: qui tā
te continentie ſunt: vt vel pomis
arborum: vel punico cortice: vel
farine alantur cibo. Et cū rex ad
eos venerit adorare eos ſolit⁹ ſit
pacēq; ſue ꝓuintie in eoruz preci
Q bus arbitrari. Si ergo flamines
gētiles ſiue ſacerdotes in ſuis ſu
perſtitioſis cultibus ⁊ ritib⁹ Sa
thane ſeruientes: ſe a laſciuijs ab
ſtinent ⁊ ſecularib⁹ negocijs ſub
trahūt caſtimonijs carnis ſema
cerant: vt quietius poſſint in ſuis
ritibus miniſtrare: quales eē de
bēt ſacerdotes dei altiſſimi vt di
gne ſibi ſeruiāt: quibus ꝯmiſſus
eſt populus redēpt⁹ ſanguine ſuo
⁊ qui ſunt mediatores inter deuz
⁊ populum: quibus promiſſus
eſt ſummus honor in regno dei
ſi bene ſeruiant. Duplici eniz ho
nore digni ſunt qui bene pſunt
pſbyteri. i. thi. v. c. Preterea fla R
mines gentiles: ⁊ ſi eſſent praue
vite anq̄ eſſent flamines: poſtea
tamen conſueuerunt vitam ſuaz
corrigere ſm modū eorum: ꝓut
ait Uale. li. v. c. ix. di. ꝙ Ualerius
flacus luxu perditaz vitā inchoa
uit. Ceteꝝ a Licino pontifice fla
men factus: quo facilius a vitijs
recederet: ad curā ſacroꝝ ⁊ ceri-
moniarum ꝯuerſo animo: vſus
duce frugalitatis religione: q̄tuz
prius fuit exemplū luxurie: tantū
poſtea modeſtie ⁊ ſanctitatis ſpe
cimen fuit. vnde Hierony. epl'a.
xcvi. ait. ꝙ ſacerdotes gentiles S
erāt vnius vxoris viri. Et virgi
nes veſte ⁊ Appolinis: in perpe
tua ſacerdotij virginitate marce
bant. Sed heu hodie ꝯtrariū, ē
i multis: qui pfectiorijs vice ſunt
anteq̄ ſint ſacerdotes ⁊ epiſcopi
q̄ poſtea.

¶ Capl'm ſeptimum. Qd ſacer-
dotes ſint ſolliciti circa curam ſi-
bi commiſſam.

Tales aũt eẽ debẽ eccle
siastici siue clici respectu
eccl̃ie sufficiẽter dic̃ Ber.
T sup Cant. Omel̃.lxxviij.loquẽs
de talibus.ꝙ.s. boni sunt vigiles
q dormientibus nobis ipsi vigi-
lant quasi ratiõe pro aĩabus no
stris reddituri: Boni custodes:
q vigilantes aĩo: atqꝫ in orationi
bus pernoctantes: hostium insi-
dias sagaciter explorant. Antici-
pant consilia malignantiũ: depre
hendũt laqueos: elidũt tendicula
rhetiacula dissipãt: machinamẽta
frustrant̃. Hi sunt fratrum ama-
tores: ⁊ populi xp̃iani: q multum
orant pro populo ⁊ vniuersa san-
V cta ciuitate. Seqtur. Ciuitas: est
sancta ecclia propter populi col-
lectionem. Spõsa ꝓpter dilectio
nem. Ouis propter mansuetudi
nem. Et post. Ciuitas est: vigila-
te ad concordiam. Sponsa ẽ: stu
dete ornatui. Ouis est: intendite
pastui. Sequit̃ custodia: vt sit suf
ficiens: trifaria erit.s.a vi tyrãno-
rum: a fraude hereticorũ: a tem-
ptationibus demonioꝝ. Ornatꝰ
sponse sit in bonis operibus: mo
ribus: ⁊ oratiõibus. pastus in scri
pturis. Sꝫ distictio ẽ: vt mãdata
iponãtur duris: olera dispensatio
num infirmis: consilioꝝ solida ⁊
fortia que in intimis sapientie ꝓ-
ponunt̃: sanis ⁊ perfectis. Debẽt
ergo esse sacerdotes ⁊ eccliastici
vigiles: custodes: milites pugiles
X Isa.lxiij: Super muros tuos hie
rusalem constitui custodes: tota
die ⁊ nocte non tacebunt. Itez de
bent sicut sponsam diligere eccle
siam: ornare sacris admonitio-
nibus: ⁊ fecundare gignendo fi-
lios dei. Isa.lxij. Gaudebit spon
sus super sponsam. Item debent
eam pascere pascuis celestibus: si
cut boni pastores: Ezec.xxxviij.
Suscitabo pastorẽ meũ q pascat
eas. Et ibidẽ: de nõ pascẽtibus
vhe pastoribꝰ q pascebãt semet-
ipsos. Jo.x. Bonꝰ pastor aĩaz suã
dat ꝓ ouibꝰ suis. Sꝫ ecõtra ẽ de Y
mltis: q nõ se tales exibẽt eccl̃ie
sibi cõmisse. De quibꝰ Ber. sup
Cañ. omel̃. lxxv. Pauci sũt ad
modũ q non q̃rant que sua sunt
Ex oĩbus caris eius. Diligũt mu
nera: nec possunt pariter diliger̃
xp̃m: q manus dederunt mamo
ne. Sed vnde hãc illis exubera
re estimatis rerum affluentiam:
vestium splendorẽ: mensaꝝ luxu
riam congeriẽ vasoruz argenteo-
rum ⁊ aureorũ: nisi de bonis spõ
se? Inde est: ꝙ ista pauper inops
⁊ nuda relinqtur: facie miseran-
da: inculta hispida: exanimis. ꝓ Z
pter hec: non est hoc tempore or
nare sponsam sed spoliare: nõ cu
stodire sed perdere non defende
re: sed exponere: nõ instituere sꝫ
prostituere: non pascere sed ma-
ctare ⁊ deuorare: dicente domĩo
Vhe illis qui deuorãt plebez me
am sicut escam panis. ¶ Mul
tis alijs modis se habent ecclia-

ſtici ad eccliam ſponſam ſuaȝ: ſi
A ue ſuperiores prelati: ſiue inferio
res: qbus eſt aiarum cura com-
miſſa. Sunt eni ſicut agriculto-
res: edificatores ſiue architecto-
res. i. cor. iij. Dei agricultura eſtis
dei edificatio eſtis ſeqt. Ut ſapiēſ
architect⁹ fūdamētū poſui. ¶ Itē
B eccleſiaſtici habent ſe ad eccleſiā
ſicut milites eius: ⁊ ſicut vineaꝝ
plātatores. i. cor. ix. Quis militat
vnq̄ȝ ſuis ſtipendijs? Quis plan
tat vineam: ⁊ de fructu eius non
edit? Et ſic multis alijs modis ſe
hn̄t prout infra dicet. Predica-
tor ergo diuinus: de his conferat
cum clericis ⁊ eccliaſticis: ⁊ vt q
libet viuat ſm ſtatus ſui dignita-
teȝ: hortet quēlibȝ: vt exerceat ſu
am debitam operationem ſȝ gra
dum ſui miniſterij: ne de eis ve-
rificet illud qđ ait Ber. ad Euge
C nium li. iij. Quid ſibi vult: q̄ cle
rici aliqd eſſe: ⁊ aliqd videri vo-
lunt? Iniquū eſt minuſq̄ȝ ſinceꝝ
Nempe hitu milites: queſtu cle
ricos. actu neutrū exhibēt. Naȝ
neq̄ȝ pugnant vt milites: neq̄ȝ
vt clerici euangelizant. Cuius er
go ſunt ordinis? Cum enim vtri
uſq̄ȝ eſſe cupiunt vtrūq̄ȝ deſerui-
unt: vtrūq̄ȝ confundūt. Et vnuſ-
q̄ſq̄ȝ igt i ordie ſuo reſurgat. In
q̊ iſti. An nō q ſine ordie pecca-
uerunt ſine ordine peribunt. ⁊c.

¶ Tertia diſtinctio. De informa
tione epiſcoporum.

e T q: ex clericis eligūt
epiſcopi: prout dicit
Hiero. epiſtola. xliij.
ingens q̄ Alexādrie
a Marco euangeli- D
ſta vſq̄ȝ ad heraclam ⁊ Dioniſiū
epiſcopos a pſbyteris ſemp vnū
eſſe electum: ⁊ in excellētiori gra-
du collocatū: ep̄m nominabant.
Quēadmodū ſi exercit⁹ Impe-
ratorem faciat: aut diaconi eligāt
de ſe quem induſtriuȝ nouerit: ⁊
archidiaconū vocent. Quid eniȝ
excepta ordinatiōe epiſcopus q̄ȝ
preſbyter facit? Seqtur. Preſby
ter ⁊ ep̄us. aliud etatis: aliud di-
gnitatis eſt nomē. Et de hoc Hu E
go vbi. ſ. c. xij. Sacri canoneſ dif
finiunt: neminē in ep̄m eligēduȝ
niſi prius in ſacris ordinibus reli
gioſe fuerit cōuerſatus. ¶ Pri-
mo ergo ſunt omneſ eccleſiaſtici
admonendi de ambitione digni
tatis ⁊ p̄lationis cauenda. ¶ Se
cundo de electione canonice ac
legiptime facienda. ¶ Tertio de
dignitate eccleſiaſtica ac prelatio
ne humiliter ⁊ cum timore ſuſci-
pienda. ¶ Quarto de ipſa digni
tate iuſte ⁊ prouide gubernanda.
⁊ de virtutibus ⁊ officijs ipſoruȝ
regentium.

¶ Caplm primū. Qđ auctoritas
eccliaſtica non eſt ambienda.

Relatio eniȝ ſiue digni-
p tas poteſtatis non eſt in
ordinate ambienda: nec cupidi-
tate appetenda: nec preſumptuo-

se assumenda: vt.s. in parte ha bitum est parte prima, ppter mul tas causas: vt dictũ est ibi. Et ma xime prelatio ecclesiastica: non est
F ambitiose appetenda: tũ qr min⁹ est homini debita ꝙ̃ prelatio ter rena. Illa eni vt sepius debet ho mini iure legiptime successionis. Non sic aũt de prelatione ecclia stica: prout dr̃ Hebr.v. Nemo sumat sibi honorem: sed q vocat a deo tanꝙ̃ Aaron. Ideo dr̃ ec clesiastico viro: qꝫ est sacerdos ꝫ ordinem Melchisadech: de cu ius successione non legit. ¶ Iteꝫ non est ambitiose appetenda: qr
G nimiũ periculosa: ne aie cõmis se pereant: ⁊ multũ laboriosa re cte ministrantibus. i. Thi.v. Si quis episcopatum desiderat: bo num opus desiderat. Super qd Hiero. epl'a. xliij. Opus inqt nõ dignitatem: laborẽ non delitias: opus per quod humilitate decre scat: non fastigio intumescat. Sꝫ qr rarum est ⁊ difficile sic appete re opus ⁊ laborem: sine honore ⁊ alijs: Ideo periculosum est val de: in prelationibus ecclesiasticis
H appetere opus ⁊ laborẽ sine alijs ¶ Item appetens: sibi prelatio nem conferri: eo ipo non est ve rus episcopus aut p̃latus. ait Au gu. ix de ci. c. xix. exponens illud ad Thimo. Qui episcopatũ desi derat. Scopos intentio. Scopin
I latine diceret supintẽdere possu mus: vt intelligat: se non esse epꝫ qui preesse dilexerit non prodesse Ille aũt prodesse potest: q pecca tum exterminare ⁊ mores corri gere valet: scit ⁊ vult. Ideo Ecc. x. Noli q̃rere fieri iudex nisi va leas virtute irrumpe iniquitates. ¶ Item non est appetenda inor dinate prelatio maxime ecclasti ca ratione eq̃litatis nature homi num: propter quam non dꝫ quis appetere dominari vel preesse al teri. Iob. xxxi. Nunqd nõ in vte ro fecit me q ⁊ illum. Ibi Greg. mor. xxxiij. añ fi. Sancti viri cuꝫ presunt non in se potestatẽ ordi nis: sed equalitatem conditionis attendunt. nec preesse gaudẽt ho minibus sed prodesse. Sciũt eni K
ꝙ antiq patres non tã reges ho minũ ꝙ̃ pastores pecorum fuis se memorant. Geñ. ix. Terror ve ster ac tremor sit super cuncta aia lia terre. Nõ dicit sup homines. Sequit. Contra naturam super bire: Est ab equali velle timeri. ¶ Item non est appetenda pre latio propter potestatis lubricita tem: ⁊ precipitij timorem. Unde Señ: epl'a. lxxxviij. Relique am bitum timenda res est: vana: vẽ tosa nullũ habens terminum. Et seqtur. Non in prerupto illic tm̃ stabis sed in lubrico. Et p⁹. Que L
conqꝫ videtur eminere in rebus humanis ꝙ̃uis pusilla sint in cõ paratione humillimorum p diffi ciles tamen ⁊ arduos tramites adeunt confragrosa in fastigia d[illegible]

gnitatū vſa. hec ille. Sic ergo diſ
ficile ē in via ardua ⁊ lubrica am
bulare: qñ homo cadat ⁊ aut ti-
tubet: ſic difficile eſt viuere in di-
gnitate maxime ambienti eā qn
cadat. Ut enim ait Gre. vbi. s̄. ſe
pe tranſitoria ꝑtās animum ꝑ ab
rupta elationis rapit. Et q̄ eo qs
extollit̄ quo ſe ſuper alios videt:
illum oportet quod ſupra ſe ē ſē-
per aſpicere: vt ꝑ conſiderationē
veri dominij decreſcat tumor fal
M ſe dominationis. Difficile enī ē:
in arduo ambulare ⁊ non cade-
re: niſi homo ſolidet̄ timoris dñi
pōdere. Jō Grego. vbi. s̄. Ma
nu humillime conſideratiōis de
primendus eſt tumor elationis
Job. xxx. Eleuaſti me valde. ſcio
ꝙ morti trades me. Ubi Grego.
mor. xx. ante fi. Ad hoc ſolū fugi
tiue felicitatis aura ſubleuat: vt
repente deteri⁹ in infimis ſternat
Jdeo Dauit humiliatus ait. Ne
ꝗ ambulaui in magnis neq̄ in
mirabilib⁹ ſuꝑ me. Diabolus eni
N ruit: q̄ elegit potius ꝑeſſe ꝗ̄ ſub
eē: ait Aug. xiiij de ci. c. xi. ¶ Jtē
non eſt appetenda ambitioſe pre
latio propter deiectionem depri-
mentis ſeruitutis ⁊ propter varie
tatem multimode ſollicitudinis
Job. xxxviij. Ecce Gigantes ge
munt ſub aquis. Ubi mor. vl. añ
mediū ait Gre. Quāto qs hic al
tius erigit̄: tanto curiſ grauiorib⁹
onerat̄: eiſq̄ ipſis populiſ mente
⁊ cogitatiōe ſupponit̄ qbus ſuꝑ-
ponit̄ dignitate. Sequit̄. Homo
in ſublime eleuat⁹: tantos ſuper
ſe ſuſtinet: ꝗ̄tos ſuppoſitos re-
git. Jdeo Gigantes. i. prelati ge-
munt ſub aquis. i. populis: ait ibi
dem. Et poſt. Jpſa occupatio ſe
cularium dignitatū: tanto facilio
ribus vitijs premit̄: ꝗ̄to maiori-
bus curis grauat̄. Human⁹ qp-
pe aius videre ⁊ deuitare pecca-
ta vtinam valeat vel getus. Uñ
⁊ vir ſanct⁹ vidit. deſideratas re O
rum celſitudines abſq̄ peccatis
miniſtrari non poſſe. vt enim ait
Anſel. de ſimilitudinibus. c. xv.
Sic eſt de ambitioſis: ſicut de pue
ris venantibus papiliones. Qui
dum illos ſequuntur cadunt in
foueas.

¶ Caplm ſcdz quō ſancti pr̄es
recuſauerunt dignitates.

B dictas igitur cauſas ⁊
o multas alias: de quibus
ſupra parte prima vir ec P
cleſiaſticus non debet eſſe ambi-
tioſus ad habendam prelationez
eccliaſticam exemplo ſanctoruz
patrum: ſicut beati Ambroſij. de
quo legit̄ in vita ſua ꝙ cum eſſet
electus diuino oraculo: voce ſo-
nante Ambroſium eꝑum: ⁊ om
nes in eum conſenſiſſent: egreſ-
ſus ab ecclia tribunal conſcēdit:
⁊ contra ſuam conſuetudinē tor-
menta perſonis adhiberi iuſſit:
Nihilomin⁹ populus clamabat.
Peccatum tuū ſuper nos. Jpſe
vo reuertens domum: ph̄ mpro

fiteri voluit: ⁊ mulieres publicas
publice ingredi fecit: vt illis visis
populi intentio reuocaret. Et cuȝ
nec sic populus acqesceret: nocꝫ
silentio fugam iniit. Et cum Tici
nuȝ se pergere crederet: mane in
uentus ad portam ciuitatis: nihil
ominus fugam petiit: sed prodi/
tus est ab hesitio. ¶ Similiter le
Q gitur de beato Gregorio: ꝙ cum
electus fuisset ab omnibus in pō
tificem: ⁊ fugeret ad saltus ne cō
firmaret: iditio colūne fulgide su
per se descendentis inuentus est:
prout dr̄ in vita eius. ¶ Simil'r
legit̄ de beato Marco: ꝙ policē
sibi abscidit: vt indignus sacerdo
tio haberet. ¶ In li. quoqꝫ q dr̄
paradisus legit̄ de sancto Anto/
nio: ꝙ cum fuisset in epm̄ postu
latus ⁊ ad benedictionem duce/
ret: videns: se aliter nō posse eua
dere: ferro sinistram aurē radici
tus coraȝ oībus secuit dicēs. Sal
tem vel nunc probat̄ nō posse qd̄
cupitis adimpleri: q2 nullus au/
R re precisus non dȝ ordinari. Cui
dorothe⁹ eps̄. Aindelis lex ista s̄
uatur. Ego autem si dederis mi/
hi naribus truncatum aliquē sed
moribus ꝓbum: non dubito: ipꝫ
facere epm̄. Ne aūt vim inferre
Temptarent iratus ait. Si me vl
terius cogitis: ēt linguaȝ propter
quā mihi molesti estis abscindā
⁊ tunc dimiserunt eum ¶ Con
similiter legit̄ li. iij. Hystorie tri/
partite ꝙ mortuo epo apud Se

ropolim: hylarionē monachum
elegerunt ciues. Et cum ille cre/
bro refugeret Theophilus suade
bat ei: ne sacerdotium refutaret.
Tunc ille promisit dicens. Cras
quod domino placuerit implebi
tur. Altera v̉o die venientes ad S
cellam eius cogebant eum. Qui
bus ille ait. Prius oremus. Qd̄
cuȝ Theophil⁹ laudasset: ⁊ simul
orarent: hylarion terminuȝ vite
cum orone illa suscepit. ¶ Si er
go sancti prefati: diuinis carisma
tibus pleni: virtutibus ⁊ morib⁹
prediti vita eximij: ⁊ zelo diuini
amoris ⁊ animarum salutis serui
di: sic refutauerūt prelationes ec
clesiasticas: ob multitudinem pe
riculorum sui ⁊ aliorum: qua te/
meritate ꝑ fas ⁊ nephas nos eas
assequi nitimur? Ideo Greg. i.
pastoralis. c. ix. ait. Qui virtutib⁹
pollens est: ad regimen coactus
veniat: virtutib⁹ vacuus: nec coa
ctus accedat. Et de hoc Ber. bn̄ T
in epistola ad Senonen̄ Archie
piscopum. Multi inqꝫ non tan/
ta audatia ⁊ alachritate currerēt
ad honores: si inesse scirent one/
ra: si grauari metuerēt: nec cum
tāto periculo quarūlibet dignita
tum infulas affectarent. Sequit̄.
Scolares: pueri: ⁊ impubes: at/
qꝫ adolescentuli: ob sanguinis di
gnitatem promouent̄. ad ecclesia
sticas dignitates: ⁊ de sub ferula
trāsferunt̄ ad principandum pre
sbyteris. Letiores dicerem: ꝙ vir V

gas euaserint: ꝙ ꝙ meruerit pn cipatum. Sed vhe terre: cuiꝰ rex puer est. ecc. x. O infrunita ambi tio ꝛ insatiabilis appetitus auari
X tie: in q̄rendo. s. ascendere de gra du in gradum vsq; ad papatum vel in agregando eccl'ias simul crudelis ambitio ꝛ incredibilis. Sed vhe qui coniungitis domū ad domū ꝛc. Et ibi m'lta de hoc.

¶ Cap'lm tertium. De incōmodis ambitionis.

Tem. Ber. ad Eugeniū li. iij. O ambitio: ambiē tiuȝ crux: quomodo om nes torques omnibus places? Nil acerbius cruciat: nil molesti us ingetat: nisi tamen apud mi seros mortales celebrius negoti
Y is eius. An non limina apostolo rum plus iaȝ terit ambitio ꝙ de uotio? An nō vocibus eius: no strū tota die resultat palatium. An nō questibus eius: tota legū canonūq; disciplina insudat? An nō spolijs eius omnis italica in hiat inexplicabili auiditate rapa citas? Huic cōcordat Señ ep'la xlviij. Cupiditas iquit omnis in grata: ꝛ nemo eorum q in repu blica versant quos vincat ȝ a q bus vincat aspicit. Et illis non tā iocundum est multos post se vi dere ꝙ aliquem grauare. An se habet hoc vitium omnis ambi tio seu omnis cupiditas: q; icipit
Z semper a fine. s. q; appetit qd ma ius est. Et ponit exempluȝ bonū ep'la. lxxv. Vidistis inq̄t canem: missa a domino suo frusta panis aut carnis aperto ore captantem Quicqd accepit: ptinus integrū deuorat: ꝛ semper ad spem vētu ri inhiat. Idē euēit nobis. Quic quid enim expectantibus proicit fortuna: id sine vlla voluptate ad mittimus: statim ad rapinam al terius attoniti ꝛ erecti. Hoc autē non euenit sapienti: q; plenus est hec ille. vere ergo ambitio insta bilis est ꝛ iexplebilis. Ideo recte ait Ber. Crux ambientium ex q̊ plura assequit: plura ābit. ꝛ Señ. A
ij. de benefi. c. xix. Nunq̄ inquit improbe spei qd dat satis ē: ꝛ ma iora cupimus quo maiora vene runt. multoq; concitatior est aua ritia in magnarum opum conge stu collocata. Ut flāme acrior vis est quo est maiori incendio ema nat. Eque ambitio non patit quic ꝙ in ea mensura bonoꝝ qescere que quondam eius fuit impudēs votum. Nemo agit de tribunatu gratias: sed querit: ꝙ non est p turaȝ vsq; perductus. Neq; hec grata est: si desit cōsulatus. Nec hoc qdem facit si minꝰ est qd vl tra se cupiditas porrigit: ꝛ faculta B
tem suam nō intelligit: q; nō vn de venit respicit: sed quo tendit. hec ille. Ex quo igitur gētiles sic despiciebāt honores: ꝛ refutabāt prout ait Val. li. iiij. de Fabio ma ximo: qui pene tantuȝ in recusan dis honoribus gessit ꝙtum ege

C rat in merendis:fideles ⁊ marie
ſapientes debent ſe ab ambitiõe
huiuſmodi cohibere. Et eo ipſo
non ſunt aſſumendi:ſed repellẽ/
di:quo deprehendunt eſſe ambi
tioſi:prout ait Grego.ix.regiſtri.
Et de hoc Poli.li.vij.multum.
Ubi ait. Dum ambitio inualeſcit
calcata eqtate eſt procedendum
in iuſtitia. Sequit. Eſt videre q̃
plurimos aucupes in peccatum
honorum pcipites: adherere po
tentibus: ſe reipublice iniurijs i/
miſcere temptantes viam: qua
ſe poſſint a latere vel aduerſo i al
tum tollere. Et hoc vel ratiõe ex
D penſarum:vel ratiõe nobilitatis.
vel ratione obſequiorum vel mu
nerum: vl'ratione hypochritaliũ
ſimulationũ: vel fictarũ diſſimu
lationũ:allegãdo ſe indignos ad
officia dignitatum. Ut eniꝫ ait ibi
cum quidam ambitioſus mona/
chus ad abbatiaꝫ quam preeme
rat vocare ⁊ ille modeſtiaꝫ ſimu
lans:vt auidius peteret onus re
fugeret:⁊ confiteret:ſe palã tante
rei indignuꝫ: Plane ait pnceps
indignus es:qꝛ eam clam: mihi
E data pecunia emiſti:ſummamqꝫ
expreſſit. Sed per me non ſtat:
quo minus pactio ipleat. Libeꝝ
me haberi inſtum eſt.⁊ tu domũ
radeas:vt qui dignus eſt: deſti/
tute preſuletur ⁊ preficiat ecclie.
¶ Sed aliter accidit nũc d mul
tis qui preficiũt mõis dictis. Ibi
dem narrat: q vacante eccleſia
Nolana campanie:ad Cancella
rium regis acceſſerunt tres viri.ſ.
abbas:archidiaconus.⁊ prepoſi
tus regni cauſã agens fratris ſui
clerici.ſinguli offerentes pecuni/
am p dicto epiſcopatu. Emptio F
autem ⁊ venditio: vndiqꝫ facta ẽ
De ſolutione implenda cautũ eſt
dieſqꝫ prefixus electionis ſollẽ/
niter celebrãde. Cumqꝫ ad dieꝫ
archiepiſcopi ⁊ epiſcopi cõueniſ
ſent.prefatus cancellarius com/
petitorum cauſas expoſuit:⁊ qc/
quid cũ quolibet dictorum egiſſꝫ
dicens ſe exinde de epiſcoporum
ſnia proceſſurum. Damnatis er/
go competitoribus ſymoniacis:
pauper monachus: ⁊ tocius rei
ignarus canonice eſt electus ap
probatus ⁊ introductus. Illi vo
tres coacti ſunt ſoluere id in quo
ſe obligauerant vſqꝫ ad nouiſſi/
mum quadrantem. ¶ Utinam
ita agat cum procerib9 noſtris q G
omnes ſedes olefaciunt attentiꝰ
⁊ curioſi9 q̃ odorat vis aut ſaga
citas canum: vt formellas lepoꝝ
aut ferarum latebras deprehẽdãt
vt ait ibidem. Apparet ergo ſtul
ticia talium maxime carentiuꝫ ſa
pientia virtute ⁊ induſtria guber
nandi:q ambiũt eſſe gubernato/
res nauis que eſt eccleſia in hoc
mari magno: irruentibus tot vẽ
tis temptationum:⁊ conquaſſan
tibus tot fluctibus tribulationuꝫ: H
ne ſubmergantur in diluuio pec
catorum:qa maledictum ⁊ mẽ/
datium ⁊

datium: ꝛ homicidium: furtuȝ ꝛ adulterium inundauerūt. Osee. iiij. vnde Tulius. i. de offi. c. xxv. ait. ſm Platonem similiter eos facere qui inter se contendunt: vt potius rempublicaȝ administrēt ac si naute certarēt qs eoꝝ potissime gubernaret. Cessȝ ergo oīs ambitio ab ecclesiasticis.

¶ Caplm. iiij. Qō electio rite est facienda.

n On enim sunt assumendi ad ecclesiasticā plationē: ob iprobaȝ ambitionē: sȝ sūt eligēdi canonica electiōe: vt habitum est. s. a I Hier. dicēte: ꝙ electio rite ē faciēda: nō ob aliquā cōmoditatē tēporalē eligētiū: vel emolumenti speȝ: nec ob humanā itercessionē suasionē: aut comiationē: nec ob iordinatam ad personā eligibilē affectionem: aut carnaleȝ cognationem: sed sunt eligendi ob diuini honoris cumulationeȝ: ob ecclesie comoditatem: ob profect⁹ ꝛ vtilitatis aiaꝝ spem: ꝛ ob virtutum ac moꝝ ipsius eligendi perfectionem. De qua electione: decretorum di. xxiij. Qui eps ordinatus. De solēnitate vo electiōis di. lxij. Epus duȝ fuerit. Et qꝛ ibi multum de electionibus: ideo breuiter hic. Ab anno autem quinquagenario custodes vasorum erant de tribu leui. Numeri. viij. Super quod Gregorius mora. K xxiij. dicit ꝙ p vasa fideles significantur quorum curam suscipere nō presumant: nisi q bella tēptationum subegerint. vnde ait dominus ad Moysen. leui. viij. Congrega omneȝ cetum ad hostiū tabernaculi i electiōe Aaron ꝛ filiorum eius: vt sciant omnes ꝙ qui prestantior est ex omni populo: doctior: sanctior: ꝛ virtutib⁹ eminentior: ille eligatur ad sacerdotium. Ait autem ibi Origen. in glo. Ideo qui alijs modis eligunt ꝙ̄ predictis timeant dei iudiciū: ꝛ sibi imputari damna ꝛ pditionem aiaꝝ ꝛ ruinam ecclesie que destituitur in institutiōe mali prelati. vnde narrat Gregori⁹ L dial. iiij. c. ix. de Pascasio qui respondit: ꝙ loco penali deputatus fuerat nulla alia causa: nisi ꝙ in partem Laurentij ꝯ Simacum sensit in eligendo euȝ ad ordineȝ pontificatus. vt enim ait Grego. prio registri: Necesse est vt omnes culpas ꝛ negligētias sibi imputet qui ministeriū virtutis infirmo cōmisit. Et loquitur de ministerio prelationis. Et qꝛ eligentes quodāmodo cōmittūt ministerium electo: si ille sit deffectuosus ꝛ negligēs: culpe ꝛ negligentie illis imputande: nisi qō eēt absurdū: ille se modis aliquib⁹ ingessissȝ prece: aut precio: vel suasionib⁹ importunis: cū ſm Apo. nemo sumat sibi honorē sed qui vocatur a deo.

¶ Caplm. v. Qua intentiōe de-

det electus consentire: ⁊ de nomine episcopi.

Electus ad prelationem ecclesiasticā rite mō supradicto consentiat: non ex presumptuosa cupiditate non dominandi libidine: non ex cordis inani iocunditate: sed intētione obediendi voluntati diuine: et appetibilitate ministrandi deo: ⁊ desiderio acquirendi lucrum animarum: ⁊ affectu proficiendi in ecclesia dei. Et hoc cum humilitate: timore: ac tremore: ait Aug. ix. de ci. c. xix. Non est in hac vita inquit in actione amādus honor sed opus quod per eundē honorem fit vel potestatem si recta atq; vtilis sit. i. vt valeat ad vtilitatē subditorum: q̄ sm deū est. vt. n. ait Apo. Qui epatū desiderat. bonū opus desiderat. Seqt. Epatus nom̄ ē opis ñ honoris: vt habitū est. s. ⁊ Grego. i. pastoral. c. viij. dicit: q qui preesse concupiscunt: ad vsū sue libidinis instrumentum aplici sermonis accipiunt. quo ait. Qui episcopatū. ⁊c. Quia Aposto. laudans desiderium: in pauorem reddit qd laudauit: cū ait. Oportet episcopum irreprehensibilē esse: vnius vxoris virū: sobriū: prudentem: pudicū ornatum: hospitalem: doctorem nō vinolentū: non percussorem sed modestū: non litigiosum: nō cupidū: sed domui sue bene prepositum: filios habentem subditos cum omni castitate. ⁊ sic de alijs virtutibus quas enumerat ibi bene. Sequitur. Illo tempore hoc dicitur quo quisq; plebibus preerat: pars ad numerum ducebatur. Tunc enim fuit laudabile epatum querere: quando p hunc modum: quenquā dubiū non erat ad supplicium perueni re. Cū humilitate igitur ⁊ pauore suscipiendū est onus prelationis: ait Augu. de ci. v bi. s̄. di. Locus superior sine quo popul⁹ regi non potest: ⁊ si ita teneat ⁊ administretur vt decet: tamen inde center appetitur. Quāobrē otiū sanctum querit charitas virtutis ⁊ negocium sanctū suscipit necessitas charitatis. Quā sarcinā ⁊ si nullus imponit: percipiēde atq; intuende vacandū est veritati. Si aūt iponit: sustinenda est pp charitatis necessitatē. Sed nec sic: vitatis dilectio deserāda est: vt subtrahatur illa suauitas: ⁊ opprimat ista necessitas. hec ille. Et de hoc Greg. vij. registri dicit: q sicut loc⁹ regiminis desiderātib⁹ est negād⁹: ita fugiētib⁹ offerēd⁹ ne quis sumat sibi honorē ⁊c. Et li. ix. Sicut q inuitat⁹ renuit: q̄situs refugit: sacris est altarib⁹ ad mouendus: sic q vltro ambit. vl importune se ingerit est pculdubio repellendus. Nam qui sic nititur ad altiora cōscendere: qd aliud agit: nisi vt crescēdo decrescat: ⁊ ascēdēdo exteri⁹: ad psū

da descendat? Sequitur. Eligendus videat qd imitetur: discat qd docceat: informet quod teneat S
Nam casum appetit: q ad sūma fastigia postpositis gradibus per abrupta querit ascensuȝ. Qui ergo suscipit onus: ob dei honoreȝ ꝛ proximoꝝ vtilitatē suscipiat: si ad hoc idoneus ē ꝛ vtilis: vt pascat gregē dei pascuis diuinaꝝ pdicationū: put ait Greg. vii. registri. Si is qui valet inquit: dei oues renuit pascere: ondit se pastoreȝ sūmū minime diligere. Si enim vnigenit⁹ patris: p explenda vtilitate cōi: de secreto pris: ad publicū nostruȝ descendit: qd nos dicturi sum⁹: si secretum nostrū pponamus vtilitati proximorum? T
Nā sicut toto desiderio debem⁹ occupationem fugere: ita si desit q predicet: occupationis onus libenti necesse est humero subire. vt patet exemplis duoꝝ pphiarū Ait enī Isaias. vi. ecce ego mitte me. Ait Hiere. i. c. nescio loq Quod. n. vn⁹ hūiliter acceptauit alius laudabiliter expauit. vnus enim voluit proximis pdesse per vitam actiuam: alius vo: amori conditoris inherere p contemplatiuā. Sup qd silr q̄si idē prio pastoralis. c. vij. Nullus igitur se extollat ex tali electione: sed magis se humiliet ait. Ber. ad Archiepiscopum Senoñ. Noli inquit altum sapere. In alto enim posito: non altū sape difficile est: V
ꝛ oio inusitatū. Sed q̄to inusitatius: tanto gloriosius. Sequitur X
Nō ergo felices q: pestis: sed si non pdestis vos infelices putate Debet enim cogitare prelatus et opa que assūpsit ꝛ pericula quib⁹ se imiscuit: dāna aiaruȝ p quib⁹ se obligauit: ꝛ occupationuȝ fastigia que incurrit. ait Aug. epistola lxvi. peto: vt cogites: nihil in hac vita hoc tpe esse felicius facilius leti⁹ ꝛ oibus acceptabilius episcopi aut presbyteri aut diaconi officiosi tamen pfunctorie aut adulatorie res agitur: nihil apud deū miserius tristi⁹ ꝛ damnabili⁹. Et Y
post. Nihil difficili⁹ piculosius ꝛ laborosi⁹ talīū officio. Sed apud deum nihil beatius: si eo modo militatur q̄ impator noster iubet scilicet iesus xpus. Et post: de se loquens ait. Quid existimem si secūdus locus tabernaculoꝝ traderetur illi q remū tenere nō nouerat? Si ergo sic humiliter de se loquitur Augu. preditus omni sapientia ꝛ virtutum eminentia: q̄to magis debet qs cū timore ꝛ humilitate onus prelationis assumere? Iō beatus Gre. psiderās pericula plationis assumpte plāxit multum de assumptione sua ad tale onus: sicut ait ipse primo Registri. Cor meum inquit dereligt me. Nolite me vocare Noemi: filios enim pdidi. i. opera cō templationis ppter terrenas curas. prius eram super altitudies Z

A terre: sed post causarum fluctib⁹ & tempestatib⁹ depressus. Et ponit exemplum. Simia: leo vocari põt: sed fieri nunq̄ põt. Quasi dicat vocari possum papa vel summus pontifex: sed nõ fieri talis qualis esse debet papa. s͡z meum iudiciū. Mira ergo humilitas sanctoꝝ antiquoꝛu͡z: vel in fugiendis talibus prelationibus vl' in acceptandis cū timoꝛe: tremoꝛe: & humilitate: charitate cogente. & plangenda est temeritas modernoꝛūin ambiendis talib⁹ prelatiõib⁹: vl' temerarie suscipiēdis.

¶ Caplm. vi. Qualis debet esse episcopus post consecrationem.

Qualis autem debet esse episcopus postq̄ est electus & consecratus determinat Aposto. i. Thi. iij. vbi ait.
B Opoꝛtet ep̄m irreprehensibilem esse sobꝛiu͡z prudentem. &c. vt. s. Quas virtutes explicat Hiero. epistola. xliiii. quasi per totu͡z. vñ ait ibi super illud ad thimoteu͡z. Si quis sine crimine &c. vno sermone omnes virtutes cõpꝛehēdit. De quibus virtutib⁹ ibi sufficienter. Qualis etiam debet esse episcopus habetur decretoꝝ di.
C xxv. Nūc p singulos: & di. lxxxi. ð oꝛdinādis. & lxxxvi. Si qs ꝟo. Jugiter ergo cogitare debet ep̄s interꝑtationē nominis sui. Scopos enim intentio interpꝛetatur & scopin superintendere. Jnde dictum vocabulum: ꝙ ille qui pꝛeficitur superintēdat ƀm Aug. ix. de ci. Et est nomē operis nõ honoꝛis: vt dictū est. Et vt ait Ber. ad Eugenium: ep̄i nomē nõ dominum sonat sed seruitiū. Jdeo debet iugiter intendere tam sibi q̄ gregi cõmisso. Act. xiij. Attēdite vobis & vniuerso gregi in q̄ posuit vos deus regere ecclesia͡z Et. i. Pe. vlti. Non dominātes in clero. Et de nomine ep̄i Ber.
D ad Senoñ. dicit: ꝙ ƀm ethimologiam: pontifex dicitur seipsum faciens pontem inter deū & ppl͡z. pertingit enim pons ille vsq͡z ad deum ea fiducia: qua non suā sed illius querit gloꝛia͡z: & vsq͡z ad ꝓximū ea pietate qua non solū sibi ꝓdesse desiderat sed ꝓximo. Sequit. Offert deo bon⁹ mediatoꝛ pꝛeces populoꝝ: repoꝛtans illis a deo benedictionē & gl'ia͡z. Supplicat maiestati ꝓ excessib⁹ delinquentiu͡z: vindicat in peccantes ꝓ iniuria: nec populi requirit datum sed lucrum nec dei vsurpat gl'iam: sed querit gr̄a͡z. Memoꝛ ergo esse deb͡z ep̄s iugiter sui nominis: vt viuat viuaciter: & operetur virtualiter ea que nomen expꝛimit: ne dicatur ei Apoca. iij. c. Nomen habes ꝙ viuas & moꝛtuus es. Similiter debet esse memoꝛ sue excellentie & dignitatis. vt sit omnib⁹ in exēplū: ait Hiero-
E rony. ep̄la. cxiij. loquens ad ep̄m Jn te omniū oculi dirigunt. Domus tue cõuersatio quasi in spe-

cula constituta: est magistra pu/
blice discipline. Quicqd feceris:
id faciedū sibi omnes putāt. Ca/
ue: ne ꝯmittas: ꝙ aut q reprehē/
dere velint: digne lacerasse vide
antur: aut qui imitari: cogant de
linquere. Et ibi loquens de qdaz
ait. Subuenire pauperibus: visi
tare languentes: ꝓuocare hosp
F cio: lenire blanditijs: gaudere cū
gaudētibus: cecoꝝ baculus: esu/
rientium cibus: spes miserorūz:
solatiuz lugentiū fuit. In singlis
virtutibus eminebat: quasi cete
ras non haberet. Sic enim eps
memorans sue dignitatis eminē
tiam ꝓuocabatur ad vite ⁊ virtu
tum excellentiam.

¶ Caplm. vij. Qd episcopus ca
ueat ab omnibus vitijs: ⁊ specia
liter a gula.

Et licet oēs virtutes quas
G e enumerat Apo. i. Thi. ii.
epo sint necessarie: tamē
spālr cauere dz vitia q sunt maio
ris ifamie: qlia sunt carnalia vi/
tia. s. luxuria: gula: auaritia ⁊c. ⁊
studere ad hndū ṽtutes opposi/
tas. vn̄ ait ibi Apo. Non oportet
epm esse vinolētū. Super quod
ait Hiero. illud exponens episto
H la. lxxxiij. vinolentia scurrarum
est. i. cōmessatorūz. venter enim
mero estuās cito despumat in li/
bidinem. In vino eniz est luxu/
ria: in luxuria est voluptas. in vo
luptate impudicitia. Qui eni z lu
xuriatur: viuens mortuus est: q

aūt inebriatur ⁊ mortuus ⁊ sepul
tus. Noe ad vnius hore ebrieta I
tem femora nudauit: q per sexcē
tos annos sobrietate contexerat.
Gen̄. xix. Loth p temulentiam
nesciens libidini miscuit incestū
⁊ quem Sodoma nō vicerat vi
na vicerunt. Gen̄. xviij. Sacer/
dotibus enim legalib9 ꝓhibituz
fuit vinū. leuit. x. in figura exter/
minande temulentie: ⁊ sobrieta/
tis habende in sacerdotib9 euan
gelicis. Qto enim dignitas excel K
lentior: persona honorabilior: cō
uersatio celestior: ⁊ operatio spiri
tualior: tanto magis est cauenda
vinolentia ⁊ ebrietas: que ⁊ digni
tatem vilificat: personā dehone/
stat: ꝯuersationē infamat: ⁊ ope/
rationem debitaz impendit. Iō
ait Saluator discipulis. Cauete
ne grauent corda vestra crapula
⁊ ebrietate. ¶ Item cauenda est
prelatis lasciuia corporis ⁊ temu
lentia: ne ad eoꝝ exemplū subdi
ti ad vinolentiaz relaxentur. Ait
Gre. mora. i. Cum maiores vo/ L
luptati deseruiūt: nimiꝝ minori/
bus lasciuie frena laxantur. Job
xxx. Si quando ridebā ad eos: n̄
credebant vbi mora. ait Grego.
Duz nos quasi licenter letos aspi
ciunt. s. subditi ipsi ad illicita re/
soluuntur. Et ibidem prelatus ēt
arridēs timeri debet: ⁊ irat9 ama M
ri: vt cum nec nimia leticia vilez
reddat: nec immoderata seueri/
tas odiosum. Ad alioꝝ ergo co/

hibitionem cauere debet prelat⁹
a voluptatis lasciuia: ⁊ indebita
leticia. vnde ⁊ sancti amplius se
macerauerũt ⁊ cohibuerũt post
ꝙ̃ erant episcopi ꝙ̃ ante. Sicut
legitur in vitis patrũ lib. ij. parte
x. de abbate vatica: q postꝙ̃ fa-
ctus est ep̃s multum coarctabat
aĩam suam in duritia ꝯtinẽtie. A
quo cũ discipulus quereret: qua
re sic se non cruciauerat existens
N in heremo: respõdit. Fili ibi erat
solitudo: quies: ⁊ pauptas. Pro
pterea volebã gubernare corpu
sculũ meuz: ne infirmarer ⁊ que
rerem qḋ nõ haberẽ: Nũc autez
q: hic seculum est: ⁊ occasiones
sunt plurime excedẽdi: ⁊ si infir
mitatem incurro: sunt qui succur
rant: nõ ꝑdam ꝓpositum mona
chi. Iste sanctus austerior fuit si
bi post assumptã dignitatẽ ꝙ̃ añ
Sed multi faciũt econuerso: qui
magis sibi austeri sunt añ digni
tatem adeptaz ꝙ̃ post. Tũc eniz
magis indulgẽt delitijs ꝙ̃ ante ⁊
forte si duri⁹ viuere vellent: non
O habent gratiã ad hoc vt pri⁹. Si
cut legitur in vitis patrũ li. ij. ꝑte
xv. de abbate Ophyn: qui cũ eẽt
monach⁹: nimis dure tractabat
vitam suam. Sed cũ fact⁹ ep̃us
vellet ipsa duritia vti in ciuitate
quam in heremo habuerat: non
preualuit: Ideo prostrauit se in
ꝯspectu dñi di. putasne dñe: ꝑꝑ
ep̃atum discessit a me gratia tua
⁊ reuelatum est sibi: ꝙ non. Sed

q: tunc solicitudo erat: ⁊ cum nõ
eẽt hõ: deus susceptor tuus erat.
Nunc aũt in seculo es: ⁊ vbi ho
mines auxiliãt tui. ⁊ ita ñ habes
tantam grãm ad austera toleran
da: sicut ante. Sobrietas igit͛ ful
geat in ep̃is veraciter: vt iugiter P
intendere possint diuinis contẽ-
plationibus: ⁊ officia sua sine im
pedimento dispensare subiectis.
¶ Capl̃m. viij. Qḋ ep̃us caueat
ab omni luxuria.

Tez castitas purior: sin T
cerior: euidentior ⁊ vir-
tuosior debet esse in ep̃o
ꝙ̃ in alio: cũ vita sua sit speculuz
alijs vt dictũ est. Iḋ ait Apo. ꝙ Q
oportet eũ esse vnius vxoris viꝛ
Suꝑ qḋ Hiero. dicta epl̃a. dicit:
ꝙ nullo mõ bigami vel cõcubi-
narũ: cathenis inserti debẽt subi
re ministeriũ. vñ ⁊ sacerdos le-
galis vxorẽ virginẽ debuit acci- V
pere ñ viduã leui. xxi. ne honorẽ
pollueret sacerdotij. Quãto. n. di
gnitas eminẽtior tãto castitas ne
cessarior. Et q: dignitas ep̃orꝫ sub
limior: iḋ sũme puritas castitatis
est eis necessaria. Iḋ canones in R
terdicũt mlĩeres hitare cũ clicis
paucis exceptis ꝑut habitũ ẽ. s̃. a
Grego. ix. Registri. vbi ait. per- X
uenit ad nos: quosdã ep̃oruz sub
pretextu solatij in vna domo cuz
mulieribus cõuersari. Sed ne ꝑ
hoc subsanatorib⁹ iusta obtrecta-
tionis detur occasio: aut ꝑfacilez
inimicus mãm detractionis assu

S mat: hec compescas: ne cohabi-
tare patiaris: exceptis his quas
sacra canonuz censura permittit
scilicet matre: amita ⁊ germana.
Melius tñ facit: si ēt a taliū co
habitatione oio cōtineāt. Et reci
tat ibi: qḋ dictum est. s̄. de beato
Aug. q non consensit: secū habi
tare sororē. Que cū sorore inquit
sunt: sorores mee nō sunt. Seqt
Docti viri cautela: dz nobis esse
magna instructio. Nā incaute p̄
T sumptionis est: qḋ fortis pauet:
minus validū non timere. Et sa
pienter illicita superat qui didicit
non vti cōcessis. Exemplum de
Andrea epo: quem tēptauit dia-
bolus de sanctimoniali secuz co-
habitante. de quo .iij. dial. c. vij.
Nulla eniz debet eē familiaritas
eporuz ad mulieres. vnde legit
ibi de Joāne papa: ꝙ postq̄ eq-
tauerat quēdaz equū sibi acomo
V datū a quodā nobili: post ei⁹ ces-
sionē: mulierem vxorē illi⁹ nobi-
lis ferre recusauit. veneranda er
go pontificis castitas: cui se detu
lit bestia irratiōalis. Sacerdotes.
enim gentiles esse non poterant
nisi essent vni⁹ vxoris viri. Et vir
gines dee veste ⁊ Appollinis in
X perpetua v̓ginitate marcebāt: vt
ait Hiero. epl̄a. xxvi. ⁊ hoc idez
epistola. lxxxiiij. ⁊. lxxxviij. vbi ḋ
clericoꝝ castitate.

Capitulū nonum. Qḋ episco
pus caueat ab omni auaritia.

Similiter in episcopo de-
s bet esse munifica largi-
tas in elemosynaꝝ erro-
gatione: ⁊ hospitalitatꝭ sectatione
vñ Apo. Oportet epm eē hospi- y
talē beniuolum. ⁊c. Sūme autez
cauēda est auaritie cupiditas epi
scopis ait Hierony. epl̄a. xxxiiij.
Glia episcopi est inqt pauperuz
operibus ꝓuidere. Ignominia
sacerdotis est ꝓpriis studere diui
tijs. Et hoc iō: q: reruz est dispen
sator non dñs. Ait ibidē. Ille op
timus dispensator est qui nihil si
bi reseruat. Et ibidē. Timidus di
spensator es. Dimitte largitorem
vt sua ipse distribuat. Ideo epus
debet eē munificus ⁊ pius in ele
mosynarum largitione: sibi ēt ali
quantulū subtrahendo: ⁊ pōpo-
sas expēsas deuitādo: vt amplio- Z
res elemosynas facere possit. ex-
emplo sancti Exuperij episcopi:
de quo ait Hiero. epl̄a. lxxij. di.
ꝙ ipse: vidue sareptane imitator
esuriēs pascit alios: ⁊ ore pallente
ieiunijs: fame torquetur aliena:
omnemq; substantiā: xp̄i paupe
ribus errogando. Qui talis est:
in celo thesauriçat: exēplo Pau
lini Nolensis epi. de quo Aug.
i. de ciui. c. x. dicit: ꝙ qñ Nolam
barbari vastauerūt: ⁊ ipse ab eis
teneretur in corde dñm p̄cabat. A
di. Dñe nō excrucier pp aurum
⁊ argentum: vbi enim sunt oia
mea tu scis. Ibi. n. oia sua habe
bat: vbi eū thesauriçare monue

rat qui mundo mala ventura ꝑ-
dixerat. errogauerat enim paupe
rib⁹ sua: ⁊ in celo thesauriçauerat
omnia enim expenderat in erro
gatione elemosynaꝝ. liberatiõe
captiuoꝝ: ⁊ seipꝫ dedit ꝓ filio vi
due liberando: ꝓut narrat Gre.
iij. dial'. c. i. ¶ Multũ est enim deo
B acceptandus eṗs elemosynarius
vñ ⁊ ꝓpter pietatẽ in elemosyna
largienda placuit mltũ deo bea-
tus Greg. sic legitur. in vita sua.
Qui tãte fuit hospitalitatis: vt pe
regrinos ad mensaꝫ quottidie in
uitaret. Et cũ quadam die mini-
straret aquam pauperi: ille dispa
ruit: ⁊ nocte xp̄us apparuit ei. di.
Ceteris diebus me in membris
meis: hac nocte in meip̄o suscepi
sti. ¶ Similiter legitur ibi: ꝙ cũ
esset mõachus: ⁊ in penetralib⁹
monasterij a matre leguminib⁹
C pasceret: apparuit vnus naufra-
gus pauper qui petijt ab eo aliqd
Cui cõpatiens dedit numisma.
Qui eadem die redijt petens vt
prius. Et tunc precepit vestiario
dari sex numismata. Et cum co
gnouisset non esse numismata in
vestibulo. nec aliquid aliđ: discũ
argenteũ in quo mittebant sibi a
matre legumina dari ꝑcepit: ne
tristis abiret. Cũ autẽ postea eẽt
factus papa: ⁊ quottidie ante mẽ
sam eius comederẽt duodecim
pauperes peregrini: quadã die vi
dit tresdeciꝫ: quoꝝ vn⁹ narrabat
statuꝫ suũ: nũc iuuenis nunc ve
tulus apparens. A quo cũ beat⁹
Gre. quereret: qđ esset nomẽ su- D
um respondit. Cur queris nomẽ
meũ qđ est mirabile? Et adiũxit
Ego sum naufragus ille: cui dedi
sti numismata ⁊ scutellam. Et il
la die destinauit de⁹: te futuꝝ pre
sulem romane ecclesie ⁊ vicariũ
beati Petri: qui distribuit cuili-
bet prout opus erat. Sum enim
angelus dei: ⁊ custos tu⁹ vt quã-
cunqꝫ reꝫ postules impetrare va
leas. Quo audito ait beat⁹ Gre.
Si sic deus ꝓpter paruum mu-
nusculuꝫ mee paupertatis fecit:
q̄ta restituet: si in preceptis eius
ꝑmanens: plurima studuero de
pluribus errogare? Et ibi legitur
de magnis elemosynis suis: ⁊ de E
tribus millibus ancillaꝝ xp̄i taꝫ
pro lectis q̄ꝫ pro quottidianis ex
pẽsis ab eo refectis. Episcopi igit
attendere debẽt: ꝙ sunt successo
res apostoloruꝫ qui distribuebãt
cuilibet prout opus erat de his q̄
ponebantur añ pedes eoꝝ: actu.
viij. ⁊ ꝙ sunt rerum pauperũ dis
pẽsatores ⁊ patres pauperꝝ spũa-
les: ⁊ debitores: vt de reb⁹ coruꝫ
illis elemosynas largiantur: ait
Ber. in epistola ad Abbatẽ Gu
lielmũ. di. ꝙ in gentilib⁹ gentilis
arguebat. Dicite inquit põtifices
in sacco quid facit aurũ: qđ scilꝫ F
est ad cõeꝫ vtilitatem: vel paupe
rum necessitateꝫ releuandã. Au-
rum inutiliter est in sacco cuꝫ eo
pauperũ necessitas non releuat.

Nec solum debent elemosynas facere pauperibus hostiatim mē dicantibus sed alijs subditis ꝛ pa rochianis penuriam patientib⁹: ꝛ illam cooperiētibus pro pudo re vel verecundia quibus pium
G est subuenire. Unde legitur in vi tis patrum libro. ij. parte. xiij. de quodaʒ episcopo qui accepit gra tiam vt singulis petentibus ele mosynaʒ daret. Et cū venissʒ ad eū mulier quedam vestita vete rib⁹: apiēs manū voluit dare m̄ tū: ꝛ clausa ē man⁹: ꝛ leuauit pa
H rū. ꝛ vēit alia mulier bene iduta: Qui vidēs vestes eius misit ma num volens dare paruꝫ: q̄ aper ta est: ꝛ leuauit multum. Quod admirans inquisiuit de illis mu lieribus ꝛ inuenit ꝙ illa que bo nis vestibus vtebat̄: de honestis mulieribus erat: ꝛ ad paupertatē deuenerat: sed pro opinione na talium suoruʒ induebat se bonis vestibus. Alia vo: causa questus vestierat res vetustas. Un̄ ꝛ fre quenter magis piū est subuenire nobilibus pauperibus vel hone stis suam paupertatē pro verecū dia dissimulantibus ꝛ cooperien tibus: q̄ mendicantib⁹ hostiatiꝫ
I ꝛ effronter petentibus: Et de exē plis errogandi elemosynas pau peribus legit̄ in vita Johannis elemosinarij per totū. Ubi narra tur de illo: q ad dn̄m ait. Uidea mus dn̄e: qs prius defficiet: vel tu in dando mihi vt errogem vl̄ ego dando pauperibus que das mihi. Unde ꝛ mīas sibi despon sauerat: vt dr̄ ibidem.

¶ Caplm. decimū. Qd̄ ep̄us sit hospitalis in domo sua.

e Et non solum dʒ esse ep̄s elemosynarius errogan do elemsynas paupibus mēdicantibus sed debet esse ho spitalis. oib⁹ supuenientib⁹ ƀm ꝙ pcepit Apo. ad thi. oʒ ep̄ʒ eē ho spitalē Sup qd̄ Hiero. dicta epi stola di. ꝙ hoc pcepto Abraaʒ ꝛ
K Loth angelos hospitio suscepe runt. q. s. hospitalitatē dilexerūt Geñ. xviij. Un̄ Hebr. xiij. Per hāc qdā angelos suscepert̄. Ho spitalitas. n. est ī oībus ꝯmendā da. Naʒ sacra res est mensa hos
L pitalis ait Sen̄. iiij. de bn̄fi. c. xix. Nec hospiti suo dʒ aliqs esse in gratus prout ait ibi: de milite hos piti ingrato: ꝛ iō vitupato. Et idē Tul̄. ij. de offi. c. ij. Recte laudā da est hospitalitas. Est eni vt mi hi vr̄ valde decorū patrie: donū hominum illustriū. Et hoc etiaʒ apud gentiles prout ait ibi. di. Sy monem Athenis hospitalē fuisse ꝛ instituisse: ac vilicis imperasse: vt oia preberentur his qui in vil
M lam suam diuertissent. Loquitur ibi de illis q vocabant̄ Laciades ¶ Similiter de hoc Ambr. iij. d̄ offi: vbi ponit exemplū de Leui ta iudic. xix. Tā ergo in sacra scri ptura q̄ in libris gentilium hos pitalitas semper laudat̄. i. pe. iiij. Hospitales inuiceʒ sine murmu ratione. Unde Hugo. Hospes

N dr: hostium petens: quasi hostio pedem inferat. Antiquitus enim qui recipiebat: et qui recipiebatur venientes ad hostium ponebant pedem in eo: et affirmabāt quod vnus alium non deciperet. Et sic vterqꝫ ponens pedē: amicitie pactum firmabant. Unde et facilis: benignus: aptus: et qui aduentuꝫ
O amicorum non subterfugeret: sꝫ eis ad hostium libenter se exponit dr hospitalis. Unde et hospites non solum sunt inuitandi: sed etiam ad hospitiuꝫ trahendi: exēplo Abrae et loth vt dictum est: et exemplo discipuloruꝫ: qui coegerunt xp̄m dicentes. Mane nobiscum quoniā aduesperascit &c. Super quod Greg. li. ij. Omel. iij. dicit. ꝙ non solum sunt hospites inuitandi sed etiaꝫ trahendi.
P Unde narrat. Joannes Cassianus lib. ix. collocationū de quodā: q si p̄ quinqꝫ dies ad eius cellā nullus fratrum aduenisset: refectionem differebat. Et tūc sabbato vel dominico ad ecclesiam ꝓcedebat: vt si quem peregrinū reperisset: ad cellā redduceret: non tam illius necessitatis obtentu ꝙꝫ sue humanitatis gratia. Unde et irrationabilia debent hoies sollicitare ad hospitalitatem. Ait eni
Q Ambr. exam. Omeli. v. Discant hoies hospitalitatꝭ iura fuare: et ex auibus cognoscant quid religionis sit hospitib⁹ defferendū: q̄ obsequia deputanda. quibus cornices obsequia sua negare nō solent. Ait enim ibi ꝺ ciconiis. ꝙ simul ferunt: vno agmine proficiscuntur: si qua pergenduꝫ putant Quas cornices deducunt ac dirigunt: et velut quibusdam turmis stipantib⁹ prosequunt: et q̄si hospitio respiciunt. Ideo ait ibi Ambro. Nos his ianuas claudimus quibus aues alas suas conferunt qꝫ adiuuamenta ciconiis aduersus inimicas aues cornices conferre dicunt: et per interualla temporum residere in eisdeꝫ locis ciconie cum cornicibus reperiunt
Sic ergo discamus: hospiciū dare peregrinis exemplo auium p̄dictarum. et etiam exemplo hominum infidelium. Ut enim ait
R Policratus li. viij. c. xiij. infideles consueuerūt aduersus hostes etiam cum proprio periculo patrocinari hospitibus quos infra quatriduum hospitio suscepissēt. Notā eni criminis contrahebat quisquis añ quintā diem hospiti peregrino humanitatis patrocinium denegabat. Ob equitatem enim hospitibus exhibendā: hospes antiquitus dicebat quē nunc dicimus peregrinum. Cui q̄sqꝫ fuerit inhumanus: de iure antiq̄ iniquus est vt ait ibi: Uñ de hospitalitate sacerdotis ydolorum legit li. vij. ecclesiastice hystorie. c. xxiiij. ꝙ cū Grego. ep̄s vrgente temporis procelle angustia in alpibus: in phanum Apolinis di-

uertisset a sacerdote: Iz prophano
officiosissime exceptus est. Post
cuius discessuz accessit sacerdos
S ex more poscere consulta et respó
sa.s.ab ydolo. Sed nihil inde re
sponsi veniebat. Iterum et iteruz
sacerdos victimas repetit: et nihil
ominus semp silentium pmane
bat. Cumqz sacerdos stupore estua
ret in somnis demoniū apparés
se nihil posse fatetur. Percūctā
tiqz cām ait. aduentu Greg. epi
se esse expulsum. Et cum perqui-
reret sacerdos: qp remedij daret:
ait: non aliter licere sibi ingredi
locum illū: nisi Greg. permisisset
Quibus auditis sacerdos secut⁹
est beatum Greg. et ad eum per
ueniens: rem ex ordine pādit: hu
manitatis sue atqz hospitalitatis
gratiam āmonuit querellam nu
minis expóit: ademptā facultaté
questus sui deplorat: ac reddi si
bi oia in pristinum statum depo
scit. Scribit beatus Greg. eplaz
in hec verba Grego. Apollini. p
T mitto tibi redire ad locum tuum
et agere que consueuisti. Quam
epistolam cum posuisset iuxta si-
mulacrum affuit demon respon
sa poscenti. Quod ille admirans
et dicens penes se: qp Grego. erat
maior illo: clausis ianuis phani
adijt Greg. et prostrauit se ad pe-
des eius: rogans: vt illi se deo of
ferat: cuius virtute Greg. dijs gē
tium imperabat. Qui cum insta
ret: cathecuminus factus est ab
eo: et postea liberatus: et in tantū
vite merito ac fidei virtute profe
cit: vt ipse in episcopatu btō Gre
go. successor extiterit. Laudanda V
igitur hospitalitas sacerdotis in-
fidelis: veneradaqz sanctitas pō
tificis miráda quoqz pietas Sal
uatoris: dictum sacerdoté iustifi-
cantis: et cōmendanda hospita-
ti gratitudinis vrbanitas prefati
episcopi erga humanitatem hos-
pitantis. Fuerunt eniz antiq mul
tum grati hospitib⁹ suis: et hospi
tatorum ingratitudo fuit multuz
reprehésibilis apud eos. ait Seṅ
iiij. de bnfi. c. xxviij. Ubi ait de q X
dam milite naufrago: q cuz esset
in possessionez cuiusda appulsus
receptus ē ab illo triginta dieb⁹.
Recedens vo ait. Referam de te
gratiam: si contingat me videre
imperatoré. Cumqz venisset ad
Philippuz regem macedonuz
petijt sibi dari predia illius a quo
fuerat hospitat⁹. Quod ille fecit
Alius vo expulsus: non sicut ru-
sticus iniuriam tacitus tulit: sed Y
regi omnia intimauit. Qui man
dauit: vt omnia priori domio re-
stituerent: et militi improbissimo
et hospiti ingratissimo stigmata i
scriberent hoiez ingratū testātia.
¶ Similiter narrat Vale. li. v. c.
i. de quodam: qp cuz esset ab alio
humanissime hospitatus: hospi-
tem ad pugnam prouocauit. Il-
le vo cum esset viribus corporis
et animi virtute superior: monet

Z ingratum voluit, magis ꝗ̃ vince
re. Tuum inquit ſit crimen: hoſ/
pitem occidere voluiſſe. Meuz
autem non erit. vt hoſpes ſit occi
ſus. Cum ergo hoſpitalitas ſit in
omnibus commendanda. mul/
to magis in epiſcopis ⁊ eccleſia/
ſticis q ſunt rerũ diſpenſatores vt
dictum eſt. Unde ⁊ beatus Gre/
go. electõez cuiuſdã q̃ſi auari dr
A reprobaſſe: eo ꝙ audierat eũ ad
charitatẽ domus ſue exercendaz
neminẽ inuitaſſe: prout ait Po/
licratꝰ vbi. s. Omnes enim ſunt
recipiendi: ne boni excludant̃: ait
Augu. epſa. lxxvij. ⁊ Criſo. ſuper
Mat. Omel̃. lx. Ideo de vidua
dr̃. i. Thi. v. Si hoſpicio recepit.
⁊ de hoſpitalitate in vitis patruz
parte. i. per totum. vbi mira nar/
rantur de hoſpitalitate ſanctoruz
patrum antiquorum: ⁊ ſupra pᵗe
prima vbi de principis hoſpita/
talitate. in hoſpite autem ſumme
B cõmendanda eſt illaritas. Unde
ſm fabulam Jupiter ampliꝰ ac/
ceptauit hoſpitium pauperis euz
illariter ſuſcipientis ſm illud poe
te: Super omnia vultus acceſſe/
re boni: nec inhers pauperis vo
luntas. Hec enim illaritas ẽ deo
accepta. qꝛ illarem datorẽ diligit
deus. i. cor. vij. c.

Capl̃m. xi. Qđ menſa epiſco
pi reſulgeat honeſtate ſancta.

T qꝛ nulla hoſpitalitas ẽ
accepta: niſi fuerit gra/
ta vrbanitas in hoſpituz
ſuſceptione debita liberalitas in
neceſſariorum ſubminiſtratione
⁊ modeſta illaritas in vultus ⁊
geſtuum conuerſatione: ideo epi
ſcopus ⁊ vir eccleſiaſticus debet C
eſſe cum hoſpitibus in menſa: re
ligioſa illaritate iocundus: libera
litate munificus: ⁊ celeſti colatio
ne affabilis: alimentis celicis pa/
ſcendo aĩas: ſicut corporalibus
corpora paſcit: Exẽplo beati Au
guſtini đ q̃ legit̃ ĩ vita ſua: ꝙ hoſ
pitalitatem ſemper exhibuit: ⁊ in
ipſa menſa lectionem magis ꝗ̃
epulationem vel potationez di/
lexit. Nulla verba mala ſuſtine/
bat: nullas detractiões. Unde in
menſa ſua ſcripti erant hi verſus
Quiſqs amat dictis abſentũ ro/
dere vitam. Hanc menſã indi/ D
gnam nouerit eſſe ſibi. Omnez
conuiuiam a ſuperfluis ⁊ noxijs
fabulis abſtinere docebat. Et ne
quis facili iuratione in periuriuz
incidiſſet ⁊ in eccleſia pdicauit.
⁊ in ſuis inſtituit ne qs iuraret ad
mẽſaz. Et q lapſus eẽt in vnũ de
ſtatutis pdebat potionẽ. Erat eni
numerus poculorũ ſuis prefixus
Conſimiliter narrat Hieroni
mus de bono epo q appoſita q̃/
qꝫ libabat in menſa: vt ſuperſtitio
nez fugeret: ⁊ continẽtiã ſeruaret
Sermo eius: ⁊ omne conuiuiuz E
de ſcripturis erat: aut libenter au
dire: aut verecunde reſpondere:
praua vo acriter cõfutare: di. p u
t are contra ſe: magiſqꝫ docere ꝗ̃

vincere &c. Hec sunt fercula celestia: hec pocula sacra que debent ministrari: & propinari in mensa episcopali. Hec sunt ornata magis
F ornantia mésam quam vasa aurea vel argentea q utinam multi epi in mensis suis haberent exéplo beati Aug. de quo legit i vita sua: qp coclearijs tm̄ argéteis utéß vasa cetera quibus mése cibi inferebant testea & marmorea fuerunt: non tam necessitatis inopia quam proposito voluntatis. q. r. s. vivebat in voluntaria paupertate. Unde & plebi dicebat: se malle ex collectióib⁹ plebis viuere quam possessionū curā vel gubnationé pati. Et cū ecclie pecunia deficeret.
G hoc populo nuntiabat: non se habere qd pauperibus erogaret. ¶ Econtra est de multis. qui cumulant vasa aurea & argentea in mensis & parū cogitant de pauperibus q forte non habent vasa lignea. De quibus bene Ber. super Cañt. omel. lxxv. Unde hanc illis exuberare estimas rerū affluentiá. vestium splendorē: & con
H geriem vasorum aureorū & argéteorū nisi de bonis sponse? Non autem sic fuit de illo rege de quo legit: qp noluit vti nisi vasis fictilibus Unde versus. Fictilibus cenasse ferūt Anathoclea regé. Et q albato sepe onerasse luto. Et q renti cám respondit. Rex cū sim Lidie figulo satis genitore. Fortunam reuerenter habe quicunq repéte. Diues ab exili progrediere domo.

¶ Caplm̄ duodecimū. Qd epi scopi cōuiuio desit voluptas & adsit modestia.

Pontifex ergo debet cū hospitibus cōuiuari ad modum phorum & sanctorum: non ad modū popularium & ciuilium. est eni triplex conuiuiū. s. plebeiū siue vulgare in quo regnat voluptas & vanitas. I
Isa. v. Cythara & lira &c. in conuiuijs vestris: & post dnm̄ non respiciatis & est conuiuium modestum & ciuile: in quo regnat socialitas & honestas. d quo Poli. li. viii. c. ix. Ciuiliter cōuiuare é illari vultu: larga manu: diligenti officio ametiare conuiuium: & qd in v sunt suppetit: habita consideratione loci & temporis singulis dispensare: non ex tristitia aut ex necessitate. In quo conuiuio difficile est abstinere a peccato saltē leui seu veniali. Et est conuiuiū phicum. De quo ibidem. Conuiuia phica sūt oia castigata & in su
K is regulis limitata. Socratē nō reuocant: ne positiuam iustitiam exequat: nec Platoné a naturali inqsitione Thimeum non prohibet causas rerum omniū aperire: nec aliquis a quocūq virtut officio retardat. In tali conuiuio apud phos regnabat veritas: apud sanctos regnat & veritas & charitas. Unde & Saluator ait

discipulis. Nõ grauent corda ve stra crapula et ebrietate. qn. s. vi res possint libere operibus suis i tendere absq; impedimento. Il li sancti epulabant in azimis sin ceritatis et veritatis: et modo cum deo epulantur in delitijs eternis.
L Secura. n. mens q̃si iuge cõuiuiũ puer. v. Comedunt. n. d panib⁹ quos sapientia proponit in mẽsa et bibunt de vino qd̃ miscuit. pro uer. ix. religiosa maturitate gau dentes ad imitationẽ illius ppli. Judith vltimo. Populus erat io cũdus s3 faciẽ sanctoꝝ. ¶ Qua liter autem conuiuia antiqui ordi nabãt narrat Val. li. v. c. i. di. Cõ uiuium sollẽne maiores institue runt: cui p̃ter cognatos et affines
M nemo interponebatur: vt si qua inter necessarias personas que rela esset orta: apud sacra mense iter hilaritatẽ aioꝝ: fautorib⁹ cõ cordie adhibitis tolleret. Sene ctuti iuuentus ita cumlatum et cir cunspectum honorem reddebat tanq̃ si maiores natu: adolescen tium cões essent patres. Eo mo do circa iuuenes senectus. cũ ali quem ex pluribus cõiunctis: aut propinquum aut amicum ad cu riam deducebãt: affixi valuis ex pectabant: donec reducendi et of
N ficio fungerent: q̃q̃ voluntaria statione et corpora et aios ad pu blica officia impune sustinẽda ro borant: progressusq; breues inul cem virtutũ suarũ: verecũda la boris meditatiõe ipsi inuitati ad mensam diligenter querebãt. qui nam illi cõuiuio interfuturi essent O
ne senioris aduentum discubitu precurerent: sublataq; mensa p̃o ris consurgebant. Cene quoq; tẽ pore q̃ parco et modesto sermo ne solliciti sunt vti maiores natu in cõuiuijs: ad tybias egregia suo rum opera carmine cõprehensa pangebant: quo ad ea imitanda iuuenũ uirtutẽ alacriorem redde rent. hec Val. Curialis ergo vr banitas antiquorum in conuiuijs statuendis et rationabilis ordina bilitas: et vtilis cõmoditas. Nec mirum: q2 phia est tocius ciuilita tis et omniu3 agendoꝝ magistra Unde et ipsa sapiẽtia patris docu P
it instituere conuiuiũ qñ ait Lu ce. xiiij. Cum inuitatus fueris ad nuptias recũbe in nouissimo lo co. etc. Et omnes ad conuiuiũ in uitauit. Luc. xviij. Homo quidã fecit cenã magnã. et honestos vo luit eẽ cõuiuas Math. xxij. Quo modo huc intrasti non habẽs ve stem nuptialẽ. ¶ Episcopi ergo imitent sũmum pontificem Je sum xp̃m in instituendo cõuiuia et in inuitando ad ea: et legi faciãt egregia facta scõꝝ patrum in mẽ Q
sis suis que describunt in scriptu ris sacris: excludendo cantica va nitatis. carmina seclaritatis: et hi strionica spectacula curiositatis: vt sic sint dformia eoꝝ cõuiuia a vulgarib⁹ et plebeis. De alijs vo

virtutibus quas ait Apo. esse necessarias episcopo supersedeo ad presens: cuz de illis Hieronym' sufficienter determinet epla: xliij. r. xliiij. r de quibus in glosa prime. Thi. ij.

¶ Quarta distinctio. De officijs ecclesiasticorum.

¶ Caplm primu de dispesatione sacramentorum qua habent episcopi r curati.

Habito quales esse debent ecclesiastici communiter videndu est de officijs eoru r specialiter de tribus que

R sunt: sacramenta diuina dispensare. Precepta dei denuntiare. pias r iuges orationes coram deo pro populo presentare. In quoru figura ait ter dns Petro pasce pasce pasce. Jo. vltimo. Eorum eniz est sacramenta dispesare cuz sint sposi ecclie: vt generet filios dei r ecclesie. Unde Grego li. vltimo Registri i fi. Censemus eos qui apostolorum figura tenent predicare: baptizare: communionem dare penitentes suscipe: peccata soluere Math. vltimo. Euntes in mundum vniuersum predicate

S euangeliu docetes omnes getes r baptiçantes eos rc. Joanis. xx. Quorum remiseritis peccata remittuntur eis. rc.

¶ Capitulum secundum. De veritate predicabilium: r obligatione ad predicandum.

Item ipsoru est dei documenta denuntiare: r ea populo predicare. Job. xxxj. Si aduersum me terra clamat: r cu ipsa sulci eius deflent. Si comodi fructus absqz pecunia. rc. Ubi Greg. mor. xxij. in fi. multuz. Uni ait. Qd terram clamare: est contra regentis iniustitiam subditos dolere. Et fructus absqz pecunia comedit: qui comoda ecclastica

T ad vsum corporis accipit: sed exhortationis ministeriuz populo non impendit. Sequit. Quid ad hec nos pastores dicim': q officium quidem precois suscipimus: sed ecclastica alimenta muti comedimus? Exigimus qd nostro debet corpori: sed non ipendimus quod subditoru debet cordi Eze. iij. Audies verbuz ex ore meo: r annuciabis eis. Ibi Greg. li. i. Omel. xi. Prepositi' sine culpa non est: quando vba vite no audiens ex sua culpa morit sub-

V iectus. Nunc ipse occidit. qr euz morti tacendo tradidit. Ubi eni subiectus ex culpa sua morit: ibi his qui preest quia tacuit re' mortis inuenit. Tot occidimus quot ad mortem ire tepidi tacentes vidennus Luc. x. Dignus est enim operari' mercede sua. Ubi Gre. li. i. omel. xviij. Pensemus qte danationis sit sine labore merce

X dem laboris suscipere. Et. Hier. epla. xliij. dicit: q doctrina a sacerdotibus expectatur: r veteris

precepta sunt legis: ⁊ ad Thimo teum plenius legit op3 episcopu3 ⁊c. amplectentem eum q̄ b̄m do⁊ctrinam est fidelem sermonem: vt potens sit exhortari sana do⁊ctrina. ⁊c. Ideo Osee. iiij. Quia: repulisti sciam: repellam te ne sa⁊cerdotio fungaris mihi. Sic̄ eni sensibiliter patet: militie stipēdia recipere a non militātibus: mer⁊cedē pastorum suscipere a nō cu stodientibus gregem conducto⁊rem mercedē accipere a nō labo rantibus in vinea: iniustū ē ⁊ im pium. Sic ⁊ iniustitia magna est accipere a populo precia pecca⁊
Y tor: ⁊ non habere cura3 debita3 d̄ ipso nec soluere debita officia. Ideo ait Apo. Quis vn̄ mili⁊tat stipendijs suis? Aut quis plan tat vineā: ⁊ de fructu illi⁹ nō edit. Quasi dicat. Illis debētur stipē⁊dia ecclesie qui militant pro ea: ⁊ eam plantant: ⁊ pascunt. Vn̄ ait ibi. Si seminauimus vobis spūa
Z lia: non est magnu3 si vestra me tamus carnalia. Et de hoc Gre. vbi. s̄. multū ⁊ mor. xxij. Et super euangeliu3. dicta Omel'. ⁊ super Ece. vbi. s̄.

Capl'm tertiū. De sanctitate vi te predicantium ⁊ virtuositate.

Et vt p̄dicatio sit fructuo
e sa: oportet q̄ sit sanctitas ⁊ perfectibilitas a p̄te pre dicantis: q̄ peccatori dixit deus: quare tu enarras iustitias meas ⁊ assumis testamentū meum per os tuum? predicatores enim sūt
A organa veritatis ⁊ aliquando ser⁊ mo subtrahit culpa predicantis: aliquando pro culpa auditorum: ait Greg. mor. xxx. in fi. Tūc eni est sermo viuax ⁊ efficax: cum est predicantis pura sanctitas: ⁊ vir tuosa pfectibilitas: Sicut de bea to Stephano Act. vij. dr̄. q̄ non poterant resistere sapie ⁊ spūi qui
D loquebat. Et de hoc narratur li. x. Hystorie ecclastice: q̄ cum sancti patres conuenissent ad cō cilium Nicenum: ⁊ ibi essent ph̄i ⁊ dialetici: quorum vnus nonsi⁊ctu3 cū episcopo in dialetica mo⁊uebat in tantu3 q̄ fiebat ingens spectaculum conuenientibus ad audiendū: non poterat concludi ph̄us aut astringi. Tanta enim B dicendi arte obiecta. omnib⁹ oc⁊currebat. q̄ vbi maxie putabatur astrict⁹: velut anguis lubrica la⁊
E beret. Quod videns qda3 ex cō fessoribus vir simplex ⁊ nihil ali⁊ ud sciens nisi Jesum xp̄m: ⁊ hūc crucifixum popolcit: se cum ph̄o sermocinari. Quod audientes il q̄ nouerant eius simplicitatē: no⁊lebant pati: ne risui efficeret san⁊cta simplicitas. Sed ille perstitit mouens sermonē ⁊ dicēs. In no mine Jesu xp̄i: ph̄e audi me: ⁊ q̄
F vera sunt. Deus vnus est q̄ fe⁊cit omnia: ⁊ creauit virtute verbi sui. Hoc verbum est sapientia: quem nos dicimus caro factū. Et filius natus p̄ passione3 ⁊ mortē C

nos a morte

nos a morte liberauit: et resurrectione sua vitã nobis eternã promisit. Quem omniũ iudicem expectamus. Credis ita phe. At ille velut si nunquam vllũ sermonem ꝯdicendi didicisset: ita stupefact⁹ virtute verborũ: ac mutus: hoc solũ ad omnia potuit respõdere. Ita sibi videri: nec aliđ posse magis esse verũ. Cui senex. Si hec ita credis: surge sequere me: et xpi fidei signaculũ suscipe. Et cõuersus phus ait ad omnes. O viri eruditi: dũ verbis mecũ res gesta est: verba verbis opposui: et que dicebantur: dicendi arte subuerti. vbi vero virtus pro verbis processit ex ore dicentis: nec veritati resistere: nec hõ aduersari potuit deo. Et ideo si qs vestrũ potuit in his que dicta sunt sentire que sentio credat xpo et sequatur hunc senem in quo locut⁹ est deus. Et ita phus: xpian⁹ factus tandem gratulatus est: se esse victum.

E ℂ Consimiliter legit libro. ij. hystorie tripartite. c. viij. vbi dicitur ꝙ cum disputationis delectatiõe traheretur negociũ fidei vnus e confessoribus laycis obuiauit dicens. Audite. Xps et apostoli nõ nobis artem dyaleticam tradiderunt sed doctrinam euangelicã: fide pura et bonis operib⁹ obseruandam. Hõ dictũ omnes approbauerũt: et dyaletici cessauerunt.

F ℂ Ibidem legitur. ꝙ vnius magnificẽtia sermonis illuderet sacerdotibus quidã senex simplex hoc non ferens accessit proferre sermonẽ. vnde fuit formido magna maturioribus. In noĩe dñi inquit o phe audi dogmata virtutis vnus ẽ creator omniũ: et verbum eius quo creauit omnia: quẽ filiũ nominamus: cũ hoc credimus. Noli inuestigare studiũ. et si credis hoc: respõde. At ille stupefactus: credo inquit: et mutat⁹ est ineffabili virtute. ℂ Ibidem legitur: ꝙ cum Constantinus imperator venisset Bisantium et phi vellent disputare cũ Alexandro Constantinopolitano episcopo đ dogmate veritatis. Et cũ eẽt vn⁹ ex omnibus electus omniũ consensu: et alij silentes deberent intendere: ait illi sanctus epus. In nomĩe iesu xpi impero tibi ne loquaris. Sicqz factum est. vt enim

G eius audiuit sermonem obligato ore conticuit. An non igitur hoc maius miraculum: an vt lapis: violentia verbi diuideret: quod aiunt Julianũ fecisse Chaldeum. vt dicit ibi. ℂ Predicator ergo si vult vt verbũ eius sit efficax: hauriat fluenta gratiarum a deo: quibus se impleat: et amore diuino ferueat: ipsũqz verbi auctorẽ exoret: vt verbo suo virtutẽ tribuat ad corda auditorum penetranda. Hominis enim est preparare animum: dei autem gubernare linguam: puer. xvi. Vere enim dñs dabit verbum euangelizantibus

virtute multa: illis scilicet q sunt
vere euãgeliçãtes. ¶ Hanc gra
tiam habuerũt sancti quidam a
H summo magistro: qui verba pro
ferebat ꝭm auditorum qualitatem
vnde Haymo. sup primã ad cho
rinthios. In vita inquit sancti Ce
sarij legitur: ꝙ spũs sanctus ser-
monem eius disponebat vt oium
conscientias verbis ꝑcuteret: q̃si
si auditores sibi eas mãifestasset
¶ Ibidem narrat: ꝙ quidã ado
lescens hõ scelestus: beato Au/
gustino ꝑdicante intrauit: statiꝗ
ipso non attendente: sermo eius
I versus est ꝯ vitia illius. Qd ille
considerans a deo sibi reuelatum
esse de se credit: ⁊ emẽdatus est.
¶ Similiter idẽ narrat de se. vi.
confessionũ: ꝙ ipso docente aliꝰ
intrauit: ⁊ ille non cogitãs: de lu
do cui ille erat intentus cũ irisio
ne mordaci locutus est. Qd ille
in se rapuit: nec ꝓpter aliud q̃z ꝓ
pter se hoc dixisse credidit: ⁊ qd
alius acciperet ad succurrendũ:
ad se ardentius diligẽter ipse ac/
cepit scilicet exiuit de illa fouea:
K vt apte tibi scilicz deus: ait Aug.
tribueretur eius correctio. ꝑ me
quidem illam scilicet necessitatẽ
operatus es. loquitur ad deũ ⁊c.
¶ Consimiliter legitur de eo in
vita sua: ꝙ eo docẽte: sermo eius
ꝓcessit infra errorẽ manicheorũ
Et cum sederet ad mensam dixit
L socijs: se admirasse de hoc. Et cũ
illi idẽ dicerent: credo inquit: do

minũ aliquẽ curasse ab errore: in
cuius manu nos ⁊ sermones no
stri sumus. Et post biduũ: venit
ad eum quidam flens ⁊ cõfitẽs
se fuisse manicheum: quousꝗ au
diuit eũ loqui in ecclia. Quia ca
tholicus est: ⁊ postea presbyter.
Pro quo ipse gratias egit deo.
¶ Humiliter igitur ⁊ feruenter
oret predicator: vt deus sermo/
nes eius dirigat pro vtilitate au/
ditorum. Nec sibi tribuat in ali/
quo: si sint conuersi ad deum oc/ M
casione sermonis sui: qr ipse deꝰ
ꝯuertit populũ suum ad se ꝑ sim
plices sicut per sapientes. Stulta
enim mundi elegit deus vt confũ
dat sapientes. i. cor. ¶ Unde legi
tur libro. x. ecclastice historie: ꝙ
gens hyberorum que sub axe põ
to iacet per vnam captiuã mulie
rem conuersa est. Fuit enim apd
eos vt dicitur ibi quedam capti
ua fidelis: ducẽs vitam sobriam
⁊ pudicam. iugiter orans. Cumꝗ
quereretur ab ea: quid hoc vellet
respondit simplr: se xp̄m verum
deũ hoc ritu colere. Erat aũt ibi
mos: ꝙ cum paruulus egrotaret:
circũferebatur a matre ꝑ singu/
las domos querendo remedia. N
Et sic semel venit vna cum filio
egroto ad domũ vbi captiua hec
erat: ⁊ q̃siuit ab ea si sciret aliqd
remedium. Que respondit: nihil
aliud se scire remedij. Sed xp̄m
quem colebat affirmauit posse da
re salutem. Cũꝗ ciliciũ suum par

tulo superposuisset: et orationem fu-disset ad deū: sanuz reddit infan-tem matri. Cuius facti fama dis-currit per omnes vsqꝫ ad aures regine. Que cum grauamine eēt afflicta rogauit captiuaz duci ad se. At illa non abijt: ne presume-ret amplius ꝙ sexus pmittere vi-deret. Ipsa vo regina fecit se de-ferri ad eius cellulam: et sanata ē eo modo quo puer predict⁹. Cui predicauit: xp̄m auctorez esse sue incolumitatis et vite: qui dat om-nibus vitam. Que regina narra-uit omnia regi: qui iussit: illi mu-nera defferri ꝓ salute coniugis. Cui regina. Nihil hoꝝ dignatur accipere. Aurum despicit: argen-tum respuit: et ieiunio q̄si quodā cibo pascitur. hoc solū muneris ei dabimus: si xp̄m deum suum colamus. Qd rex distulit donec quadam die iuit ad venandum Et cū tenebre essent densissime: et cōmilitones eēnt quasi errātes et ipse solus circundatus densissi-ma obscuritate: ait. Si vere de⁹ est xp̄s: quem vxori mee captiua predicauit: et liberet me de his te-nebris: eū vt deū colam. Que vt mente deuouit: dies reddita est: et incolumis rediens totū factum regine narrauit. vocata quoqꝫ ca-ptiua: docuit eos modū supplicā-di xp̄o: eccliam fabricari monuit formāqꝫ descripsit: et omnes cre-diderunt dn̄o iesu xp̄o. Cūqꝫ co-lumne deberent in ecclesia collo-cari: nec vna leuari posset: capti-ua in oratione pernoctauit: et ma-ne cum rex veniret: vidit colūnā super basem suam librate suspen-sam: et cūctis videntibus sup ba-sem deposita est. Cū aūt omnes credidissent: et ecclesia cōstructa esset: legatio missa est ad Constā-tinū imperatorem: vt mitteret sa-cerdotes ad implendū mun⁹ dei ceptum. Qd et ille fecit cum gau-dio et honore. ¶ Magnifica er-go potentia dei: et mirifica miseri-cordia eius q per vnaz captiuam fidelem totum regnuz conuertit ad fidem: vt sibi soli honor attri-bueretur. Sanctitas ergo et vite perfectibilitas plus efficiunt in p̄-dicatore: vt vtiliter p̄dicet ꝙ scie-lumiositas. Jō Jsa. xl. Sup mō-tem excelsum ascende tu qui euā-gelizas syon. i. super eminentiam vite prout exponit Grego. super Ezech. vbi. s.

¶ Capitulū. iiij. Qd predicatio sit f̄m auditorum exigentiam or-dinata.

Item debet esse predica-tionis distincta ordina-bilitas pro auditorū qua-litate et capacitate: ait Greg. vbi. s. di. q predicator pensare debet qd et quibus loquatur. De quib⁹ bene loquatur: ponens exempla de medico: qui debet considera-re quomodo sit vuln⁹ feriendu3 qd medicamētum apponenduz. Et similiter de agricola: qui pri⁹

consideratterre qualitatem q̄ se men iaciat. Prouide ergo predicator ꝯsiderare debet auditorum capacitatem & qualitatem: ut s3 hoc sermonē proferat: exemplo saluatoris qui ait discipulis. Jo. xvi. Multa habeo vobis dicere que non potestis portare modo.
S Job.xxvi. Qui ligat aquas in nubibus. Ubi Gre.mor.xvij. ut scilicet non inundatione sciētie sed moderata distillatione foueātur auditores. Nam per nubes predicatores: & per aquas sciētia predicationis innuitur: ut ibi exponit Et Job.xix. Sup illos stillabat eloquium meū. Ubi Gre.mora. xx. In hoc videtur indita sapien
T tia magistrorum. Debet enim subtiliter qui docet ꝑspicere: ne plus studeat predicare q̄ capiatur ab auditore. Et Job.xxxviij. Quis dedit gallo intelligentiam? Ubi mora.xxx. Gallo intelligentia tribuitur: cū doctori veritatis discretionis virtus ut nouerit quibus: quid: & qn̄ proferat diuinitus ministratur. Non enim vna eadēq3 est ꝯctis exhortatio: q2 nec ꝯctos par morum qualitas astringit. Sepe enim alios inficiunt que alijs prosunt. Et ponit exempla plerūq3. herbe que hec animalia refi-
V ciunt: alia occidunt. Et lenis sibilus equos mitigat: & catulos instigat. Medicamētum qd̄ hūc morbum minuit: alteri vires iungit. Et panis qui vitam fortium roborat: paruulorū necat. ¶ Pro qualitate ergo auditorum: formādus ē sermo doctoris: ut & sua singulis congruat: & tamen a cōis edificationis arte nequaq̄ recedat. Ibidē ēt ait: q intente men-
X tes auditorum sunt quasi tensiones cordarum strate in cythara: q̄s tangit artifex plectro: ut reddant ꝯsonam melodiam: licet nō oēs vno pulsu feriantur. ¶ Consil'r debet facere predicator in mentibus auditorum cū plectro rationis: q2 aliter admonendi sunt viri: aliter femine: & sic de alijs: ut ait ibi: & secūdo pasto. per totum ¶ Semp tamen predicator pro
Y uidere debet: q sit predicationis veritas: ut nec adulatione: nec amore: quest⁹ cupiditate: aut pusilanimitate obmittat quin predicet omnibus v̄itatem: exemplo Michee.i. Re.vltimo. Qui cū hortaretur loqui placentia rn̄dit. Uiuit dn̄s: q2 quecūq3 mihi dixerit hec loquar. Propha eni3 docens mendatium: ipse cauda est: operiens scilicet turpitudinem auditorum: sicut cauda turpitudinē
Z animaliū. Jsa.ix. Tali predicatione indigent maxie potentes mūdi. Ait Señ.vi. de benefi.c.xxi. Mōstrabo tibi: cuius rei iopia laborant fastigia: qd̄ omnia possidentib⁹ desit.s. qui verum dicat eis. Sequit. Adulādi certamē ē: & vnū amicorum oium officiū: vna intētio: q̄ quis blandissime fallat

A Ignorauerunt scilicet potētes v l res suas: dum se taz magnos cre dunt ꝙ audiunt. Et ponit exemplum de Xerse duce exercituum: cui omnes sui promittebāt adulādo victoriam. Solus aūt Damaçathus dixit sibi ver.s. confusionem suam: vt habitum est.s. Cui postea gratias egit: quia solus sibi veruz dixisset: ꝓmisitqz vt peteret ab eo quid vellet. Qui petijt vt curru vectus: capite rectam tyaram gerēs maximā ciuitatem sardis intraret. Miserabilis ergo gens in qua nō nisi vnus inuentus est qui diceret verū re
B gi: ait ibi. Predicator ergo dicit deus. pro anima tua nō confundaris dicere verum. Ecc.x. Qđ constanter fecerunt prophe: apli et sacerdotes: vt patet considerāti sacre scripture seriem. Jō.i. thi iiij. Argue. obsecra: icrepa. ꝛc.

¶ Capitulum. v. Qđ predicatio debet esse virtuosis exemplis cō firmata.

Item ad predicationem cōfirmandam debet eē in predicante opeꝝ perfectibilitas: et exemploꝝ virtuositas. Qui enim fecerit et docuerit: magnus vocabitur in regno celoꝝ Math. v. Et hec est lex ꝑ dicatorū vt impleant que docēt:
C ait Grego. mora. xix. in ꝑncipio. Job. xxviij. Quādo pōebat pluuijs legem. Ibi Gre. loquēdi auctoritas ꝑdītur: quādo vox operenō iuuat. Job. xxxix. Nūqđ nosti tempus ꝑtus hibicū in petris. vbi mor. xxx. dicit Grego. qꝛ oportet vt ꝑdicatores sint fortes in preceptis: cōpatiētes infirmis terribiles in minis: in exortationibus blandi. et sic de alijs q̄ enumerat. Et. ij. pasto. c. xliiij. dic̄ qꝛ ꝑdicator debet plus actib⁹ ꝙ vocibus resonare. Idem sup Can. omel. lxx. validior ex vox operis D
ꝙ oris. vt enim ait phus. ethico. iiij. Actiones sunt credibiliores scilicet sermonib⁹ in pactōibus et actionibus. Et cū dissonant intērimūt verbū: vt dicitur ibidez in textu et ꝯmēto. Et Señ. epistola. cx. Sunt qdā q in signū simulate perfectionis vitia quibus ipsi laborant: in alijs mordent: lacerant: et reprehendūt. ac si ipsi illa vitia non haberent. Cōtra quos Hiero. epistola. xc. ad Rusticuz monachū de institutione vite ait Nulli detrahas: nec in eo te sanctuz putes: si alios laceras. Accusam⁹ sepe que facim⁹: et ꝯ nosipsos diserti in nostra vitia inuehimus muti de eloquentibus iudicantes. Ideo Apo. Ro. ij. In quo alium iudicas: teipsum condēnas. eadem enim agis que iudicas. Sequit. Qui ꝑdicas non furandū furaris: q dicis non mechandū: mecharis. ꝛc. vt eniz di E
cit Señ. epistola. lxx. Turba sapientū plus ex morib⁹ ꝙ ex verbis Socratis traxit. qa plus ho

mines oculis q̄ auribus credūt.
Et Señ.epistola.cx.Sic ista di/
scam⁹:vt que fuerunt verba sint
opera.vbi ponit exemplū bonuȝ
di.ꝙ i tēpestate gubernatoꝛ nau/
fragabūdus nō ꝓdest.Quid in/
quit adiuuare potest rector naui
gij attonitus ⁊ vomitans.Non ē
loquendū sed gubernanduȝ.Di/
G cunt enim hec dicit Plato.hec
zeno:⁊ ingens agmen phoꝝ.Fa
ciant que dixerint:⁊ sua eē mon/
strabunt.Ideo filius dei cepit fa
cere ⁊ docere:actu.pꝛio.erat eniȝ
potēs opere ⁊ sermōe. Luc.vlti.
¶ Capitulum.vi. Qđ oratio pro
populo debet esse assidua.

Debēt similiter viri eccle/
siastici pascere dei popu/
lum fructibus orationū
ꝫm Ber.vbi.s̄.Eoꝛum enim est
oꝛare deum pro populo:ipsum si
bi placando ⁊ cōmendando.ex/
emplo Moysi qui ait.Exo.xxxi.
H Aut dele me de libꝛo vite in quo
me scripsisti:aut dimitte eis hāc
noxiā.Joel.ij. Inter vestibuluȝ
⁊ altare ploꝛabāt sacerdotes.⁊c.
Ideo enim recipiūt a populo de
cimas ⁊ oblationes ad sustētatio
I nem:vt in quiete ⁊ tranquillitate
oꝛent ꝓ populo aduocātes ad de
um pro eo. ꝓpterea debent scire
leges ⁊ consuetudines celici cō/
cistorij:⁊ ante supꝛemū iudicem
efficaciter peroꝛare. Sicut enim
oꝛatoꝛis ꝓpꝛiuȝ est.distincte aper
te ⁊ oꝛnate dicere: ꝓut ait Tuli⁹
pꝛimo de offi.sic est ecclesiastico
rum ante deū spūaliter peroꝛare
Et de hoc Grego.pꝛimo pasto.
c.xix.multum.vbi ait.Sit rectoꝛ
singulis compassione pꝛoxim⁹:
⁊ ꝓ cūctis contemplatione suspen
sus.Sed qꝛ non sic faciunt mul/ K
ti conqueritur dñs. Ezech .xiij.
Non ascendistis ex aduerso:nec
opposuistis vos muꝝ pro domo
domini. Qualiter auteȝ orandū
est hoꝛis canonicis dictum est in
alio tractatu scilicet in dyathario
vtinam autem tales essent sacer
dotes euangelici oꝛando quales
erant legales:De qb⁹ narrat He
gippus libꝛo pꝛimo:ꝙ cū Pō/
peius intrasset hierusalem ⁊ tem
plū inuasisset:stupebat viroꝛum
animositatesq̄:⁊ nūq̄ remissa offi L
cia sacerdotū in medio belli fu/
roꝛe tanq̄ si ꝓfunda pax esset:ni
hil deerat solemnitati sacrificioꝝ
sed victime altaribus imponebā
tur.Intrauerant vrbē Romani:
⁊ tamen nullū intermissuȝ ē offi/
cij genus:tanta erat cura ministe
rij.Sacerdotes enim vsq̄ ad vl
timū in suo numie perseuerabāt
⁊ infulati inter ipas hostias neca
bantur.Ecōtra est de multis ho/ M
die qui pꝛeponūt officia spiritua/
lia volentes comedere cū Hely
crudaȝ carnē sacrificij.i.Re.iiij.

¶ Capitulum septimum. Qua
es esse debēt quibus committitur
animarum cura.

¶ Q: predicta officia ex-
c ercere: non eſt puerorū
ydiotarū: nec inexperto-
rum prouidere debēt prelati ma-
N iores .ſ. epiſcopi: ne talibus con
ferant eccliās qui non ſunt habi
les ad talia officia.. Sed in partē
ſollicitudinis aſſumant viros ſa
pientes ⁊ induſtrios: ſicut preci-
pitur Exo. xviij. c. Prouide tibi
viros de omni plebe potentes ⁊
timentes deū. ⁊c. Et Deut. i. idez
Debent enim ſaltem imitari pha
raonem: q noluit committere pe
corum curaz niſi viris induſtrijs
O geñ. xlvij. Si noſti eſſe in illis vi
ros induſtrios: cōſtitue magr̄os
pecorum meorū. Sz heu hodie
puerulis effeminatis ydiotis: ⁊ le
gem dei ignorantibuſ: aīe ſangui
ne ſaluatoris redēpte cuſtodien-
de ꝯmittuntur. agminibus lupo
rum vndiq; irruentib⁹. Qō pre
uidens deus dicit Iſai. iiij. Dabo
pueros principes eoꝝ. ⁊c. Ideo
Ber. ad Eugeniū lib. iiij. ante fi.
Satis epī ad manū habent qui
bus aīs tradāt: Sed cui comit-
tant facultates ſuas nō inueniūt
P Sequitur. Patientius ferimus
iacturam xp̄i q̄ noſtrā. Quotti-
dianas expenſas quottidiano re
ciprocamus ſcrutinio: ⁊ cōtinua
dñici gregis detrimēta neſcim⁹.
De eſcaruz precio: ⁊ numero pa
nū cū inſtrumētis quottidiana
eſt ratio cū preſbyteris rara cele
bratur collatio de peccatiſ. Cadit
aſina ⁊ eſt qui ſubleuet. Cadit aīa
⁊ non eſt qui requirat. Exemplū
de epō: qui noluit committere pi-
ra cuſtodienda puero: cui commi-
ſit eccliam? Cogitare enim debz
epiſcop⁹. q̄ ipſe eſt ſicut agricul-
tor ⁊ edificator: ⁊ ſic architector
i. cor. iij. Dei agricultura eſtis: dei
edificatio eſtis. Sequitur. vt ſapi
ens architectus fundamentū po
ſui. grandes enim lapides ⁊ qua Q
dratos dz ponere in fundamen
to: exemplo Salomoniſ. iij. Re.
xv. ſcilicet viros virtuoſos: ⁊ tri-
bulationū preſſuris politos. Pa
ſtores eniz ecclie: ⁊ eccliaſtici ſūt
ſuperedificati ſupra fundamētuz
apoſtolorum ⁊ prophetaꝝ. eph.
ij. ¶ Item debet ſtatuere colum R
nas fortes: ⁊ erectas ad ſuſtentā-
dum eccliam: quales ſunt paſto
res ecclie ⁊ prelati gal. ij. in fi. hi
columne erant. Pro quib⁹ pone
re ſtipulas ⁊ feſtucas. i. pueros ⁊
leues perſonas inſania eſt. Exē-
pluz de bono epiſcopo qui rñdit
ꝑncipi petenti ꝓ leui perſona: vt
eum ſtatueret in ecclia dicens: q̄
ſi ipſe peteret ab eo vt poneret fe
ſtucam ꝓ colūna in caſtro ſuo: S
eū non exaudiret. Cum ergo ec
cleſia ſit caſtrum dei: non debet
feſtuca vel calam⁹ fragilis ꝓ co
lumna poni: cū in īfinitū ſit ma-
gis plangenda ruina eccleſie q̄
caſtri materialis. Et qui tales col
locantur: eccliaz deſtruunt. Iſa.
xlix. venerunt ſtructores tui de-

ſtruentes.¶ Item epiſcop⁹ eſt ſi
cut doctor ⁊ magiſter: q̄r ſuperin
tendens vt dictum eſt. Et vt pre
T cipuus doctor eccl'ie que eſt ſcola
ſummi magiſtri: q̄ ait Jo.iij. vn⁹
eſt magiſter veſter. Sed ars ar-
tium eſt magiſter animaruȝ. ait
Gre. primo paſto. c.i. Magnuȝ
ergo vituperiuȝ eſt ep̄o ⁊ pericu
lum ſtatuere ad regimen anima
rum eos qui artem ignorant. Si
enim ignominia eſt magiſtro ar
tium ſcolam comittere ignoranti
artes ⁊ p̄ncipia: ⁊ artis inſtrumē
ta: multo magis ex parte iſta. vñ
Gre. vbi. s̄. Ab impitis magiſte
riū qua temeritate ſuſcipitur: cuȝ
ſit ars artium regimen animaꝝ
¶ Conſimiliter cū ep̄s ſit preci-
V puus medicus: comittere talib⁹
offiīn medicandi periculoſuȝ eſt.
vnde ſubdit ibi: q̄ cogitationuȝ
vulnera: occultiora ſunt viſceruȝ
vulneribus: ⁊ tamen qui ſpiritua
lia precepta nunq̄ȝ nouerunt: ſe
medicos profiteri non metuunt
cum eō̄: q̄ viȝ pigmentorum ne-
ſciūt: medici corporis videri eru
beſcūt. Merito ergo ſunt rei ani
marum qui aīaruȝ curam talib⁹
comittunt. ⁊ qui eas in curam ſu
ſcipiūt. Jō Jſa.iij. eſto princeps
noſter. Qui rn̄dit. Non ſum me
dicus. ⁊c. ¶ Similiter ep̄us eſt
dux aciei ieſu xp̄i ad pugnandū
X ꝯ hoſtes. Cuius eſt eligere viros
expertos ad pugnandū q̄ poſſint
aciem deffendere. vnde cant.iij.
in fine. En lectuluȝ Salomonis
quinquaginta fortes ambiūt: ex
fortib⁹ iſrael: omnes ad bella do
ctiſſimi. Magna ergo fraus eſt
aſſumere pueros ignarros artis
militandi: ⁊ eis dare ſtipēdia que
debentur militibus defendētib⁹
aciem xp̄i. Ait apo.i.cor.v. ꝓuo
cans eccleſiaſticos viros. Quis
vnq̄ȝ militat ſtipendijs ſuis. Cō
ſimiliter poteſt dici quo ad om-
nia officia que ſunt eccl'iaſticoꝝ
quale eſt officiū paſtorale: ꝓcura
torum: gubernatorum. Non ne
in tempeſtatibus eſſet inſan⁹ qui
nauis gubernacula ꝯmitteret in
fantulo ignoranti cunabulū ſuū Y
regere: maxime fluctibus ⁊ tem
peſtatibus ſurgentib⁹: vētis irru
entibus: p̄tes nauis diſſoluētib⁹:
tenebris inuoluētib⁹: ⁊ beſtijs ra
pientib⁹: Cuȝ ergo ſic ſit de naui
eccl'ie in tempeſtatibus hui⁹ mū
di: eius gubernaculū non eſt niſi
induſtrio cōmittendū. Qui etiaȝ
q̄ȝtūcūq̄ȝ ſit induſtrius: dȝ time-
re ⁊ iugiter vigilare: ⁊ artificial'r
gubernare. vñ Grego. li.i. Regi
ſtri. vetuſtā nauem cōfractā indi
gnus infirmuſq̄ȝ ſuſcepi. vndiq̄ȝ Z
fluctus intrat. Jdeo mihi in peri
culo manum orationis porrigas
Si ergo tant⁹ gubernator timuit
in regimine ſue nauis: qualiter ti
mere debet q̄ ignorat manū ad
gubernandum ponere. cum ipſe
dicat regiſtri.ix. nauis guberna-
tor cū aduerſari ſibi ventū cōſi-

cerat fluctus quoſdā directo cla
uo exuperat: ⁊ quoſdam quos ſe
A ſuperare non poſſe pꝛeuidet infle
xo curſu pꝛudenter declinat. Sic
inquit ſanctitas veſtra: quedā cō
peſcendo: quedā tolerando miti
get. Cum igitur talis magiſter et
doctoꝛ nauigij timeat de pericu
lo nauis eccleſie: ſtult⁹ ē quilibʒ
alius: cui cōmiſſa eſt eccleſie gu
bernatio: qui non timet. Et ſic fa
tuus eſt qui indignis cōmittit gu
bernaculum: vt dictu m eſt ꝑus.

¶ Quita diſtictio. Quales eē de
bent iudices eccl'iaſtici.

¶ Capl'm pꝛimū. Qualia debēt
eſſe coꝛum iudicia.

q Uales autem eſſe de
bent iudices in repu
blica eccl'iaſtica: q ſūt
ad modum oculoꝛuʒ
⁊ aurium: patere pōt
ex dictis ſuperius de iudicib⁹ ſe
cularibus parte .i. ¶ Similiter
quales eſſe debent aduocati ſiue
oꝛatores patet ibidem. Si eni iu
dices ſeculares cū diligentia de
bent iuſtitiā exercere: vt habitum
eſt ibi: multo magis iudices eccle
B ſiaſtici ſine litigijs iurgioꝛum: ⁊ ſi
ne falacijs deceptionū: ſua debēt
iudicia exercere. Talia eni repꝛo
banda ſunt in viris ſpiritualibus
ait. Ber. ad Euge. li. i. poſt pꝛin
cipiuʒ. Queſo te inquit: q̄le ē illō
de mane vſqʒ ad veſperā litigare
vel litigātes audire? ⁊ vtinā ſuffi
ceret diei malicia ſua. Non eniʒ
libere ſūt noctes. vix relinquit̃ ne
ceſſitati nature. qđ coꝛpuſculi pau
ſatiōi ſufficiat. ⁊ rurſus ad iurgia C
ſurgitur. Dies diei eructat lites: ⁊
nox nocti indicat malitiam. Se
quit̃. Tota die perſtrepunt in pa
latio leges: ſed iuſtiniani non dei
Et tñ lex dñi imaculata ꝯuertēs
aīas. Hee autem non tam leges
quā lites ſunt: ⁊ cauillationes ſub
uertentes iudicium. Tu paſtoꝛ ⁊
epiſcopus animaruʒ: qua mente
obſecro ſuſtines: coꝛam te ſem
per ſilere illam. ſ. dei legem: gar
rulare iſtas? Ideo clamandū cū
ꝓpha. Narrauerūt mihi iniq fa D
bulationes ſed nō vt lex tua. In
his quoqʒ iudicijs iniuſte appel
lationes nocent: Quas repꝛehē
dit Ber. ad Eugeniū li. iij. di. Ini
qua eſt oīs appellatio ad quā iuſti
cie inopia non coegit: Et ibi mul
tum contra appellationes iniu
ſtas Ubi ponit exempla: ꝙ qui
buſdam vxoꝛes ducentib⁹ appel
latuʒ eſt ab aliquibus ſine cauſa
cuʒ grauamine: ſolo fruſtratoꝛie
dilationis intuitu: Similiter po E
nit exemplum de quodam qui in
iuſte apellauit in electione epi ad
impediendum Tales igit̃ appel
lationes cum ſint iuſtitie impe
dimenta: multū ſunt repꝛehenſi
biles pꝛout ibi exequit̃ ſufficiēter.
¶ Similiter quales eſſe debent
conſiliarij epiſcopi pʒ ex dictis ſu
perius parte pꝛima. Ubi de conſi
liarijs pꝛincipū. Si igit̃ pꝛincipū

consiliarij debent esse sapientes
⁊ prouidi: a muneribus imunes
F ⁊ puri: multo magis cõsiliarij epi
scoporum. Et de his sufficienter.
Ber. ad Euge. li. iiij. Querẽdi in
quit tibi sunt q sint compositi ad
mores: probati ad sanctimoniã
parati ad obediẽtiã. Sequit Nõ
qui marsupia exhauriant: sed qui
corda reficiant: ⁊ crimina corri-
gant. Sicut enim consiliarij pro
prie siue legati debent esse tales:
quales ibi describit: sic ⁊ consilia
rij epi suo modo: Et ponit ibi exẽ
pla de legatis bonis q renuerũt
ensenia in officijs suis. Sicut de
Martino: qui cum fuisset legat⁹
G in Datia. tam pauper rediit: q pe
ne expensis ⁊ equis deficientib⁹
vix venit florentiã: cui ibi episco-
pus dedit equum. Quẽ cum idẽ
eps ad curiã sequeret: ⁊ peteret
ab eo auxiliũ: respõdit. Decepisti
me? Nesciebam eni: tibi negoci-
um iminere. Tolle equum tuum
i stabulo est. Et eadẽ hora reddi
dit illi. ¶ Ibidem ponit exẽplũ
de Guãfredo: q legationẽ in par
tibus equitanie sũptibus proprijs
strenue administrauit. Cui cum
piscis vnus. s. sturgio eẽt a quodã
H psbytero psentatus: a te inquit nõ
accipio. nisi preciũ dedero: dedit-
q illi quinq solidos inuito ⁊ ve
recondo Et cum eidem dña opi
di offerret duas pulchras para-
psides ligneas: eas laudauit: sed
non acquieuit accipere. Quanto
minus argenteas recepisset? Hi
fuerunt imitatores Abrae: q no-
luit aliqd accipere a filio subteg-
minis vsq ad corrigiam calli-
ge. Geñ. xiiij. Et Samuel qui ait I
i. Re. xij. Si de manu cuiusdam
munus accepi. ⁊c. Ad imitationẽ
igit istorũ debet omnis consilia-
rius episcoporum: man⁹ excutet
ab omni munere.

¶ Capitulum secundum. Qualis debet esse episcopi familia: ⁊ domus.

Tales autẽ debet eẽ do-
mus ⁊ familia epi. Ber.
eodẽ li. sufficiẽter descri
bit: vbi ait. Domum epi decet sã K
ctitudo: decet modestia: decet ho
nesta harũ custos disciplina. Et
sequitur. Discant a te ipi tui. Co-
matos pueros: ⁊ comptos adole
scentes secũ non habere. Inter
mitratos discurrere calamistra-
tos non decet: Et ad hec obseruã
da ⁊ opposita cauẽda debet eps
esse sollicitus. Unde ait ibi Ber.
Sunt que te ignorare nolo: mo-
res quorũcũq ⁊ studia: nõ opor
tet q scias domus tue vitia vlti-
mus: qđ q plurimis nouim⁹ cõ
tigisse. Alia alius dispẽset: Tu di
sciplina puide. Hanc nemini tra
das. Si insolentior sermo corã L
te sonuerit. vel habitus apparue-
rit: sit manus tua super huiusmo
di. Tu vlciscere iniuriã tuã. Im
punitas enim ausum parit ausus
excessum. Ad talia enim sciẽda

⁊ corrigenda debet esse prelatus sollicitus. De temporalibus autē cōmitat alijs: vt plus possit vaca re diuinis. Unde ait ibi. Memē to: Saluatorē Judā Jconomū habuisse. Quid episcopo turpius q̄ intendere supellectili ⁊ sbātiole sue: scrutari de singulis: mordc ri de superstitionibus: moueri ad quecunq; pdita vl' neglecta: Egyptius ille: omnib⁹ Joseph traditis ignorabat quid haberet in do mo sua. Erubescat igitur xp̄ian⁹ fratri suo xp̄iano non credēs: ex quo homo sine fide: tantam fidē habuit in seruo alienigena. Et ni si tales colaterales episcopus ha beat. non est plane sanus: ait ibi. Ber. Ne dixeris te sanum dolē tem latera. i. ne dicas te bonum: malis innitentē. Jō Apo. connu merans virtutes ep̄o necessarias ait. Sue domui bene prepositū fillos suos subiectos in oi castita te. ⁊c. i. Thi. ij.

M

N

O

¶ Capl'm. tertiū. Quid significent ep̄i indumenta.

h As ep̄orum virtutes significant pontificalia indumenta: ait Hug. ij. de sacramentis. parte. iiij. c. xviij. di. q̄ episcopi vtunt sandalis q̄ sunt calciamēta predicatoꝝ que habēt subtus solā integram: ne pes ter ram tangat: ⁊ desuper constant ex corio perforato: q: gressus p̄dicatoris: subtus debent esse mu niti: ne terrenis polluant: s; supe rius aperti ad celestia contemplā da. Induūtur caligis bissinis vel lineis vsq; ad genua: quib⁹ signi ficat: q̄ rectos gressus facere debent pedibus suis: ⁊ genua debilia roborant: ⁊ sic ad predicandum euangelium festinare. Baculo vtunt: qui habet subtus acu men vt rebelles per increpationē pungant. ⁊ desuper est recuruus: vt mites per consolationē trahāt Anulo vtunt: qd̄ ē fidei sacramē tū. quo. s. sponsa xp̄i eccl'ia subar ratur. Mitra quoq; siue tyara i capite regimen quinq; sensuū m significat. Ibidē ait Hugo ante q̄ sacerdotalia vestimēta tā in lege veteri q̄ in noua designāt eo rum virtutes quas habere debēt Unde in tunica linea significatur castitas interior: in ȝona siue i cin gulo: castitas exterior siue i exteriori hoie: i tunica iacinctina cōuersatio celica: i sup̄humerali la boꝝ patiētia: i rōnali discretiōis sapia i cydari intētio recta: i femo ralibus que tegūt verenda nutrimentū castitatis. Hec eni erāt vestimenta sacerdotis in lege veteri. Exodi. xviij. ⁊ Leui. xxviij. Et de his vestimentis plire Hiero. ep̄la. lxxxv. De indumētis aūt sacerdotalibus noue legis ait Hu go. vbi. s̄. q̄ per tunicā mūdicia: per ȝonam continentia: per stolā sapientia: per casulā castitas de signat. Studeant igitur ep̄i ⁊ pre sbyteri habere virtutes q̄s eorū

P

Q

R

S

indumenta significant.
¶ Capitulum quartum. Qd pa
stor debet assistere gregi assidua
cura.

V T autem possint officia
sua perficere: ⁊ perfecta
administrare: debent cir
ca gregē suū assidue vigilare: iu-
T xta illud. Isai. xxi. Sup speculā
dñi ego sum stans iugiter. Nec
discurrāt per curias seculares aut
negociatorias tēporales: sʒ coha
bitent fidelibus sibi cōmissis: ne
dicat cuilibet tali illud zach. xi. o
pastor: ⁊ ydolum: dereliquēs gre
gem. pastor nomine: ydolum re
absqꝫ custodia vel debito opere.
Unde Gregorius. super Eze. li. i.
Omel. v. Hi qui animarum cu
stodes sunt: ⁊ pascēdi gregis one
ra susceperunt: pmutare loca mi
nime pmittuntur. Unde narrat
V Beda in gestis angelorum li. i. c.
vi. De Laurentio episcopo q suc
cessit beato Augu. misso a beato
Grego. in angliam ad conuertē-
dum gentem Anglorum: qꝫ cuʒ
ob prauos mores regis ⁊ iniusti-
tiam proponeret relinquere Bri
taniaʒ: iussit in eccl'ia apostolorū
lectum sibi nocte parari. Ubi cuʒ
post multas preces ⁊ lacrymas p
statu ecclesie ad deum fusas: mē
bra dedisset ad quiescēdū: appa
ruit ei priceps apostolorū. Quē
diu flagellis acriorib' afficiēs si-
X scitādo apostolica districtiōe: cur
gregem quem sibi cōmiserat re-
linqueret: ⁊ cur oues xp̄i in me-
dio luporum positas fugiens ipse
dimitteret. an mei inquit oblitus
es exēpli: q pro paruulis xp̄i q's
mihi in sue dilectionis indicium
cōmendauerat: vincula carcere
postremo etiā mortē crucis ab
infidelibus inimicis xp̄i ipse cuʒ
xp̄o coronandus ptuli? Qui bea
ti Petri admonitionibus ⁊ fla-
gellis corrept': mane venit ad re
gem: ⁊ reiecto vestimento: q̄ntis
esset verberibus laceratus ondit
Rex autem inquirens q's tantas
sibi plagas inflixisset ⁊ audiēs: qꝫ Y
sue salutis causa: tanta ab ap'lo ē
perpessus: timuit: ⁊ anathemati-
tico cultu ydolatrie: ac ꝯiugio nō
legiptimo derelictis: fidem susce
pit ⁊ baptizatus est. Ex quo pate
q̄ reprehēsibiles sint: q sine causa
legiptima ecclesias derelinquunt
cum predictus episcopus pro p-
secutione ⁊ regis infidelitate ec-
clesiam relinquens. tāta ppessus
est. In his autem omnibus caue
at ep̄s qui est ad modū capitis: ⁊ Z
speculatoris: ne sit negligens a p̄
dictis officijs. Ut enim dicit' i tra
ctatu de. xij. abusiuis: decim' abu
sionis gradus est ep̄s negligens
q. s. gradus sui honorē inter ho
mines reqrit: ⁊ ministerij digni-
gnitatem coram deo non custo- A
dit. Episcopus enim grece: spe-
culator interpretat'. Cui d' Eze.
iij. Speculatorem dedi te. Decet
eniʒ ep̄m: oium super quos i spe

cula positus est peccata attende/re & corrigere: ac scelerum operarios exterminare. Predicator ergo diuinus alloquens ecclesiasticos hortetur eos ad exercenda debita officia: statui suo vel gradui debita: & vt quilibet viuat sicut decet statum suum: quantum ad ea que enumerata sunt.

¶ Quinta pars principalis. De informatione scolasticorum. Prima dicitur. De informatione discipulorum.

¶ Capitulum primum. De dignitate sapientie.

Rehabitis auctoritatibus narrationibus & exemplis quibus possunt viri ecclesiastici informari: & ex quibus predicator habere potest occasionem vtiliter conferendi cum eis: & exortandi eos efficaciter: nunc colligantur consimilia quibus construi possint viri scolastici siue philosophi: & ex quibus predicator potest conferre cum eisdem ex his que sunt propria illis. Et vt magis stimulentur ad desiderium sapientie: premittenda est eius dignitas & sublimitas secundum estimationem vere iudicantis. Preposui inquit eam regnis & sedibus Sap. vij. Sequitur. Infinitus enim thesaurus est hominibus &c. Et prouer. iij. Melior est acquisitio eius negociatione auri & argenti. Sequitur Preciosior est cunctis opibus.

B

¶ Et de sapientie eminentia apud gentiles: ait Poli. li. iiij. c. vi. dicens quod cum gentiles nil sine nutu numinum credant faciendum: vnum tamen quasi deum deorum: & omnium principium extollunt. scilicet sapientiam quia omnibus preest. Unde & veteres philosophi ymaginem sapientie pre foribus omnium templorum pingi fecerunt & hec verba scribi debere sanxerunt. Usus me genuit: peperit me moria Sophiam me vocant greci: vos sapientiam. Et ego odi homines stultos: & ignauia opera: & sophisticas scientias. scilicet in quibus nulla est vtilitas. ¶ Ad appetitionem igitur sapientie & amorem: ac sedulam acquisitionem sunt omnes scolastici admonendi: vt quilibet eorum dicat illud sapie. vij. Optaui & datus est mihi sensus: inuocaui & venit in me spiritus sapientie. Et sapie. viij. Hanc amaui & exquisiui a iuuentute mea. Unde & hic amor: philosophia dicitur: & eius amator philosophus. Philos. n. grece: amor latine: Sophia sapientia. Inde philosophia. i. amor sapientie. Unde & philosophia est ars artium: disciplina disciplinarum: que vni communis est deorum: & que est henoranda antilogo prout ait quidam sapiens: & idem pap. in parte. di. quod philosophia tradit in artibus liberalibus: de quibus prosequitur Hugo vbi. s. bene prosequens que sunt propria cuiuslibet artis. Et similiter Alpharabius li. de diuisione philosophie vbi ait: quod philosophia est diuinarum humanarumque rerum co/

C

D

gnitio cum studio bene viuendi.
E Sapia vo est sciētia sempiterno rum. Et de his ⁊ ō diuisione phi losophie: ⁊ de illis que spectāt ad vitam phicam dictum est in tra ctatu de vita phorum.s. in com pendiloquio. ¶ Ad presens aūt de instructione scolasticorum ꝓ cedenduz est.s. qualiter scolares debent discere: ⁊ qliter doctores debent eos docere. Et

¶ Primo quales esse debēt sco lares quantuz ad corporis dis positionem.

¶ Secundo. quales esse debent quantum ad mentis industriā siue perspicuitatem.

¶ Tertio qualiter instruēdi quo ad documenti rectitudinem.

¶ Quarto: in qbus informādi: ⁊ in qbus nō q̄tum ad eoruz qbus vtuntur qualitatem.

¶ Quinto: quales esse debent q̊ ad vite qualitatē ⁊ honestatez.

¶ Sexto: quales esse debēt: quo ad studij sedulitatem.

¶ Septimo: ō his que spectant ad doctores.

¶ Capitulum secundū. Qō sco laris debet esse membris ⁊ corpo re bene dispositus.

In primis ergo: ob artiū liberalium siue phie no bilitatē ⁊ honorificentiā: ⁊ ob professorum eius reuerenti am ab alijs exhibendam: discen
F tes illas debent esse corporis dis positione venusti: vt ait Boe. de disciplina scolarium in principio di. ꝙ videndum est ne infantis septennis. cum ducit ad instruen dum: membrorum indecens sit dispositio: ⁊ partium integralium Et ponit exemplū. Legitur inqt Thimei filium lepra incomben tem: castratum: loripedem: gibo tumentem: doctrine mancipatū plebeiam extitisse obiectionē: so ciorum ridiculosam demonstra tionem. Cauenduz ergo: ne tales ponantur ad phias discēdas: ne G contemnatur phia ob talium de formitatem: ⁊ ne minus acceptet licet tales in ea profecerint: vt enī ait Ethnicus. Gratior ē pulchro veniens e corpore virtus. Idem Señ. recitat epl'a. lx. Et sic minꝰ accepta est sapia vel virtus veni ens e corpore defformi Ibidem ait Boe. ꝙ temporis intempe ries. hiemis vel estatis nocet pue H ris adiscentibus. Et ponit exem plum de quodaz indisposito: ⁊ de formi adducto ad discendum: q postea attenuatꝰ elephantie mor bis occubuit. instigante canicu la.s. illo signo regnāte: ardore fer uente. ¶ Ibidem etiam ait. ꝙ ci bariorūz debet esse mediocris fa cultas: potus tenuis parcitas: ⁊ vestium penuria. Pueri ergo de bent esse bñ dispositi corpore: ⁊ integri: ⁊ sustentamentis debitis I regulati qui volūt. discere: vt sint scolastici: ⁊ debito tempore debēt incipere. Et de his sunt admonē

di tam ipsi q̄ꝫ habentes curā eo
rum. Omni eni negocio tp̄s ē ꝛ
opoꝛtunitas. Ecc. viij. c.

❡ Capl'm tertiū. Qualis dꝫ esse
scolaris quo ad mētis idustriam

SEcundo sunt exploꝛādi
pueri quales sint quo ad
mentis industriam ꝛ per
spicacitatem: an. s. habeant indu
striam discretionis naturalis: ꝛ in
genij viuacitatē: sicut narrat Au
K lus gelius li. v. acticarum noctiū
c. iij. loquēs d' pthagoꝛa ph̄o q̄ cū
eēt adolescēs ꝛ cā vict⁹ ferret ho
lera ꝛ de hedera candices ligni
plurios: funiculo breui circūliga
tos poꝛtaret semel obuiauit illi
Democritus Et videns eum in/
cedentem expedite: ꝛ iuncturam
ligni posituramq; considerans:
ꝛ aceruū illum simil'r bꝛeui vin/
culo compꝛehensum: ꝛ ratiōe q̄/
dam geometrica libꝛari: interro/
L gauit: quis se iuoluit. At ille. ego.
Cui Democritus. solue totum: ꝛ
modo cō simili liga. Sicq; factū
est. ꝛ ait Democritus. Cum inge
niū benefaciēdi habeas: nūc ma
ioꝛa melioraq; mecū facer' potes
si me sequi volueris. Qd' ille anu
it: ꝛ duxit eū secuꝫ: sumptus mini
strauit: ꝛ ph̄iam docuit: ꝛ hic po
stea in sciētijs ph̄us fuit: sed acer
M rimus sophistaruꝫ. Ut pꝛouidus
igitur exploꝛatoꝛ ingenium pꝛedi
cti adolescentis depꝛehendit. Et
ad maioꝛa discenda hoꝛtatus est
Sed cauendū est ne pueri viua/
cis ingenij ꝛ acuti: nimietate cibi
vel potus fiant hebetioꝛes. Pꝛo
pterea sunt frugal'r nutriendi. ait
Boe. vbi. s̄. ꝛ Aulus gelius ple/
nius li. iiij. acti. noc. añ fi. vbi ait.
Pueros impuberes compertuꝫ
ē si plurimo cibo nimioq; vino N
vtant' hebetioꝛes fieri: atq; hinc
elici tarditatem impꝛoceraq; fieri
coꝛpoꝛa eoꝛum: minusq; adole/
scere. Qd' narrat varro in hysto
ria de liberis educandis. Cauen
dum est ergo: ne voꝛacitate he/
betes reddant'. E de hoc. s̄. parte
.i. vbi de instructione pueroꝛuꝫ.

❡ Capitulum quartum. Quali/
ter pueri sunt in pꝛicipio istruēdi.

DEinde sunt pueri instru
endi artificialiter: ꝛ oꝛdi
nabiliter pꝛo eoꝝ capaci/
tate: vt ait Boe. vbi. s̄. di. q̄ i pꝛi
mis. figurarum. i. litterarum ele/
menta. i. litteras repꝛesentantiuꝫ
impꝛimenda est dilectio: coniun
gendarūq; artificiosa coniunctio O
Sunt eni pueri instruendi: ꝛ at/
trahendi: vt diligant litteras q̄s
adiscunt: vt recte pꝛonuncient: ꝛ
artificialiter cōiungant. Quia ni
si sic in pꝛincipio infoꝛment': vix
possunt postea bene iſoꝛmari. Et
grauius est ac difficilius puerum
male instructum instruere ad re/
ctam refoꝛmationem: q̄ꝫ aliuꝫ in
nullo instructum. Uñ refert Qui
tilianus li. de institutionibus oꝛa
toꝛijs de Thimeo: q arte tybiaꝝ
excellebat: q̄ duplas mercedes P

exigebat: et accipiebat ab his qui
P male fuerāt preinstructi. q̄ si om
nino rudes accederēt. Et hoc me
rito. Error enim duplicem exigit
laborem: cū et delenda sint puer
se institutionis semina: et bene fi
delius inserenda. Satis enim fa
cilius est inducere bonam infor/
mationē: q̄ extirpare malaʒ et in
ducere bonā: maxime cuʒ prima
instituta et documēta tenaciter in
hereant pueris bona vł mala: ait
Hiero. epła. viij. Ipsa litteraruʒ
studia: teneris melius inseruntur
ingenijs: idq̄ʒ penitus inherere
Q solet sensibus: quod prius sederit
in mente: Magna ergo diligen
tia sunt pueri instruendi: ne tem/
pus pueritie negligenter āmittāt
ait. Boe. vbi. s̄. dicēs. q̄ diligētia
opis. cuiuslibet obtuscitas pmol
lit. et snie ac dicta doctoȝ sūt me
morie celule cōmendanda. vt ibi
exemplificat: ne contingat quod
Lotario contigit. Qui cum trigi
ta annis fuisset in gimnasijs phi
losophoruʒ: et aduenisset dies vt
preesset mediocribus. s. pueris q̄
R si eorū magister: asserebat: se du
bitare: cuius vxor fuit Eneas.
¶ Similiter requisitus a quodā
primaʒ litteram. s. magistri qua/
liter in versu vertere posset: rñdit
absurdū esse: tanti nominis pri/
mam breuiari: sed acuto accentu
pnunciri. Ecce ait ibi Boe. q̄tū
tēpus dure ceruicis obtusitas p/
didit et impensas siue expensas.

¶ Caueant igit pueri: ne sic amit X
tant tempus et expensas: negligē
ter adiscendo: et caueant eorū do
ctores ne eos decipiant. Hec eni S
sunt peccata: Ait Aug. primo cō
fessionū enumerans peccata sua
in pueritia. Peccabamus inquit
minus scribendo et legendo: aut
cogitando q̄ exigeret a nobis.
Sequit. Quia delectabat ludere.
Et post. Peccabamus faciendo
contra preceptū parentū et magi
strorū meorum: Et enumerat ibi
de multis talibus. de quibus ad/
monendi sunt pueri vt precaueāt
¶ Consimiliter adhibenda ē so
lers diligentia: vt pueri instruan
tur recte et artificialiter. Et primo T
in grāmatica et grāmaticalibus
que diuidit in litteram. sillabā: di
ctionē et orationē: ait Hugo. Di/
dasculus parte. ij. di. q̄ debet sci/
re vocem articulatam. lrām: sil
labam: pedes: accent⁹: et sic de ali
is: prout ibi determinat. Nisi eni
fuerit instructus in primis in tali
bus: vix postea pōt instrui. Hoc
tn̄ necesse est scire: vt homo sciat
legere distincte et articulate ſʒ re
gulas grāmaticales. vt pʒ exēplis
Boetij. vbi. s̄. Z
¶ Caplm. quintū. In qbus do/
ctrinis sunt pueri informandi.

Deinde cauenduʒ est: ne
pueri nimis imbuantur
doctrinis fabulosis poe/
tarum: et illaquecantur illarum de V
lectationibus. vt enim ait Valeri
us li. iij.

X us libro.iij.c.vi. Lacedemonij libros archilogie e ciuitate ſua exportari iuſſerũt: eo ꝙ eoꝝ paruꝫ verecũdam ⁊ pudicam lectõem arbitrabantur. Noluerunt enim ea puerorum ſuoꝝ animos imbui ne plus moribus nocerẽt ꝙꝫ ingenijs prodeſſent. Itaqꝫ maximum poetã: aut ꝓxime maximũ eo ꝙ domũ ſibi iuiſaꝫ maledictiſ carmine lacerauerat exilio mulctauerunt. vt enim tactuꝫ eſt.ſ. mentes pueroꝝ tenaciter retinẽt doctrinas quibus primo imbuuntur. Ideo expedit: ꝙ vtilibus ⁊ veris doctrinis primitus imbuantur. vnde ⁊ mos fuit apud hebreos: ait Orige. ſuper cãti. in ꝓn
y cipio: omnes ſcripturas a doctoribus ⁊ ſapientibus tradi pueris ſimul: ⁊ ad vltimũ reſeruari iſta ſcilicet principiũ geneſis: ꝓncipium Ezechielis: ⁊ finis: ⁊ cantica canticorum: qꝛ hec ardua ſunt: ⁊ poſſet in eis minus intelligẽs oberrare. Ideo ait Augu. de ſe.iij. ꝯfeſſionũ. hoc nomẽ ſcilicet xp̃i ſꝫm miſericordiam tuã deus in ipſo adhuc lacte matris teneruꝫ cor meũ pie bibebat: ⁊ alacri aio
Z retinebat. Et li.vi. Nomẽ inquit xp̃i mihi infanti inditum eſt veracibus ergo doctrinis ⁊ vtilib' non fictis ⁊ fabuloſis eſt vtilius ⁊ ſecurius pueros imbuere. Sũt enim primo inſtituendi in grãmatica: deinde i logica: ait Boe. vbi.ſ. Completo inquit nõ inde-

bite huius gimnaſij ſcilicet grã- A
matice rudimento: ad maioris ẽ inquiſitionis ſcientiaꝫ legiptime procedendũ: ſcientiam inqꝫ quã ſolam veri falſiqꝫ indagatõe nouimus. ⁊c. Vnde Hugo vbi.ſ. dicit: ꝙ ex omnibus ſcientijs ſeptem ſpeciales decreuerunt antiqui in ſtudijs ad opus erudiẽdorum. In quibus tantam eſſe vtilitatem pre ceteris perſpexerunt: vt quiſquis principia harũ diſciplinarum firmiter percepiſſet ad aliaꝝ noticiam poſtea inquirẽdã
magis exercendo ꝙꝫ audiẽdo ꝑueniret. Sunt eniꝫ quaſi quedaꝫ B
optima inſtrumenta ⁊ rudimẽta quib' via paratur animo ad plenam ph̃ie noticiam. Hinc triuiũ ⁊ quatriuiũ nomẽ accepit: eo ꝙ his quaſi quibuſdam vijs viuax animus ad ſecreta ph̃ie introeat hãc aũt logicã rõnalẽ prio Plato grecis inſtituit: quam poſtea Ariſtoteles eius diſcipulus ampliauit: perfecit: ⁊ in artem redegit. Marc' vo Terẽtius Varro plus dialeticaꝫ de greco in latinũ trãſtulit: ait Hugo ibi. De modo autem adiſcendi artem dialeticã Boe. vbi.ſ. dicit: ꝙ in ꝓmis terminoꝝ intrinſeca cognitio: eorũ qꝫ in ꝓpoſitionẽ nõ latens copulatio: ꝓpoſitionũ quoqꝫ non indigna anexio ſunt optanda: Terminoꝝ vo determiationes quas ſyncathegreutica appellam' memoriter mẽti ſunt iprimẽde: que

ſophiſtice deſeruiunt fantaſie. Et
D ponit ibi exemplum de quodam
prudente in alijs ſcientijs qui ab
alijs in die magiſterij ei⁹ ſeu diſ-
putationiſ cautelis ſophiſticis eſt
confuſus. Oportet ergo: talia me
moriter ſcire: ⁊ cōſequenter adi-
ſcere ⁊ audire libros. ꝑut ibi de-
terminat: Et ſic in omni arte vir
ſcolaſticus ordinabiliter ⁊ artifi-
cialiter ſcilicet ex proprijs illi arti
diligenter debei adiſcere ⁊ ſtude
re: vt ait Hugo vbi. ſ.

Capitulum ſextum. Que ſunt
neceſſaria ſtudentibus.

Ria vo ſunt neceſſaria
E t ſtudentibus. Natura: ex
ercituū: diſciplina. In na
tura conſideratur: vt facile audi
ta percipiant: ⁊ percepta firmiter
retineant. In exercitio: vt labore
⁊ ſedulitate naturaliū ſenſuuz ea
excolant. In diſciplina: vt lauda
biliter quis viuens mores cū ſcia
componat. De quibus omnibus
Hugo ibi proſequit elegāter. Et
debet ſtudere in omni arte que-
rendo que ſunt propria. vñ ait ibi
duo eſſe genera ſcripturarū. pri-
mum ſcilicet eaꝝ que artes ꝓprie
appellantur. Secundū que ſunt
appenditia artiū. Et vtraqꝫ opor
F tet ſcire: licet artes ſine appendi-
tijs perfectuz poſſint facere lecto
rem: ꝑut ait ibi: ſuperaddens: ꝙ
duo ſunt diſcernenda. Primum
qualr de arte oportet agere. Se-
cundū qualiter oportet rationes
illius artis reb⁹ alijs accomoda
re. vt verbi gratia. De grāmatica
agit qui regulas ⁊ ꝓcepta ad hāc
artem pertinentia tractat. Grā-
matice agit qui regulariter loqui
tur vel ſcribit. Et ſic de artib⁹ alijs
Et vtiliter inſtituit ibi ſcolares q̄
liter adiſcere debent.

Capitulũ. vij. Qualis debet
eſſe diſcipulus ⁊ a quib⁹ cauere.

Ales aūt eſſe debēt ſco
q laſtici: ⁊ a quibus cauere
docet Boe. elegāter vbi
ſ. Diſcipuli inquit ſubiectio in tri G
bus conſiſtere debet. In attentio
ne: beniuolentia: docibilitate. vt
ſcilicet ſit docilis ingenio: attent⁹
exercitio: beniuolus animo. In-
tentus inqꝫ ad audiēdū: docilis
ad intelligendū: beniuolus ad re
tinendū. Et ſubdit. Non ſit ſco-
laris diſcolus. Dicitur autem di-
ſcolus quaſi a ſcola diuiſus. Sco
la enim grece dicitur vacatio la-
tine. vñ diſcolus quaſi a vacatio
ne diuiſus. Diſcolus eſt q diſcur-
rit per vicos: tabernas: ⁊ plateas H
per meretricum cellulas: ꝑ publi
ca ſpectacula: per pompas ⁊ cho
reas: per cōmeſſationes ⁊ publi
cas cenas. ⁊ h⁹ vagis oculis. effre
na lingua: petulāti animo: vultu
incompoſito: oīb⁹ his ſcola poſt
poſita. vnde ⁊ ſubdit: ſe multos
tales vidiſſe. A quibus aūt caue-
re debent ſubdit di. ibidez: ꝙ a lu
xurie fetore ſtudeat diſcipul⁹ alie
nari. Quaz diſtinguit. iij. di. vnū I

esse in ornatu: aliam in coytu: tertiam gulositati astitricem. Ab his scolasticus volens in philosophia proficere debet summe cavere: prout prosequitur ibi: subdens: quod meretrix nonaria est: inferni ianua: via iniquitatis, scorpionis percussio: viscarium scelerum: puteus interitus. Dicebatur autem nonaria: quia ante horam nonam antiquitus non licebat ad tales accedere. vnde et de hoc Augu. contra Julianum dicit recitans verba Tullij: quod motus voluptatis idest luxurie est maxime inimicissimus philosophie. Congrue enim cum cognitione philosophie: magna voluptas corporis esse non potest: ait ibi Boe. dicit quod oportet scolasticum cauere ab ebrietatibus et comessationibus quia vinum inquit moderate sumptum intellectui acumen conferre videtur. Immoderate vero sumptum: rationem perturbat: intellectum hebetat: memoriam eneruat: obliuionem immittit: errorem infundit: ignominiam inducit. vbi enim ebrietas ibi furor dominatur: vbi furor: ibi nulla sapientia: sed pregrauatur desipientia. Obliuio autem comes est ebrietatis: ait Macrobius lib. primo. Et hilaris est insania: ait Sen. epistola. vi. et voluntaria insania: ait idem epistola. lxxij. Ideo summe cauenda scolastico. ¶ Similiter luxuria que est in ornatu meretricio cauenda, prout exequitur Boe. vbi supra. ponens exemplum de quodam qui talibus ornatibus vacabat: et sua consumebat: Qui postea inops et pauper factus est. Que autem sunt expedientia viro scolastico: vt proficiat in scientia bene ait Hugo vbi supra di. quod sapiens quidam cum de modo discendi interrogaretur. s. que essent necessaria: respondit mens humilis: studium querendi: vita quieta: scrutinium tacitum: paupertas: terra aliena. Hec reserare solent multis obscura legendo. Et de quolibet horum bene prosequitur. di. quod principium discipline est humilitas. Cuius precipue tria documenta ad lectorem pertinent ¶ Primum vt nullam scripturam vilem teneat. ¶ Secundum: vt a nemine discere erubescat. ¶ Tertium vt cum scientiam adeptus fuerit ceteros non contemnat. De quibus ibi prosequitur bene. ¶ Similiter studium est necessarium exemplo philosophorum. De quo studio patet ibi. ¶ Similiter quies tam interior vt mens per illicita desideria non discurrat: quam exterior: vt ocium et opportunitas studio suppetat. ¶ Similiter scrutinium tacitum quod significat diligentiam meditationis: sicut studium instantiam operis. ¶ Meditatio vero est cogitatio frequens cum consilio: que causam: originem: modum: et vtilitatem vniuscuiusque rei prudenter inuestigat. vnde ibi pulchre ait Hugo quod lecticam philosophie quattuor portant scilicet philos. et chopos. i. amor et labor: phylemina: et agmina. i.

cura & vigilia. Opus inquit per/
agunt labor & amor. Consiliū pa
riunt cura & vigilia. In labore est
vt agas: in amore vt pficias: in
cura vt puideas: in vigilia vt attē
das. Cathedra phie est sedes sa
piētie que his suprapositis gesta/
Q ri dicit. vñ & pulchre iuuenes eā
a fronte pter robur tenere dicū
tur scilicet amor & labor: qr foris
opus peragūt. A posteriori puel
le describuntur idest cura & vigi
lia: que intus in secreto ɔsiliū pa/
riunt. ¶ Similiter paupertas .i.
nō sectari superflua spectat ad di
sciplinam: necnon & exiliū: quia
phantibus totus mundus exiliū
ē. ait ibi Hugo. Et de eisdē Po/
R li. li. iij. c. xiij. dicit: qp hee claues
discendi sunt quas senex Carno
tēsis paucis expressit. Ubi super/
addit: qp vna clauis est amor do/
centium. put ait Quintilian9 lib.
de institutione oratoris: Scolasti
ci igitur caueāt a predictis vitijs
& habeant dictas claues ad ape
rienda archana sapientie: & stude
ant humiliter & diligenter.

¶ Capitulū. viij. Quale deb3 eē studium boni discipuli.

Onsequenter admonē/
c di sunt scolares: vt solli/
S cite studeant ad sapiētiā
apprehendendam: est enim stu/
dium vehemēs applicatio animi
cum magna voluntate ad aliqd
agendum: ait Tuli9 prime Rhe/
torice li. i. Ideo Ecc. vi. Quasi is
qui arat & seminat accede ad illā
vt enim ait Hug. vbi. s. Picta
goras: in studijs suis hanc ɔsue
tudinem seruasse legitur: vt vsq3
ad septennium sm numer septē
liberaliū artium: nullus discipu/
lorum suor de his que ab eo di/
cebant rationes poscere audet
sed fidem daret verbis magistri
quousq3 oia audisset. Sicq3 iam
per seipsum rationem eor inue/ I
nire posset. Has septem artes tā
to studio qdam didicisse dicunt:
vt plene in memoria omnes te/
nerent: & statim singula ear para
ta haberent scilicet regulas & ra/
tiones que in illis artibus ɔtinē/
tur Et hinc accidit: tot eo tempo
re fuisse sapiētes: vt ipsi plura scri
berent q̃z nos legere possemus.
Sed vt ait ibi Hugo: nostri sco V
lares aut nolūt: aut nesciunt: mo
dum congruum in discendo: iō
multos studētes inuenim9: pau/
cos sapientes. Monendi ergo
sunt scolares: vt studeāt affectua
liter siue feruenter: continue siue
perseueranter: artificialiter & re/
cte siue ordiabilr scilicet ob amo
rem vere sapientie: put hortatur X
sapiens puer. i. Si quesieris ea3
quasi pecunia3: & sicut thesauros
effoderis: tūc scientiam dei inue/
nies. Et hoc exemplo antiquorū
phorū: de quibus Hugo vbi. s.
dicit qp soli se philosophie dedica
bant: & vt eo cōtemplationi libe
rius vacarent. quo min9 q̃ virtu/

tem impedire ſolent cupiditatib⁹
animū ſubieciſſent: ab eis ſe om
nino ſubtrahebant. Parmeni-
y des iquit philoſophus annis qn
decīz in rupe egiptiaca cōſediſſe
legitur. Et prothotheus ob imo
dicam meditandi curā: in mōte
Cauaſo vulturi expoſit⁹ memo
ratur. Et Themiſtocles: cum ex
pletis centum annis ſe mori cer
neret: dixiſſe fertur: ſe dolere: ꝙ
tūc egrederetur e vita quādo ſa
pere cepiſſet. Simil'r Plato oc
tuageſimo anno ſcribens mor-
tuus eſt. Et Socrates nonagin-
ta annos in docēdi ſcribēdiq̄ la
bore ⁊ dolore compleuit. Et hec
Z ſumit Hugo a Hieronimo ep'la
xxxiij. vt ipſe ait ibi: alij calcabant
honores: alij ꝓiciebāt diuitias
alij acceptis iniurijs gaudebant
alij penam ſpreuerunt: alij contu
bernia hominū deſerentes: vlti
mos receſſus ⁊ ſecreta heṙmi pe
netrantes: ſoli ſe philoſophie de-
dicauerunt: vt eo contemplatiōi
vacarēt liberius: quo nullis que
virtutis iter impedire ſolent cupi
ditatibus animū ſubieciſſent. vn̄
narrat Hiero. vbi. ſ. ⁊ ſimiliter
A ep'la. cxxvi. de philoſopho: qui
multarum poſſeſſionum preciuz
proiecit in pelagus. Abite inquit
in profundum male cupiditates:
ego vos mergam: ne ipſe mer-
gar a vobis. philoſophus inquit
Hiero. glie aial popularis auri
vile mancipium: totaz ſimul ſar

cinam depoſuit. Qđ non faciunt
multi ſcolaſtici xp̄o credētes: ſed
potius aggregant ⁊ cumulant cu
piditates: que vt ſepe ſubmergūt
eos. Mira ergo ſtudioſitas an-
tiquorum. Nā vt ait Hiero. ep'la
lxv. quoſdaz mūdi ph̄os legim⁹
vt totam cogitationem ad mentꝭ
cogerent puritatem: ſibi oculos B
eruiſſe. Et de miro eorum ſtudio
Vale. li. viij. c. vij. dicit: ꝙ Char
naydes laborioſus ⁊ diuturnus
ſapientie miles. Siquidē nongē
tis expletis annis idem illi vi-
uendi ac ph̄andi finis fuit: ita ſe
mirificum in doctrine operibus
addixerat: vt cū cibi capiendi cā
recubuiſſet: cogitationibus inhe
rens: manum ad menſam porri-
gere obliuiſcereť. Sequitur. Ani
mo ergo tantūmodo vita frue-
batur: corpe vo quaſi alieno: cir
cūdatus erat. Ibidez etiā narrat
de multis alijs. de quibus in tra
ctatu de vita philoſophoꝝ. ſcilicꝫ
in compendiloquio. ¶ De miro
autē ſtudio Euclidis narrat Au C
lus gelius li. vij. c. iiij. di. ꝙ cum
Athenieñ. decreto cauiſſent: vt q
megharis ciuis eēt: ſi intuliſſe pe
dem Athenis ꝑſcius eſſet: ea res
ſibi capitalis eſſet. Tunc Eucli-
des: vt audiret Socratē ſub no-
cte anteq̄ adueſpaſceret: tunica
longa muliebri indutus: ⁊ palio
verſicolore amictus: caput vela-
t⁹: de domo ſua megharis: Athe
nas ad Socratem ꝯmeabat: vt

vel noctis aliquo tempore consi
liorum sermonũqꝫ eius ꝑticipes
fieret: rursusqꝫ sub luce: milia pas
suum paulo amplius viginti: ea-
D dem veste illuc tect⁹ redibat. At
nũc ait Aulus gelius: videte phi
losophos vltro currere vt doce-
ant ad fores iuuenũ diuitũ: eosqꝫ
sedere ac opiri ꝓpe ad meridiez:
donec discipuli vomitu omne vi
nuz edormiant. Scolastici ergo
stimulati exemplis philosophoꝝ
sint quieti a tumultibus cupidita
tum: ⁊ negociationũ: ⁊ studeant
vere phie: vt apprehendant legẽ
dei ⁊ acquiescant ꝯsilio sapientis
E Ecc. xxxiiij. Sapientiã scribe tꝑe
vacuitatis: ⁊ qui minoratur actu
apprehendet illam. ⁊c. Beat⁹ in-
quit sapientia q vigilat ad fores
meos quotidie: ⁊ obseruat ad po
stes hostij mei. prouer. viij. Qui
eniz sic vigilat sedulo studio: gra
tia dei sapientiam assequet. vnde
sequitur ibi. Qui me iuenerit in-
ueniet vitam. ⁊c.

¶ Capitulum nonũ. Quales eẽ
debent discipuli: quo ad vite ho-
nestatez.

Ex dictis patet: quales eẽ
debent scolastici quo ad
vite honestatem. Debẽt
enim esse a vitijs prenominatis
F immaculati: ⁊ virtuosis morib⁹
maturi. vnde ⁊ philosophi antiq
instruebant discipulos q̊ ad mo-
res. Ait Hierony. epl'a. xxxiiij. ꝙ
hypocrates adiurabat discipulos
anteqꝫ eos doceret: ⁊ in v̓bis su-
is iurare ꝯpellebat: sacramẽtoqꝫ
extorquebat: silentij sermonẽ: in-
cessus mansuetudinez: moresqꝫ.
Quãto magis nos: ꝓut ibi ꝯclu-
dit: vniuersam eniz philosophiã
reuocauit Socrates ad mores
ꝯponẽdos: ait Señ. epl'a. lxxviij.
G ⁊ Augu. viij. de ci. c. iij. di. ꝙ So
crates primũ ad cõponẽdos mo
res atqꝫ corrigendos: vniuersaz
philosophiam flexisse memorat.
Idem ait Tuli. li. v. tuscu. q. post
principiũ. ¶ Magna ergo ignomi
nia est scolastico iugiter audicti
precepta ⁊ regulas philosophie:
nisi fuerit morib⁹ maturior ⁊ ho
nestior: qꝫ layc⁹ qui nihil tale au
diuit. ¶ Sunt ẽt alia ꝓficua sco-
lasticis q̃ Boe. enumerat vbi. s̃.
H sicut ꝯstantie stabilitudo. Quia
vt ait ibi. Constantia parit: incõ-
stantia parta dissoluit. prima col
ligit: secũda collecta dispergit. Et
ibi exemplificat de quodam: qui
primo voluit esse litterat⁹ siue sco
lasticus: deinde fastidit⁹ fuit mer
cator: postea tedio affectus se ad
militiam transtulit: deinde terri-
tus iterato studijs ihiabat. Et sic
in neutro ꝓfecit. ¶ Item vtile ẽ
scolasticis vt sit complexionum
suarum discreta ꝯsideratio. Alr
I enim laborare debent malãconi
ci: aliter colerici: ꝓut exemplifi-
cat ibi bene. ¶ Itẽ debet esse in
eis magistroꝝ dilectio ⁊ venera-
tio: ac illis credulitas siue suppo

ſitio:ꝛ cū eis māſio ſiue cohabi/
tatio.❡Mulierum ēt vetulaꝝ aut
lotricū rara aut nulla acceſio:ſer
uoꝛuꝫ bilinguiuꝫ:ꝛ detrahentiuꝫ
K exclusio:bonoꝛum socioꝛum ꝛ fi
deliū adheſio:ſūptuū ſufficiens
ꝓuiſio.De quibꝰ omnibꝰ ꝓſequi
tur ꝓlixe.Boe. ibidem introdu/
cens exempla de pꝛedictis:Pꝛe
dicatoꝛ ergo diuinus cōferēs cuꝫ
ſcolaſticis de pꝛedictis:hoꝛtetur
eos ad ea que ſunt vtilia dehoꝛ/
tando ꝯria.

❡ Secūda diſtinctio.De infoꝛ/
matione doctoꝝ.

❡ Caplm̄.i.Quales aſcendere
debent graduꝫ magiſtralem.

Einde ſunt admonē/
di doctoꝛes de his q̄
ſpectant ad eoꝝ offiñ
❡ Et pꝛimo vt ſit ad
tale offiñ honoꝛabiliſ
acceſſio.❡ Deinde vt ſit vite ꝛ
L moꝛuꝫ perfectio. ❡ Tertio vt ſit
doctrine vitaꝗ rectitudo. ❡ De
pꝛimo ſciendū:ꝙ nō debet gra/
dum magiſtralē aſcendere : niſi
ſit pꝛeditus ſcientijs ꝛ clarus vir
tutibus:ait Boe.vbi.ſ̄.di.ꝙ cuꝫ
ad magiſtratꝰ excellentiam bone
indolis iuuenis aſcendere velit:
conſiderandū eſt:vt ſciat que ad
tanti nominis pertinēt reuerētiaꝫ
vt queqꝫ ſcita vel queſita exꝓme
re noſcat:ꝛ ne ſcriptoꝝ confiden
tie totaliter ſe comittat:vt libꝛoꝝ
copiam acquirat:ꝛ eos cū opus
fuerit ꝯſulat:nec tamen omnino
credat ſcilicet ſufficere:qꝛ miſerri
mum eſt ingenij ſemper iuentis
vti.ꝛ nūqꝫ inueniendis.Et ibi ꝓ
ſequitur de modo quo ſolebant M
antiqui magiſtrari ſiue incipere
in facltatibꝰ Athenis vel Rome
enumerans que cauenda ſunt ta
libus necnō ꝛ q̄ neceſſaria.❡Ma
ioꝛ enim eſt ignominia imperito
ꝛ ydiote:ad gradū magiſtralem
aſcendere.qꝫ in ſtatu diſcipuli re
māere:nec dicatur ei.ro.ij. Qui
aliuꝫ doces:teipſum non doces.
Ideo eccle.xvi.Anteqꝫ loquariſ
ſcilicet docendo:diſce:audiendo
Jaco.iij.Nolite plures fieri ma
giſtri.Cum aūt factus eſt magi
ſter ꝛ doctoꝛ:opoꝛtet vt moꝝ ho N
neſtate polleat:ait Boe.ibi.Sit
inquit in ſermone verax: in iudi
tio iuſtus:in conſilio ꝓuidus:in
cōmiſſo fidelis ꝛ conſtāꝭ in vul
tu:pius in affectu:virtutibus inſi
gnis:bonitate laudabilis.Seqꝉ.
Nulla ſiquidem res magis ē pe
riculoſa diſcipulo: qꝫ cōtumelio
ſa vita magiſtri.Et ponit exēplū O
Infuſa eniꝫ ſepe ꝯfundi videmꝰ
ex fetido vaſe.vas enim fetidum
coꝛrūpit aq̄ſ.Cōſimiliter doctria
vileſcit ex ignominioſa vita doc
toꝛis.Qui ergo vult ꝓdeſſe audi
toꝛibus ſuis:v̓tuoſe viuat:vt eos
infoꝛmet.Et de hoc bene Sene.
epiſtola.vij.dicit:ꝙ plus homieſ
oculis qꝫ auribus credūt. Lon P
gum enim iter per pꝛecepta:effi
cax ꝛ bꝛeue per exempla.zenonē

enim Cleantes nō expressisset si tantū eū audisset. obseruauit illū vt ex forma viueret. Seqt. Turba sapientum plus ex morib⁹ q̄ ex verbis Socratis traxit. Ignominiosa enim vita doctoris facit eū ɔtemptibilē apud discipulos: ⁊ ex consequenti doctrinā ei⁹. Ut enim ait Tulius li.ij. Tusc.q. Si cū vita pugnet orō: turpissimuꝫ est scilicet philosopho. Sicut si grāmaticū ꝓfessus barbare loq̄tur. Aut absurde canat: q vult se habere musicum. Sic ⁊ philosophus in vite rōne peccans: turpior: eo q in officio cuius vult esse magister labitur: artēq vite professus delinquit in vita. Et sicut illius cuius vita despicitur restat vt eius predicatio contēnat̄ ꝓut ait Grego. super euange. libro. ij. omel. vi. sic ex parte ista: cum docentis vita despicitur: eius doctrina cōtemnitur. Iō summe laborare debet: vt habeat vitam honestam qui vult prodesse auditoribus. Multū enim obest discipulis discola vita magistri. vnde Hiero. ep̄la. lxxxix. Magister ꝓbe etatis ⁊ vite eruditiōisq eligēdus ē. Nec puto erubescit doct⁹ vir illud facere in ꝓpiqua vel nobili virgine: qd̄ fecit Aristoteles in Philippi filio: vt ipsa librorū varietate: initia monstraret litterarum. Non sunt cōtemnenda quasi parua: sine quibus constare magna nō possunt. Sequitur. Grecoꝝ narrat historia: Alexādrū potētissimū regem: morib⁹ ⁊ incessu Leonidis pedagogi sui non potuisse carere vitijs: quib⁹ adhuc paruulus fuerat infectus. Procliuis enim est maloꝝ emulatio: ⁊ quoꝝ v̄tutes asseq nescis vitia imitaris. Periculosa igitur discipulis peruersa vita doctoris. Prouideatq doctor: vt recte et artificialiter doceat quemlibet ꝫ capacitatē suam: ⁊ ꝫm cuiuslibet artis exigentiam ꝓut habitum ē s. v n̄ Boeti⁹ vbi. s̄. Doctor tenetur esse erudit⁹. Pri⁹ eniꝫ oportet vt discat q̄ doceat. Debet esse mansuetus: ꝓut oportunum est. Debet esse rigidus: vt lites dissolnat. oblatrantes remordeat: oblo quentes reprimat: ꝓteruientes. castiget. Debet esse diligens. Nā sicut in vno quoq ope mater cōstātia inuenit: ita vniuerse doctrine nouerca ē negligentia. Et debet esse nō arrogans: ꝓut de omnibus ꝓsequit̄ bene. Boe. vbi. s̄. Magna ergo ars ē sic recte docere quēlibet ꝫm suam ɔditionē ⁊ capacitatē: ⁊ in qualibet arte ex ꝓprijs loco ⁊ tempore. vt eni ait Grego. mora. vi. in fi. In oē qd̄ dicitur: necesse est vt causa tp̄us ⁊ persona pensent̄. Si verba sententie veritas roborat. Si hoc: tp̄us congruum postulat. Si veritati sententie: ⁊ cōgruitati temporis: persone qualitas non repugnat. Moneat ergo predicator

doctores de predictis.

¶ Capl'm.ij. Quales libros habere debēt studentes.

Scolastici vō tam doctores q̄ adiscentes admonendi sunt de artificioso studio in libris. Ait Sen̄. epl'a. ij. Distrahit animū librorum multitudo: ita ꝙ cū legere non possis q̄tū habueris: satis est habere q̄tum legas. Sed mō inquis hūc librū euoluere volo: mō illū. Fastidientis est stomaci: multa degustare. Que vō varia et diuersa sunt: inquinānt non alūt. Probatos itaq; semp lege. Et si quando ad alios diuertere libuerit: ad priores redi. Monet ergo: vt sit diligens inspectio: et inspectorū impressa rememoratio. vñ idem epl'a. xlvi. Non refert q̄ multos sed q̄ bonos habeas libros. Lectio certa prodest: varia delectat. Multitudo librorum onerat non instruit. Et satius est: paucis auctoribus te tradere q̄ errare per multos. Nam decē milia librorū Alexandrie asserūt. &c. Cum ergo inumerabiles sint libri nō potest homo peruenire ad omnium inspectionē. Stude igitur in auctenticis et vtilib⁹. Non enim est finis faciendi libros: Eccle. xij.

¶ Capitulū. ij. Qd̄ cauēde sunt noxie scientie.

Sed cum alie sint scientie noxie: alie vtiles: scolastici admonēdi sunt: ne vtant noxijs: sed studeant in fructuosis et vtilibus. Ait Aug. ij. de doctrina xp̄iana. ante fi. vt mihi studiosis et ingeniosis adolescentibus debere p̄cipi: vt nullas doctrinas que preter eccli'aȝ xp̄i exercentur: tanq̄ ad beatam vitaȝ capescendaȝ sequi cohibeant: sed eas sobrie diligenterq; diiudicēt. Sequitur. Alienēt studiū a superfluis hominum institutis. &c. Est enim sapientia desursum descendens: et est terrena: animalis dyabolica. Jac. iij. Illam celesteȝ debēt appetere et exquirere. Ac oēs scientias ad eam dirigere: et cauere ab aiali dyabolica et terrena.

¶ Capl'm quartū. Qua intentione debet homo studere.

Tem sunt admonendi: vt recta intentione sciam acquirant. et recto modo ea vtant: non se ex scia eleuando sed potius humiliādo. Scientia enim inflat. i. cor. viij. Et in multa scientia: multa indignatio. primo. Et d̄ hoc bt̄. Ber. sup Can. Omel'. xxxv. Est inquit in se oīs scia bona: que tamē veritati subnexa sit. Sequit. Non probatur Apo. qñ ait. non plus sapere q̄ oportet sapere: sed sapere ad sobrietatem. Ro. xij. Nō probatur inquam multa scientem: sed sciēdi modum nescientem. Quis ergo dr̄ modus sciēdi: nisi vt sciat quo ordine: quo studio: quo fine queq; nosce oporteat? Quo ordi

ne: vt id prius qđ maturius ad sa
D lutem. Quo studio: vt id ardenti
us qđ vehementius ad amorem
Quo fine: vt non ad inanez glo
riam vel curiositatem: sed ad sui
⁊ proximi vtilitatem ⁊ edificatio
nem. Sunt eni qui scire volũt eo
fine tm̃ vt sciant. Et hec: turpis
curiositas. Et sunt qui scire volũt
vt videãtur scire. ⁊ turpis est va-
nitas. De quib⁹ Satyrus. Scire
tuũ nihil aliđ est: nisi te scire hoc
E sciat alter. Et sunt q scire volunt
vt sciam vendant pro pecunijs ⁊
honoribus. ⁊ turpis est questus.
Et sunt qui scire volunt: vt edifi
cent: ⁊ edificent: ⁊ est prudentia.
Et hi duo modi vltimi nõ inueni
unt in abusione scie. Alij. đo om
nes audiant q: scienti bonũ face
cere ⁊ non facienti: peccatum est
ei. Jac. iiij. ⁊. Luce. xij. Seruus
sciens voluntatẽ dñi sui ⁊ non fa
ciens: plagis vapulabit multis.
Et ponit Ber. exemplum bonuz
Cibus idigestus ⁊ q nõ hz bonã
F decoctionez: malos generat hu-
mores: ⁊ corpus corrũpit. Ita sci
entia multa idigesta: stomaco aie
q est memoria si nõ sit igne cha-
ritatis decocta per actus aie i me
moriam trãffusa: magis corrum
pit vitam hoĩs q̃z nutriat: vt talis
dicat. Hiere. iiij. Uentrem meuz
doleo. Scolasticus ergo q̃z diu ẽ
discipulus acqrat sciam studiose:
qñ est doctor doceat artificiose: ⁊
semper vtat scientia recto fine ⁊
intentione.

Capitulũ quintum. Qualiter
est studenduz specialiter in sacra
scriptura.

Et qa sacra scriptura est
ois scientie cõtentiua: p G
ut ait Augusti. ij. de doc.
xpiana i fine. Quidqd hõ extra
didicerit: si noxiuz est ibi damna
bitur. i. in scia scripturarum: si vti
le est: ibi inuenitur. Et idem epl'a
iij. dicit: q nulle lr̃e comparãtur
duobus dñi preceptis in quibus H
omnis ars est. Ibi eni est phia:
q: cause naturarum omniũ i deo
Ibi ethica: q: non aliunde bona
vita format nisi deum diligendo.
Ibi logica: q: lumen aie: non ni
si deus. Ibi salus reipublice: qa
ciuitas non custodit nisi vinculo
fidei. Ideo omnes admonendi
sunt ad studium sacre scripture.
Ait ipsa sapia inuitans ad hoc p
uer. viij. Audite me: quoniam de I
rebus magnis locutura sũ. ⁊ ape
rientur labia vestra: vt recta pre-
dicent. veritate meditabit guttur
meũ. ⁊c. Et sicut ipsa excellentior
est oi alia scia vel phia: sic studẽs
in ea: debet esse perfectior studẽti
bus in alijs scientijs: ⁊ eius stu-
diositas ordinabilior. Qual'r
autem sit studendum in ea: docet
Hugo. bñ didascolis. pte. v. vbi
ait. q scriptura diuina triplicẽ ha
bet modũ intelligendi. s. quo ad
historiam que est quasi alphabe K
tum. Quo ad allegoriam: ⁊ q̃ ad

tropologiã. ¶ Quart. etiam stu dendum sit in sacra scriptura ƀz hos modos ꝓsequit ibi bñ. Vñ studens in ea non confidat ꝺ acu mine igenij: nec de sbtilitate scru tinij: nec de sedulitate studij: sed bonitate dei: ac pietate oratio/ nis siue oraculi ⁊ humilitate cor dis intimi. Ait enim filius dei ad patrem Math.xi. Abscondisti hec a sapientibus ⁊ prudentibus ⁊ manifestasti ea paruulis. Et ps Intellectum dat paruulis. Et sa/ pientie.vij. Optaui: ⁊ datus ẽ mi hi sensus: Inuocaui: ⁊ venit in me spũs sapie. Unde narratur i collationibus Cassiani de abba/ te Theodoro: ⁊ idẽ Cassiodorus de institutione scripturarum: ꝙ cũ explanationẽ obscure questio nis inquireret septem dieb⁹ ⁊ no ctibus: in oratiõe infatigabilis p/ stitit. donec solutionem eius do/ mino reuelante cogitauit: Ideo ait Cassianus: Monachum cu pientem ad scripturarum noti/ ciam pertingere: nequaꝗ̃ debeꝫ labores suos erga comẽtariorũ libros expendere: sed omnem in dustriam mentis ⁊ intentiõe cor dis erga emẽdationẽ vitiorũ car nalium detinere. Quibus expul/ sis cordis oculi: sublato velamie passionũ: scripturarũ sacramẽta contemplanꝫ. Et ponit exemplũ de oculis corporalib⁹ ⁊ lumine vi sibili: quod intuenꝫ oculi natura/ liter: ablatis vitijs oculorum. Cũ vera ergo humilitate: cũ cordis sanctitate: orationis puritate: ⁊ operis eqtate auditor scripture sa cre in ea studeat. Ecc.i. Fili con/ cupisse sapiam: ⁊ serua iustitiam ⁊ deus prebebit eam tibi. Et stu/ deat ordinate ⁊ artificialiter prio in faciliorib⁹. s. in historia scriptu re perficiẽda. Et quia res in scri/ ptura sunt significatiue: deinde studeat in difficilioribus intelligẽ tijs: vt pertingat ad profundiores ⁊ altiores. Ut enim ait Hgo. vbi .s̃. instruendus est studens. s. in scriptura sacra. quod caueꝫ debe at: deinde informandus: qualiter que sunt agenda perficiat. Nam duo inqt pares ingenio equales studio lectioni intendunt: sed nõ equaliter perficiunt: qr vnus dis/ creti⁹ ⁊ prudẽti⁹ laborat. ¶ Sũt enim tria que nocẽt studijs legẽ/ tium. s. negligentia: qñ ea que sunt discenda pretermittunꝫ. Im prudẽtia: qñ ordo congru⁹ ⁊ mo dus in discendo nõ seruaꝫ. Et for tuna: quãdo paupertate vel infir mitate aut doctorum priuatione quis a ꝓposito retardatur. Et sic studeat vt opereꝫ ait ibidẽ. Nec sic eũ lectio teneat: vt a bono ope vacare compellat. Xp̃iano enim pho lectio: exhortatio debet eẽ non occupatio. Et bona deside/ ria debet pascere nõ necare. Ubi narrat de quodam probabilis vi te: q multũ flagrabat amore scri pturarum. Et desiderio sapie fer

uens:Inspectis imprudenter sim
plicioribus scripturis cepit:profū
da ⁊ obscura rimari:⁊ enigmati/
bus scripturarum enodandis:ac
mysticis sacramentorum intelle/
ctibus insistere. Sed mens hu/
mana non sustinens tantuꝫ pon
dus:non solum ab vtilibus: sed
R ⁊ necessarijs artibus cepit cessare
versoqꝫ vento in contrarium:ex
scripturis occasionem erroris ha
buit:qbus vti non nouit mode/
ramine discretionis.Sed misera
tione diuina tandem per reuela/
tionem est monit⁹: qualiter am/
plius earū scripturaruꝫ studio in
cumberet: si sanctorū patrum vi
tam:⁊ martyrum triumphos fre
quentare consuesceret. Sicqꝫ in
breui:ad statum pristinum est re
ductus.Ideo ꝓuer.xv. Sicut q
mel multum comedit non est si/
bi bonum. sic q scrutator est ma
iestatis opprimet a glia. ¶ Per
S gradus ergo ascendat: qui sūt le
ctio siue doctrina.meditatio:ope
ratio:oratio:contemplatio: Le/
ctio enim intelligentiā dat:medi
tatio cōsilium pſtat:oro petit:con
templatio inuenit: prout dicit ibi
Hugo.prosequens de his bene.
Audiēs ergo scripturas ⁊ studēs
in eis: ope ipleat que audit. Sic
fecit Pamphrutius abbas:d q
legitur li.xiiij. hystorie tripartite.
ꝙ cū esset sine litteris: accessit ad
T quendam vt doceret. Qui cum
audisset primum versum illi⁹ ps:

dixi:custodiā vias meas ⁊c. Se/
cundum versuꝫ nō est passus au
dire dicens. Si potero hoc iple/
re:hic versus mihi sufficit hmo
do. Cumqꝫ doctor postea culpa/
ret eū: ꝙ per septeꝫ mēses ad eū
nō venisset:rñdit: versuꝫ illū ad/
huc ope ñ ipleui postea v̓o reqsi
t⁹ an v̓sū illū didicisset ⁊ ope cō/
pleisset: quadraginta inquit ānis V
vix illud implere valui.Ad exem
plum ergo istius:vir scolastic⁹ in
sacra scriptura studens: ope im/
pleat que audit: vt ex ope augeat
sapientia. Pie enim agentibus
dedit sapientiam. Ecc.xlij. Et si/
cut studentes in alijs scientijs ca
uere debent a peruersa intentiōe
sic in sacra scriptura studēs. ⁊ eo
magis:quo ipsa perfectior.Quia
sunt nonnulli qui diuine scriptu/
re scientiam appetunt:vel vt diui
tias agregent:vel honores opti/
neant:vel famā acqrant. Quoꝝ
intentio q̄stum peruersa tantū est
miseranda.Sunt ⁊ alij:quos au X
dire verba dei delectat: ⁊ opera
non quia salutifera: sed qꝛ mira/
bilia: ⁊ diuina ꝓconia in fabulas
conuertunt. Et sunt q sacraꝫ scri
pturam legunt: vt sint parati om
ni poscenti reddere rationem de
fide:vt inimicos veritatis destru
ant:minus eruditos istruant: viā
veritatis perfectius agnoscant:se
creta dei altius intelligant: arcti⁹ y
ament:quorū deuotio laudanda
primi sunt miserandi:secūdi in/

uandi: tertij laudandi: ait Aug. vbi. s. Predicator ergo diuinus alloquẽs ſcolaſticoſ: dʒ explorarẽ in qbus ſciẽtijs ſtudeãt ⁊ laborẽt ⁊ prout expedire viderit: cuʒ eis conferat de predictis.

¶ Sexta pars principalis. De inſtructione religioſorum.

¶ Prima diſtinctio. De religionis prima inſtitutione.

c Numeratis modis qbus poteſt predicator diuinus conferre cuʒ viris ſcolaſticis: nunc Saluatore illuminãte: ⁊ docente: videndũ eſt de modis alloquẽdi viros monaſticos ſiue religioſos: ⁊ cum eis conferendi cõſilium ad ea que ſunt eis ꝓpria ſiue appropriata. Et quia de vita religioſorum ⁊ virtutibus dẽterminatur a beato Grego. libro dial. ⁊ in vitis patrum: ⁊ collationibus eorum: ⁊ in libro q dicitur paradiſuſ: ideo hic breuiter dicet de cõibus ⁊ generalibꝰ: vt det ſaltem occaſio ſapientibus.

¶ Primo igitur videndum de ſacre religionis primaria inſtitutione.

¶ Secũdo de vite religioſe eminentia ⁊ dignitate.

¶ Tertio de virtutuʒ perfectiõe in quibuſ principaliter dicitur religio conſiſtere. ſ. paupertatis: caſtitatis: ⁊ obedientie.

¶ Quarto: de quarundaʒ aliaꝝ virtutum neceſſitate: ad perfectam obſeruantiam ſacre religionis.

¶ Quinto de ſacre religiõis cõmoditate ⁊ vtilitate i hac vita.

¶ Sexto: de premij bonoruʒ religioſorum magnitudine.

¶ Septimo de male viuentiuʒ in ſacra religione peruerſitate

¶ Octauo: de pene eorũ vel tormenti grauitate.

¶ Caplm primuʒ. Quid ſit religio: ⁊ vnde dicatur.

o E primo notandũ: ꝙ cũ religio vera: ſit qua deus vnus colitur: ⁊ pregatiſſima pietate cognoſcitur: vt ait Augu. de vera religione poſt principium. Siue religio non aliud niſi cultus diuinus: vt ait idẽ. x. de ci. c. i. Eſt eni religio q̃ ſe aĩa vni dõ vnde ſe ſe peccato ſubreperat reconciliatione ligat vt idem ait de quãtitate anime. Unde religio appellatur: ꝙ ea religemꝰ vni deo animas noſtras ad cultum diuinuʒ vinculo ſeruiendi: vñ religio dicta ꝓhibet a reeligẽdo deũ. Amiſeramus eni euʒ negligentes: ait Pap. Cum inqꝫ religio ſit talis: tamen hic fit mentio de religiõe prout eſt ſupererrogatio deuotionis cultus diuini in adimpletione cõſilioruʒ euãgelicoꝝ. Cui poteſt cõuenire diffinitio Tulij rhetorica prima. li. ij. vbi ait. Religio eſt que ſuperioris cuiuſdã nature quam diuinam vocant curã cerimoniãqꝫ affert. Et eidem conue

Z A B

nit quod ait Aug. de vera religione Religio est studiũ sapie. Hec eni est vera sapia: adimplere cõsilia euangelica.

¶ Caplm secundũ. De institutione ꝛ ortu religionis.

Eligiosorum conuentuꝫ primus Samuel instituit iugiter psallentiũ domino. vt ait magister in historijs super illud. i. Reg. x. Obuiuꝫ habuit gregem pphārum descēdē
C tium de excelso: ꝛ ante eos psallentium. ꝛc. Et dicebant prophetare. i. laudare deũ iugiter: ait ibi magister: Et religiosorum personam gesserunt pphe: ait Hiero. epla. xlij. Filij inquit pphetarum quos mõachos i veteri legimꝰ testamento: edificauerunt sibi casulas prope fluēta iordanis ꝛ vrbibus derelictis: polēta ꝛ herbis
D agrestibus in heremo victitabāt Unde ꝛ Johannes Baptista: in heremo vixit: cui vestis aspera: zona pellicea: mel siluestre. omnia virtuti ꝛ continentie preparata. Deinde dei filius: qcum esset diues omniuꝫ: factus ppter nos egenus: sacram religionem veraciter instituit: ꝛ augmentauit
E quando pauperes elegit: diuites in fide: vt eum relictis omnibus sequerent. Mat. v. Uenite pꝰ me De quo ꝛ ipsi gloriāt. Mat. xix. Ecce nos reliquimus oia. hoc eni est apostolici fastigij: ait Hiero. epla lxxxviij. Et hoc fecit eos apostolos: ait Criso. super Mat. Omel. xlvj. Antiqua igitur institutio sacre religionis ordinata ꝛ autentica est.

¶ Secunda distinctio. De religionis eminentia.

¶ Capitulũ primum. Quo patres antiqui modum hunc viuēdi preelegerunt.

X predictis patet eminentia ꝛ dignitas religionis: siue vite religiose: quam xps pre- F
e elegit: discipulis tribuit. ꝛ alijs predicauit. Math. xix. Si vis perfectus esse: vade ꝛ vēde oia que habes: ꝛ da pauperibus. ꝛc. Unde talem vitam duxerunt Apostoli post ascensionem domini Saluatoris. quando nullus dicebat aliquid esse suum sed erant illis oia cõia. Act. iiij. Similiter talē vita habuisse creden- G
tes in Alexandria sub Marco euangelista narrat Philo vir doctus li. i. historie ecclesiastice. c. xvi. Ubi mira dicit d vita eoꝝ. Primo inquit omnes renũtiabāt cõctis facultatibus: ꝛ extra vrbem egressi: i hortulis vl exiguis agellis degebāt: refugientes iparis ppositi: ꝛ vite dissimilis contubernia: sciētes: hec esse ipedimēta: arduũ volentibus iter virtutis incedere. Et sequitur ibi: multa enumerās que in nostris inquit exercentur monasterijs. Continentiā H
velut primum fundamentuꝫ in

aia collocans: ⁊ ita deinde reliq̃s
super hanc peragũt edificare vir
tutes. Cibuꝫ potũqꝫ nullus coꝛ
capit ante solis occasuꝫ: tpe vide
licet lucis cũ prophetie studijs:
curam v̇o coꝛpoꝛis cuꝫ nocte so
ciantes: nonnulli post triduuꝫ in
cōionē veniunt cibi. Quos v̇o
edatioꝛ studioꝛum fames perur/
get: alij quarta die vel sexta: necei
sarium coꝛpoꝛi indulgent cibum
Et sequit̃ ibi. ꝙ apud eos conse/
I crate virgines: indignũ ducebāt
libidini mancipare vas ad capiē
dam sapientiam pꝛeparatuꝫ. Se
oꝛsum viri: ⁊ seoꝛsum femine cō/
gregant̃. Uinum nemo gustu cō
tingit: sed nec quanlibet carnem
tm̃ autem panis ⁊ aque poculuꝫ
cuꝫ sale vel ysopo cib⁹. Et ibi alia
multa narrat. Et de hoc cassian⁹
ij. collationũ. di. ꝙ in pꝛimoꝛdijs
fidei pꝛobatissimi monachi a bea
to Marco: q post Alexandrine
K vrbis pontifex fuit: noꝛmam su/
sceperunt viuendi. Non illa ma
gnifica: vt in actibus ante retine/
bant: verum etiã multo subtilio/
ra cumulauerunt. Ideꝫ habetur
libꝛo pꝛimo historie tripartite an
te finem.

Capitulũ secundũ. De religio
nis eminentia.

Erito ergo eminens est
m ⁊ excellens vita religiosa
prout ait Ber. in sermōe
de natali loquens de paupertate
filij dei. Nasciturus inquit dei fi/
lius elegit quod molestius fuit
carni: qꝛ natus in paupere domo
⁊ sic de alijs. Sed non tale indici
um mũdi: aut ergo iste falax: aut L
mundus. Sed diuinam impossi
bile est falli sapientiam. Melius
ergo ⁊ vtilius ⁊ potius qḋ ipse ele
git: ita vt quisqꝫ aliqd doceat vl
suadeat ab eo tãqꝫ a seductoꝛe sit
cauenduꝫ. vnde vt ostenderet fi
lius dei volũtarie paupertatis p̃/
ciositatē elegit eam: ꝓut ait ideꝫ
Ber. i sermone ḋ vigilia natiuita
tis. Quid inqꝫ paupertate ditius
Quid preciosius: qua regnũ ce/ M
loꝛum emit̃ gratia acgritur. Et in
alio sermone ait: ꝙ in celis bo/
noꝛum omnium affluentia sup/
petebat: sed paupertas non inue
niebat̃ in eis. Poꝛro in terra ha
bundabat ⁊ superhabundabat:
⁊ nesciebat homo precium eius.
Hanc ergo dei filius ꝯcupiscēs
descendit: vt eam eligeret sibi: ⁊
nobis: sua estimatione faceret p̃/
ciosam. Mira ergo fatuitas de/
trahentium paupertati volunta/
rie ꝓpter xp̄m assumpte: quã sic
ipse elegit ⁊ preciosam oñdit. Cũ
omnia relinquere pꝛopter xp̄um N
sit melius: qꝫ monasteria extrue
re: vel pauperes sustentare: vt ait
Hiero. epistola. cxv. loquens ad
Nepotianũ. Extruis inquit mo/
nasteria multis a te per insulas
Dalmatie pauperuꝫ numerus su
stentatur. Sed melius faceres: si
⁊ ipse sanctus inter sanctos viue

res. Sequit. Apli gliantur: q̄ oīa dimiserunt: ⁊ secuti sunt saluatorē Et certe preter rhetia ⁊ nauē nihil eos legimus dimisisse: ⁊ tamē testimonio futuri iudicis coronātur: q̄ se offerentes: totum dimiserant qd̄ habebant: Plane ergo h̄ ait: meli⁹ eē relinquere omnia ꝑpter deū: q̄ expendere res possessas in vsus pauperum siue in extructionē monasterioꝝ. Nō enim solū retribuit deus pauperi voluntario propter deum q̄titatem eorum que reliquit: sꝫ eorum que cōcupiscere potuit. Vn̄ Greg. super euan. li. i. Omel. v. Multum dimisit q sibi nihil retinuit. Sequitur. Tanta a sequentibus sunt dimissa: quanta a non sequentibus concupisci potuerūt Multum ergo dimisit: q cū re possessa oī concupiscentie renunciauit. Sed innumerabilia regna possunt concupisci. Qui ergo ꝑpter deum sua dimisit: ⁊ nihil cōcupiscit: iudicandus est: multa regna propter deum dimisisse. Nō merito retribuendū est sibi regnū celorū. Mat. v. Beati pauperes spū: qm̄ ipsorum est regnū celorum. Et ideo ad vitā religiosam hortat Hiero. in multis locis. Sicut ep̄la. xxxiiij. vbi ait. Licet paruulus ex collo pēdeat nepos: licꝫ sparso crine: ⁊ scisis vestibus: vbera quibus te nutriuit mater ostendat: lꝫ in limine pater iaceat: per calcatū perge patrem: ⁊ siccis oculis ad vexillum crucis euola. Solum pietatis genus in hac re esse crudelem. Sequit. Gladiū tenet hostis: vt me perimat: ⁊ ego de matris lachrymis cogitabo? Propter patreꝫ xp̄i militiā deseram: cui etiam sepulturam: xp̄i causa non debeo? Mat. viij. Item Hiero. epistola lix. aduersus vigilantiū. Quod asseris: melius eos facere q vtūtur rebus suis: ⁊ paulatim fruct⁹ possessionum diuidunt: q̄ eos q possessionibus venūdatis simul omnia largiūt: tibi nō a me sꝫ a dn̄o Respondet. Mat. xix. Si vis perfectus esse: vade vende oīa que habes: ⁊ da pauperibus. Ad eū loquit q vult esse perfectus: q cū apostolis patrem: ⁊ nauē: ⁊ rhete dimittit. Sed inqs. Si omnes se recluserint: ⁊ in solitudine fuerint: qs celebrabit ecclias? Quis hoīes seculares lucrifaciet? Cui Hiero. Si omnes fuerint tecū fatui: quis erit sapiēs? Et superaddit. Rara est virtus: nec a pluribus appetit: ⁊ vtinā essent omnes q pauci sunt. Multi enī sūt vocati: pauci ṽo electi. Insinuat ergo: q̄ hoc est virtus. s. vendere oīa ⁊ sequi xp̄m: respectu ei⁹ qd̄ est celebrare missas. ⁊c.

¶ Cap̄m tertium. De distinctione religiosorum antiquorum

Merito ergo vita religiosa appetēda que est vita diuina ⁊ apostolica: vt i ea seruiat

seruiaſ deo in tranquillitate: quaz
appetiere ſancti antiqui in egypto:
⁊ deinde per totum mundū. De
quib⁹ ⁊ eoꝝ vita Hiero. ad Eu/
ſtochiū epl'a. lxxxviii. vbi ait: ꝙ
tria genera mōachoꝝ in egypto
fuerūt ſcilicet Cenobitaꝝ q cōi/
V ter viuebant Anachoritaruz: q
ſoli in deſertis degebant. Et alio
rum. quoꝝ genus dicitur remith
lingua eoꝝ: qui bini vel trini ſi/
mul habitabant. De primis: ⁊ de
vita eorum ait ibidem: ꝙ nullus
in cibo ſtrepitus: nemo ibi loqui
X tur: viuitur pane: leguminibus:
⁊ oleribus que ſolo ſale condiū/
tur. vinū tm̄ accipiūt. Et alia ibi
de eoruz vita: qualia ait Philo
ſuperius. vnde ibi Hiero. Tales
Philo: tales Joſephus in ſecū
de captiuitatis hyſtoria refert. vi
te v̄o Anachoritaruz auctor fuit
Paulus: illuſtrator Antonius:
p̄nceps Joānes Baptiſta vt ait
ibi. Digna eſt igitur ⁊ excellēs vi
ta religioſa. ¶ De cui⁹ excellētia
Y oſtenſum fuit Anſelmo cuz eſſet
quaſi in extaſi: prout dicit libro d̄
ſimilitudinibus in fi. Ait eniz ad
eū angelus. vis videre: quis eſt
verus monachus? Et ille volo.
Et duxit eū: quaſi in ꝯſpectu ma
gni clauſtri ⁊ ſpecioſi. ⁊ ait Cir/
cūſpice. Et aſpexit: ⁊ erant parie/
tes obducti auro ⁊ argento puriſ
ſimo: herba i medio viret: ⁊ ipa
argentea mollis ⁊ redolens: ⁊ vl
tra humanam opinionez delica

ta. Cunq; ibi perpetuo habitare
eligeret: ductor eius ſibi ſpopon
dit: ſi vellet: ſe veram cōſurū pe
nitentiam poſſe ibi habitare. Et
tunc euigilauit. Quam viſionez
ſibi deus oſtendit: vt eſt pie cre/
dendū ad ſui ſolatiū: ⁊ aliorum.
exemplū. Admonendi ſunt ergo
religioſi: vt cōſiderantes religio
nis ſue dignitatez: digne ⁊ hono
rifice viuant in ea.

¶ Capitulū. iiij. De tribus in q/
bus religio cōſiſtit.

c Onſiſtit autem vita reli
gioſa principaliter in tri
bus. Jn voluntaria pau Z
pertate. Jn ſincera caſtitate. Jn
obedientie ſubiectione. Jn quo/
rū figura dictū eſt Abrae Geñ.
xij. Egredere d̄ terra tua: ⁊ de co
gnatione tua: ⁊ d̄ domo p̄ris tui
Jn his enim trib⁹ conſiſtit vite
religioſe p̄fectio. ſ. Jn amoris ab
infimis eleuatione. Jn cordis ⁊
interiorum reformatione: ac libi
dinū cohibitione. Jn deo ⁊ ſum
mis adheſione. ait Aug. epiſtola
lxxxiij. Et ſummū eſt ipſa v̄itas:
infirma natura: nec beatum nec
miſerum eſſe poteſt quod media
inclinatione ad īfimū: miſera cō
uerſione ad ſummum btē viuit.
Qui ergo in xp̄m credit: nō dili A
git infimū: nō ſuperbit in medio
atq; ſummo ihērere: ⁊ ita fit ido
neus. Jn his igitur tribus eſt re
ligionis perfectio: vt dictum eſt:
Paupertas v̄o volūtaria ꝑpter

xp̄m assumpta fundamentū est. vnde ꝛ saluator loquens de beatitudinibꝰ: ꝛ earꝝ meritis: ꝓmisit: beati paupes spiritu ꝛc. Mat. v. innuēs p hoc: ꝙ pauptas est fundamentū virtutū et beatitudinū.

¶ Capitulū qntū ꝺ pauptate ad quā se obligāt religiosi.

a Ad hanc paupertatē obligant se religiosi ſm exigentiam sui status. vł ad nil habendū propriū nec in cōi: nec in speciali: sicut obligant se il
B li qui sunt huius mee professiōis scilicet beati. Francisci. vel ad nil habendū saltē proprium in speciali: sicut obligant se illi qui pn̄t habere in cōi: licet nullus possit habere ꝓpriū. Omnes ergo ne sint preuaricatores voti: ꝛ sue professionis: ꝛ sic rei dānationis: cū summa diligentia ꝛ sollicitudine studeant seruare paupertatē quā professi sunt: exemplo sanctorū patrum scilicet beati Benedicti
C beati Francisci. ꝛ aliorū. Et hoc merito. vt enim legitur in vitis patrū li. ij. parte. vi. Thesaurus monachi est voluntaria paupertas. Sicut enim habēs thesaurū sollicite custodit: ne vel omnino auferatur vel diminuatur: aut modo aliquo violetur: sic religiosus professor paupertatis: ex voto: ꝑ exigentia sui status debet seruare sollicite paupertatē. vnde narrat Gre. iij. dial. de abbate Isaac: ꝙ
D offerentibus possessiones dicebat. Monachus q possessiones in terra querit: monachus nō ē. Sic quippe metuebat sue paupertatis securitatem perdere: quō diuites auari solent perituras diuitias custodire. Hic enim erat verus amator paupertatis. De beato quoq; Francisco qualiter fuit sancte paupertatis amator obseruator: ꝛ cultor: facta sua: mundo manifestant. ꝛ in vita sua in parte legit. Consimilr ꝺ sanctis antiquis: vt patet in vitis patrū vbi s. Sicut de quodā q euangeliū E vendidit in pauperum nutrimēto di. Ipsum verbū vendidi qꝺ iubet omnia vendi ꝛ dari pauperibus. Nec solū pauptatis exempla emicuerūt in sanctis sed etiā in principibus gentilibus: vt ait Vale. lib. iiij. c. iij. loquens de Fabritio: qui refutauit aurum ꝛ argentū sibi missum: ꝛ alia ꝑciosa: de quo dicitur ibi: ꝙ continentie sue bn̄ficio sine pecunia ꝑ diues erat: sine vsu familie habēde comitatus: q: locupletem eū faciebat non multa possidere: sed modica desiderare. Et ibi de multis F talibus principibus qui diuitias refutabant: ꝛ quasi dedignabantur: eas habere. vnde Sen. libro de prouidentia dicit: ꝙ Democritus diuitias ꝓiecit: onus illas bene mentis estimans. Ideo sequitur. Contemne diuitias. Nemo tā pauper ꝙ̄ natus est. Et de eodem ait libro de beata vita: ꝙ eo G

die quo interdixit sibi aliud ha-
bere: interdixit sibi ⁊ aliꝺ petere.
Quasi dicat. ꝙ nec aliqd voluit
habere: nec aliqd petere. ¶ Cō
similiter exempla mira pauperta
tis fulserūt in phis prout narrat
Hiero. ꝯ Iouinianū. de Dioge-
ne q habitabat in dolio ⁊ in por
tis ciuitatum: ⁊ manu cōcaua bi
bebat: nec voluit habere aliꝺ po
culū. Et de hoc in tractatu ꝺ vir
H tutibus. ⁊ de eodem ēt Val. vbi
s. dicit ꝙ Alexander continētiā
Diogenis vincere nō potuit. Ad
quem cū in sole sedentem acces-
sisset: hortareturqꝫ: vt si qua sibi
pstari vellet indicaret: respondit.
De ceteris interiꝫ a sole mihi ve
lim non obstes. Quasi dicat. Ni
hil aliud volo: nisi ꝙ nō stes in-
ter me ⁊ solem. hic enim effecit:
vt nihil sibi eripi posset. Ait Se
neca ꝺ tranqllitate animi de quo
dam: ꝙ cū amisisset omnia sua
I ait. Iubet me fortuna expeditius
phari. Si ergo pdicti ignarri le
gis diuie ⁊ fidei: absqꝫ spe regni
eterni: ⁊ similiter ignarri diuie di
gnationis q̄ uoluit eē pauper ꝑꝑ
hoies: vt oñderet eminētiā pau-
ꝑtatis ⁊ pciositatē vt dictū est. s.
sic paupes fuerūt: nō mirꝫ si fide
les ob regnū celoꝝ: ⁊ ꝑfectaꝫ filij
dei imitationem: velint esse diui
tiarum contemptores: ⁊ pauper
tatis sanctissime sectatores.

¶ Capitulum. vi. Qualis debet esse paupertas.

Ed qꝛ pauperē non facit
f commendabiliorē paupe-
rtas: si inter sordes pccā
non cauet: ꝓut ait Hiero. episto K
la. xcv. videndū est: qualis debet
esse paupertas religiosoꝝ. Et no
tanduꝫ ꝙ debet esse recto fine si-
ue intuitu preelecta et assumpta
scilicet ꝑꝑ deum: ⁊ vt liberi⁹ ⁊ ex-
peditius possit hō deo vacare: et
agilius luctari cū hostib⁹: cū qui
bus nudi luctari ꝺbem⁹: ait Gre
gori⁹ super euan. lib. ij. omel. xij.
Propterea ait Petrus Mat.
xix. Ecce nos reliquim⁹ omnia.
⁊c. vbi ait Hieroni. ꝙ Socrates
phus ⁊ alij diuitias cōtempserūt
sed non secuti sunt saluatorem si
cut apostoli. Iō Aug. super ps.
sexagesimum nonuꝫ. Iō inquit L
pauper xpus omnia temporalia
cōtempsit: vt tu sis tantū species
eius. ¶ Iteꝫ debet esse pauper-
tas affectu amata. Religiosus. n.
debꝫ amare paupertatē sicut spō
sam suaꝫ: ait Criso. super Mat.
omel. vltima. Paupertas est si-
milis pulchre puelle: cuius ocul⁹
pur⁹ preclarus: māsuetus: trāql-
lus: delectabilis: ad oēs respiciēs
neminē odio habēs. Ad moduꝫ M
ergo sponsi debet religiosus dili
gere sponsam suam paupertateꝫ:
exemplo beati Fracisci: q eam de
sponsauit. vñ ps. Elegi abiectus
esse in domo dei mei. ¶ Iteꝫ de
bet esse ilaritate iocūda: ⁊ reputa
tione pacata. Ait Greg. sup Eze.

li.ij.omel.vi. Ille vere pauper ē:
N qui eo eget qđ habet. Naȝ ⁊ qui
non habet ⁊ habere non appetit
diues est. Pauptas quippe est
inopia mentis non in quātitate
possessionis. Nam qui cum pau-
pertate bene cōuenit pauper nō
est. puer.xiij. Melior est pauper
⁊ sufficiens sibi.⁊c. Et Señ.epła
ij. honesta res est leta paupertas.
Et de hoc supra parte.ij. vbi de
O paupertate. ¶ Item debet eē sta
tui cōgrua ⁊ moderata. Sūt.n.
eniȝ aliq qui erant in seculo pau
peres: ⁊ religioneȝ intrantes: vo
lūt hr̃e maiores diuitias ⁊ opulē
tias in omnibus: q̄ȝ prius. Ideo
dicitur in tractatu de.xij. Abusio
nibus in septima abusione: q̄ est
habitus preciosus in religiōe: ꝙ
qui veteres pannos ⁊ viles con-
sueuerūt hēre i seclo ⁊ i religiōe
P nouos ⁊ p̄ciosos hēre ꝯtendūt.
Et hec ē magna abusio: ꝓut ibi
exequitur. In quorū persona ait
Hiero.epła.xxxiiij. Nat⁹ in pau
pere domo ⁊ tugurio rusticāo: q
vix milio ⁊ cibario pane rugiēteȝ
ventrem satiare poteram: nūc si-
milā ⁊ mella fastidio: noui gene-
ra pisciū: caleo saporib⁹ auiuȝ.⁊c.
¶ Iteȝ debet eē maceratiua vo
luntaria enim paupertas: marty
Q rium est: ait Ber. in sermone de
oib⁹ sanctis.di. Quid sibi vult:
ꝙ eadem promissio pauperibus
⁊ martirib⁹ fit. scilicet regni celo
ruȝ Math.v. nisi ꝙ gen⁹ marty
rij est paupertas voluntaria? Se
quitur Qđ martyrij genus gra-
uius: q̄ȝ iter epulas esurire: inter
multas vestes ⁊ pretiosas algere
paupertate p̄mi inter diuitias q̄s
affert mundus: ostētat diabol⁹.
noster desiderat appetitus. vtris-
q̄ȝ ergo regnū celoꝝ ꝓmittitur:
sed pauptate emitur: in perpessio
ne sancti martyrij absq̄ȝ dilatiōe
percipitur. verus igitur paup vo
lūtaria paupertate sic sit pauper:
ꝙ sustineat famē: sitim inediam
⁊ inopiam: exemplo saluatoris q
ieiunauit ⁊ esuriuit. Math.iiij. ⁊
exemplo discipuloꝝ qui ceperūt R
euellere spicas Mat.xij. ⁊ beati
Pauli: qui in fame: ⁊ siti: frigo-
re ⁊ nuditate seruiuit deo.ij.cor.
xi. ⁊ p̄s. Ego aūt mendicus sum
⁊ pauper. Sed eꝯ est de multis:
de quibus Hiero. vbi.s̄. dicit: ꝙ
sunt quidā pauperes: q tali mo- S
do volūt esse pauperes: vt nihil
eis deficiat. ¶ Item debet esse
scientia ⁊ discretōe regulata. Ait
Apo.phił.iiij. In omnibus insti
tutus sum. Scio saturari ⁊ esuri
re: abūdare ⁊ penuriaȝ pati. Su
per qđ Gre. super Eȩ.omel.vij.
dicit. Ars magna hec scilicet sci-
re saturari ⁊ esurire: abundare ⁊
penuriaȝ pati. Et mire discipline
sciētia: que nobis toto cordis ni-
xu discenda est. Sequit. Quē pe- T
nuria sua non frangit: a gratiarū
actione non retrahit: in rerum tē
poraliuȝ desideria non accendit:

sse scit penuriam pati. ¶ Itē de bet eē humilitate ordinata. Ait saluator Mat. v. Beati paupes spū. &c. Quia scilicet sic sunt humiles. Ait Aug. de sermone dñi in monte li. i. Humilitas eni3 est custos paupertatis. ait Gregori⁹ dial'. i. xxij. c. Quia sine hūilitate paupertas parū prodest: eo q̄ deus minus pauperem superbū odit.
V Ecc. xv. Jō summe cauēda pauperibus arrogantia. vt enim ait Hiero. epistola. cx. plus est aiu3 deposuisse q̄ cultum: difficili⁹ arrogantia q̄ auro carem⁹: aut gēmis. His enim abiectis interdū gloriosi tumemus sordibus: & vēdibile3 paupertate3 populari aure offrrimus. Jō Isai. lxvi. Ad quem respiciam nisi ad pauperculum & contritum spiritu & trementem sermones meos? Religiosi ergo studeāt. vt sint paupe res modis dictis. Tales ei3 pau
X peres: sunt deo amabiles. Jaco. pmo. Nōne pauperes elegit de⁹ in hoc mundo. &c. Tales exaltat in iudicio: q2 erunt cū eo iudices Job. xxxvj. Judiciu3 pauperib⁹ tribuit. De quibus bene Grego. mora. xxvi. Et caueāt ne sint trāsgressores sui voti & possessionis: possessiōe alicuius rei. ne scilicet sint damnādi. vñ narrat Hiero. epistola. lxxxiiij. de quodam religioso proprietario. Quidam inquit de fratribus partior: magis q̄ auarior centum solidos quos lina texendo acquisierat moriēs reliqt. Interest inter monachos consilium. Habitabant enim ibi circiter qnq3 milia diuersis cellulis: quid facto opus esset. Et alij pauperibus distribuendos eē dicebant: alij dandos ecclesie nō nullivo parentibus remittēdos. Macharius vo Pachomi⁹ et Isidorus quos patres vocant: sancto in eis loquente spū infodiendos decreuerunt cū eodem dicendo: pecunia tua tecu3 sit in pditione. sicut dictū est Symoni act. viij. Et merito: q2 tales mentiuntur spūi sancto: & sunt fures & latrones aliena vsurpādo: & periurij: ac voti trāsgressores. Ideo ait Petrus Ananie act. v. Cur tēptauit sathanas cor tuū mentiri scilicet spiritui sancto: & fraudare de precio agri. &c. ¶ Similiter de alio religioso q habuit tres aureos absconditos narrat Grego. iiij. dial'. ante fi. q ipse beatus Gre. phibuit ne fratres ad eum in morte accederent: neq3 cū fratribus sepeliretur: & q illos aureos super eum proicerent dicēdo pecunia tua tecum sit in perditione. Diuinus igitur pdicator suadeat religiosis: vt sint pauperes dictis modis & dissuadeat 9ria.
¶ Tertia distinctio. De castitate ad quam obligant se religiosi.
¶ Capl'm. i. Quid sit castitas.
Icut autem religiosi debent esse pauperes spiri

A tu in abdicatione tempoꝛaliũ: vt dictum est: sic debẽt esse casti libidinũ interioꝛum ⁊ exterioꝛuȝ cohibitione. vouent enim oĩmo dam ⁊ pfectam castitateȝ. Qualꝭ auteȝ debet esse castitas patet. s. pte. ij. vbi de mulieꝝ pudicitia: ⁊ parte. iiij. vbi de clicoꝝ castitate. Si enim mulieres debẽt esse pudice: ⁊ si viri ecclastici debent eẽ perfecte casti: multo magis religiosi qui se consecrauerunt perpetuo: deo suo. Ipsi eniȝ sunt eunuci reclusi in templo dei ad euȝ laudandũ. Isai. lvi. hec dicit dñs eunuchis. Dabo vobis in domo mea: ⁊ in muris meis nomẽ me B lius a filijs ⁊ filiabus. Ad litteraȝ eniȝ inclusi sunt in muris monasterioꝛum: q se castrauerũt ꝑpter regnum celoꝛuȝ Math. xix. Est autem castitas cohibitio vel conseruatio amoꝛum ⁊ appetituum ab inoꝛdinata amatione ⁊ appetitione: ait Comẽtatoꝛ sup illud angelice hierarchie. c. iij. Castis intellectus oculis. vel castitas est summus amoꝛ omnino depuratus incoꝛruptionis ⁊ integritatis C ait Idem. c. vij. Ille enim castus est qui deum attendit: ⁊ ad ipsuȝ solum se tenet: ait Aug. de beata vita. Itẽ castitas est animi amoꝛ oꝛdinatus non subdens maioꝛa minoꝛibus: ait Aug. libro de mẽdatio. his omnibus modis debꝫ religiosus castus esse. Cui cõpetit illud. i. thi. v. Teipsum castum custodi: vt scilicet sit omniũ libidinũ exterioꝛum ad quinqꝫ sensus pertinentium cohibitio: ⁊ castigatio: necnon ⁊ omnium libidinum interioꝛum siue in cogitatione vel meditatione: siue in affectione vel appetitiõe. Tales signi ficantur per quinqꝫ virgines prudentes. Math. xxv. ⁊ cuilibet eo D rum ꝯpetit illud Job. xxxi. Pepigi fedus cum oculis meis: vt non cogitarem quideȝ de virgine. vbi Grego. moꝛal. xxi. ait. vt munda sit manus in opeꝛatione a lasciuia voluptatis: depꝛimẽdi sunt oculi quasi quidaȝ raptores ad culpam. Et ibi bene de cohibitione sensuum interioꝛum ⁊ exterioꝛum.

Capitulũ. ij. Que sunt necessaria ad custodiam castitatis.

Vt auteȝ possit seruari castitas illesa ⁊ pfecta debet esse alimentoꝛum superfluoꝛum ⁊ nociuoꝛum subtra E ctio: ⁊ carnis maceratio: qꝛ sine comittibus suis scilicet temperãtia ⁊ ieiunio castitas cito lacessit ait Criso. super ps. quinquagesimum. Et de hoc bene Hierony. epl'a. xcvi. di. Apo. macerat coꝛpus suũ: ⁊ aĩe subicit iperio. i. coꝛ. ix. Castigo coꝛpꝰ meũ ⁊c. ⁊ adolescẽtia feruẽte cibis coꝛpoꝛe de castitate secura est? Et sequit. Alia peccata extriseca sunt. s. auaritia F ⁊ alia: sola libido insita est: grandis. n. ẽ tũs ẽg nata sis in carne

non carnaliter viuere: tecum pu
gnare quottidie: ⁊ inclusuz hostē
Argi: vt fabule ferunt centū ocu
lis obseruari. Et superaddit illō
quod ait Comicus. Sine cerere
⁊ baco friget Ven⁹. Et p⁹ Quic/
quid seminarium voluptatis est.
venenū puta. parcus cibus ⁊ vē
ter semper esuriens triduanis ie
iunijs prefertur. Nihil sic inflā/
G mat corpus: ⁊ titillat membra ge
nitalia sicut indigestus cibus: vi
ctusq; conuulsus. Ideo Aposto.
eph. iiij. Nolite inquit inebriari
vino in quo est luxuria. Debēt. n.
esse religiosi sic mortificati: vt q̄/
si non sentiant saltem cum dele/
ctatione predictos fedos motus.
Sicut fuit de Xenocrate philoso
pho prout ait Vale. li. iiij. c. iij. di.
ꝙ non sensit mulierez que iuxta
eum accubuit: ⁊ spopōderat: eū
allicere. Et alijs deridentibus: ꝙ
H non poterat flectere animū illi⁹:
rn̄dit: pactuz victorie non de sta
tua sed de homie fuisse. Posue
rat enim pignus ꝯ alios: ꝙ eum
flecteret. Quez q: i sensibilis fuit
ad talia quasi non sentiens vl' ap
petens vocauit statuaz. Religio/
sis eniz competit illud. Ro. viij.
Non enim estis in carne sed in
spū. ¶ Itē vt sint pfecte casti de
bet esse omnis occasionis exclu/
sio. Sicut est mulierum familia/
ritas: frequens collocutio: incau
I tus aspectus: prolixus cōsensus
⁊ hmōi. Iō cauere debent a co/

habitatione cum mulierib⁹ vt di
ctum est de ecclesiasticis parte.
iiij. vnde legitur in vitis patrum
li. ij. parte. iiij. ꝙ mulier sancta di
xit ad monachuz q declinauerat
a via quādo moniales. Si esses
inquit perfectus monachus: nō
ita respexisses nos: vt cognosce/ K
res: nos eē mulieres. Et parte. ij.
dicit de abbate Arsenio: ꝙ rn̄dit
mulieri petēti vt haberet memo
riam eius in oratione. Rogo in/
quit deū: vt auferat memoriā tuā
de corde meo. Et parte. iiij. de sā
cta muliere in monasterio egro/
tante. que non sustinuit: vt eā fra
ter suus videret. ne propter eam
veniret in memoriam feminarū
Sed mandauit ei. Vade frater:
ora pro me: q: cum dei gratia vi
debo te in regno dei. ⁊ pte. xiiij.
de quodam qui noluit alloq ma
trez nisi oculis clausis. Summe
enīz sancti patres deuitarūt con L
sortia ⁊ colloquia mulierum. cuz
tamen essent abstinētia multimo
di exhausti: penitentijs ⁊ ieiunijs
ac laboribus macerati: orationi/
bus ⁊ contemplationibus supra
se eleuati. Unde Augu. li. de cura
ꝓ mortuis agenda narrat de Io
anne nobili moncho q habuit
spūm pphie: ꝙ cū eum impatiē
ter videre cuperet: quedam reli/
giosa mulier: ⁊ per virū suuz in/
staret: ⁊ ille nollet quoniam illud
nūq̄ feminis permiserat: ait tan M
dem marito ei⁹. Dic vxori vide/

bis me nocte prima sed i som/nis. Sicq factũ est. Monuitq eam qcqd fidelem coniugatam moneri oportet. Que euigilãs de scripsit cũ viro suo. Ideo dicebat abbas discipulo. Eam⁹ illuc vbi nõ ẽ mulier: put dr̃ in pma pte
N in vitis patrum. Nouerat eniz q demones iugiter laborant ad tẽ/ptandum religiosos: vt assequã/tur de eis victoriaz. sicut legit in vitis patrum vbi. s. pte. v. de fi/lio sacerdotis ydolorũ: q vidit sa than et militiã ei⁹ sibi assistentez. Qui cũ a quolibet ingreft quid fecisset: et vn⁹ diceret: suscitaui bel la per dies triginta: et sponsum in nuptijs occidi feci: iubet: eũ dya/bolus vberari: et ali⁹ diceret: sub mersi naues in mari per viginti dies fecit eũ etiaz flagellari. Sur rexit alius qui dixit se fuisse in he remo quadraginta annis et mo/nachũ impugnasse: quem vix no cte illa fecerat fornicari. Qd au/diens pnceps ille: surgẽs oscula/
O tus est eũ: et coronam suaz capiti illi⁹ iponens iuxta se sedere fecit. dicens: magnã rem fecisti. Hec iuuenis ille videns: ait intra se. Magnus est ordo monachorũ Et egressus fact⁹ est monachus. ¶ Caueant ergo religiosi a ɔsor tijs mulierũ: vt sint vere casti. Ad qd necesse est: vt sit ois carnalis amoris abdicatio. Ut. n. ait Hie/ro. dicta epistola: carnalis amor:
P spũs amore superatur: desiderium desiderio restrigit. Eleuatio ergo ad deũ et ad celestia necessaria ẽ: q2 ex degustatiõe diuie dulcedi/nis' frigescit amor carnalis. Su stato eni spũ desipit ois caro. Et eõ. Cũ eniz delectatio carnis ab/sciditur: mox alia delectatio inue nitur. ait Gre. moral. xxx. Casti/tas est pulchritudo anime siue fi lie regis ab int⁹: ait Aug. õ Faus stuz. Jõ Sap. vij. O q̃ pulchra ẽ casta generatio. etc. Qualis au tem debet esse castitas: dictuz est s. pte. iiij. vbi de castitate ecclesia sticorum.

¶ Quarta distinctio. De obediẽ tia ad quam se obligant religiosi.

¶ Capl'm. i. Quid sit obediẽtia.

Et nõ solũ religiosi vo uẽt pdicta: sed ẽt obe
e diẽtiaz: q̃ ẽ volũtaẽ p pe sbiectio: ait Dama. Q
li. iij. c. iiij. Et. i. Reg. xv. Melior est obedientia q̃ vi ctima. vbi Gre. mor. vlt. Jõ me lior: q2 p victimas aliena caro p obediẽtiã do volũtas ppria ma/ctatur. Et ibi multa de obediẽtia Cui⁹ eminentiam oñdit fili⁹ dei: q non venit facere volũtatẽ suaz sed patris. Jo. vi. Itẽ oñdit eam in adimplẽdo ipsi⁹ pfectionẽ et p/seuerantiã: qñ fact⁹ est obediens vsq ad mortez crucis: Phil. ij. R
vñ Ber. ad Senoñ. Xpus dedit vitam ne perderet obedientiam.

¶ Capitulum. ij. Qualis dz esse obedientia: et de eius gradibus.

q Ualis aūt dz eē obedientia describit Ber. sufficienter i s̄mone d̄ obediētia: q̄ icipit. Egredere d̄ terra tua Gen̄.xij. Tolle filiū tuū premisit n. obediētiā Abrae i exemplum. ¶ Primꝰ āt obediētie gradꝰ ē: libēter obedire: donec mactata volūtate: volūtatē diligāt ꝑlatorū. ¶ Scd̄us ē simplr̄ obedire sine q̄ōnibꝰ ⁊ murmurationibꝰ: ac excusationibꝰ. ps. In auditu auris obediuit mihi. ¶ Tertiꝰ ē hilariter obedire. Ilarē. n. datorē diligit deꝰ. Serenitas. n. in vultu: ⁊ dulcedo i sermōe multū roborāt obediētiā iuxta illud poete. Sup oia vultus accessere boni. Exemplum de dauid saltante añ archā ij. Reg. vj. ¶ Quartus gradus est velociter obedire. Uiam inqt ps mandatorū tuorū cucurri. fidelis eni obediens: moraʒ nescit fugit crastinū: ignorat tarditateʒ: precipienteʒ preuenit: oculos parat visui: aures auditui: linguam voci: pedes itineri: ⁊ totū se colligit: vt imperantis impleat volun tatē. Exemplūʒ de zacheo cui ait dn̄s Luc. xix. zachee festia descēde ⁊c. ¶ Quintus gradus est viriliter adimplere. ps. Uiriliť agite: ⁊ confortetur cor vestrū. Et si tribulatio intonat: si persecutio insultat: si peccatores laqueum ponunt: si maligniꝰ spūs iter impediunt: dicat. s. obediens: paratus sū ⁊ nō sū turbatus. ¶ Sextus gradus est: humiliter obedire. Cum esses inqt paruulus in oculis tuis: caput factus es. ⁊c. i. Reg. xv. ¶ Septimus est: perseueranter obedire. Qui eni perseuerauerit vsq3 in finē: hic saluꝰ erit. Mat. x. Et hoc in aduersis: cū. s. obedientia est grauis ad audiendū: grauior ad implendū: grauissima ad tenendum. ¶ Et idem Ber. i sermone de aduentu. Obedientia ē quincupartita. ¶ Prima est: cū rectum est opus: q2 non est obediendum contra deuʒ. ¶ Secūda: cum est opus voluntarium: q2 que ē ex necessitate nō ē bona ¶ Tertia est: cum opus est purum: vt. s. sit intētio pura. Si eni oculus simplex sit: totum corpus lucidū erit. Mat. vi. ¶ Quarta cum est opus discretuʒ: ne quid nimis. ¶ Quinta: cum est opus firmum. i. perseuerans: Ut anteʒ perseuerantiā habeat murus obedientie debet habere propugnacula patientie. ¶ Itē Ber. in meditationibus. Bonus obediens dat suum velle ⁊ nolle: dicens cū psal. Paratum cor meū deꝰ. ⁊c. ¶ Capl̄m tertiū. Qualia esse debent opera obedientie.

e X dictis p3 obedie expiētia q2 in ea mactať voluntas propria propter deuʒ ait Greg. vbi. s̄. Melior eni est qui dn̄atur aio suo expugnatore vrbiū. puer. xvj. Super q̄d Grego. pastoralis. ij. c. xi. Quia. s. i pri

mo aīus a se superat: in alio: que
sūt extra subiugant. Et ex hoc pa
X tet obedientie difficultas. Nihil
enim est angustius homini q̄ ꝓ
prias frāgere volūtates: ait Gre.
mor. xxxij. ꝛ. i. pe. ij. Castigantes
aīas nostras in obedīa charitatꝭ.
¶ Item ex hoc patet hoīs ꝑ obe
dientiā triumphalis victoriositas
qa per obedientiā vincit homo
seipsum: ꝛ voluntatē suā liberam
captiuat. ꝛ alterius subicit volūta
ti. Uir eniꝫ obediens loquetur vi
ctorias. puer. xxi. Merito ergo
obedientia est laudāda. Ipsa eni
est virtus: mater ꝛ quodāmodo
y custos virtutū: ait Aug. xviij. de
ci. c. xxij Et de hoc in vitis p̄ruꝫ
li. ii. pte. xviij. vbi dr̄: q̄ obedien
tia est salus omnium fideliū: ge-
nitrix omniuꝫ virtutū: celos ape
riens: homines a terra eleuās co
habitatrix angeloruꝫ: cibus om-
nium sanctorum.

¶ Caplm quartū. De exemplis obedientie in antiquis.

Talis autē fuit obedien
tia antiquorum: ibidem
narrant exempla sicut d̄
quodam qui rigauit lignum ari-
Z dum per tres annos ad imperiū
abbatis: quod pertulit fructū: qui
dictus est fruct⁹ obediētie. ¶ Et
de alio q dimisit vnā partem lr̄e
.s. o non scriptā: cum vocaret ab
abbate. Et de illo qui fluuium ꝓ
iecit in fluuium. ꝛ de alijs multis
Et ibi multum de obedientia. Et
parte. xv. de illo qui dimisit cultel
lum in pisce inscisso vocatus ab
abbate. ¶ Simil̄r narrat Seue
rus in suo dial. de mira obedien-
tia antiquorū. Sicut de obedien
tia illius cui precepit abbas riga
re virgam aridam: q per duo mi
liaria proprijs humeris aquam
portauit: donec anno tertio floru
it. Et de alio q promisit omnem
obedientiam abbati: promittens
igneꝫ etiā se nō recusare si abbas
preciperet. Cui cum abbas iube-
ret intrare clibanum non distulit
ꝛ flāma sibi cessit sicut pueris he
breis. precipua eniꝫ fuit apd̄ eos
virt⁹ obedientie vt dr̄ ibi. ¶ Si
militer Johannes cassianus lib.
i. collationū exemplificat de obe-
diētia antiquorū. Sicut de illo q
rigauit lignū aridū portās aquaꝫ
per duo miliaria. A quo cū senex
quereret: si miserit radices rn̄dit
se nescire. Et euulsit senex ligmuꝫ
quod ille rigauerat per annuꝫ ꝛ
proiecit. ¶ Similiter de alio qui
ad imperium abbatis ꝓiecit len
ticulā olei per fenestrā q̄ sola i he
remo erat: non considerans pre-
cepti ineptitudinem. ¶ Simil̄r
de alio qui ad imperium senis sa
xum euoluere omni nixu conten
debat. qd̄ turbe multe hoīuꝫ mo
uere nō potuissent. ¶ Similiter
de fratre nobili: cui dixit senex: vt
decem sportas deferret humeris
per plateas ad vendenduꝫ. Et vt
diutius in hoc officio teneret. nō

simul vni sed singillatim vende/ret. Quod ille deuote impleuit. ¶ Similiter de discipulo bti Benedicti qui cucurrit super aquaz nec sciuit esse aquã. Quod beat⁹ Benedictus non suis meritis: sʒ obedientie discipuli: mauri.s. de/putauit: ꝑut legit.ij.dial.c.vij. Ex dictis patet. ꝙ talis erat obedientia antiquorum: qualem describit Ber.s. voluntaria: prõpta: ⁊ sic ð
A aliis. Unde ⁊ seniores loquebant sepe distorta fratribus: vt proba/rent an essent in oibus obediẽtes Sicut fecit quidam dicens fratri vt comederet feria sexta mane: ꝑut legit in vitis patrũ parte.iiij. ⁊ super oia cauebant antiqui a propria volũtate: ꝑut dr in vitis patrũ vbi.s̃. Dixit senex: ꝙ non curant multũ demones qñ nostras facimus volũtates: qꝛ ꝓpter voluntates proprias: ipsi demones facti sunt. Nam propria volũtas
B est murus eneus inter deuʒ ⁊ hominẽ: quã si homo reliquerit poterit dicere: in deo modo trãsgrediar murum: vt dicit ibi. Jõ ali⁹ frater ait Mea tristitia est: si propriam fecero voluntatẽ: ꝑut dicitur in vitis patrum parte.xiij. Et non solum religiosi antiqui erãt obediẽtes suis superioribus: sed etiam milites gentiles principibus suis: vt patet.s̃. parte prima vbi de disciplina militari. Et Uale.li.ij. narrat q̃liter milites erant obedientes principibus: ⁊ in disciplina suscipienda pro arbitrio eorum: ⁊ instando in acie ꝑ eoꝝ dispositione. Unde ait de quodã q edixit ꝙ si qs fugiẽs castra pe/tisset: pro hoste interficeret. Qua seueritate compressi milites: hostes vicerunt. Et ibi de ꝯsilibus. C

¶ Capl'm quintuʒ. De imperfecte obedientibus.

Contrario est de multis
e etiam religiosis: qui malũt hẽre supiores q eoꝝ faciant voluntates q̃ ecõtrario. Sicut legit in vitis patrum par/te.iiij. de abbate respondente cui dam q ad eũ venit dicẽs: vellem habere abbatem iuxta volũtateʒ meã ⁊ mori cum eo. Cui abbas. Tu queris abbatem non vt tu se quaris eius veluntatẽ: sʒ vt ipse se quatur tuam. Quod ille audiens D ait. Jgnosce mihi pater quia gloriabar estimans: me bene dicere cum nihil tenerem. Hi auteʒ sũt similes illi ceco cui dominus ait. Quid vis vt faciaʒ tibi. Math. viij. Super qð Ber. in sermone dicit. ꝙ tales sunt multi a quibus magis oportet: vt superior q̃rat. qð volunt qð fiat eis q̃ ecõuerso. Nec aliqui decipiantur in hac parte estimantes: leuia esse q̃ dicuntur a superioribus nec eis necessario obediendum. Audiant Bernardum li. de preceptis ⁊ dispensatiõe. Jn regula.s. beati Benedicti dr. Obedientia que maioribus debet deo exhibet. Quã

E obrem: qcqd vice dei pcipit ho/mo: quod non sit certuz deo dis/plicere. secus non est accipiendũ ꝙ si deus preciperet. Quid eniz interest vtrum deus per se aut p ministros suos siue homines si/ne angelos: suum nobis benepla citum innotescat. Nec dicat: qꝰ lo quit: de his que tradit scriptura vel ratio manifesta: qꝛ de his nõ est preceptor expectandus: vel ꝓ hibitor auscultãdus: sed qð ita la tere vel obscurum esse cognoscit quod indubiuz venire possit vtꝝ deus sit: an aliter ferre velit. hec ibi. In talibus ergo obediẽdũ est que precipiunt a superiore. pro/pter quod cauenda est inobediẽ

F tia i talibus. Sunt eni tres gra/dus ait Ansel. ꝺ similitudinibus c. xxiiij. dicit. Obediẽtia ꝛ inobe/diẽtia que sunt contraria: ꝛ licen tia que est quasi media: que qui dem multos decipit. ait ibidẽ po nens exemplum de ancillis que sunt sub domina sua: ꝛ de latrõa inter eas que procurat exire fin/gendo causas mltiplices: ꝛ nisi po terit obtinere licentiaz legiptimã intermittit opus: pretendit qꝰ sit infirma: contristatur: occulte de/trahit: ꝛ sic de alijs.

¶ Capłm sextum. De periculis inobedientie.

G a B inobedientia cauẽdũ est religioso sicut a dam natione: qꝛ contra crea/torem superbire est eius manda ta transcendere. Ait Greg. mor. xxiij. Et qui subesse fastidit imita tur diabolum ait idem. mor. xix. Adã enim qꝛ voluit vti consilio suo: lapsus est per eũ quia ante ce/ciderat per superbiam: q sibi ca/licez superbie ꝓpinauit. ait Aug. sup Jo. Omel. xxv. Quomodo autem propria volũtas est quasi quedam adultera diabolo coniũ cta: ex qua nascunt vitia. ꝛ qũo ẽ

H similis herbe venenose: que co/medẽtes efficit leprosos: ait An/se. de similitudinibus post princi pium. Que qdem inobedientia grauiter puniebat etiam a princi pibus antiquis etiã in militibus ait Aug. de ci. c. xviij. De quodaz loquens qꝰ filium occidit: qꝛ pu/gnauerat contra eius imperium licet vicisset. Et consimile. i. de ci. c. xxij. Idem ehgyppꝰ. li. iij. Pre dicator igit alloquens religiosos: hortetur ad dictas virtutes: ꝺhor tando contraria.

¶ Quita distictio: de septẽ neces sarijs religiosis vt pfecte viuant.

¶ Capłm primũ. De elõgatiõe a mundanis tumultibus.

e Et licet sint multe alie virtutes: religiosis ne cessarie vt sint perfecti tñ ad presens cã bre/uitatis dicendũ est de septem spãliter eis necessarijs: vz

I Primũ est a negotationi bus secularibus ꝛ tumul tibus mundanis elonga

tio: ꝛ quieta in claustro habitatio nisi quatenus cogit iusta necessitas: vel vrget pia charitas: prout hortat Hiero. ep'la. lxxij. Quid inquit desideramus vrbium frequentiã. q de singularitate censemur? Nobis enim opidū carcer est solitudo paradisus. Idē ep'la xxxiij. o herem⁹. familiarius deo
K gaudens. Quid agis frater in seculo q maior es mundo? ꝛc. Idē ep'la. xxxv. Conuiuia tibi vitãda sunt secularium: maxime qui honoribus tumēt. Idē ep'la. lxxxiij. Monachū se esse: non loquendo ꝛ discurrendo: sed tacēdo ꝛ sedendo qs nouerit. Seq̄t. Legat dicentē. Sedebit solitarius ꝛ tacebit. tre. iij. Et de hoc multa Hiero. i dictis epistolis. Et i tractatu d. xij. abusiuis dr̄: ꝙ q̄nta abusio est monachus curialis. i. frequētãs curias. Et sexta abusio ē monach⁹ causidicus. Et ibi bene de
L hoc: ꝛ de periculis religiosorū p mundum vagantium.

Capl'm secundū. De sui omnimoda abnegatione.

Secundū eis necessariū est omnimoda suiipsorꝫ abnegatio ꝛ plenaria in viros alios transformatio: adimplendo illud saluatoris. Math.
M xv. Qui vult post me venire ab neget semetipsū. ꝛc. Ubi Grego. super euan. Omel'. xxij. li. ij. Tūc nosmetipsos abnegam⁹ cū mutamus qđ per vetustatem fuim⁹ ꝛ ad hoc nitimur quo per nouitatem vocamur. Sequit. Nisi a semetipso quis deficiat: ad eū qui supra se est nō appropiquat. Ubi ponit exemplū de plantis olerū que transplantãt vt proficiãt: eradicantq₃ vt crescant. Et de seminibus que in terra figunt: vt vberius surgant. Idem super Eze. li.
i. Omel'. x. Semetipsū abnegat qui mutat⁹ in meliora: incipit eē quod non erat: ꝛ desinit eē quod erat. Ro. v. Si qua in xp̄o noua creatura. ꝛc. Nec solum debet eē religiosus mutatus q̄tū ad reatū culpe eo mō quo loquit Grego. dicta Omel. di. ꝙ si luxuriosus conuersus est ad continentiã se mutauit: q₂ hec mutatio necessaria ē omni penitēti. Uerte ingt impios ꝛ non erunt. prouer. xvij. N
sed debet esse mutatus q̄tū ad concupiscētie appetitū ꝛ motum put est possibile in hac corruptibili vita: vt possit dicere cū ap'lo viuo autem iam nō ego. Gal. ij. Sic enim debet esse mutatus: vt superbia: ira: impatientia: ꝛ vitia alia: ꝛ omnium vitiorum concupiscentie sint in eo quasi extincte: vt ad motus huiusmodi vitiorum sit oio imobilis: nō solū exēplis sanctorū: q se sic abnegauerunt: ꝛ in viros alios oino mutauerunt: sed etiam exemplo phorꝫ vt pꝫ. s. de pho: quē scortū: statuã vocauit. Et de Diogene: de q̄ legitur in collationibus patrum: ꝙ O

cum quidam intuẽs eum diceret
oculi corruptoris: ⁊ in eũ discipu
li eius irruere vellent: ait. Quie/
P scite o sodales. Et enim suz talis
sed cõtineo me. ⁊ de Demoste. in
Poli. li. xviij. c. vij. dr ꝙ preliat⁹
est cum rerũ natura: ⁊ victor abi
it: malignitatẽ ei⁹ pertinacissimo
animi robore superando. Ita ꝙ
alterũ demostenem nã: alterum
industria enixa est. Et nisi mutet
se religiosus: nõ erit sibi plẽa pax
in seipso: nec erit perfectus. Vñ
Señ ep̃la. xxix. Animũ mutare
debes: nõ solum: ait poeta aliter
sequenṫ te quocunqȝ ieris vitia.
Ideo Socrates cuidã querenti:
quare sibi non ꝓdessent peregri/
Q natiões respõdit. Quid miraris
non prodesse tibi peregrinatiões
cum te totũ circũferas: te enim p̄
mit eadem cã que expulit. Quid
eni terrarũ nouitas prodesse po/
test? Ideo fuga te nõ iuuat: tecuȝ
enim portas onus animi deponẽ
dum. Non autem tibi vllus pla/
cebit locus. Vadis huc ⁊ illuc vt
pondus excutias qd̓ iactatiõe fit
incomodius. Et ponit exemplũ
bonũ. In naui onera imota mi/
nus vrgent: inequaliter conuolu
ta partem in qua decũbunt imer
R gunt. Sequiṫ Egros cunctis ⁊c.
Studium ergo religiosi dȝ eẽ ad
se mutandũ modo dicto: ⁊ ad vi
tia extirpãda. Quod multi nõ fa
ciũt ait Gre. dicta omel. Vidim⁹
inquit quosdã hituȝ mutasse: ita

vt religiosam vestem sumerẽt: sȝ
ante acta vitia non calcarẽt: Ire
stimulis feraliter agitari: militie do
lore in proximi lesione feruescere
de ostensis bonis superbire: mũ
di lucra inhianter querere: de so/
lo exteriori habitu fiduciam san/
ctitatis habere.

¶ Capl̃m tertiũ. De cultura cor
dis: ⁊ interiori exercitatione.

Tez debet esse in religio S
sis spũalis cultura cordis
quasi agri vel horti exer
citando: qa ⁊ hostis supersemiat
ziçania suggestionũ: ⁊ ab int⁹ pul
lulant seminaria vitiorum ⁊ qua
si scaturiçant ebullientes libidies
cõcupiscentiarũ. Iõ nisi cor ex/
colatur quasi hortus spũalis sur/
gunt peccata: ⁊ opprimunt bona
que fiũt. ꝓuer. xxviij. Per agrũ
hois pigri transiui. ⁊c. Ecce totuȝ
repleuerant vrtice. i. ardores libi/
dinum. ⁊ spine. i. punctiones cu/
pidinũ ⁊ maceria dissipata. s. cu/
stodia disciplinarũ. Ad modum
ergo industrij agricole debet re/
ligiosus animam suam excolle/
re: vitia extirpando: ⁊ virtutes in
serendo. Ideo dr ibi. Diligenter T
exerce agrum tuum. Et hoc non
solum exemplo sanctorum pr̃uȝ
sȝ etiã phorum. vnde Apuleus li
bro de deo Socratis. Nihil eque
miror. ꝙ cuȝ omnes cupiãt opti V
me viuere: ⁊ sciant non alia re vi
ui ꝙ animo: nec fieri posse: qn
vt optime viuas: animus colen/

dus ſit: tamē hoīes animum ſuū
non colūt. Et ponit exempla. Si
quis velit acute cernere. oculi cu
randi ſunt quibus cernit. Si qs
ptinaciter currere vult: pedes cu
rādi ſunt. Si pugnare velis: bra
chia vegetanda ſunt: ꝛ ſic de alijs
membꝛis. Cur ergo hoīes aīam
ſuam. i. rationem. non excolant:
X que ratio viuēdi omnibus neceſ
ſaria eſt? Ubi proſequitur: ꝙ non
fit animus bonus nec per bona
exterioꝛa: nec per bona coꝛpoꝛis
ſed bonis artibus doctus ꝛ opti/
me erudit⁹: ꝛ q̄ſtūlibet homo ſa/
piens ꝛ bene conſultus. hec inq̄t
omnia: meus ſocrates habuit: ꝛ
iō cetera habere contempſit. Lo
quit aūt vt phūs. Si eni cura eſt
homini de agro excolendo: ſiue
de equo mundādo: multo magiſ
debet eſſe de animo Unde Au/
lus gelius. li. ij. Si qs agruꝫ ſuū
paſſus fuerit ſoꝛdeſcere: eūq̄ꝫ in/
diligenter curauerit. nec arauerit
nec purgauerit. ſiue qui arboꝛem
aut vineā habuerit derelictui: idē
non ſine pena ferret. Item ſi qs
equū habet macilentum aut in/
nitidū: impolitie notatur. i. incur
Y rit. hec ibi. Multo magis q̄ ani
mum dimittit incultum debet no
tari incuria. Religioſus ergo coꝛ
ſuum excolat vt ſit arboꝛ faciens
fructus bonoſ Mat. viij. Ut eni
dicit Aug. de verbis dn̄i ſermōe
xij. Quid ꝓdeſt plena archa bo
nis: ꝛ inanis ſit ꝯſcia? Bona vis
habere, ꝛ tu bonus eſſe non vis?
Erubeſcere debes de bonis tuis
ſi domus plena bonis te malum
habet dn̄m. ꝛ concludit ꝙ bona
exterioꝛa ſi poſſent clamare con/
tra dominū ſuum: interpellarent
ante deuꝫ. Ecce dn̄e tot bona de/
diſti huic: ꝛ ipſe malus eſt. Ideo Z
Abacuch. iij. Lapis de piete cla/
mabit. ꝛc. Ideo ibi Augu. Quid
ei prodeſt qd̄ habet: q̄ euꝫ q̄ om/
nia dedit nō habet? Quid ꝓdeſt
ſtulto habere diuitias: cum ſapiē
tiā emere non poſſit? Ecc. v. Stu
dium ergo continuum religioſo
ſit: coꝛ ſuum excolere modo dcō
ad coꝛ ſepe redeundo: ꝛ illud in/
ſpiciendo.

¶ Cap̄lm quartuꝫ. De ſcrutinio
interioꝛi.

Uartum qd̄ eſt neceſſa/
rium religioſo: eſt ſuiip/
ſius per internum ſcru/
tiniuꝫ ſubtilis diſcuſſio: ꝛ vera co A
gnitio. Uitia enim ſe ſimulāt ſepe
virtutes ait Greg. moꝛ. xxxij. po/
nens exempla: ꝙ diſſoluta remiſ
ſio: quaſi māſuetudo ꝛ pietas ha
betur: effuſio: mīa creditur: ma/
loꝛum pertinatia: conſtantia dici
tur: timoꝛ incompetens: humili/
tas putat: vocis ſuperbia: vera li/
bertas eſtimat: ꝛ pigritia. q̄nq̄ꝫ
quaſi q̄etis continentia attendit
ꝛ ingetudo: vigilantia nominat
ꝛ ſic de alijs prout ibi enumerat.
Ideo religioſus dꝫ ad coꝛ ſuum
redire: ꝛ reuocare meditationes:

affectiones: actiones: & oẽs circũstantias quasi ad aiuz. Job. xxxiiij. Non est in potestate hominis vt veniat ad iudicium. Ubi
B Grego. mor. xv. qualiter se debz homo iudicare interius & scrutari vbi ait. ꝙibi conscia accusat: rõ iudicat. timor ligat: dolor excruciat. Et quasi idem: dicit Aug. de pnia. Constituto inquit in corde iudicio adsit accusatrix cogitatio testis conscia: carnifex timor. Inde quidam sanguis anime ꝯfitentis per lacrymas profluit. Jõ de sanctis animalibus dr: ꝙ corus eorum plenum erat oculis. propter dictum scrutinium: prout exponit Greg. super Eze. li. i. omel. vij. & xxxij. Ubi exponit ꝙ dominus ait sanato. Uade in domuz tuã. Et de hoc sufficienter Hug. de claustro aie. Sicut inquit con
C uentus vt errata corrigat: statuta hora capitulum confluit: sic mentis rõ cogitationes omnes ad secreta animi & cordis reuocat: vt incorrigibiles eijciat: corrigat ingetas: negligentes emendet. Et in hoc caplo: abbatis locũ possidet ratio. Jsa. xlvi. Preuaricatores redite ad cor & xliij. reduc ad memoriam: vt iudicemur simul. Et i. cor. xi. Si nosmetipsos diiudicaremus: nõ iudicaremur. Et ꝓuer. xij. Cogitationes iustorũ &c. Econtra est de multis q nolũt se iudicare modo dicto vl' scrutari. Jsai. lix. Non est iudiciuz in gressibus. Et ad hoc iudicium discutiedũ debet homo redire ad cor vt dictum est. Ecc. xxxvi. precurre prius in domũ tuam: & illic ad uocare: illic lude. Eze. lx. labia eorum reflexa interius per circuitũ Loquit de labijs mensaruz. Ubi li. ij. omel. ix. Bene qualiter qsqꝫ
D debet redire ad cor: & reflecter labium: recogitando dicta sua & facta. Qð dꝫ facere religiosus non solum exemplo sctõrum sed etiã phorum. Ut enim ait Señ. iij. de ira. Animus quottidie ad rationem reddendam euocandus est Faciebat hoc Sixtius: vt ꝯsumata die: cum se ad nocturnam getem recepisset. interrogabat aiuz suum. Quod hodie malũ tuũ sanasti: Cui vitio obstitisti: Qua pte moñeratior es: desinet ira: vel moderatior erit: cum scies te q̃tidie ad iudiciũ veniendũ. Hãc ħo discussionem impedit occupatio & euagatio ad exteriora: Ait Greg. super Eze. li. i. Omel. xi. dicẽs: ꝙ sicut cõcussa aqua: ymaginem inspicientis non reddit. sed solum cum est quieta: sic anima non deprehendit se nisi cum est quieta.

¶ Caplm quitũ. De vera sui cognatione.

Onsequenter debet eẽ i religiosis proprie cogitationis studiosa inquisitio & sui ipsorum luculenta discussio
E Recognitio enim inuenitur per precedẽtẽ

precedentem ꝛ ſubtiles diſcuſſio
nez.ij.coꝛ.vl.Ipſi vos ꝓbate an
cognoſcatis vos metipſos.ꝛc.hec
enim cognitio dz eſſe quaſi ꝓma
ria poſt dei cognitionez in hoie.
Jō oꝛabat Augu.in ꝑncipio ſo/
liloquioꝛuz.Nouerim te dñe:no
uerim me.De q̄ cognitiōe Ber.
ſuper Cant.omel.xxxvi.Volo ꝓ
inde aiaz prio omniū ſcire ſeipaz
Qd poſtulat rō oꝛdinis : qm̄ qd
nos ſum⁹ primū nobis eſt.Et rō
vtilitatis:qꝛ talis ſcientia non in/
flat:ſed humiliat:ꝛ eſt quedā pre
paratio ad edificandū.Hec eniz
eſt phīa religioſi:ſeipſum cogno
ſcere.vt enim dicit Iſac de diffi/
nitionibus: phīa eſt cognitio ſui
ipſius ab homine. vñ ꝛ apud gē
tiles in fronte templi fuit ſcriptuz
ex ſentētia Delphici oꝛaculi ideſt
Apolinis.Fertur hec vox ꝯſulen
ti q̄ itinere ad beatitudinē pueni
ret. Si te inquit agnoueris : ait
F Macrobi⁹ li.i.hoc enim eſt oꝛa
culū Apolinis:qd deſcendiſſe de
celo credit Notiſclotos.i.ſcire te
ipſum.ait Poli.li.iij.c.ij.Cui cō
coꝛdat Juuenalis dicēs.De celo
deſcendit notiſclotos.Ad hāc er
go cognitionē de ſeipſo habendā
ſtudere dz religioſus:qꝛ talis ſciē
tia nō inflat.vt dictuz eſt a Ber.
vbi ait.Supbiā tibi parit ignoꝛā
tia tui:cū melioꝛē q̄ ſis decepta:
ꝛ deceptrix tua te cogitatio eē mē
titur.Et Aug.iiij.de ci.c.i.Sciē/
tiam celeſtiū ꝛ terreſtriū rez ma
gis eſtimare ſolet gen⁹ humanuz
in qua ꝓfecto meliores ſunt:qui
huic ſciētie ꝑponūt noſſe ſeipos. G
Laudabilioꝛ eſt anim⁹ :cui nota
eſt ſua infirmitas:q̄ q ea nō re/
ſpecta: vias ſyderum ſcrutat: eas
etiā cognitur⁹.Stulte ergo agūt
laboꝛātes ad habēdā cognitionē
rez exterioꝝ omniſſo ſtudio:ac/
quirendi ſciam cognitionis ſui/
ipſoꝝ:quā nullus habere pōt:ni
ſi ad ſe redeat.Ut.n.dicit Greg.
moꝛ.xxxi.cognoſcere ſe non pōt
aīa q̄ tota apd ſe non eſt:ꝛ niſi ēt
diuine luci appꝛopinquet.Et mo
ral.xxviij.Lucē dz aſpicere qui
vult de tenebꝛis iudicare . Jdeo
Abꝛaaz loquēs cū dño cognouit
fragilitatē ſuā Geñ.xviij.loquar
inquit ad dñm meū:cū ſim pul/
uis ꝛ cinis.

¶ Capl'm.vi.De vera humilita
te quid ſit: ꝛ qualis eſſe debet.

Ex hac cognitione oꝛitur
vera humiliatio que eſt
neceſſaria religioſis : ait
Ber.vbi.ſ.Et Gre.moꝛa.xxiij.
vera ſcientia afficit non extollit: H
ꝛ quos repleuerit non ſupbiētes
ſed lamentantes facit . Qui eniz
addit ſciaz addit ꝛ doloꝛez. Ecc.
primo.vnde hūilitas eſt virtus:
qua veriſſima ſui cognitione ſibi
ipſi quilibet vileſcit : ait Ber.de
gradibus humilitatis. Siue:hu
militas eſt cōtēptus excellentie:
ait ibidem.Bona enim via hu/
militas:qua veritas inquirit:cha

rītas acquiritur: ſapientie genera
tiones participant̄.ait ibidē poſt.
Et ibi ſufficienter de humilitate
qual' eſſe debet: ⁊ q̄ȝ neceſſaria ē
De qua Anſel.de ſilitudinibus.
I c.xcvij.Ubi pōit.vij.gradus hu
militatis.Quoꝝ prim⁹ eſt cogni
tio ſui.Secūdus dolor de culpis
perpetratis: Terti⁹ peccatoruȝ ⁊
defectuum confeſſio.Quart⁹ vo
luntaria ꝑſuaſio.ſ.ꝙ ſit peccator
Quintus confeſſio:ꝙ ſit cōtem
ptibilis.Sextus patiētia in ſuſti/
nendo iniuriam.Septim⁹ amor
quo ſe amet humiliari ⁊ ꝯtemni
Jlla eniȝ que hos habet gradus
eſt vera humilitas.vnde Greg.
prio dial'.c.xv.de humilitate Cō
ſtantij ait:ꝙ quidam audiens fa
mam eius cū veniſſet videre eū:
aſpiciens eius cōtēptibilē ꝑſonā
ait.Ego grandem hominez cre/
didi:iſte nihil habȝ de hoīe.Qδ
K audiens ille gratias egit ei dicēs.
Tu ſolus es:q aptos in me ocu/
los habuiſti.q̄ȝte ergo humilitaꝭ
fuit:ait Greg:ꝙ deſpicientem ſe
amplius amauit?Qualis.n.qſqȝ
apud ſe lateat: contumelia illata
ꝓbat.Naȝ vt ſuperbi honorib⁹
ſic ⁊ humiles ſui deſpectione gra
tulantur.Multi vͦo eſtimant ſe
habere veram humilitatem qui
non habēt niſi vmbrā:ait Hie/
ro.epl'a.xxvij. vñ dicit. precipue
fictam humilitatem fugiens eaȝ
ſectare que vera eſt quā xp̄s do/
cuit.Seqtur.Multi vͦtutis hu/
ius vmbram: veritatem pauci ſe
ctantur.Et poſt. Auferantur oīa L
figmenta verboꝝ: ceſſent ſimula
ti geſtus: virū humilem patiētia
oñdit iīuria ⁊c.Uera hūilitas eſt
eſtimare ſe nihil eē ait Aug.ſuꝑ
Jo.omel'.i.⁊ idē ꝺ vera inocētia
hūilitas vera eſt: ī nullo murmu
rare: in nullo ingratum eſſe vel
querulū:ſed in omnibus dei iu/
dicijs gr̄as agere. Jtem Augu.
epl'a.xxxiiij.bñ.di.ꝙ non eſt alia
via ad capeſcendam ⁊ obtinēdaȝ
veritatem q̄ȝ humilitas. Et quo/
tiens īterrogares: dicerē: ꝙ hec
eſt via ſcilicet humilitas.Nō ꝙ
non ſint alia precepta:ſed niſi hu M
militas oīa que bene facim⁹ ⁊ ꝓ/
ceſſerit: ⁊ comitata fuerit: ⁊ cōſe/
cuta ⁊ ꝓpoſita quā intueamur: ⁊
appoſita cui inhereamus: ⁊ inter
poſita qua reprimamur: iam no/
bis de aliquo bono facto gaudē/
tibus: totum extorquet de manu
ſuperbia. Sequit̄. Sicut rhetor
nobiliſſimus interrogatus quid
primū ſeruari debet in eloquētie
ꝓceptis reſpondiſſe dr̄: ꝓnūcia
tionem.Et ſecūdo cum quereret̄
reſpondit idem: ⁊ cū tertio: idem
reſpondiſſe fertur. Sic quotiens N
iterrogares me de ꝓceptis xp̄ia/
ne religionis: nō aliud rñdere li
bet niſi humilitateȝ ⁊c. De mira
quoqȝ humilitate ſanctorum pa
trum legitur in vitis eorūdeȝ pa
trum lib.ij.c.xv. per totū.Sicut
de quodaȝ: a quo cū quereretur

quomodo hanc humilitatẽ acq/
O sierat:vt cuz emergeret tribula/
tio in monasterio non loquebat:
respõdit. Qñ itraui:dixi animo
meo.Tu ⁊ asinus vnum estote.
Sicut ergo ille vapulatur ⁊ non
loquitur:iniuriá passus nõ mur/
murat:sic ⁊ tu fac.ps. Ut iumen
tum factus suz apud te.¶ Et ibi
de alio:qui expulsus d domo exi
bat:reuocatus veniebat: ⁊ requi
situs quid cogitaret: respondit se
similem esse cani qui sic facit.Et
ibi de consimilibus operibus pa
trum. vnde ⁊ fugiebant loca vbi
honorabant ad loca ignota.Si/
cut narrat Cassian⁹.iiij.collatio/
P num de abbate Paphnutio: q
cũ esset presbyter in magno ceno
bio i egypto:q honorabilis erat
ibi:videns se humilitatem exer
cere nõ posse fugijt assumpta ve
ste seculari ad cenobiũ qd sciuit
districtius. Ubi cũ difficultate re
ceptus:excoluit hortuz: ⁊ hume
ris suis ad pastinandũ sterc⁹ por
tabat. Et post ibi cognitus flens
discessit dicens: q inuidia dyabo
li:tali fuisset humilitate frustrat⁹
Et iterum fugijt ad ptes palesti/
ne vbi nec nomẽ ei⁹ fuerat audi/
tum.¶ Cõsimile legitur de bea
to Machario libro qui dicit pa
radisus: q fugit ⁊ iuit ad pacho/
miuz vt eũ reciperet inter mona
chos.Cui cum diceretur : q nõ
Q posset senex sustinere labores eo
rum:respondit.Si me inferiorẽ
videris expelle.Et cuz essent ibi
quadringenti monachi: ⁊ ali⁹ ie/
iunaret biduano ieiunio.ali⁹ alio
modo:ipse stabat in vno angulo
vsq ad finez quadragesime:nõ
panem vel aquam gustans:non
genua flectens nõ iacens: sed tã
tuz folia cruda:dominica die su/
mẽs cũ ad necessitatem vite ibat
statim remeabat non os aperiẽs
nec alicui loquens:sed corde iu/
giter orans:illud operis qd tene
bat in mãibus efficiẽs. Alijs vo
de eo conquerentibus abbati pa
chomio:orauit abbas:vt de⁹ re/
uelaret sibi quis esset.Qui com/
perto:q Macharius essz:duxit
eũ ad oratorium: ⁊ ait. Gratias
ago tibi.q colaphos infantibus
matris dedisti:ne magnum alid
in cõuersatione sua putarẽt:Mi/
rifica igitur humilitas sanctoruz R
patruz:sed mirificentior sine cõ
paratiõe filij dei humilitas: qua
seipsum humiliauit vsq ad mor
tem ad quam docendam descen
dit de celis: ait Augu.super Jo.
omel.xxij.di.vt omniũ morbo
cãs curaret:descendit filius dei: ⁊
humilis factus est.Sequit. Pu
det te imitari humilem hominẽ:
saltem imitare humilem deum.
Et omel.ij. Xp̄us crucifixus est:
vt humilitatem doceret. Religio
si igitur sint boni discipuli in sco
la humilitatis:magistruz:de hu
militate legentem: ⁊ ad eam hor
tantem audiant humiliter:intelli

gant veraciter: retineāt memori/
ter: impleant ⁊ ꝑficiāt efficaciter
Math.xi. Discite a me q: mitis
sum ⁊ humilis corde. Et de hoc
Gre.mor.xxxiiij. Ista humilitas
ꝟtus est: ꝓp quā solam veraciter
edocendā: q sine estimatiōe ma
gn⁹ est: vsqȝ ad passionē ꝑuulus
fact⁹ est. Idē dicit.v.registri.

¶ Capl'ꝫ.v. De orōnis deuotōe

Hec ista sufficiūt religio/
so: nisi sit orōnis feruor
⁊ deuotio vacādo deo et
diuinis. Qualis aūt eē debȝ orās
T scilicet a vitijs imaculatus: ⁊ deo
accept⁹. Respexit inquit deus ad
Abel ⁊ ad munera eius Geñ.iiij.
ꝑus.n. respexit ad Abel: postea
ad munera: q: ex dātis corde: id
qđ dat acceptat: ait Gre.moral.
xxij. Et idem in tractatu de pnia.
Simil'r ibi: qualis dȝ eē orō: ⁊ đ
fructu orōnis. Ad pñs aūt notā
dū: ꝙ religiosus dȝ esse deuotus
in orōne cōi siue canonica ⁊ etiā
priuata: peccata sua recogitando
⁊ plangēdo: q: veraciter orare ē:
amaros gemit⁹ in ꝯpūctione nō
ꝟba ꝯposita resonare: ait Greg.
V moral.xxxiiij. ¶ Itē dȝ eē deuot⁹
in orōne iuste ⁊ caste petendo: ⁊
se supra se eleuando. treñ.iij. Se
debit solitari⁹ ⁊ tacebit.⁊c. Et de
vtroqȝ. Dama.libro.iij.c.xxviij.
Orō est ascēsus intellect⁹ in deuȝ
⁊ decentiū petitio. ¶ Itē dȝ esse
deuot⁹ in orōne: cor ab alijs auer
X tendo: ⁊ ad deū cōuertēdo. Orō
enim est mētis deuotio.s. conuer
sio in deū p piū ⁊ humilē affectū
fide: spe: ⁊ charitate subnixa: ait
Hugo de studio orandi: vbi ele/
ganter oñdit modū orandi ꝑ to/
tū. ¶ Est autē triplex oratio. Ca/
sta: qua petim⁹ veniā de peccatis. Y
Castior siue magis casta: qñ do/
na sponsi petunt. Castissima: qñ
sponsus petit: vt pōt haberi a co
mentatore.iij.c. de diuinis nomi
nib⁹. Et de hoc Aug.epl'a.xlvij. Z
ad ꝓbaȝ ꝑ totū. Queris inquit: q̄
lis debet eē qui orat: ⁊ qd orādū
⁊ quō. Sequit. ora beataȝ vitam
quam oēs appetūt. Quid.n. aliđ
aportet orare: nisi qđ omnes cu/
piunt: vnā petij a dño.⁊c. Qual'r
aūt orādū sit: subdit. Hoc nego
tium plus gemitib⁹ q̄ȝ sermoni/
bus agitur: plus fletu q̄ȝ affatu.
Et ibidem. Absit absit ab orōne
multa locutio: sed nō desit multa
ꝑcatio. ⁊ feruens ꝑseueret inten/
tio. Et p⁹. Multū aūt ꝑcari ē: euȝ
quē ꝑcamur diuturna ⁊ pia cor/
dis excitatiōe pulsare. Job.xxxi.
Quis mihi tribuat adiutoriū vt
desideriū meuȝ ops tribuat: vbi
Gre.mora.xxi: vera postulatio ē A
nō in oris vocib⁹: sȝ in cordis co
gitationib⁹ valētiores voces apđ
dei aures nō faciūt ꝟba: sȝ desi/
deria. Jō dr Moysi Exo.xiiij.
Quid clamas ad me.⁊c. Et de
Anna.i.Re.i. dr: ꝙ vox ei⁹ non
audiebat. Jō ē Mat. Intra
i cubiculū tuū.⁊c. De necessitate

ausit orationis et continuatione ait Salvator Luc.xviij. Oportet semper orare et non deficere. Et.i.thes.v. Sine intermissione orate. Et ps. Semper laus eius in ore meo. Ubi nomine orationis intelliguntur bona opera secundum glosas ibi. unde Augu. de perfectione iustitie dicit quod oratio est omnis ratio sancti Desiderij. Continue ergo orandum est dictis modis: siue actualiter orando. prout oratio dicitur oris ratio secundum Cassio. super psal.lxij. siue mentaliter desiderando ps. Desiderium pauperum exaudiuit dominus: siue bene operando glosa super dictum verbum Luc. Non desinit orare qui non desinit benefacere. Et.i. cor.vij. Gratias agentes semper pro vobis. Super quod Haymo dicit: quod propter assiduitatem quam per singulos dies et noctes referebat. hoc ait. Quia in scripturis patrum legimus: quod Apo. usque ad quintam diei horam labori manuum insistebat: et ab illa hora usque ad decimam predicationi operam dabat: et postea procurabat pauperum et peregrinorum hospitalitatem: et sui corporis necessitatem: per noctem vero orationi instabat. propter assiduitatem ergo predictorum ait: se semper gratias agere: prout dictum est. Et de iugis orationis necessitate ait Criso. sup Mat. omel.xxij. quod sic est de oratione sicut de respiratione. ut.n. semper indigemus respiratione: sic et oratione. Et si non haurimus a deo.s.bona: nostra est incusatio. Est autem oratio filis catene: vel funi pendenti de petra ait Dio. de di.no.c.iij. Sicut.n. homo ascendit per talem funem superius: sic ad deum ascenditur per orationem ut dictum est. Ideo sancti patres iugiter orabant vigilando in orationibus secundum preceptum Salvatoris Math.xxvi. et.i.pe.iiij. Vigilate in orationibus. et hoc in spiritu et veritate. Jo.v.iij. unde et salvator pernoctauit in oratione Math.xviij. et Luc.v. Siue contra mala imminentia. Siue ad bona poscenda. sicut fecit Moyses stans supra verticem collis sub cuius manu lapis fuit suppositus ne lassaretur. Exo.xvij. Sup quod Criso. in sermone de oratione bene. unde legitur in vitis patrum parte ulti. quod cum Julianus apostata mitteret demonem quendam: ut sibi responsum de oriente portaret transiens supra ubi erat publius monachus orans: non potuit ultra ire: sed stetit immobilis: illo continuante orationem per decem dies: reuersusque est imperfecto negocio ad Julianum. Cui cum diceret: se impeditum fuisse a publio orante. iratus Julianus comminatus est publio mortem sed ipse in breui interemptus est. Timeant ergo religiosi qui orationi insistere nolunt: ne ab hoste trahantur. Sicut legitur de discipulo beati Benedicti: quem ethiops de oratorio extrahebat.ij.dial.

B

C

D

E

F

G

¶ Capitulum.viij. De septem conditionibus que orationem faciunt efficacem.

Ut autem oratio consequatur effectum: septem sunt necessaria. Debet.n. esse in corde orantis virtus charitatis. ¶ Item debet

H eẽ irrep̃hẽsibilitas.ꝯſcie ſiue cor/
dis.i.cor.iij.Si cor nr̃m nõ rep̃
hendit nos:fiduciã habemꝰ quia
qcq̃d petierimus accipiemꝰ.ꝛ.i.
thi.ij.volo:viros orare in oĩ lo/
co leuãtes.puras manꝰ. ¶ Jtez
dꝫ eſſe irredibilitas ad peccata q̃
plãgunt in orõne.Gre.moral.x.
Cũ male geſta defleueris:neq̃/
q̃ꝫ rurſuꝫ facias quod in p̃cibus
iteꝝ plãgas. ¶ Jtẽ dꝫ eẽ recõci/
liatio offenſi fr̃is Mat.v.Cum
offers munꝰ tuũ ad altare:ꝛ re/
cordatꝰ fueris ꝙ fr̃ tuꝰ ꝛc. ¶ Jtẽ
debꝫ eſſe ordinabilitas petitiõis
petẽdo vnũ qd̃ ẽ neceſſariũ.Jo.
I vi.Si q̃d petieritis p̃rẽ in noĩe
meo dabit vobis.i. Si petieritis
illd̃ qd̃ eſt veꝝ.ſ.bonum:Ait ibi
Aug.omel.iij.p̃mũ inq̃t q̃rite re
gnũ dei Mat.vi. ¶ Jtẽ dꝫ eẽ p
fectibilitas opis.Job.xxviij.Ne
qꝫ rep̃hendit me cor meũ in oĩ
vita mea.vbi Grego.mor.xxvi.
Si illud quod precipit deus faci
mus:ꝛ quod petimꝰ:apud deuꝫ
obtinebimꝰ.Hec enim ꝯgruũt:
vt ꝛ orõne operatio:ꝛ operatiõe
oratio fulciat.treñ.iij.Leuemus
corda cũ manibus. Corda cum
K manibus leuat.qui orationẽ ſuaꝫ
opere roborat. ¶ Jtẽ oportet vt
ſit indefeſſa p̃ſeuerantia oratiõis
Luce.xi.Si perſeuerauerit pul/
ſans.ꝛc.Sequitur.ꝙ ꝑpter im/
probitatem eius ſurget:ꝛ dabit ei
his enim concurrentibꝰ:erit ora
tio efficax ad deũ. Predicta.n.

ſeptem.ſ.mundialium elongatio
Sui abdicatio.perfecta mutatio
ꝛ ſic de alijs:ſunt ſeptem gradus
quibus religioſus aſcẽdit ad cul
men perfectionis. Eze.xlij. erat
ſeptem graduum aſcenſus eius. L
hec ſunt ſeptem columne ſuſten
tantes ipſam religionẽ quas edi
ficat ſapientia in domo ſua pro/
uerbioꝝ.ix.

¶ Sexta diſtinctio.De vite reli/
gioſe vtilitate.

¶ Caplm̃.i.De premij religioſo
rum magnitudine.

Ex predictis patet reli/
gionis comoditas:ſi/
ue vtilitas viuentibꝰ
in ea perfecte. Cuꝫ q̃r
maior ibi ſecuritas.tũ
q̃r maior apd̃ deũ perfectibilitas
Tum q̃r recõciliationis ad deuꝫ
maior facilitas. De quibꝰ Anſel.
de ſĩlitudinibus.c.lxxvij.dicit:ꝙ
diabolus impugnat fideles:ꝛ ad
modum ville eſt xp̃ianus:caſtrũ
v̄o monachus:diuigio in caſtro
angelorum:conuerſatio.Jn vil/
la ſunt domus inualide:in caſtro
ſecuritas:diuigionẽ q̃ ſemel aſcẽ/ M
dit non licet redire.Maior ergo
ſecuritas in caſtro religiõis q̃ꝫ i
villa inferiori.Jbidem etiam ex/
emplificat: ꝙ ſimilitudo ẽ inter
deum ꝛ regem quendam:cui q̃
dam ſeruiunt:ſed nolunt ꝑmitte
re:ſe ei eſſe fideles: ne maior ſeq̃
tur vindicta ſi peccauerint: Alij
v̄o ſeruiunt ꝛ promittunt ſeruire

fideliter.ꝛ si peccauerint: parati
sunt sustinere maiorem penam.
quales sunt religiosi. Ibidez po/
nit aliud exemplum de duobꝰ ha
bentibus possessiões: quoꝝ vnꝰ
nihil vult habere propriuz in sua
possessione: alius vͦo vult: qꝛ non
tantũ diligit dominũ suuz: quin
velit habere proprium.ꝛ si dicat
primo dominꝰ: ꝙto familiarior
eras tanto minus debuisti pecca
re:ꝛ plus puniri: respondebit ve
rũ est ꝙ diu non penitui. Sz me
modo in penitẽtia trado: iõ ma/
ior debet mihi misericordia fie/
ri. Quod dominus cõcedet. Si
militer ponit exemplum de duo/
bus habentibus duas arbores:
quorum vnus dat arborem cuz
toto fructu dño suo: alter vͦo col/
ligit sibi de fructu arboris ꝙtuz
vult ꝛ ꝙtũ vult dat dño. ꝑmꝰ de
bet magis dño esse acceptꝰ. ꝛ ibi
alia bona exempla de hoc. Ex q
N bus patet eminẽtia status religio
soruz respectu seculariuz. Caueãt
tamen religiosi: ne abutantur sta
tu suo: ꝛ ne sint impenitentes si
peccauerint: qꝛ tunc magis meri
to punirent: vt patebit infra. ex di
ctis etiam patet premij bonoruz
religiosoruz supereminentia. Si
cut legitur in vitis patrum parte
xviij. de sancto patre: q vidit qua
tuor ordines in celo scilicet infir
mantiũ ꝛ gratias agentium: ho/
spitalitatem sectantiũ ꝛ ministrã
tium. in solitudine conuersantiuz
nec homines videntium: ꝛ eorũ
qui ad obedientiam patribus spi
ritualibus se subiciunt. Quorum
ordo vtebatur torque aurea ꝛ co
rona. Qđ videns ait illi qui sibi O
hec ostẽdebat. Quomodo ordo
ille maiorez gliam habet ꝙ alijz
Respondit: ꝙ qꝛ alij ꝺm ꝓprias
voluntatem fecerant opera sua:
ille aũt ordo posuit voluntatẽ suã
ad deum: ꝛ ad iussionem patris
spiritualis: iõ maiorez habet glo
riam. Tales eniz pauperes volũ
tarij: ꝛ abdicantes voluntatẽ pro
priam ꝓpter deum erunt iudices
cum filio dei. Iob. xxv. Iudiciũ
pauperibus tribuet. vbi Grego.
mora. xvi. loquẽs de quatuor or/
dinibus in iudicio dicit: ꝙ alij iu
dicantur ꝛ pereunt: alij non iudi
cantur ꝛ pereunt: alij iudicantur
ꝛ regnant: alij vͦo non iudicant P
ꝛ regnant. De quibus Mat. xix.
Uos qui secuti estis me sedebitis
ꝛc. Sequit cã. Relinquẽtes eniz
omnia plus ꝓmpta deuotione ex
ecuti sunt. ꝙ taberi gñalr audie/
runt. Ideo Math. codẽ. c. dicit
dominus. vade vende omnia ꝙ
habes: ꝛ da pauperibus: ꝛ habe
bis thesauros in celo. ꝛc.

¶ Capitulum. ij. De peruersita/
te: ꝛ pena coruz qui male viuunt
in religione.

T sicut merito amplius
c
est glorificandus bonus
religiosus: qꝛ magis per
fectus: ita religiosus praue viuẽs

ꝛ peruerſus: magis eſt puniēdus
q̄ꝫto eniꝫ gradus altioꝛ: tanto ca/
ſus grauioꝛ: ait Ber. ad Eugeni.
Que enim inquit maioꝛ peruer
Q ſitas q̄ꝫ poſt perfectionis noticiā
ꝓmiſſionē ꝛ obligationē: poſt ſa
cri habitus volūtariaꝫ ſuſceptio/
nem: poſt exemploꝝ virtuoſoꝝ̄
patrū pꝛecedentium mltimodaꝫ
perfectionem: poſt mundi ꝛ mū
dialium dimiſſionem poſt man/
ſiuam in collegio ſanctoꝝ ꝛ loco
ſancto habitationē: redire ad pec
cata ſicut canis ad vomituꝫ ꝛ ad
ea que ſeculi ſunt: cuꝫ dominus
dicat Luc. ix. Nemo mittēs, ma
num ad aratrum. ꝛc. vnde vxoꝛ
R Loth aſpiciēs retro: verſa eſt in
ſtatuam ſalis Gen̄. xix. Et qui ta
les ſunt: hypocrite peſſimi ſunt ſi
miles ſepulchꝛis dealbatis pleniſ
omni ſpurcitia. Math. xxiij. Et
ſicut falſi denarij iter bonos: qui
depꝛehenſi falſi: in ignē mittunt.
ait Anſel. de ſimilib⁹. c. xxv. Si/
militudo eſt inter denariuꝫ ꝛ mo
nachum. Sicut enim denarius
debet eſſe ex puro ere: recto pon
S dere: ꝛ legiptima moneta: ſic in
monacho debet eſſe puritas obe
dientie quo ad pꝛimuꝫ: ſtabilitas
boni ꝓpoſiti quo ad ſecundum:
ꝛ habit⁹ monachalis quo ad ter
tiū. Et ſicut falſus denari⁹ depꝛe-
hendit eſſe falſus quādo in ignē
mittitur: ſic ꝛ religioſus cognoſci
tur falſus in igne laboꝛis ꝛ tribu/
lationis. Magna ergo peruerſi
tas: ſub habitu religionis ſecula/
riter viuere: poſt tot oportunita/
tes p̄dictas bene viuendi: ꝛ ma
gna cōfuſio poſtea dominari cū
ſecularibus vel amplius illis. vn
de legitur in vitis patrum parte. T
iij. de quodaꝫ: qui cum vellet cō
uerti: ꝛ mater ꝓhiberet dicebat:
Volo ſaluare animam meaꝫ: nec
matri acquieuit: ꝛ factus eſt mo/
nachus ſub negligentia vitaꝫ ex/
pendens. Contigit auteꝫ: q̄ ma
tre moꝛtua: ipſe infirmatus ē. Et
factus in extaſi ducitur ad iudici
um. vbi vidit matrem cuꝫ his q
iudicabātur. Cui mr. Quid filij
ꝛ tu in hūc locū veniſti? vbi ſunt
ſermones tui quib⁹ dicebas: ſal/
uar volo aiaꝫ meā? Quod ille au
diens confuſus eſt: nec habens
quid reſponderet matri: ipſo do
loꝛe: ſtupidus fact⁹ eſt. Juxta d̄o
dei diſpotionem reuixit ꝛ ſanus
factus penituit ploꝛans ꝛ dicens V
Si impꝛoperium matris ſuſtine
re non potui: quomodo xp̄i ꝛ an
geloꝛum ꝯ me in iudicio potero
ſuſtinere. Et permanſit in penitē
tia. Ex his patet magnitudo pe/
narum ꝛ toꝛmentoꝛuꝫ peruerſo/
rum religioſoꝛum: ꝛ confuſiōes
in iudicio eoꝛum: qui cū ſolo ha
bitu ꝛ nomie gloꝛiant: theſauri/
zantes iram dei. Job. xxiiij. De/
dit ei deus locum penitentie: ꝛ ip
ſe abutitur eo in ſuperbiā. Apoc.
iij. Dedit ei tempus penitētie. ꝛc.
¶ Capitulum tertiuꝫ. De myſte/

rlali significatōe habit⁹religiōis.
q Vilibet ergo religiosus
consideret status sui cō/
ditionem ⁊ habitus qua
litatem.⁊ studeat viuere ꝭm eoꝝ
exigētiā: Ait Ansel.de similitudini/
bus vbi .s. ꝙ nihil exteri⁹ hitu3
ꝓfessione vel cōsuetudine habe/
re debet monachus.qđ non con
ueniat interius habere. Et exem
plificāt: ꝙ viles vestes ⁊ nigre si
x gnificāt: ꝙ reputet se vilem pec/
catorē. Qđ sunt a capite vsq3 ad
pedes significatꝙ a ꝑncipio vs/
q3 ad finē d3 eē religio vera. Qđ
sunt in modum crucis: significat
memoriam passionis xp̄i. Coro/
na ⁊ capillorum tonsura: signifi/
cat: eos esse reges ⁊ sacerdotes.
¶ Et de mysterio habit⁹ mona/
chalis Cassianus multum dicit
primo coll.vbi ait: ꝙ monachu3
vt militem xp̄i precinctum opor/
tet incedere. Qđ fuit figuratum
in Helya ⁊ Joanne baptista. vi/
litas vo vestis significat pauper
tatem. Et in vitis patru3 parte.x.
dicitur de mysterio habitus mo/
nachalis: vbi dicitur: cuculla3 eē
signum innocentie. hec est ph̄ia
y ⁊ sapientia religiosi scilicet stude/
re: vt sit vere religiosus: ⁊ sit ta/
lis interius coram summo iudi
ce qualis apparet exterius in pro
fessiōe. ait Hugo i didasc. Sim/
plicitas monachi est eius philo/
sophia. Sequitur. vilitas habit⁹
⁊ simplicitas vultus: innocentia

vite: ⁊ sanctitas ꝯuersationis de/
bet docere homines. predicator
ergo euangelicus alloquens reli
giosos de predictis conferat cum
eis hortando vt viuant perfecti/
biliter ꝭm exigentiam ꝓfessionis
⁊ status: vt sublimentur cu3 xp̄o
iudice diiudicātes: ⁊ ꝯ̄ria dehor/
tando: ne damnentur cum mul
titudine hypocritarum apostatā
tiu3. Quibus dicit dn̄s Math.
xxiij. Vhe vobis hypocrite ⁊c.
¶ Septia pars. De exhortatiōe
hominū vt sint parati ad mortē.
¶ Prima dinstinctio. De ꝑpa/
ratione ad mortem.
¶ Capitulū primum. de vite hu
ius labilitate.
p Rehabitis varijs mo
dis instructionum ex
quib⁹ predicator euā/
gelicus habere potest
occasionem conferē/
di vtiliter cum omnibus homi/
nibus ꝭm status eorum ⁊ mini/
steriorum gradus: ⁊ hoc ꝭm eta
tum varietates: vt visu3 est: nūc
vltimo q2 omnes tēdūt ad mor/
tem: maiores ⁊ minores: senes ⁊
iuuenes: diuites ⁊ paupes: inspi/
ciendum est qualiter predicator
omnes admoneat đ his que spe
ctant ad morte3. Et q2 vita mor/
talis est prolixitas mortis: prout
ait Greg. super euange. libro.ij.
omel.xvij. ideo primo admonē/
di sunt homines: ne confidāt de
vite huius durabilitate q̄ est erū/

Z nosa mortis prolixitas. Ista eniꝫ vita est mors viuentiuꝫ: vita mo rientium: ait Aug. iiij. confessio. est pūctalis breuitate ⁊ q̄si vola tilr trāsit⁹ velocitate ⁊ in trāseūdo iugiter deficiens sine iterpolatio ne. est erumnosa calamitate: cito terminabilis ōfectibilitate: incer ta termiabilitate: ⁊ irredibilis ite ratione ante generalem resurre ctionem. Et de his tota scriptura generaliter clamat. Sicut Job. xiiij. Breues dies hominis sunt. vbi bene Grego. moral. xij. Et A ibidem homo natus de muliere breui viuens tempore. vbi simili ter bene Greg. mor. xi. Job. vij. Dies mei velocius transierūt q̄ a texente tela succidit. vbi bn̄ idē Grego. mora. viij. Job. xvi. Bre ues anni transeunt ⁊ semitam p quam non reuertar ambulo. vbi etiam idē Grego. moral. xiij. be ne Job. xxxij. Nescio q̄diu sub sistam: ⁊ si post modicum tollat me factor me⁹. vbi bene Greg. moral. xxiij. Et Augu. de verbis domini sermone. xvi. Breuis est vita: ⁊ ipsa breuitas semper incer ta. Et sermōe. xvij. Quid est diu viuere: nisi diu torqueri? Et ser mone. xl. Diu viuere quid est nisi ad fineꝫ currere? Sequitur. Uita ista similis ē morti. Et Sen̄. ep̄la lxxx. Uita breuis: ⁊ quasi facula: ⁊ quasi mors. Idem epistola. 50 Et de vite breuitate ac conditio nibus predictis ideꝫ Sen̄. de bre uitate vite per totuꝫ. vbi introdu cit v̓sus Uirgilij. O ptima queq̄ dies miseris mortalibus eui. Prima fugit. ⁊c. Monēdi sunt ergo homines ne cōfidant in vi te huius variabilis durabilitate. ventus. n. est vita mea. Job. vij. Quo nihil mutabilius. vbi bene Grego. mor. viij. Et sunt admo nendi existētes in peccato: ne dif ferant conuerti ad dominū Ecc. v. Ne tardes conuerti ad domi num. Item Augu. vbi. s̄. sermo ne. xvi. Quid differs in crastinū dicens: longa vita erit? Ipsa lon ga bona sit: ⁊ sic melior erit: q̄ si lōga: bona non sit. Si v̓o breuis sit: bn̄ factū est: vt bona sit. Qua re vis habere longū malum. ⁊c. B

¶ Capitulū secundum. De ex ortatione hominuꝫ ad merita cu mulanda in hac. breui vita.

Imiliter sunt admonen di qui boni sunt: vt in tā breui vita cumulent me rita plurima: sicut monet Eccle. ix. Quodcūq̄ potest manus tua instanter operare. Et. xi. Mane semina semen tuum. Et hoc me rito: q: iminet nox: in qua nemo poterit operari. Exemplo scilicet laborantiū in messe: qui die deffi ciente: ⁊ nocte iminēte: omni ni xu colligūt manipulos: ⁊ in acer uos redigunt. Sic debet fidelis in hac vita deffectibili aggregare cumulos meritorum. ps. venien tes autem venient cuꝫ exultatio ne. ⁊c. Dum inquit Apo. tempus habemus operemur bonuꝫ gal. C

vlti. Ez. est de multis: qui predi-
D ctorum obliuiscentes: ad curam
voluptatum: mundi cupiditatez:
vel transitorium honorem semp
aspiciunt. Quibus competit exē-
plu3 quod ponit Barlaam de fu
giente vnicornē: ⁊ cadentez in ba
ratrum: vbi arbusculaz apprehē-
det: in cuiꝰ radice vidit duos mu
res album ⁊ nigrum quasi eam
effodientes. In fundo videt dra
conem horribilez: se deuorare vo
lentez. De pariete v̉o videt exire
quattuor capita aspidu3 quasi eū
inuadentiu3. Et eleuans oculos
videt exiguum mellis de ramis
arbuscule fluere: ⁊ omnium obli
tus tradit se ad capiendu3 mellis
dulcedinez: Et adaptat ibi: ꝙ sic
E est de peccatoribꝰ. Quos vnicor
nis sequens est mors. Baratru3
mundꝰ: Arbuscula mensura hu
mane vite. Que consumitur mu
re albo ⁊ nigro idest die ⁊ nocte.
Quatuor aspides: quatuor sunt
elementa: quorum si vnū precur
rit deordinatur compago corpo
ris ⁊ dissoluitur. Draco expectās
diabolus est. Stilla mellis: dele-
ctatio carnalis: quaz quidem ac-
quirunt peccatores toto nixu om
nibus alijs oblitis. Quibus dicit
ps. vt quid diligitis vanitatē. ⁊c.
Dehortandi sunt ergo homines
a tali inordinata ⁊ vana inquisi-
tione: ⁊ hortandi ad dictorū me-
moriam: ⁊ recogitationez.

¶ Capitulum tertium. De mor-
tis ineuitabilitate.

Einde admonendi sunt F
hominis de mortis in-
euitabilitate. Quis eni3
est homo qui non videbit mortē
ait ps. Omnes enim morimur:
⁊ quasi aqua dilabimur sup ter-
rā. i. Reg. xiiij. Mors enim fuit
pena inflicta Ade ⁊ posteris eius
quam nullus ab eo propagatus
euadere potest. Geñ. ij. Quacū-
q3 die comederis ex eo: morte
morieris. Ecc. xviij. Omne opꝰ
corruptibile: i fine deficit. Et ibi.
Generatio alia finit: alia nascit.
Eccle. primo. Generatio preterit
⁊ generatio aduenit. Nullus er- G
go confidat de etatis iuuentute:
de virtutis robore: de corporis sa
nitate: de mundi prosperitate: q̄a
nulli parcit mors: ⁊ eque moriun
tur iuuenes vt senes. ⁊ sic de alijs
apoc. xx. Vidi mortuos magnos
⁊ pusillos stātes in ꝯspectu thro
ni. Oēs enim eque vocat mors:
⁊ nō est vt effugiamus ictus eiꝰ.
vndiq3 in nos tela iaciunt: ⁊ om
nes reseruamur ad mortem: ait
Señ. ij. de naturalibus. q. c. vlti.
Unde ⁊ ponit exemplu3 in libel
lo ad Martiam: ꝙ sumus simi-
les ascendentibus mur̄ obsessu3
multo hoste. Super quos descē
dunt sagitte: tela ⁊ saxa: a quibus
vulneramur: vel cadimꝰ: per q̄d
significant varia genera quibus
homines percutiuntur. Mors
enim est tributum quod omnes

optet soluere: ait Señ. v. ď bñfi.
c. vltio di. q mors nature lex est.
H mors tributuz officiũq mortaliũ.
Jõ apđ gẽtiles dicebatur pluto. i.
deus inferni vel mortis habere
tigrim. q2 capit omnes in tribus
etatibus scilicet pueritia: iuuentu
te: ꝛ senectute: ait Hugo. ꝛ de h
legitur in quodam antiquo scri-
pto: q cũ filius vnicus cuiusdã
nobilis religionem intrasset: ve-
nissetq pater: vt eum extraheret
cum non possent eum illi religio
si retinere petijt iuuenis vt possz
loqui cum patre. Quo concesso
ait patri: q si auferret vnam ma
lam consuetudinem que erat in
I terra sua: ꝛ̃diret ad seculũ. Annuit
pater: q libenter faceret petens:
vt eaz exprimeret. Cui fili⁹ dixit:
q in terra sua erat cõsuetudo: q
iuuenes moriebãtur sicut senes.
Et si eam auferret rediret. Licet
enim esset iuuenis timebat mor-
tem. Quod audiens pater: ꝛ vi-
dens eũ constantez in proposito
ait. Nolo q ad seculum redeas:
sed hic deo seruias. Cõuersusq
cũ filio seruierũt ambo fideliter
deo. Ex quo ergo non est fugere
mortez: non restat nisi vt homo
viuat in xp̃o qui ẽ vita: ꝛ euadat
mortem spiritualem peccati ꝛ tor
menti eterni. Beat⁹ enim qui nõ
K ledet a morte secunda. Apoc. iij.
Apprehẽdẽdo eniz vitam: euadi
tur mors vera. Mortui eiz estis
ꝛ vita vestra abscondita est cum

xp̃o in gloria: col. iij.

¶ Capl̃z. iiij. De mortis iugi me
moria ꝛ meditatione.

Einde admonendi sunt
hoies ad mortis iugem
ꝛ continuã meditationẽ
vt a peccatis retrahant: ꝛ corde
humilient: vt ad bene operandũ
stimulentur: ꝛ vt vita imortalis
appetatur. Ecc. vij. Memorare
nouissima tua: ꝛ in eternũ nõ pec L
cabis. Job. x. Nunqđ non pauci
tas dieruz meorũ finietur breui?
Ubi Grego. mor. ix. Cum culpa
aium temptat: necesse est vt bre-
uitatem delectationis aspiciat: ne
ad viuacem mortem ꝛ iniquita-
tem se rapiat. Eccle. xi. Si annis
multis vixerit homo. ꝛc. Sequit
Meminisse debet tenebrosi tẽ-
poris. Ideo alpharabius. li. de di
uisione phie dicit: q sm Plato M
nem phia est tediuz: cura ꝛ studi
um ꝛ sollicitudo mortis. per solli
citudinem mortis volens intelli
gere mortificationem desiderio-
rum ꝛ carnaliũ voluptatuz. His
enim mortificatis applicat anim⁹
ad curam virtutis. hec ibi. Cui cõ
cordat Tul. li. i. tus. q. loquens de
Socrate tota inquit phorũz vita
est ↄmemoratio mortis: vt ait So
crates. Et de hoc Señ. epl̃a. xx-
vij. di. Meditare mortem. Qui
eni hoc dicit meditari libertatẽ iu N
bet. Unde in vita Johannis ele
mosinarij legit: q sic fuit antiq⁹

de imperatore: q postq̄ esset coronatus: astantibus exercitibus: veniebant monumentorū edificatores cum marmoribus diuersi coloris querentes ab eo: de q̄li metallo iuberet: suū sibi fieri monumentuz. Insinuantes ei: q tā q̄ corruptibilis ꝛ transitori⁹ deberet anime sue curam habere: ꝛ regnū pie disponere. Propter quod dictus Johānes sibi monumentū fieri volens: bonā imitationem alijs patriarchis ostēdit Ad hanc consideratione͂ sūt oēs hoīes admonēdi: vt nullus intumescat ꝺ dignitate temporali: neq confidat in prosperitate mundiali: sed mortis memoriam habeat ante oculos cordis speculuz in quo considerare debet suā fragilitatem: ꝛ in morte: bonorū omnium ablatione͂: ꝛ mortis calamitatem. ꝛc. His enim considerationibus retrahitur homo a peccatorum libidine: ꝛ dignitatū ambitione. Job. xxxi. Quasi tumentes fluctus timui deū semp. Ubi Greg. mor. xxi. in fine dicit: q in eūte tempestate: ꝛ fluctib⁹ tume͂tibus: nulla nauigantibus ē temporalium cura: nulla carnalis delectatio ad mentem reducit: concte res in desideriuz veniūt amore viuendi. Homo igitur time͂s deuz debito timore: precogitet iugiter finem suum: ꝛ q sicut nud⁹ egressus est de vtero matris: sic reuertet. Job. i. Et ad mortez sic considerandam hortantur omnes morituri. Ecc. xxxviij. Memento nouissimorum ꝛc. Sequitur. Memor esto iudicij mei: sic eni erit ꝛ tuum: mihi heri tibi hodie. Et qꝛ carnales voluptates ꝛ mundane delectationes impediunt hoīem ne precogitet mortez Ideo Ecc. vij. dr. Melius ē ire ad domum luctus q̄ ad domum conuiuij. In illa enim finis vniuersorum .i. vitiorum admonet Sic enim mortem considerans: alios non despicit: nec se arrogāter super alios effert. ait Sen̄. iij. de naturalibus. q. in fi. di. Quid clienti tuo irasceris: Sustine paululuz. Ecce venit mors: que vos pares faciet. Idem epistola. xcv. Mors omnes necat: ꝛ oēs pariter morimur. Quia vt tactum est sicut nudi mundū ingredimur: sic nudi egressuri sumus. Ecc. v. Sicut nudus egressus sum de vtero. ꝛc.

¶ Capl'm quintū. De ꝑparationis ad mortem indilatione.

Et quia infructuosa ē mortis ꝑmeditatio: nisi adsit etiam debita vite ꝑparatio. Jdō oēs admonēdi sūt: vt sint parati ad morte͂. maxime ex quo mors venit ex iprouiso: ꝑut hortat Saluator Mat. xxiiij. Uigilate qꝛ nescitis qua hora dn̄s veniet. Et. i. Thes. iiij. Dies diei tanq̄ fur. ꝛc. Sequit. Nos q diei sumus: sobrij sim⁹. Apo. iij. Si nō

vigilaueris: veniā tāq̃ fur: ⁊ ho-
ra qua nescis veniā. Debet ergo
quilibet esse paratus oī hora ac si
tūc deberet mori. Ideo enim de
us latere voluit nos finem nr̄m
vt dum incerti sumus qn̄ morie
mur: semper ad mortem parati
inueniri debeamus: ait Grego.
mor. xij. super illud Job: numerꝰ
annorū tyrānidis eiꝰ incertꝰ. De
bemꝰ aūt esse parati: sicut mini-
S stri assistētes regi. Luc. xij. Sint
lumbi vestri precicti. ⁊c. Et vos
siles hoibus expectantibꝰ dn̄m
suum: desiderio visionis dine: et
glie eterne. Seqt. Beati serui q̄s
cum venerit dn̄s eius. ⁊c. Sicut
eniꝫ serui illi describunt accincti:
cohibitione: libidinū: ⁊ restrictio
ne ⁊ lucernas tenere. i. fulgorem
bonorū operū: expectantes dn̄m
⁊c. Sic oēs fideles debent eē. Et
de hoc bn̄ ibi Grego. li. i. Omel.
T xxi. ¶ Item debemꝰ esse parati
ad modū metentiū ⁊ colligentiū
in messe: vt paremus nobis con
niuia eterna. prouer. vj. Uade ad
formicaꝫ o piger. Sequit cōgre
gat enim in messe qđ comedat.
Usqꝫ quo piger dormis? Sic er-
go hoies in messe mane surgunt
ꝯtinue colligūt: ⁊ an̄ noctē nō di-
mittūt. Sic debꝫ qlibꝫ fidelis col
ligere manipulos meritorū. Qui
enim colligit in messe: filius sapi
ens est. ⁊ q stertit estate: filiꝰ con-
fusionis. puer. x. Jō ps. Uenien
tes aūt veniēt. ⁊c. ¶ Itē debemꝰ
parati esse ad modū pugnātium V
⁊ certantiū in stadio. Nā enim in
ꝯtinua pugna sumꝰ cū multis ho-
stibus. iō vt boni bellatores sem
per vigiles ⁊ parati esse debemꝰ
eph. vi. Nō est nobis colluctatio
aduersus carnē ⁊ sanguinē: sꝫ ad
uersus principes ⁊ ptātes. Luce.
xviij. Quis rex iturꝰ ad bellū cō
tra aliū regē nō priꝰ. ⁊c. ¶ Item
debemꝰ esse parati ad modū ho
minū debentiū reddere rōnem
dn̄o suo de bn̄ficijs perceptis: de
debitis seruitijs ommissis: de pec
catis cōmissis: de tp̄orū ⁊ aliaruꝫ
rerū abusiōibꝰ: ⁊ de lucris spūa
libus neglectis. Tales eni' multū X
solliciti sūt: ne si deficiāt puniātur
Luc. xvi. Redde rōneꝫ vilicatio
nis tue: Et Math. xxv. Dn̄e qn
qꝫ talenta. ¶ Itē debemꝰ iugiter
nos parare ad modū edificātiuꝫ
in ꝓpria hereditate: ⁊ thesaurizā
tiū. Math. v. Theusaurizate vo
bis thesauros in celo. Luce. xv.
Facite vobis amicos de mamōa
iniqtatꝫ. ⁊c. Un̄ narrat Barlaam Y
ponēs exēplū de ciuitate cui mos
erat: vnū oī anno assumere pro
pricipe: ⁊ in fine anni eū nudum
exulari. Ueniēs autē sapiēs qdaꝫ
ꝓ pn̄cipe: ⁊ legē audiēs: trāsmisit
oia sua ad exiliū. Ad qđ veniens
in fine āni inuenit sufficiētiā. Ci-
uitas ē mūdus: in fine nudans ⁊
expoliās exeūtē. Exiliū: celū. a q̄
exulati sumꝰ: ad qđ debemꝰ bo-
na nostra mittere: merita ⁊ pmis

thesauriçando. Jtē debem⁹ para
Z re nos ad modū itinerantiū ꝛ eū
tiū ad festū regiū: ꝛ festinare: ne
porta claudat. Math. xxv. ď qn
ꝗ virginib⁹ prudentib⁹: ꝛ qnꝗ
fatuis: quaꝝ prime intrauerunt:
alie v̇o nō quia clausa est ianua.
¶ Jtē debemus nos parare ad
modū spōsarū: iugiter studētiuꝫ
placere spōsis suis. Apo. xix. Ue
nerūt nuptie agni: ꝛ vxor ei⁹ pre
parauit se. Quia igit̃ in morte gli
bet occurit dn̄o suo: semper dꝫ eē
parat⁹: eo ꝙ ignoret horā. Luce.
A xij. Jō ꝛ vos estote parati: qꝛ qua
hora: ꝛc. Amos. viij. Preparar̃ i
occursū dei tui isrl̃. Et eo studio
sius dꝫ se qlibet parare: q̄ in mor
te nō est inuenire indutias ad am
pliorē p̄parationē: nec pōt hō ꝓ
longare vitā. Job. xvj. Cōstitui
sti termios ei⁹: q p̄teriri nō pote
rūt. s. vltra diuinā ordinationē ait
ibi Greg. mor. Non eni est in
hois ditione ꝓhibere spūm. nec
hꝫ ptātē i die mortis. Ecc. viij. Et
de hoc Grego. sup euan. Omel.
xij. narrās de quodaꝫ nobili noie
B Crisorio q fuit plen⁹ vitijs. Qui
ad extrema veniēs: aptis oculis
vidit teterrimos ꝛ nigerrimos spi
ritus circa se: minari sibi ꝛ inuer̃
ꝙ eū raperēt ad inferna. Qui ce
pit tremere: palescere: ꝛ sudare:
ac magnis vocib⁹ idutias petere
ꝛ dicere filio suo mōacho: tu me
suscipe in fide tua. ꝛ i illis clamo
ribus ꝛ algoribus. de habitaculo
carnis euulsus est. De q̄ nimiruꝫ
constat ait Greg. ꝙ non propter
se vidit hoc: sꝫ pp nos: vt ei⁹ visio
nobis ꝓsit: q̊s adhuc dina patia
longanimiter expectat. Et iō sub C
dit. Nos ergo sollicite cogitem⁹
ne nobis inuacuuꝫ tēpora tran
seant: ꝛ tūc queram⁹ ad bn̄ agē
dum viuere: cū iā ꝯpellimur cor
pore exire. Jd ergo tp̄s qď fuge
re tūc nō licet dꝫ modo cogitari
dū licet. ꝛ illa hora nr̄i exit⁹ semp
intuēda. Ecc. xiiij. Quodcūꝗ p̄t
manus tua. ꝛc.
¶ Caplm̃ sextum. De errore il
lorū q sibi mortē intulerūt.
E qm̄ error fuit gētiliuꝫ
c qꝛ mors est optāda oib⁹
ꝛ qa virtutis est siue con
stantie ꝛ magnitudis: ꝙ hō infe
rat sibi mortē. Quē errorē tangit
Aug. i. de. ci. c. xxij. narrās de di
scipulo Platonis: quē ferūt lecto
li. Platonis: vbi de aie imortali D
tate disputauit: se precipitē de mu
ro dedisse: atꝗ ita ex hac vita mi
grasse ad eā quā credidit meliorē
Et ibideꝫ de Catone q se necauit
eo ꝙ fuit iuidus glie Cesaris: ꝑ
ut ait Cesar de eo: sicut dicit Au
gu. ibi. De q̄ Sen̄. epl̃a. xxv. Ulti
ma illa nocte: Platonis librū le
git. s. cato. posito ad caput gladio
Duo hic i reb⁹ extremis p̄spexe
rat: alterū: vt vellet mori: alteruꝫ:
vt posset. Seqt̃. ꝙ stricto gladio
ait ad fortunā. Nihil inqt egisti:
ꝛ ipressit mortiferū corpori vuln⁹

postea dilatauit. ꝓut df ibi. Ubi
E ẽt refert de alio: ꝙ cũ vidisset: na
uẽ teneri ab hostib⁹: ferro se trãs/
uerberauit. Et cũ q̃reret̃ vbi esset
īperator: bñ ingt se hẽt. ⁊ ibi đ cõ
silib⁹. Et de dcõ Catone ait Se
ne. epl'a. lxxxviij. di. ꝙ q̃ die repul
sus est de ꝑfectura luxit: ⁊ q̄ no/
cte ꝑitur⁹ erat legit: eodẽ loco ha
buit ex ꝑfectura ⁊ e vita excidere
F Oia eni que acciderãt: ferenda
sibi ꝑsuasit. Fuerũt aũt duo Cato
nes ãbo ꝟtutis amatores. maior
s. Cẽsorin⁹ auũcul⁹ mioris. ꝓhoꝝ
ꝑitissim⁹. Minor nepos ei⁹ rigi
dus dictus ⁊ vticẽsis: qa vtice se
ꝑemit. Narrat etiã ibi Señ đ ml'
tis gentilib⁹ q se necauerũt. Sic
de Lucretia. ꝓut ait. Augu s. vbi
š. c. xx. Ubi bñ iꝓbat hũc erro
rẽ. di. ꝙ nũq̃ꝫ dinit⁹ ꝑceptũ per/
missũue reꝑit: vt vel ipsi⁹ adipi
scẽde imortalitatꝭ ai: vel vlli⁹ carẽ
G di cauẽdiqꝫ mali nobisipsis necẽ
īferam⁹ Nã ⁊ ꝓhibitos nos: in/
telligẽdum est Exodi. xx. vbi lex
ait. Nõ occides. s. nec te nec aliũ
ait ibi Aug. Et de hoc Josephus
contionãs ad iudeos bñ: ꝓut ait
Hegipp⁹. li. iij. Uolebãt eni iudei
aliqui inclusi a Romanis se neca
re. Ad q̊s Josepp⁹: Nature vin
culo aia cõiunca est corꝑi. Quis
H ergo ai e ⁊ corꝑis deo placitũ ꝯtu
berniũ irrũꝑe vel dissonare aude
at? Seqt̃. Dei possessio sum⁹ deo
seruitiũ debem⁹: q̃̄si ꝟui expecte/
mus iꝑeria: q̃̄si iuicti reꝟuem⁹ vi

cula: q̃si fideles bñ depositũ cu/
stodiam⁹. Nõ recusem⁹ vite hu
ius mun⁹: nõ refugiam⁹ donũ ce
leste. Si hois dicta reijcias: ꝯtu
meliosus es. Quãto magis ꝟuat̃
debemus qȯ a deo accepimus ꝫ
Exẽplũ de Abraã: Job: ⁊ Dauid
q ait. Educ de custodia aiaꝫ meã
Seqt̃ ibi. Nãe lex valida ẽ: vel
le viuere: nec sibi mortẽ assiscer̃.
Et p⁹. Depositũ dei ẽ: aia in corꝑe I
Et si hois depositũ violare: pena
infamie ẽ: q̃ꝫto magis depositũꝫ
dei. ¶ Nõ igit̃ ẽ ex magnanimi
tate: ꝙ hõ inferat mortẽ sibi: sꝫ ex
pura fatuitate: ⁊ errõea credulita
te: ait Aug. vbi. š. Et ex iteriori cõ
scie horror̃ ⁊ ãgore ait ph̃s. Ethi.
ix. di. ꝙ ꝑꝑ malitiã aliq fugiũt vi
uere: ⁊ iterimũt se. Querũt enim
mali cũ qb⁹ ꝯmorẽt̃: ⁊ fugiũt. Re
cordãt eni ml'toꝝ ⁊ difficiliũ. Se
quit̃. Nihil amabile hñtes patiũt̃ K
i seipsis nec gaudẽt: ⁊ iñ ẽ: ꝙ se iti
mũt. Uel hoc facit hõ ex hostis
sugestiõe: ⁊ seductiõe: ait Hug.
ij. de sacramentis. parte. xvi. c. ij.
Ubi di. de quodaꝫ peregrino eun
te ad sanctuꝫ Jacobum: ⁊ dimis/
so a sotijs. Cui obuians quidam
venerabilis habitu: iter alia sua
sit sibi. ꝙ nihil magis expedit vi
ro iusto: q̃ꝫ festinanter exire đ vi
ta: ⁊ si via alia non def̃: manu ꝓ/
pria morteꝫ lacessat. Et sic ille ar
repto ferro iugulauit se. Queꝫ in L
uentum socij reducunt ad vicuꝫ
vnde exierant: ⁊ hospitem accu/

sant. Qui sciens inocentiā suā pe
tijt a deo tota deuotione auxiliuꝫ
L Et surrexit q mortuus fuerat: ⁊
narrauit rē gestā: ⁊ se ab eo q faci
nꝰ sibi suggesserat asseruit ad tor
menta deductuꝫ: sibiqꝫ sanctum
Jacobum occurrisse: ⁊ ereptuꝫ
ad tronū iudicis perductum: vt
vite redderetur obtinuisse. Absit
igitur a fidelibus dictus error: vt
scienter ⁊ ex industria ingerant si
bi mortem.

¶ Scḋa distinctio: De mortis
multiplicitate ⁊ terrore.

¶ Capl̄m primum. De mortis
distinctione.

X dictis pꝫ: ꝙ nō om
nibus optāda ē mors
e imo timenda malis:
eo ꝙ mors peccatorꝝ
pessima. ait ṗs. Et cū
q̄drupler sit mors: ꝓut ait Aug.
ad Horosiuꝫ. s. Mors corporis
que ē sep̱atio aie a corp̱e. Mors
anime: que est sep̱atio dei ab aia
M per peccatum. De quibꝰ Math.
iiij. Dimitte mortuos sepelirē mor
tuos suos. Mors anime. s. pene
eius solius ante iudicium: qualis
fuit pena diuitis epulonis Luce.
xvi. Et mors corporis ⁊ aie post
iudicium in inferno: qn̄ dicet dā
natis: Ite maledicti ⁊c. Math.
xxv. Omnes has mortes dꝫ pec
cator timere.

¶ Capitulum secundum. Qḋ
mors prima. s. corporis est timē
da malis.

Rimam mortē. s. corp̱is
debet timere peccator ob
ablationem oium dele
ctabilium: ob eternitatem omniū
inediarū: ob multitudinem pena
rum: ⁊ desperationem remedio
rum ⁊ suffragiorum post hanc vi
N tam. Job. xxvi. Diues cum dor
mierit nihil. ⁊c. Unde bene Gre
go. de hoc. mor. xxviij. exemplifi
cans de diuite epulōe in inferno
sepulto: ⁊ de stulto ꝓponēte: hor
rea dilatare: cui dr̄: stulte. hac no
cte repetent aiam tuaꝫ a te. Luc.
xij. Ideo. sapie. v. Quid nobis ꝓ
fuit sup̱bia nostra. ⁊c. Et ad pene
aggrauationem: predicta eueni
unt impio tempore quo non esti
mat. Job. xxxiiij. Subito moriet
⁊ nocte media. ⁊c. Ubi Gregoriꝰ
mor. xxv. di. Subitum est quod
ante non cogitat. Ideo dicuntur
mori subito: qr non precogitant.
Uere enim mors peccatoruꝫ pes
sima: ideo timenda. Ecc. xliiij. O
mors q̄ꝫ amara est memoria tua
homini iniusto. Unde ⁊ ad ma
iorem pene aggrauationem: qui
busdam impijs anteq̄ꝫ exeant e
vita ostendit deus penam infer
nalem. Unde narrat Beda de ge
O stis Anglorum de quodam in
solente: quē infirmanteꝫ monuit
rex Keredus vt ꝯfiteret. Qui re
spondit: ꝙ tunc nō faceret: ne so
dales ex hoc sibi postea insultarēt
sed cum surgeret ḋ infirmitate fa
ceret: Infirmitate quoqꝫ aggra

ante iterum monuit eū rex. Qui
ait: ꝙ nulla esset sibi vtilitas con
fiteri: Eoꝙ duo iuuenes pul//
chri intrauerāt: quorum vn⁹ por
tabat librum pulcruꝫ: vbi scripta
erant omnia bona que fecerat lꝫ
pauca. Postea inqt itrauit exer/
citus malignorum spūum: quoꝝ
maior ꝓtulit librum horrende vi
sionis: enormis magnitudinis ⁊
pōderis importabilis. vbi scripta
sunt scelera mea teterrimis litte/
ris. Qui dixerunt ad illos albos
iuuenes. Quid vos hic statis? iste
noster est. ⁊ illi: verum est inqui/
unt. Ducite eum in cumulū dam
nationis. Duo igitur percusse//
runt me: vnus in caput: alius in
pedes. Et cum se pertingerint. s.
ictus moriar: ⁊ portatus a demo
nib⁹ pertrahar ad inferna. Et sic
factum est. Non autē propter se
hoc vidit: cui nihil ꝓfuit ait Be/
da: sed ꝓ illis q differunt penitet
¶ Ibidem legit de quodam fa/
bro monaco viuente negligēter
in monasterio: sed sustinebat ꝓ/
pter operum necessitatem. Ser/
uiebat eniꝫ ebrietati: ⁊ alijs vitijs
magisqꝫ nocte residere i officina
sua inuentus est: ꝙꝫ ad psallendū
ire. Qui infirmatus: ⁊ ad extre/
ma deductus vocans fratres ait
videre se inferos apertos: ⁊ Sa/
than demersum in profundū cū
Caypha ⁊ ceteris qui xp̄m occi/
derunt: sibiqꝫ locū iuxta eos pa/
ratum. Cumqꝫ ad pniam horta

ret: ait desperans: ꝙ sibi loc⁹ nō
erat: vitā mutandi: ex quo vide/
ret iudicium suum esse completū
Et sine viatico mortuus: ex mo/
nasteriū est sepultus. Hoc vidit:
vt desperatus de salute: miserabi
lius periret. Sicut ⁊ beatus Ste
phan⁹ vidit celos apertos: vt io/
cundius ascenderet Act. vij. Ho
mini ergo ipso timenda est mors
p̄ma: ⁊ multo magis alie mortes
Mors eniꝫ corporis: nō est nisi
vmbra mortis: ait Greg. mor. xi.
sup illud Job. xiij. Producit in
lucem vmbrā mortis. ⁊ est vt sō/
nus ait idē. mor. xij. sup illō Job.
xiiij. Nec ꝯsurget de somno suo.
Mors aūt aie. s. per peccatū ma
gis est timēda ꝙꝫ corpis Mors
enim anime est. cum eam deserit
deus: sicut mors corporis: cū il/
lud deserit aia. ait Aug. xiiij. d ci.
c. i. Quāto igitur deus est melior
aia: tanto peius est: ab eo deseri:
ꝙꝫ ab anima. Jō sancti sustinue
runt mortem corporis: vt vitarēt
peccatuꝫ. Unde Susanna Dañ.
xiij. ait Melius mihi est absqꝫ
opere incidere in manus vestras
ꝙꝫ peccare in ꝯspectu dn̄i.
¶ Capl'ꝫ tertiū. Qualiter mors
scd̄a timēda est bonis ⁊ malis.
q Ualiter autem timende
sunt alie mortes siue. s. pe
ne eterne solius anime:
siue aie ⁊ corporis: quarum vtra
qꝫ dr̄ mors secunda: pꝫ ex verbis
Aug. xxi. d ci. c. iij. Ubi ait. mors

prima animã nolẽtem pellit. secũ
da animaʒ volentẽ in corpore te-
net. Ideo sempiterna mors: quã
do nec viuere poterit anima: deũ
non habendo: nec carere dolori
bus corporis moriendo. Ideʒ li.
xix. in fi. Mors secunda dr: qua
nec anima viuere dicenda est: q̃
a vita deo alienata erit: nec corp⁹
q: eternis doloribus subiacebit:
ac per hoc durior: q: morte finiri
non poterit. Quã dure aũt ⁊ dire
sunt mortes iste: pʒ ex tormento
rum multitudine: eternitate: con
tinuitate irremediabilitate: ⁊ ex p
S petua demonũ societate: ⁊ sub eis
reclusione. Ideo apoc. xx. dicitur
ꝙ diabol⁹ missus ẽ i stagnũ ignis
⁊ sulphuris: vbi bestia ⁊ pseudo
prophe cruciabunt die ac nocte
in secula. ⁊ super omnia erunt di-
re pene ex separatione a dei visio
ne ⁊ sanctorum societate: ait Cri-
sost. super Math. Omel. xxxiij.
T Multi gehennam abhorrent:
ego autem casũ illius glie multo
amarioreʒ gehẽne pena aio. Se-
quitur. Deceʒ milia qs ponat ge
hennas: nihil tale dicet: quale ẽ a
beata glia excidere. a xpo audire
q: non noui vos: incusari: ꝙ esu
rientem vidimus nec cibauim⁹
Certe decem milia melius est su
stinere fulmina: ꝙ̃ facieʒ illã mã-
suetissimã videre a nobis auersã
⁊ tranquillũ illius oculum nõ fe-
rentẽ videre nos. Ideo signãter
V dr Math. xxv. Ite maledicti in
ignem. In hoc enim quod dicit
ite notat a visiõe di separatio. In
hoc qd ait: in igneʒ eternũ: pena
ruʒ inflictarũ magnitudo ⁊ mul
titudo. Apoc. xx. Infern⁹ ⁊ mors
missi sunt in stagnũ ignis: h est
mors scda. Predicator ergo di
uin⁹ hortet eos qs alloqt: ad di
ctas mortes timendũ: ⁊ ad vite
correctionẽ: vt eas euadant. Qui
eni vicerit. s. voluptates: cupidita
tes: ⁊ ambitiões: non ledet a mor
te secunda. Apoc. ij.

¶ Caplm. quartũ. De morte san
ctorum ⁊ eius preciositate.

Quamuis auteʒ mors san
ctorũ sit preciosa in ꝯspe
ctu dei ⁊ merito appeten
da ob diuine visionis felicitatem
post hanc vitam: prout ait Apo.
phil. i. desiderium habẽs dissolui X
⁊ esse cum xpo: tamen vir iustus
conformet se voluntati diuine de
viuendo vel moriendo. Vñ seqt
ibi. Permanere in carne: neces-
sariũ ꝓpter vos: Sicut habetur
de beato Martio. Et licet vir iu
st⁹ spet cũ xpo regnare p⁹ mortẽ
vir eni iust⁹ spat in morte sua. ꝓ
uer. xviij. Vñ dicebat ꝓpha ille
optãs. Numeri. xxiij. Moriat
anima mea morte iustoruʒ. Tũc
enim liberat de exilio: ⁊ intrat he
reditatẽ. ps. Cum dederit dilecꝫ
suis somnũ: ecce hereditas domi
ni. Et tũc nascit ortu glioso. Pro Y
pter quod dies mortis sanctoruʒ
dicuntur natalitia. Job. xi. Cũ te

consumptum putaueris: orieris
vt lucifer: Unde Sen̄ ep̄la.xviij.
Y loquens de virtuoso: di. ꝙ mors
eius eterni natalis est dies.

¶ Caplm quintū De terrore ele
ctorū in morte: ⁊ de hostis antiq
infestatione.

Amen morte iminente:
timere debet: ⁊ se studio
sius iustꝰ ꝑparare. Job.
Hec operat deꝰ tribꝰ vicibꝰ
Ubi Greg. mor.xviij. di. ꝙ cum
de oībus iusti diuina iudicia per
timescant: tunc tamen vehemen
ter hec metuūt: cum ad soluēdū
carnis debitum venientes: distri
cto se iudicio propinquare cernūt
Z Et fit tanto timoratior: q̄to retri
butio eterna vicinior. Un̄ ⁊ Sal
uator solutioni carnis appropin
quans ⁊ membrorum suorū spe
ciem seruans: factꝰ in agonia: ꝓ
lixius orare cepit: non pro se. sed
mentis nostre certamen expressit
morte appropinquante. Sequit.
Considerandū: ꝙ nec hoc qdeʒ
sine aliquo reatu est: quod lauda
biliter gessimus: si remota pieta
te iudicemur. Jō ps. Nō intres
in iudicium cum seruo tuo dn̄e.
Et.i.cor.iiij. Nihil mihi consciꝰ
suʒ. Jac.i. Jn multis offendimꝰ
oēs. Et.i.Jo.i. Si dixerimus: qa
peccatū non habemus: nosipsos
seducimus. Quid facient tabule:
si tremūt colūne? Aut quomodo
virgulta imobilia stabunt: si pa
uoris hoc turbie celi quatiuntur?
Job.xxvi. Colūne celi cōtremis
cunt ⁊ pauēt ad nutū eius. ¶ Et
merito quis tunc timere debet: A
tum propter peccatorum multi
tudinem ⁊ ignorantiā iustificatio
nis de illis vt tacium est .s̄. tum
ꝓpter bonoꝝ factorum impuri
tatem. Jsai.xliiij. Omnes iustitie
nostre quasi pannꝰ menstruate.
Job.ix. Si lotus fuero quasi aqs
niuium. Sequit. Tantuʒ sordibꝰ
intinges me. Mala eniʒ nostra
pura mala sunt: sed bona nostra
non sunt pura bona: Ait Greg.
mor. vl.in fi. Job.xxxviij. Jn q̄
habitat lux. vbi Greg. mor.xxix.
Ue laudabili vite hoium. si re
mota pietate iudicemur: quia vn
de ante oculos iudicis placere se
suspicatur: obruitur. prouerbio
ruʒ.xxvj. Quis homo poterit in
telligere viam suam. Ecc.ix. Ne
scit hō an amore vel odio dignꝰ
sit.⁊c. ¶ Iteʒ debet quis timere
ob iudicis inflexibilis equitatem
ȥelus eni ⁊ furor viri non parcet
in die vindicte. prouer.vi. ¶ Jtē B
dʒ tunc timere propter hostiū in
sidiantium fraudulentiā: qa sicut
cruenta bestia astitit btō Marti
no: vt euʒ temptaret: vel terreret
tunc enim homo securus dʒ esse
Unde legit in vita beati Ber. ꝙ
cum infirmaret: ⁊ extremuʒ tra
here spm̄ videret: affuit Sathan
iprobis accusationibus eum pul
sans. Qui vbi omnia persecutꝰ
est: ⁊ viro dei pro parte sua respō

dendum fuit: nihil territus respõ
dit. Fateor: non sum dignus: nec
proprijs meritis possum regnuz
celorum obtinere. Ceterũ. Dupli
C ci iure illud obtinens dñs meus.
s. hẽditario iure patris: ⁊ iure pas
sionis: mihi alteꝝ horum dona
bit. Ex cuius dono illud mihi vi
dicans iure: non confundor. Et
in hoc confusus hostis absessit: ⁊
vir dei in se reuersus: quieuit. Ip
se eniz hostis calcaneo semper in
sidiatur. i. fini hoium. Gen. iij.

¶ Capitulum sextuz De sancto
rum qualitale: ⁊ meditatione in
morte.

Uantũmcũqꝫ autez san
cti: morte iminente time
re debeant: confidere tñ
dbẽt ⁊ sperare in deo: ⁊ iugiter co
gitare de statu in quo sunt. Et si q̃
obmiserunt de his que agere de
D buerunt: ⁊ ꝙ ituri sunt ad tribu
nal eterni iudicis. corã eo de om
nibus responsuri. Ideo de beato
Aug. legit in vita sua: ꝙ ante pro
ximum diẽ obitus sui: libros om
nes a se dictatos ⁊ editos recen
suit: ⁊ quecũqꝫ in eis recognouit
aliter q̃ꝫ habet ecclĩastica regula
a se fuisse dicta vel scripta cũ ad
huc vsum eccliasticum minꝰ sci
ret: correcta sunt abeo: ⁊ librum
vnũ retractationũ fecit. ¶ Et ibi
dem legit: ꝙ iussit: psalmos daui
ticos q de pnia inscribũt põi ad
parietem: quos ⁊ legebat: ⁊ legẽ
E do iugiter flebat. Et ne intentio
sua ab aliquo impediret: ante fer
me decem dies q̃ꝫ e corpore exi
ret postulauit: ne quis ad eum in
grederet: nisi tm̃ horis quibꝰ me
dici intrabant: vel cũ sibi refectio
inferret. Qd̃ factum est. Si ergo
tantus sanctus sic fuit studiosus
ad corrigenda que corrigi debue
runt. ⁊ sic in oratione assiduꝰ: ⁊ tã
sollicitus: ne eius intentio a diui
na contemplatione impediretur:
q̃ꝫto magis qlibet alius debet eẽ
in huiusmodi studiosus? Horaz F
enim mortis: valde sanctissimi tim
uerunt. Unde in vitis pãtrum li. ij.
parte. iij. ait. abbas Helyas. Tres
res timeo. Una ẽ: qñ aĩa egressu
ra est d̃ corpore. Alia quando oc
cursurus sum deo: Tertia: quan
do contra me ꝓferenda est snĩa
Sequit ibi. ꝙ Theophilus eṗus
moriturus ait. Beatus es abbas
Arseni: qꝛ semper hanc horam
ante oculos habuisti. Et parte. xi.
dr̃ ꝙ abbas Aghaton quãdo fu
it moriturus tribus diebus man
sit imobilis aptos tenẽs oculos:
Ad quẽ frẽs: Abba vbi es? Qui
rñdit. In cõspectu diuini iudicij
assisto. Cui fratres? Et tu pater ti
mes? Et ille. Laboraui semꝑ q̃
potui virtute in custodiendis mã
datis dei. Sz homo suz: ⁊ nescio
si placuerunt oꝑa mea corã deo
qꝛ aliter sunt iudicia hominũ ali
ter dei. Nec presumo: nisi cũ ve
nero ad deum. Cũqꝫ vellent am
plius interrogare ait. Nolite mul

tum loqui q꜡ occupatus sũ. Quo
dicto: mortuus est in gaudio. Jõ
G seq̃t ibi. ¶ Memor esto semp̱ exi-
tus tui: ⁊ ne obliuiscaris eterni iu
dicij: ⁊ ñ erit delictum in aĩa tua.

¶ Caplm̃ septimũ. De angeloꝝ
aduentu ad sanctos morientes:
⁊ de reuelatione glorie.

Sancti ergo ⁊ timẽt mor-
tem vt dictum est: ⁊ ta-
men morte appropin-
quãte gaudẽt ob spẽ diuine visio
nis: ⁊ liberatiõis ab ergastulo exi
lij. ⁊ peregrinationis: ⁊ a fastidio
huius vite mortalis exẽplo apo-
stoli Phil. i. vt dictum est: ⁊ exẽ
H plo Joannis euangeliste. qui de-
siderauit ire ad conuiuium eter-
num cũ fratribus suis: et exem-
plo aliorum sanctoruz. Ideo ps.
Educ de custodia. animam meã
Unde sanctis morientib⁹ fiebãt
reuelationes de sua gloria ad coꝝ
confortationẽ. Sicut ait Grego.
iiij. dialo. de paupere paralitico
qui paupertbus errogabat q̄c q̄d
de elemosyna habere poterat. Et
in doloribus gratias agens lau-
dibus dei vacabat. Qui moriẽs
ait astantibz. Nũ auditis q̃ste lau
I des resonant in celo? qui mor-
tuus est: ⁊ mira fragrantia reple-
ti sunt omnes vsq; post ei⁹ sepul
turam. Similiter Gregori. super
euã. li. i. Omel. xv. di. de scis mu
lieribus. Sicut de Romula: ad
quaz in morte venerũt duo cho
ri quasi v iri psallentes: ⁊ quasi fe
K mine respondentes et de Cassia
que ait in exitu. Recedite: xp̄us
venit. Sicut eni damnatis q̄buſ
dam ad cumulum pene oñse sũt
damnationes sue: vt dictum est
supra: sic sanctis: ad augmentuz
glorie reuelant̃ eterne remunera
tiones sicut predictis.

¶ Capitulum octauum. De vti-
litate habẽdi viros sanctos i mor
te astantes.

Vt ãt tyrãnica hostis sce-
uitia arceat̃: ⁊ hõ orõni
b⁹ adiuuet̃: expedit mo-
riẽti hr̃e circa se fideles ⁊ sãctos
ait Greg. super euan. li. i. Omel.
L ix. de quodam moribus peruerso
in quodam monasterio. Cui cuz
in extremis fratres astarẽt: clama
uit. Ecce draconi datus suz ad de
uorandum. Cui cum fratres di-
cerent: signum crucis imprime
tibi: respõdit volo me signare sz
non possum: q̄a a dracone bra-
chia mea comprimunt̃: ⁊ iam ca
put absorbuit. Et cum hoc dixis-
set pallens ⁊ tremens: fratres ce
perunt orationi vehementer insi
stere: ⁊ oppressum a demone pre
M cibus adiuuare. At ille subito ait
Deo gratias. Ecce eniz ad oratio
nes vestras fugit draco q̄ me ce-
perat. ⁊ mox seruiturum se deo: ⁊
verum monachuz esse deuouit.
Ac diuina dispositione: prolixa
ei⁹ vitia ꝓlixior egritudo purga-
uit. Patet ergo orationum effica
cia in fugando demones. necnõ

⁊ vtilitas ſanctorum virorū aſtā-
tium circa morientes. Ideo vnuſ
quiſq; procuret: eos habere in
morte.

Tertia diſtinctio. De qualitate
eorum que morientibus proſunt.

Capl'm primū. Quantū pſūt
pompe exequiarū vel loca ſepul-
turarum.

Ex predictis patet aliq̄
liter quomodo ſe de-
bet homo preparare
ad mortem in tota vi
ta ſua: ⁊ ſpecialiter q̄-
liter ſe debet preparare imminente
morte: ⁊ ſe habere in ipſa morte
quia ea que ſequunt mortē: qua
lia ſunt curatio funeris: conditio
ſepulture: pompe exequiarū ma-
gis ſunt viuorum ſolatia q̄ deſū
ctorum ſubſidia. ſi enim aliquid
prodeſt impio ſepultura. pompo
ſa ⁊ precioſa: oberit pio vilis aut
nulla: ait Aug. de cura agenda ꝓ
mortuis poſt principiū. Ubi nar-
rat de corporibus ſanctorū mar
tirum ignibus crematis: ⁊ cineri
bus proiectis in Rhodanū flu-
uium: ne qualitercunq; eorū me
moria relinqueret. Quod diuini
tus eſt ꝑmiſſū: vt diſcerent xpia-
ni in confitendo xpm: dum hāc
vitā contemnerēt: multo forti⁹
ſepulturā. Unde legit in vitis pa
trum li. ij. parte. xix. de impio ho
norifice ſepulto: ⁊ de iuſto ſolita-
rio a feris comeſto. Et cuidā de
hoc admiranti dixit angelus: ꝙ
q: impius habuit paruum bonū
opus in ſeculo recepit in ſepultu-
ra mercedem: ⁊ q: alius modicū
habuit culpe: recepit hic penā in
ferarum comeſtione. Et ibi d̄ ma
tre cuiuſdā virginis impia ⁊ ho
norifice ſepulta: ⁊ de patre iuſto
viliter ſepulto: ꝓpter eandē cām

An autē mortuis proſit in ec-
cleſijs ſepeliri: Aug. ibidem que
rit ⁊ determinat: ꝙ ſi deſint ſup-
plicationes que fiunt pro mortu-
is recta fide ac pietate: puto: ꝙ
nil proderunt ſpiritibus eorum
quorū in locis ſanctis exanima-
ta corpora ponerent. Ideo cū fi-
delis mulier de qua loqtur ibi de
ſiderauit: in baſilica matriſ corp⁹
filij tumulari. ſiqdē credidit illi⁹
animam meritis matris adiuua
ri: hoc quod ita credidit: ſupplica
tio quedam fuit: ⁊ hoc profuit ſi
quid profuit. Et ꝙ ad idem ſepul
chrum recurrat animo: ⁊ filium
precibus magis magiſq; comen
det. Adiuuat defuncti ſpūm non
mortui corporis locus: ſed ex lo-
ci memoria viuus matris affect⁹
Item Aug. i. d̄ ci. c. xiiij. idem in
patre: vbi ait: ꝙ exequiarū pom
pe ⁊ hmōi ſunt magis ſolatia vi
uorum q̄ ſubſidia defunctorum
Non tamen vt ait ibi contēnen
da ⁊ abicienda ſunt corpora de-
fūctorum maxime iuſtorum: qui
bus tanq̄ organis ad opera bona
vſus eſt ſpiritus ſanctus. Nā aūt
antiquorum iuſtorū funera of-

ficiosa pietate curata sunt: ⁊ exe-
qe celebrate: ac sepultura proui-
sa: vt de Abraã ⁊ eius vxore: de
Jacob ⁊ Joseph: ⁊ de Tobia qui
cõmendatur propter sepulturaz:
⁊ etiaz corpus dñi legitur hono-
rifice sepultũ. ⁊ sic de alijs. Hee
auctoritates ait Augu. non hoc
admonent: ꝙ iusserint vllis ca-
daueribus fieri. sed talia pietatis
officia placent deo ad fidez resur
rectionis astruendã. ꝛc. Hec Au
gu. et Greg. iiij. dial. bñ de sepul-
tis in ecclesia. Sicut de sanctimo
S niali q̃ carnis habuit ꝯtinentiam
sed lingue procacitatem ⁊ turpi-
loquium: Que cum esset sepulta
in ecclesia: visum est nocte custo
di ecclesie: ꝙ corpus illius añ al-
tare per medium seccabatur: ⁊ pars
superior igne cremabatur: altera re
manente intacta. Cuius combu
stionis signum in crastino appa-
ruit in marmore. Ex quo patz: ꝙ
his quibus peccata non fuerunt
dimissa: ad vitandum iudiciũ lo
ca sacra iuuare non possunt. Ibi
dem etiam narrat de diuite in ec
clesia sepulto dato precio. Et no-
cte apparuit Faustinus martyr i
cuius ecclia corpus humatũ erat
T custodi ecclie dicens. Dic episco-
po: vt proijciat hinc carnes has fe
tentes quas posuit. Qđ nisi fece-
rit: die trigesima morietur. Quã vi-
sionẽ timuit ille nuntiatur episcopo
licet esset rursuz admonitus. Die
vero trigesima eps rediens ad le-

ctum incolumis inopinata mor-
te defunctus est.

¶ Cap. ij. De modica cura quaz
habebant antiqui de sepulturis.

D E talibus vero non mul-
tum curabant sancti. Si
cut legitur in vitis patrum
li. ij. parte. xv. De abbate Arsenio
cui dixerunt discipuli. Quid pa-
ter faciemus: qr nescimus mortu
um sepelire? Quibus senex Ne- V
scietis mittere funẽ in pede meo
⁊ trahere me in montem? Et cuz
esset spiritum traditurus vidẽtes
eum flentem dicũt. ⁊ tu pater ti-
mes mortem? Et ille In veritate
timeo ⁊ timor q hac hora mihi
est fuit semper in me ex quo fact⁹
suz monachus. Et sic in pace qe
uit. Qualiter etiã phi parũ cura-
runt de sepulturis ait Señ. de trã X
quilitate animi. c. xviij. di. ꝙ cum
tyrãnus minaretur mortem ⁊ inse- A
pulturam Theodoro pho respõ-
dit. O te ineptũ: si putes mea in-
teresse an super terraz: vel sub ter
ra putrescam. Et de hoc eodem
Señ. de remedijs fortuitorũ. In
sepult⁹ iacebis. s. dicet aliqs. Cui
ille facilis iactura sepulcri. Si ni
hil sentio: nihil ad me pertinet in
sepulti corporis pena.

¶ Caplm. iij. De varietate ꝯsue
tudinum apud gentiles de corpo
ribus mortuorum.

D E varijs vero ꝯsuetudini B
bus gentiliuz circa mor-
tuos recitat Hierony. I

Iouinianū di. q quidam scilicet Massagete cognatos et propinquos deuorant dicentes: honestius et rectius eē: vt a se potius q̄ a vermibus comedātur. Alij vero canibus exponunt eos. quos ad hoc nutriunt. Alij suspendunt in patibulis quos diligunt. Idē narrat Tuli⁹ primo tuscu. q. v bi ait: de Diogene qui se iussit proici inhumatum feris: et volucribus asserens: q non sentienti: ferarū laniatus nil oberit. Similiter de Anaxagora: a quo cū quereretur an corpus suum duci vellet in patriam: rn̄dit: nihil sua interesse tā tundem vndiq; via ad inferos. Qualitercūq; autem de gentib⁹ fuerit: fideles et si exhibeant pia officia in sepultura et tumulatiōe fideliū: et licet sit pium: q eis exhibeatur: et q velint honorifice sepeliri: tamen de supradictis. i. de preparatione ad mortē: et de recta cogitatione et affectione in morte dz eē cura vt dictū ē: summe vigilādo: vt sit recta fides: firma spes: et perfecta charitas cū vera pnia et alijs que dicta sunt.

¶ Capl'm. iiij. De necessitate restitutionū et confectiōe testōrum.

Diuites autem prouideāt q perfecte faciant testamentum de omnib⁹ satisfaciendo et restituendo si q̄ sint iniuste ablata. Nec confidant in posteris. Unde narrat Beda de gestis Anglorū libro. iij. de Turseo viro nobili qui exutus a corpore ductus est ab angelo in altū et dictum est sibi: vt inferius aspiceret. Et aspiciens vidit vallē tenebrosam quattuor ignibus succensā. Cui querēti que esset vallis: et qui ignes responsum est: q vallis est mund⁹: et q̄ttuor ignes quattuor peccata que mūdū cōsumūt. Quorum primus ē ignis mendatij: q: homines non implent que in baptismo ꝓmiserunt. Secundus cupiditatis: q: mundi diuitias amori celestiū anteponunt. Tertius discordie et dissensiones. Quartus impietatis: cū inferiores spoliantur. Qui ignes adunati: illi appropinquauerūt. Et vidit demones in ignib⁹ volantes: et bella instruere ꝯ sctōs. vnusquisq; eorꝫ iactauit tunicā super eū. Qui recognouit: q vestimentū mortui hominis acceperat. Quam cū angelus in ignē ꝓiceret: ait demon. Sicut bona peccatoris recipitis: sic de penis eius participes esse debetis. Cui angelus. Non propter auaritiā sed propter animam saluandam eam accepi. Et ait angelus illi. Quod incendisti: hoc arsit in te. Anima vero reuersa ad corpus: signū incendij visibile pertulit in humero et maxilla. Si ergo tantam pertulit penam iste pro tunica quam modo predicto acceperat: quid fiet de illis qui aliena rapiunt nec restituunt. Cū hoc ētiā

prouideant pro se fideles executores deum timentes: et eorū animas diligentes: ne cōtingat illis quod accidit militi. de quo legit in vita Caroli magni. Qui cum laborans in extremis precepisset cuidam ꝯsanguineo suo: vt equum suum venderet: et precium ꝓ anima sua daret: ille equo vendito pro centum solidis: eos in voluptatibus suis expendit. Cui post
E triginta dies mortuus apparens ait. Quia iniuste elemosynam retinuisti: scias me fuisse in tartaris triginta diebus: te quoq in loco: de quo ego egressus sum scias eē ponendum: et me in paradisum intrusum. At ille euigilās tremuit clamorq demonum quasi leonū et luporum factus est magnus in aere. et viu⁹ rapt⁹ est. Post duodecim autem dies inuentum est corpus eius in fastigio cuiusdam silicis distante ab vrbe quattuor dietis. Intelligantur autem sane verba predicta: nō ꝙ sit ab inferno egressio in paradisum: sed forte locum penalem vocat infernalem. iuxta qd dicim⁹ in simbolo de xpo. Descēdit ad iferna idest ad sinū Abrae q erat pars inferni.

¶ Capitulum quintum. Quot modis iuuantur aīe defunctorum

Moneantur etiam morituri: vt in testamentis suis dimittant de bonis suis illis qui possunt eis prodesse post mortē: quales sunt pauperes xpi Quattuor eni modis anime defunctoꝝ soluūt: vt hētur. Cāt. x.
q. ij. s. Aut oblatiōib⁹ sacerdotum. F
aut pcib⁹ caroꝝ. Aut elemosynis Aut ieiunio cognatorum. Maxime autē iuuantur sacre hostie oblatione: ait Grego. iiij. dial. di. ꝙ post mortem solet iuuare animas sacre hostie oblatio. vbi narrat de multis qui fuerunt adiuti sacra oblatione. Sicut de quodā qui in captiuitate religat⁹ ꝓ quo sui certis diebus sacrificium offerebant: quibus diebus eius vincula soluebantur. Qui post longum tempus reuersus cognouit ꝙ illis diebus pro se sacrificium offerretur. Cōsimile narrat Beda de gestis anglorum libro. iij. de quodam capto et religato: qui habebat quendam germanum abbatem: qui celebrabat pro eo estimans ipsum mortuum. Qui nullis vincul religari poterat hora tertia. Et querentib⁹ ab eo causam: respondebat: ꝙ tunc frater suus pro eo celebrabat. Qui postea rediens narrauit fratri: ꝙ tali hora: eius vincula soluebantur Si ergo sacra oblatio tantam habet efficaciam in viuis: credēdū est: ꝙ magnam habeat in liberatione animarū a purgatorio pro quibus offertur: et ex intentione offerentiū ꝓut ibi exēplificat btūs Gre. narrās de mltis liberatis viuorum suffragijs post mortem.

¶ Capitulum sextum de statu

defunctorum varietate et quibus prosunt vivorum suffragia.

V T autem sciatur: qui possunt iuvari: vivorum suffragiis post mortem: et qui non: notandum: quod ut ait Augu. enchiridion. c. lxxxviij. et de cura agenda pro mortuis: est quidam modus vivendi non tam bonus: ut

G ista non requirat: nec tam malus: ut non sibi prosint post mortem: et est tam bonus: ut ista non requirat: et est iterum tam malus: ut nec his valeat adiuvari post mortem. Damnatus ergo non iuvatur suffragiis vivorum. in purgatorio existentes iuvantur: cum christo autem regnantes: predictis non indigent. hec Augu. Et a loco primo nulla liberatio expectanda: quia damnati cruciabuntur die ac nocte in secula seculorum in stagnum ignis et sulphuris. Apoc. ij. Quorum ignis non extinguetur: nec vermis morietur. Isai. vlti. Quibus dicet dominus: Ite maledicti in ignem eternum. Mat. xxv.

H A secundo loco: possibilis est liberatio et animarum purgatio. i. Cor. iij. Sic tamen scilicet salvabitur quasi per ignem. Et de hoc loco pervenitur ad pausationem animarum: ait Gregori. iiij. dial. c. xxxv. Et post in tertio loco scilicet in regno celorum erit eterna beatitudo: quando. s. quilibet electus intrabit in gaudium domini sui. Tunc enim gaudentes intrabimus in gaudium. non gaudium in nos tamen: prout ait Ansel. in li. prosologion in fine. Quantum autem erit glorie conditoris assistere: presentem dei vultum cernere? prout ait Grego. super evan. lib. ij. Omel. xxij. Ibi enim erunt beati in festo et gaudio eterno. ait Augu. super Jo. Omel. xxviij. Dies festi mei: ait filius dei gaudium: sine fine eternitas: sine labe sinceritas: sine nube serenitas. Et de hoc Aug. vl. de ci. in fine. Quanta erit felicitas ubi nullum erit malum: nullum deerit bonum. Sequitur. Perfecte vacabimus: perfecte videbimus quia ipse est deus: qui est finis etatum et dierum: et ipse est finis omnium desideriorum. Qui sine fine videbitur: sine fatigatione laudabitur. Hoc munus: hic affectus hic actus proculdubio erit omnibus: sicut vita eterna comis: Ut ait ibi Aug. Beati enim qui habitant in domo tua: in seculum seculi laudabunt te: ait ps. Et in hoc finis premisse collectionis.

¶ Auctoris huius operis ad predicatores supplicatio.

S I qui ergo minores predicatores: premissa dignentur respicere: et inde occasionem conferendi sumere: cum variis hominibus utiliter: que dicta sunt ruditer: corrigant charitative: que obmissa sunt negligenter: suppleant perfecte: que sunt superflua evidenter diminuant provide: et in-

dulgeant predictorum collectori pensando eius affectuz in colligẽdo predicta puerilia ad dandam occasionem predicatoribus. ⁊ recogitent: ꝙ ad mensam tabernaculi non solum ponebant phiale sed etiaz ciati. Exodi.xxv. Quia non solum in doctrina sacri eloquij sunt exhibenda magna ⁊ archana que debeãt: sed etiam parua que quasi per gustum noticiã prestent: ait Grego.mor.ij. Exẽplo etiam phõrum qui primo rudia tradiderunt. Sic ergo inspiciens processum huius collectionis: subtiliora: doctiora: ⁊ vtiliora Saluatoris nostri gratia studeant adinuenire.

Finis Cõmuniloquij Joannis Galensis.

¶ Incipit prologus in compendiloquiū de vitis illustriū philosophorū: ⁊ de dictis moralibus eorundē: ac exemplis imitabilibꝰ editum a fratre Joanne valeñ. ordinis fratrum minorum.

E

Um eniꝫ debeamus apes imitari: q̄ flores ad mel faciendum ydoneos carpunt ⁊ deinde quicqd attulerint deponūt: ac per fauos digerūt: vt ait Señ. epistola lxxxviij. ſꝫ illud Virgilij libro. i. Eney. Liquentia mella. Stipant ⁊ dulci distendunt nectare cellas. Sic ait Señ. ibi. quecunqꝫ ex diuersa lectione ꝯgessimus: separare debemꝰ. i. distīguere. Melꝰ. n. distincta seruātur prout ait ibidē. Ad imitationem igitur apis predictos flores colligentis: collecta sunt dicta philosophorum gentilium illustrium notabilia: ⁊ predicabilia: ⁊ exempla imitabilia: que sunt quasi quidaꝫ flores: dimittēdo ⁊ precauēdo noxios errores in hac collectione. vnde non incōgrue potest dici compendiloquium de vita ⁊ dictis illustrium philosophorum. Et vt melius sequētia elucescant premittitur eorum distinctio. Quia enim philosophi erant illustrati per philosophiam: ideo

¶ Prima: pars est de philosophia in generali.
Secūda: de hoc nomine phus: ⁊ de professione philosophica in comuni.
Tertia: de successiōe philosophorum illustrium ⁊ principalium: ac vita eoꝝ.
Quarta: de vita quorūdam aliorum philosophorum minus famosoꝝ: ac dictis eorum.
Quinta: de multiplicibus perfectionibus philosophicis.
Sexta: de tribus sectis pncipalibus philosophorum.
Septima: de septem artibus scilicet triuialibus: ⁊ quadriuialibꝰ in generali.
Octaua: de poetis ⁊ apologoruꝫ inuentoribus.
Nona: de abutentibus ipsa philosophia.
Decima: de locis in quibus studia phie specialiter floruerunt.

¶ Prime partis sunt decem capitula.

¶ Primuꝫ capitulum: quid est phia diffinitiue siue descriptiue.
Secundū: de sua diuisiōe in partes principales.
Tertiuꝫ: de simbolica descriptione in specie mulieris.
Quartum: de eius eminentia ⁊ dignitate.
Quintū: de eiꝰ effectu ⁊ opatiōe.
Sextū: de mltimoda eiꝰ vtilitate
Septimū: de debita eiꝰ acqsitiōe
Octauū: de philosophandi fine.

Octauum: de contemptu pompparum secularium.
Nonũ: de vtilitate sue doctrine.
Decimũ: de eius rectitudie in iudicando.
Undecimuꝫ: de contemptu deorum: pro quo ꝛ passus est.
Duodecimũ: de sapientia eius in consilijs dandis.
Decimũtertium: de egregijs sententijs eius ac dictis.
Decimumquartum : de constantia ei⁹ in morte: ꝛ de his que circa eum in morte acta sunt.
Decimũquintum de somno eius ante mortem.
Decimũsextũ: de honore ei⁹ post mortem: ꝛ de punitione suorum accusatorum.
Decimũseptimum de eius etate.
Decimũoctauuꝫ de eius responsione querenti de sepultura.
Decimũnonũ: quo tempore fuit natus ꝛ mortuus.
Uigesimum: ꝙ tres fuerunt vocati Socrates.

¶ Quarte distinctiõis que ẽ de vita Platonis.

¶ Primum caplm: de origine eius: ꝛ de his que circa euꝫ derunt post eius ortum.
Secundum : de somno matris de eo: ꝛ de eius nomine.
Tertiũ: de sua peregrinatione ꝓ acqrenda phia: ꝛ studiositate.
Quartum de triplici eius aduentu in Siciliam.
Quintum: de eius abstinentia ꝛ mortificatiõe carnaliũ voluptatũ.
Sextum. de contemptu omniuꝫ mundialium ab eo.
Septimum de edomatione passionum interiorum.
Octauum: de maturitate eius in exteriori conuersatione.
Nonum de eius gratitudine pro beneficijs.
Decimum de veritate eius in docendo: ꝛ quare Aug. pretulit platonicos aliis phis.
Undecimũ: de eius tpe ꝛ etate.
Duodecimum: de veritate in libris eius contenta.
Decimũtertiũ: de elegantib⁹ dcis eius: ꝛ sentẽtijs ꝛ eloquentia.
Decimũquartũ: de auiditate eius ad habendum libros alienos.
Decimũquintum: de salubri consilio ꝛ documento in morte.
Decimũ sextum: de opinionibus circa mortem eius.
Decimumseptimum: de honore sibi exhibito post mortem.

¶ Quinte distinctionis q̃ est de vita Aristotelis.

¶ Primum caplm : de origine Aristotelis ꝛ parentibus.
Secundum: de sua etate que fuit Athenas: ꝛ qñ adhesit platoni.
Tertiũ. de eius honore apud pñcipes ꝛ profectu.
Quartum: Quasi cõtradixit platoni: ꝛ pp quod in qbusdam.
Quintum : de moderantia eius in loquendo: ꝛ scribendo.
Sextum: d eius studiositate: scri

ptis: et libris.
Septimum: de etate qua mortuus est: et de prole: et discipulis.
Octauum: de igenio eius et studio
Nonum: de eius eminētia: qua sibi nomen phi appropriatur.
Decimum: de eius industria: et ordine in docendo discipulos.
Undecimum: qualiter fuit studio sus ad agnoscendum naturas animalium.
Duodecimū. de subtilitate: et breuitate librorum suorum: et quare sic eos edidit.
Decimumtertium: de auiditate habendi libros alienos.
Decimumquartū: de absconsiōe librorum suorum in morte.
Decimūquitū de cupiditate glie.
Decimumsextum: de enigmatibus suis in moralibus dictis.
Decimūseptimum: qualiter premuniuit Alexandrū a puella veneno nutrita.
Decimūoctauū: de sollicitudine sua pro republica.
Decimumnonum: de discretiōe eius in iudicando: et eligendo sibi successorem.
Uigesimum de morte eius.
Uigesimumprimum: de alijs discipulis Platonis: et de apuleo: et eius sententijs.
Uigesimūsecundū: de Xenocrate: et virtutibus ac dictis eius.
Uigesimumtertiū: de phedrone.
Uigesimūquartū: de Gorgia.
Uigesimumquintū: de Teophrasto: et eius dictis.

¶ Sexte distinctionis q̄ ē de vita pictagore: et eius dictis.

¶ Primum caplm: de origine sua: et q fuit auctor Italicorum philosophorum.
Secundum: de peregrinatione sua p phia querenda.
Tertiū: de auctēte eius et honore.
Quartum: de honestate vite sue cum discipulis: et q erant eis omnia cōmunia: et de eius industria in docendo.
Quintum: de zelo eius: et sollicitudine in emendando alios.
Sextum: de eius industria in pacificando alios.
Septimum: qualiter musicam adinuenit.
Octauum: de egregijs eius dogmatibus: et dictis moralibus.
Nonum de profectu discipulorum sub eo.
Decimum de errore suo.
Undecimum. de contemptu deorum ab eo.
Duodecimum: de morte eius: et honore post mortem.

¶ Quarte partis que est de vita aliorum phorum.

¶ Primum caplm. de Carnay de pho: et eius studiositate: et animositate ad disputandum.
Secundū: de demostene: et eius operibus virtuosis: studiositate: ac patientia.
Tertium de Isocrate.
Quartum de democrito.

¶ Primum capitulum: de illarum vtilitate: ⁊ quantum conferunt ad philosophiaꝫ que ordinat ad mores.
Secūdū de coaptatione septeꝫ liberaliuꝫ artiū ad septē planetas.
Tertium de grāmatica specialr: qualiter ordinari potest ad virtutem: vel ad eius opera.
Quartum de logica qualiter pōt adaptari.
Quintum de rhetorica.
Sextum de Geometria: ⁊ eius adaptatione.
Septimū de Astronomia.
Octauum de Arismetrica.
Nonum de Musica ⁊ eius adaptatione.
Decimuꝫ qualiter philosophi ex scientijs speculatiuis eliciebant ea que valebant ad morum ordinationem.

¶ Octaue partis q̄ est de phisicis siue poetis.

¶ Primum capitulum: de illis in comuni.
Secūdū de Virgilio: ⁊ eius operibus mirabilibus.
Tertium de arte poetica: ⁊ poetis in generali.
Quartum de quibusdam famosis poetis: ⁊ eoꝝ epigrāmatibus.
Quintum de inuentoribus apologorum ad expressionem veritatis: ⁊ de quibusdā apologis.
Sextum qualiter tales Apologi dici ⁊ narrari absqꝫ mendacio possunt.

¶ Nona pars est ꝺ octo modis abutēdi phīa. Quorum.

¶ Primus est errore opinionū
Secūdus: fallaci seductione hominum.
Tertius arrogātia ⁊ tumore philosophantium.
Quartus turpitudie vite ⁊ opeꝝ.
Quintus deordinatione virtutū vmbraticaꝝ cōcomitantium.
Sextus vanitate curiositatum.
Septimus cumulatione librorū in eis confidentium.
Octauus pompositate verborū sine operibus.

¶ Decime partis que ē de locis in quibus floruerūt studia philosophorum.

¶ Primū capitulū de felicitate illorum temporum.
Secundū de Athenis ⁊ eius nomine ac nobilitate.
Tertium de consuetudine ciuitatis in repellendo impatientes et proteruos a studio.
Quartum de arrogantia phorū illius ciuitatis: ⁊ legū conditiōe.
Quintuꝫ: qualiter floruerunt studia Rome.
Sextū de translatione studij vsqꝫ parisius: ⁊ quo tempore: ⁊ a quibus translatum est.
Septimuꝫ de nominatione illi⁹ ciuitatis.
Octauum de eius ydoneitate ad opus studentium.
Nonuꝫ de vaticinio Merlini de translatiōe studij vsqꝫ. oxon.

Et in hoc finis huius collectio/nis. de qua sit laus Xpo.

Incipit prologus.

Cum ex vita gentilium: et opib⁹ virtuosis eorū: merito redargui possit imperfectio fideliū minus perfecte viuentium: atte stāte Isaya. xxiij. Erubesce sydō ait mare. Sup quod Gre. mor. primo post pricipiū. In sydone inquit figuratur stabilitas sub lege positorum: in mari vita gentiliū. Erubesce ergo sydon ait mare: q2 ex vita gentilium arguitur vita sub lege positorum: atq3 ex actione secularium confunditur actio religiosorum: dū3 illi pmittendo nō seruant que in preceptis audiunt: & isti viuendo etiam ea custodiūt in quib⁹ nequaq3 mādatis legalibus astringūtur. hec ibi. Gentes enim que lege3 non habent: sed ea que legis sunt faciunt: ipsi sibi sunt lex. ro. ij. Ideo opere preciu3 duxi: in hac collectiōe: dicta notabilia philosophorum: & exempla virtuosa imitabilia recolligere: l3 sim phie ignarus: a perfectione phica alienus: sermone imperitus: ad iuniorū3 tamen stimulatione3: & incitationem: ad eorum informationem: & ad vtilis erubescentie ductiō ad gliam inductione3 in minus habētibus volentibus predictos phos imitari: & ad elationis cordis arrogantie repressionem: ac humilitatis in viris perfectis exhortationem: vt q3uis magna & ardua operentur propter deum: non inde extollantur: cum audiunt & legūt: gētiles exercere opera perfecta: prout possunt esse perfecta sine fide operante per dilectione3: & multa sustinere pp̄ter honestatem: vel gloriam humanam. Sic enim quasi arguit Augu. v. de ci. c. xviij. postq3 enim narrauit magnifica que contempserunt: mirifica que gesserunt: & terrifica que sustinuerunt romani principes pro republica custodienda & pmouenda: quasi ocludit. Proinde: per illud imperiū tam latum tanq3 diuturnū: tantorum virorum virtutibus preclarum & gloriosum: & illorū intētioni merces quam querebāt est reddita: & nobis proposita necessario: cōmonitionis exempla: vt si virtutes quarū iste vtcūq3 sunt similes quas illi pro ciuitatis terrene gloria tenuerunt: nos p dei gloriosissima ciuitate non tenuerimus: pudore pungamur: & si tenuerimus: superbe non extollamur. Hec Aug. cū scilicet mira & magna illi fecerunt: sicut exemplificat ibi: & hoc pro gloria terrena. Item Crisosto. super Mat. omel. xvij. ante fi. Excogitate in

C quit grecoruz philosophos: ⁊ tūc
scietis q̄zto suppliciosimus digni
ꝗ leges diuinas, transgredimur:
quando ille quidem pro destruē
da deformitate humana: decem
milia fecerunt scilicet bona opa:
vos aūt neqꝫ idem studiū tribui
tis pro celestibus. Hec ibi. Non
ex temeraria presumptione: nec
ex vana curiositate: nec ex ambi
tiosa ostentatione: dicta ⁊ exēpla
philosophorum sunt hic collecta
sed ex causis dictis: ⁊ ad edifica
tionis spiritualis occasionē: om/
mittendo noxios errores: inanes
questiones: ⁊ inutiles philosophi
cas opiniones. vt eiz dicit Sen̄.
epistola. cx. non est quod mireris
ex eadē materia suis queqꝫ studi
is apta colligere. In eodez prato
bos herbaz querit. canis leporez
ciconia lacertam. Sic in Licero
D nis libro hinc deprehendit philo
logus: hinc grammaticus: hinc
philosophus. Alius eniz ab alio
curam suam transfert. quasi di.
Quilibet dep̄hendit qđ arti sue
cōuenit. Sic igitur ommissis cu
riositatibus ph̄icis: que sunt edifi
catoria ⁊ proficua ad moruz cor/
rectionem: saluatoris gratia illu/
strante ⁊ dirigente hec colligētur
Uniuersam enim philosophiaz
E Socrates ad corrigendos com
ponendosqꝫ mores flexisse me/
moratur. ait Aug. viij. de ci. c. iij.
Sic ⁊ sancti fecerunt in libris su
is autenticis. Interseruerūt eniz
egregia philosophorum dicta: et
eximia exempla inter sacras suas
sententias. Sicut Aug. in libris
de ciuitate: ⁊ alijs libris. Et Hie
ro. ꝯ Iouinianū ⁊ in epistolis su
is. vnde ipse Hiero. epistola. lx.
dicit ꝙ Dauid extorsit de manu
hostis Golie gladiū: ⁊ caput eiꝰ
ꝓprio mucrone trūcauit. i. Re.
F xvij. In figura scilicet ꝙ philoso
phi: dictis proprijs conuincūtur.
Unde ait ibi Hiero. ꝙ ph̄ia figu
ratur per mulierem captiuaz: cu
ius caput supcilia: pili: ⁊ vngues
amputanda: ⁊ sic ducenda in cō
iugem. De qua Deut. xxij. Jō ibi
Hiero. Quid igitur mirū: si ego
sapientiam secularem propter ve
nustatem eloquij: ⁊ mēbroꝝ pul/
chritudinez: de ancilla ⁊ captiua
israelitem facere cupio: ⁊ ꝗcquid
in ea mortuū est: ydolatrie: volu
ptatis: erroris: ac libidinum vel
prescindo vel rado ⁊ mixtus pu
rissimo corpori: immaculatos ex
ea genero filios domino deo sab
baoth: laborqꝫ meus in familiaz
xp̄i crescit: Hec ibi. vbi enume/
rat multos de sacris doctoribus
qui vsi sunt philosophia seculari
ad ecclesie vtilitatē. Et siquis obi
ciat: ꝙ idem sanctus Hiero. du/
ctus ad tribunal Xp̄i: ⁊ ibi verbe
ratus adiurauit: se nūq̄z lecturuz
libros infideliuz: ꝓut ipse ait ad
Eustochi. epistola. lxxxiiij. posset
dici: salua meliori sentētia opinā
do non asserendo: ꝙ sacra scri/

ptura fuit interpretanda eodem
ſpiritu quo condita: ſicut ipſe in-
ſinuat epiſtola. xxxv. Ipſuz ergo
deus impleuit ſpū ſuo: vt eēt ſcri
G ptur ſacre verus interpretator:
⁊ fidelis expoſitor: ⁊ vt eaz inter
pretaretur debito ſermone: ſacre
ſcripture congruente. vt igit̄ non
confideret in ſapientia humana
vel ſeculari eloquentia: ſed total'r
inniteretur ſpiritui ſancto. ⁊ vt ip
ſa ſcriptura ſacra exprimeretur:
⁊ exponeretur nō eloquentia cu
rioſa: ſed ſermone cōi ⁊ ſimplici:
qz vt ait Grego. in ꝓlogo morali
um: per ſacra eloquia ab eoꝝ tra
ctatoribus: infructuoſe loquacita
tis leuitas ſtudioſe compeſcitur:
dum in templo dei nemus plan
tari ꝓhibetur. Deut. Idō diſpē
ſatiue premuniuit eundem deus:
⁊ cohibuit: ne ſtudio phie ſecu-
laris ſuperflue vacaret. Sicut
⁊ ignarros ſcientie ſecularis ⁊ illi
teratos elegit ad' apoſtolicam di
gnitatem: ⁊ euangelice predica-
tionis diſpenſationez: vt quicqd
magnum eſſet ⁊ facerent: ipſe in
H eis eſſet ⁊ faceret. ait Augu. xiiij.
de ci. c. xlviij. quin tamen verita
tes contente in libris gentilium
quas deus eis ex ſumma ſua bo
nitate reuelauit. Deus enim reue
lauit eis. Ro. i. poſſint aſſumi ad
illuminationē animaꝝ: ⁊ expſſio
rem teſtificationem: ac ꝯfirma-
tionem veritatum contentaꝝ in
ſcriptura ſacra: ſicut eis deſeruiē
tes ⁊ ad morum correctionē. nul
lum eſt inconueniens. Naz ⁊ fi-
lij iſrael abſtulerunt aurum ⁊ ar
gentum de egypto. Exo. xi. in fi-
gura: qꝫ ſacerdotes poſſunt aſſu-
mere liberales diſcipliās v ſui ve
ritatis aptas: ⁊ quedam morum
precepta cōtinētes: ſicut ait Aug. I
ij. de doctrina xpiana ante fi. ⁊ ſi-
cut exemplificat Hierony. dicta
epiſtola: ⁊ lxviij. de multis docto
ribus ſic facientib⁹. vnde Julia.
apoſtata volens ſubuertere ec-
cleſiaz dei interdixit filijs galileo
rum: cultum ſaluatoris: poetarū
rhetorum: ⁊ philoſophorum le-
gem diſciplinas. Proprijs inqt
pugnis ſm ꝓuerbium verbera-
mur. Ex noſtris armati conſcri-
ptionibus: ꝯ nos bella ſuſcipiūt:
ꝓut dicitur. ij. hiſtorie tripartite.
Ob vtilitatem enim talium diſci
plinarum in recte vtentibus: eas
voluit prohibere. Exemplo ergo
ſacrorum doctorum: quedā mo
rum precepta: ⁊ quedam veridi
ca dicta: ac edificatoria exempla
illuſtrium philoſophorum ipſa
veritate que omnem hominem
illumiat illuſtrante: ex ipſius ad-
iutorio: ad eius honorem: ⁊ ſue
veritatis atteſtationem. ac edifi-
cationis animarum occaſionez.
hic colligātur ⁊ ſcribantur. Et qz
dicti philoſophi per ipſam phi-
loſophiam: deo eis reuelante fue
runt illuſtrati: ⁊ nobilitati: phi-
loſophia eiz accepit ñ Platonē

nobilem sed fecit: ait Sen̄. epl'a. xlv. ideo primo, psequendum de philosophia: secundo de vita: dictis ⁊ exemplis philosophorum Et habet iste tractatus decē partes: ⁊ prima pars continet decez capitula.

¶ Primum capitulū: quid sit philosophia diffinitiue siue descriptiue.

¶ Secundum de sua diuisione in partes principales.

¶ Tertium: de simbolica descri scriptione in specie mulieris.

¶ Quartū de eius eminentia ⁊ dignitate.

¶ Quintum: de eius effectu et operatione.

¶ Sextum: de multimoda eius vtilitate.

¶ Serptimum: de debita eius acquisitione.

¶ Octauum: de philosophandi fine.

¶ Nonum: de recto vsu philosophie.

¶ Decimum: de eius abusione

¶ Incipit pars prima que est ꝺ philosophia in comuni.

¶ Capitulum primum. Quid ē philosophia ꝫm rem ⁊ nominis interpretationem.

Circa primum: notādū q̄ diuersimode describitur philosophia. Est enim philosophia amor sapientie: ait Augu. iiij. de ci. c. i. Et idem dicit Boe. in arismetrica: Et idē Aug. ij. ꝫ Achademicos vl' philosophia est cognitio entiū ꝫm q̄ entia sunt. vel diuinarum humanarumq̄ꝫ rerum cognitio ait Damase. in logica sua. c. xlix. Huic vltime diffinitioni addit Gundisalmus libro de ortu sanctorum cū studio scilicet bene viuendi. Item philosophia est studium corrigende mentis: vel appetitio recte rationis: vel studiuz virtutis ait Sen̄. epl'a. xxix. vbi multū de hoc vel philosophia ē assimilatio deo ꝫm q̄ possibile ē ait Damasen⁹ vbi. s̄. vel phia est ꝫm Platonē i phedrone: tediū ⁊ cura: studiuz ⁊ sollicitudo mortis. i. mortificationis carnalium desideriorum: ait Alpharabius de diuisione philosophie: ⁊ Gūdisalmus vbi. s̄. vel philosophia est: sui ipsius ab homie cognitio vel assimilatio operibus gloriosi ⁊ subtilis perceptio veritatis. ait Alpharabius. vel philosophia est honestas vite: studium bene

viuendi: et meditatio mortis: ait Rabanus de naturis rerum. li. xiiij. c. iiij. vbi ponit alias diffinitiones. Et de quibusdam harum diffinitionum Papias. vel philosophia est amor pulchritudis ait Augu. contra Achademicos li. ij. vel philosophia est disciplina rerum que vere sunt: suamque immortalem substantiam sortiuntur secundum Pictagoram: ait Hugo libro didascol. vel philosophia est omnium rerum humanarum atque diuinarum rationes plene inuestigans.

¶ Secundum autem nominis interpretationem: philosophia est amor sapientie: ait Augu. viij. de ci. c. i. vbi ait. Ipsum nomen philosophie si latine interpretemur: amorem sapientie profitemur. Et fuit inuentum a Pictagora: ait ibi. c. ij. Nam cum antea sapientes appellarent qui modo quodam laudabilis vite alijs prestare videbantur: iste interrogatus quid profiteret: philosophiam se esse respondit idest studiosum vel amatorem sapientie: quoniam sapientem profiteri arrogantissimum videbat. hec ibi. Idem. iij. confessionum dicit: quod philosophia nomen est grecum: et dicitur amor sapientie. Idem libro de ordine. philosophus est amator veritatis: nisi mentiatur nomen. Sophiam enim idest sapientiam amans: philosophus est. ait comentator. ethi. i. Idem dicit Tulius tuscu. q. li. v. post principium. Et idem Aug. i. didascol. vbi bene de hoc Consimilibus modis diffinitur philosophia siue describit a multis. Sed hec ad plenus descriptiones sufficiant.

¶ Capitulum secundum. De diuisione philosophie: et quibus modis dicitur.

Et quoniam predicte descriptiones sunt philosophie diuersimode accepte: ideo videndum est de diuisione philosophie et supposita eius diuisione multiplici: data ab Alpharabio. lib. de diuisione philosophie: et supposita diuisione data a philosopho: in naturalem: mathematicam: et methafisicam. vi. sue philosophie: siue in speculatiuam et operatiuam libro. i. solum hic de diuisione eius, prout diuidit a sacris doctoribus agetur. Ait enim Aug. iiij. de ci. c. iiij. quod philosophiam Plato distribuit in tres partes scilicet moralem: que in actione versatur: naturalem: que contemplationi deputata est: et rationalem: que verbum distinguit a filio. Idem Aug. epistola. xxxiiij. ad Dioscorum. Idem Hugo super Eccle. in principio: vbi ait. quod apud gentiles philosophos primo ethica: secundo philosophica: tertio theorica: que est eadem cum methaphisica. Specialius tamen prosequitur Hugo super angelicam hierarchiam in principio: vbi ait: quod philosophia apud gentiles in

tres partes secatur scilicet logicā
que vim modūqꝫ ratiocinationū
veri ac falsi iudicium assumpsit:
N Ethicam: que modum viuendi
rectum: ⁊ discipline formam ꝺm
virtutū instituta disponit: ⁊ theo
ricaꝫ: que sola verum in oi quod
est ⁊ non est scrutari elegit. Et hu
ius sunt ꝑtes tres scilicet mathe-
matica: que speculatur visibiles
rerum visibilium formas: philo-
sophica: que scrutatꝛ inuisibiles reꝝ
visibiliū causas: ⁊ theologia: quā
vocat methaphisicam: que con-
templatur inuisibiles substātias
⁊ inuisibilium substantiarum in
uisibiles naturas. Predicte igitꝛ
diffinitiones conueniunt philoso
phie: aliter ⁊ alr̄ accepte. ¶ Un-
de ad euidentiam dictoꝝ ⁊ dicē-
O dorum: notandū ꝙ ph̄ia dicit q̄-
druplicitér. vel prout dicitur no-
bilissima scientia nobilissimaruꝫ
rerum. ⁊ sic appropꝛ̄atur scientie
nobili apud philosophos que dꝛ̄
prima philosophia. Ipsa eniꝫ est
nobilior ꝙꝫ alie scientie. Et debꝫ
dici philosophia proprie: Sicut
ostendit philosophus. iij. matha
phisice. vnde philosophia est ars
artium: ⁊ disciplina disciplinarū
ait Alpharabius vbi. s̄. vel dicitꝛ
philosophia communiter: prout se
extēdit ad logicas de quib⁹ supra
Et sic vtimur cōmuniter nomie
philosophie. Uel dꝛ̄ philosophia
simplex modus viuēdi ⁊ rudis
contentus necessarijs ad susten-
tationem: ait Sen̄. loquens de ta
li philosophia bene epl'a. xciiij. di
cēs. ꝙ philosophia est ꝙ bene vi
uimus. Sequitur hanc philoso-
phiā iudico non excogitasse ma-
chinationes tectorum super te-
cta surgentium: nec viuaria pisci
um: nec clauem nec seram. ⁊ qc
quid aliud est auaritie signuꝫ. Et
sic de omnibus curiositatibus vi
te humane. prout prosequitur ibi
Unde ait. Felix illud seculum qđ P
ante architectos ⁊ architectores
fuit. Ista enim nata sunt. nascen
te luxuria. Seqꝛ. Omnia ista. s.
edificiorum curiositates: ciboruꝫ
delitiositates: ⁊ vestium luxurio-
sitates. hominum sagacitas non
sapientia adinuenit. prout ibi pro
sequitꝛ ꝓlixe. Uel philosophia dꝛ̄
studium virtutis: vel studiū cor
rigende mentis: vel amor sapien
tie vereꝫ: ꝓut dictum est. s̄. Et ꝺꝫ
hanc acceptionem loquuntꝛ phi-
losophi de philosophia que mo-
res corrigit: vitaꝫ ordinat ⁊ regit.
affectus internos cohibet ⁊ do-
mat. Sen̄. epl'a. xcij. vbi multum
de studijs liberalibus ⁊ partibus
philosophie. ait Liberalia semꝑ
studia dicta sunt: qꝛ. s. homine li-
bero digna sunt. vnum enim stu
dium vere liberale est. quod libe
rum facit. i. sapientie sublimē: for
tem magnanimum. Seqꝛ. Qua
re liberalibus studijs filios eru-
dimus: nisi quia virtutē dare pos
sunt: ⁊ quia animum ad accipiē

dam virtutem preparant: Et post
Quattuor esse artiuz genera pos
sidoni⁹ ait. Sunt enim vulgares
Q ⁊ sordide. Sūt ludicre. Sūt pue
riles. ⁊ sunt liberales. vulgares
sunt q̄ manu opificum constant
⁊ ad instruendam vitam occupa
te sunt. Ludicre sunt que ad vo-
luptatem oculorum ⁊ aurium tē-
dunt. Pueriles sunt etiam aliq̄d
habentes simile liberalibus. De
artes quas greci nostri liberales
vocāt. s. triuiales: ⁊ quadriuiales
vt exemplificat ibi. Solo autem
liberales sunt. imo vt verius di-
cam libere q̄bus cure virtus est.
Ex his pz ꝙ philosophi loquūt
de philosophia que est studiū vir
tutis. vt dictum est. Unde ipa est
ars artium: disciplina disciplina-
rum ait Alpharabius vbi. s̄. Et
R est vnicum munus deorū. ⁊ disci
plina disciplinaꝝ ſm phos: ait
Policrat⁹. li. viij. c. v. Qualr āt
artes. s. triuiales ⁊ q̄driuiales q̄s
pueriles vocat Sen̄. valent ad
hāc phiā lz n̄ ptes ei⁹ ꝓprie māi
festat Sene. dicta epistola. di. ꝙ
multa adiuuant nos: nec tamen
sunt partes nostre. Sicut cibus
adiutoriuz est corporis: nec tamē
est pars corporis. Sic enim geo
metria necessaria ē philosophie:
sicut faber necessari⁹ geometrie:
qz scilicet sibi preparat instrumē
ta quib⁹ vtit in arte sua. Et sicut
iste nō ē pars geometrie: sic nec
illa philosophie. s. vltimo modo

dicte. Et sic de alijs talib⁹ artib⁹.
preparant eiz aliqua quibus phi-
losophia vtitur: prout exemplifi-
cat ibi. Similiter epistola sequēti
scilicet. xciij. vbi loquitur de phi-
losophia ⁊ eius partibus dicit: ꝙ
philosophie tres sunt partes scilz
moralis que componit animum
naturalis que reruz naturas scru
tatur: ⁊ rationalis que verboruz
ꝓprietates erigit in structuram:
⁊ argumentationes: ne pro veris
subrepant falsa. De quarum sub-
diuisionibus prosequitur ibi bn̄.
vnde ait. Nec philosophia sine
virtute: nec sine philosophia est
virtus. philosophia enim est stu- S
dium virtutis. Coherent eniz in
ter se philosopia ⁊ virtus. Nō est
ergo dicta philosophia contēpla
tionis gratia: sed vt boni fiamus
ait Sapiens ethi. ij.

¶ Capitulum. iij. De simbolica descriptione philosophie que describitur sub mulieris typo.

C Onsequēter ꝓsequēdus
est de simbolica phie. de
scriptione. Sub typo. n.
⁊ similitudine mulieris describit
a philosophis: sicut ⁊ sapientia ꝑ
mulierem figuratur ꝓuerbi. vij.
Dic sapientie: soror mea es: ⁊ pru
dentiam voca amicam tuā. Un̄
Boe. primo de conso. c. i. descri- T
bit philosophiam sub specie mu
lieris dicens: ꝙ sibi visa ē mlier
reuerendi admodū vultus: ocu
lis ardentibus: ⁊ sic de alijs orna

mētis ꝛ delectijs. Que descriptio qꝛ egregia ꝛ vtilis est: eius expositiōes subscribantur. Sub specie mulieris ait antiquus expositor siue comētator philosophia designatur: qꝛ emollit animorū feritatem: vel qꝛ lacte nutrit minus ydoneos: vl' qꝛ assidere scit egris Hec enim sunt opera sapientis mulieris. Hec visa est supra verticem: qꝛ de deo tractat: vel quia in capite sedes eius. Reuerendi vultus: qꝛ facit philosophos reuerēdos. Oculis ardentib⁹. Oculi philosophie sunt rō q̄ ꝑcipit res corporales: ꝛ intellectus quo percipit incorporalia. Qui dicuntur ardere feruore inuestigandi ꝛ intelligendi. vltra cōem hominū valentiam perspicacibus: qꝛ vltra sensum comunē ꝛ ymaginatiuā: ꝛ expressiuam: ꝛ estimatiuam penetrant intelligibilia. Colore viuido atq; inexhausti vigoris: quia eloquētia venuste ornata: ꝛ sine oī ornatu rhetorico: ꝛ qꝛ nemo attingit secreta philosophie. qn aliquid restet inuestigandum. Cui

V plena: vt non crederetur nostre etatis: quia scilicet vigore valida ꝛ maturitate plena. Stature ambigue discretionis. ꝛc. qꝛ aliquādo agit de regimine: ꝛ preceptis morum: vt in ethica: aliquando de archanis celestium: vt theologia siue methaphisica. Nūc vo pulsare celū ꝛc. qꝛ vsq; ad cognitionem creatoris tendit. Hominum intuitū frustrabatur: qꝛ ad eam attingendam perfecte: deficit humanus intellectus. vestes tenuissimis filis idest rectis sententijs. Subtili artificio. i. mō composito ꝛ ordinato in procedendo Indissolubili modo. cui nō pōt ꝯdici. vel per vestes: artes triuiales ꝛ q̄driuiales signant. Quas suis manibus texuerat. i. suo artificio cōposuerat. veluti fumosas ymagines: rōne obscuritatis. Caligo quedam neglecte vetustatis obduxerat: negligētia. i. ꝛ ignorātia veterum. In extremo margine. In supremo vo. theorica ꝛ pratica ꝛ inter litteras gradus. s. ascendendi d scia in sciam Eandem vestem: violentoꝝ scindunt manus: qꝛ vnam sciā sine alia perfectam quidā putant. Dextra quidem libellos. sceptrum sinistra gestabat. qꝛ sapientibus debet regimen: ꝛ studium principalius: ꝛ ideo in dextra libellos. Debet enim ꝑsidens instruere subditos per sapientiā ꝛ rebelles castigare per disciplinam: iō sceptꝝ in sinistra. Hec vt vidit poeticas musas nostro thoro assistentes: ꝛ senicas meretriculas. i. sciētias lucratiuas: cōmota est. s. indignatione. Sedit in extrema parte lecti. i. in intellectu rōnali. Prima eni pars potest dici cognitio sensualis: que disponit ꝛ preparat Secunda cognitio ymaginatiua Tertia cognitio intellectualis: in

q̄ sedet philosophia vera. Meri to ergo philosophia descripta est sub typo mulieris mō dicto. Cō similiter sub typo mulieris descri bit eā Macrobius libro primo Saturnalium in principio di. ꝙ ipsa est tanq̄ censoria quedam ⁊ verecūda materfamilias: vt di cetur infra. ¶ Cum ergo philo sophia sit nobilitate ingenua: q̄a filia dei. Omnis enim sapiētia a domino deo est: ⁊ cum sit severi tate incorrupta. nihil enī coinq natum incurrit in illam: sap. vij. ⁊ sit venustate speciosa: q̄r specio sior sole. sap. vij. Et sit veris diui tijs opulenta: Infinitus enī the saurus est. ⁊c. sap. eodē. c. ⁊ sit re gni eterni hr̄ditaria: et recte v ten tis ea: ad regnum ductiua: ac di uine amicitie impetratiua Sap. viij. Amicos dei ⁊ pphetas cō stituit: merito vir scolasticus de bet eam sibi dispensare: ⁊ amare cū ea habitare: ⁊ multiplices fi lios idest bona opera generare: vt vere dicere possit illō sap. viij. Hanc amaui: ⁊ exquisiui a iuuē tute mea: ⁊ quesiui: eam sponsā assumere ⁊ amator factus sū for me illius. ¶ Sed eō: multi ma lunt: sibi desponsare scenicas me retriculas. i. lucratiuas scientias: De quibus Boe. vbi. s. dicit: ꝙ signantur per mulierem garulā vagam: quietis impatientem: cū ornatu meretricio iuuenem ir retientem ⁊ illaqueantē prouer biorum. vij.

¶ Capitulum quartū. De phie dignitate: preciositate: ⁊ honore: apud antiquos.

Einde videndū de phie dignitate siue ipreciabili p̄ciositate ⁊ honore. Ipsa enim vera phia que est amor sapientie: vel studium virtutis: vt dictum est: preciosior est cunctis opibus: prout dr̄ de sapia puer. iij. Ideo gentiles cum nihil sine nutu numinum crederent facien dum vnū tamen quasi deū deorum: ⁊ principem omniū excole bant. s. sapientiam. Et hoc iō: q̄r ipsa oibus preest. Unde ⁊ phi ve teres. sapientie ymaginem prefo ribus omniū templorū pingi de bere censuerunt: ait Poli. l. iiij. c. v. Et de phie preciositate Sen. bene epistola. xciiij. Quis dubi tat inquit: q̄n deorum imortaliū munus sit: ꝙ viuim⁹: phie. ꝙ bn̄ viuimus. Itaq̄ tanto plus huic nos debere certum est quasi dijs q̄to maius est beneficium beata vita q̄ vita. Et certe deberet: ni si ipsam phiā dij tribuissent. Se quit. Huius vnum opus est: de diuinis humanisq̄ vera inueni re. Ab hac nunq̄ recedet religio iustitia: pietas: ⁊ omnis alius cō mitat⁹ v̄tutū ꝯsertarū inter se q̄ rentium. Hec docuit colere diui na humana diligere: penes deos imperiū habere: ⁊ inter homies consortiū: qō aliquamdiu inuio

latuz mansit anteq̃z societatem
auaritia distraxisset. Sequit. De
illa phĩa loquor.que nullum bo/
num putat nisi quod honestum
est: que nec hominis ne fortune
muneribus deleri potest. Cuius
hoc preciuz est non precio posse
capi.hec ille. Unde ⁊ eius nomẽ
B sacrum ⁊ venerabile est. ait Se/
neca epl̃a.xv.Et ob hoc phi.pro
ipsa acqrenda ⁊ adipiscenda:om
nes mundi opulentias dimiserũt
omnes seculares excellentias cõ
tempserunt:omnes carnales de/
litias abdicarũt: soli philosophie
studio vigilãtissime ⁊ sedulissime
vacauerunt. prout dicetur infra:
vbi de studio phorum. Et hãc so
lam exqsierunt.⁊ de hoc Tulius
v.tus.q.post principium ꝓponẽs
similitudinem: q̇ sicut in merca
to celebrato apud gretiam: sic ⁊
in vita. Illuc enim veniebant ali
qui causa glorie:aliq causa pecu/
nie: aliq v̊o ⁊ rari illa pro nihilo
habentes veniebant vt intuerẽt
C studiosius naturam rerum. Sic
⁊ in vita. Sunt enim quidam q
ad vitam veniunt:⁊ in ea laborãt
ob nobilitatem corone:alij causa
lucri vendendo ⁊ emendo: alij vt
intueant̃ studiosius rerum nãm
q possũt appellari studiosi sapie:
siue phi. Unde anaxagoras inter
rogatus cur natus esset: ostenso
celo syderibusq̃z monstratis rñ/
disse fertur. Ad horum omniuz
contemplationez: sicut dicit Cal
cidius super primũ librum Thi/
mei Platonis. ¶ Ideo Alexã
der magnus: cum quasi totũ or/
bem sue ditioni subiecisset: male/
bat tamen excellere in phia q̃z in
temporali potestate. prout scripsit
Aristoteli magistro suo: cum au/ D
audiuit libros a se editos in vul/
gus deuenisse. sicut ait. Au. geli⁹
li.xx. Nam qua re inquit alia pre
stare poterimus: si ea que a te ac/
cepim⁹: omniũ prorsus cõia fiant
cum ego quoq̃z doctrina anteire
malim q̃z copijs aut opulentijs?
Ideo abhoiabile fuit apud phos
nobiles: q̇ vita ignobiles ⁊ dege
neres appellarent phi: vsurpan/
tes sibi sanctissimum nomen: ait
Au.gelius.li.iiij. prout patebit in
fra. Merito ergo phia est excel/
lens ⁊ preciosa: ⁊ omni veneratio
ne digna. Sine ipsa enim ⁊ eius
ducatu: ac regimine: nulla tem/
poralia bona prosunt ꝓuer.xvij. E
Quid prodest stulto habere diui
tias: cũ sapientiam emere nõ pos
sit? Et de eius excellentia Tulius
ij.de offi.c.i. Quid est inquit pre/
ter deos optabili⁹ sapientia: qd p̄
stantius qd homini meli⁹: qd di
gnius? Hanc qui expetũt: phi no
minant. Nec qcq̃z aliud est phia:
si interpretari velis q̃z studiũ sa/
pientie. Et ibi bene de hoc. Me
rito ergo acqrẽda vera phia me
rito appetenda.

¶ Capl̃m.quintũ. De multiplici
effectu ⁊ operatione phie.

Onsequenter prosequendus est de phie effectu et operatione. Qui qdem effectus multiplex est. Ipsa enim medet anime languorib9 et morbis: remediat ei9 angorib9 et tristitijs: et tuet eam a periculis. Unde et phia alloquens Boetiū tristez vocat se medicamentū vel medicantem. i. de consol. c. v. Ad cognoscentem ingt medicātis faciē mentem recepi. Unde et ipsa sapientia ait ad eum. Si medicantis operam expectas: vuln9 tuuz oportet detegas: Et de ei9 medicamie Tul. i. tus. q. in fi. loquens de phia. Leuatio egritudinū: formidinum: cupiditatū: optim9 fructus phie. Et li. i. c. iij. Philosophia medet aīs: inanes sollicitudines detrahit: a cupiditatib9 liberat: pellit timores. Item ei9 effectus est: vitia extrahere: animū colere: et ipsum preparare ad virtutes: et virtutū fructus. Unde ibi Tul. Cultura animi philosophia ē. Hec extrahit vitia radicit9 et preparat ad fructus suscipiendos: atq3 vt ita dicaz serit q̄ adulta vberrimos fructus ferent. Et vt breuiter dicam: ipa est quasi refugiuz cōtra omnia mala. Unde Sen. epla. xvj. Postq̄3 enūerauit mala ac pericula timēda: ait. Ad philosophiam ergo fugiendum est. He littere. s. philosophie non dico apud bonos: sed apud mediocriter malos: insularum loco sūt

F

G

Seqt. Hec geta et sui negotij cōtempni nō potest: cui ab omnib9 artibus etiam apud pessimos honor est. Nunq̄3 in tantū conualescit negtia: nunq̄3 sic contra virtutes coniurabit: vt non philosophie nomen sacrum ac venerabile maneat. Et ibi bene de hoc. Unde aug. xrij. de ci. c. xxi. Philosophia vel sapientia est donum dei in auxilium contra miserias hui9 vite. et Sen. epla. xvj. Philosophia est bene viuere: sine q̄ eger ē anim9. Ideo philosophia illustrati nulla mala temporalia: nulla pericula: nulla tormēta formidabant: prout patebit. ĵ. in eorum gestis. Unde Apuleus li. de deo Socratis in fine. loquens de Ulixe et eius prudentia ait. Hac cōmitante horrēda omnia sustinuit: aduersa queq3 supauit. qppe ea adiutrice: Ciclopis spec9 introiuit: sed egressus est. Solis boues vidit: s3 abstinuit: ad inferos descendit: sed ascendit. Eadez sapientia cōmitante. Scillam pter nauigauit: nec arept9 est. Caribdi conceptus nec retentus. Cyrses poculum bibit: nec mutatus est: ad Lothofagos accessit nec remā sit: Syrenas audiuit nec accessit. Non enim aliud in eodem Ulixe Homer9 docet. nisi q̄ semp comitem esse voluit prudentiam quam poetico ritu mineruaz nūcupauit: vt dr̄ ibi.

H

I

Capl'm. sextū. De philosophie

vtilitate. ⁊ regimīe vite humane
X predictis patet ſextum
e principale.ſ. vtilitas mul
timoda ſiue nccītas phie
Et qꝛ in potioribus vita magis:
cum ſint quaſi inumerabiles eiꝰ
vtilitates: ſaltem videndum ē de
eius vtilitate in regimine vite hu
mane. Ipſa enim eſt ſtudiū ſapiē
tie: vt dictū eſt que qdem ſapien
tia eſt regimen vite humane. ait
K Augu.i.de libero arbi. Qđ qdē
regimen eſt in vitiorum cohibi
tione: in legū iuſtarum directiōe
in virtutū ordine: in morum cor
rectione: in vite rectitudine. Que
omnia opera vera philoſophia:
ait Tul.v.tuſc.q. Philoſophia
eſt vite dux: virtutis indagatrix:
inuentrix legum: magiſtra mor
⁊ diſcipline. Eſt etiā vtiliſſi regimi
ne tocius reipublice tam in regi/
mine familie q̄ꝫ proprie vite. Ut
eniꝫ dicit Alpharabiꝰ de diuiſiōe
philoſophie: pratice philoſophie
tres ſunt partes. Prima eſt ſciē/
L tia gubernandi.ſ. rempublicam:
que dr̄ politica. Secunda eſt ſciē
tia regendi propriaꝫ familiā. Ter
tia gubernatio ſui. Et ad has gu/
bernationes: eſt philoſophia ne/
ceſſaria. Eſt eni neceſſaria ad gu
bernationem reipublice: que nō
gubernatur iuſte niſi iuſtis legi/
bus. Sed philoſophia eſt inuen
trix legum: vt dictum eſt: ⁊ ſic di
cit Señ.epiſtola.xciiij. Philo//
ſophi tulerunt leges. Poſtq̄ꝫ in

gt ſubrepentibus vitijs in tyrāni
dem regum conuerſa ſunt: opus M
eſſe cepit legibus: quas ⁊ ipſi tu/
lere ſapientes. Sicut Solon qui
Athenas equo iure fundauit in/
ter ſepteꝫ veteris eui ſapia notos
Et ſic đ alijs quos ibi enumerat
Ubi ēt ait: qꝫ in illo ſeculo qđ au/
reum perhibet penes ſapiētes re
gna fuiſſe poſſidoniꝰ indicat. Jō
Boe.i.de cōſo.c.iiij. dicit: beatas
eſſe reſpublicas. ſi eas vel ſtudio
ſi ſapie regerent. vel earuꝫ recto/
res ſtudere ſapie contigiſſet. Si/
cut ex ore platonis hanc ſentētiā
phia ſanciuit: vt ait ibi. Idē dicit
Socrates: prout ait Policratꝰ
li.iiij.c.vij. Unde ſapiētia diuina
ait. Per me reges regnant: ⁊ le/
gum conditores iuſta decernunt
Jō ille nobilis philoſophus Te
miſtocles: cuꝫ neſciret canere in
fidibus in conuiuio: ⁊ ob hoc ha N
beret indoctior: atqꝫ ab eo quere
ret qd ſciret: reſpondit: ſe ſcire ex
republica parua facere magnaꝫ
ꝓut rcitat Aug.epiſtola.xxxviij.
.ſ. iuſtas leges ferendo: ſalubriter
conſulendo: iuſtas diſciplinas ap
probando: ⁊ ſic de alijs. Ideo an
tiqui principes habebant ſecum
philoſophos. Sicut Alexander
magnꝰ Ariſtotelē. Nero Sene/
cam. Trayanꝰ Plutarcū. Et de
hoc habitū eſt in tractatu q dicit
Cōmuniloquiū parte prima. vn̄
Alpharabius vbi.ſ. loquens de
philoſophia neceſſaria ad guber

nationē ait: ꝙ ciuilis ſcia que eſt
O politica inqrit ꝺ̓ ſpecieb⁹ actionū
⁊ conſuetudinū voluntariarū: de
habitudinibus: moribus: ⁊ geſti
bus a quibus procedūt iſte actio
nes ⁊ conſuetudines: ⁊ de finib⁹
propter quos fiūt. Sequit. Deſcri
bit inter actiones ⁊ cōſuetudines
qbus vera beatitudo acquiritur:
quibus vtendum inter ciues: qui
bus inter gentes: qbus prelatus
apud ſubditos. ⁊ ecōtrario. ſ. vtā
tur. Et ibi bene de hoc. Item vt
ait ibidem: familia propria regit
tribus modis. Diſciplina a vicijs
cohibendo. Sollicitudine in ne/
ceſſarijs ſubueniendo: Doctrina
P eos honeſtis artibus inſtruendo
alios qdem liberalibus: alios fa/
brilibus prout quemq̄ decet Ait
Cato. Cū tibi ſint nati: nec opes:
tunc artibus illos: Inſtrue: quo
poſſint inopem deducere vitam.
Sed nec recte diſciplinare: nec
prudenter prouidere: nec vere in
ſtruere poteſt qs ſine vera philo
ſophia que ē diſciplia diſciplinaꝝ
vt dictum eſt: ideo eſt neceſſaria
ad regimen familie prout pȝ con
ſideranti predicta. Ipſa enim eſt
diſciplina virtutuȝ: ⁊ regit ciuita
tes. ait Au. gelius. Queq̄ in pu/
blicis ſimul ⁊ ꝑuatis excellit ⁊ for
titer adminiſtrat. Sapiens eniȝ
mulier edificat domum ſuam: in
ſipiens ergo ſtructaȝ deſtruit ma
Q nibus. prouer. xiiij. ¶ Item phi/
loſophia eſt qua gubernat homo

ſeipſum ⁊ vitā ſuā in qua tria ſūt
neceſſaria: ait Alpharabi⁹ vbi. ſ.
. ſ. fuga vitiorū: exercitium virtu
tum: exempla meliorū. Per pri
mū declinat homo a malo: p ſe/
cundū operat bonum: per tertiū
ne in aliquo iſtorum deficiat ad
meliora prouocat. Sed ipſa phi/
loſophia eſt expultrix vitiorū: ge
nitrix virtutū: dux vite: vt habi/
tum eſt a Tulio. Ideo neceſſa/
ria eſt ad regimē vite. Dirigit eni
in tacendo. dirigit in loquendo:
vnde Macrobius primo ſatur/
nal. in pricipio dicit. ꝙ orator nō
aliter q̄ȝ orando probat. phs nō
minus tacendo. q̄ȝ loquendo ꝓ R
tpre ꝓbatur. Et poſt. Nihil tā co
gnatum ſapientie ⁊ phie: q̄ȝ locis
⁊ temporibus aptare ſermones:
perſonarum que aderūt eſtima/
tione notata. Alios eniȝ relata in
citant exempla virtutuȝ: alios be
neficiorum: nonnullos modeſtie
vt qui aliter agebāt: auditis ſepe
talibus ad emendationem veni/
rent. Ideo Ecc. xx. Eſt tacēs nō
habens ſenſum loquelle: ⁊ eſt ta/
cens ſciens tempus apti tempo/ S
ris. ¶ Item philoſophia dirigit
⁊ regit hominē in agendo bona:
⁊ ſuſtinendo mala. Ipſa eniȝ eſt
lex vite: qꝛ ſapientia eſt ars vite:
ait Señ epl'a. xcviij. vbi bene de
philoſophia ⁊ eius preceptis.
¶ Capl'm ſeptimuȝ. De phie ac
quiſitione: ⁊ debito modo audiē
di ⁊ vtendi.

Onsequēter inspiciendū
est: quomodo phīa acq/
ritur: ⁊ inuenit: q̄r. s. stu/
dij sedulitate: ocij quieti vacatōe
occupationum exclusione: Sub
tili inuestigatione. Rerū prudē
ti experimentatione: ⁊ sic de alijs
que exiguntur ad eius inuentio/
nem. Unde Au. geli⁹. li. xv. di. ꝙ
astronomus de gignēda compo
nendaqꝫ sapientia opinatus est.
T s. eam esse filiam vsus ⁊ memo/
rie. Hocqꝫ argumento demon/
strat. Nam non libris solū: nec
disciplinis rhetoricis dyaleticisqꝫ
opus esse: q sapiens esse rerū hu
manarum velit sed oportere eū
versari exercerisqꝫ in rebus quo/
minus nocendis periclitandisqꝫ
eaqꝫ oia acta ⁊ euēta firmiter me
minisse: ⁊ proinde sapere atqꝫ cō
sulere: ⁊ ex his que pericula rerū
docuerunt non que libri ⁊ magi/
stri per quasdā inanitiones ver/
borum ⁊ ymaginum: tāqꝫ in mi/
mo qui in somno delectauerunt
Et hij inqt ei⁹ versus. Usus me
genuit. mater peperit memoria.
Sophiam me vocant greci: vos
sapientiam. Et hec v̄ba scribi de/
bere censuerunt cum ymagine
sapientie preforibus templorum
nec non ⁊ versus Pacomij qui
sunt isti. Ego odi hoies stultos:
ignauia opera sophisticas scien/
tias. s. que tendunt ad curiositatē
Et de hoc Poli. li. iiij. c. vij. bene
V vsus quo exercitatio: memorie vi
uacitas: qeta vacatio ad studiū
⁊ amor sapientie: multum iuuant
ad eius inquisitionem ⁊ inuētio/
nem. Unde ⁊ apud philosophos
quattuor portabant lecticā phi/
logie. ait Hug. didascol. tractatu
iij. s. philos ⁊ copos. i. amor ⁊ la/
bor: philemina: ⁊ agrimina. i. cu/
ra ⁊ vigilia. In amore ē: vt agas
in labore: vt perficias: in cura: vt
preuideas: in vigilia: vt attēdas:
ait ibi. Et ad hoc: necessaria ē qe
ta vacatio a tumultibus exterio/
rib⁹: ait Sen̄ ep̄la. xcij. Magna
⁊ spaciosa est sapientia: vacuo il/
li loco opus est: de diuinis huma
nisqꝫ dicendū: ⁊ de multis alijs:
vt ibi enumerat. Sequitur. Hec
tam multa tam magna: vt liber
possint habere hospicium: super/
uacua ex animo tollēda sunt. Nā
dabit se in has angustias virtus
Laxum spacium res magna de/
siderat: expellant omnia totū pe/
ctus illi vacet: ⁊c. Et ibi bene de
hoc. Et ad hoc hortatur sapiētia
diuina. puer. ij. Si quesieris eā
s. sapientiam quasi pecuniā: ⁊ si/
cut thesauros effoderis illā: tūc
timorē dei intelliges: ⁊ scientiam
dei inuēies. Sap. vi. Quasi his X
qui arat ⁊ seminat accede ad illā.
Ecc. xxxviij. Sapientiam scribe
tempore vacuitatis: ⁊ qui mino
ratur actu percipite illā. Et quia
pauci predicta faciunt ob acqui/
rendam veram philosophiā: iō
non inueniunt eam. ait Au. geli⁹
li. xvj.

li.xvj. Pauci sunt quib⁹ nō con/
uenit. quod dr̄ in satyra. Si quā/
tum operis sumpsisti: vt tuus pi/
stor faceret bonū panem ei⁹ duo
decimam .s. partem redisses phīe
ipse bonus iampridem fact⁹ fuis
ses. Nunc illum qui norunt vo/
lunt emere centum milib⁹: te au
tem: qui nouit nemo contentus
est .s. emere. Quasi dicat. plus
fuit ei cura: vt pistor faceret bonū
panem: q̄ꝫ vt ipse adisceret phi/
losophiam: Et ex hoc pistor fuit
maioris reputatiōis: q̄ꝫ ipse. qua
les autem debent esse discipuli ꝛ
q̄liter discere dicit elegāter Boe.
li. de disciplina scolarium: ꝛ habi
tum est in parte in tractatu q dici
Y tur Cōloquiū pte. v. Nullus ta/
men credat attingere vel assequi
philosophiam veram: nisi eā de⁹
det ꝛ reuelet: qui archana sapien
tie sue reuellat paruulis. Ut eniꝫ
ait Tul. iij. tus. q. ꝭm Aristotelem
veteres philosophos accusās: q
estimassent philosophiaꝫ suis in
genijs esse perfectam aut stultissi
mos: aut glo̅sissimos .i. vane glo
rie cupidos fieri: sed se videre: ꝙ
paucis ānis magna accessio facta
esset: breui tempore philosophiaꝫ
Z plene absolutaꝫ fore. Ideo: vt di
cit ibi: Teophrast⁹ discipulus ei⁹
moriens accusauit naturā ꝙ cer/
uis ꝛ cornicibus vitam diutur/
nam: quarum id nihil interesset
sed hominibus quoruꝫ maxime
interfuisset tam exiguam vitam
dedisset. Quorum si etas potuis/
set esse longior futurum fuisset: vt
omnibus perfectis artibus: om/
niqꝫ doctrina vita hominum di
taretur. Hec ibi. Nullus ergo se
estimet assequi philosophiam su
is viribus: sed eam acqrat humi
liter: feruenter: vigilanter ab eo a
quo est omnis sapiētia. Et d̄ hoc
infra vbi de studio ph̄orum.

¶ Caplm octauū. De philoso/
phandi ordinato fine.

Consequenter videnduꝫ
de debito fine siue de cā
finali ph̄andi. Et patet A
ex dictis qs ei⁹ finis .s. correctio
morum. Naꝫ ꝛ socrates: vniuer
sam ph̄iam ad corrigendos mo/
res dicit flexisse. ait Aug. vbi. s̄. ꝛ
Sen̄. ep̄la. lxxiiij. dicit: ꝙ Socra
tes vniuersam ph̄iam reuocauit
ad mores. Et hanc dixit summā
ph̄iam: bona a malis distinguer
Et Tul. v. tus. q. post principium
dicit ꝙ Socrates philosophiam
euocauit e celo: ꝛ in vrbibus co
locauit ꝛ coegit de vita ꝛ morib⁹
rebusqꝫ bonis ꝛ malis querere.
Finis ergo est correctio morum
ad quā tendunt effectus philoso
phie: de quibus supra dictum est
Finis ꝯo mediatus siue vltimus B
assecutio beatitudis ꝭm suam in
tentionem Aug. ix. de ci. c. ij. di. ꝙ
homini nulla ē causa philosophā
di nisi vt beatus sit. Quod auteꝫ
beatum facit ipse est finis boni/
Nulla ergo causa philosophan/
z

di nisi finis boni. Quāobrem: q̄
nullum finem boni sectatur: nul
la philosophie secta dicenda est.
hec ibi. Idem li.xviij.c.xl. Phi
losophi qui non videntur labo//
rasse in studijs suis nisi vt inueni
rent quomodo viuendum eēt ac
comodate ad beatitudinē capes/
scenda3 cur dissenserunt inter se/
nisi q2 hoies humanis sensibus
⁊ ratiocinationibus ista quesie//
runt? Ideo Plato et platonici
nobiles philosophi dixerunt: deū
esse rerum auctorem: virtutis il/
lustratorē: beatitudinis largitorē:
ait Aug.viij.de ci.c.v.⁊.ix. ꝙ phi
C quicūq3 de deo ista senserunt: ꝙ
rerum creatarum effector: ⁊ lu/
men congnoscendarum: ⁊ bene
agendorū: ꝙ ab eo nobis sit ꝓn
cipium nature: ⁊ veritas doctri/
ne ⁊ felicitas vite: siue platonici
nuncupentur siue alij: eos in q̄3
ceteris anteponimus: eosq3 no/
bis propinquiores fatemur: hec
D Augu. vnde loquens de Plato
ne ait ibidem.c.viij. ipsum deter
minasse finem boni: ſm virtutē
viuere: ⁊ ei soli euenire posse qui
dei noticiam habeat ⁊ imitatio/
nem: nec esse aliam ob causam
beatū. Ideo non dubitat: hoc eē
philosophari amare deu3: vnde
colligunt: tūc fore beatu3 studio
sum sapientie. Id enim est phus
cū deo frui ceperit. Et ibi bn̄ de
hoc. Ideo: ob beatitudinis siue
melioris vite appetitōe3: legit de
illo: qui lecto Platōis libro cui

nomen Teobrosus vbi de imor/ E
talitate anime disputauit: ꝙ se ꝓ
cipitem de muro dedit: atq3 emi
grauit e vita ad eā quam credi/
dit meliorem. Quid autem sit fi
nis boni: siue beneficium bonū
diuersimode sēserūt philosophi.
Alij enim dixerunt: hoc eē a cor
pore: alij ab anima: alij ab vtro/
q3: sicut recitat Augu.viij. de ci.
c.iiij. ⁊ li.xix.c.i. vbi recitat diuer
sas philosophorum sententias.
Et de hoc infra: vbi de diuersis
sectis phoꝝ. vnde de quodā phi
losopho narrat Augu. omel.iij.
⁊ sermone.lxxiiij. a q̊ cū quærere
tur: quare pharis: respondit. ꝑꝑ F
vitam beatā: Et querenti. quan/
do habebis illa3: respondit. Cu3
hoc corp⁹ reliquero in terra. Et
ibi de opinionib⁹ philosophorū
circa istam materiam: vt eni3 dr̄
in prohemio libri de vectigalib⁹
tria vt ait Empedocles extollunt
philosophiam. Nobilis affluē/
tie contempt⁹: future felicitatis G
appetitus ⁊ mentis illustratio.

Capl'm.ix. de recto vsu philo
sophie vel philosophandi.

Consequenter videndu3
est de recto vsu philoso/
phie. Cui⁹ est rect⁹ vsus
cum ad predictos fines ordinat
scilicet ad morum correctionem
ad btitudinis acqsitionē ⁊ ad effe
ctuū coꝝ. de qb⁹. ſ. exercitationē
Ipsa enim est ars vite: ait Sen̄.
epistola.xcix. Sicut ergo quilib3 H
vtitur arte sua: quando ad fine3

debitum ordinatur : ſic ex parte iſta. Señ. epiſtola. xciij. loquens de philoſophia: ⁊ diuiſióe ac partibus eius. O lucille virorũ optime: quo minus legas non te terreo: dũmodo qcqd legeris : ad mores ſtatim referas. illos compeſce: marcentia in te excita: ſoluta conſtringe: cótumacia doma cupiditates tuas publicas q̃tum potes vexa. ⁊ ſic de alijs. Sic eiz in ſacra ſcriptura: ille eſt magnꝰ qui facit quod docet Mat. v. ſic
I ⁊ in philoſophia: inter philoſophos ille magnus eſt qui recte intelligit: ⁊ q̃ intelligit: ad finẽ debitũ ordinat. Señ. epl'a. Sic iſta diſcamus: vt que fuerunt verba ſint opera. Nullos omnino peiꝰ mereri iudico de oibꝰ q̃ qui philoſophiaz velut aliquod artificiũ venale didicerunt: q aliter viuũt q̃ viuendum eſſe precipiũt. Sequitur. Nõ magis poteſt quiſq̃ talis prodeſſe p̄ceptor q̃ gubernator in tempeſtate naufragabũdus. Quid me iuuare poteſt rector nauigij attonitus ⁊ vomitãs Quanto maiori periculo putas vitam in tempeſtate iactari q̃ ratem? Non loquenduz eſt ſed gubernandum: omnia que dicunt q̃ iactãt turba audiẽte aliena ſunt
K Dixit illa Plato: dicit zeno: dicit ingens agmen philoſophorum. Nunc tot ⁊ tanta taliuz dicta philoſophorum : quomodo poſſint ſua eſſe monſtrabo. Faciant que dicunt. hec ibi. Sicut ergo in ſcriptura ſacra non ſufficit ſolum audire ſed oportet facere: quia non auditores legis iuſti ſunt ſ3 factores. ro. ij. Sic in philoſophia nõ ſuffic̄ ſcire vel dicere: ſ3 oꝫ facere vt ſit verꝰ ph̄us. Facere. n. docet ph̄s ñ dicere ait Señ. epiſtola.

¶ Capitulũ decimũ. De abuſione philoſophie.

Uinto videdũ: de abuſione vel non recto vſu philoſophie. Et hoc patet ex dictis. Philoſophia enim abutit̄ vel qui ſolum intendit curioſe inueſtigare tantum vt ſciat nó vt mores componat: aut corrigat: nec vt beatitudinem acquirat. Sene. epiſtola. xciij. in fine. Ipſe ſcribe: vt dum ſcribis legis oia ad mores: ⁊ ad ſedandá rabiez affectuum refferas. Stude: vt non plus aliquid ſcias: ſed vt melius. Similiter ille abutit̄ philoſophia: qui philoſophatur : vt alios delectet: nõ vt morbos curet. Señ. epiſtola. lxxiiij. Alie ar- M
tes: ad ingeniũ pertinent: hic aie negocium queritur. Non querit eger medicum loquentem: ſed q ſanare poteſt : de his que faciẽda ſunt diſerat: boni aliquid cõſulat hoc tale eſt: quale ſi gubernator ſit formoſus. Quid aures mihi ſcalpis? qd oblectas qd agis: vrẽdus: ſecãdus: abſtinendꝰ ſũ. Ad h adhibitꝰ es. Curar̄ debes morbum veterem: grauem publicuz

Tantum habes negotij: quantuȝ
in pestilētia medicus. Circa ver
ba occupatus es. Sequit. Non
est beatus qui scit illa: sed q facit.
hec ibi. Abusio igitur philosohie
est: non eaȝ dirigere ⁊ ordinare
ad morborum anime sanationē
⁊ morum correctionem vt dictū
est. Ipsa enim est studiū virtutis
vt prius habitum est. Sicut igit
virtutum est abusio non ordina
re eas ad finem suum: ꝓut dicit
Augu. xiij. de ci. c. viij. ꝙ si virtu
tes persuadent non amare beati
N tudinem: non sunt dicende virtu
tes. Sic abuti philosophia est: n̄
vti ea ad fines debitos. Quam
abusionem reprehendebant no
biles philosophi: prout ait Aug.
v. de ci. c. xx. Solent ꝓphilosophi
qui fineȝ boni humani in ipa vir
tute constituunt: ad ingerendum
pudorem quibusdā philosophis
qui virtutes quidem probant: sȝ
eas voluptatē corporalis fine me
tiuntur: ⁊ illam ꝓpter se putāt ap
petendam: ⁊ virtutes ꝓpter ipaȝ
tabulam quandaȝ verbis pinge-
re: vbi voluptas i sella regali cō
sedeat: cui ꝩtutes famule subijciā
tur: obseruantes nutum eius: vt
faciāt quod ipsa imperauerit: vt. s.
prudētie iubeat: ꝙ vigilanter in-
quirat: quomodo dn̄a voluptas
regnet ⁊ salua sit. hoc ideȝ impat
alijs virtutibꝰ: ita ꝙ virtutes cuȝ
tota sua gloria ⁊ dignitate tanꝙ̄
impiose cuidam ⁊ honeste muli
ercule. seruiunt voluptati. ⁊c. Ni
hil hac pictura dicūt ignominio
sius ⁊ defformius: ⁊ qđ minꝰ fer
re possit bonoruȝ aspectus. Et ve
rum dicunt ait ibi. Sequit. Non
estimo satis debiti decoris esse pi
cturam: si talis figuratur: vbi vir O
tutes humane glorie seruiāt. Li-
cet eniȝ ista gloria delicata nō sit
inflata tamen est: ⁊ multuȝ habȝ
inanitatis. Item vt ait ibi: nec il-
li se ab ista deffenderint feditate:
q cū aliena spernant iudicia: ve-
lut glorie cōtemptores: sibi sapiē
tes videntur: ⁊ sibi placent. Naȝ
eorum ⁊ si nulla est: aliquo quo-
dāmodo: humane subditur lau-
di. Neqꝫ enim ille qui sibi non
placet. homo non est hec ibi. Ex
his patet ꝙ potest ymaginari tri
plex pictura. vel cum virtutes ser
uiunt voluptati. vel cum seruiūt
vanaglorie aliene. vel cum serui-
unt ꝓprie complacentie ⁊ estima
tioni apđ se glorianti. Ex hoc au P
tem triplex abusio virtutuȝ ac ēt
triplex abusio philosophie: si di-
ctis modis deordinet. Et de hoc
infra: vbi de philosophis abuten
tibus philosophia ⁊ degeneran-
tibus a nobilibus philosophis.
qui vocabātur plebei apud eos.
Et hec breuiter dicta sufficiāt de
philosophia in comuni.

¶ Secūda ꝑs. De philosophis
in comuni.

¶ Capitulum primum. De hoc
noie philosophus ⁊ eius origine.

P Rimum patet ex di-
ctis supra. Dicit enim
philosophus amator
sapiẽtie ẞm Aug. vbi
s̄. Et sicut dicit Tuli⁹
lib. v. tus. q. post principiũ nomẽ
sapiẽtie vsq3 ad tempus Picta
gore attribuebatur. Ipse vero prio
Q respondit: se esse philosophũ. Et
Augu. iij. confessionum post pn
cipium dicit: q philosophus di-
cebatur amator sapientie. Et idẽ
viij. de ci. c. ij. Et qz nulla: vera ẽ
virtus: nisi que est charitate. in-
formata: vt dictum est: nulla ve-
ra philosophia: nisi que fide ope
rante per dilectionez dirigit: nul-
lus verus est philosophus: nisi
verus dei amator. vnde et Pla-
to vult philosophum esse amato
rez dei. vt qz scilicet philosophia
ad beatam vitam tendit: fruens
deo sit beatus qui deum amaue
rit: ait Aug. viij. de ci. c. viij. Qd
non dubitat etiam Plato hoc
esse philosophari scilicz deũ ama
re: vt dictum est. s̄.

¶ Capitulum. ij. De philosophi
ca pfessione.

S Ecũdo sciendum q pro
fessio philosophica fuit i
mundialiuz contemptu
et dimissione: in appetitu sapiẽtie
et eius sedula studiositate: in con
uersationis et vite composita ho
R nestate: flectendo philosophiam
ad moruz correctionem. vnde et
Plato dicebat: philosophos cẽ
sustos: eo q omnia cõtemnebãt
ait Tulius primo de offi. c. viii. et
hoc patebit infra: vbi de hoc.
¶ Item eoꝝ vita erat composi
ta et honesta taz in dictis q̃z in fa
ctis. vnde Senec. epistola. xli. lo-
quens de quodaz philosopho q
solebat magno cursu verba con
uellere: et cuius verba plura ve-
niebant q̃z quibus vna vox suffi
ciat. hoc inquit Sen̄. non probo S
in philosopho: cuius pronuncia-
tio sicut et vita debet esse compo
sita. Nihil aũt ordinatum est qd
pcipitat et properat. hec ibi. Qui
bus verbis innuit: q vita philo
sophi debet esse modesta: et etiaz
pronunciatio. Et de hoc similiter
infra. ¶ Item erant studiosi sa-
pientia: et flectebant philosophiã
ad morum correctionez: sicut di-
ctum est de Socrate. Et licet nõ
fuerit in eis vera virt⁹: nec recta
fides modus tamen viuẽdi phi
losophicus in suo genere fuit no
bilis. Vñ Poli. li. iij. c. ix. loquẽs
de philosophis dicit: q erat i eis
venerabilis ymago virtutis: duz
sine fide et dilectione: virtutis sub
stantia esse possit. Et vtinam in-
quit inueniatur in nobis qui vel
virtutis ymaginez teneat. Quis
eniz vmbras virtutuz induit: q-
bus videmus floruisse gentiles.
Licet eniz subtracto eis xpo. ve
re beatitudinis non apprehende T
rint fructuz: Quis enim Themi
stoclis diligentiã: Frontonis gra

nitatem. continentiam Socratis Fabricij fidem: pudicitiam Scipionis: longanimitatem Ulixis: Catonis parcitatē: Titi pietatem imitatur? Quis non cum admonitione veneratur? Porro dicti philosophi ꝛ consimiles magni ꝛ laudabiles viri: quasi quedam seculorum suorum sydera splenduerūt: illustrantes tempora sua ꝛc. Qui licet tales fuerint: qꝛ tñ dominum iesuꝫ xp̄m nō cognouerunt sed euanuerunt in cogitationibus suis: superbia tumescentes: vera humilitate carētes: humanam gl'iam appetentes: se sapientes estimātes: ꝛ dicētes stulti facti sunt. ro. i. Et deus abscondit ab eis sapientiam quam paruulis reuelauit Math. xi. Et nihilominus quodāmodo fuerūt cōmēdandi propter dictoꝝ operum ingenuitatem: ꝛ fideles philosophi sunt increpandi qui eos non imitantur in consimilib⁹: licet eorum opera fuerint imperfecta: qꝛ non charitate informata Hiero. epistola vltia. Plus debet xp̄i discipulus xp̄i prestare q̄ꝫ mundi philosophus: gl'ie pplris aure: atq; rumorum venale mācipium: qꝛ scilicet humane glorie seruiebant: eamq; in operib⁹ suis appetebant.

¶ Capitulum. iij. De philosophico vestimento.

Consequenter videnduꝫ est d̄ habitu philosophico: ꝛ de signis sue professionis. ꝛ de hoc bene in vita beati Athanasij. vbi de philosophis īter alia dicit: ꝙ philosophus honorabat per virgam quam gestabat i māu in signū cuiusdam religiōis: per nutrimentum come: ꝛ p vestimenti decoreꝫ. vsq; ad hec habebat actum philosophicuꝫ. hec ille. Et Hiero. epistola. cxiiij. dicī ꝙ apud grecos ille philosophus laudatur: qui omne quo vteret vsq; ad paliū ꝛ ānulū sua manu facta gloriat⁹ est. In quattuor predictis consistebat philosophicuꝫ indumentum. Cuius ratio assignari pōt: ꝙ palio vtebat i signū honoris ꝛ venerationis: virga in signuꝫ religionis siue regiminis Anulo in signum magistralis dignitatis siue doctrinalis. Comaꝫ nutriebat in signum virilis maturitatis siue grauitatis: vñ apud philosophos valde erat reprehēsibile gestare habitū philosophicū absq; vite philosophice honestate: ait Au. gelius li. ij. atti. noctium idest athenensiū loquēs de quodam turpis vite defferente habitum philosophicum. Ad herodem inquit athicum consularem athenicū. virum ingenio ameno: grecaq; facūdia celebrē adijt quidā paliatus: ꝛ barba crinitus prope vsq; ad pupam porrecta petens ab eo dari sibi ... prove ide aliquod donariū. Tūc ille interrogat: quis nam eēt. At

Ille vultu sonituq; obiurgatorio:
se phm dixit. Mirari q̄q; se ad-
didit: cur querendu; putaret qd
videret. Cui ait. video barbam ⁊
paliū: phm nūdum video. Que-
so autem te inquit cum bona ve-
nia: dicas mihi: quibus nos ar-
gumētis estimas vti vt te ph; no
sceremus. Tunc qui cum hero-
de erant dixerunt: illum esse erra
ticū hominē: ⁊ nullius rei dignū
incolamq; esse reorum sordenti-
um ⁊ ganearū: ⁊ nisi accipiat qd
petit conuitio turpi solitum irre-
psisse. Ait Herodes. Dem⁹ huic
aliquid eris tanq̄ homines non
tanq̄ homini. Et iussit: ei dari ꝓ
cium panis triginta dieru;. Tūc
ille aspiciens nos ait: ꝙ phm se
ostentanti. Missem⁹ iussit dari
mille nūmos. Et cū pleriq; dice
rent: nebulonem esse ⁊ malū ho
minem: ⁊ nulla re dignum aiūt
tunc illi dixisse. Dolori inquit mi
hi ē: ꝙ hmōi animalia spurca at
q; probra nomen vsurpant san-
ctissimum: vt philosophi appellē
tur. Et subdit. Maiores nr̄i athe
Z nienses: noia iuuenū formosissi-
morum harmodij scilicet ⁊ Asti
thogonis: qui libertatis recupe-
rande gratia: hyrpium tyrannu;
interficere adorsi sunt: vt nunq̄
seruis liceret talibus nominibus
nūcupari. ⁊ decreto publico san-
xerunt quoniam nefas ducebāt
nomina libertati patrie donata:
seruili contagio pollui. Cur ergo
inquit patimur: nomen phie illu
strissimū in hominib⁹ teterrimis
exsordescere? ¶ Simili iquit ex
emplo ex ꝯtraria parte antiquos
romanoꝝ noia patricioꝝ quorū
dam: male de republica merito-
rum: ⁊ ob eam causam capite dā
natorum censuisse: ne qui eiusdē
gentis patricio nomine nomina- A
retur: vt vocabula diffamata eo-
rum: cū illis emortua viderētur.
hec ibi. ¶ Ex quibus patet con-
sideranti reprehensibilitas philo
sophorū fictorum: ostendentium
se phos: ⁊ vita phica nō viuenti
um. ¶ Itē patet hominū bono-
rum mirifica largitas: quia dant
aliqñ etiam indignis: considerā-
tes suam honestatem: non alio-
rum dignitatem. ¶ Item patet
iusta equitas: ⁊ recta ordinabili-
tas: ꝙ noia nobilia non debent
imponi ignominiosis: ⁊ ꝙ malo
rum nomina debent extingui et
deleri. ¶ Item patet: ꝙ ficti phi
erant detestandi apud veros phi
losophos quibus erat graue: ꝙ
ingenuum nomē in eis sordesce-
bat: qualiter apud sanctos hoies B
⁊ apud sanctitatis auctorē dn̄m
iesum detestandi sunt ficti ⁊ falsi
xp̄iani: falsi ⁊ ficti religiosi: falsi ⁊
ficti clici: falsi ⁊ ficti doctores q
gloriantur in dictis nominib⁹ si-
ne re nominū. i. vite debite veri-
tate. Q̄tū enim in ipsis est: noia
illustrissima exsordescere faciunt
Quibus iuste potest domin⁹ di-

cere illud Ysai.lij. Nomē meum
p vos blaphematur tota die ꝛ il/
lud Apoca.ij. Nomen habes ꝙ
viuas: ꝛ mortuus es.

¶ Tertia pars habet distinctio/
nes sex. Distinctio pria. De phi/
losophorum successione in cōi.

¶ Capl'm.i. De duob⁹ phorum
generibus: ꝛ de septem sapienti/
bus: ꝛ eorum successione.

Onsequenter viden
dū est de tertio princi
c palī.s. de successiōe il/
lustrium phorum: ꝛ
de eorum dictis mo/
ralibus ꝛ exemplis. ¶ Et primo
de ipsa successione in cōi. ¶ Se
cundo de sibi inuicē succedētib⁹.
¶ De prio scilicet de ipsa succes/
sione Augu. bene.viij. de ci.c.ij.
di. ꝙ q̄tuꝫ attinet ad litteras gre
cas: que lingua: inter ceteras gen
C tium clarior habetur: duo phorū
genera traduntur. vnū italicum
ex ea parte italie que condā ma/
gna grecia nūcupata est. Alterū
ionicū in eis terris vbi nunc gre
cia nominat. Sequit. Ionici vo
generis princeps fuit Thales mi
lesius vnus illoꝝ septē q sunt ap
pellati sapiētes. Sed ꝛ illi ex vite
genere distinguebātur: ꝛ quibus/
dam preceptis ad bene viuendū
accomodatis: ꝛ hi septem sapien
tes erāt nomīatissimi: ꝛ illustrissi
mi temporibus suis. De quibus
Augu.vi. de ci.c.xxiiij. vbi ait: ꝙ
regnāte apd̄ hebreos Sedechia
ꝛ apd̄ Romanos Tarquino p̄/
sco: eo scilicet tempore Pictac⁹ D
mithilen⁹: alius a septem sapien
tibus fuisse phibetur. Qui neqꝫ
vt septeꝫ nominarentur Thaletē
quem supra cōmemorauim⁹ sci/
licet libro.viij. vt dictū ē: ꝛ huic
pithaco adduntur. Eo tempore
scribit Eusebius fuisse q̊ captiu⁹
ppl's in Babilonia tenebat. hec
ibi. Et de eisdeꝫ Tuli⁹.v. tusc.q.
post principium dicit: ꝙ nomen
sapientie apud antiquos fuit pul
cherrimū. Itaqꝫ illos septeꝫ qui
a grecis sophyn.i. sapientes a no
stris ꝛ habebantur ꝛ dicebantur
Et de his Alexander neq̄ꝫ lib. de
naturis rerum dicit: ꝙ septem
sapientibus tanq̄ꝫ septē numini/
bus terrenis sublimata ē ciuitas
Atheniensis: quorum responsis
tanq̄ꝫ celestibus oraculis tot⁹ or/
bis certificatus est: ꝛ tanq̄ꝫ septē
planetis non erraticis illustratus
Et tamen hi licet essent sic repu/
tati sapientissimi erant ēt hūiles
suo modo se mutuo honorantes
ꝛ reputantes se inuicem sapiētes. E
ait Vale.lib.iiij.c.i. vbi narrat: ꝙ
piscatores vendiderāt iactū suū
cū rheti: ꝛ extraxerunt mensam
auream delphicam. ex qua orta
est controuersia: illis capturā pi
scium tantum se affirmantib⁹ vē
didisse. alio scilicet emptore asse/
rente se fortunaꝫ emisse scilicꝫ qd̄
euenisset ex fortuna. ꝛ tūc. ppter
rei nouitatem consulitur Apollo

delphicus scilicet quid faciendū
Qui adiudicauit: illā dari ei q ce
teris sapia pstaret. Que tūc data
est Thaleti. At ille misit eā Biā
ti: ille pithaco: ⁊ sic inuicem: do-
nec vltimo fuit data Soloni. Et
in hoc euidentissimum humilita
tis exemplū in eis qui pemīnēt
sapia. ¶ De successione vo isto-
rum philosophoꝝ Aug. viij. de
ci. vbi. s. dicit: ꝙ iste Thales: vt
successores etiā ppagaret: rerum
naturā scrutatus suasqꝫ disputa
tiōes litteris mandādis emicuit:
maximeqꝫ admirabilis extitit: ꝙ
F astrologie numeris cōprehensis
deffectus solis ⁊ lune etiam pdi-
cere potuit. Aquā tamē putauit
rerum esse principium. huic suc-
cessit Anaximander: q mutauit
opinionē: ⁊ ex suis proprijs pn-
cipijs qualsqꝫ res nasci putauit.
Iste quoqꝫ Anaximander: di-
scipulum successorem reliquit: q
rerū cās aeri infinito dedit. Ana
xagoras vo: auditor eius fuit: et
rerum omniū quas videm⁹ effe
ctorem diuinū animum sensit: ⁊
ex infinita materia: put ibi prose
quitur Augu.

¶ Capl'm.ij. de Solone philoso-
pho: ⁊ eius legibus ⁊ studio.

s Olon vo qui fuit alius a
septē sapientibus dedit
leges Atheniensib⁹. de
cuius legibus Augu. ij. de ci. c.
xvi. Et plenius Au. gelius li. xxi.
dicens: ꝙ Solon Atheniēsibus
leges dedit. Et de diuersitate sua- G
rum legum: ⁊ de ipso ac eius le-
gibus Trogus pompeius li. ij. di
cit: ꝙ ciuitati scilꝫ atheniē. tunc
nulle leges erant: qꝛ libitus regis
pro legibus erat. Eligitur So-
lon vir iustitie insignis. qui velut
nouam ciuitatē legibus pderet
qui tanto tēperamento inter ple-
bem ⁊ senatū egit: cū scilicet qđ
pro altero ordine tulisset displici-
turū alteri videretur ab vtrisqꝫ
parem gratiā traheret. Et Au.
gelius vbi. s. de Solone inqt et
Homero ⁊ Hesiodo cōstat eos
etatem egisse eisdem temporib⁹
vel Homerū aliquāto antiqorē.
Et sequitur. Solonē accepimus
ex illo nobili numero sapientum
leges scripsisse atheniensib⁹. Pi
sistratus Athenis tyrannus fuit
Solone in exiliū voluntariū p-
fecto: quod id sibi predicenti cre
ditum non est. Iste Solon mira
biliter fuit studiosus. de quo Va
lerius lib. viij. c. vij. dicit: ꝙ supre
mo die scilicet ante mortem assi H
dentibus amicis: ⁊ quadā de re
sermonē conferentibus fatis iā
pressū caput erexit. Interrogatus
qꝫ quapropter id fecisset: respon-
dit. Ut cū id quicquid est de quo
disputatis percepero moriar. Et
de eo Tuli⁹ lib. de senectute dicit:
ꝙ Pisistrato tyranno querenti
qua spe fretus sibi tam audacter
obsisteret: respondit. Senectute
Quasi dicat: ꝙ paratus erat mo

ri tunc. Et ibidem. Solonis sapientis eulogiū est: q se negat velle mortem suam dolere: ⁊ lamētis amicorum carere: vult enim carum esse suis. Ex dictis p3: q studiosus fuit ⁊ sapiens: ⁊ qualr vsus est sapientia sua ad aliorū3 vtilitatem: dando leges ad regimen reipublice: ⁊ q modestus vtendo legibus inter discordes. Quem debent imitari sapientes xpiani in predictis. ¶ De reliqs sex sapientibus non leguntur mlta notabilia in libris quibus vtūtur moderni. Et ideo redeūdum ad successionem philosophorum supradictam: de qua Aug. viij. de ci. c. ij. vbi dicit qd sequitur.

¶ Capl'm. scdm: De Anaxagora ⁊ eius virtutibus.

q Uod Anaxagoras fuit auditor Anaximandri: de q supra. Qui. s. Anaxagoras respondit: se natum esse ad celestium contemplationē: vt dictum est supra. Et ipse fuit mūdialium rerum mirificus contēptor. De quo Val. vbi. s. dicit: q cū ex diuturna peregrinatiōe patriam repetisset: possessionesq3 suas: desertas vidisset: non essez in
I
gt salu⁹ nisi ista perissent. ¶ Itē fuit patiens in aduersis: ⁊ sui prouidus consolator. De quo Uale. li. v. in fi. di. q audita morte filij: nihil inquit nouū: aut inexpectatum nuntias. Ego enim illum ex me. natum sciebam esse mortalē

Idem ait Tul. iij. tusc. q. Itē fuit contemptor generis mortis. De
K
quo Tul. li. i. tusc. q. di. q querenti ante mortem an in patriaz vellet afferri: nihil necesse est inquit. tantū vndiq3 vie ad inferos Et in pdictis iste phus similiter est imitandus.

¶ Scda distictio. de Diogene.

¶ Capl'm. primū. De Antistene magistro Diogenis.

s Lter v'o auditor supdicti philosophi: ⁊ sic condiscipulus Anaxagore fuit Diogenes fm Aug. vbi. s. qui dixit: aerem: rerū esse naturam: de quibus omnia fierent: ⁊ euz esse compotem diuine rationis. sine qua nihil ex eo fieri posset. ait tamen Hiero. contra Iouinianuz q Diogenes fuit discipulus Antistenis. Unde ait. Leguntur plurimi philosophorum. non tantuz diuitias contempsisse: sed etiā abiecisse quasi impedimentum sapientie ⁊ virtutū. Fecit hoc Socrates quem omniū philosophoruz secte quasi prudentie ⁊ virtutū vni
L
cum fontem venerant. Antistenes quoq3 cum gliose rhetoricaz docuisset: audissetq3 Socratem dixisse fert ad discipulos suos. Abite: magistrum querite: ego cū iaz reperi. Statimq3 venditis q habebat: ⁊ publice distributis: nil sibi plusq3 paliolū reseruauit. Hu ius autem Diogenes ille sectator

fuit potentior rege Alexandro ⁊
nature humane victor. Cū autē
Anthistenes: discipulorum nul-
lum recipere vellet: ⁊ perseuerā-
tem Diogenē remouere nō pos
set nouissime minatus est sibi cla
ua nisi abiret. Cui ille subiecisse
caput fertur atqꝫ dixisse. Nullus
tam duro baculo erit qui me pos
sit a tuo consortio separare.

¶ Capitulum secundum. De vi
ta Diogenis ⁊ eius virtutibꝰ. scꝫ
volūtaria paupertate: rigore ani
mi: ⁊ constantie eius.

Refert Satyrus qui vi-
r tiorum illustrium scribit
hystorias: ꝙ iste Dioge-
nes palio duplici vsus sit ꝓpter
frigus: peram pro cellario habu-
it: secūqꝫ portauit: ⁊ ꝙ clauā ge
N rebat ad corpusculi fragilitatem
qua iam senex membra sustēta-
re solitus erat. remorachios vul
go sic appellatus: in presentē ho-
ram poscens a quolibet ⁊ accipi-
ens cibum. Habitauit āt in portaꝝ
vestibulis ⁊ porticibus ciuitatum
vsqꝫ profitens verum: ⁊ transeū
tium abigens aut notans vitia q̄
mores fedabant. Cumqꝫ se tor-
queret in dolio: se domum volu-
bilem habere iocabatur. se cū tem-
poribus immutantem. Frigore eni
os dolij vertebat ad meridiē: esta-
te: ad septemtrionem: ⁊ vbicun-
O qꝫ sol se īclinaret. Diogēis simul
pretorium diuertebatur. Quodam
vero tempore: cum in vsum potan
di: calicem ligneū gereret: vidēs
puerum manu concaua bibere:
elisit eum in terra dicēs. Nescie-
bam: ꝙ natura haberet poculū
Nihil vnqꝫ de animi rigore re-
misit. In eodē vultus tenore etiā
aduersis interpolatus ꝑstitit. Et
vt plene Socraticū eū nosces:
calcatis turbinibus fortuitoꝝ: ad
uersus omnem dolorem ⁊ mise-
riam: vniformi durauit ꝓposito.
Dicebat enim. Hec semꝑ a philo P
sopho aliena: ⁊ impotē sui: i quē
fortune quippiā licet. Virtutē eiꝰ
⁊ continentiā mors quoqꝫ indi
cat. Nam cū ad agonum olym-
picum q magna frequentia cele-
brabatur iam senex pergeret: febri in
itinere apprehēsus accubuit i cre
pidine vie. Volentibus autē ami
cis: eum aut in iumentū: aut i ve
hiculum tollere: non acqeuit: sed
transiens ad arboris vmbrā ait
Abite queso ⁊ spectatum pergite
hec nox aut me victorem proba
bit: aut victum. Si febrem vice-
ro: ad agonem veniam: si me vi
cerit: ad inferna descendam. Ibi
qꝫ per noctem eliso gutture: non
tam mori se ait: qꝫ febrem morte
excludere Deceptus opinione vi
rorum fortium ⁊ exemplo in ex-
treme difficultatis articulo: ne ali
unde inferretur: mortē vltroneā Q
credidit appetendā. Hec ibi. Et
idem. Poli. li. v. c. xv. Et de hoc
in parte Sen̄. epla. xliij. loquens
de ipso Diogene dicit: ꝙ cū vidis

set puerū manu concaua aquā bibentem: fregit protin' exēptū e perula calicem cum obiurgatione sui. Quamdiu homo stult' supuacuas sarcinas habui? Qui se complicuit in dolio: ꝛ in eo cubitauit. Ideo concludit: eū esse sapientiorem illis: qui querunt mūdi huius irritamenta ꝛ supflua.

¶ Capitulum tertium. De refutatione munerū Alexan. ꝛ ꝙ fuit eo potentior.

R Tem Sen̄. v. de benefi. c. v. dicit: ꝙ Alexander quasi omnes vicit nationes: a Diogene tamen victus est. Eo die super humāe superbie tumens mensuram vidit aliquem cui nec dare qcꝙ posset nec eripere. Et ideo potentior ipso Alexandro omnia possidēte. Plus enim erat: ꝙ hic nollet accipere ꝙ qđ posset ille dare. Et Val. li. iiij. c. iij. di. ꝙ Alex. continentiam Diogenis vincere nō potuit. Ad quem in sole sedentem cum accessisset: hortareturꝙ: vt si q̄ sibi prestari vellet indicaret: vir robuste prestantie ait. Vellem de ceteris. vt a Sole mihi non obstes. Quasi dicat. Non stes inter me ꝛ solem. ꝛ exoruit sententiā Alex. Nam Diogenem gradu suo pellere temptauit. sed celleri' Dariū armis potuit pelle⁊ suo gradu regali. Et de hoc Iuuenalis lib. v. satyra. ij. Sensit Alexander testa cum inquit, in illa. i. dolio. Magnū. i. Diogenem habitatorē: ꝙ to felicior hic q. Nil cuperet: ꝙ q totum pasceret orbē. Vbi ait expositor: ꝙ Alexāder licet totius orbis haberet dominium: illi' vitam sue preposuit. Et de hoc. s. q̄liter petijt ab Alexandro: ne staret inter se ꝛ solem: Tulius. v. tus. q. ante fi. Mirific' ergo contemptor omnium opulentiarū: excellentiarum: ꝛ etiā suiipsi' fuit ipse philosophus. Unde gl'iabatur ꝙ fuerat ex diuite fact' pauper: laudabatꝙ magistrū suū q fecerat eum pauperem: prout dꝫ li. i. Saturnal' ante me. ꝙ Diogenes Antistenem magistrū suum solebat veluti vituperando laudare. Ipse: me aiebat mendicū fecit ex diuite: ꝛ pro ampla domo fecit l dolio habitare. Melius autem dicebat ista: ꝙ si diceret: gratus sū illi quia me philosophum ꝛ cōsūmate virtutis virum fecit? hec ibi Unde ꝛ gratias agebat magistro suo qui fecerat eum pauperem. ꝛ a iactantia cauebat a predictis verbis.

¶ Capitulum quartum. Qđ fuit similis dijs immortalibus ꝺm Senecam.

D E huius autē perfectione in talib' Sen̄. in lib. de trāquillitate animi circa mediū. vbi ait: ꝙ facili' est q̄busdam non acqrere pecuniam ꝙ amittere. Ideo letiores videb quos nunꝙ fortuna respexit ꝙ

quos deseruit. Vidit hoc Diogenes vir ingentis animi & effecit: ne quid sibi erripi posset. Tū inquit paupertatem: inopiam egestatem vocans φ voles ignominiosum nomen securitati imponere. Sequit. Si quis de felicitate Diogenis dubitat: potest idē dubitare. & de deorum imortaliū statu: an parum bene degāt: qz illis non predia non orti sint: nec aliq̄ colono rura preciosa: nec grāde in foro fen⁹. Et post. Nūc tu pauperem putas: an diis imortalib⁹ similem qui se fortuitis omnibus exuit: hec ille. Ex quib⁹ cōcludit ipsum Diogenem feliciorem esse Pompeio: Cui numerus erat multorum seruorū. Diogeni vo vnicus erat seruus.

V

¶ Capitulū quintum. De noluntate reuocandi seruum: & φ sua fortuna melior fuit q̄ regis persarum.

De ipso quoqz Diogene narrat ibidem φ ei⁹ inimicus seruus fugit: nec eū reducere cum monstraret curauit. Turpe inqt est: Mahtē sine Diogene posse viuere. Diogenem sine Mathen nō posse. Ex quo patet eius animositas: & magnanimitas: Dedignabatur enī querere illum qui nolebat secuz viuere. Et de hoc Tuli⁹. v. tuscu. q. dicit: φ hic Diogenes disputare solebat: q̄to regem persarum vita fortunaqz superaret. sibi nihil deesse: illi vo satis nunq̄ fore se illius voluptates non desiderare quibus satiari nunq̄ posset. suas autem consequi illū nullo modo posse. Ex hoc patz qualiter abdicauit oēs voluptates exteriores & cupiditates suo modo.

X

¶ Capl'm sextū de ei⁹ patientia i sustinendo iniurias.

Non solum autez fuit cōtemptor talium: sed fuit mirabilis cōstantie & patientie: put narrat Sen. ð eo lib. iij. de ira: vbi monet ad patientiā Contumeliam inqt tibi fecit aliquis? Nunq̄ maiorez q̄ Diogeni philosopho stoyco. Cui cuz de ira disserenti adolescens proteru⁹ in faciem inspuisset: tunc ille leniter & sapienter. non qdem inquit irascor: sed dubito an irasci oporteat. Et idem. Quāto videbit me liu. s. sustinuisse. Cui cum agenti causam in frontē mediam quāti poterat attracta pingui saliua Lentulus inspuisset: Ille abstersa facie: affirmabo inqt. o lētule falli eos: q tenegāt os habet Mira igitur eius patientia in cōtumeliarum perpessione. ¶ Itez de eius patientia in cōtemptu generis mortis et sepulture. ait Tuli⁹. i. tus. q. di. φ Diogenes. s. moriens: iussit: se pici inhumatuz Cui cum amici dicerent: φ a feris douoraret: respōdit. Minime sed baculum quo abigam pone tote. Cui dicūt. Quid poteris nō

Y

Z

sentiens.s.tunc?at ille. Quid igit ferarum laniatus mihi non sentienti oberunt? Ex hoc concludēs q̄ minime obest carentia sepulture

¶ Capl'm septimū: De patientia ꝛ aiositate ei⁹ in captiuitate.

f Uit enim in omnib⁹ cōstans: nulla molestia fractus. Unde. Au. geli⁹ li. ij.c.xvij. Cum Diogenes inquit ex libertate in seruitutem act⁹ vēderet: cum: eum emere quidam vellet: percūctat⁹ quoq₃ esset: qđ

A genus seruitutis sciret: noui ingt hoībus liberis imperare: Tūc ille eū emit: ꝛ manumisit: filiosq₃ suos ei tradens: accipe inquit liberos meos quibus imperes. patet igitur: q̄ nulla captiuitate victus est.

¶ Capl'm octauū. De eius patiētia in dolorib⁹ sustinendis.

t Tem in doloribus sustinendis fuit longanimis ꝛ robust⁹. Unde Fulgentius li. Michologiarum. Diogenes inquit Cynnicus cum dolore torqueret: ꝛ vidisset homines in amphiteatrū concurrentes aiebat. O hominū stultitiā: currunt spectare homines feris repugnātes: ꝛ me pretereunt cu₃ naturali dolore certantem. Quasi dicat. Transeunt ad videndum min⁹ mirabilia: non cōsiderantes maius mirabile. quod est in me. Ex dictis patet qualiter fuit longanimi patientia solidus. Ut enim di-

Solinus. li. ij. ante. fi. Heraclit⁹ ꝛ Diogenes Cynnic⁹ nihil vnq̄₃ de rigore animi remiserunt calcatisq₃ turbinibus fortuitis aduersus omnem dolorem ꝛ misercu- B lam. i. miseriam: vniformi durauere proposito. Et Seū de tranquilitate ai dicit q̄ fortuna apud Diogenem nihil suū habebat.

¶ Capitulum nonum. De ei⁹ cōtinentia in edomatione interioꝝ concupiscentiarum.

i Te₃ fuit i edomatiōe cōcupiscentiarū ꝛ passionū modestus: ꝛ sui modificatiuus: ac libidinū exteriorū cohibitiu⁹. Unde in collationib⁹ patrum: collatione Thelemōis monachi dr̄. q̄ cū Diogenē qdā intuens diceret: Oculi corruptoris puerorum: in quem cū eius discipuli irruere vellent ait: Quiescite o sodales. sum etenim. s. talis: sed contineo me. Quasi dicat. Pronus sum ad libidines: sed me cohibeo. sicut poterat fieri sine gratia. Et ibidem de eo. dr̄ q̄ cuida₃ pro adulterij crimine puniendo ait. Qđ gratis vendit̄ sine dai noli morte emere. C

¶ Capitulum decimum de seueritate in arguēdo alios nulli adulando.

i Tem: iste Diogenes fuit ad docendum alios studiosus: cum esset circūquaq₃ profitens verū habitās in porticibus ciuitatum: transeūtiū

notans aut abigēs vitia que mores fedabāt: vt.s̄.habitum ē. Vñ Señ. de Diogene ⁊ alijs Cynicis epl'a.xxxvj. dicit. q̄ obuios monuerunt. Et in docendo fuit constans ⁊ veridicus suo modo: nulli parcens vt tactum est: nec pro cōmodo vel emolumento veritatem dimittens. ait Val.li.iiij.c. iij. di. q̄ cum Diogeni olera lauāti Aristippus diceret: Si Dionisium.s.tyrānum adulari velles: nō ista esses.i.comederes: respōdit. Imo.tu: si ista esses.i.comederes Dionisium non adulares.s. blandiendo. Veridicus ergo fuit veritatis ⁊ iustitie anūciator: malens paucis ⁊ vilib⁹ sustentari q̄ magnatibus adulari. Unde ⁊ in deū herculem verbum ludicrū.i.cōtumeliosum protulit: put ait Tullius.c.xij. Et ideo proferens veritatem: aliquādo deridendo pugnabat: prout dicit Tarquilli⁹.c. xxxvj. Sugillās Diogenis dictū fuit. Megenses inquit obsonāt quasi die crastina morituri: edificāt q̄si semp victuri. Quasi dicat Parce tonāt: ⁊ supflue edificant

¶ Capl'z. vndecimū. De sua cōpassione malis aliorum.

Iste qñ exhibat in publicū flebat: ait Juuenalis li.iiij. satyra prima loquens de Democrito q ridebat quotiens exiret in publicum: ⁊ d Diogene qui flebat: q̄ fuit graui⁹ ⁊ mirabili⁹. Jan ne ingt laudas: q̄ de sapientibus alter. Ridebat quotiens a limine mouerat vnū Protuleratq̄ pedem: flebat cōtrari⁹ alter. Sequit. Sed facilis cui⁹ rigidi censura cachini. Mirandū vnde illis oculis suffecerat humor. Ait tamen Señ de tranquillitate animi ante fi. q̄ Heraclytus fuit ille q flebat: q2 omnia que agimus videbantur sibi miserie: Democritus ridebat: q2 sibi videbantur ineptie: vt infra dicetur. S3 de vtroq̄ potuit esse verū

¶ Capl'm duodecimū. De iniurijs eius dictis.

De eodem etiam Diogene narrantur quedā in tractatu de dictis philosophorum q̄.s. cum Diogeni domum suam homo turpissim⁹ ostēderet omnib⁹ in ea locis auro nitentibus: in faciem eiusdem domini spuit. Et iterrogatus quare hoc fecerit: respondit: q̄a nihil tā vile in domo vidisset. ¶ Ibidē dr̄ q̄ iterrogat⁹ cur tantā barbā gereret rñdit. si mlier eēt barba tā q̄si portētū eēt vir āt barbatus cur accusat assignāsi barbā dñiā sexuū. Ibidē recitat dcm̄ ei⁹: Ad emēdatione sui ingt qlibet nostrū aut est sibi valde amicus: aut valde inimicus. Et ibidem dr̄: q̄ cū Diogenes quendam inopem rogaret: ⁊ panem ab eo peteret: id q̄ circunstantes mirarent: cōdiscō: inquit ferre repulsam. Et ibidem: q̄ cum sibi quidam profer

ret aliq̃ maledicta de eo ab ami/co eius an id inquid amicus di/xerit: durum est. De te autem: mi hi manifestuz est. Et ibidē: q cū ei⁹nuntiaret amicus: te amice cō cti vituperant: oportet inqt Dio/genes sapientiam ab insipienti/bus feriri. Esse enim meliorez se indicat lingua mala illum quem carpit. Et hoc idem recitat in po licrato. li. iiij. c. xiiij. de codez legit vbi. s. de dictis philosophorum. q cum qdam dyaleticus eum in terrogasset. Quod ego inquit sū
I tu non es. quod cū ipse annuisset: subdit ille. Homo autem sū: Id q3 cum assensisset: conclusit ille. Ergo tu non es homo. Hoc in/quit Diogenes falsum est. & si ve rum id vis fieri. s. qd concludis: a me incipe dicēdo. s. mihi: tu es homo: concludendo te non esse hominem.

Capitulum decimūtertiū. De eius disputatione cū Antipatre d rerum venditione.

Et de probabili disputa/tione huius Diogenis & Antipatris discipuli ei⁹ Tulius. iij. de offi. c. xij. & post: q aliā Diogeni babilonico magno & graui stoyco: aliā Antipatri ei⁹ discipulo homini acutissimo i re bus emendis & vendendis vide batur. Antipatri enim omnia pa tefacienda esse videbat: vt ne qd omnino quod venditor norit: em ptor ignoret. Diogeni venditorez quatenus constitutum est in iure ciuili dicere vitia oportere: vel eq̃ optime vendere. Et ibi recitatis vtriusq3 rationib⁹ probabilibus
K concludit auctor: q in quibusdaz causis dubijs: ex alia parte deffē dit honestas: ex alia vtilitas: Uti/litatez reipublice respiciebat Dio genes: ideo dicebat. q venditor non coegit emere: emptor q pla cuit emit voluntarie: res vendita exposita fuit ei apte ideo nō opor tuit venditorez vitia rei narrare. Econtra dicebat alius: q ea lege natus est homo: vt prosit huma ne societati: & vniuscuiusq3 vti/litas sit cōmunis: & ecōtrario. Et sic vterq3 probabiliter ꝓcedebāt in sua consideratione.

Capitulum decimūquartum. De eius honore ex legatione ad Senatum Romanum.

Merito ergo ob insignes suas virtutes & multimo das: sicut esse possūt vir tutes sine gratia diuina fuit apud omnes famosus & honorat⁹ Ait Tul. iiij. tus. q. Diogenem stoycū & Carnaydem achademicum: &
L Tritolaum peripateticum: sicut supaddit. Au. geli⁹. li. xix. missos fuisse legatos ab Atheniēsib⁹ ad Senatum Romanum. Ex quo p3 eos fuisse reputatos magnos et honorificos apud omnes. Et hec omnia collecta sunt non ob eius cōmendationem: cū nemo sit commēdandus absq3 diuina gratia

gratia peficiente: sed ad excitatio
nem fidelium pħantium ad euȝ
imitandum in operibus predictꝭ
ait Hiero. contra Iouinianū in
fi. Ubi postq̄ enumerauit gesta
Diogenis quasi concludit. Uniꝰ
philosophi exemplum: vt formo
sult nostri ⁊ rosuli: ⁊ vir summis
pedibus adumbrantes vestigia:
quorum verba in pugnis sunt: ⁊
silogismi in calcibus: qui pauper
tate apostolorū: ⁊ crucis virtutē
aut contemnunt aut nesciūt: imi
tenť huiꝰ saltē parcitateȝ. Ex his
M pȝ ob quā cām beatꝰ Hiero. reci
tauit predicti philosophi gesta.

¶ Tertia distinctio. De Socra/
te: ⁊ eius vita.

¶ Capitulum primum. Qđ qui
dam spūs: fuit eius comes.

His ƥhabitis đ Diogene
b redeundū ē ad successio
nem philosophorū vbi
dimissum est supra. vt enim ait
Augu. viij. de ci. c. ij. Anaxagore
qui fuit ↄdiscipulus cū Diogene
successit Archelaus: qui posuit:
omnia constare de particulis in/
ter se similibus: vt ait ibi Augu.
Cuiꝰ discipulus Socrates fuisse
perhibetur qui fuit mirificus in
pħia ⁊ virtutibꝰ pħicis. Ipse. n.
fuit princeps pħie: ⁊ de celo euo
cauit eam: ⁊ in vrbibus colloca/
N uit ƀm Tuliuȝ primo tuscu. q. vt
dictum est. s. Unde Poli. li. iiij.
c. vi. ⁊ sumit a Plinio: Socra/
tes: Appolinis oraculo sapientis/
simus iudicatus est: ⁊ sine ↄdic/
tione septeȝ illos qui dicti sunt sa
pientes incompabiliter antecces/
sit non in oppinione sapientie sȝ
virtute. Et huic fuit quidam spi
ritus comes eū in multꝭ erudiēs
sicut dicit Apuleus: quem vocat
deum Socratis. de quo fecit li/
brū qui dicitur de deo Socratis.
vbi multa de hoc. vnde Augu.
viij. de ci. c. xviij. Apuleꝰ platoni
cus vnum scripsit librum cuiꝰ ti/
tulum esse voluit: de deo Socra
tis: vbi. s. diserit ⁊ expōit ex quo
genere numinū Socrates hūit
coniunctum ⁊ amicitia quadam
conciliatuȝ: a quo perhibetur so O
litus admoneri: vt desisteret ab
agendo: quando id quod agere
volebat non prospere fuerat euē
turum. asserit autem apertissime:
illum non deum fuisse sed demo
nem. de quo multum Calcidius
super thimeū. li. primo. Socra/
ti inquit a puero demon comes:
rerum agendaꝝ preceptor fuisse
non vt hortaretur eū ad actum
alium: sed vt prohiberet qđ fieri
non expediret. Et post Socrati
vigilanti non deerat propitia di/
uinitas: que eius moderareť ac/
tus: vt demōstrat Plato i cachi
demo dicens in persona Socra
tis. Est ab ineunte etate numen
quoddaȝ mihi comes: idq̄ vox
est: q̄ cuȝ ad animum meū sen/
sumq̄ ↄmeat signat ab eo quod
agere ꝑposui temꝑanduȝ. hortať

P ergo ad nullum actum. Et post
ait Calcidius. Egit imbecillis ho
minuz natura presidio melioris
prestantiorisq̧ nature. vox autez
illa quam Socrates sentiebat ñ
erat talis vt opinor: que aere icto
sonaret: sed que ob egregium te
stimonium propter ea que intel
ligenti anime presentiam solite di
uinitatis reuelaret. Siquidē pu-
ra puris misceri fas sit: atq̧ vt in
somnis audire nobis videmur
voces sermonum: ⁊ expressa ver
ba. Nec illa vox est: sꝫ vocis offi
ciuz imitans significatio. Sic vi
gilantis Socratis mens pn̄tiam
dinitatis significati ꝑspicui notio
ne augmentabatur. Hec ibi. Et
de hoc Tulius primo de diuina-
tione ante finē. de Socrate iquit
accepimus: ꝙ que ab ipso i libro
Socraticorum sepe dicit diuinū
quoddam demon appellat. Cui
semper ipse paruit nunq̄ impel-
lēti sed reuocanti. Ideo sicut ait
ibi: cū ille magnificus phus: sen
tentijs impijs esset dānat⁹: eq̄ssi-
mo animo duxit mori. Neq̧. n.
tunc domum egredienti: ⁊ ascen
denti in locum in quo causaz di-
xerat: signum sibi vllum quod
consueuerat a deo illo quasi ma
li alicuis impendentis datum ē.
Et per hoc concludit Tulius ibi
diuinationē esse. ¶ De parentib⁹
Q ⁊ origine Socratis Vale. li. iij. c.
iiij. Socrates inquit non solum
hominum consensu: sed Appol
linis oraculo sapientissimus iudi
catus: Phanarhete mr̄e ⁊ So
phonico patre marmoreo genit⁹
ad glorie clarissimum culmē ex-
cessit. Sequitur. post ab erroribꝰ
indoctus abductum animuz su
um in cima conditionis humāe
⁊ in seccessu pectoris repositos
affectus scrutari coegit: si virtus
per seipsum estimatur: vite magi
gister optimus. hec ibi.

¶ Capitulum. ij. De eius studio
sitate ⁊ humilitate in adiscendo.

m Erito ergo fuit sapientia
preditus: tum quia a tali
numine siue spiritu illu-
minatus ꝺm phos: tum quia stu
diosissimus. Ait enim Tuli. iiij.
tuscu. q. Socratem ⁊ Platonez
vniuersas terras lustrasse ad ing
rendam sapientiam. Et hoc vsq̧
ad senectutem: ait Vale. li. viij. c.
viij. Socratem etate prouectuz
fidibus tractandis operam dare
cepisse: satius iudicantem huius R
artis vsum sero q̄ nūq̄ operaz
percepisse: ⁊ musice rationis vi-
lissimum elementum aduertere
voluit. Et sic dum ad discenduz
se semper pauperem credidit: ad
docenduz: se fecit locupletissimū
Qui licet sapientissimus esset: se
nihil scire reputabat. propter qd̄
fuit illud dictuz cōmune Socra-
ticum. hoc scio: me nihil scire: vt
ait Hiero. epistola. xxxv. ⁊ in pro
logo biblie. vnde comentator su
per primum Ethicorum So-

S crates gloriosa fugiebat: dicebat/ q semper: se nihil scire. Non igi tur mirum si fuit sapiens: qr su/ perne illustrationis luminositas qua ipse fuit illustratus s3 dictos auctores: iugis studiositas iter/ na humilitas. vite longeuitas in ducunt sapientiam.

¶ Capitulum tertium. De virtu tum suarum multitudine et ma/ turitate.

n On solũ ãt polluit sapiẽ tia: sed virtutibus phicis et quasi innumeris. vnde historie tripartite li. vij. et post pn cipium. Socrates apud grecos mirabilis castitate: iustitia alijsq virtutibus: quem Plato mira/ bilis phs et trogus non solũ tãq deum habilem honorat: s3 vltra hominem pronuntiat: ob scilicet virtutum heroicarum eminẽtiã T quib9 homines sunt similes dijs vnde et ppter vite elegantiam di cebatur habere numen comitãs vt dictum est. de virtutibus eius et matura grauitate. Au. gelius. li. ij. vbi. s. dicit: q stare dicit So crates pertinaci statu perdi9 atq pnox. i. per diem et noctẽ. a sum/ mo lucis ortu vsq ad solem alte rum orientem: immobilis hisdẽ vestigijs: ore atq oculis in eũdẽ locũ directis: cogitabundus tãq quodaz excessu mentis atq ani mi facto a corpore. Tempantia quoq tanta fulsisse traditum est. vt fere vite sue tempora: valitudi ne inoffensa vicerit. In illius pe stilentie vastitate q ciuitas Athe V niensis est vastata: his parcendi moderandiq rationibus: et a vo luptate dicitur caruisse: et salubri tates corporis retinuisse: vt nequa/ q fieret: comuni omnium clade obnoxius. hec ibi. Ex quibus p3 q grauis fuit maturitate: q soli/ dus stabilitate: q modest9 sobrie tate. vnde Au. geli9 li. xx. post pn cipium dicit. q voluptas gustu et tactu fedissima est sm sapientes et huiusmodi libidies: coẽs sunt hominib9 et bestijs. Homini. n. cum sue et asino sunt comunes. Ideo dicebat Socrates: multos X propterea velle viuere: vt ederẽt et biberent: se autez bibere: et ede re vt viueret. Moderata igitur persimonia vsus est in predictis

¶ Capitulum quartuz. De eius mirabili patientia in multitudie impugnantium.

p Atiẽtia vo mirabili fuit inuictus in omnib9 susti nendis ait Sen. epistola lxx. Non inquit qr difficilia sunt multa scilicet non audemus: sed quia nõ audemus: difficilia sunt Et si exemplum desideratis: ac/ cipite Socratem Socratẽ senẽ per oia aspera iactatum: inuictuz tamen: et a paupertate: quaz gra/ uiorem sibi onera domestica fa/ ciebant: laboribus quos milita/ res quoq pertulit: qb9 ille domi exercitus siue in vxorem morib9

ſeram: lingua petulantem: ſiue i
libꝛos indociles: ⁊ matri ꝗ̃ pſi
ſimilioꝛes: ſic fere ſemper aut in
v bello fuit: aut in tyrãnide: aut in
libertate: bellis ⁊ tyrãnide ſeuio/
re viginti ſeptem annis pugnatũ
eſt: poſt finita arma: triginta tyrã
nis noxe dedita eſt ciuitas: eqb'
pleriqꝫ inimici eius erant. No/
uiſſima damnatione: eſt ſub gra
uiſſimis hominib' impleta obie
cta eſt ⁊ religionum violatio: ⁊
iuuentutis coꝛruptela: quam im/
mittere in deos: i patres in rẽpu/
blicaꝫ dictus eſt. poſt hec carcer
⁊ venenũ. Hec vſqꝫ eo Socratꝭ
animum nõ mouerũt ⁊ nec vul
tum quideꝫ mouerũt. Illã mira
bileꝫ laudẽ ⁊ ſingulareꝫ vſqꝫ ad
extremũ ſeruauit. Nec triſtioꝛeꝫ
quiſqꝫ nec alacrioꝛem Socratẽ
vidit. Equalis fuit in tanta ineq̃
Z litate foꝛtũe. hec ibi. ⁊ de his ſpar
ſim in alijs multis locis. vñ Se
neca ep'la. xxxv. dicit: ꝙ triginta
tyrãni eũ circũſteterũt nec īfrige
re potuerunt animũ ei'. Et ep'la
lxxvij. dicit: ꝙ triginta diebus in
carcere ⁊ in expectatione moꝛtis
exegit: non hoc aio tanqꝫ m'tas
ſpecies tã longuꝫ tp̃us reciperet:
ſꝫ vt p̃beret ſe legibus: vt fruẽdũ
amicis extremuꝫ Socratẽ daret.
¶ Cap'm. v. De patiẽtia ei' in ſu
ſtinendo rixas vxoꝛis ⁊ familie

Icet auteꝫ multimodas
I pſecutiones ⁊ moleſtias
habuerit: vt dictum eſt mirabil'r

tamẽ patiens ſemper fuit. Iugeꝫ
enim moleſtiã paſſus eſt ab vxo
ribus. Sicut recitat Hierony. ꝯ
Iouiñ. di. ꝙ Socrates Xantipeꝫ
⁊ Mithꝛo neptem Ariſtidis du
as habebat vxoꝛes: Que cũ cre
bꝛo inter ſe litigarẽt: ⁊ ille eas irri A
dere ſolitus erat: ꝙ pꝛopter ſe fe/
diſſimum hoiem ſimis naribus
recalua fronte: piloſis humeris:
repandis cruribus diſceptarent:
nouiſſime vertunt in eũ impetuꝫ
⁊ mulctatum fugientemqꝫ diu p
ſecute ſunt. Quodam ṽo tpe: cũ
infinita cõuitia ex ſuperioꝛi loco
ingerẽti Xantipi reſtitiſſet: aqua
perfuſus immũda: nihil aliõ re/
ſpondit ꝗ̃ terſo capite ſciebã in/
quit: ꝙ iſta tonitrua hymber ſe/
queretur. Et de eius patientia in
ſuſtinẽdo cõuitia vxoꝛis. Au. ge
lius lib. ij. dicit. ꝙ cũ Alcibiades
euꝫ interrogaret: quare Xantipẽ
vxoꝛem admodũ moꝛoſam iur/
gioſam: ⁊ que die noctuqꝫ mulie
bꝛibus ſcatebat moleſtijs do/
mi non abigeret: reſpondit. Cuꝫ
talem domi patioꝛ: inſueſco ⁊ ex/
erceoꝛ: vt ceteroꝛum foꝛis petu/
lantiam ⁊ iniuriam facilius ferã
virtuoſe ergo patiẽtie fuit: q mo/ B
leſtijs vtebatur ad exerciciuꝫ nõ
ad impatientie impetum. ¶ Itẽ
filios habebat pꝛedicte vxoꝛi ſi/
miles: vt dictum eſt ſupꝛa. ⁊ ita
diſcolos ⁊ ſibi diſſimiles ⁊ inobe
dientes: imo vt ait quidam ſa/
piens in tractatu ſuo: vxoꝛem ha

buit scortatricez:⁊ filios scortato/
res. Seruum etiam habebat di/
scolum: ⁊ sibi molestũ: erga quē
etiam patiens fuit: ait Sen̄. ij. de
ira di. ꝙ ira. i. vindicta siue pena
differenda est ad emendationez
ei⁹ qui debet puniri. Un̄ Socra
tes seruo ait. Cederez te: nisi ira/
scerer. Admonitionē serui in tē/
pus sanius distulit. Jllo tempore
se admonuit: cuius erat temperā
C dus affectus. Nō eniz ausus fuit
se ire comittere. hec ibi. Multũ
ergo fuit patiēs in sustinēdo vio/
lentias familie ꝓpe.

Capitulũ. vi. De patientia ei⁹
in sustinendo iniurias illatas ab
alijs: ⁊ de sua modestia.

Jtem patiens fuit in su/
stinēdo iniurias ab alijs
illatas. Ait Sen̄. primo
de ira. Respiciamus inquit exē/
pla eorũ quorum patiam lauda/
mus: vt Socratis: qui comedia
rum publicatos in se spectatos
sales: ⁊ in bonā ꝑtē accepit: risit/
ꝗ non minus: ꝗ̄ cũ vxore Xan
tipe aqua immũda perfunderet.
Et ibidez li. iij. dicitur: ꝙ iniuria/
rum alia est differenda: alia de/
D cidenda: alia edomanda. Circũ/
ferenda mltis modis est ira: ple
rũꝗ in risum iocũꝗ vertat. So
cratem enim collapho ꝑcussum
nihil dixisse fertur: ꝗ̄ molestum
esse: qr nescirent homines quan
do cum galea prodire deberent.
Multum dn̄abatur suis passio/
nibus: qui sic se moderabat. Un̄
sequitur ibi: ꝙ in Socrate signũ
ire erat: vocē submittere: loꝗ par
cius. Apparebat tunc ille sibi ob
stare. Deprehendebatur itaꝗ a
familiaribus et coarguebat: nec
erat exprobratio illi latitantis ire
ingrata. Jdeo quando sentiebat:
se habere occasionem irascendi.
ꝛ̄sistebat ⁊ laborabat: vt rōne co
hiberet impetus: ait Tulius. iiij.
tuscu. q. in fine. Qui a natura in/ E
quit dicũtur iracundi aut inuidi:
a mala valitudine animi: sanabi
le tñ est illud. s. malum: vt dicitur
de Socrate. Cum enim mlta vi
tia in cōuentu collegisset in vnũ
zephirus: se naturam ex forma
prospicere fatebatur. derisus ē a
ceteris qui illa in Socrate vitia
nō agnoscebant. ab ipso aũt sub
leuat⁹ est dicens: illa sibi inesse, si
gna sed rōne a se deiecta. Quasi
dicat. Naturalr̄ sibi inerāt passio
nes: sed eas rōne cohibuerat et
domauerat. Jō Uale. lib. ij. dicit.
ꝙ inter alia Socratis magna: il
lud preclarum est: ꝙ in eodem
vultus tenore etiam aduersis in
terpolantibus perstitit.

Capitulum. vij. Qualiter fuit
inuictus a molestijs exteriorib⁹.

Jcut autem inuict⁹ fuit
a molestijs hominuz: vt
dictum est a Sen̄. sic fu
it inuictus a molestijs pauptatis: F
vt habitum est a Sen̄. Fuit eniz
omniuz mundialium ꝯtemptor

sicut et alij philosophi: et multo am plius ex quo fuit magister et prin ceps philosophorum: ait Tulius v. tus. q. loquens de contemptu om nium a philosophis habito. Oes inquit philosophi omnium disci plinarum nisi quos a recta rone natura vitiosa detorqueret: eodē hoc aio fuerūt: siue esse potuerūt Socrates inquit cū magna sibi vis auri et argenti ferret: quam multa inquit nō desidero. Quasi dicat nec ampliora desidero. Omnia enim dimisit Socrates ait Hie ro. super Mat. c. xix. lz non de bito fine: quia non propter xpm. Et licet sic omnia dimisisset nō tn̄ importune petebat etiam necessa ria: ait Sen̄. vij. de benefici. di. c. xviij. Cū homines loquerentur de rebus emendis: ait Socrates

G audientibus amicis. Emissez pa lium: si nūmos haberē: neminez poposcit: omnes admōuit. et cō cludit quod propter acerbos exacto res repetere prohibemus: nō vt nūquam fiat sed vt parce fiat.

¶ Capitulum octauum. De cō temptu pomparum secularium.

Item licet indigeret: non tamen importune inge rebat se ad magnates: nec inuitationibus eorū acqesce bat: ait Sen̄. v. de bn̄fi. c. iiij. di. quod Archelaus rex rogauit Socra tē: vt ad se veniret: dixisseqz So crates creditur: se ad illuz nolle venire a quo beneficia acciperet cū illi reddere paria non posset. Et ibi opponit Sen̄. qualiter ait Boe. Cum ille daturus eēt aurū et argentum: recepturus scilz cō temptum vtriusqz: quod scilicet essz maius? Itē poterat referre grāz qd maius eēt Itē poterat eū doce re multa: et docere regnare: qd etiā eēt maius bn̄ficium. et rn̄det: quod hoc dixit vir facetus: et cuius per fi guras sermo procederet: derisor omniū maxime potētū. Malu it enim: illa versute negare quam cō tumaciter: aut superbe. Item ti muit fortasse: ne quid cogeretur accipere qd nollet: timuit ne qd idignū Socrate acciperet. sed di cet aliquis. Negasset si vellet. sed tunc instigasset in se regem inso lentem: et omnia sua extermina re valentem. Sequitur. vis sci re: quod vere voluerit? Noluit ire

I ad voluntariam seruitutem is cu ius libertatez ciuitas libera ferre non potuit. hec ibi. ex quibus pa tet quod seruitus ē acqescere inuitatio nibus magnatū: et eas suscipere.

¶ Capitulum nonum. De vtili tate sue doctrine.

Item fuit benignus et pius remissor mertiū sine pe cunie sibi debitaruz: ait Sen̄. primo de bn̄fi. c. vi. di. So crati cuz multi pro suis facultati bus multa offerrent: ethnicus pau per auditor: nihil inquit dignum te quod dare possim inuenio: et hoc vno mō pauperē me sentio.

H

Itaqꝫ do tibi vnū quod habeo
scilicet meipsuꝫ. Hoc munus ro
go qualecūqꝫ est boni consulas:
cogitesqꝫ: alios cū tibi multū da
rent plus sibi reliquisse. Cui So
crates. Quid ni tu inquit magnū
mihi munus dederis: nisi forte
K te paruo extimas: Habeo itaqꝫ:
vt te tibi meliorem reddaꝫ ꝙ̄ ac
cipio. hec ibi. Ex quibus patet et
discipuli probitas: qꝛ se dedit pro
sapientia habenda: cum nō ha
beret bona fortune prout dicit ibi
Sene. di. ꝙ qꝛ non poterat dare
bōa: fortune: de suo dedit: preciū
sui fec̄. Inuēit eniꝫ quomō So
cratem sibi daret. Item pꝫ magi
stri bonitas: qui non desiderauit
pecuniā sed discipuli profectū. ex
predictis patet: ꝙ ex quo fuit vir
tutibus tam venerandus: sapia
tam preditus: ⁊ moribus: taꝫ or
natus: ꝙ aptus fuit ad alios do
cendos: ⁊ mores aliorꝫ corrigē
dos: Propter qđ auditores eius
profecerunt: ait Sen̄. ep̄la. vi. di.
plus homines oculis ꝙ̄ aurib⁹
credunt. Longꝫ iter est p̄ prece
pta: breue ⁊ efficax per exempla
Sequitur. Plato ⁊ Aristoteles
⁊ omnis turba sapientuꝫ plus ex
L moribus ꝙ̄ ex verbis Socratis
traxerunt.

¶ Capitulum. x. de eius rectitu
dine in iudicando.

Deo fuit ydone⁹ ad do
cendū: qꝛ fuit rectus in
sententijs ⁊ iudicijs. ſm
enim rei veritatem iudicabat et
sententiabat: ait Tulius loquēs
de eo. v. tul. q. di. Princeps phi
losophie. s. Socrates disserebat:
qualis cuiusqꝫ affectus eēt: taleꝫ
esse hominem. Qualis auteꝫ ipse
homo essꝫ: talem eius eē orōneꝫ M
Recte enim iudicabat sine per
sonarum acceptione. vn̄ ibi Tu
lius dicit: ꝙ Socrates in Gor
gia cū ab eo esset quesitum: Ar
chelaū perdidisse filium: qui cuꝫ
fortunatissim⁹ esset: nōne beatuꝫ
putaret. Ait. Scio inquit. Nūqd
cū eo locutus sum? Et illi. Num
aliter hoc scire potes: cum sit rex
magnus persaruꝫ? Nullo modo
inquit: cū ignorem ꝙ̄ sit doctus
ꝙ̄ bonus. Ibiqꝫ cōcludit auctor
bonos esse beatos: improbos eē̄
miseros. Miser eni Archelaus
scilicet ille potens si iniust⁹. Nō
ergo iudicabat. nec p̄ferebat ho
mines alijs ob eminentiā bono
rum exterior: sed ob prestantiaꝫ N
bonorum interiorum. i. sapientie
⁊ virtutis. Ait Tulius. iij. tusc. q.
ꝙ Socrates Alcibiadi qui erat
potens ⁊ diues: cū persuasissꝫ ne
qꝫ ꝙ̄ Alcibiadem summo loco
natum ⁊ ꝙ̄uis baiuluꝫ: interesse
auteꝫ vt se Alcibiades afflictaret
lacrimansqꝫ Socrati supplex eēt
vt sibi virtuti traderet: turpitudi
nēqꝫ depelleret. Quasi dicat. Ni
hil intererat inter ipsuꝫ ⁊ inferio
rem vnde essent homines scilicꝫ
tantum interesse: si maiorem vir

ɱtem habeꝛet contrariumqꝫ de
pelleret.
¶ Capitulum vndecimum. De
contemptu deoꝝ pꝛo quo paſſus
eſt moꝛtem.
q Uam aūt rectus fuit iudi
cādo deos nullo modo
adoꝛādos:pꝛopter quod
nolebat iurare per deos:ait Ter-
tuli⁹.c.xij.Taceo de philoſophis
Socrate contentus:qui in cōtu
meliam deoꝛum quercuz: ⁊ hyr
cum:⁊ canem deierabat.Sz ꝓ-
pterea damnatus eſt Socrates
quia deos deſtruebat.Et Augu.
de vera religione.c.i.ait Socra-
tes audatioꝛ ceteris ꝓhibetur:iu
rando per canem quēlibet:⁊ lapi
dem:⁊ quicquid iuraturo eſſet in
ꝓmptu:⁊ quaſi ad manū occur
riſſet.Credo:ꝙ intelligebat qua
liacūqꝫ opera nature:que admi-
niſtrante diuina pꝛouidentia gi-
gnerentur: multo ꝗ̄ hominum
⁊ quoꝛūlibet opificū eſſe melioꝛa
⁊ ideo diuinis honoꝛib⁹ dignio-
ra:ꝗ̄ ea que in templis celebꝛa-
bantur.hec ibi.vnde pꝛo hac ve
ritate:moꝛtez paſſus eſt.Jō pꝛio
de conſol.c.iij.ait philoſophia al
loquens Boetium:ꝙ pꝛeceptoꝛ
Platonis.ſ.Socrates iniuſte vi
ctoꝛiam moꝛtis me aſtante ſcilicꝫ
philoſophia pꝛomeruit:vbi dicit
expoſitoꝛ:ꝙ qꝛ noluit iurare per
deos.ſ.Apolinē ⁊ alios:miſſus
eſt in carcerē:cōpulſuſqꝫ bibere
herbam venenataz eſt.Conſtās
ergo ⁊ rect⁹ in ſentētijs ſuis fuit.
¶ Capitulum duodecimuz.De
ſapientia eius in conſilijs dādis.
j N conſilijs autez dādis:
⁊ hominibus docēdis
fuit veridicus.De cuius
dictis ⁊ conſilijs Uale.li.vij.c.i.
dicit. Socrates:humane ſapien
tie quaſi quoddam terreſtre oꝛa
culum:nihil vltra petendū a dijs
immoꝛtalibus arbitrabatur: ꝗ̄
vt bona tribuerent:qꝛ hij demuz
ſcirent quid vnicuiqꝫ eſſet vtile:
nos autem plerūqꝫ id votis ex-
petere:qō non impetraſſe:meli⁹
foꝛet.Et enumerat ibi illa:ſic̄ ſūt
diuitie:honoꝛes:regna: ſplēdida
coniugia que multis nocent.Et
ibi Socrates expedita ⁊ compē-
diaria via eos ad gloꝛiam perue
nire dicebat:qui id agerent:vt q̄-
les videri vellent:tales eēnt.Itē
Tulius pꝛimo de offi.c.xij.Cō-
pendiaria eſt via ad gloꝛiam:vt
qualis quiſqꝫ haberi vellet:talis
eſſet.Item Ualeri.vbi.ſ̄.dicit:ꝙ
Socrates conſultus a quodam
adoleſcente vtruz vxoꝛē duceret
an omnino abſtineret:reſpondit
Utrūqꝫ .i.quodcunqꝫ faceret:ſe
acturum pniam.Hinc inquit ſo
litudo ⁊ oꝛbitas.ſ.ſi non duceret
illinc ꝓpterea ſollicitudo.ſ.ſi duceret.
ceret.Et de hoc in comunilogo:
vbi de matrimonio.Et ibi Uale.
dicit:ꝙ cuz vxoꝛ eius clamaret:
eū innocentem periturū.quod
inquit ille innocēti mihi moꝛi ſa

tius eē dixisti: Quasi dicat. Me
lius est mori innocens q̄ nocēs
Et ibi dicit: q̄ neminem dū viue
ret: beatum debere dici asseruit.
Et ibidem. Cum videret quēdā
merentem: ducens eum in arcē
ait. Oculos circūfer in has ptes
ꝛ cogita q̄ multi luctus fuerunt
futuri super his. Amitte .i. dimit-
te: mortalium incomoda tāq̄ ꝓ-
S pria deflere. Item ibidem. Ex di
ctis suis colligitur: non oportere
nos que fortuita patimur p̄cipue
ꝛ intolerabilis amaritudinis iu-
dicare. Idem interrogatus quid
ex bonis suis secuz ferret: oia in-
quit bona mea porto mecū idest
virtutes ꝛ sapientiam. Bona eiꝫ
exteriora non dicebat sua. hec ibi
q̄ sapienter auteꝫ respondit que-
renti: quare sibi peregrinationes
ñ ꝓdessent: ait Sene. epl'a. xxxvi.
Quid miraris iquit: nihil tibi pe
regrinationes prodesse cū te totū
circūfers: premit te eadem causa
que expulit. Quid terraruꝫ noui
tas iuuarī potest? Quid cognitio
vrbium ꝛ locorum? In irritū ce
dit ista iactatio. Queris: quare te
fuga ista non adiuuet. cum fugis
T onus animi deponendus ē. Nō
tibi aliter vllus proderit locus.
hec ibi. Iteꝫ de sapientiali sua re-
sponsione. Poli. libro. v. c. vi. di
cit Socrates querēti: quomodo
quis famam optimaꝫ compareret:
si gesserit inquit optima: ꝛ locut⁹
fuerit pauca.

¶ Capl'z. decimūtertiū. De egre
gijs eius sententijs ꝛ dictis.

E dictis notabilibus ei⁹
D ꝛ prouerbijs recitatur in
tractatu de speculo. q̄ ori V
ente sole consilium: occidente: cō
uiuium cogitanduꝫ. Age sic alie
num: vt tuū non obliuiscaris ne
gocium. Velox consilium sequit̄
penitentia. Cum amicis: breues
orationes: longas amicicias opꝫ
habere. Negat sibi ipsi: q q̄ diffi
cile est petit: principium amicicie
est bene loqui. Cōtraria consilio
ira ꝛ festinatio: Malum alienū
tuū ne feceris gaudium. Exordi
um inimicitiarum maledicere.
Amicus raro acqritur: cito amit
titur. Fallere potest quis famam:
conscientiam nunq̄: Nulli im-
ponas: quod ipse pati non pote-
ris. Hoc exhibe quod tibi velis
exhiberi. Absentem lauda: p̄ntē
minime. Sepult⁹ apud te sit ser-
mo quem solus audieris. Si bn̄
egeris: tibi: persone auctoritatem
dabis. Hec fuerunt dicta Socra
tis prout dicit compillator illius X
tractatus. Et de quibusdam ho-
rum in tractatu de dictis philoso
phorum: vbi ꝛ alia recitant̄. Ait i
quit Socrates: patientia est mise
riarum portus. Idem: Que con
cessit fortūa temperet iustitia: qđ
iustitia inuenit temperet mode-
rantia. Si enim fortune licentiaꝫ
auxeris: minuis gloriam. Et ibi
dr̄ q̄ cum Socrates hospites su

os satis tenui cena suscipere para ret: et eius amicus hoc sibi intima ret: respondit. Si boni sunt equa nimiter ferent. si mali non est cu randum: Ibidem Socrates: cū quidam ex eius doctrina bene me riti discipuli discerent: rogantes eum vt aliquod preceptum ordi nande vite perciperent: iussit eos in diuersorium secum ire: vxorem que in superioribus constitutā vo cans: iussit. vt vasa melle et oleo plena eiceret. Quod statim fecit. Ad mirantibusque illis ait. Si hanc i domibus vestris potestatem ha bueritis: beatam vitam dispone tis. Quasi dicat. Cum in domibus vestris: omnes vobis obedierit vitam quietam: et sic beatam du cetis. ¶ De oraculo vero Socratis Poli. li. vij. c. xvij. Socraticum fertur oraculum: neminem locu pletē fieri vt doceat: nisi se ad do cendum pauperem et egenū cre dat. Et non solum predictis vir tutibus predictus fuit: sed etiam in sui regimine prouidus. Nam et studio sos labores: et seriosos: hōesto so latio temperabat. Ait Val. li. viij. c. viij. quod Socrates non erubuit cum imposita arundine crurib suis cum paruulis filiolis luderet et a Xantipe vxore risus. i. derisus est: cum tamen nullā sapiētie par tem dicitur ignorasse: prout dicitur ibi. c. xij. Interdum enim ociari sapiē ti familiari est: nō vt virtutis exer citium euanescat: sed vt magis vi geat: et quodammodo recreetur vt dicitur ibi. Qualiter autem re gebat se vtendo alimētis: ait Tu lius. v. tus. q. di. Socratem ferunt cum vsque in vesperam cōtentius ambularet: quesitumque esset ab eo quare id faceret: respondisse: quod melius cenaret: obsonare am bulando famem: Quod creditur fecisse non vt plus cenaret sed sani us. s. post famem. ¶ Qualiter āt mūdo vtebatur quasi non vtens patet ex eius responsione ibidem: vbi dicitur: quod interrogatus cuiatem se di ceret: mūdanum inquit. i. totius mundi incolam et ciuem: nullam sibi partem appropriando: sed q̄ si peregrinum se reputando: qua les se reputabant philosophi no biles sicut dicitur ibi. De imutabili q̄ que constantia eius patet. s. in par te de qua Val. li. iij. c. vi. di. quod So crates restitit toti multitudini: ne decem pretores occiderent.

¶ Capitulum decimumquartū. De eius constantia in morte: et de his que fuerunt circa eum tempore mortis.

De constantia vero sua i su stinendo mortem tactum est: De qua Sen. ad hel biam. Socrates inquit eodē vul tu quo triginta tyrānos solus ali quando in ordinē redegerat: car cerem intrauit: ignominiam ipsi loco detracturus. Neque enim po terat carcer videri in quo Socra tes erat. ¶ Qualiter autem se ha

buit ante mortẽ narrat Señ. lib.
de prouidentia post principium:
di. q Socrates potionem illam
publice mixtam non aliter q̄ me
dicamentum imortalitatis obdu
xit. ⁊ de morte disputauit vsq; ad
ipsam. De causa mortis ⁊ modo
dicit expositor super Boetiuz de
disciplina scolarium. c. viij. super
illud. Amicus inquinato gaudet
C successore. Amicus inquit fuit di
scipulus Socratis: q Socratem
accusauit de eo: q fecerat librum
de deo: ⁊ non de dijs. Unde ⁊ cõ
pulsus est aurire herbam vene/
natam: qua hausta in nomine il/
lius dei: non est mortu⁹: Iterum
compulsus haurire in noie deoꝝ
mortuus est: Ex quo patuit apud
eos: illum deuz potentiorem esse
dijs. Señ. ep'la. lxx. Calix vene/
natus Socratem trãstulit e car
cere in celum. s. ẜm estimationez
eorum: Et de eius constantia in
predictis dr̃ in principio Phe/
D dronis vbi inquirit Hethoraces
a Phedrone de eis que acta sũt
circa Socratez die qua bibit far/
natum ⁊ mortuus est. Et ille di.
q ad eũ ingressi inuenerunt Xã/
tipem vxorem eius tenentez pue
rum: que exclamauit ⁊ ait: que/
dam vt mulieres dicere assolent.
Et ille aspiciens in Tritonez: abi
gito inquit illaz. Sicq; fecerunt ⁊
multis interpositis questionibus
in fi. intuitus hominem. s. qui fe/
rebat farnatum ait. Tu hoꝝ gna
rus dic qd̕ oportet facere. Nihil
aliud ait ille: q̄ bibentem deam/
bulare vsq; quo grauedo in cru
ribus fiat: de hinc recubare. Et
porrexit calicez Socrati. Qui res
piciens ⁊ valde propiti⁹ nihil tre
mens neq; varians: neq; corpo
ris: neq; coloris: neq; vult⁹: imo
velut consueuerat respiciẽs in ho
minem qd inquit de hoc poculo
Ad auriendũ sufficit: nec ne? Tã
tum insit omnino q̄tum estima E
mus ad mensuram bibere. Se/
quit. Dicens ista. ⁊ pariter susti/
nẽs: ilariter ⁊ facile bibit. hec ille
vbi ⁊ multa de dictis ei⁹ ⁊ gestis
in morte.

¶ Caplm decimũquintũ. De sõ
no eius ante mortem.

E somno autez suo pri⁹
sua morte. Tul. ď diuina
tione. lib. i. c. xi. Est apud
Platonem: q cum Socrates
esset in custodia publica dixit Cri
toni suo familiari: se post diez ter
tiũ moriturum: vidisseq; in som
nis pulchritudine eximia feminã
que se ex nomine vocans dice/
F ret Homericum quendam hu/
iusmodi versum Tertia tychile
tempestas leta leuabit. Quod vt
dictũ ẽ: sic scribit ꝯtigisse. hec ibi.

¶ Capitulũ: ďcimũsextũ. De ei⁹
honore post mortẽ: ⁊ de punitio
ne accusatorũ eius.

E honore vͦo sibi exhi/
bito post mortẽ ait Ter
tulli⁹. c. xij. q postq̄ So

crates damnatus eſt qꝛ deos de
ſtruebat: cũ penitentia ſnie Athe
nienſes crimiatoreſ Socratis po
ſtea afflixerunt: ⁊ eius ymagineȝ
auream in templo collocauerũt
Hec ibi. Et merito fuerunt ducti
penitentia: qꝛ vt dicit Cõmenta/
G tor Ethi. v. Socrates accuſatꝰ di
xit. Socratem Athenienſes dã/
nare poſſũt ẽt occideꝛ: iuſtificare
non poſſunt. Et idem Cõmenta
tor Ethi. i. Socrates in virtute ⁊
ſapia viuẽs. iniuſta vindicta mor
tem proponens.

Capitulũ decimumſeptimũȝ.
De eius etate.

Uantum autem Socra
q tes vixit. Tulius de ſene
ctute. c. ij. ait eum cuȝ pa
na vetica qui inſcribitur: librum
nonageſimoquarto anno ſcripſiſ
H ſe dꝛ vixitqȝ quinquẽniuȝ poſtea

Capitulum: decimũoctauum
De eius reſponſione querenti de
ſepultura.

E reſpõſione quoqȝ ſua
d de ſepultura: narrat Tu
liꝰ. i. tuſ. q. añ fi. Socra/
tes inquit: cuȝ de imortalitate ani
marum diſputaſſet: ⁊ tempꝰ mo
riendi vrgeret: rogatus a tritone
quẽadmodũ ſepeliri vellet: mul/
I tam inquit vere operam amici//
fruſtra conſumpſi. Tritoni enim
noſtro non perſuaſi. ſ. adhuc me
adulaturum: neqȝ gcq̃ȝ me hic
relicturũ. Uerũtamẽ Trito ſi me
aſſequi poteris: aut ſi cum nactꝰ
eris: vt tibi videbiꝛ ſepelito. Sed
me credo nemo veſtruȝ cũ hinc
exceſſero cõſequeꝛ. hec ille. Qua
ſi dicat. Nihl de me hic reliquaȝ
ſed me totum mecum afferam.

Caplm decimũnonũ. Quo tẽ
pore natus ⁊ mortuus.

Uo v̄o tempore natꝰ eſt
q Socrates. ſ. tẽpore Xer
ſis regis dꝛ. in hyſtoria
ſcol. ſup librum Judith. quo etiã
tempore mortuꝰ. ſ. in diebꝰ Aſue K
ri dꝛ ibidem ſuper Heſter. Quã
tis ergo virtutibꝰ philoſophicis:
⁊ operibus imitabilibꝰ floruit di
ctus phs pȝ.

Capitulum. vigeſimum: Qd
tres ſunt vocati Socrates.

Tne ꝯtigat error i noie
e tres fuerunt vocati hoc
nomine Socrates. Unus. ſ. pre/
dictus: de quo premiſſa: dicta ſũt

Secundus Socrates grecꝰ
orator. de quo. i. Saturnaꝛ. in p̃n
cipio cuius egregium dictũ ibi re
citaꝛ. Cum enim in conuiuio a ſo
dalibus hortareꝛ: vt aliqd in me
diũ d̾ eloquentie ſue fonte propo
neret. reſpondit. Que preſens lo
cus exigit ⁊ tempus ego non cal
leo: ⁊ que ego calleo: nec loco ſũt
apta nec tempori. Tamen Po/ L
li. in prologo dicit ſimile dictũ de
yſocrate: quando fuit a ſe queſitũ
quare non in forenſibus negoti/
is verſareꝛ. Tertiꝰ ſocrates fu
it vnus de tribus compillatoribꝰ
hyſtorie tripartite. Fuit enim cõ/

pilata a Solomeno. Theodori/
co. ⁊ Socrate hyſtoricis grecis.
Jō dr̄ hyſtoria tripartita. Que
trāſlata eſt ſub epiphanio prout
dr̄ in prologo primo.

¶ Quarta diſt. de vita platōis.

¶ Capl'm primū. De eius origi
ne: ⁊ d̄ eis que acciderūt circa eū
poſt eius ortum.

b Abitis his d̄ vita ⁊ di
ctis Socratis ſeqtur
de vita ⁊ dictis Pla
tonis cuius magiſter
fuiſſe Socrates phi/
betur: ⁊ inter diſcipulos eius nō
quidem imerito excellentiſſima
gloria claruit que omnio ceteros
M obſcuraret. Qui cum eſſet Athe
niēſis: honeſto apd̄ ſuos loco na
tus: ⁊ ingenio mirabili longe ſu/
os condiſcipulos anteiret: paruz
tamē putans perficiēde philoſo
phie ſufficere ſeipſum ad Socra
ticam diſciplinam: longe lateqꝫ
quantum potuit peregrinatus eſt
quantūqꝫ verſus cum alicuius
nobilitate ſcientie percipiende fa
ma rapiebat: ꝓut dicit Aug. viij.
de ci. c. iij. De origīe quoqꝫ Pla
tonis recitat Hiero. i. contra Jo
uinianum opinionem antiquorū
philoſophorum licet erroneam.
Spegippus ſororis Platonis fi
lius ⁊ Cleanter in laudem Pla
tonis: ⁊ Anaxilides lib. ij. philo/
ſophie peritionem: matrē Pla/
tonis fantaſmate Apollinis opp̄ſ
ſam ferunt: ⁊ ſapientie principez
nō aliter ꝙ̄ de partu virginis edi
tum. Qualiter autem examē apū N
deſcendit ſuper os eius cum eſſet
in cunis Tulius. i. de diuinatiōe.
c. xvj. At Platoni inquit cum in
cunis paruulo dormienti apes in
labellis conſediſſent: reſponſū eſt
ſingulari illum ſuauitate oratio/
nis fore. Ita futura eloquentia ꝑ
uiſa in infante eſt. Idem ait Val.
li. i. c. iiij.

¶ Capitulum ſecundum De ſō
nio matris de eo: ⁊ decius noie.

d E ſomnio autez Socra
tis nocte antequam fuit
Plato ad eum addu/
ctus nec non ⁊ de parentib⁹ eius
⁊ alijs notabilibus narrat li. q dr̄
funda. Plato inquit Ariſtidis fi
lius a Solone trahentis gen⁹ hy
ſtoriatum eſt. Et ꝙ ex quadaz vi
ſione diuina mater Platonis ꝑ
gnans facta: peperit Platonem
Philoſophatus eſt autem So
cratem ⁊ ſermo eſt videtur So/
O cratē nocte qua tradit⁹ ē ei Pla
to Lignum ipſi⁹ genibus ſuper
ſedentem. Appellabat autez Ari
ſtotiles: ſed propter latum anī pe
ctus: Plato nominat⁹ eſt. Alij
tamen dicunt propter latum eſſe
in ſermonibus.

¶ Capl'm tertiū. De eius pegri/
natione pro acgrenda phīa: ⁊ de
eius ſtudioſitate.

d E laborioſa ſua peregri/
natione: ⁊ ſedula ſtudio
ſitate Aug. v bi. ſ. dicit ꝙ

In egypto didicit quecunq illic habebant: et docebantur. Et inde in eas Italie partes veniens vbi pictagoreorum fama celebrabatur quicqd Italice philosophie tunc florebat auditis eminentioribus et doctioribus facillime comprehendit. Et qa Socratem specialiter diligebat: eum loquentez faciens fere in omnibus sermonibus suis etiā ea que vel ab alijs dedicerat: vel ipse quanta potuerat diligentia viderat cum illis lepore et moralibus disciplinis ibi temperauit. hec ibi. Et de Platone: et eius virtutibus: facundia origine et peregrinatione pro sapientia acquirenda Val. multuz li. viij. c. vij. dicit. qp Plato pceptorem Socratem sortitus ē hominem doctrine fertilissimuz. Et sic de multis que ibi enumerat: et specialiter de sua peregrinatione Et de hoc multum Poli. li. vij. c. v. et sumit de tractatu q dr vita Platonis. Ubi dr qp teste Apuleo Plato prius Aristotiles dictus est: deide a latitudine pectoris: Plato. Et in tantam eminētiā philosophie: vigore animi: et studij exertitio oisq morum venustate et copia subuectus est: vt quasi in throno sapientie residēs precepta quedaz: auctoritate quadam nixus sit tam antecessorib⁹ q̄ successoribus imperare et c. Et sequit ibi. Aliquorum opinio de ei⁹ cōceptu et origine. s. qp Appollinis figuratio se matri eius pery xioni miscuit: vt dictum est. Et post. Doctores habuit in prima litteratura Dionysiuz: in palestra Aristonem Argis oriundū: tantosq progressus sibi exercitatio contulit: vt phitie luctando certamina inuenerit: picture non aspnatus artez Tragedis quoq et diuinationib⁹ se vtilem finxit: Ita qp carminum confidentia elat⁹ se creatorem profiteri cupiebat: nisi Socrates humilitatez ei⁹ cupidinis ab animo eius expulisset et vere laudis gloriam ei curasset ingerere. Et antea quidem Heracliti secta fuerat imbutus. verū cum Socrati se dedisset: non ingenio et doctrina ceteros Socraticos vicit: sed etiā labore et elegātia sapientiaz illustrauit: eiusq recta assertione sensuum verborū plurimum adhibuit dignitatis. Socrate quoq excedente: se ad pictagore cōtulit disciplinā. Quā et si ratione diligenti et magnifica videbat instructam rerum tamē continentiam et castitatem cupiebat imitari. Deinde Theodoruz Cremensem adijt: vt geometriā disceret. Inde egyptum petijt: vt astrologie vacaret. Ibiq a plerisq credit didicisse oracula pphārum. Unde rursus in Italiam redijt: et Pictagoreum tarentinuz Architaz secutus est: atq ad Indos. Medos: magos animū intendisset: nisi eum procedere ve-

tuiſſent bella chaletica:que apud
magos philoſophos admiratiõi
fuerãt: In libris ſuis collegit vni
uerſa. Docens primꝰ. ſtudia phi
loſophie non eſſe contraria: ſed i
uicẽ neceſſaria ſibi.eoꝙ mutuis
auxilijs vniuerſa ꝯſiſtunt: Mul
ti auditorum eius vtriuſq; ſexus
S in philoſophia floruerunt. Pa-
trimonium in hortulo q Acha-
demie iunctus erat duobus mi-
niſtris ⁊ phateram: qua dijs ſup
plicabat reliquit. Aurum tantum
habuit: q̄ntũ puer in auricula ge
ſtauerat in nobilitatis inſigne.

¶ Caplm quartũ: De triplici eiꝰ
aduentu in Sciciliam.

t Res aduentus eiꝰ i Sci
ciliam mali diuerſis opi
nionibus carpant. ſ. prio
vt hyſtoriam nature cerneret in
ethna: ⁊ incendiorum intelligeret
rationem illuc profectꝰ eſt. Secũ
do petitu Dioniſij : vt Syracuſa
nis aſſiſteret: ⁊ vt municipalis ꝓ
uincie illiꝰ: doceret leges. Tertio:
vt fugientem Dyonem reſtitueret
T patrie ſue venia a Dioniſio impe
trata. Sed in his omnibus adeo
diligens fuit: vt a ſtudijs aut offi
cijs philoſophie nullo vnq̄ teni-
pore ſuſpẽderet. hec ibi. Et de ſua
peregrinatione pro philoſophia
acquirẽda Hiero. epiſtola. xxxv.
⁊ in prologo biblie. Legimus in
quit: quoſdam luſtraſſe prouinci
as. ⁊c. Ubi ponit exẽplũ de Pic
tagora ⁊ Platone. Et de hoc i di
cto li. qui dr Suda habet: ꝙ ter
Plato venit in Siciliam ad ty-
rãnos Dioniſios ⁊ venditus eſt
a tyranno. ait Plinius .li. vij. c.
xxxvj. tamen de honore ſibi exhi
bito a prefato Dioniſio tyranno:
dicit: ꝙ Platoni ſapientie antiſti
ti Dioniſius tyrannus alias ſeui-
tie ſuperbieq; natus victataz na-
uem miſit obuiam: ipſeq; quadri
gis albis egredientem ſuſcepit:
Patet ergo ex dictis q̄ntũ ſapiẽtiã
dilexit: q̄ntumq; pro ea laborauit
ac q̄ dignus ipſa ſapientia fuit. ⁊
tantũ in ſapientia profecit: ꝙ di- V
cebatur quidaz deꝰ philoſophorum
ait Tulius de vita deorum. li. ij. c.
xviij. ⁊ Auguſ. iiij. contra Julia-
num ante fi. Cicero inquit voca
uit Platonem deũ philoſopho
rum. Unde de ipſo Poli. vbi. s.
dicit ꝙ non ſolum Heroũ virtu
tibꝰ preſtitit: ſed etiaz equiperaſſe
dictus eſt deorum poteſtates.

¶ Capitulum quintũ. De eiꝰ ab
ſtinentia: ⁊ mortificatione carna
lium voluptatum.

d E ſuis autem virtutibꝰ
varijs patet in diuerſis
libris Fuit enim abſtinẽ
tia moderatus ⁊ ideo non labori
bus fractus ſed vita longeuꝰ: ait
Sen. epla. lxxj. Plato ipſe ad ſe
nectutẽ ſe diligẽtia protulit. Erat
quidem corpꝰ validũ: ⁊ forte: ſor
titus eſt. Illi nomen latitudo pe

ctoris fecerat: sed nauigationes
atqꝫ pericula multum detraxerāt
de viribus. Parsimonia tamen
τ rerum que auiditatez euocant
modus τ diligens tutella ꝓduxit
illum ad senectutem: multis pro
hibentibus causis. Hec ibi: Et'ð
sua moderantia Tul. v. tus. q. In
telliges inquit: q voluptatez ma
xime sequuntur eos minime seq
iocunditatem: qꝛ victus in desi
derio non in sacietate est. vñ Thi
meum clarum hoiem Athenis:
τ principem ciuitatis ferunt: cuz
cenasset apud Platonem eoqꝫ
conuiuio delectatus esset vidisset
Platonem postridie: dixisse ve
stre quidem cene non solū in pre
sentiarum: sed etiam postera die
iocūde sunt hec ibi. Quasi dicat.
Ex cenis vestris non grauat̄ ho
mo crapula τ ebrietate: nec men
Y te impedit̄. ¶ Item fuit mortifi
catione libidinum: τ concupiscē
tiarum sibi τ aliis austerus. Ait
Hiero. contra Iouinianū. Pla
to cum esset diues pro tempore τ
ꝯditione: τ thoros eiꝰ Diogenes
lutulentis pedibus conculcaret:
elegit Achademiaz: vt posset va
care philosophie: villam ab vrbe
procul non solum desertam: sꝫ ēt
pestilentem: vt cura τ assiduitate
morborum: libidinis impetꝰ frā
geretur: Discipuliqꝫ eius nullam
aliam sentirent voluptatem: nisi
earum reruz quas discerent. Est
enim via omnibus preclusa disci
plinis: si comes sapientie sobrie
tas āmouetur. Quam vtiqꝫ tene
re non possunt q clamitant om
nia siccis duras esse ꝓposita. Vñ
τ ipse Plato ait: philosophiā eē Z
meditationē moriendi: ait Ma
crobius lib. i. c. xxxi. Qui Plato
duas mortes hominū nouit: vnā
aie: alteram animalis. Sed τ ip
sius animalis duas asserit mor
tes: quaruz vnam natura: alterā
virtutes parant. Homo eniz mo
ritur: cum anima corpus relinqt
solutum lege nature. Mori etiā
dicit̄: cum anima aduc in corpo
re constituta: corporeas illecebras
philosophia docente contēpnit:
τ cupiditatum dulces insidias: re
liquasqꝫ anime exuit passiones.
Sequit̄. Hanc mortē dicit Pla
to esse philosophis appetendam
hec ibi. Ex dictꝭ patet: qualr̄ mor
tificabat illecebras: τ mortificari
suadebat: τ qualiter eius sentētia
cum euangelica τ apostolica con
cordabat.

¶ Caplm̄ sextū. De contemptu mundialium ab eo.

Tem fuit cōtemptu om
i nium mundialiuz perfe
ctus: prout dicuntur phi
losophi perfecti. Nullus eniz est
perfectus simpliciter absqꝫ diuia
gratia perficiēte. Ait Hiero. vbi
s̄. Platonici τ Stoici in tem
plorum vicis τ porticibus versa
bant̄: vt admōiti angustioris ha
bitaculi sanctitate: nihil aliud qꝫ

de virtutibus cogitarent. Et con
ſtat ꝙ Platonici exemplo ⁊ do/
cumento magiſtri ſui Platonis
hoc faciebāt. Unde in dicto libro
qui dr̄ Suda dr̄: ꝙ Plato con
uerſatꝰ eſt in Achademia docēs
Sed ipſe / Plato pauper erat: ⁊
ſolū in achademia poſſedit ortū
que pars minima erat ſucceſſoꝝ
Ortus autem prope ante atria:
aurea tria numiſmata reddebat.
Totus autem queſtus poſterius
mille vel plura parum augmen
tatus eſt hic ſm viuorum tempo
ra hominum ⁊ ſucceſſorum phi
loſophorum alijs morientibus:
⁊ per teſtamenta relinquentibus
phantibus occaſiōe eius: que in
phica vita eſt ſcole ⁊ quietis. hec
C illc. Ex quibus patz: ꝙ habitatio
eius erat modica ⁊ peſtilens: ſiue
tempeſtuoſa: ⁊ ab alijs philoſo/
phantibus relicta. modiceq; ab
eo dilecta.

¶ Capitulum. vij. de edomatio
ne paſſionum interiorum.

i Tem domatione paſſio/
num interiorum: ⁊ red
dactione earūdez ſub le
ge rationis fuit moderatus: ꝓut
dicit Señ. de eo. iij. de ira. vbi ait
ꝙ maximum remedium ire eſt
dilatio vt primū eius feruor relā
gueſcat: ⁊ caligo que mentez pre/
D mit aut decidat: aut minus den/
ſa ſit. Quedam enim ex his que
precipitez ferebant: hora nec tā
tum dies molliet: ⁊ apparebit iā
indicium non ira quicquid volet
Sequitur. Nihil in fluctu cernit
Nō potuit ipetrare a ſeipo Pla
to. cum ſeruo iraſceretur. ſed po/
nere illum ſtatim tunicam: ⁊ pre
bere ſcapulis verberibus: iſuper
ſua manu ipſe cenſurus. poſt in/
telligens: ſe iraſci: cum ſuſtulerat
manum: ſuſpenſam detinebat: et
ſtabat: percuſſuro ſimilis. Inter
rogatus ab amico qui forte intra
uerat quid ageret: exigo inqt pe
nas ab homine iracūdus: velut
ſtupens: geſtū illū ſeuituri deffor
mē ſeruabit ſapiēti viro: oblitus
iam ſerui: quia alium quem po/
tius caſtigaret inuenerat. Itaq;
abſtulit ſibi in ſeruum poteſtatez
⁊ ob peccatū quoddaz cōmotio/
nem. Tu inquit ſpegippe ſeruulū
iſtum verberibus obiurga: nam
ego iraſcor: ob hoc nō cecidi ꝓ/ E
pter qd̄ alius cecidiſſet. Iraſcor
tibi plus faciaz q̄ꝫ oportet. Libē/
tius faciam: non ſit ille ſeruus in
eius poteſtate qui in ſua non eſt.
hec ibi. Patet ergo ex dictis q̄li
ter ſuis dominabatur paſſionibꝰ
⁊ maluit ſe caſtigare q̄ꝫ aliū: ⁊ ꝙ
alij contempſit caſtigationis mo
dum: vt iuſtitiam ſeruaret.

¶ Capitulum octauum. De ſua
maturitate ⁊ exteriori ꝯuerſatōe

i Tem maturitate conuer
ſationis exterioris ⁊ ge/
ſtus fuit modeſtus pro/
pter quaz modeſtiaz prebebat ex
empla virtuoſa diſcipulis. Unde

Seṅ.ij.de ira dicit: q̄ p̄ceptores pedagogosq̄ placidos pueris cō uenit dari. Omne enim quod te nerum est in eorum similitudinē
F crescit nutritū. Apud Platonē inquit puer educatus: cū ad patrem relatus vociferantem videret patrem: nūq̄ inquit apd̄ platonē hoc vidi. Non dubito qn citius imitatus sit patrē q̄ Platonē scilicet si esset apud eū educatus. Ex quo patet ꝛ doctoris matura honestas: ꝛ educationis apud talem vtilitas.

Capitulum nonum. De eius gratitudine p beneficijs.

Item fuit pro beneficijs gratus: ꝛ in diiudicatiōe discretus. Unde Sene. vi. de beneficijs. c. xiij. Plato inquit cum flumen naui transisset nec ab eo qcq̄ portitor exigeret honori suo hoc datum credens: dixit positum illi esse apd̄ Pla
G tonē officiū. Deinde paulo post: dum aliū atq̄ alium gratis eadē transueheret sedulitate: negauit: illi iam apud Platonem positū officium. Nam vt tibi inquit aliquid debeā pro eo quod prestas debes non tantum mihi p̄stare: sed tanq̄ mihi. Nō potes ob id quēq̄ appellare quod spargis in populum. Quid ergo? Nihil tibi debet tanq̄ ab vno: nihil tibi cū omnibus soluam: quod tibi cū omnibus debeo. Ex quo patet ꝛ sua gratitudo pro beneficio cōliter exhibito.

Capitulum. x. de veritate eius in docendo: ꝛ q̄ beatus Augu. Platonicos p̄tulit omnib⁹ alijs philosophis.

Quam vo veridic⁹ fuit in doctrina: sicut potest eē vera doctrina absq̄ lumine fidei: ꝛ q̄ propitius fuit in docendo: ꝛ propinquus veritati sacre scripture: ob quod prefert eum ꝛ sequaces eius Aug. alijs
philosophis: patet ab eodē Aug. viij. de ci. c. iiij. postq̄ enim mlta p̄misit de ipso Platōe: ait. Nūc satis sit commemorasse: Platonem determinasse finē boni esse s̄m virtutem viuere: ꝛ ei soli euenire posse qui noticiam dei habē ꝛ imitationē nec esse ob aliā cāz btm̄. Jō n̄ dubitat id eē philosophari: amare deum: Ipsum autē verum ꝛ summū bonū Plato dicit esse deum: vt tactum est. s̄. Et subdit. c. xi. recitatis dicti platonis ꝛ platonicorum. Nūc inqt non imerito me platonicos philosophos elegisse: cū quibus agā in questione de qua agitur. Ideo hos potissime elegi quoniam de vno deo qui fecit celum ꝛ terrā q̄to melius senserunt: tanto ceteris gloriosiores ꝛ illustriores habentur. Sequitur. Mirantur q
dam cū audiunt vel legunt Platonem hec de deo sensisse: q̄ multum congruere veritati nr̄e religionis agnoscūt.

¶ Capitulũ vndecimũ d eius tpe ⁊ etate.

Unde nonnulli putãt: eũ quando perrexit in egyptum audisse Hieremiã prophetam: vel scripturas propheticas in eadem peregrinatione legisse: quorum opiniones in aliquibus libris meis posui. Sed diligenter supposita temporum ratio que cronica historia continetur Platonem indicat a tempore quo prophetauit hieremias centum fere annos postea natus fuisse. Qui cum octuaginta vnũ annos vixisset ab anno mortis eius K vsqz ad tempus quo Ptolomeus rex egypti scripturas propheticas per septuaginta viros hebreos interpretandas habendasqz curauit: anni reperiũtur sexaginta. Quapropter in ipsa peregrinatione sua Plato nec Hieremiã videre potuit tanto ante defũctũ nec prophetias legere: que nũdũ erant in grecam linguam trãslate qua ipse pollebat: nisi forte qꝛ fuit acerrimi studij ⁊ ingenij: sic egyptias: ita ⁊ istas per interpretem didicerit: non vt scribendo transferret: sicut Ptolomeus curauit: sed nec colloquendo quicquid cõtineret ꝗtũ capere posset adisceret. hec ibi. Et hoc estimat propter similitudinem verborũ ⁊ concordiam que posuit Plato in principio thimei: quẽ de cõstitutione mũdi conscripsit: cũ verbis illis in principio genesis. In principio creauit deus celũ ⁊ terram: prout ibi explanat Aug. L

¶ Capitulum duodecimũ. De veritate euangelica cõtenta in libris Platonis.

Septimo autem libro cõfessionum ante finem ait August. legisse se i libris Platonis principium euangelij Joannis. In pricipio erat verbũ: ⁊ verbũ erat apud deũ. ⁊c. Illud tamẽ non legit: verbum caro factum est: ⁊ habitauit in nobis: vt ait ibi. Sicut tamen dicit Poli. li. viij. v bi. s. nisi in patrũ scriptis legeretur: nũꝗ alicui infidelium concessum crederem: vt os in tãte lucis oraculum aperiret: quaz oculus mundanus nõ sufficit intueri. Et qꝛ beatus Joannes euãgelista alti⁹ celo intonuit ꝗ mẽs humana pcipere queat: lz auris vtcũqz possit audire: cum philosophi modo euanuerint non tm̃ in cogitationibus sz in operibus suis. M

¶ Capitulum decimumtertium De elegãtib⁹ dictis ei⁹: sententijs ⁊ elloquentia.

De veritate dictorum in libris suis patet eis q scrutati sunt illos: quorũ aliqua egregia recitauit Augu. viij. de ci. ⁊ in alijs libris suis. ⁊ poli. v bi. s. Scripsit plato libros plurimos: ⁊ politici hominis merita contemplatio minime repressit:

N
O
P

⁊ contemplationis acumen necessitas non extinxit. In laudez eius: Origenes: Hierony. Aug. omnium philosophorum attestationibus freti sufficiūt. Quedaz tamen moralia dicta eius ⁊ pdicabilia subscribantur. vt enim dicit Tuli. primo d offi. c. vi. preclare scriptum est a platone. Nō solum nobis nati sumus: ortusq; nostri partez patria vendicat: partem amici. Atq; vt placet stoycis que in terris gignuntur: ad vsus hominū omnia creari. hoies aūt hominum causa esse generatos: vt ipsi inter se alij pdesse possint hec ibi. Et. c. xv. Qui reipublice pfuturi sunt: duo Platonis precepta teneant. vnū: vt vtilitatem sic tueātur ciuium: q̄d q̄d q; agūt ad eaz refferant obliti comodoꝝ propriorum. Alterum: vt totum corpus reipublice curent: ne dū vnā partē tuent: aliam deserant. ¶ Itez Tuli. de senectute. c. v. Diuine inquit Plato escam malorum voluptatem appellat: q2 ea homies capiuntur: vt pisces. vnde primo Saturnal. dicit: q Socrates solitus erat suadere cibos illos potusq; vitandos: q vltra sitim famēue sedandam producūt appetentiaz. ¶ De dicto quoq; Platonis egregio Boe. i. de consol. c. iiij. dicit q sm Platonē: respublica: felix esse incipit: si eam vel studiosi sapientie rexerint: vel eius rectores: sapientie studere incipiant. ¶ De multis vo dictis eius habetur in libro qui dicitur suda vbi dicitur. Ait Plato in legib9 quoniaz libera est anima ⁊ domina passionum. vincere aūt seipm omnium victoriaruz prima ⁊ optima. vinci aūt a seipso: ⁊ turpissimum ⁊ pessimū. Scimus enim quoniam passiones in nobis velut nerui ⁊ funis quidam existētes: vt auellant nos: ⁊ ad inuicez attrahant. Contrarij autez existētes: in contrarias actiones scilicz debemus eē. Quasi dicat. Cōtrariari debemus passionibus reluctandis. Ibidē. ait Plato. Bonus quidē deus: ⁊ quidem deus causa bonoꝝ: maloꝝ aūt oium non cā. Idez ait in legib9. Deus vtiq; principiū ⁊ finē omniū habens: derelinquentibus diuinaz legem adest vltor: puniens: obseruantib9 vo: ⁊ felicitati futuris humilis ⁊ ornat9. Idē ait in Phedrone. Imperfectus quidem ⁊ imundus in infernū abiens: perfectus ⁊ pregatus hinc transiens cum deo habitabit. Ibidem dicitur: q Plato vadens in egyptū ⁊ multa illorum que illic ⁊ pphetarum ⁊ sacerdotum immiscens suspsius sermonibus quemadmodum pictor verbaliter depictis superponens colores neq̄q̄ magice agere vsus est. Quapropter maximum aūt ab hominibus inuidiā passus est in sapientia. Iste idem plato scripsit decem libros de le-

Q
R
S

gibus:in quibus multa sunt pre/
clara:ait. Au.gelius li.xxi. Et ibi
R dem libro.xx.dicit:ꝙ plato in ci/
uitate quam in libris suis condi/
dit:mulieres esse cões censuit:ꝑ
mia viris fortibus summisqꝫ bel
latoribus posuit:suastones puero
rum ⁊ puellarum indicauit.hec
ibi. Mirum tñ ꝙ censuit mulie
res esse comunes:qui pri⁹ ait vo/
luptatem escam esse maloꝝ:⁊ q
censuit poetas pellendos a ciuita
te:prout dicit Aug.ij.de ci.c.xiij.
An forte inquit greco platoni pal
ma danda est: Qui cũ ratiõe for
maret qualis esse ciuitas debeat:
táqꝫ aduersarios ciuitati poetas
censuit vrbe esse pellendos. Idẽ
S dicit.viij.de ciui.c.ix. Qualis ꝯo
eloquentia fuerit. Au.gelius lib.
ij.dicit. Si inquit de platonis ora
tione aliquod verbũ demas mu/
tasue.atqꝫ id cõmendatissime fa
cis:de eloquentia tantum detra
xeris scilicet necesse est. Qualiter
autem fuit derisor pompaꝝ sup/
barũ:dr in tractatu de dictis phi
losophorum:ꝙ cũ videret Dio/
nisium tyrannũ sceptuꝫ custodi/
bus ait. Cur tantũ mali fecisti:vt
a tam multis custodiaris?

¶ Capitulum decimumquartũ
De eius auiditate ad habenduꝫ
libros alienos.

Icet autez esset tanta sa
I piẽtia preditus:de habẽ/
do tamẽ libros alienos
fuit curiosus.ait Au.gelius libro
ij. Memorie inquit datum est:
platonem tenui admodũ pecũia
familiari fuisse:tres autem phi/ T
lotei pictagorici libros decẽ milli
bus denariorum mercatum. Id
enim ei precium quidã scripserũt
amicũ ei⁹ donasse Dionisiũ Sy/
racusanũ.vñ sequit ibi:ꝙ Am/
buletus in li.suo Platoni:tenui
admodũ pecũia familiari fecisse
cõtumeliose appellat:ꝙ impẽso
ꝑcio librũ pictagorice discipline
emisset:ex eoqꝫ Cynicuꝫ:aut ali/
quem dialogũ nobilẽ cõcinnassꝫ
Et licet esset sic sapiens:minime
tñ presumptuosus. vñ Vale.lib. V
viij.c.xiij.loquens de eo ait. Con
ditores sacre are de mõ ⁊ forma
eius sermonẽ conferre conatos:
ad Euclidem geometrã ire iussit
scientie eius cedẽs imo ꝓfessiõi.

¶ Capitulum decimũquintum.
De eius salubri consilio:⁊ docu/
mento in morte.

E salubri ꝯo ⁊ doctrina
D li consilio qđ dedit disci/
pulis moritur⁹:ait Isaac
in tractatu de elemosynis. Rõ in
quit affert:qđ ñ afferũt libri. vbi
ponit exemplũ de Platone. Cũ
eniꝫ ꝓpinquasset obitus eius vo
cauit discipulos suos:⁊ precepit:
vt ostenderent sibi sapientias su
as. Qđ cũ fecissent:ait. Reman
serunt apđ nos q̃ nõ narrauistis
Extimo ꝙ non cognouistis. At
illi rogauerũt:vt doceret eos il/
lud. Et ille venite post tres dies

ad me:tñ nõ intretis:niſi licẽtiaꝫ
ĩpetraueritis.Et ſic fecerunt. Cũ
ꝙ rediret:⁊ nuncius diceret ſibi
diſcipuli rogant:vt intrent:ↄuer
tit faciẽ ſuaꝫ ad parietẽ:nec dedit
ei reſponſum. Sic ſecunda vice
X Tertia vͦo:cũ indignatõe ⁊ facie
triſti ſignificante iraꝫ rñdit. In/
trent. Reuerſus nũcius dixit eis
qꝺ fecerat. Illi vͦo ↄtriſtati intra
uerunt. Et cuꝫ intraſſent: aſſedit
plato ⁊ reſpexit eos placido vul
tu:⁊ blando:⁊ gauiſus eſt cũ eis.
Et interrogauit eos de ꝓpoſitiõe
eoꝝ. Placuit ergo eis qꝺ appa/
ruit in eo:⁊ conuerſi ad nũcium
increpauerũt eũ vituperantes fa
ctuꝫ eius. Et dixit Plato. Quid
habetis ⁊ reprehenditis nũciuꝫ.
Dicũt ei. Quando venit ad nos:
terruit nos nũcians nobis diuer
ſum ab eo qꝺ videm⁹ de pr̃e no
ſtro. Et ille. Nõ eũ reprehendatꝭ
qꝛ non narrauit niſi qꝺ vidit. Et
hoc quideꝫ eſt qꝺ dixi vobis de
ſapientia. Totus enim ſermo ab
vno loco egreditur: ſed ipſi⁹ for/
me diuerſificantur: eiuſqꝫ inten
tiones variantur ſm diuerſitatẽ
formalẽ ipſius. Inter ſermoneꝫ
enim qui egreditur leuiter ⁊ ſub/
tiliter ⁊ ſuauiter:⁊ vultu placido
ac ridente:⁊ inter eũ qui egredit̃
cum ira ⁊ triſti vultu differentia
longa exiſtit. ⁊ iõ auditus vel au
dire a magiſtro magis applicat
intentionib⁹ rerum:⁊ veritatib⁹
ꝙ̃ ↄſideratio in libris. Liber.n.
non affert reꝫ:niſi cũ forma vna
Magiſter autẽ affert plures for
mas:⁊ ex partib⁹ diuerſis rñdet.
hec ibi. per hoc enim voluit pla
to imprimere diſcipulis:ꝙ plus
confert audire docentem ꝙ̃ ſtu
dere ĩ libris:⁊ vehemẽtior fit im y
preſſio in mentibus audientium
ex vſu ⁊ auditu doctoris ꝙ̃ ex ſtu
dio in libro. Et concordat dicto
beati Hieronimi ad paulinũ epi
ſtola.xxxvi. hꝫ neſcio qd latẽtis
energie viua vox:⁊ in aures diſci
puli:de doctoris ore tranſfuſa for
tius ſonat.

¶ Capitulum decimumſextuꝫ.
De opinione circa mortem ſuã.

D E morte vͦo eius: diuer
ſi diuerſimode ſcripſerũt
ꝓut dicit poli.li.vij. vbi
s̃. Sed ꝓbabili⁹ eſt:vt dr̃ ibi:eũ
q innocenter vixerat:⁊ phĩe pre
cepta ꝓ virib⁹ inſecut⁹ vitam ri/
ſui nõ ceſſiſſe. Nã qꝺ de eo nõ/
nulli tradũt:ꝙ ſcilicet verecũdia
mot⁹ emiſit ſpũm:eo ꝙ nautarũ
ꝓpoſitam ſoluere non potuit q̃/
ſtionẽ ↄſtat nois errore ↄpactuꝫ
Quicqd enim de eo:grecoꝝ lo/
quũt̃ fabule:hoc de Homero:ñ
de platone maximus Valeri⁹ re/
fert li.ix.c.xiiij. Ex eo enim h̃ vul
gatum eſt:ꝙ fuerunt qui Home Z
rum equiuocũ Platoni dicerẽt
propter ſapientie excellentiã:ſer/
monis elloquentiaꝫ:⁊ latitudinẽ
pectoris. Nã viros nobiles cer/
tuꝫ eſt polonomos extitiſſe. hec

ibi. De morte aũt Homeri Ual. li.ix.c.xiij. Nam vulgaris inquit Homeri mortis cã fert ꝙ in insula q꞉ qõnem a piſcatoribꝰ ꝓpoſitam ſoluere non potuiſſet: dolore aſſumptꝰ eſt. Queſtio autem nautarum fuit talis: vt legitur in tractatu quem fecit Gre. nazanzenus de verbo apli: Sapientia huiꝰ mũdi: ſtultitia eſt apd̃ deuz

A Plato inquit ibat ſpaciatũ in littore maris: celũ aſpiciendo quaſi eleuatus conſideratione. Quem naute reſidẽtes videntes deriſerũt Qui cũ ab eis q̃reret: qͫd cepiſſẽt rñderũt. Quotquot cepimꝰ non habemꝰ: ⁊ q̊t ñ cepimꝰ habemꝰ. Pannos enim expediculabant pediculoſqꝫ mactabãt: ⁊ ſic eos nõ habebãt: Plato v̓o dirigẽs cogitatũ ad piſces: cogitauit q̃lr id poſſet eſſe: ⁊ ſic tandiu cogitauit: ꝙ nõ comedit nec dormiuit: ⁊ mortuꝰ eſt: Ex q̊ infert predictꝰ ſanctꝰ ſapientiã mũdi eẽ ſtultitiaꝫ apd̃ deũ. hoc non aſſero: ſed audiui a fide digno q fuit in grecia aſſerẽs tractatũ illũ apd̃ grecos eẽ cõem ⁊ vulgatũ. De morte v̓o Platonis. poli. vbi. ſ̃. ait. Deceſſit autez octuaginta annis ⁊ vno ꝯpletis in tanta reuerentia hominum: ⁊ integritatis auctoritate vt diu dubitatũ ſit: dijs an ſemidijs

B potiꝰ eẽt aggregandus. Sed cuꝫ etate illa defficiente: merita. virtutum eius tanq̃ꝫ incredibilia quodãmõ ad antiq̃tatis fabulas vergerent: ipꝫ inter ſemideos venerãdũ. Labeo ſcribit vt q̃ddã maius hoie: minꝰ deo fuiſſe doceat. hec ibi. Et Augu. ij. de ci. c. xiiij. ait. hunc platonẽ. Labeo inter ſemideos cõnumerandũ putauit.

¶ Capitulũ d̓cimũ ſeptimũ. De honore ſibi exhibito poſt mortẽ.

Ꝺ De hoc eodem Señ. epl̓a lxi. dicit. Nã hoc ſcilicet ſcis puto platoni diligentie ſue beneficio contigiſſe ꝙ natali ſuo deceſſit: ⁊ annũ illũ vnũ atqꝫ octuageſimuꝫ impleuit ſine vlla detractione. Jõ magni qui forte athenis erant immaluerũt

C defuncto amplioris fuiſſe ſortis q̃ꝫ humanitati: q꞉ cõſumaſſet ꝑfectiſſimũ numerũ quẽ nouẽ nouies multiplicata ꝯponũt. Non dubitantes ꝓpter paucos dies ſi q defficerent ex iſta ſumma ſacrificium remittere. hec ille. Et de occaſu ſiue morte tanti luminaris: ait policra. vbi. ſ̃. c. vi. Sol e celo viſus eſt cecidiſſe: q̃ die philoſophorum princeps plato rebꝰ exceſſit humanis: ⁊ q̃ſi lucernã mũdi extinctã defleuerũt: q ad thronum ſapientie: cui ille diu preſederat ſua arbitrabant̃ ſtudia perferrenda. Et de eius morte Tul̓.

D de ſenec. c. ij. dicit: ꝙ vno ⁊ octuageſimo anno ſcribens plato mortuus eſt. Q̃ꝫ nobilis ergo fuit iſte philoſophus i philoſophia. que eum nobilem fecit vt. ſ̃. habituꝫ eſt a Señ. ⁊ q̃ꝫ multis imitãdus

tan dictis q̄ȝ factis patet conside rantiex premissis.

¶ Quita distin. De vita Aristo. telis.

¶ Capitulum primum. De origine eius ꝛ parentibus.

Licet Plato nobilis philosophꝰ: multos habuerit discipulos il lustres: tñ cū Aristo teles eius discipulus vir excellentis ingenij: sibi in do cendi officiū successisset: q̄si ma tutinum sydus fulsit hoībus: ꝛ q busdam multiplicis philosophie preceptis: velut varijs sapientie radijs illustrauit orbē: ꝛ tāq̄ȝ ocu loꝝ detersa caligine: ad intuēdaȝ veritatis speȝ: mētes hominum reparauit: ꝑut dr̄ in poli. v bi. s. Sȝ anteq̄ȝ colligant q̄ d̄ eo dicta sunt in diuersis libris: scribat tra ctatꝰ de vita eiꝰ translatꝰ de greco in latinū vt dr̄: marie qꝛ nō ha betur a mł'tis coiter. ¶ Aristote les gente qdē Macedo: patria v̄o Astragoricanꝰ Strageta autē ē ciuitas Tratie: vicina olyntho: ꝛ Mothoni. Fuit aūt filius Ni chomachi ꝛ festidie ambobus a Machaone Asclepiade descen dētibꝰ. sicut dessignat epigrama quod fuit d̄ ipso sic dī. Festiō fuit mr̄e: Nichomaco genitore: q de scenderunt ab Esculapio isignis Aristoteles. Sed Arminustus ꝛ Armistei. Nichomacꝰ aūt pater Aristotelis: medicus fuit Arimi thi regis macedonū pr̄is Phi lippi. Ad memoriā aūt ꝓprij pr̄is Aristote. filiū suū Nichomacū appellauit. cui Nichomaco ethi cam scripsit. Itaq̄ȝ habitꝰ q fuit ei circa medicinā ꝛ phiam: fuit si bi a patre ꝛ ꝓpria generatiōe pꝰ mortē aūt Nichomachi ꝛ Festi dis parentū: ducit a q̄dam noīe Praxeno Achirinū. Cuiꝰ famā ꝛ nutrimētū habēs: in memoriā filiū suū Nichanora educauit: ꝛ docuit: ac filiū sibi fecit. Et i mor te sua ꝑcepit in testō filiam suaȝ nomine pythaydā genitaȝ sibi a pythayda tradi dicto Nichanori in vxorem.

¶ Capl'm. ij. De eius etate q̄ iuit Athenas: ꝛ qñ adhesit Platōi.

Aristoteles aūt iuuenis adhuc existēs: doctrinā eloquentie docebat: ꝑut declarant homerica comenta ab eo scripta. ꝛ Iliadis dictamē qd̄ dedit Alexādro: ꝛ dialogꝰ de poe tis: ꝛ tractatꝰ de poetica ꝛ rhetori ca. Factꝰ aūt ānoꝝ decē: ꝛ septē ꝛ pithia ꝑcipiente: ipȝ phari: mit titur Athenas: vbi adherēs So crati: moratus est cū eo annis tri bus. Mortuo aūt Socrate: ad hesit Platoni: ꝛ moratꝰ est cum eo annis viginti vsq̄ȝ ad finem Platonis: sicut ipse declarat scri bens Philippo. Et tantā Pla tonis dilectionē adeptꝰ est: ꝛ dili gentiā circa studiū phie: q̄ Pla to domū Aristotelis: domū lecto

riam vocabat. Et frequēter dicebat. Eam⁹ ad domū lectoris. Et
K ipso absente a lectione clamabat Intellect⁹ abest: surdū est auditoriū. Vixit aūt post mortem Platonis annis trigintatrib⁹: ptiʒ q̄dē docēs Alexandrū filiū Philippi ptim circuiens cū eo multā terram: ptim componēs libros: partim doctrinis īminens. Non est autem verum ꝙ edificauerit Liciū ꝯ Platonem. viuum existentem sicut Aristoxenus accusauit: ⁊ Aristides postea ꝯsecut⁹ ē Adhesit enim Platoni vsqʒ ad finem eius. Plato autem natus fuit Ductuno dominante atheniensibus ⁊ viuens annis octuagi ta duobus fm doctores: vt supra dictum est: āno octuagesimo primo vitam finiuit sub Theophilo. Aristotelis v̄o natus sub Diosf
L copho: ⁊ viuens annis sexaginta tribus moritur in tempore Phi lodei. Adhesit autem Aristoteles Platoni in tempore Naphigeni Et fuerunt a Teophilo sub q̄ moritur Plato vsqʒ ad Philodeū anni viginti tres: quibus superuixit Aristoteles Platoni. Nō est enim verum sicut quidam mentiuntur: ꝙ quadraginta ānis moratus sit Aristoteles sub Platone tempore Odorij. ristotele enim sexaginta tribus annis viuente tres anni restant a morte Platonis: ablatis decē ⁊ septem quibus studuit in triuio: ⁊ tribus quibus fuit cū Socrate: ⁊ ablatis quadraginta quib⁹ fuit cū Platone. sicut ipsi dicunt. In tribus enim annis non solum fuerat impossibile tanta componere: sʒ nec etiam facile legendo tanta transcurrere: sicut Philothoꝛus hyſtoriçauit. Nec etiam fuit conue- M
niens Aristoteli extraneo existenti posse id facere contra Platonē qui erat ciuis ⁊ valde potens: ꝓpter Gabriam: ⁊ Thymeū principantes Athenienſibus: ⁊ genere sibi cognatos.

¶ Capitulum tertium. De ei⁹ honore apud principes: ⁊ de eius ꝓfectu.

P Ost mortem autē Platonis Spegippus quidā suscepit scolas suas Fuerat enim hic filius Sparthonis sororis Platonis. Aristoteles āt morebatur in Macedonia docens Alexandrū Philippi filiū Et in tantū honorat⁹ est a Phi N
lippo ⁊ Olympiade matre alexādri ꝙ sibi construxerunt cuʒ eis statuaʒ: ⁊ in magna parte fuit cō sors regni eius: ⁊ multum laborauit pro rege. Et cum esset magna pars philosophie ad bñfaciendū postea vsus est. benefaciens ⁊ singulis proprie: ⁊ omnibus cōmuniter. Et ꝙ multis quidem ꝓprie benefecerit: declarant ab eo missē epistole de quibusdam ad regē O
Q̄ꝺ autem cōmuniter benefecerit multis: demonstrat illud: ꝙ ci

uitatē ſuam Stragicam dirutam
prius a Philippo: induxit Ale-
xandrum reedificare: ⁊ regionē
aliam ipſi tradi. Propter quod
⁊ Stragerini feſtiuitatez celebrāt
Ariſtoteli: ipſam Ariſtoteliā ap-
pellantes: ⁊ menſem in quo feſti-
uitas celebrat Stragericū nomi
nant. Et etiam Epheſum vrbez
Theopraſti: ⁊ Theophani diſci-
puloꝝ eius deſtruendam libera-
uit a dſtructione. Stragerini cor
pus Ariſtotelis mortui in Calci-
de reduxerunt in Stragerā: ⁊ al-
tare conſtruxerunt in monumen
to: locuz ipm Ariſtotelicū appel
P lantes: ibiqꝫ ad conſilium cōgre
gabantur. In multis autem etiā
Athenienſibus benefecit: ꝑut de
clarāt tractat⁹ q ſunt ad Philip
pum. Jdō Athenienſes in Acro-
poli. illi ſtatuam conſtruxerunt.
vt autem etiam omnibus bene-
faceret: ſcribit Alexandro librūz
de regno: docens euz qualiter oz
regnare ⁊ in tantū mouit animū
Alexandri ad benefaciendūz: ꝙ
dicebat. Quia non feci bene ho-
die aliquibus: non regnaui. Qd
equale eſt egroto medice morbo
ephimero: propter qd ea: die ope
rationes ſanorum non facit. Ju-
uene autem exiſtente Alexādro
⁊ militante contra perſas eundo
cum eo: neqꝫ tunc abſtinuit phi-
loſophari. Tunc enim compoſu
Q it hyſtoriam ducentarum quinq̄-
ginta policiarū; ⁊ aſſociauit eum
vſqꝫ in perſiam. Ubi bello facto
rediit in patriam ſuam. Et Anti-
pater. ſuſcipiens Alexādri regnū
in honorem Ariſtotelem habuit
non minus q̄z Alexander.

¶ Capitulum quartum. Qualr
contradixit Platoni in qbuſdaz
⁊ quare.

ſ Pegippo autem nepo-
te Platōis mortuo: ei⁹
diſcipulos ſuſcipiūt Xe-
nocrates: ⁊ Ariſtotenes ſapientiſ
ſimi. ⁊ Ariſtoteles quidem rege-
bat in Licio: Xenorates in Acha
demia: vbi ⁊ Plato ſtuduerat.
Non enim ſicut Ariſtoſenus ⁊
Ariſtodes dicunt Platone viuē
te: ⁊ in Achademia docente Ari
ſtoteles edificauit Licium con-
tra eum. Quod quidam temptāt
dicere propter id quod in pluri-
bus contradicit Platoni. Con- R
tra quos dicendum: ꝙ non ſim-
pliciter contradicit Platoni: ſz
non intelligētib⁹ ea que ſūt Pla
tonis. Si autem ⁊ Platoni con
tradicit: non eſt inconueniēs. Et
enim in his que Platonis ſunt
ſapit. Platonis enim ſermo eſt.
ꝙ magis oportet curare de veri
tate q̄z de aliquo alio. Et alibi di-
cit. Amicus quidez Socrates ſz
magis amica veritas. Et in alio
loco. De Socrate inquit parū eſt
curandum de veritate vo multū
Hoc igit ⁊ Ariſtoteles fecit: ⁊ de
ſtruxit verba Platōis q̄uis cō
ſona ſibi fecit: nolēs deſpicere ve

ritatem. Habuit autem multam
dilectionem ad Platonem vt pꝫ
ex eo ꝙ aram sibi consecrauit: in
S qua ita conscripsit. Aram Aristo
teles hanc fūdauit Platoni: quē
non est conueniens malis lau
dare. Forte etiam neqȝ ad ea que
videntur oppugnare Platoni
sed ad eos qui male ītelligūt ipa
sicut ⁊ genituȝ esse celum in libro
qui est de celo. Quidam eniȝ ex
tra intellectum: illud posuerūt ⁊
alia ꝓpria sensibilia. arbitrati sūt
ipsa vt hominez imortalē ⁊ equū
Qđ enim non vult ipsa oino nō
eē ondit i methaphicis. di. dupli
cē esse ordinē: hunc in duce exer
citus hunc in exercitu: ⁊ alterū eē
causam alterius. Et in libro de in
tellectu dicit: ꝙ est ẜm animum
esse res.

¶ Caplm. quintū. De moderan
tia eius in scribendo ⁊ loquendo

Altis autem Aristoteles
m moderatus fuit modis.
Unde ait in predicamen
T tis. Non oportet prompte diffini
re: sed quod multociens conside
ratur. Et dubitare de singulis nō
est inutile Et in his que de bono
oportet reminisci hominem exi
stentem non solum bene fortuna
tum. sed etiam demonstrantem.
Et in ethicis. Nichomacus: ami
cus quidem vir. amica autē veri
tas. ambobus ꝟo entibus ami
V cis: sanctam prehonorare verita
tem. Et in methauris. Horū qui
dem quedam dubitamꝰ: quedaȝ
ꝟo attingimus ẜm aliquem mo
dum. Et in eisdem. Neqȝ semel.
neqȝ bis: sed infinite easdem opi
niones fieri hominibus: ꝙ non
multum sapientia superbiamus:
in quibus inuehire videmur: Et
talis qdem ẜm vitam fuit Aristo
teles philosophus.

¶ Capitulum sextum. De ciꝰ stu
diositate: scriptis: ⁊ libris.

Addidit aūt philosophie
a plura que ab ipsa elegit.
Ethice quidem addidit:
felicitatem neqȝ in exterioribꝰ bo
nis constare sic Poli. ait. Ne
qȝ in anima solum sicut Plato
posuit sed habere quidem formā
in aia: coinquinari aūt ⁊ cōtrista
ri solum ipsam ab exterioribꝰ nō
bene se habentibꝰ proprie dictio
nibus vtens: Et enim: que inqui
nantur interius ipsa pulchritudi
nem habent: occultant autez ẜm
solam superficiem: ⁊ contristata
candem magnitudinē habēt ẜm
veritatez. Philosophie addidit X
qntam essentiam. Matheuma
tior autem exigonū esse cōmuni
visuū. Propter quod in plus ex
cedit visus cuius inspicit magni
tudinem. Et ẜm hoc nihil eoruȝ
que non simul totum videt: ⁊ sic
maiorem fieri axem base que est
ex hoc: ⁊ exigonum conū perfice
re. ⁊c. Theologie ꝟo ꝗuis nihil
addiderit: nihil tamen de ea di
minute determinauit. Non eniȝ

ſolum mundana vidit:ſicut qui/
dam putant: ſed ea q̄ ſupra mū/
dū ſunt:ſicͤ ꝺclarat.viij.ꝺ phꝭico
auditu.ꝺi.ꝙ prima cā neqꝫ per ſe
numero:neqꝫ ꝭm actus: ex hoc
demonſtrans: ꝙ diuinum neqꝫ
corpus eſt:neqꝫ paſſibile.Com/
poſuit autem medicinalia ꝓbleu
mata:ꝛ phiſica probleumata i oc
tuaginta libris exiſtentia : ꝛ con/
ſpectiua probleumata:ꝛ metaphi
ſica ꝛ ſcriptas ab eo iuſtificatōes
grecarum ciuitatum: cum quibꝰ
Philippus lites grecoꝛuꝫ deter
minabat. Scripta autē eſt ab eo
hyſtoria politiarum poſteriꝰ. In
philoſophia autē tranſcendit hu
manam menſuram: nihil dimi/
nute tradens ſeu tractans de ea:
ſed multa addiciens ex ſua ſoler/
tia:totam direxit philoſophiam.
Logice quoqꝫ appoſuit diſtiguēſ
res a rebus faciens demonſtrati
uam ſcientiam. Antiq enim:de
monſtrare quidem ſciebant : ſed
demonſtrationem facere ignoꝛa
bant:ideꝫ patientes coꝛiarijs:po
tentibus quidem,vti calceis:non
potentibꝰ autē rationem aſſigna
re. Inſurgentibus aūt ipſi Athe
niēſibꝰ iuit Calcidam hec dicēs
Concedam Athenienſibus bis
peccare in philoſophia. Et mit/
tens Antipatri: ſcribit Athenien
ſibus cōmoꝛari: periculū.Et di/
xit illud Homeri. Puto nanqꝫ
ſupꝛa picū ſeneſcit:ficus auteꝫ ſu
pꝛa ficum:ſucceſſionē accuſatoꝝ
enigmatice loquens.

Capl'm ſeptimū. De eiꝰ etate
in qua moꝛtuꝰ eſt:ꝛ de eius ꝓle:
ꝛ diſcipulis.

Ixit autē Ariſtoteles an
nis ſexaginta tribꝰ.Nā
quindecim ānos habēs
adheſit Socrati:ꝛ cuꝫ eo fuit tri
bus annis:Adheſit aūt Plato/
ni viginti annis:poſt moꝛteꝫ quo
qꝫ Platonis vixit vigintitribus
annis.Totū aūt tempus vite eiꝰ
numeratum fuerūt anni ſexagin
ta tres. Et moꝛtuꝰ eſt in Calcide
dimittens teſtamentū ſcriptū:qꝺ
fertur ab Andronico ꝛ Ptholo
meo:cū voluminibus ſuoꝛū tra/
ctatuum.Dimiſit autem filiū Ni
chomacū : ꝛ filiam Pythaydaꝫ
propꝛios diſcipulos Teophꝛaſtū
Phanium: Cudimū: Calidum
Ariſtotenē:ꝛ Dyatheocum. Tra
ctatus autē mille numero. Mul A
tum aūt potuit cum regibus qui
tempoꝛe ſuo fuerunt: Philippo:
Olympiade: Alexādro:ꝛ antipa
tre. Potētia vſus eſt oꝛgano phi
loſophie. Propꝛium aūt fuit phi
loſophie Ariſtotelis: nō diſcede
re a manifeſtis. Poſt demōſtra
tiones enim eſſet multoꝛum teſti
monia ferre. Et pdictis concoꝛ/
dat quod ait Cōmentatoꝛ in ꝓn
cipio Ethicoꝛum. Titulus inquit
libri moꝛum Ariſtotelis Strage
rici ad nichomacum Stragerice
opidū: vnꝺ natus Nichomacꝰ:

q vel pater vel amic⁹ hec ille. De ipo vo Aristotele Aug. viij. d ci. c. xi. Aristoteles inquit Platõis discipulus: vir excellentis ingenij B et eloquio Platonico quidez impar: sed multos facile superans: cum sectam perypatheticam condidisset: deãbulans disputare consueuerat: plurimosqz discipulos preclara fama excellens: viuo adhuc Platone in suã heresim cõgregauit. hec ille. Qualis vo etatis fuit: qñ incepit audire Platonem: ait magister i hystorijs sup hester: qp erat tunc decimũoctauum annum agens.

Caplm octauũ. De eius ingenio: et studio.

Qalis autem ingenij fuit ait Tul. i. de diuinatione c. xi. qp fuit vir singulari ingenio: et pene diuino. Et idẽ in prologo. tus. q. dicit. qp fuit vir sũmo ingenio: et scientia copiosus. Qualis autem studij fuit patz ex fructibus ei⁹. s. ex libris ab eo editis: et eorum artificiosa subtilitate. De cuius studio: primo Alexandreydos. Forte Macer pallẽs incõpto crine magister. Nec facies. studio male respondebat. Aptis exierat thalamis: vbi nup corpore toto: Perfecto: logycos pugiles armarat elencos. O qz C difficile: studium non pdere vultu. Liuida nocturnam sapiebant ora lucernam. Secz maritabat tenui discrimine pellis. Ossibus in vultu: partesqz effusa per oẽs. Articulos manuũ. macies ieiuna premebat. Ex quibus patet. qp fuit moderantia temperatus: et maceratione voluptatis sibi auster⁹ Unde Uale. li. vij. c. vij. preceptũ Aristotelis fuit: vt voluptates abeuntes consideremꝰ: quas quidez sic ostendendo innuit: fessas eniz pniecz plenas animis nostris sbicit: quo minus cupide appetant. D

Capitulum nonum. De eius eminentia. ob quã sibi nomẽ phi est appropriatum.

Qalis aũt philosophus fuit ait bene Auicena. iij. metha. c. v. qp fuit egregius phs et Rabi moyses. li. i. c. iij. dicit: qp fuit princeps philosophoꝝ. Et deco Poli. v bi. s. dicit. qp tractauit omnes philosophie partes. et precepta dedit in singulas. Sed preceteris sic rationalem redegit in ius suum: vt a possessione illi⁹ videret omnes alios excessisse v'l exclusisse: Ita vt cõmune nomen omnium philosophorum anthonomatice. i. excellenter sibi proprium esse meruerit. Fuit autem facũdus elloquio sed vberior sensibus: et doctus omnium senten- E tijs obuiare. Sequitur. Fuerunt q eum incubi demonis filiũ crederent. pter agilitatem corporis perspicaciam ingenij: et glorie appetitum: qua multiplici industria

omnib⁹ precipere consueuerat. Hec ibi. Unde et quidam sapiēs in suo tractatu ait quod Aristoteles gloriabatur se habere spiritū familiarem.

Capitulum decimum. De ei⁹ industria: et ordine in docendo discipulos.

f Uit autem in docēdo industri⁹ et peritus. Docebat enim discipulos pro eorū capacitate: et diuersa diuersis tēporibus. ait Au. geli⁹. li. viij. c. x. di. quod cōmentationum quas tradidit Aristoteles due erāt species: vel que ad rhetoricas meditationes facultatem arguitiarū ciuiliumque rerum noticiam cōducebāt: siue apoatyca vel agroatyca: in quibus philosophia eminentior subtiliorque agitabatur: quaque etiam ad nature contemplationē disputationes dyaleticas huic disciplinē exercēde tempus dabat in Licio matutinū: Neque ad eū quemque admittebat: nisi quorū aut ingenium: aut eruditiōis elementa atque in docendo studium laboremque explorasset. Illas vero exotericas auditiōes exerciciūque discendi in eodē loco vesperi faciebat: easque vulgo iuuenib⁹ sine delectu prebebat. Utroque tempore ambulans disserebat: omniūque rerum comentarios seorsum diuisit: vt et dicerent partim exoteria partim agroatica. hec ibi. Et Poli. v di. s. Hic est qui primus F studiorum genera in agroticum et exotericum dicitur distinxisse. Nam et familiares et quasi domestici admittebant in agrotica. Exoterica vero non modo extraneis sed etiā hospitib⁹ et peregrinis patebant. Artificiose ergo et ordinate docebat. Quā efficax vero fuit in docēdo. dicit. Poli. ibidem. Hic est inquit: cuius disputationibus effectum est. vt Achademia moueretur magis ratione quam collisione ventorum. Licet enim pipateticus non Achademic⁹ censeretur: eo tamen sollicitāte de singulis maxime ceperunt Platonici qui relicti fuerant fere de oibus disputare. G H

Capitulū vndecimū. Qualiter fuit studiosus ad cognoscendum nās animalium.

q Uaz vero studiosus et laboriosus fuerit ad cognoscendum naturas rerū: narrat Plinius li. viij. quod Alexāder magnus inflat⁹ cupidine noscendi naturas animalium. Aristotelis sūmo in omni doctria viro aliquot millia hominū: toci⁹ Asie greciecque: tracie: parere iussit: Qui venatus aucupia pullatus alebant: quibus varia armenta: aluearia: piscine viuaria in cura erant: ne quid vnquam genitum ignoraret ab eo. Quos percunctando quinquaginta fere volumina illa preclara de animalibus condidit. I

¶ Capl'm. duodecimū. De subtilitate et breuitate librorum suorū et quare sic edidit eos.

Quam subtiliter: et q̄ profunde: multa sub breuitate comprehendendo: libros diuiserit: patet ex Aulo gelio vbi. s̄. Cū inquit libros ab eo editos et in vulgo publicatos rex Alexāder cognouisset. atq; ea tempestate armis exercitū omnē ꝓpe Asiam teneret: regemq; dariū prelijs et victorijs vrgeret: in illis tātis negotijs lr̄as ad Aristotelem misit: non eum recte fecisse ꝙ disciplinas agroaticas quibus ab eo erudit⁹ foret: libris foras editis inuulgasset. Nam qua inquit alia re p̄stare poterim⁹: si ea que a te accepimus: omnium rursus cōmunia fiant? Ego quippe doctrina anteire malim q̄ copijs atq; opulentijs. Rescripsit Aristoteles. Agroaticos libros quos editos quereris: ꝓuide vt archa absċōditos: nec editos scito: nec nō editos: q̄n his solum cognoscibiles erant. s. qui poterant ex breuibus multa comprehendere. Q̄ aūt libros suos sub tanta breuitate et difficultate ediderit: aliq ascripserunt. inani glorie et inuidie: ꝓut ait Alexander neq̄ li. i. de naturis rerum. Certum est ingt: ꝙ dictus philosophus sic scripsit victori peleo. s. Alexādro mūdum subiuganti. et impatienter ferenti ꝙ ipse dyaleticam elaborasset ita edi. Ita inquit edidi: ac si nō edissem. O ostentatio: et innanis gloria que ipsum: dyaleticam sic edere compulit. O inuidia: dum anxietate decise breuitatꝫ fere singula perstrinxit: adeo vt vel modicum ipsius opus: totum sibi vendicet lectorem. hec ibi. Posset tamen dici: sic eum libros edidisse ad exercitiuȝ studentiū: et hoc ex artis exigentia que est circa bonū et difficile: Unde ait Paṗ. ꝙ qn̄ librū perhierminias scriptitabat calamū in mente tingebat. Omnis eniȝ locutio accepte rei interpres est. Sicq; liber ille subtilissimus.

¶ Capitulum decimumtertium De ei⁹ auiditate in habēdo libros alienos.

Licet autem fuerit tantus phus: et taȝ profundus: libros tamen alioruȝ nō contēpsit: imo care emit: ait Au. gelius lib. iij. post principiū di. ꝙ Aristotelē traditū est: libros pauculos Spegippi phi p⁹ illi⁹ mortem emisse talentis accitis tribus Ea sūma numeri nostri est sextertia duo et septem millia. De Aristotelle v̄o Alexander neq̄ li. de naturis rerum dicit: ꝙ prim⁹: silogismos distinxit: artificiosā medij termini inuentionē tradidit: et theoreumata libri duodecimi Euclidis inuenit: primusq; colores theoricos distinxit. Et cuȝ in omni phia primatuȝ teneret: solā

tamen medicinā pfessus est. Idē
Audiens Xenocratem eleganter
perorare: indignans ait. Turpe ē
Aristotelem docere: Xenocratē
ꝺ o'pati dicere. Et ibi alia ꝺ dictis
& factis eius.

¶ Capitulum decimumquartū.
De absconsione librorum suorū
in morte.

Quid ꝺ factū sit de mul
N tis libris eius. ait Alexā
der necq̄ vbi.s. Aristo-
teles inquit viā vniuerse carnis
ingressurus: subtilissima scripta
sua iussit secum in sepulcro recō
di: ne vtilitati posteritatis sue de-
seruirent. sed nescio qua vi natu-
O re aut artis potentia: ne dicam
magice artis pdigio locum sepul
chri sui vicinum circumquaq̄ si
bi appropriauit: vt illum etiā his
diebus nemo intrare possit. Fe-
runt nonnulli dictum locum sci-
turum: & scripta ibi reposita anti
christum putāt inspecturū. Affe
rent enim vt aiunt nuntij eius se
creta Aristotelis conspectui eius
q ydolum abhominationis & de-
solationis erit. Sed incertis quis
adhibere fidem audeat? hec ibi.
Et sic recitando nō adherendo
predicta dixit.

¶ Capl'm decimūquintū. De cu
piditate glorie.

Psuū aūt glorie auidū
& laudis esse. ait Vale. li.
viij. c. v. & recitat Poli.
vbi.s. Non modo inquit subtili-
tate qua cunctis celebris est: sed
mira auiditate discendi eualuit.
Adeo quidē: vt Platoni merito
proximus fuisse videat: cum lau
dis fuisse auidissimum vel ex eo
constet: q cum Theodoti disci- P
puli libros artis oratorie: vt eos
ederet ɔtempsisset: moleste ferēs
tantū laudis & glorie alij cessisse
proprio volumine quibus rebus
insistēs planiꝰ sibi de his i Theo
doti libris dictū adiecit. Ex quo
cōcludit Val. q gloria ne ab his
qui contemptum eius introduce
re conant negligitur. Nam & vo
luminibus nomina sua adiciunt R
vt quod pfessione leuant vsurpa
tione memorie assequant hec ibi
Qualis autem fuit in scribendo
libros & docēdo alios: patet in su
is scriptis. Ut enim dicit Alexan
der necq̄ vbi.s. Ingenium Ari-
stotelis cōmendare superfluum
est: q2 solem iuuare facibꝰ: super-
uacuū. Omnem enim partē phi S
losophie rōnalē: & naturalē mo-
ralem edocuit: & scripto tradidit. Q

¶ Capitulum decimum sextum
De enigmatibus & moralibꝰ di-
ctis eius.

Enigmata ꝺ Aristote-
lis recitat Hieroni. li. iiij.
cōtra rufinum. que sunt
hec. Stateram ne trāsileas. i. ne
pretergrediaris iustitiam. Ignē
gladio ne foueas. i. iratum & tu-
midum animum verbis maledi
cis ne lacescas. Coronā minime
carpendā

carpendam.i. leges vrbium con
seruandas. Cor non comededũ
i.merorẽ de animo deponendum
Cum pfectus fueris ne redeas:
i.post mortẽ: vitam istam ne desi
deres. Per viam publicam ne
ambules.i. ne multorũ seqris er
rores. Hyrundinẽ in domo non
suscipiendam.i.garulos et verbo
sos sub eodem tecto non haben
dos. Oneratis superponendum
onus: deponentib⁹ non cōicādũ
idest ad virtutem incedentib⁹ au
genda precepta: Tradendos se
ocio relinquẽdos. hec ibi: Mul
R ta quoqz alia moralia et preclara
scripsit et dixit in libris quos com
posuit ad morum correctionem. Si
cut in libro quem fecit de ebrieta
te sicut dicitur primo Saturnal.
et in illo quem edidit de numero
de quo loquit Hiero. contra Jouin.
Cuius verba quedā recitat Val.
S li.ij.c.vij.vbi narrat dictum eius
vtile. Aristoteles inquit de semet
ipso in neutram partem loqui ho
minẽ debere predicat: quoniam
se laudare: vani vituperare quoqz
stulti est. Qz discretus fuit in con
sulendo ibidem Val. Aristoteles
inquit Calistenem ad Alexādrum
mittens monuit: vt ei aut nunqz
aut iocūdissime loqueret: quo sci
licet apud regias aures: nil silen
tio tutior: vel sermone acceptior
esset. Ille vero dum Alexandrũ gau
dentem cerneret: et ad macedo
nicos mores dum inuitũ reuocare
persisteret: spiritu carere iussus
est: seramqz neglecti salubris cō
silij penitentiā egit. hec ibi. Qz vero
doctus fuerit et discret⁹ in docẽdo T
Alexādrum: orbem regere: patet
primo Alexandreydos: vbi reci
tant salubria eius consilia: et egre
gia documēta. Consultor inquit
procerũ seruos contemne bilin
gues. Et necqz: ne quos humiles
natura iacet pcepit: Exaltes etc.
Necnō et in epla quam misit ei
cōsilia suasit. vbi ait. O Alexan V
der serua animā tuā nobilissimā
que emendata est tibi: nō vt de
honestaturo sed vt glorificaturo.
Et sic de alijs que ibi ponit.

¶ Capitulum. decimũseptimum.
Qualiter pmuniuit Alexandrũ
a puella veneno nutrita.

Ex his patet: qz fidelis fu
e it suo discipulo quem do
cebat. vnde legit in dicta
epistola: qz fuit puella quedā mis
sa Alexandro a regina indorum
que nutrita fuerat et imbuta vene
no serpētũ. Ita qz natura ei⁹ ver
sa fuit in naturam serpentũ. Que
cōfigebat visum in faciem homi
num: et interficiebat eos solo vi X
su. Et nisi Aristoteles pmunisset
mors Alexādro subsecuta fuisset
in ardore coytus cũ illa.

¶ Capitulum decimumoctauũ
De eius sollicitudie pro republica.

Nam vero sollicit⁹ fuit et pi
q us erga rempublicā: pa
tet i libris suis: siue in po

litica quam edidit ad reipublice gubernationē ⁊ ad ſingulorū inſtructionem q̄liter debent viuere. vn̄ de ſua ſollicitudine Val. li. i. c. vi. Ariſtoteles inquit ſuꝑ me vite reliquias ſenilibus ac rugoſis membris: in ſummo litteraꝝ otio vix cuſtodiēs adeo valenter pro ſalute patrie incubuit. vt eam hoſtilibus armis. ſolo equatam in lectulo athenien̄. iacens: macedonum manibus quibus addicta erat eriperet. Itaq; vrbe ſtrata atq; euerſa. alexandri familiaritate q̄ reſtituta eſt Ariſtotelis notum opus eſt. Sollicitus igit̄ pro republica in liberatione ei⁹ ⁊ pi⁹ fuit cōpatiendo indigentib⁹. In tractatu enim de dictis ph̄orum legit̄ eū dixiſſe: ꝙ id ſolum habꝫ paupertas incōmodi: ꝙ alios iuuare nō pōt. Pius ergo fuit ei⁹ affectus ad indigentes vt videt̄.

¶ Capl̄m. xix. De ei⁹ diſcretiōe in iudicādo ⁊ eligēdo ſucceſſorē

[I]N iudicando aūt fuit puidus ⁊ diſcret⁹: ait Au. gelius lib. xv. c. iiij. di. ꝙ Ariſtoteles philoſophus annos fere iam nactus duos ⁊ ſexaginta unū: corꝑe deffūcto: ac ſpe vite tenui fuit. Tunc omnis ei⁹ ſectatoꝝ cohors aduenit: obſecrans: vt ipſe deligeret: loci ſui magiſterij ſucceſſorē: quo poſt ſummuꝫ eius diē ꝫ puide vt ipſo vterētur ad ſtudia doctrinaruꝫ cōplenda extollēdaq; quibus ab eo inbuti fuiſſent. erant enim multi boni i eius ludo diſcipuli: ſed precipui duo Teophraſt⁹ ⁊ Monedem⁹ qui ceteros doctrina ⁊ ingenio ꝑſtabant. Prim⁹ ex inſula leſbo. Secūd⁹ ex Rhodo. Ille rn̄dit ſe facturum qd̄ vellent: cū id ſibi foret tempeſtiuū. poſt breui tēpore cū pn̄tes eēnt qui hoc petierāt cū biberet vinuꝫ: dixit inſalubre eē ſibi ⁊ aſpeꝝ: ſꝫ q̄ri debere. vel Rhodiū: vl̄ Leſbiuꝫ petijt: vtrūq; ſe illo dixit: ꝙ ſe magis iuuiſſet. Et cuꝫ afferrent Rhodiū petit ⁊ d̄guſtat. Firmū igt hercle ⁊ iocūdū petit mox leſbiū. Quo deguſtato: vtrūq; inqt opior bonū. Id vbi dixit nemini dubiuꝫ: qn lepide ſil̄ ⁊ verecūde ſibi ſucceſſorē: illa vice n̄ vinū delegiſſꝫ Is erat ex leſbio Teophraſt⁹ ſua uitate ligue piter ⁊ vite inſignis Itaq; n̄ diu p⁹: Ariſtotele deſūcto: ad illum omnes acceſſerūt. hec ibi. Curiali ergo modo ⁊ diſcreto ſibi ſucceſſoreꝫ elegit. Nec mirū ſi eſſet diſcret⁹ in hominibus diudicandis: vnū alij preferendo: qui fuit etiam diſcretus i diiudicando: in eodem homine: quid magis preferendū: ⁊ quid condemnandū. vnde Boe. iij. d̄ conſola. dicit: ꝙ ſicut ait Ariſtoteles: ſi linceis oculis homines vterentur: vt eorum viſus queq; obſtantia penetraret: nōne introſpectis viſcerib⁹ illō Aſclypiadis ſuperficie pulcherrimū corpus:

turpissimuz videretur. Igitur te
B pulchrum videri: non tua natu-
ra sed oculorū spectantium red-
dit infirmitas. hec ibi. Quo antē
docente: fuit ita discretus narrat
in tractatu de speculo: ꝙ sciscitan
te alexandro quo docente profi-
teretur se scientem: rebus inquit
que non nouerunt mētiri. Ibidē
recitant alique sententie sue: que
sunt hee. Nunq̄ verecūdiores
esse debemus q̄ cuz de his agit.
Item viri boni est: nescire facer̄
iniuriam. Item iniuria irrogata
iniuste: eius est infamia qui facit.
Item aduersus inimicos inter
C parietes nostros victoria est q̄-
renda. Admiranda igitur ꝛ lau
danda claritas ꝛ bonitas lucis
eterne q̄ ita iradiauit ꝛ illūīnauit
tot radios veritat̄ ꝛ lūīna p phos
tenebrosos tenebris infidelitatis
Deus eniz reuelauit illis Ro. i.

Capl̄m. xxi. De ei⁹ morte.

d E morte vō Aristotelis
scribitur in tractatu Gre
gorii Maçançeni: de quo
supra dictum est: ꝙ cuz in grecia
apud Nigrūpontem sit fluxus
maris ꝛ reflexus quasi siml̄ Ari
stoteles volens inuestigare cām
venit videre: ꝛ diu considerans:
cum non posset inuenire causam
sufficientem: vt sibi videbat: ex
indignatione alloquens aquam.
D ait. Quia non possum capere te:
capias me. Et se p̄cipitauit ꝛ sub
mersit. Ex quo concludit dictus
sanct⁹: ꝙ sapientia mundi: stulti
tia est apud deum. hoc dico non
asserendo sed recitando audita a
fide digno: qui in grecia conuer
satus asseruit predictū tractatum
ibi communiter esse vulgatum. Et
hoc potuit esse: qꝛ licet de⁹ reuela
uerit mlt̄as v̄itates philosophis
de rebus creatis: tumore tamen
superbie euanuerūt in cogitatio
nibus suis. Ro. i. Et hec ad pre-
sens sufficiant de Aristotele.

Capitulum vicesimūprimū.
De alijs discipulis Platonis: vt
de Apuleo ꝛ dict̄ ei⁹ ac sentētijs.

d E alijs v̄o discipulis pla
tonis: ꝛ qui sibi successe-
runt in sua scola: Augu.
viij. de ciui. c. xi. Cū post mortez
inquit Platōis Spegippus: so-
roris eius filius ꝛ Xenocrates ei⁹
dilect⁹ discipulus in scola ei⁹ que
Achademia vocabat eidem suc
cessissent: atq̄ ob hoc ꝛ ipsi: ꝛ eo
rum successores: achademici ap
pellarent: recentiores tamen phi
losophi nobilissimi quib⁹ Plato
sectandus placuit: voluerūt se di
ci peripateticos: aut Achademi
cos seu Platonicos. Ex quibus E
valde sunt nobilitati greci Plo
tin⁹: Iābicus: Porphirius. In
vtraq̄ autem lingua scilicet gre-
ca ꝛ latina Apuleus Afer extitit
nobilis Platonicus. Iste Apu-
leus cōpillauit librū de deo So-
cratis. cuius pulchre sunt senten
tie: in fine maxime vbi dicit. Ni

hn̄ eque minor: qꝫ cũ omnes cu
piant: optime viuere: ⁊ sciant nō
alia re qꝫ aīo viui: nec fieri possit
quin vt optime viuas: animꝰ sit
colendus: tamen animum suū
nō colant. Et ponit exēpla. Ocu
li curandi sunt: vt acute cernatur
pedes curandi: vt perniciter cur
ratur: brachia vegetanda: vt for
titer pugnetur: ⁊ sic de aliis mē
F bris. Ideo animus colendus: vt
bene viuatur. Et ibidem dicit: ꝙ
artes siue scientie alie possunt si
ne erubescentia ignorari: sicut ra
tio pingendi: psallendi cantandi
quas vir bonus contemnere po
test sine vituperatione. Sed ne
scire bene viuere: nullꝰ audet di
cere sine pudore. Itē: ꝙ in ho
minibus ꝯtemplandis noli alie
na estimare: sed ipm hominem
considera: vt meum pauperem
Socratem specta. aliena voco q̄
parentes pepererūt: fortuna lar
gita est. Sequit. Generosus es:
G parentes laudas: diues es: non
credo fortūe: validꝰ es: egritudi
ne fatigaberis: pernix es: in se
nectutem abis: formosus es: ex
pecta ⁊ non eris. Et ibi bene de
consimilibꝰ. Et de prudētia quā
poetico more Mineruam nun
cupauit: q̄ comitante Ulixes eua
sit pericula. De quibꝰ dictum est
s. De Spegippo discipulo Pla
tonis non leguntur alia communi
ter: nisi que dicta sunt scilicet ꝙ
Platoni in scola successit vt di
ctū est. Et sic dicit magister in hi
storia sup hester: castigatiōēz ser
ui contumacis sibi Plato com
misit: quando se sensit iratū. Et
ꝙ cār emit Aristoteles libros eiꝰ
vt dictum est. s. si tamen fuit idē
Spegippus.

¶ Capitulum vicesimum secun
dū. De Xenocrate: ⁊ eiꝰ ɫtutibꝰ
⁊ dictis.

Sed d̄ Xenocrate alio di
scipulo Platōis mlta p̄
clara leguntur. Unde de H
eo Tulius libro de natura deoꝝ
c. xi. dicit: ꝙ dii poterant eū audi
re. Fuit enī mundi ⁊ mundialiū
magnus contemptor: ait Tulius
v. tus. q. c. viii. di. Xenocrates: cū
legati ab Alexandro quinq̄gin
ta talenta attulissent: que erāt tūc
magna pecunia Athenis: addu
xit eos ad cenā in Achademiā.
Quibus apposuit tantum quod
satis erat. Cūqꝫ post pridie roga
rent eum: cui numerari vellet. s.
pecuniam. Quid vos inquit he
sterna cenula non intellexistis:
me pecunia non indigere? Quos
cū tristes videret: triginta mnas
accipi fecit: ne aspernari regis li
beralitatem videret. Itē fuit vo
luptatum carnaliū austerꝰ mor
tificator. De cuius ꝯtinentia Ua
leriꝰ libro. iii. c. iii. dicit: ꝙ cū mu
lier lasciua siue meretrix promi
sisset se corrumpere illius cōtinē I
tiam: ⁊ nocte accessisset ad cellā
eius: nec ille ad eam in aliquo di

uertisset:respondit mulier in cra
stino petentibus a se pactum:ꝙ
non de statua pactum fecerat:sꝫ
de homine.Uocauit enim eū sta
tuam propter eius inflexibilē cō
tinenciam.Et in vita Gregorij
naçançeni legitur de duobꝰ phi/
losophis sciꝫ Xenocrate ꝛ Po/
lomōe:q̄ꝵ vnus discumbēdo
cuꝫ meretrice nullo modo com/
motus aut ꝯmaculatus est.alter
cū essꝫ prepotens:humi discum
bere solitus erat.¶ Iteꝫ fuit mo
destia tranquillus: non credens
de facili alienis verbis.Unde de
eo Ualeriꝰ vbi.s̄.dicit:ꝙ cū qui/
dam discipulꝰ sibi diceret: Me/
tellum multa mala dixisse de eo
ñ credidit: ꝛ q̄renti quare nō cre
deret respondit:non esse credibi
le.vt quē tātopere amaret:ab eo
K inuicem non amaret.At illo iu/
rante:affirmauit nūq̄ Metel/
lum illa dixisse: nisi ea dici expe/
dire iudicasset.¶ Iteꝫ fuit in do
cendo efficax ꝛ virtuosus.Ad eiꝰ
enim doctrinam polemus ado/
lescens in illecebris nutritus:cō
uersus est ab illecebris: cum euꝫ
audiuit in scolis continentiam ꝛ
modestiam commendanteꝫ:ait
Uale.libro.vi.De quo in prohe/
mio Comuniloquij: ꝛ Hiero.ꝯ̄
Iouinianum añ fi. Xenocrates
inqt philosophꝰ de Triptholomi
legibus apud athenienses tria tā
tum precepta in templo Eulegi/
ne residere scribit. honorandos
parentes: venerādos deos. Car L
nibus nō vescendis.De isto Xe/
nocrate dicitur in tractatu de di/
ctis philosophorum: ꝙ cum vi/
deret:furem duci ad suspenden
duꝫ: ait.Magni fures puniunt
minores.

¶ Capitulum vicesimūtertiuꝫ.
De Phedrone.

E alio d̄o discipulo pla/
tonis sciꝫ Phedrone:
ait Aulꝰ gelius libro.iij.
Phedron helidensis ex cohor
te Socratica fuit: Socrati: Pla
tonicꝫ familiaris: eiusqꝫ nomini
librū d̄ immortalitate anime edi
dit.Fuit autem seruus: forma at M
ꝙ ingenio liberali. Et vt quidaꝫ
scripserunt: a Lenone domino
eius puer ad merendū coactus:
eū Creber Socraticus hortante
Socrate: emisse dicit: habuisseqꝫ
eum postea in philosophie disci/
plinis. Is postea philosophus il
lustris fuit: eiusqꝫ sermones ele/
gantes de Socrate legunt. Un̄
vult dicere:ꝙ qui prio fuerūt ser
ui pꝰ fiunt clari ꝛ philosophi. vn
de dicit Helynandus.Mos fu/
it Platoni: libros suos intitulari
nominibus magistrorum: vel eo/
ruꝫ quos magistri docuerant:vt
maiorem auctoritatem acquire/
rēt. Inde dicti sunt Thimeꝰ queꝫ
Cicero transtulit: Phedron: ꝛ
Gorgias ꝛ ceteri.

¶ Capitulum vicesimūquar
tuꝫ.De Gorgia.

T enim ait Tuli⁹ de ſene
v ctute.c.iij.Socratis ma
N giſter Leũtius Gorgiaſ
centum ⁊ ſeptem compleuit an/
nos.Neqꜫ vnqꜫ in ſuo ſtudio at
qꜫ opere ceſſauit.A quo cũ que/
reretur:cur tandiu vellet eẽ in vi
ta:nihil inquit habeo quod accu
ſet ſenectutem meam.Pulchrũ
reſponſum:⁊ docto homine di/
gnum.Hec ibi.Ex quo patet:ꝙ
Plato libros ſuos ĩtitulauit ali/
quando nomine magiſtrorũ:ali
quando ṽo nomine diſcipuloꝝ.
Capitulum viceſimũquintũ.
De Teophraſto ⁊ eius ſentẽtijs.
T autem tactum eſt.s̃.di
v ſcipulus ⁊ ſucceſſor Ari
ſtotelis fuit Teophraſt⁹
Qui philoſoph⁹ claruit:quia di/
uinitate vt ait Cicero:ſicut reci/
tat magiſter hyſtoriarum ſup li/
bꝝ Machabeoꝝ:hic fecit librũ
de nuptijs:in quo preclare diſpu/
tat:an vxor ſit ducenda ſapienti:
in quo tractat de moleſtijs coniu
O giorum.De quo libro multa reci
tat Hiero.ↄ̃ Iouiñ.De quib⁹ ꝓ
parte in cõiloquio.Fecit ⁊ alium
de amicitia:in quo prefert eaȝ re
bus humãis.hic dicit accuſaſſe
naturam:ꝙ longam vitaȝ dedit
beſtijs:⁊ non hominib⁹.vt.s̃.ha
bitum eſt.Huius ſententie reci/
tantur in tractatu ᵭ ſpeculo.Ex/
pedit inquit probatos amicos ꝓ/
bare:non amatos ĩprobare.Iteȝ
Grauius aduerſariuȝ ſecuritate
perdidiſti.Item.Amantium ce
ca ſunt iudicia.Et ſic de alijs.vl
terius non proſequitur Augu.de
philoſophorum ſucceſſione:quo
ruȝ genus fuit Ioniũ.ſ.in eis ter
renis:vbi nũc grecia dicit̾.De q/
bus Augu.viij.de ci.c.ij.
Sexta diſtinctio.De vita Pi
tagore ⁊ eius dictis.
Capitulum primum.Qᵭ ipſe
fuit auctor Italicorum phorum.
T ideo redeundum
eſt ad aliud gen⁹ phi
c loſophorum.ſ.Itali/
cum.De quo Augu.
ibideȝ dicit.ꝙ italicũ
genus auctorem habuit Picta/
gorã Samiũ:de quo ferũt no P
men philoſophie exortum.Naȝ
cum antea ſapientes appellarent̾
qui modo quodam laudabil̾ vi/
te preſtare videbantur:iſte inter
rogatus:qd profiteretur:philo/
ſophum ſe eſſe rñdit.i.ſtudioſuȝ
vel amatorem ſapientie:quoniã
ſapientem profiteri:arrogantiſſi
mum eſſe videbatur.Ideȝ Tul̾.
v.tuſ.q.vbi ait.Nomen ſapiẽtie
vſqꜫ ad tempus Pictagore prio
enim ipſe reſpondit ſe eſſe philo
ſophum.
Capitulum.ij.De eius origĩe
⁊ peregrinatiõe pro philoſophia
querenda.
E origine ſua ⁊ peregri/
d natione pro ſapientia ha Q
benda ait poli.lib.vij.c.
iiij.di.ꝙ fuit natiõe Samius:ne

gociatoris diuitis filius: cui no/
men Mancus erat. Sed paren
te longe ditior fuit: eo q negotia
tio patris tanta nequiuit acquire
re: quanta filius cótemnere maluit
q̄ habere. Magnis igitur for/
matus incrementis sapientie. egi
ptum primo: mox Babiloniam
ad adiscendum syderum motus
originemq mūdi spectandaz p
fectus: summam scientiaz conse
cutus est. Inde regressus Cretā
et Lacedemoniam: ad cognoscē
das Minoys et Ligurgi incly/
tas ea tempestate leges conscen
R dit. etc. De hoc Aug. epistola. iij.
dicit q pheraquides Assirius cū
disputasset Pictagoram Sami
um: ex disputationis sue nouitate
pmotū: athleta fecit philosophū

¶ Capitulum tertium. De eius au
ctoritate: et honore.

DE auctoritate vo sua et fa
mosa opinione ibidē ab
hoc inquit. philosophorum
genus italicum et nomē philoso
phie exortum est. Tantus autez ex
titit in ea parte philosophie q̄ spe
culatiua vocat: vt sibi quisq phi
losophantiū vix potuerit adequari
S Tantus in cōtinentia: vt ab om
nium animantium tempasse cre
datur edulio. Tantus in cultu iu
stitie: vt populos illius partis
italie que antiquitus magna gre
cia et post mortez nominis eius au
ctoritas rexit. hec ibi. De sua quo
q peregrinatione Hiero. in pro
logo biblie scilz epistola. xxv. ait
Sic Pictagoras memphiticos
vates scilicet adijt. etc. De sua vo
eminentia Tulius. iiij. tuscu. q. in
pricipio. dicit: q homines credi
derunt Numaz regez eē Picta
goram ppter eqtatez et sapientiaz
Eum enim qui excelleret sapien
tia crediderunt Pictagoricū. de
eius veneratione et auctoritate Va
lerius li. viij. c. viij. dicit: q Picta
gore veneratio: tanta ab auditori
bus fuit: vt que ab eo acceperant
in disputatiōe ducere nephas pu
tarent. Qui interpellati ad reddē T
dam rationem: Pictagoram di
xisse rūdebant. Idez poli. vbi. s.

¶ Capitulū. i. De honestate vite
eius cum discipulis: et q eis erāt
omnia comunia: et de eius indu
stria in docendo.

DE honestate vo vite sue
cuz discipulis: et qualiter
habuerūt oia cōia: Au.
gelius li. viij. c. vij. Nec pretereun
dum inquit: q omnes simul qui
a Pictagora in cohortem disci
plinarum recepti sunt: quod quis
q pecunie habebat: in medium
diuulgabatur: et tenebat societas V
inseparabilis tanq̄ illud antiquū
consortium: quod iure atq verbo
romāo appellabat Cocomichon:
quod est nomen grecum: et vide
tur sonare idē quod cōcordia vel
vnitas. De sapientiali eius indu
stria in considerando discipulos
anteq̄ eos acciperet ad discipulatuz

X
Y
q
Z
A
B

⁊ de disciplinali iformatōe eorū dem postq̄ erant recepti dicitur ibidem pictagoras inquit adolescentes qui se ad se audiendū cōtulerant mores nāsq̄ eoruꝫ con lecturatione quadā de oris ⁊ vultus ingenio: deq̄ totius corporis filo atq̄ habitu erat solicit⁹ siscitari. Eum v̄o qui exploratus ab eo ydoneus fieret: recipi in disciplinam statim iubebat: ⁊ post certū tempus tacere. Non omnes idē sed alius aliud tempus ꝑ estimato captu solertie: is qui tacebat: q̄ dicebantur ab aliis audiebat: neq̄ percūctari: neq̄ conmercari: neq̄ conqueri si non intellexerat que audierat fas erat. Sed non minus quideꝫ tacitus q̄ bienniū Ait tñ Señ. epistola. lv. q̄ apud Pictagoram quinq̄ annis erat tacendum discipulis. Ideꝫ Ambrosius primo de offi. c. iij. dic: q̄ quinq̄ annis vsuꝫ loquendi illis subtrahebat vel inhibebat. Ideꝫ Hiero. sup illud Eccle. iij. Tempus tacendi: ⁊ tempus loquendi Modeste igitur ⁊ humiliter cū discipulis habitabat: ⁊ eos doctrinaliter ⁊ vtilr instruebat.

¶ Capitulum. v. De eius çelo et sollicitudine in emēdando alios.

Qualiter autem studiose laborauerit ad proficienduꝫ aliis in docendo narrat Trogus pompeius libro. xx. ⁊ idem Poli. lib. vij. c. iiij. vbi dicitur: q̄ sapiētia ⁊ legibus instructus Crothonioꝝ vrbē applicuit omnino resolutam: ⁊ soli⁹ virtutis opera indigentem. Fortune eniꝫ indignantes oderant arma: que aduersus Locrēses ifeliciter suscepērūt: mutassentq̄ vitā luxuria nisi eis Pictagoras pl⁹s obstitisset. Laudabat enim v̄tutem q̄tti die: ⁊ vitia luxurie denudabat: et casus vrbium ꝑditarum enumerabat causas. Matronaꝝ v̄o separatā a viris doctrinā: ⁊ puerorum a parentibus frequenter habuit. Docebat nūc has pudicitiā ⁊ obsequia in viros: nūc illos modestiam ⁊ litteraꝝ studiū: ⁊ inter hec velut genitricē v̄tutuꝫ frugalitatem omnib⁹ ingerebat. Consecutusq̄ disputationū assiduitate est: vt matrone auratas vestes ceteraq̄ dignitatis ornamenta q̄si luxurie instrumēta deponerēt eaq̄ oīa delata in Iunonis edē ipsi dee consecrarent: preferētes vera ornamēta matronaꝝ pudicitiā non vestes. Sequit: q̄ cum trecēti ex iuuenib⁹ sodalitij iuris sacro: sepatam a ceteris ciuib⁹ vitam agerēt: q̄si cetū cladestie cōiurationis hn̄tes aduersus pictagorā: ciuitatē in se conuerterūt. Que eos cū in vnam domū cōuenissent cremare voluerūt. In quo tumultu sexaginta fere periere: ceteri in exiliuꝫ ꝑfecti sunt. ex q̄ pꝫ vt d̄r ibi: q̄to hō p̄stat homini: cū vni⁹ ꝑsone auctoritas: iā lapsum ad frugē melioris vite

pplm reuocauit hec ibi. pz ergo
sua studiositas ad docendū ppl'z:
⁊ ppli edocti: ad eū affectuositas
¶ Capitulum sextum. De eius i
dustria ad pacificandum alios.
Uam vo peritus ⁊ indu
q strius fuit in sedando ⁊
trāquillādo animos ho
minum turbatos: narrat Augu.
contra Julianuz recitans verba
Tulij di. q cuz violenti adolescē
tes: mulieris pudice fores frāge/
rent. precepit pictagoras: vt spon
deum canerent in sono. s. tibiarū
C Quod cum fecissent: ille q sona
bat tarditate modorum: ⁊ graui
tate cantus: illorum furentē resse
disse petulantiam df. Et huic cō
cordat quod ait Seneca. iij. d ira
Pictagoras inquit perturbatio/
nes ai componebat.
¶ Caplm. septimū. Qualiter ad
inuenit musicam.
Ualiter autem ipe musi/
q cā adiuēit: narrat Ma/
crobius li. ij. post princi/
pium. Cum inquit casu preteriret
in publico: fabros ignitum ferrū
ictibus maleantes audiuit: atq i
aures eius soni certo sibi ordine
respondentes sibi ceciderunt re/
pente in quib⁹ grauitatis acumi
na resonabant. vt vtrunq ad au
dientis sensum statuta dimēsiōe
resonans remearet: ⁊ ex his vari
ijs impulsibus sensus sibi conso/
D n⁹ nasceret. Fecitq fabros muta
re maleos: qbus mutatis: sonoꝝ
diuersitas ab hominib⁹ recedēs
maleos sequebat. Cumq diuer/
sitatem ponderis: in singulis an
notasset: maiores maleos ferire
ipauit: ⁊ ex maleis ad fidis euer/
tit examē. Et intestina ouiū: vel
bouum neruos cum varijs pon
deribus illigatis descēdit: qualia
prius in maleis fuisse didicerat.
Talisq cantus euenit: qualem p
or obseruantia promiserat: adle/
ta dulcedine quā natura fidū so/
nora pstabat. hic pictagoras So
crati compos deprehēdit nume/
ros quibus soni nascerent. ⁊ his
sic proportionatis: vt ibi determi
nat: ad efficiendam musicā pro/
fecit. hec ibi. Unde ⁊ ipse fidibus E
⁊ cantu sic vsus est: Ait Tul. iiij.
tus. q. di. q pictagorici cum car/
minibus esse dicūtur: ⁊ precepta
quedam tradere ocultius: ⁊ men
tes suas a cogitationum intentio
ne cantu fidibusq ad tranquil/
litatem traducere.
¶ Capitulū octauum. De egre/
gijs documentis eius: ⁊ morali/
bus dictis.
E documentis suis cō/
d pēdiosius tractat Hie/
ro: contra rufinuz li. iij.
vbi ait. De dogmatibus pictago/
re cuius dogmatibus Italia ple/
na: que condam magna grecia:
⁊ de auditoribus eius. s. Archipo
⁊ Liside. qui Archip⁹ grecie Li
sides thetis hūere scolas. Qui
memoriter precepta tenentes do

F ctoris ingenio pro libris vetebāt. A quibus illud est Fuganda sūt omnibus modis ꝛ abscindenda languor: a corpore: imperitia ab animo: luxuria a ventre: a ciuitate seditio: a domo discordia: ꝛ in cōmune a cunctis rebus intemperantia. ¶ Item pictagore sūt hec precepta. Amicorum eē omnia cōia: ꝛ amicū eē alterū duoꝝ temporū habendam curā mane ꝛ vesperi eorum que acturi sum⁹ post deum veritatem colendam que sola homines deo facit ꝓximos. hec ibi. De huius dcō Tullius de senectute ante fi. ꝛ cōcordat cum pictagoreorū preterito more. Exercede memorie grā: qd quo die dixerim egerimqꝫ cō memoro vesperi. Hee sunt exercitationes: hec curicula ingenij.

G De suo vo egregio dicto Sene. epla. xcvj. Que precepta bona inquit si sepe tecum sunt: profutura plusputa qꝫ bona exēpla. Pictagoras ait. Alium animū fieri intrantibus templuꝫ: deorumqꝫ simulacra e vicino cernentibus: ꝛ aliū tm̄ fores alicui⁹ oraculi operantibus. Ex his patet: quanta sapientia humana preditus fuit: ꝛ qua industria alios docuit.

¶ Caplm nonū. De ꝓfectu discipulorum sub eo.

Et ideo merito sub eo ꝓfecerunt discipuli ꝛ in sapiētia: vt dictum est ꝛ in moribus ꝛ vita phica. in declinatione tumultuum mundanorum in appetitione qetis: ꝛ sapiētialiū studiorum. Ut enim ait Hieronimus contra Jouin. Pictagorici

H huius mundi frequentiā declinātes in sollitudine ꝛ desertis locis habitare consueuerunt. ¶ Item ratione vnanimis cohabitatiōis ꝛ cōmunis compositionis: ꝛ doctrinalis informatiōis mutuo se amabant pictagorci: in tantuꝫ qꝫ

K vnus pro alio paratus erat mori ait Tul. i. de offi. c. xi. Damonem ꝛ Phitiam pictagoreos ferūt inter se hoc animo fuisse: vt cū eoꝝ alteri Dionisius tyrann⁹ diez necis destinasset: ꝛ his qui morti ad iudicatus erat: paucos sibi dies cōmemorandorum suorum causa postulasset: vas. i. pignus factus est alter eius sistendi. i. loci eius ponendi: vt si ille non reuertisset: moriendum esset sibi. Qui cum ad diem se recepisset: admi

I ratus est eorum fidem tyrannus petijtqꝫ: vt se in amicitiam tertiū ascriberent. Et sic pepcit eis. Idē dicit Ambro. iij. de offi. hui⁹ quo qꝫ pictagore preceptum fuit nisi iussu Imperatoris de statiōe nō descēdere. i. animā e corpore nō educere: Ait Tulius de senectute. c. iij.

L ¶ Capitulum decimum. De ei⁹ errore.

I Icet autem fuit predictis preditus: qꝛ tamen non gratia dei illuminat⁹ eua

nuit in cogitationibus suis sicut alij philosophi: et errauit ponendo animas transire de corpore in corpus sicut dicit Hiero. contra Rufinum vbi.s. Iste inqt prim⁹ iuenit animas esse imortales. De quo etiam errore Virgilius. vj. eneydos. Nō mille rata voluerī per amnes Linthum ad fluuiū deus euocat.etc. Sequitur. Rursus et incipiunt i corpora velle re
K uerti. Et posuit prio: se fuisse Eufetum: Secundo Talidez. tertio Emithianum. quarto Pirrū: ad extremū pictagoram. Et post certos tempoꝝ circulos: ea que fuerūt rursus fieri: nihilqꝫ in mūdo fieri nouum. hec ibi. Et Señ. epistola.etc. Pictagoras: omniū inter oia cogitationem esse dicebat et aliorū ꝯmentiū in alias et alias formas transeuntiū nulla si illi cōmunis anima interijt. Nec cessat quidem nisi tēpore exiguo dū in aliud corpus transfondit.

Caplm vndecimū De ꝯtēptu deorum ab eo.

De illo vo Tul.iij. de natura deorū in fi. dicit qꝫ pictagoras cum in geometria qddam noui inuenisset: musis bouem imolasse dr. Sed
L id quidē non credo, quoniaz ille nec Apolini dlphico hostiā imolare voluit: ne aram sanguine aspergeret. hec ille. Ex dictis pꝫ: qꝫ ta est bonitas lucis eterne que tot veritates creatas dicto philosopho reuelauit et qꝫta damnositas non habere gratiam fidei: et ipsi⁹ lucis reuelantis veram cognitionez: quorum priuatione errauit dictus philosophus: sicut alij qui euanuerunt in cogitationib⁹ suis

Capitulum duodecimuz. De eius morte et honore p⁹ mortez.

De morte vo sua et honore Poli. vbi.s. dicit. Cū ad propulsandam labes moꝝ viginti annos egisset. Crotone: methapontuz migrauit: ibi
M qꝫ decessit. Cuius tanta honoratio fuit: vt ex domo eius templuz facerēt; ipsumqꝫ pro deo colerēt nacti forte occasionē ex vbis ei⁹ dicētꝫ domū phantis eē sacrariū sapie et verissimuz dei templum. Traditur etiam persuasisse hominibus aīas esse imortales: et post dissolutionem corporis. vite presentis premia recepturas. Impie tamen fabulam mille annoꝝ prim⁹ dicit induxisse. hec ibi. De tempore vo ei⁹. Au. gelius. li. iij. dicit. qꝫ pictagoras Samius venit Italiaz. Tarquini filio regnū
N obtinente circa ducentesimuz sexagesimum annum post vrbem conditam.

Quarta pars. De vita alioruz philosophorum.

Capitulum primum. De Carnarde philosopho: et eius studiositate: et animositate ad disputādum.

Et quoniam Beatus Aug. non ꝓſequit᷑ de diſcipulis predictoꝝ phorum: eis ſuccedentibus in ordie ſcribantur notabilia de philoſophis qui fuerũt eis contẽporanei ⁊ coevi. Ut enim habitum eſt. ſ. Carnaydes philoſophus fuit miſſus cum Dyogene ab Athenienſibꝰ ad ſenatum Romanum. Et iſte Carnaydes fuit vehementis ſtudii: ait. Vale. li. viij. c. vij. Carnaydes inquit nonaginta expletis annis. idem illi viuẽdi ⁊ phandi finis fuit. Ita ſe mirificuȝ operibꝰ doctrine addixerat: vt cuȝ cibi capiendi cã recubuiſſet: cogitationibus inherens: manum ad mẽſã porrigere obliuiſceret᷑. Sed eum Melliſſa quam vxoris loco habebat temperata ſtudia non iterpellandi. ſed inedie ſuccurẽdi officio dextera ſua neceſſaria vſibꝰ aptabat. Alio ergo vita fruebatur corpore vᵒ quaſi alieno ⁊ ſupervacuo circundatus erat. ¶ Idẽ cũ Criſpo diſputaturᵒ: heleboro ſe ante purgauit: ad expurgandũ poſtmodũ ingeniuȝ attentius: ⁊ illud acrius refellendũ: quas portiones: induſtria ſolite laudis cupide appetenda ſe fecit. hec ibi. Idem feciſſe: contra Zenonem ſcripturus narrat. Au. gelius lib. xviij. Carnaides inquit Achademicus ſcripturus aduerſus zenonis ſtoici libros: ſuperiora corporis elleboro cãdido purgauit: ne quid ex corruptis l ſtomacho humoribus: ad domicilia vſq; animi redundaret: ⁊ inſtantiaȝ vigoremq; mentis labefaceret tanta cura tãtaq; apparatꝰ vi igenio ꝓſtitit ad refellenda que zenon ſcripſerat. Hec ibi. Miro ergo modo ſtudioſus fuit ad ſcienda ſapientifica: ⁊ multum animatus ad defendenda ſua: ⁊ conuincenda aliena.

¶ Capl'z. ſecundũ. De Demoſtene ⁊ eiꝰ operibꝰ virtuoſis ⁊ ſtudioſitate: ac patientia.

Item: predictis fuit coevus Demoſtenes: prout ait magiſter hyſtoriaruȝ ſuper Heſter. Qui multum fuit ſtudioſus ſicut dicit Vale. li. viij. c. vij. di. q Demoſtenes cum primam litteram dicere non poſſet oris ſui vitium: tanto ſtudio expugnauit: vt ea a nullo expreſſius proferret᷑. Ibidẽ. Voceȝ exilitate acerbam: exercitatione continua ad maturum ⁊ gratum ſonũ auribus produxit. Ibideȝ. Lateris firmitate defectus: quas corporis habitus vires negauerat a labore mutilatus eſt. Ibidẽ. Multos vᵉſus vno ſpiritu complebat eoſq; adũſo loco celi gradu ſcandens pronuntiabat. Ibidem vadoſis littoribus inſiſtens: declamationes: fluctuum fragoribus obluctantibus edebat: vt ad fremitus concitatarum contionum

patientia duratis actionib⁹ offer
R ret. Ibidem. Fertur ore inſerti cal
culis diu ac multū loqui ſolitus:
quo vacuum ꝓmptius ⁊ ſollici/
tius eſſet. Preliat⁹ eſt cum rerū
natura: ⁊ victor abijt: malignita/
tem ei⁹ pertinaciſſimo animi ro/
bore ſuperando. Ita ꝙ alterum
Demoſtenē Mater: alterum in
duſtria enixa eſt. Hec ibi. Patz
igitur ex dictis qualiter laborauit
in exercitio ſtudij ſui. Qualiter āt
abhominat⁹ eſt voluptatē carna
lem: patet ex nobili facto ei⁹ ⁊ rñ/
ſo Laydi mulieri latine. de q̊ Au.
geli⁹ li. x. ⁊ Poli. li. vj. c. xx. Hec
enim Lays Corinthia ob elegā
tiam venuſtatemq̧ forme deme
rebat: conuentuſq̧ ad eā diuorū
S hominū ex omni grecia celebreſ
erant. Nec admittebat: niſi q da
ret que petebanť. Poſcebat autē
illa nimium q̄tum. Hinc natuz
eſt frequens illud prouerbiū apd̓
grecos. Fruſtra quis Corinthuz
tendit ad Laydez: niſi queat ⁊ ve
lit dare quod petit. Hanc iſte De
moſtenes clanculo adijt: ⁊ vt co
piam ſui faceret: petijt At Layas
hoc quotū popoſcit quod noſtra
tis manui denarium facit decies
mille: equaturq̧ medietati talēti
maioris: qd̓ noſtratis denarij vi
ginti milia claudit Tal petulātia
mulieris atq̧ pecunie magnitu/
dine victus expauiduſq̧ demo/
ſtenes auertitur. Et diſcedēs: ego
inqt penitere tanti non emo. hec
ibi. Ex quibus patet. q̄tum vo/
luptatem deteſtabať: ⁊ q̄tū ab eo
laſciuia arguebatur ad penitentiā
hortabať. ¶ De ſua quoq̧ indu
ſtria in arguendo eos q peccata
ſua defendunt peccantiū multitu
dinem. Au. ge. li. ij. vbi. ait. Quo T
modo tant⁹ philoſophus obiur/
gatione adoleſcentē quendā ar/
guebat: eoꝙ a rhetorib⁹ ⁊ facun
die ſtudio: ad philoſophie. ſ. ſpe/
culatiue ſtudium tranſgreſſus ē.
At ille: id ſoliū eſſe dicebat: turpi
tudinē delicti: exemplorum vſu:
⁊ cōſuetudinis venia deprecaba
tur. At tantus ipſo genere deſen/
ſionis inſtantior: homo inqt ſtul
te ⁊ nihil: ſi te a malis exemplis
auctoritates ⁊ rationes philoſo/
phie. ſ. vere non abducunt. Ne/
q̧ illius Demoſtenis ſnia ibi in
mentez venit. Sequiť. Hec v̓ba
Demoſtenis ad euz qui vtcunq̧
peccatū ſuū alienis peccatis exē/
ptuz purgatūq̧ eſtimabat. Quo
ruz verborū ſnia eſt: ꝙ qui ſe ex/
cuſant aliorū peccantiū exemplo
malaq̧ cōſuetudine: inepte ⁊ ra
tionabiliter ſe excuſant. De eodē
narrat li. xiij. di. ꝙ legati maſoleo
ruz cuz veniſſent Athenas: ⁊ ad V
uocaſſēt aduoectos: reſtitit ei De
moſtenes. Ad quem in craſtino
venerunt cum pecunia quaz pe/
tijt. Poſtridie v̓o cū res debent
agi Demoſtenes lana multa col
lum ceruicēq̧ circūuolutuz legiť
prodijſſe. ⁊ ſe dixiſſe pati reuma

licā passionē: vt p3 ex processu.s. Xenaxeri ⁊ contra molestos loq non posse: Tunc vnus e populo df exclamasse. Non Xinaxē Demostenes patit. sed achitexem .i. cupiditatē vel simulationem. Et id postea non celauit sed glorie assignauit. Nam cum interrogaret
X Aristodemū auctorē fabularum q̄tū mercedis accepisset: ⁊ ipe rñderet: talentū: respondit ille. Ego plus accepi: vt tacerem. hec ibi. Cautus ergo fuit ad dissimulandū quomodo voluit ⁊ agendu3 De eodē: ⁊ de patientia eius. Aulus geli⁹. li. xxiiij. Traditū inquit est: Demostenē vestitu ceteroq3 corpis cultu nitido nimisq3 accurato fuisse. Hinc turpib⁹ idignisq3 in eum verbis aliquez irruisse legit: atq3 dixisse eū non tempatum: quin parum vir ⁊ ore pollu to diceret: Quod patienter sustinuit. Similiter multa in eū dicta ab hortēsio quasi i histriōez. Similiter cum Lucius Torquatus non solum histrionē sed Dionysiam gesticulariā cum diceret: q̄ s. erat saltatrix: molli voce rñdit. Dionisie mallē esse q̄ tu: Torquate. ⁊ de eodem alia in cōmunilo
y quio parte prima: vbi de aduocatis ⁊ Poli. vbi. s. dicit. q̄ anteq̄ virtus eloquij eius inotuisset: cultus apparitioris df appetiss3 nitorem. At postq̄ noticiam ⁊ famā assecutus est: elloquētie toga cōtentus est dicens: se velle potius a se q̄ a nitore vestium aut cultus exq̄sito constare gloriam.

¶ Capitulū tertiū. De Jsocrate.

Hic fuit contemporane⁹ hysocrates: vt legitur in hystorijs. de quo in prologo Policrati df q̄ cum interrogat⁹ esset ab amicis quare nō in forensibus negotijs versaret: respondit. Que locus hic callet ego nescio: ⁊ que ego calleo loc⁹ hic nescit Tamen vt. s. habitum est: in lib. saturnalium recitatur hoc dictum esse a Socrate oratore. Z

¶ Capitulum quartum. De Democrito.

Js phis: vt df in historijs Democritus fuit contemporaneus. De q̄ Vale. li. viij. c. vij. di. q̄ cū diuitijs cē seri posset que tante fuerunt: vt pater eius exercitui Xerxis epulum ex facili dare potuerit: q̄ magis studijs vacuo animo vacaret parua admodū sūma retenta: patrimoniu3 suum fratri donauit ⁊ ignotus vrbi Athenis vixit. s. vacans studio philosophie. A

¶ Capitulum quintum. De Hypocrate.

Js similiter contēporaneus fuisse Hipocras. de quo Au. geli⁹. lib. xx. dicit q̄ multum detestabatur voluptatem vnde ð coytu venereo ita estimabat: partem esse quādā morbi teterrimi quod nostri co

mitialem dixerunt. Qualiter aūt
ipſe inſtruebat diſcipulos narrat
Hiero.epl'a.xxxiiij. Hypocrates
iquit adiurat diſcipl'os ſuos ante
ꝙ doceat: ⁊ in verbis ſuis iuraſ
compellit. Extorquet ſacramēto
B ſilentij ſermonē inceſus manſue
tudinem: habitū moreſqꝫ deſcri
bit. Quanto magis inquit nos q
bus aīarū cura eſt. hec ibi.
¶ Capitulū ſextuꝫ de Democri
to de quo prius: qualiter ſcilicꝫ fu
it mundialium contemptor ⁊ q̄
re ſe excecauit: ⁊ de ſua ꝯſtantia.
E aliquibus phis illorū
narrat Au.gelius. mul-
ta preclara vnde libro.ij.
nte.fi.ait. de Democrito: quem
hyſtorie grece luminibus ſponte
ſe priuaſſe ferunt: q2 cogitationes
cōmentationeſqꝫ aī in contēplā
dis nature ratiōib9 vegetiores vl'
C exactioreſ eſtimabat: ſi eas vl' de
illecebris oculorum impedimen
tis liberaſſet: vel ne malis ciuib9
bene eſſe videret. Ait tamen Ter
quillius.c.xi. ꝙ ſe ideo excecauit
q2 mulieres ſine concupiſcentia
aſpicere nō poſſꝫ: ⁊ doleret; ſi nō
eſſet potitus in continentiā emē
dationē. De eodem narrat multa
Seň. ꝙ fuit magnus temporali
um contemptor. Unde epl'a.lxv.
Democritus inqt ſicut eſt ſic vi
D uit: non tāꝙ omnia cōtempſerit
ſed tanꝙ alijs habenda dimiſit.
Et non ſolum contempſit ſed nil
poſtulare voluit. ait Seň.li.de ꝓ
uidentia aū fi.di.ꝙ Democritus
ea die qua interdixit ſibi poſſide
re interdixit ⁊ poſcere. Quaſi di-
cat. Nihil voluit poſſidere nec po
ſtulare. Et Sen.vij.de benefi. c.
ix. Democrito ſi res aliquas poſ-
ſidendas deoꝝ tradere velit ſub E
certa lege ne liceat donare: affir-
mauerim repudiaturū dicturūqꝫ
Ego me ad id inextricabile pon
dus non alligo: ne in fecem rerū
hunc expeditū hominem dimit-
to: quod ad me fers poculorum
omniū malaꝝ ⁊c. Ubi poſtꝙ enu
merauit diuitiaꝝ incomoda cō-
cludit in pſona illius. Ego regnū
ſapientie noui magnū: ſecurum
ego ſic omnia habeo: vt omniuꝫ
ſint. Itaqꝫ cum ſibi Ceſar ducen
ta ſextercia donaret: ridens reie-
cit. Sequit. Ingentē rem dici ab
illo audiui: cum miraretur Ceſa
ris dementia: ꝙ ſe putaſſet tanto
poſſe mutari. Si temptare me in
quit Ceſar cōſtituerat: toto illi fui
experiendus imperio. Quaſi di-
cat. Suo toto imperio me muta F
re non poſſet. ¶ Iteꝫ fuit huma-
ne glorie contemptor. De q̂ Tul.
v.tuſ.q.aū fi. vēi inqt Democrit9
Athenas: nec quiſpiā me agno-
uit. O conſtantem hominem ait
Tulius qui gloriabat ſe
affuiſſe. ¶ Item fuit conſtantia
ſolid9. De quo Tul.ij. tuſ.q.aū fi.
Democritus cum in manus ho
ſtis incideret. nullum gen9 ſup-
plicij deprecatus eſt: nullumqꝫ re

cusauit. Unde et vitam mollē: ma
F re mortuū vocauit. Sen. epistola
xcv. Quid stultius est homine:
verba metuente? Eleganter De-
mocritus solebat dicere: eodem
loco sibi esse voces imperitorū
q̄ ventre redditos crepit⁹. Quid
inquit mea reffert: sursum isti: an
deorsum sonent? Quanta demē-
tia est: vereri ne infameris ab in-
famibus? Iste Democrit⁹ lz esset
priuat⁹ oculis exterioribus: seipz
tamen regebat honeste. ait Tul.
i. tus. q. ante fi. Cecitas facile ferri
potest: si non desint subsidia vali
tudinū. Democritus: luminib⁹
G amissis: alba et tetra cernere non
poterat. At vero bona et mala:
equa: iniqua: hōesta: turpia: ma
gna: parua: et sine varietate colo-
rum licebat bene viuere: sine no
tione rerū nō licebat:

¶ Capitulum septimū de zeno-
ne qualiter oīa contēpsit: et de vi
te eius honestate.

Similiter vt ait Au. geli⁹
zenon phūs Cuticensis
floruit illis temporibus:
qui fuit magnus mundialiū con
temptor de quo Sen. de tranquil
litate animi ante fi. Nunciato in
quit naufragio: zenon noster cū
omnia sua audiret submersa: iu-
H bet me ait fortūa expediti⁹ phari.
¶ Item fuit constās stabilitate.
ait Tul. ij. tus. q. q zenon perpess⁹
est omnia anteq̄ cō scios delēde
tyrānidis indicaret. ¶ Item fui
moderātia vite hōest⁹. ait. Sen.
epistola. lx. zenonem Cleātes nō
expressisset: si eū tm̄ audisset. Ob
seruauit illum: vt ex formula ei⁹
viueret: vite eius interfuit: secre-
ta prospexit. De eius egregio di-
cto legit in tractatu de dictis phi-
losophorum: q viro et vxori ga-
rulis ait. Cum duo soli estis: quo
I modo capit vos domus vna lo-
quaces? et tamē q non fuit gratia
illuminatus: errauit. Posuit enī
voluptatem esse qd indifferens
ait Au. gelius v bi. s.

¶ Caplm octauū. De phō stoy
co pugnante cū dolore.

Tem idez Au. geli⁹ reci
I tat multa preclara de phi
losopho Thauro: de quo
mentio facta est. s. Et de hoc idē
li. iiij. cū Delphos alphitia ꝯuen
tumq̄ tocius grecie phs Thau-
rus iret: diuertit ad amicū virū
nobilem in stoya disciplina egra
valitudine oppressum. qui dolori
bus cruciatibusq̄ q̄s greci Ka-
lon. i. trencadas dicunt: et febre si
mul afflictus erat: gemitus ex eo
compressos erumpere: spūsq̄ et
anhelitus e pectore eius non do
lorem magis impugnātes q̄ pu
gnam aduersus dolorem. Et cū
ipsum ad retinendam patientiā
Thaurus stabilisset: egressus est
K cum socijs. Qui ait ad eos Vi-
distis non sanum spectaculū sed
cognitu vtile cōgredientes com-
pugnantesq̄ philosophum et do
lorem

lorem faciebat vis illa et natura vim quod suum erat perpetiebatur et cohibebat. Cohercebat intra se violentias effrenati doloris: nullos eiulatus: nullas comploratiōes: nullas voces indecoras emittebat. Et ibi cōsequenter de inq̄sitione discipuli a thauro philosopho de ipso dolore q̄liter est indifferens apud stoycos et de sufferentia doloris qualiter eum suffert sapiens. Nam dictus philosophus gemitus non emittebat: vt dictum est.

¶ Capitulum nonū de Thauro philosopho

De isto eodē philosopho narrat idem. Au. geli⁹ libro p̄mo q̄ dabat sepe post quottidianas lectiones tp̄s querendi quod quisq̄ vellet. Et ab eodem quesiuit discipulus an sapiens irasceretur. vnde ibi determinatur: qualiter sapiens exercet opera discipline sine ira. vbi introducit exemplū de Plutarco iubente verberari famulū cōtumacē sine ira: et ire signis. De quo dictum est in cōmuniloquio De eodem philosopho Au. geli⁹ ibi dicit. qualiter iudicauit inter patrem scilicet priuatum et filiū presidem. q̄ scilicet in locis pietatis debet filius preses sedere ante patrem: sed in re domestica et familiari debet pater prior sedere vt habitum est in cōlloquio. De eodē etiā ibi Au. gelius dicit: q̄ cum adolescentem a sodalib⁹ cō uictuq̄ hominū ceruicosorum abducere vellet: misit ei verba Aristotelis ex libro: iussitq̄ quotidie lectitare. Qualia autem fuerunt verba: in greco ponuntur nō in latino: sed supponendum: q̄ fuerunt talis sententie: q̄ societates talium sunt detestande.

¶ Capitulum decimum de stoyco philosopho in tempestate: de quo Aug. ix. de ci.

Item Au. gelius narrat de philosopho stoyco de quo Augu. ix. de ci. c. iiij. cuius scilicet erat opinio sicut et stoycorū: q̄ timor nō cadit in aīo sapientis. Qui tamen palluit in tēpestate naufragij. Et cum postea argueretur retulit responsū Aristipi Socratici. Qui cū re simili argueretur: respondit illū pro aīa nequissimi Nebulonis merito nō fuisse sollicitum: se autē debuisse timere pro aīa Aristippi. Et cum Au. geli⁹ non exagerandi animo sed discendi quereret ab eo: que-nā eēt causa timoris sui: cuī preceptum sit discipline stoycorum ne mortis timeatur aduent⁹: quā constat ni dubium terminum eē vite: ille ꝓtulit librū epytheti stoyci. Cumq̄ librum tenuisset Au. gelius inuenit stoycis placuisse: nō esse hominis vt visa que fantasias appellant in animum veniant: aut recedāt: et cū venerint ex terribilibus rebus aut contra

neceſſe eſſe aſſerunt moueri ani
mum etiam ſapientis: vt pauliſꝑ
metu trepidetꝰ: triſtitia ↄ̄hatur:
dilatetur leticia: cupiditatibꝰ mo/
neatur. Tanq̄ȝ his paſſionibꝰ pre
uenientibꝰ: ratiōis ⁊ mentis offi
cium non ideo conſcientiaȝ mali
in mente verſari: nec approbari
iſta: aut eius aliquem indulgeri
conſenſum. Hoc enim volunt
Q eſſe in poteſtate: idq̄ȝ intereſſe
inter animum ſapientis ⁊ ſtulti
cenſent: ꝙ ſtultus cōſenſu men
tis: paſſionibus cedit: ſapiens v̓o
licet eas neceſſitate patiatur: reti
net tamen de rationabiliter appe
tendis vel fugiendis veraȝ ⁊ fir
mam inconcuſſam mentis ſentē
tiam. Hec ibi. Quod tñ non eſt
intelligenduȝ fieri perfecte abſq̄ȝ
gratie diuine adiutorio.

¶ Capitulum vndecimum. De
Publio ⁊ eius egregijs ſentētijs

i Tem Au. gelius dicit de
Publio ⁊ eius ſenten/
tijs libro. xviij. Que ſunt
hec. Malum eſt conſiliuȝ quod
mutari non poteſt. Beneficium
accipit qui dat digno feras: non
culpes qđ vitare non potes. Cui
plus licet q̄ȝ par eſt: plus vult q̄ȝ
R licet. Comes facundus in via ꝑ
vehiculo eſt. Frugalitas inſerta ē
rumoris boni. Heredis fletꝰ ſub
perſona riſus eſt. Furor ſepe fit il
leſa patientia. Improbe Neptu/
num accuſat qui iterum naufra/
gium facit. Ita amicum habeas
vt poſſe fieri inimicum putes. Ve
terem ferendo iniuriam: vites
nouam. Nunq̄ȝ periculum ſine
periculo vincitur. Nimiuȝ alter/
cando amittitur veritas. Pars be
neficij eſt: qđ petitur: ſi velle ne/
ges. Hec ille.

¶ Capitulum duodecimuȝ. De
Fauorino ⁊ eius documentis in
nutrimenta infantiū.

i Tem Au. gelius recitat
đ Fauorino philoſopho
li. xiiij. ponens eius docu
menta preclara. Cui ſuadenti no
bili mulieri vt filium ſuuȝ ipſa nu
triret: cū mater puelle diceret: illi
parcendum: ſine inquit oro eaȝ
integram matrem fieri filij ſui.
Contra naturam eſt imperfectū
dimidiatūq̄ȝ genus matris pepe
riſſe: ac a ſe abieciſſe: aluiſſe i vte
ro ſanguine quem non vidiſſet: ⁊
lacte non alere quem viderat iaȝ
viuentem: iam hominem: iā ma
tris officia implorantem. An pu/
tanteȝ: naturam dediſſe femina
vbera: ornandi cauſa: ⁊ non alē/
dorum liberorum. Idem prodi/
gioſe mulieres: fontem illum are
ſcere cum periculo corruptis lac
laborant. Vbi ponit exempla. ꝙ ſi
ouium lacte: hedus caprarū ala
tur: vel econuerſo: conſtat in illo
ſcilicet agno lanam duriorem: in
hedo v̓o capillū gigni teneriorē.
Item hyrcani tigrides admouēt
vbera ſua ſcilicet catulis. Itē. Ta
les mulieres que dāt filios ſuos

alijs nutriendos: illud vinculum coagulūq; amoris: q̄ natura parentes cum filijs cōsociat: interscindunt: aut certe dilluūt. Ipsi⁹ q̄q; infantis affectio animi amoris consuetudinis in illa sola vn̄ alitur occupatur. hec ibi. Rationabiliter: clemēter: & vtiliter ista persuasit vt patet ibi.

¶ Capitulum decimumtertiuz. De philosopho reddente causaz nō esuriendi vel sitiendi: & de recitatione consuetudinis Uirgilij.

T Tem li. xij. recitat eiusdē philosophi sententiā. Cū enim visitasset egrū quēdam: in quo edendi petitio pristina elangueerat: ait ille philosoph⁹ q̄ non esset mirum. Quia vt ait inquit hestensistrat⁹ esuritionem faciunt inanes patentesq; intestinorum fibre: & caua intus: ventris ac stomaci vacua hyantia: q̄ vbi aut cibo complent: aut inanitate diutina ɔ̄hauntur: Tunc loco vbi cibus capitur: vel stipato vel abducto: voluntas capiendi cibi desiderandiq; restringitur. Scithas enim. i. illos populos: vt famem longius tolerent: fascijs vētrem strictissimis circūligare dicitur: ea ventris confossione esuriem posse depelli. hec ibi. Et rationabiliter videt assignare causam famis: vel fastidij. De eodez

V philosopho idem libro. xvi. recitans verba Uirgilij. Quem solitum ferunt dicere: se parere versus more & ritu vrsino. Nam vt vrsa fetum egerit ineffigiatuz informēq; lambendo id postea q̄d ita edidisset conformaret & fingeret. Proinde itaq; igenij sui partus recentes rudesq; eē: & imperfectos: sed deiceps tractādo reddere his oris & vultus lineamenta subtili ingenio. Hec ibi. Sicut ergo Uirgilius dicebat: se primo parere rudes versus: deinde tractando formabat: sic debet homo prouidus opera que primo facit informia & rudia: postea tractando: discutiendo: & deponēdo deformitatem: ad plenum siue ꝑfecte formare.

¶ Capitulum decimūquartuz. de nobili sapiente dante consiliū Lacedemonijs.

X Tez Au. gelius libro. xx. post principium narrat de illo nobili sapiente dāte consiliū Lacedemonijs. Populus inquit Lacedemoni⁹ cum deliberaret quid sit vtile & honestuz: tūc exurgit sententie dande gratia homo quispiam: turpitudine vite preterite diffamatissim⁹: sed lingua facūdiaq; prestabilis: ɔsiliumq; dabat: oportereq; sic fieri suadebat. acceptum ab omnibus futurum erat: ex eius sententia populi decretuz fiebat. tūc vnus ex ordine principum: quibus tanq̄ arbitris & magistris: discipline publice. Lacedemonij vtebātur: comato iratoq; animo

exilijs: que nam inquit narratio. o Lacedemonij: aut que ſpes tādez erit: vrbem hanc: ⁊ hanc rēpublicam ſaluā inexpugnabilēqꝫ eſſe diutiꝰ poſſe: ſi huiuſmodi ante acte vite hominibꝰ cōſiliarijs vteremur: Qō ſi probata honeſtaqꝫ ſnia iſta eſt: queſo non ſinamus: eam dehoneſtari turpiſſimi auctoris contagio. atqꝫ vt dixit elegit virum fortitudine ⁊ iuſtitia pre alijs preſtantem: ſed inopem lingua ⁊ facundia: iuſſitqꝫ cum conſenſu petituqꝫ omnium eandem illam ſententiam diſerti viri cuiuſmodi poſſet verbis dicere: vt nulla prioris mētione habita fieret quod ipſe denuo diceret. atqꝫ ita vt ſuaſerat factum eſt Sicqꝫ bōa ſnia māſit auctor turpis mutatꝰ ē. h ibi. Ex qbꝰ pꝫ: ꝙ publicus ꝯſiliarius magnatuꝫ ⁊ reipublice: ſiue doctor vel predicator debꝫ eſſe bone vite ⁊ fame.

¶ Capitulum decimumquintū. De Chylone ⁊ eius dictis.

Item Au. gelius li. pͥmo dicit de Chylone: qualr queſiſſe dicitur an vnq̄ꝫ faciendū ſit ꝯ ius vel mores ꝓ amico. vbi colligit ex verbis Ciceronis: ꝙ cuꝫ emendati ſūt mores amicorū: ſitqꝫ inter eos: omnium rerum conſiliorum ⁊ volūtatum ſine vlla acceptione comunitas. Et ſequitur. vt ait Cicero ꝯ patriam ꝓ amico arma ſumēda non ſunt. Sed ait Teophraſtus parua vel tenuis turpitudo: vl in famia ſubeunda: ſi ea re magna vtilitas nimiuꝫ eſt amplior ⁊ honeſtatis noſter in re nō graui leuis iactura: preponendum quod vtile eſt amico. Sicut magnum pondus eris: lamina auri parua eſt precioſius. Hec ibi. Itē Chilon ait: has duas affectiones eē ferociſſimas. ſ. amoris ⁊ odij: atqꝫ infra mediū cohercēdas. hos inquit ames tanq̄ꝫ forte oſurus ⁊ hos quidem oderis tanq̄ꝫ poſtea amaturus. hec ille.

¶ Cap. xvi. De Marco Tulio.

De Marco vo Tulio q̄ꝫ ſtudioſus fuit ⁊ ſedulus in laborando: ⁊ q̄ꝫ clarꝰ in multis ſententijs: patet i libris ſuis multis quos edidit quoruꝫ nomina recitat lib. ij. de diuinatione in principio. Coarctati inquit ſumus ad philoſophie ſtudium in eo libro qui eſt ſcriptus hortenſius. De quo libro loquit Auguſti. iij. confeſ. vi. ꝙ mutauit affectum ſuuꝫ: ꝓut ait ibi. Ibidē recitat Tulius de quattuor libris Achademicis ⁊ de quinqꝫ libris tuſculanis: ⁊ ſex libris ſcilicet annunciādi: ⁊ de libro de ſenectute: Que ⁊ q̄ꝫta documenta collegit in libris ſuis patet inſpicientibꝰ eos. vnde ⁊ de ipſo Seneca epiſtola. 51. Negat inqt Cicero: ſi ſibi etas duplicaretur: ſe habiturum tempus quo legat libros Lyricos: eo mō dialeticos

Et licet esset sic studiosus: fuit tamen sollicitus pro reipublice regimine. vnde narrat de eo libro de amicitia. c. iiij. non minoris sibi cure qualis eēt respublica post mortem suam ꝙ tunc scilicet in vita. vnde ꝛ pro republica multa sustinuit. ait Señ. de eo libro de breuitate vite pᵒ principiū. Marcus inquit Cicero iactatus inter manifestos inimicos: ꝛ ptim dubios amicos: dum fluctuatur cū republica in quadam epistola ait Quid agam queris? Moror in Tusculano modo semiliber. alia deinceps adiecit: quibus ꝛ priorem etatē complorat: de presenti queritur: de futuro desperat: iō semiliberū se dicit. Improbat tñ ibi Seneca istud dictuꝫ addiciēs ꝙ sapiens nunꝗ in tam humile nomē procidet: nunꝗ semiliber erit: integre semp libertatis ꝛ solidē solutᵒ: ꝛ sine viribᵒ altior ceteris. Quid enim supra euꝫ potest esse: qui supra fortunam est? Et ibi bene de hoc. ꝙ vᵒ fuit cautᵒ in cauendis exprobrationibus hominum: ꝛ dissimulandis sibi impositis ait Au. gelius lib. xiiij. Si obiectum tibi fuerit tempore aliquid quod negari nequeat responsione ioculari elidas: ꝛ rem dignam risu magis ꝙ crimie facias. Et ponit exemplum de Cicerone: ꝙ cum obiectum eēt: se accepisse pecuniam a reo: vt domum emeret: negassetq; postea: se domum emere: cū esset dictuꝫ sibi se negare qūod priᵒ voluit: respondit. Ignoratis: prudētis eē proprium: negaturū se emere qđ nolit propter consortes emptōis Et sic ioculari responsione elidit sibi impositum. ꝙ vᵒ discretus fuit in sententijs suis: ꝙ vtilis in admonitionibus: ꝙ rectus in iudicijs: ꝙ facūdus in eloquijs patet in libris suis.

Capitulum decimūseptimuꝫ. De Seneca.

De Seneca vᵒ q̄lis fuerit: ꝛ ꝙ discretᵒ: ꝛ ꝙ vtiles doctrinas edidit: patet in egregijs voluminibᵒ ab eo editis. Fuit autem binomius more romanoruꝫ. Dicebat eniꝫ Seneca Anneus Lucius sicut ipse ait loquēs de se. iiij. de benefi. c. vi. prout dicit Augu. epl'a. xxxvi. Unde ꝛ ipsuꝫ enumerat Hiero. in libro illustrium virorum inter alios. Fuit quoq; vite honeste: abstinentie magne: conuersationis vrbane: sicut patet in libris suis: ꝛ vtilibus documētis. ait. n. epistola. lxxxvij. loquens de se et vita sua. panis inquit siccus: ꝛ sine mensa prandium. post qđ nō lotis manibus dormio minimū. Consuetudinē meaꝫ nosti. Breuissimo somno vtor: ꝛ quasi interuigilo satis est mihi: vigilare desijsse. aliquādo dormisse me sētio: aliquando suspicor. Fremituꝫ patientissime fero: Et sic de alijs

que enumerat ibi. ¶ Similiter
de abstinentia sua epistola.cx. Ip
sum tamen ⁊ doctrine sue modū
increpat Quintilianus: ꝓut di/
F cit Au.geli⁹ li.ix.post principiuꝫ.
de Señ. anneo dico: ꝙ eius ora
tio: vulgaris videtur: ⁊c. Sequi
tur. Eruditio: autē plebeia: ⁊ ver
micula: nihil ex veterum scriptis
habens neqꝫ gratie: neqꝫ digni/
tatis. Et ibi multum de hoc. Et
similiter Policratus lib.viij.c.
xvi. recitat v̓ba Quintiliani. Tra
ctauit inquit fere omniuꝫ studio/
num materiam. Nam ⁊ orōnes
eius ⁊ poemata: ⁊ dyalogi ferunt
In philosophia parum diligēs:
egregius vitiorum insecutor fuit
Multe in eo clare fuisse senten/
tie: multa etiam morum genera
legenda: sed in eloquio corrupta:
⁊c. Sed vt ait auctor ibi: an recte
senserit Quintilianus: sapientio/
ris iudicio relinquo. Legunt ei⁹
epistole: ⁊ libri diuersi. Vbiqꝫ fi/
delis custos virtutꝫ: vitiorūqꝫ ho
G stis occurrit Tantus vtiqꝫ: vt eū
Fronto nepos Plutarci asserat:
vniuersos exterminasse errores:
vt aurea videatur secula r̄fouere
⁊ deos ab humāo genere exulā/
tes: eius opera reuocatos: hoib⁹
contracta societate miscere. hec
ibi. Licet ergo Quintilianus lit/
teratior acumine ⁊ grauitate di/
cendi precederet: iste diligētior:
⁊ q̄ꝫtū in rhetorica vincitur: tan
tuꝫ vincit in ethica. vt dicitur ibi

Iste Seneca magister fuit Ne/
ronis: ⁊ ab eo postea occisus: ait
Boe.iij. de consola.c.v. Nero in
quit Senecam familiarem prece
H ptoremqꝫ suum: ad eligēde mor
tis coegit arbitrium. vbi ait expo
sitor: ꝙ Sicconius refert: ꝙ Ne
ro imperator fingebat: se timere
Senecam magistrum suū quasi
in pueritia: ⁊ nactus occasioneꝫ
mandauit ei: vt sibi genus mor॒
eligeret: Ille v̓o cibo ⁊ potu se sa
tians: venaꝫ sibi incidi fecit: ⁊ in
balneo: vt dicunt aliq: nimio flu
xu sanguinis iterijt. vñ q̊daꝫ p̄sa
gio habuit nomē Senecā. i. se ne
cans: eo ꝙ sibi elegit mortem.

¶ Capitulum decimumoctauū.
De Boetio.

I E Boetio v̓o: q̄ꝫtus fuit
d in philosophica: ⁊ theo/
logica sapientia: pꝫ in li/
bris suis editis tam in humana
sapientia q̄ꝫ diuina. Fuit aūt tem
poribus Thodorici regis: claruit
qꝫ virtutib⁹: ⁊ cōsul in vrbe fuit
Cūqꝫ Theodoricus vellet exer
cere tyrannidem in vrbe: ac bo/
nos ex senatu neci dare: Boeti⁹
dolos eius effugere gestiēs: mis/
sis clam litteris ad grecos: nite/
batur vrbeꝫ ⁊ senatum ab impiis
manibus eruere: ⁊ eorum deffen
sioni subdere. Sed postea a re/
ge quasi conuict⁹ regie maiestat॒
iussus est retrudi in carcere. Fuit
autem ꝯsul eo tpe: quo inuaserūt
Gothi Romam: ⁊ abstulerunt

omnem libertatem eorũ. Qui/ bus q2 fauere noluit missus est i ergastulũ: vbi adhibuit sibi phi
K losophiam ꝯsolatricem: ꝛ edidit librũ de ꝯsolatione philosophie: ne nimio dolore aut tristitia labe retur in desperationem. Jdē aũt Theodoricus Symacũ martyri ꝫauit: cui⁹ filiam Boeti⁹ habebat vxorem. Duo aũt filij ei⁹: in con sulatu remãserũt sub regia pote/ state. Boeti⁹ aũt dictus est a Bo thos grece idest adiutor: vł auxi liuꝫ latine: eo ꝙ multoꝝ adiutor fuit. Seuerin⁹: dict⁹ a seueritate iudiciaria. Et hoc fuit propriũ no men ei⁹ vt ferũt. Annie⁹ dict⁹: eo ꝙ de genere annieoꝝ. i. iuitoruꝫ Malli⁹: dict⁹: eo ꝙ originẽꝫ du
L xit a Mallio Torq̃to: ordinari⁹ dict⁹: q2 alios in dignitate ordina bat. Patrici⁹ dict⁹: q2 amore pa trie rempublicam gubernabat: Excõsul: q2 erat ex cõsulatu: per acto vicis sue anno. Nobiles. n. Romani nomina ꝛ ꝓnomina fi lijs imponebãt: vt in ipsis origo agnosceretur. vnde titul⁹ libri sui
M est. De cõsolatione philosophie liber Annitij Mallij Seuerini Boetij exconsulis ordinarij pa tricij incipit. ꝛc.

¶ Quinta pars. De perfectioni bus philosophicis.

¶ Capitulum primum. De per fectione eorum in vitiorum de/ testatione.

H Js enarratis singl/ latiꝫ de exemplis imi tabilib⁹ ꝑdictoꝝ phi/ losophorum: ꝛ de dict̃ notabilibus eorũ: q̃a Tul. ꝛ Señ. in libris suis sparsiꝫ narrant multa preclara de dictis philosophicis: ad maiorẽ distin ctionem ꝛ faciliorem inuentionẽ videndũ est in quib⁹ consistebat perfectio eorũdem philosophoꝝ vmbratica: Nulla eniꝫ vera ꝑfe ctio sine gratia dei que operat̃ in nobis velle ꝛ perficere pro bona voluntate: Phil. ij. Fuit aũt in multis eorum perfectio suo mo do. Et vt distincte ꝓcedat: notã dum ꝙ fuit in vitioꝝ detestatiõe ꝓut fieri potest sine gratia fidei illuminantis ꝛ purgantis. Unde Au. geli⁹ li. xiiij. vidim⁹ iquit phi losophũ peregrinũ nomine viꝝ grauem atqꝫ ꝯstantẽ apd̃ Athe nas in quodam tugurio extra vr bem diuersantem. Cunqꝫ ad eũ frequenter veniremus: multa au N
diuim⁹: eũ disserere vtiliter ꝛ ho neste. Jn quibus illđ audiuim⁹: virum sapientem non peccatuꝝ eẽ dicebat: si peccasse eũ dij atqꝫ homines essent ignoraturi. Non pene aut infamie metu nõ peccã duꝫ: sed iusti honestiqꝫ studio ꝛ officio scilicet dicebat. Hec ibi. Multuꝫ ergo peccatũ detestaba tur vt. n. dicit Tuliuſ. iij. de offi. c. iiij. Nihil turpe faciendũ bono viro etiaꝫ si ex omni parte lateat.

vbi introducit fabulã τ ponit ex-
emplũ de anulo inuento in equo
eneo in hyatu terre: quem si quis
portaret nō posset videri ab aliq̊
licet ipse eum videre: sicut habi
tum est in comunilogo. Nec pp
hoc debet qs aliqd turpe agere:
vt ait ibi. Ubi ꝓmittit. Satis no-
bis si tamen in phia aliqd profi-
cimus persuasum esse dꝫ: si oēs
deos hoiesqꝫ celare possemꝰ ni-
hil tamen in nobis auare: nihil
iniuste: nihil libidinose: nihil in-
cōtinenter esse faciendum. Et ibi
O bene de hoc. Licet enim vitium
nō possit detestari sufficiēter abs
qꝫ gratia: vnde est dei offensiuũ
diuine legis ꝑuaricatiuũ ymagis
deformatiuũ: τ grẽ priuatiuum.
tamen pōt aliqualiter detestari:
vnde est nature lesiuũ τ ei aduer
satiuũ. Ait Señ. eplã. Sce
lera tuta eẽ non possunt. Sequi
tur. Quia prima illa τ maxia pec
cãtiũ pena est: peccasse: nec vllũ
scelus: lꝫ illō fortuna exornet mu
neribus suis: lꝫ tueatur ac vindi
cet: impunitũ est. quoniã se scele
ri inserere. suppliciuꝫ est. Sed τ
hee nihilominus malã mentem
pene premunt: timere semper τ
expauescere τ securitati diffiderẽ:
Sequitur. hic consentiamꝰ epy-
curro: malo facinore consciẽtiã
flagellari: τ plurimũ illi tormẽtũ
P esse: eo qꝫ perpetua eũ sollicitudo
vrget ac verberat. Hoc enim ip
sum argumentũ est: natura nos

a scelere abhorrere: qꝫ nō nullis
etiaꝫ inter tuta timor est. Mul
tos fortuna liberat pẽa: metu ne-
minem. Quare: nisi qr infixa no
bis rei aduersatio est: quaꝫ natu-
ra damnauit: Ideo nunqꝫ fides
latẽdi fit ẽt latronibꝰ: qr coarguit
eos cōscientia: τ ipsos sibi osten
dit. Propriũ aũt est nocentium
trepidare. Et ꝯcordat cũ scriptu
ra sap. xvij. Cum sit timida neq
tia: dat testimonium cōdẽnatio-
nis. Et cũ beato Aug. primo cō
fessionum dicente. Iniquus ani
mus siue iniquitas est, pena sui.
His ergo consideratioibꝰ scilꝫ Q
ratione dedecoris ꝯfusibilis: de-
ordinationis irrōnabilis: vilitatꝫ
inestimabilis: τ inhonestatis vi-
tuperabilis que sunt in peccato:
τ multorum alioꝝ nocumentoꝝ
detestati sunt philosophi vitia: lꝫ
non perfecte nec ordinate. vnde
se a vitijs abstinebant ait Tul. de
senectute. c. ij. de Leontio gorgia
magistro Socratis: q cōpleue-
rat annos centum τ septem: nec
vnqꝫ a studio ac ope cessauerat.
Qui requisitꝰ cur taꝫ diu viuere
vellet: nihil inqt habeo qō accu-
set senectutẽ meã. Qō fuit ꝑclaꝝ
dictum in homine docto: ait ibi
Tul. Ideo philosophi studebãt
esse dissimiles malis: pp qō τ tor
menta multa sustinuerunt: sicut
recitat Boetius verba phie ipm R
alloquentis primo de ꝯsol. c. iij.
vbi. s. introducit philosophiam

ipm inuitasse: et tormenta que su stinuerunt phi sibi recitasse: sicut Socratis venenum: zenonis tormenta: et sic de alijs quos enumerat: quos nihil aliud in cladé detraxit nisi q morib⁹ philosophie instituti: studijs improborum dissimillimi videbant. Et ibi bene ad hoc. Si ergo philosophi infideles sic vitia detestabantur: ab eis se custodiebant: dissimiles malis esse studebant: et ob hoc tormenta etiam sustinebant: multo magis phi fideles et diuini: debent esse tales.

R ¶ Capl'm secundū. De perfectione eorum in voluptatū carnaliū mortificatione.

n On solum autem fuit perfectio phica in vitiorū detestatione: sed etiã in voluptatū carnalium et cõcupiscẽtiarum mortificatiõe: et exterminatione sicut fieri potest sine gratia vt dictum est. et vt pz ex vita philosophoꝝ descripta vnde dicebat Plato mortem esse necessariam phis: vt. s. dictū est. Miro enim modo abhominabãtur voluptates carnales: ait' Au. gelius. li. i. añ fi. Voluptas inquit q̃ nimia est ex gustu aut tactu sicut censuerunt sapientes: fedissima ẽ: eosq̃ maxime q his belluinis voluptatibus se se dederunt: grauissimi vitij vocabulis greci appellant: nos autẽ incõtinentes: vel intemperaneos dicim⁹: et insolentes. Iste due voluptates. i. libidines in cibos et venerẽ prodige sole sunt cões hominibus et bestijs. Idcirco in pecudū feraꝝ q̃ numero habent: qui ex his ferinis voluptatibus pressi sũt. Cetere tres: proprie hominū vident hec ibi. Et subdit. Verba sup hac re ex libris Aristotellis ascripsi: vt vel auctoritas clari atq̃ inclyti viri a tam infamibus voluptatibus nos terreret. Que verba i greco recitat. Sequit. Quis igit habens aliquid humani pudoris voluptatibus his duabus gaudeat? Et recitat cõsequenter verba hypocratis de coytu venereo: q estimabat: illam voluptatẽ eẽ partem quandam morbi teterrimi: vt recitatum est. s. Necnõ et verba Socratis dicentis: se esse. i. comedere et bibere vt viueret non ecõuerso. Miro enim mõ philosophi exterminabãt: et mortificabant predictas voluptates: Exẽplum de Xenocrate vbi. s. quem mulier vocauit statuam. Qualiter autez vtebant temperate et sobrie vite necessarijs: ait Poli. li. viij. c. viij. Ubi distinguit cõuiuia dicens. q sunt conuiuia plebeia que sunt soluta a legibus philosophie Et sunt ciuilia que quidem non sunt dissoluta: sed liberioris licentie: et opulentie magne: et q̃ ad cõem leticiam: salua tamẽ sẽper modestia qua ad philosophicũ rigorem accedunt. Conuiuia

ꝟo phĩca sunt omnino castigata ⁊ suis regulis limitata: vt qui versantur i his possint nulla cibi aut potus ipediẽte molestia: suis officijs.inseruire. Sobꝛia eni: ⁊ ab omni luxuria castigata: non ipediunt Socratem:ne iustitiã positiuam exequat:a naturali inquisitione Platonẽ non reuocãt:memoꝛiam rerum gestarum nõ excludunt: heritio Timeus non ꝓhibet causas rerum omniũ aperire:nec aliquis a quocunqꝫ virtutis offõ retardat. Hec ibi. Ubi bene de hoc. Patet ergo perfectio phĩca suo modo in pꝛedictis vt enim ait Tul.v.tus.q.ante fi. Sapientis pꝛopꝛiuꝫ est: nihil qđ peniteri põt facere: nihil iniuste: sꝫ splendide: cõstanter: grauiter: honesteqꝫ oia.

Caplm tertiũ. De eoꝝ ꝑfectione in mundialiũ ⁊ diuitiaꝝ despectu ⁊ dimissiõe.

I Tem perfectio phĩca in mũdi ⁊ mũdialium despectu ⁊ dimissiõe satis pꝫ ex dictis .s. qualr mundum đspexerũt: ⁊ oia dimiserunt. sicut Democritus ⁊ Diogenes de quibus supra. hoc enim fuit quasi cõmune philosophis: ait Hiero. epistola xxxv. Crates inquit Thebanꝰ homo quondam ditissimꝰ: cum ad philosophandum Athenas ꝑgeret: magnum auri pondus ab-
Z iecit. Nec putauit: se posse simul ⁊ virtutes ⁊ diuitias possidere. Et epistola.cxvj. dicit de phõ: qͥ multarum possessionũ pꝛecium pꝛoiecit in pellagus: abite inquit in pꝛofundũ male cupiditates ego vos mergo: ne submergar a vobis. Philosophus glie animal: ⁊ popularis aure vile mancipiũ totaꝫ simul sarcinam deposuit. hec ille Philosophi enim non reputabant: bona tempoꝛalia eẽ sua: iđ nec ea appetebãt: nec đ amissiõe dolebãt. ait Señ. de cõstantia sapientis. Nogeram Demetrius cepat. Ab hac exiens Stibo philosophus: interrogatus: an aliqđ perdidisset: nihil inquit. oia mea mecum sunt: ⁊ tamen patrimoni- A
um in pꝛedã cesserat: ⁊ filios hostis rapuerat: Sequit. Habebat enim vera bona secum: in q̃ non est manus iniectio. Que ꝟo dissipata ⁊ direpta fuerant nõ iudicabat sua: sed aduentitia: ⁊ motum foꝛtune sequentia. Jđ non vt sua dilexerat. Omnium enim affluẽtiuꝫ incerta est possessio: ⁊ lubrica. hec ibi. Unde ⁊ de paupertate phoꝛum Tul.v.tus.q. post medium. Quis inquit paupertatẽ pertimescit: An Scithas Anatarsis potuit ꝓ nihilo pecuniaꝫ habere Nostrates phi facere non potuerunt. Cuius epla ferẽ his verbis Anatharsis homoni salutẽ. Cir- B
cũamictum est Syricum tegimẽ calciamentũ: soloꝛum callum: cubile terra: pulmentũ fames: lacte carne caseo vescoꝛ. Quare: vt ad

getũ meq̀ȝ venias. mũera ãt iſta qbꝰ delectatus es vel ciuibꝰ tuis vel dijs mortalibus dona. Oẽs enim fere phi omniũ diſciplinaꝝ non quos a recta ratione natura vitioſa detorſiſſet: eodeȝ hoc aio eſſe potuerunt. hec ibi. Et exemplificat de Socrate ⁊ Xenocrate de quibus ſupra. De quolibet tali poteſt dici illud quod dicit Vale. libro. iiij. c. iij. ꝺ fabritio. Locupletum illum faciebat non multa poſſidere: ſed modica deſiderare
C ſit ergo illi ſic cõtempſerunt mũdanas diuitias abſq̀ȝ ſpe celeſtium diuitiaruȝ: multo magis phi loſophi fideles ⁊ celici debẽt eas ꝯtẽnere: vt centuplũ accipiant in futuro.

¶ Capitulum quartum. De eoꝝ perfectione in honorũ ⁊ excellentiarũ abdicatione.

Non ſolum aũt fuit eorũ perfectio in deſpectu diuitiarum: ſed etiã in ꝯtẽptu excellentiarum: dignitatuȝ: ⁊ honorum humanorum: vt pȝ in dictis philoſophis. Sicut in Diogene qui cõtempſit honores oblatos ab Alexandro: ⁊ in Socrate: q glorioſa fugiebat: vt dictum eſt ſupra: ⁊ in alijs ſupradictꝭ. Vñ ⁊ laudes humanas cõtempſerũt ⁊ ſe a mundanis tumultibꝰ ⁊ frequentijs ſequeſtrauerũt. ait Hie
D ro. contra Jouinianum añ fi. ꝙ phi multi reliquerũt frequentias vrbium: ⁊ hortulos ſuburbanos vbi aer irriguus: arborum comẽ ſuſurrus auium: fontis ſpectaculum: riuus imurmurans: ⁊ ſic de alijs. Sequit. Naȝ ⁊ Pictagorei huiuſmodi frequentias declinãtes: in ſolitudine ⁊ deſertis habitare conſueuerunt: Planũ eſt ergo ex dictis. ꝙ predicta contempſerunt que merito ſunt contemnenda. ſicut Boetiꝰ philoſophia inſtructuſ elegantius oſtendit. ij. de conſol. c. vi. ⁊. vij. Quid inquit de dignitatum potentia diſeram? Que ſi improbiſſimum quendã ceciderint: non ne eoipſo non ſũt appetende? Vnde ibi bene ⁊ prolixe. Laudes enim humanas ꝓ nihilo reputabant: ⁊ laudari: per E
nitioſius eſtimabãt ꝙ̃ vituperari. Vt enim ait Au. gelius li. vi. Turpius dicebat Fauorinus exigue atq̀ȝ frigide laudari ꝙ̃ inſectanter ⁊ grauiter vituperari. Qui enim maledicit ⁊ vitupat: ꝙ̃to id acerbius facit. tanto pro iniquo ⁊ inimico habetur: ⁊ propterea fideȝ non capit. Sed qui infecũde laudat deſtitui a cauſa vr: ⁊ amicus quidem creditur eiꝰ quẽ laudat: ⁊ ei creditur.

¶ Capitulum quintum. De eoꝝ perfectione ⁊ paſſionũ internarũ edomatione.

Non ſolũ aũt fuit eoꝝ pfectio in predictis cõcupiſcentias carnis: ⁊ oculorum. ac vite ſuperbiam cohibẽdo: ſicut fieri poteſt abſq̀ȝ gratia

del: sed fuit eorum, perfectio i edo
matione passionum interiorū: ⁊
redactione sub lege rationis, ⁊ or
dinatione: semper intelligēdo vt
dictum est eo modo quo pnt si/
ne gratia cohiberi. vt enim habi
tum est supra animus sapientis
F non cedit passionibus ſm senten
tiam stoycorum: nō. ꝙ oio aufer
rant: sed ꝙ ordinate moderētur.
Et de hoc Au. gelius pulcre nar
rat lib. xx. ante fi. Herodes iquit
archicus consularis lacessitus a
quodam Stoyco tanq̄ nim⁹ sa/
pienter: ⁊ parū vtiliter dolorē fer
ret ex morte pueri quem amabat
dicebat: ꝙ nullus homo qui ſm
naturam sentiret ⁊ saperet: affec
tionibus quattuor carere ⁊ vaca
re omnio posset: atq̄ si posset vt
curis careret: non ex re illud me/
lius q̄m langueret aius ⁊ torperet
G Dicebatq̄. Sensus isti motusq̄
animi cum imoderatiores fiunt:
vitia sunt: ⁊ si omnino eos cōuel
lamus: periculū est necis. Mo
deratas ergo scire ⁊ considerare
purgandas dicebat: vsusq̄ est fa/
bula quadam: ꝙ homo rudis ex
vltima Barbaria colēdi insolēs
in terras cultiores venit: emitq̄
agrum aptum ad fructus. Cum/
q̄ videret: vicinum amputare su
pflua ex arborib⁹: quesiuissetq̄:
ad qd sic amputaret: cū alius di/
ceret: ꝙ sic fieret ager pur⁹: ⁊ ar/
H bor fecundior: ille accipiens secu
rim: adijt agrum: ⁊ omnes arbo
res detruncauit: credens hoc me
lius eē. Sic est inquit aperte ista
Apachis. i. passionum sectatores
se debent habere. vt non sint im/
moderate. Dum vō homies cu
piunt: vt omnino non sint: oibus
vehemētioris officijs animi am/
putatis: in corpore ignauie ⁊ qua
si eneruate vite consenescunt hec
ibi. Cui ꝯcordat Hiero. epistola
lxxxviij. Affectus inquit ⁊ pertur
bationes q̄diu in tabernaculo
corporis huius habitamus ⁊ fra
gili carne circundamur: modera
te regere possum⁹. amputare nō
possumus. Et ibidem. Philoso I
phorum snia est: moderatas esse
virtutes: excedentes autem mo/
dum atq̄ mensuram inter vitia
reputari. Unde ⁊ vnus de septem
sapientibus ait. Ne quid nimis.
Et Sen̄. bn̄ epistola. lxxvij. Ubi
querit. Nonne affligitur sapiens
in liberorū aut amicorum āmis/
sione? Et respōdet. eodē animo:
filiorum mortē expectat quo su
am. Non magis hanc timet q̄
illam dolet. Uirtutis enim conti/
nentia constat. Omnia eniz ope/
ra ei⁹ cum ipso concordant ⁊ cō
gruunt. Si aius quem excelsum
eē oportet: luctui aut desidio, sub
mittit: inhonesta ois trepidatio ⁊
sollicitudo est. Et querit vlterius
Quid ergo? Nōne aliquid simi K
le perturbationis, patiet? Non co
lor eius mutabit: vultus agitabit
artus refrigescet: ⁊ quicquid ali

ud non ex imperio animi.sed in/
consulto quodã impetu geritur.
Fateor sed mãebit sibi psuasio ea
dem. Nihil eorum malum esse
nec dignum ad quod mens sana
deficiat. Omnia que faciẽda sũt.
audacter ꝛ prompte facit. hec ibi
Cui concordat snia Stoicorum
de differentia inter animũ sapiẽ/
tis ꝛ stulti. De qua Aug.ix.de ci.
c.iiij. Ubi recitat dictam differen
tiã.ꝙ.s. animus stulti passionibꝰ
cedit: sapientis vo ñ. Et Señ.ibi
L põit exẽpluȝ bonũ vbi.s̃. ꝙ quẽ
admodum in corporibus langui
dis signa precurrunt: segnities q̃
dã inhermis: sine vllo labore las/
situdo: ossitatio: ꝛ terror mẽbra p̃
currens. Sic infirmus animus:
multo anteq̃ opprimatur malis
quatiẗ: presumit illa: ꝛ ante tp̃us
cadit. Non sic animus sapientis
Et de hoc ibi bene.

¶ Caplm̃ sextũ. De eorũ cõuer
satione ꝛ gestus maturitate.

De matura grauitate phi
losophorum in exteriori
gestu: pȝ ex dictꝭ. Socra
tes enim in eodem rigore vultus
se habuit vt dictum est. Plato/
nem commotum non vidit disci
pulus ab eo nutritus. Homie eiȝ
pacato: ꝛ moderato a perturba/
tione dictaruȝ passionũ: ꝛ mode
M ratur gestus exterior ꝛ maturaẗ.
Species enim corporis est simu
lacrum mentis: figuraq̃ ꝓbitaꝭ
Sicut ait Ambroxius.iij. de vir
ginitate loquens de beata vigine
Sicut enim vera philosophia q̃
est expultrix vitiorum: ꝛ magi/
stra morum: vt habitum est sup̃
modificat hominem interiorem:
sic veneranda maturitate ꝛ gra/
uitate maturat exteriorem. Ut eiȝ
dicit Poli.li.vij.c.xij. Hec phia
p̃cipit obseruari: vt quisq̃ in om
nibus fugiat notam: indicens ac
tioni rectitudinem: ne sit reprehẽ
sibilis: sermoni cautellam: ne sit
N cõtemptibilis habitui modestiã
ne sit notabilis. Ubi ꝛ arguit põ/
patice: ꝛ curiose: ac supflue se or/
nantes cultioribus vestimentis: ꝛ
ad speculum se ornantes: recitãs
dictum Flauiani. Quid viro cuȝ
speculo: nisi in eo casu: quo illud
Platonem gestasse testis ẽ Fla/
uianus: vt videret in eo q̃tuȝ in
se peregrinatio: studij feruor: ac ta
men temporis: processus etatis:
de naturali statu mutasset faciei
mũditio: que et bona ꝛ mala fi/
delissime protestatur? hoc idem
egit: vt seruaret ꝛ reuelaret natu/
ram: ne labore ꝛ dieta insueta cor
rumpereret. hec ibi. Ideo meri/
to discipuli ex conuictu ꝛ conuer
satione cum philosophis profece
runt; vt dictum est.s̃. Ut eniȝ di.
Señ.epl̃a.vj. Plus traxit turba
sapientum ex moribus Socratis
q̃ ex verbis.

¶ Caplm̃.septimũ. De eoruȝ se/
dula studiositate.

E sedula de philosopho
D rū studiositate: & incessa
bili: ac infatigabili eorū
sollicitudine: patet similiter ex di
ctis. de qua Valerius u libro. viij.
c. vij. dicit. ponens exēpla d mul
tis. Sicut d Demostene pictago
ra: Platone: Democrito: Car
nayde: De quibus dictum est. s.
Et de Anaxagora: qui studio ma
gno dr flagrasse. Qui cū ex diu
tina peregrinatione patriam re
petisset: possessiōesq3 desertas vi
disset: non essem inquit ego salu9
nisi ista perissēt: Quod dixit pre
amore studij. Ibidem etiam exē
plificat de studio Archimedis.
captis enim Syracusis Metel
lus machinationibus illius phi
losophi diu ac multum victoriā
suam inhibitam senserat: extre
ma tamen hominis prudētia de
lectatus edixit: vt capiti illius par
ceret: tantum glorie in Archime
de seruato qtum in oppssis Sy
racusis reponens. At his dū ocu
lis & aio in terrā difixis: formas
describit: militi: q predandi gra
tia domum irruperat: strictoq3
super caput gladio qs nam eēt q̄
renti propter nimiam cupiditatē
inuestigandi veri qd querebat:
nomen suū indicare non potuit.
Sed protracto manibus pulue
re: noli inquit obsecro istud. s. cir
Q culum deturpare. Et demū qua
si negligens imperij lictoris: ob
truncat9: sanguine suo: artis sue
liniamenta confudit. Quo acci
dit: vt propter idem studiū mo
do vite donaret: modo priuaret.
hec ibi. Ibidē exēplificat de So
crate q nonagesimū qrtū annū
agens librum nobilissimū com
posuit. Ex quo apparet etiam se
nescentibus membris: quali stu
dio: vite sue terminū clausit. Et
de Cleante: qui octuagesimū no R
num agens annum exactissime
subtilitatis volumen edidit. Et d
eodem. Ipsum enim adolescen
tem questū extrahentē: eoq3 ne
cessario tempore per inopiam su
stentantem diurno Crisippi pre
ceptis vacantem: eundem agen
tem centesimum annum attenta V
cura auditores suos erudientē
Multum ergo fuit feruidus ad
audiendum & docendum. Et ibi
dem exemplificat de Sophocle
q postq3 centesimū annū ageret
composuit illam nobilissimā fa
bulam: qua omnium poetarum
preripere gloriam potuit. Similr S
de Symonide poeta: qui octua
gesimo anno & docuisse carmina
& in eorum descendisse certamia
gloriat. Et ibidem de Solone: d
quo dictum est. s. Patet ergo fer
uor studij philosophorum: tam
in veritatem inquirendo: tam in
alios docēdo: q3 in volumia cō
ponendo. Unde de eorum studio
Hiero. epl'a. xxxiiij. Dicit q The T
mistocles cum expletis centūse
ptem annis moreret: dixisse fert:

ſe dolere: ꝙ tunc egrederet̃ ō vi/
ta qñ ſapere cepiſſet. Ibidē dicit
ꝙ Plato nonageſimo anno ſcri
bens mortuus eſt. Ibidē: ꝙ So
crates nonagintanouez anos in
docendi ſcribendiꝗꝫ dolore labo
reqꝫ compleuit. Ibidem: ꝙ So
phocles cum propter nimiā ſene
ctutem ⁊ rei familiaris negligen
tiam a filijs argueret̃: edidiſſe ſe
fabulam quam nuper ſcripſit re/
citauit iudicibus. ⁊ tantum ſpe/
ctamen in etate iam fracta dedit
vt ſeueritatem tribunalium in fa
uorem conuerteret. Ibidē ꝙ Ca
to cenſorinus diſertiſſimus ⁊ ſe/
V nex grecas literas diſcere nō eru
buit nec deſperauit. Ibidem: ꝙ
Homer⁹ refert: ꝙ ō lingua Ne
ſtoris iaz vetuli: ⁊ pene decrepiti
dulcior melle oratio fluxit. Et de
quibuſdam horum: ⁊ eorum ſtu
dijs. Tuli⁹. ō ſenectute. c. ſcũdo.
ſ. de Socrate: de Sophocle: de
Solone. De quo dicit. Solonez
gloriantez vidimus: g quottidie
aliquid adiſcentem dixit ſe ſenez
fieri. Ubi. ⁊ Tul. de ſe. Quid ego
inquit feci: qui grecas litteras ſe/
nex didici: quibus ſic auidus q̃ſi
diuturnam ſitim repellere cupiēs
De ſtudio Platōis Uale. vbi. ſ̃.
dicit: ꝙ altero ⁊ nonageſimo an
no decedēs: ſub capite Sophro/
niſmos habuiſſe fert̃. Sic nec ex
trema quidem eius hora a cogi/
tatiōe ſtudioſa vacua fuit. De ſtu
dijs quoqꝫ philoſophorum Hu

go primo didaſcolis vbi multos X
enumerat. Ubi ⁊ ait: ꝙ dialetica
inuenta eſt a Parmenide: q ciui
tates ⁊ cetus hominum fugiens:
in rupe conſedit: ſicqꝫ dyaleticaz
excogitauit: ⁊ rupis Parmeni/
dis dicta ē. Et ibi ō ſtudio Pla
tonis ⁊ aliorum philoſophorum
⁊ inuentorum ſingularum arciũ
bene. ¶ Item ſtudioſi fuerunt
philoſophi diligenti cura in ſuis
tractatibus quos compilabant:
ne quid vitioſum vel diminutuz
aut ſuperfluum inueniret̃ in ſuis
opuſculis: ⁊ vt diu opuſcula dura
rent in ſua auctoritate: vñ dictuz
eſt. ſ̃. de Uirgilio: ꝙ more vrſi fe
tum ſuum lambētis ⁊ ſic quaſi ef
figiantis dicta ſua ruminabat: re
tractabat: ⁊ formabat ad plenuz Y
⁊ Ual. li ij. c. vij. de Turipede rñ
dēte Alchipiadi poete: apud quē
cum quereret̃ ꝙ triduo nō vltra
tres verſus: maximo labore im/
pēſo predicere potuiſſet: atqꝫ is ſe
centum perfacile ſcripſiſſe gloria
ret̃. Sed hoc inquit ille intereſt:
ꝙ tui in triduũ tm̃modo: mei v̾o
in omne tempus ſufficiunt. Sic
qꝫ factum eſt. Exemplũ huius i
beato Aug. g ⁊ ſcripta ſua ſtudio
ſiſſime compoſuit. ⁊ humiliter ac
diligenter ꝙ retractanduz fuerat
retractauit. Et Au. geliuſ li. xviij.
de Uirgilio dicit: ꝙ cum morbo
oppreſſus: mortez aduentaſſe vi/
deret: orauit petijtqꝫ a ſuis amiciſ
ſimis: vt eneada que nundum

limasset aboleret. In his aũt in/
quit que videnẗ retractari: ⁊ corri
Z gi deber: ⁊ i his erat maxime lo
cus vbi loquiẗ de monte Ethna

¶ Et non solum erant studiosi
phi in predictis. sed etiam in co/
gnitione suiipsorum: ⁊ discussiõe
factorum ⁊ dictorum: vt dictũ est
s̃.de Pictagoreis.quorum mos
erat: vesperi qd quo die dixerint
egerintq̃ cõmemorari: prout di
cit Tuli⁹.de senectute. Et de hoc
Señ.bene.iij de ira ante fi.di.q̄
animus quottidie ad rõnem red
dendam euocãdus est. Faciebat
hoc Sixti⁹: vt consumato die: cũ
se ad nocturnam quieté recepis/
set: interrogabat animũ suũ. Qd
hodie malũ tuuz curasti? Cui vi
tio obstitisti? Qua pte melior es:
A desinet ira. ⁊ moderatior erit: q̄
sciet quottidie: sibi ad iudicem eẽ
veniendum. Quid pulchri⁹ hac
consuetudine excutiendi totã dié
Qualis ille somn⁹ post recogni/
tioné sui. Sequiẗ. Quã tranquil/
lus: q̃ altus: q̃ liber. Et p⁹ Utor
inquit Señ. hac potestate: ⁊ quot
tidie apud me cãm duco: cũ sub
latum est conspectui lumen con/
ticuit vxor: moris mei conscia: to
tum diez scrutor: facta dictaq̃ re
memoror: nihil mihi abscondo:
nihil pertranseo. Quare quicq̃
B ex erroribus meis timeã: cuz pos
sim dicere: vide ne id amplius fa
cias: imo tibi ignosco: h ibi. Bo/
num ergo est studium ⁊ salubre:
sic dicta ⁊ facta discutere. Unde ⁊
phia est suiipsius ab homine co/
gnitio. ait Isai. de difficillibus. ⁊
Alpharabius ibidem.

¶ Caplm̃. octauũ. De sermonũ
moderatione.

E perfectione phorũ
in sermonũ ⁊ verboruz
moderatione satis pz ex
dictis. Philosophus enim non
minus tacendo q̃ loquendo p/
batur. vt dictum est. s̃. Philoso
phia enim cõfert philosopho: vt C
sciat fabulari cũ omni homie. ait
Aristipp⁹ loquens de se: put dr̃
li. de deo Socratis.

¶ Capitulum nonũ. De discre/
tione philosophica in conuiuijs
humanis: ⁊ an philosophi debe/
ant interesse. conuiuijs sine phia
⁊ de lingue cohibitione.

Ualiter autez phia docet
loqui in sermonibus co
munibus: considerando
tempus loquendi: ⁊ personas in
ter quas loquenduum: ⁊ sermo/
nes proferendos eleganter inue/
stigaẗ primo Saturnal. c. i. Et p⁹
Ubi inquiriẗ: an philosophia de/
beat interesse conuiuantibus ⁊ con
uiuijs. Et arguit ibi q̄ nõ: qr ipsa
est tanq̃ censoria quedã: ⁊ vt ve
reconda materfamilias suis pe/
netralibus contineẗ: ne misceat se
libero. s. deo vini siue vino. Cui
tumultus familiares sunt: cũ etiã D
ipsa huiusmodi verecundie sit.
vt strepitum non modo verborũ
sed nec

ſed nec cogitationū in ſacrarium
ſue quietis admittat. ¶ Sed in
ꝯtriū arguit̄ ꝯſequenter: ꝙ ſi ſic
eſſꝫ etiā choros aliaꝝ matronaꝝ
ſcꝫ ſobrietatis: modeſtie: ⁊ pietatꝫ
a conuiuijs exularet. Item abſit
inqͣt a phīa q̄ i ſcolis ſuis tractat
de officijs conuiualibus: ipſa cō
uiuia reformidet: tāq̄ non poſſit
reb⁹ oñdere qͦ verbis ſolet docet̄.
his dictis: ſpecificat qual̄r loqui
decet in ꝯuiuio. Preterea inquit
eam ſcio obſeruaturā: vt ſecum
eſtimet pñtium ingenia ꝯuiuaꝝ
⁊ ſi plures ꝑitos: vl̄ ſaltē ſui ama
toris in cōuiuij ſocietate reperit:
ſermonē de ſe patiet̄ agitari. Cuꝫ
E verͦ plures ab inſtitutione diſcipli
ne alieni ſunt: diſſimulationē ſui
ſentiet: ⁊ patietur loq̄citatē maio
ri ꝑti amicitiorē ſonare: ne nobi
litas ſcilꝫ peritoꝝ a plebe tumul-
tuoſiore turbet̄: vbi ponit exēplū
ꝙ ſicut pauce mute littere diſpſe
ſunt inter multas vocales: que i
ſocietatē vocis facile māſueſcūt:
ita rariores imperiti gaudentes
conſortio peritoꝝ: aut cōſonāt ſi-
cut poſſunt: aut taliū reꝝ capiunt̄
auditu. Sequitur. Prima ergo
F eſtimatio erit: obſeruare ꝯuiuas:
deinde vbi locū ſibi patere vide
rit: non de ipſis ꝓfunditatis ſue
ſecretis inter pocula loquet̄: nec
nodoſas ⁊ anxias: ſed vtiles faci
leſq̄ qōnes mouebit. Et ibi. Si
non erūt mutua cōuiuia. cur ibi
ſermo nō ꝑmittit q̄ honeſt⁹ ꝑhi

betūr: maxime cū nō minus q̄
dulcedo vini ilarent verba con-
uiuia. Nihil inqͣt tam cognatum
phīe q̄ locis: ⁊ temporib⁹ apta-
re ſermones: ꝑſonaꝝ que ibi ade
runt eſtimatiōe notata. Alios. n. G
incitant: relata virtutū exempla:
alios beneficioꝝ: nōnullos mo-
deſtie. vt qui aliter agebant: ſepe
auditis talibus ad emendationē
venirent. Si autē vitijs irretitos
ꝯuiuijſ intereſſe ꝯtigerit: loquēdi
ordo fiet. phīa eniꝫ etiam nō ſen
tientem ſic aliqñ reprehendit: vt
reprehenſus ilaretur. hec ibi. Iō
dicit ibi ꝙ cōuiuiū Agathōis q
habuerit ſocraticos ⁊ phedros:
nullū verbū niſi phīcū habuerit
Alchiqui ⁊ Quidonis q̄ habue
rit Serpopam ⁊ poliphemū cy-
thara ſonantes: non habuit talia
verba. Qual̄r aūt loquēdū: ⁊ q̄ ⁊
a quibus interroganda: ibi elegā
ter proſequit̄. Ibi eniꝫ quis debꝫ
interrogare reſponſioni facilia: ⁊
que ſcit alium didiciſſe. Gaudet
enim quilibet: cū ꝓuocat̄ ad ſuaꝫ
doctrinam. Debet enim interro-
gari a militib⁹ de factis militari-
bus ⁊ fortib⁹: a religioſis de ceri
monijs ſuis: a peregrinis d̄ itine
rationib⁹: a ſenib⁹ de eis q̄ ad il-
los ſpectant. Huic enim etati eſt
loq̄citas familiarior. Et ſic de ali
is prout ibi proſequit̄. Cui cōcor
dat Poli. li. viij. c. ix. di. ꝙ phīa
que eſt vnicū deoꝝ mun⁹: ⁊ diſci
plina diſciplinaꝝ honoranda eſt

antiloqo. Ciuile q̃qȝ est: ⁊ sacris
K litteris consentaneū: aut omnino
silere in mensa vt audias ad ꝑfe
ctū: aut vnde proficiant alij: vel
sine culpa leteris: doctum ꝓferre
sermonē. Sūt enim nimis tristia
⁊ fere ciuilitatis ignarra: vbi cir-
ca voluptatem solus vēter imple
tur: aut vbi clamore ā serino: ⁊ in
eptis fabulis cōuiuia ꝑstrepunt.
hec ille. Sic.n.loq docet phia: ꝙ
sermones ꝓcogitat ⁊ examinat
prius in pectore q̃ȝ ꝓferat ore. ait
Au.gelius li.viij. Qui inqt sunt
leues faciles ⁊ importuni locuto
res: nullarꝫ rerū pondere innixi:
⁊ verbis humidis ⁊ lixantibꝰ de-
fluunt: eorꝫ orationē bñ estimatū
L est in ore nasci nō in pectore: lin-
guam aūt non debere liberā esse
nec vagam aiunt sapientes. sed
inuectam de pectore imo de cor-
de moueri: ⁊ q̃si gubernari ha-
benis. Ulixem enim virꝫ sapien
tem facundia preditū: vocē emit
tere non ex ore: sed ex pectore. s.
ꝙ non tam ad sensum habitūqȝ
vocis: q̃ȝ ad scientiarꝫ penitꝰ con
temptarꝫ altitudinē pertineret sci
licet aiūt. Petulantieqȝ v̇borȝ
M cohibentē volūt eē oppositū den
tium: ⁊ loquendi temeritas: non
tantum cordis custodia ⁊ vigilia
cohiberetur: sed ⁊ quibusdā qua
si excubijs ī ore positis sopiatur.
Et ibi bene de multorꝫ insolentia
īdisciplinata in loquendo vbi re
citat verba Tulij. q tam furiosȝ

q̃ȝ vel verborū sonitus in vanis
nulla subiecta sententia vel scien
tia. Et idē. Nūq̃ȝ tacet: quē mor-
bus loquendi tenet. Et Sciodus
ait: linguam non vulgandam sȝ
retondendam esse: proinde ⁊ eiꝰ
thesaurū esse in promerēdo gra-
tiam optimā: sed modesta pauca
⁊ modulata sint. Jteȝ inde sum- N
ptum est. Qui cū loqui non pos-
set scilicet sciendo: tacere non po
tuit. Ueteres enim hoīes in v̇ba
blarctiores. i. loq̃ces dixerunt. s.
sapientes. Et ibi bñ. Cui ꝯcordat
scriptura sacra Eccle.xx. Sapiēs
in verbis prodit seipsum. Et.xxi.
verba prudentum: statera pōde
rabuntur: in ore fatuorꝫ cor illo-
rum: ⁊ in corde sapientuȝ os eo-
ruȝ. Jdō sapientes faciunt se ama
biles: stulti odibiles in verbis su
is. Ecc.xx. Sapiens in verbis se
amabilem facit. Et ibi. Odibilis
est qui procax est ad loquenduȝ.

¶ Capl'm.x. de phica curialitate

X dictis pȝ: vrbana phi
c losophorum curialitas.
Nec mirꝫ. phia.n.est to O
tius vrbanitatis: ⁊ omniū agen-
dorꝫ magistra. Cuius est: eorꝫ q̄
in cōuiuijs sunt exercēda officia
dispensare. ait Poli. vbi. s̄. vnde
⁊ sapientes: de ꝯuiuijs in qbꝰ cu-
rialitas exigit ordinarūt: ꝓut ait
Au.geliꝰ li.xv. recitans v̇ba Ua-
ronis: qui diseruit de apto nume
ro conuiuarꝫ. Qui ⁊ ait: ꝯuiuarū
numerū incipere oportere a gra-

tiarum numero:⁊ pgredi ad nu
merum musaꝝ idest proficisci a
ribus ⁊ cōsistere in nouē:ne sint
pauciores ꝙ̄ tres nec plrues ꝙ̄
nouē. Non.n.conuenit eē mltos
P eo ꝙ turba plerūqꝫ est turbulēta
Et Rome qdem cōstat ⁊ etiam
Athenis:nunꝙ̄ plures cubant.
N Deinde ipm cōuiuiū constat ex
quattuor.s.Sibeli.i.pulchri ho/
múculi collecti:si locꝰ latꝰ:si tp̄s
vernū:si apparatus nō neglectꝰ
Sequit̃. Loq̄ces conuiuas nec
Q mutos legere oportet:q2 eloquē/
tia in foro:⁊ apd subsellia: silētiū
vo nō in conuiuio.sed in cubicu
lo.Sermones aūt illiꝰ temporis
sunt habendi nō de rebꝰ anxijs:
non tortuosis:sed ex quibus in/
genium venustiꝰ fiat: ⁊ ameniꝰ
⁊ cū quadā voluptate vtiles.hec
ibi.Urbane ergo ⁊ curialr̃ se in/
stituerūt philosophi.vnde mltuꝫ
detestabant̃ incurialitatē:vt patet
in illo philosopho:de quo Inno
centiꝰ li.de miseria hois dicit: ꝙ
cū qdam ph̄s in vili habitu non
posset ingredi palatium pncipis
O mutuauit habitū pulchrū:⁊ stati
admissus est. Et pcedēs an̄ pnci
pem:cepit osculari paliū suū ve/
R nerabiliter. Qd cū princeps mi
raret̃:rn̄dit. Honorantē me ho/
noro. Qd.n.virtꝰ non potuit:ve
stis obtinuit. O: vanitas vanita
tum:plus defertur vestibꝰ ꝙ̄ vir
tutibus:plus vestimento ꝙ̄ ho/
nestati.hec ibi. Quia.n.phi vir/
tutes pensabāt ⁊ honestatem:id
curialitate erant vrbani in oibꝰ.

¶ Capl'ꝫ vndecimū. De eorū p
fectione in virtutibus politicis.

v E perfectione aūt ph̄oꝝ
i vtutibꝰ politicis:mani/
festū est ex p̄dictis. Ipsi
enim magistri fuerūt vtutū ſm
Tuliū:vt dictum est.s. Fuerunt
prudentes in rebꝰ distinguendis
Hec est enim philosophia scilicꝫ
distinguere bōa a malis:put ait
Sen̄.epl'a.lxxviij. Itē fuerūt pru
dētes i rebꝰ extimādis ⁊ pēsādis
q2 vt ait sen̄.epl'a.lxix. Nemo eo S
rū quos diuitie honoresqꝫ in al/
tiori fastigio ponūt magnus est.
Quare ergo magnꝰ videt̃? Cum
basi sua illū metiris: magnꝰ po/
milio licet in monte constiterit.
Colosus magnitudinē seruabit:
etiam si steterit in puteo. Hoc la
boramus errore:ꝙ neminē esti/
mamꝰ ex equo. Cuꝫ volelis esti
mationē hominis inire:⁊ scire q̄
lis sit:nudū respice:pōat p̄rimo
niuꝫ:honores ⁊ alia fortune mē
datia. Corpus suum exuat:⁊ ani
mum intuere qualis sit ꝙ̄tusqꝫ.
Alieno an suo magnꝰ.⁊c. Et ibi T
Tunc est bonꝰ hō.s. si rō expli/
cata ē ⁊ recta:⁊ ad nature sue vo
luntatem acomodata.hec vocat̃
virtꝰ:hoc honestū ⁊ vnicuꝫ bo/
nū.hec ibi. Sed solus sapiēs scit
res estimare mō dicto. vnde ait
Sen̄.epl'a.lxxxix.vix.sapiēti no/
tum est: quāti res q̄ taxanda sit.

¶ Item q̄ prudētes fuerunt in consilijs dandis patet ex dictis. Prudentis.n.est bñ ꝯsiliari: et prudēs est cōsiliatiuꝰ ait Sapiēs phs ethi.vi. Et de his in comuniloquio. ¶ Item q̄ prudentes fuerunt in regendis populis: silr patet ex dictis: Sicut in Themistocle: q rñdit: se scire de republica pua: magnā facere. Et de hoc similiter i cōiloquio. ¶ De temperantia vo phoꝝ satis etiam pȝ ex supradictis. Cum enim ipsa sit: rōnis aduersus libidines: atq̄ alios nō rectos impetꝰ animi forma: τ moderata dñatio. prout dicit Tul. prima rhetorica lib.ij: planū est: qualr eam habuerunt ex vitis eoꝝ τ dictis: prout haberi potest absq̄ gratia gratum faciente. ¶ De iustitia vo eoꝝ que est habitus animi ꝓ cōi vtilitate seruata: suā vnicuiq̄ tribuens dignitatem: ꝓut dicit Tul. prima rethorica vbi.s̄. satis lucidū est consideranti predicta. ¶ De fortitudine quoq̄ eoꝛuȝ satis liquet ex dictis. Cum eniȝ foꝛtitudo sit considerata periculoꝛuȝ suceptio τ laboꝛuȝ firma perpessio: prout dicit Tul. vbi.s̄. satis patet q̄ virtuose se habuerūt in vtroq̄. Fuerunt enim fortes in agendis. qḋ patet in coꝝ studijs: τ sustinēdis periculis: de quibꝰ.s̄. Similr q̄ foꝛtes fuerunt in sustinendis cōtumelijs verboꝝ apparet ex antedictis. vnde τ de Aristide narrat Señ. ad Helbiā. Ducebat inqt athenis ad suppliciū Aristides: Cui cū quisq̄ occurreret: deijciebat oculos τ ingemiscebat: ꝙ nō tanq̄ in hoiem iustū: sed tanq̄ in ipsam iustitiam animaduerteretur. Inuentꝰ est tamē qui in facieȝ eiꝰ spueret. Poterat ob hoc moleste ferre: ꝙ sciebat nemineȝ id ausuꝝ purioꝝ. At ille abstersit faciem: τ subridens comitanti sibi magistratui ait. Admone istū: ne postea tā impꝛobe oscitet. hoc fuit: contumeliam ipsi contumelie facere. hec ibi.

¶ Capitulum duodecimuȝ. De eoꝛum patientia in exilij relegatione.

Item q̄ fortes fuerūt in exilijs: τ peregrinationibus ait Tul. v. tul. q. ante fi. In peregrinatione inquit nobilissimi phi etates suas cōsumpserunt: Xenocrates: Cato: Aristoteles: Theophꝛastus: Canaydes: τ alij innumerabiles: q solūȝ egressi: nūq̄ domū redierūt. Ad omnem rōnem theatri vox acomodari potest. pñia est vbicū q̄ bene est. vnde Socrates respondit: se esse mundanū.i. totiꝰ mūdi ciuem τ incolam. Et Fabricius animo equissimo Athenis exul: pbatus est. Cui tñ illud tps non accidisset: si legibꝰ Epicuri paruisset. Similiter Democritus fugit tyrannum. τ Corinthū foꝛtunas suas mutauit: filios

procreauit. Non enim stulte antepostuit exilij libertatē domestice fruituti. Et ibi bñ ō talib⁹. Desserebant enim secū bona sua scilz virtutes: iō nullū eis exiliuz erat graue. vnde Señ. ad Helbiam
A humile tuguriū virtutes recepit Ideo omnibus templis formosius erat: cum illic iustitia conspecta erat: continentia: pietas: prudentia: ꝛ sic de alijs. Nullus angustus locus: q harum virtutuz magnam turbam capit. Nulluz graue exilium in quolibet cū tali comitatu ire. Brut⁹ ait: se Marcellum vidisse Mitilenis exulātem: ꝛ q̄tū natura hominis pateretur beatissime viuentem: nec vnq̄ cupidiorem bonarū artiuz q̄ eo tpe: ꝛ adiecit visum sibi: se magis in exiliū ire q̄ sine illo rediturus esset: q̄ illū in exiliuz re-
B linqui. Senatusq̄ ꝓ eo rogauit ne exules essent si sine illo essent Patria enim carere nō est malum: q₂ forti animo omnis loc⁹ patria. Et ibi bene de hoc.

¶ Capitulum. xiij. De eorū patientia in iniuriarum ꝑpessione.

Similiter q̄ fortes fuerunt in sustinendis iniurijs corporuz ꝛ tormētis satis dictum est. vñ Tuli. vbi. s. de eorum patientia in tolerantia penarū corporaliū: vt cecitatis ꝛ hmōi: ait: q ꝓ Diodolus stoycus cecus multos annos vixit. cū in philosophia multo magis q̄ antea versaret. Cui cū libri per noctes ꝛ dies legerentur geometrie munus tuebat verbis precipiēs discentibus vnde quālibet lineaz
C scriberent. Ibidē. Asclipiadē ferunt non ignobilez phm rñdisse querenti: qd sibi attulisſz cecitas vt puero inquit vno essez comitatior. Ibidē de Democrito ꝑuato luminib⁹. de quo. s. Et de consimilibus ibi bene. Et ibi q̄ patienter sustinebant philosophi mortem Theodorus eim Lisimaco mortem minanti: magnū inquit effecisti: si Catharidis vim asse cut⁹ es. Qd ait deridēdo de morte patiēter sustinētib⁹: vt. s. dictū est. q̄ ꝓuide vo ꝛ q̄ animose q̄ si semp pati ad agēdū ꝛ sustinendū vtebant virtutib⁹: ait Seneca epistola. lxij. ponēs exemplūz de Sixtio: de quo. s. Sixtiuz inquit lege virū acrem ṽbis grecis romanis morib⁹ phantez. Monet ymago ab eo posita: vt quadrato agmie exercitū vbi hostis ab oī parte suspectus est pugne pa-
D ratuz inuenire scilicet ducē. Idē ingt sapiens facere debet: vt oēs virtutes suas vndiq̄ expandat: vt vbi infesti aliquid oriet: illic parata presidia sint: ꝛ ad nutum regētis sine tumultu respondeāt. Et hoc nob magis necc̄iuz: vt ibi q₂ illi sepe timuere: sine cā: tutissimūq̄ iter illis fuit qđ sepe suspectissimū erat. Sapiens autez ad dictum in cursum munit⁹ inten-

rus est:⁊ iteritus ꝯ pericula:⁊ in/
ter ipsa. Ob virtutũ ergo eminen
tiam:⁊ vtendi industriam fortes
fuerunt in predictis ait Au. geli⁹
li.xv.vtens verbis Pauerij phi
losophi. Oportet homines inqt
E esse prompto aio ad cauenda pe
ricula ad modum athletaruz:vt
illi ꝓiectis alte brachijs ꝯsulunt:
caput ⁊ os manib⁹ appositis q̃si
vallo ꝓmunt:⁊ membra omnia
vel ad tuendos ictus vel facien
dos scilicet ordinant. Ita prudẽ
tis animus erectus debet esse ar
duis septus solide:nunq̃ꝫ aciem
suam flectens:consilia cogitatio
nes ꝯ fortune verba ꝯtraqꝫ iniq̊
rum insidias quasi manus ⁊ bra
chia pretendens.hec ibi. Et idez
libro.xiiij.dicit:ꝙ fortitudo est ꝓ
bata:vt dicũt maiores scientia re
rum tolerandarũ. ⁊ non toleran
darum non excedens moduz ꝑ
imoderatam audatiam: nec defi
ciens per pene insensibilitatem.
vbi exemplificat de quodã: cui⁹
cum vulnera a medicis secaban
F tur:ridere solitus erat. In predi
ctis autem perfectionib⁹ que enu
merate sunt: vt patet considerãti
hõestas vite:⁊ veritas dũmodo
sint diuina gratia ⁊ recta intentio
ne ordinate consistunt.

¶ Capitulum.xiiij. De variatio
nis vel otij debito vsu.

n On solum aũt fuit perfe
ctio philosophica in ꝓdi
ctis cõtẽnendo mundia
lia.operando virtuosa sustinen/
do teribilia:⁊ sic de alijs: sed fuit
eorũ perfectio ociando virtuosa
ociositate:⁊ vacando vtili vaca/
tiõe. Quia vt ait Uale.libro. viij.
ociũ qd industrie ⁊ studio videt
contrariuz:precipue subuerti dz
non quo euanescit virtus sz quo
recreatur. Alterum enim inherti
bus vitandũ:alterum strenuis q̃
qꝫ interduz appetendũ: illis ne
ꝓpꝛiam vitam eneruem exigant:
his:vt tempestiua laboris remis
sione ad laborandũ vegetiores
G fiant.vbi exemplificat de Scipio
ne ⁊ Lelio qui actuose vite iter
exequebantur:⁊ tamen animi re
missioni communiter acquiescebãt
scilicet virtuose ociando. Unde ⁊
vagas vndas leguntur in littori
bus lectitasse quasi ludendo cuz
talibus. Et de Sceuola q pila lu
sisse dicitur:⁊ alee:⁊ calculis iter/
dum vacasse:cũ bene ⁊ diu iura
ciuium:⁊ deorum cerimonias or
dinasset. vt enim in rebus serijs
Sceuolam: ita in scenis lusibus
hominem agebat. Quem reruz
H natura patientez cõtinui laboris
esse non sinit. Et ibi de Socrate
cui nulla pars sapientie obscura
fuit:qui tamen non erubuit:cuz
interposita harũdine crurib⁹:cũ
paruulis filiolis ludens a Xanti
pe risus est. Sic philosophi vaca
bant:⁊ talib⁹ se solatijs recreabãt
vt ad opera virtuosa vegetiores
essent:vt dictũ est. Unde Sene.

de beatá vita ante fi. alt Ocium phi
losophorum: maius fuit q̃ labor
multorum. Et exemplificat di. q
tria sunt genera vite. vnum volu
ptati vacat: alterum contemplatiói
I terciũ actiói. Et ibi bene de hoc
Natura inquit me vtrũq; facere
iubet: ⁊ agere: ⁊ contemplationi va
care. Cui concordat Aug. de ve
ra religione. c. v. di. q duplex est
ociũ. s. desidie ⁊ virtutis. Et Hie
ro. contra Iouiñ. Sapiens nunq̃ so
lus esse potest. habet secũ omnes
qui sunt ⁊ fuerunt boni: ⁊ animũ
liberũ: ⁊ quocũq; vult transfert:
⁊ quod corpore non potest: cogi
tatione cóplectitur: ⁊ vbi homi
num inopia fuerit: loquitur cum
deo. Et nunq̃ solus erit. Ideo di
K cit Ambro. iij. de offi. post princi
piũ: vbi ait: q Scipio nó sciuit
solus esse: cum solus esset. Imo
Moyses cum taceret clamabat
cum ociosus staret precabat. Añ
in silentio loquebatur. ⁊ ocio ope
rabantr. Exo. ix. Quid clamas
ad me. ⁊c. Consimiliter de Sci
pione loquitur Tulius. iij. de offi.
Qualiter autem debet homo va
care in ocio predicto Señ. episto
la. lxxi. dicit. Absconde te in ocio
sed ⁊ ipsum ociũ absconde. Se
quitur. Ocio gloriari iners am
L bitio est. Et post. Optimum est:
non iactare ocium suum. Iactan
di genus est nimis latere: ⁊ aspe
ctui hominuʒ secedere. ⁊ demuʒ
cũ secesserit. Non est agédũ hoc
vt de te homines loquantur sed
vt ipse tecũ loquaris. Quid au
tem loquaris: quod homines de
aliis libentissime faciũt: de te apd
te male estima. Id maxie tractes
quod in te esse infirmissimuʒ sen
ties. habet quisq; corporis sui vi
tia. Quid aũt in ocio facio? vlcus
meũ curo. Et ibi bene de pdicto M
otio: ⁊ de agendis in tali ocio. qa
otians sic debet secuʒ loqui: suas
ifirmitates meditari: suas passio
nes curare. Et qr otium sine lris
mors: vt ait Idem epla. lxxxviij.
sedule studio vacare debʒ homo
⁊ intendere.

¶ Sexta pars. De tribus sectis principalibus philosophorum.

¶ Capitulum primum. De illis in cómuni.

Abitis supradictis de
vita philosophoꝝ illu
b strium. ⁊ exemplis ac
dictis eorum in cói:
sequitur de sectis illoꝝ
Fuerunt autem famose. s. Secta
peripatethicorum: quaʒ condidit
aristoteles vt dictuʒ est. ait tamẽ
Hugo: pari eniʒ circũ: vel de qsi
erga: vel deãbulantes: qr Aristo
teles eorum auctor deambulans
disputare solitus erat: vel qr am N
bulabant de scola ad scolã dispu
tantes. De stoycis ait Hugo: q
stoyci grece: latine dicitur porta.
Et fuit Athenis: in qua picta erát
gesta sapientum: ⁊ fortium viro
rum. In hac sapientes phantur

ideo stoyci dicti. De epicurris ait idem: q̄ fuit quoddam gen⁹ phi losophorum sic dictorum: q: curā super cutem corporis gerebant. Dicebant enim: voluptatem esse summū bonum: ignorantes aliā voluptatē: ab epi quod est supra hec ille. vt enim ait Poli. li. vij. c. viij. Storcus vt rerum cōtemptuȝ doceat: in mortis meditatione versatur: peripatethic⁹ in acqsitione veri: in voluptatibus epicurus. Qui licet ad vnū tendant varias tñ sententias: quasi vias beatitudinis auditoribus aperiunt. Hec ibi. De hoc Aug. ep̃la xxxviij. ad Dioscoruȝ: loquēs de philosophis diuersis: quorū quidaȝ ponebant in animo summū bonum: ⁊ inter hos qui hoc sen/serunt stoyci preualuerunt. Qui tamē naturalib⁹ corpora omnia esse arbitrantes: magis a carne q̄ȝ a corpore animuȝ auertere potuerunt. Inter eos autem q fruēdum deo: a quo nos ⁊ oīa facta sunt: atq; summum bonum no/strū esse dicunt: errauerunt Platonici idēq; Achademici quod Platonici: docet auditorum successio. Inter eos vō qui in cor/pore summum bonum cōstituūt epycurri: qui ⁊ carnalium seditiosorum turbas concitant: ⁊ apud indoctam multitudinem: excellētiori auctoritate viguerunt. Et de his sectis Seneca epistola. xci. Aspice inquit q̄ȝ dissimilia hominum studia sūt. Nā modo Stoycum faciunt: virtutem solam p/bantem: ⁊ voluptatem refutantē modo Epycurū laudanteȝ statū quiete ciuitatis: ⁊ inter conuiuia cantusq; vitaȝ exigentis: modo perypatethycū: bonoruȝ genera inducēteȝ: modo Achademicū omnia incerta dicenteȝ. hec ibi. Ex quibus patent predictoꝝ opiniones. Et de his Aulus gelius libro. iiij. recitans sententias di/uersorum. Epicurus inquit voluptatem putauit summum bonuȝ Aristenes Socraticus summuȝ malum. Spegippus atq; vetus Achademia. voluptatem ⁊ do/lorem duo mala esse dicunt: ⁊ opposita inter se: bonum autem eē quod vtriusq; medium foret. ze/no autem: voluptatem posuit eē indifferentem.

¶ Capitulum secundum. De peripatethicis.

D E Peripatethicis pau/ca leguntur in libris antiquis: nisi que dicta sunt Ipsi enim laudabant iraȝ quasi cotem fortitudinis: quia acuit fortitudinem: ait Tuli⁹. iiij. tus. q. Ex quo patet: q̄ erant animosi ⁊ cordati ad disputandum: Deambu/lantes eniȝ disputabant: vt dictū est. Unde Aristoteles princeps ⁊ magister eorum ait: nulluȝ ingenium magnum esse anteq̄ȝ ha/beat aliquid annexuȝ de furia: p ut dicit Señ. d̄ tranquillitate an/i

mlante ff.
¶ Capitulũ tertiũ. de Stoycis ꝛ eorũ opinionibꝰ.

Stoycorũ aũt principes fuerũt Zenon ꝛ Crispus vt ait Au. geliꝰ ꝛ recitat Aug. ix. de ci. c. iiij. ꝛ vt di. Señ. ad Helbiā a zenone incepit rigida ꝛ virilis Stoycorũ sapientia. Apud istos dolor dicebat indifferens: non malũ: ꝛ ꝙ passiones non cadunt in sapiente: ita ꝙ sapientis aius cedat eis. vt habituz est. s. ab Au. gelio. ꝛ Aug. ꝛ cum dolorībꝰ cõgrediebant: sicut exemplificatũ est supra de Stoyco pugnante cum dolore. Hi eni inquirebant vnde verba sint dicta. ait Tul. i. de offi. c. viij. Et eoꝝ conclusio erat sũmũ bonũ congruere nature: vel cõgruenter viuere nature: ait. idē. iij. de offi. c. i. ꝛ hi dicebant sapientes eē amicos sapientibus: ꝛ nihil esse amabilius virtute: ait Tul. i. de nā deorũ aũ fi. Dicebantq; oēs inscipiētes insanire. Ait idez. iiij. tu. q.
¶ Capitulum quartũ. De Achademicis ꝛ eorum opinione: ac reprobatione.

Chademici vo dicti sũt ab Achadēia vñ Plato oriundus fuit. Qui ꝛ eũ locum: studendi vsu. ꝛ discipulorum frequentia: morũq; suorum celebritate fecit insignem. Et iõ illum pretulit. vt ad incutiendũ timorē quo vitia reprimerentur ꝛ agnita cognitione sui modestia seruaret. Maxime aũt visus est ydoneus: qꝛ ex frequēti terremotu sepe collidit. Timor eniz sicut modestie cognatus est: ita familiaris est sapienti. qꝛ. s. mentē cõponit ꝛ humiliat: ait Poli. li. vij. c. iij. Hi vitantes precipitiũ falsitatis fere de singulis dubitāt. Quorum iuuat opinionem nõ modo ꝙ Heraclytes ꝛ Scithio qui ad eos. s. transierũt: sed ꝛ alij plures vt subdit ibi. Sed ꝙ ineptuz est ꝛ improbabile fluctuare in singulis: ꝛ nullius rei habere certitudinem: ꝛ ꝙ alienum a fide ꝛ sciētia: satis sufficienter ꝓbat ibi. Sicut dubitare an contraria sint simul in eodem: cum id nõ sit possibile ɓm idem. Itē vt dr ibi: hõ prestat aīalibꝰ eo ꝙ viget rõne ꝛ intelligentia. Nam in sensibꝰ: ꝛ eorum operationibꝰ bestie ꝓcellunt. Sicut linx in visu: vultur ꝛ canis in odoratu: sus in auditu: symia in gustu. aranea ītactu. Si ergo homo non discernit ratiõe certitudinaliter: nec multũ sapit: vr esse brutalior brutis: sic in sensibꝰ eminētibꝰ ¶ Itē sič notio dr ab eo qđ ē notũ: sic rõ ab eo qđ ē ratũ denomiatur grāmatice. Ille vo cui nihil ē. ratuz certũ nec firmum vr ratione carere. ¶ Itez vr: ꝙ tali nihil afferat phia ꝛ studiũ qui semper fluctuat opinionibꝰ. ꝛ cui lux sapientie certũ aliqd non oñdit: ꝛ cui nihil rõ per

suadet: Et de his ibi bene. Et cō tra hos Aug. fecit libros Achade
A micos. Licet eniz multa sint du bitabilia sapienti. ⁊ licet dubitare de singulis non sit inutile: ponē do. s. rationes ad vtrāqꝫ partez tamen fluctuare in oibus videt esse dissonum rationi ⁊ phie vt di ctum est.

¶ Capitulum quintum De epy curo ⁊ varijs eius dictis atqꝫ sen tentijs.

Epycuri vo dicti sūt ab epycuro: De quo Au. ge lius li. xiiij. di. ꝙ Epycu rus Atheniensis ⁊ zenon Scit thiēsis: philosophi celebres erāt. Iste posuit voluptatē esse sūmuz bonum: ꝓut dicit Au. ge. ⁊ posu it duo esse bona: corpus sine do lore: ⁊ aium sine perturbatione:
B Sen̄. epistola. lxix. Ubi ēt subdit. Athilus stoycus dicere solebat. Malo me in castris suis fortūa habeat q̄ʒ in delitijs. Torqueor: sed fortiter: bene est: Audi epycu rum. Dicet ⁊ dulce est. s. ⁊ bene ē Taz seuere ergo rei ⁊ honeste no men impositū q̄ʒ molli. Fuerūt tn̄ aliq interpretantes opinionez epycuri in melius: dicentes: ꝙ n̄ intēdebat de voluptate que est in carnalibus: sʒ de voluptate mē tis. Un̄ Poli. vbi. s̄. c. xv. dicit. Cum sint tres secte phantiū que ⁊ ipse scindunt in multas sectas: omnes tn̄ lʒ dissimiliter laborāt ad assequendū finē quem statu unt. Siquidem Epycurus ⁊ to tus grex sodalium eius vitā bea tam asserit que tāta semper iocū ditate letat: vt tristicie aut pertur bationis non interueniat vel te nuis motus. Uera quidē diffini tio est ⁊ qua nihil pōt esse iocūdi us Ab ea tn̄ plebs que eā sequit defflexit in voluptates reputans se earum vsu beatissimā esse futu ram Mihi autem ꝑsuaderi ne quit. hoc aliquē hausisse de fonte socratico. Sed quia facile est: au re vel ore insipientuū dicta optia deprauari: ad compendiū imun ditie redacta sunt: que virtutis d̄ buere esse instrumentū. Caro q dem optima est non homo cor datus: ꝙ amore iocisqꝫ nihil eē iocūdius: nihil suauiꝰ parascitica vita: aut eorū qui epulant quotti die splendide ⁊c. hec ibi. Quali tercūqꝫ vo fiat: nihil turpiꝰ opi nione ponente voluptatē sūmuz bonū esse: nihilqꝫ magis alienuz a phia: cum illa sit tetrū qd ⁊ res turpis s̄m phos: vt dictū est sup̄ Unde ē preceptū vtilissimū Ari stotelis: vt voluptates abeuntes consideremus: quas quidē ondē do inuit. Fossas eni pniecꝫ ple nas ais nostris subicit: quominꝰ cupide appetant ait Ual. li. viij. ⁊ de hoc Sen̄. de constantia sapiē tis loquens d̄ opinionibus Stoy corum: ⁊ epycureoꝝ: Epycurus inquit: quē vos patronū inhertie sumitis: putantes mollia ⁊ deli

tiosa precipere ⁊ ad voluptatē du
centia in quē sapientis fortuna in
E ternenit. Sequit. Qđ si Epycur⁹
quoq̄ qui corpori plurimū idul-
sit aduersus incurias insurgit qđ
dam apud nos incredibile vide-
ri pōt. Ille ait. iniurias esse tolle-
rabiles sapienti: vos. s. Stoyci di
citis iniurias non esse. hec ibi. Et
ep̄la. lxxix. Egregie vř mihi dixis
se Epycurus: q peccare se nescit
corrigi non vult: deprehendas te
oportet anteq̄ emendes. Ep̄la.
lxix. Apud Epycuruz duo bona
corpus sine dolore: aius sine per
F turbatione. hec bona non crescūt
q: plena sunt. Quō enim crescit
quod plenū est Dolore caret cor
pus. Quid ad hanc indolentiaz
accidere pōt? Aius constat sibi ⁊
placidus est. Quid ad hanc tran
quilitatē accidere pōt? Seqt Bo
num absolutū humane nature ē
corporis ⁊ animi pace contētum
esse. Et ibi bene de hoc: Ex qbus
dam itaq̄ dict̄ epycuri vř loq de
voluptate. i. perfecta iocunditate
sicut dictū est a Policrato. Vñ
Señ. ep̄la. ij. Hodiernū hoc est.
qđ apud Epycurū nact⁹ sū. Ho-
G nesta inquit res est leta pauptas.
Illa vō non est paupertas: si leta
non est. Qui cum paupertate be
ne cōuenit diues est. Nō qui pa
ruz habet: sed qui plus cupit pau
per est. Et hoc est bñ dictū ⁊ phi
losophice. Similiter in multis su
is epistolis recitat bene dicta ab

illo. Ex alijs aūt dict̄ Epycuri vř
loq đ voluptate corporali: ob qđ
eius opinio a ph̄is reprobat. ait
Tul. iij. đ offi. in fi. di. q̄ etiā Ari
stippus ⁊ alij voluptatē bonū po
suerunt: ⁊ Epycurus eius auditor
auctorq̄ snie fuit quā ꝑprobat ibi
eo q̄ politice v̄tutes expugnant
voluptatē. Nā temperantia ē ini
mica voluptatū: ⁊ sic đ alijs: pro
ut ibi bene prosequit. Unde Val. H
li. iiij. c. iij. di. q̄ legat⁹ quidam ad
Pirrū missus: cū audisset quen
daz Atheniensē suadentē: ne qđ
aliud homines q̄ causa volupta
tis facere vellent: ꝑ monstro: eā
vocem accepit. Sequit. Pyrro
⁊ Samnitibus hāc sapiam dep-
catus est. Licet enim Athene do I
ctrina sua glorientur: vir tamen
prudens: Fabritij detestationem
q̄ Epicurri maluit precepta. Qđ
euent⁹ quoq̄ indicauit. Nā vrbs
cum voluptati plurimū tribuit:
imperium maximū amisit. hec ibi
⁊ Señ. iiij. de benefi. c. ij. Nobis
pugna est cū Epycureorum deli-
cata ⁊ vmbratica turba in cōui-
uio suo ph̄antiū: apud quos vir- K
tus voluptatū ministra est. Illis
paret: illis seruit: illas. s. se videt.
hec ibi. Ex varijs ergo dictis vř
sicut vnus concionator aliqua di
cere ph̄ica: Et in laudē virtut̄. ali
qua vō quasi ex opinione vulgi:
⁊ in cōmendationē voluptat̄: vt
dictū est a Policrato: ⁊ sic p3 de
Illustribus ph̄is ⁊ sectis princi-

palibus apud eos.
¶ Septia ps ꝺ artib' liberalib'.
¶ Capitulum primum. De ea//
rum vtilitate: ⁊ ꝙ̃tum conferunt
ad phiaȝ q̄ ordinātur ad mores.
T qꝛ: que dicta sūt vi
dentur cōuenire mo
rali philosophie tm̄:
posset videri alicui:
phiā rōnalē ⁊ natura
lem non esse .s. necessarias ⁊ vti
les ac preambulas ad philosophi
am moralem. Sicut bene pro//
sequit Seneca. epl'a xcij. Loquēs de
liberalibus studijs inquirēdo an
faciant virum bonū: ⁊ obiciēs ꝙ
grāmatica circa curas sermonuȝ
versat: sed quid horū de quibus
L determinat ad virtutē viam ster/
nit: qd ex his metum demit:, cu/
piditatē eximit: libidinem frenat.
⁊ sic prosequit de geometria: mu
sica: ⁊ astrologia qd conferant. s.
ad virtutem. Quare ergo inquit
liberalib' studijs filios erudim'
Et rn̄det: ꝙ ideo: nō qꝛ virtutem
dare possunt: sed qꝛ animum ad
capiendam virtutē parāt: quem/
admodū prima illa vt antiq vo/
cabant litteratura: per quā littera
rum elementa pueris traduntur
non docet liberales artes: sȝ mox
precipientis locum parat. Sic li
berales artes non perducūt aiuȝ
M ad virtutē: sed expediunt. Unde
⁊ ibi distinguit quattuor gn̄a arti
um. Sunt enim vulgares q̄ ma
nu opificum constant. Ludicre
pueriles: ⁊ liberales vt dictuȝ est
Ideo ps phie nālis: alia moralis
alia rationalis: ait ibi: Ubi bene
de hoc.
¶ Capitulum secundum. De co
aptatione septem liberaliuȝ artiū
septem planetis.
E philosophia rationali
⁊ eius partibus dn̄ Ale/
xāder necꝭ li. ꝺ naturis
rerum di. ꝙ sicut mundū illumi/
nant septem planete: sic oēm sci/
entiam septem artes. Lune eni
terris vicine comparat grāmati/
ca: primos vēdicās limites. So/
li qui ꝺm quosdam secundum lo
cum tenet comparatur dyaletica
Mercurio: q ⁊ deus eloquentie
dicebat rhetorica. veneri q̄ ē as/
pectu gratissima: arismetrica: ob
sui venustatem ⁊ subtilitatem in
numeris ꝓportionandis. Mar
tē respicit musica: non solū huma N
na ⁊ mundana: sed instrumenta
lis. qꝛ musicorum instrumentoꝝ
sicut tubarū ⁊ huiusmodi cōcen
tus incitat hoies ad bellum. Io/
ui appropriat geometria q̄ circa
magnitudineȝ imobilē i mēsuris
ꝟsat. Saturno q ē supior i astro/
nomia q circa magnitudinē mo
bileȝ ⁊ cursus astroꝝ ꝟsat. h ibi:
Ut ergo planete mundū ill᷒iāt
sic predicte artes.
¶ Capl'm tertiū. De grāmatica:
q̄liter pōt ordinari ad virtuteȝ: ⁊
ad eius opera.

His tñ artib⁹ ꝓt veruſ vti
h phs ad moꝛuʒ coꝛrectio
nem Vñ ait ibidẽ. Quid
ꝓdeſt vitare vitia in vocibus: ⁊
incurrere in moꝛibus oꝛnate lo/
qui: ⁊ inoꝛnate viuere. Nunꝗ
nomen dyalectici mereť qui falſa
ꝓponit: ea.ſ. diligẽdo. Ille ergo
bonus eſt grãmaticus ſpũaliter
⁊ finaliter: q geſta ſua qbus qua
ſi loquiť hominib⁹ congrue com
O ponit. Grãmatica eni eſt ſcientia
cõgrue loquendi: ⁊ cauẽdi incõ/
gruitatẽ in loquẽdo: ait. Hugo di
daſcoľ. lib.i. Grãmatica grãma
grece: littera latine. Inde grãma
tica.i. litteralis ſcia: ſumendo lar
ge litteralem: pꝛout continet litte
ras ⁊ dictiones. Sed non ſolũ lo
quitur homo verbis vocalibus:
ſed geſtis coꝛpoꝛalibus. ait Aug.
viij. confeſ. ante. fi. Plus inqt al
loquebanť animũ meũ frons: ge
ne: oculi: coloꝛ: modus vocis ꝗ
verba q̃ ſonabant. Ecc. xix. Ami
ctus coꝛpoꝛis: riſus dentiũ. ⁊ in/
ceſſus hoïs enuntiant de homie.
Ideo Gregoꝛi⁹. paſtoraľ. ij. c. xli.
Plus debet pꝛedicatoꝛ actibus
ꝗ vocib⁹ reſonare. Ille ergo qui
⁊ ſenſus ſuos: actus ⁊ geſt⁹ debi
P ta congruitate componit: deuitã/
do ꝯtrium: ⁊ alloquiť hoïes ꝯgru
enter: ſine vlla incongruitate: bo
nus grãmaticus eſt. Congruum
enim idẽ eſt quod conueniẽs ait
Pap. Qui alter facit: ad moduʒ
barbariſmi ⁊ aliarum figuraruʒ
in geſtis ſuis vitia oſtendit. Vñ ⁊ Q
multi plus timent facere barba/
riſmum in ſermone: ꝗ vitij de/
ordinationeʒ in vite qualitate: ait
Auguſtinus.i. confeſſionum lo/
quens de hominibus peruerſis:
qui magis timent facere barba/
riſmos ꝗ libidines. Et ibi ait de
ſe loquens. Magis timebam fa
cere barbariſmũ: ꝗ non facienti
bus inuidere: Ideo dicebat apľs
diſcipulis ſuis. ij. coꝛ. iij. Epiſtola
chꝛiſti. eſtis miniſtrata a nobis ⁊
ſcripta non atramento ſed ſpiri/
tu dei

¶ Caplm quartũ. de logica qua
liter adaptatur.

Tem ille bonus eſt dya/
i leticus qui diſcernit veꝝ
a falſo. Dyaletica eniʒ eſt
ars diſcernendi veruʒ a falſo. ait R
Hugo vbi.ſ. Veritas autem eſt
quadruplex. Cogitationis: Volũ
tatis. Enuntiationis: Actiõis: ꝓ
ut di. Anſel. de veritate. Qui has
igiť veritates diſcernit a contrari
is falſitatibus: adherens veritati
⁊ expugnans in ſe ⁊ in alijs falſi
tateʒ: bonus dyaleticus eſt. Ecc.
xxxvi. Ante omnia verbũ verax
pꝛecedat te. Et de eo verificať il/
lud Malachie. ij. Lex veritatis
in oꝛe eius. Et didicit ab illo ma
giſtro qui docet veritatem. Qui
õo veritatem ocultat hypocritali
apparentia: ſophiſta eſt. Falſitas S
enim eſt qua putať eſſe quod nõ
eſt: ait Auguſti. vij. confeſ. Et fal

ſum eſt ſignificatio rei non ita ſe
habētis ꝑmo ꝺ doctrina xpiana
c.vij.hypocrita enim:eſt ſathani
cus ſophiſta habens defficiētiaꝫ
⁊ oſtendens apparentiā.Eſt eniꝫ
hypochrita ſubtilis igenij.Duo i
tendit.ſ.ocultare quod eſt:⁊ oſtē
dere quod non eſt.Ideo odibilis
T deo:ait Greg:mor.xxvi.Ecc.xx
xvij.Qui ſophiſtice loquit̃ odibil̃
eſt.Habet eniꝫ fallatias intra dē
tes ⁊ extra.Decipit eni tā in re ꝙ
in ſermone.

℄ Capl̃m quintū.De Rhetori
ca qualiter adaptat̃.

c Um rhetorica vo ſit ſci
entia apte dicendi de cā
propoſita ad perſuaſio
nē:prout dicit Alpharabiꝰ.Ora
toris enim eſt:loqui apte:diſtin
cte:ornate:ait Tul.i.de offi.c.i.
Ille eſt bonus rhetor qui virtuo
ſis exemplis:⁊ bonis operibꝰ al
loquit̃ homines:⁊ perſuadet eis
V de veritate credenda.Unde ⁊ ſā
cti dicunt̃ libri:ait.Grego.mor.
xxiiij.poſt principium.Uiua eniꝫ
lectio eſt vita ſanctorū.Apoc.xx.
Libri aperti ſunt.vel bonus rhe
tor ſiue orator eſt:qui in oratiōe
alloquitur deum efficaciter:⁊ fle
ctit ipſum iudicem ad miſericor
diam.Unde Ethnicus ait:Flectit̃
iratus voce rogante deus.Ideo
ꝓpheta orans in pſal.ad moduꝫ
oratoris aliqn̄ captat beniuolen
X tiam iudicis aliquando:explicat
nequitiam aduerſantis:aliquan
do deficientiaꝫ ſui orantis:vt fle
ctat iudicem ad mīam:ait Hu
go de ſtudio orandi.

℄ Capl̃m ſextū.De geometria
⁊ eius adaptatione.

i Tem:cum geometria ſit
diſciplina mēſurādi ma
gnitudinem:⁊ eius diffe
rentias ille eſt bonus geometra.
qui nouit ſuipſius menſuram ⁊
ſe menſurare:ait Sen̄.epl̃a ꝑdi
cta:Scis rotunda metiri ⁊c.Se
quit̃.Si artifex es:metire animū Y
dic ꝙ magnus ſit:ꝙ puſillus ſit
Scis que recta ſit linea.Quid ti
bi prodeſt:ſi quod in vita rectuꝫ
ſit ignores?Et ibi bene de hoc.
Unde inſipiēs eſt qui ignorat ſui
ꝙntitatem prout dr̃ in prologo
Almageſtri.Iō.ij.cor.iiij.Ipſi i
nob noſipſos metiētes.Iob.xx
xviij.Quis poſuit menſuras eiꝰ
ſi noſti?Ubi mor.xxiiij.bene de
hoc.Debet enim anima ſe men
ſurare ꝙ alta ſit:in dei dilectione
feruida:ꝙ lata:in charitate pro
ximi beniuola:ꝙ longa:in cele
ſtium appetitione deuota:ꝙ pro
funda:in hūilitate perfecta.Eph.
iiij.Ut poſitis cōprehendere cuꝫ
omnibꝰ ſanctiſ que ſit latitudo ⁊c.
Anime enim menſura eſt ſꝫ mē Z
ſuram charitatis.Que enim ma
gnam habet charitatem:magna
eſt:que paruam:parua:que nul
lam:nulla.i.cor.xiij.Si charita
tē non habuero:nihil ſum.prout
ait Ber.ſup Cant.Omel.xxvij.

¶ Capl'z sextũ. De Astronomia ⁊ eius adaptatione.

A Stronomia ꝟo est de lege astrorũ. Norma eni lex: ⁊ logos sermo: Ait Hugo in Didascolis. Unde disserit de conuersione celi: ⁊ regione circulis: ortu: ⁊ occasu syderum: ait idem. Astrologia ꝟo considerat de lege astrorum: ſm. s. natiuitatis ⁊ mortis. et quorumlibet aliorũ obseruantiam: ait ibi. Sz cum anima sancta sit celum: ⁊ sol sit intellectus vel iustitia: luna fides ⁊ continentia: stelle virtutes ꝑut dicit. Ber. sup cant. Omel. xxvij. Ille bonus est astronom⁹ qui in predictorum consideratione versatur. Unde Aug. iiij. de trinitate in principio. Laudabilior est animus: cui nota est infirmitas sua: quam qui ea nõ respecta vias syderum scrutatur etiam cognosciturus eas: aut qui iã cognitas tenet. ⁊c. Et Señ. vbi. s. Venio nunc ad illum q celestiũ noticia gloriatur: frigida sese Saturni stella receptet. Sequit. Quid prodest. s. equum regere ⁊ cursũ eius freno temperare ⁊ affectib⁹ effrenatissimis atrahi? Quid prodest multos vincere luctatiõe vł cursu ⁊ ab iracundia vinci?

¶ Capl'm octauũ. De Arismetica: ⁊ adaptatione sua.

I Tem cuz Arismetica sit scientia de numeris ⁊ ei⁹ differentijs: Ille bonus est arismetricus: q studet ad diuina taléta accepta numeranda: ⁊ lucra ex eis reportanda: Ad diuina beneficia consideranda: ⁊ debita officia reddenda. Qui recogitat annorũ suorũ curricula in amaritudine anime. Ecc. xliij. Datum ⁊ acceptum omne describe. Itez qui pensat aduersariorum hostilia agmina: ⁊ ad obuiandum sua modica merita: ⁊ virium suarũ infirma. Luc. xiiij. Qui rex itur⁹ cõmittere bellum. ⁊c. Nonne sedens prius computat: si cum decem milibus potest occurrere illi qui cum viginti milibus venit ad se.? Nec enim numerare ⁊ pẽsare vtilius est q̃ in numeris exteriaꝝ rerum sciendis insudare.

¶ Capl'z nonũ. De musica ⁊ ei⁹ adaptatione.

I Tem: cũ musica sit peritia modulatiõis sono cãtuq; ꝯsistens: vt ait Alpharabius vbi. s. ille: bonus est musicus coram deo. qui in corde suo iubilatiuis cãticis deum laudat: prout dr Eph. v. Loquẽtes in psal. ⁊ hymnis ⁊ canticis spũalibus. ⁊c. Unde Señ: vbi. s. Ad musicum pertranseo. Docet me quomodo inter se acute ⁊ graues voces consonẽt. Sequit Fac potius quomodo animus meus secum ꝯsonet ne consilia mea discrepẽt ⁊c. His modis potest vti phus artibus predictis ad morũ correctionem.

¶ Capl'm.x. Qualr phi ex scientiis speculatiuis eliciebant ea q valebant ad mor ordinatione.

Vide z modus sapientu est ea que considerant in scientijs speculatiuis ordinare ad aliquaz vtilitatem: ait Sen. epla.lxi. vbi loqtur de exemplari vl ydea: vbi postea inquirit Quid hec mihi subtilitas proderit. Et respondet. Ego mi Lucille soleo facere ex omni natioe et si a philosophia auersa est longissime: eruere aliquid conor: z vtile aliqd efficere. Unde z in hoc q Plato posuit ydeas: oia ista q sensib' seruiut q nos accendut: z irritant: negat Plato ex his esse que vera sut. ymaginaria ista sut: nihil horum stabile nec solidum est: Et tamen nos ea cupim' tan q aut semper futura aut habitura. Cotenam' itaq oia illa: z miremur in sublime omnium reru formas: deumq inter illas versatem zc. Quasi dicat. Predictaz idearum positio z cosideratio debet inducere in psiderante eternorum imutabilium appetitum z presentiu mutabiliu plenariuz contemptu. Unde Aug. epistola iij. di. q in duobus preceptis. s. diliges deum z proximum omnis ars continet. Ibi est phisica: qa cause naturarum in deo creatore sunt. Hic ethica: quoniam vita bona z honesta no aliude formatur: q cum que diligenda sunt diliguntur. Hic logica: quoniaz veritas lumenq anime rationalis non nisi deus est zc. Omnes igitur artes etiaz speculatiue ad edificationem: z vite ordinationem pnt aptari. Unde narrat. Aulus gelius li. xx. de quodam gramatico: q cuz ab eo quereret de hac dictione. s. Contio: ille vultu atrociori ait: Nulla bone salutis spes est cum vos philosophoru illustrissimi nihil iam aliud q verba auctoritatesq verboru cordi habeatis. Ego enim iam gramatic' vite moruq disciplina quero. vtinam omnes muti essemus q minus iprobitas instrumenti heret? Cumq digressi fuissem' dixit Fauorinus. Videt mihi istam intemperiem non paruis neq abiectis ingenijs accidere: z veritate plerunq fortiter dicere sed respectu non habere. Ipsum enim q noster philosophus dixit: si Antistenes aut Diogenes dixisset dignu memoria visu esset. Hec ille. Si igit phi pagani phiam ordinauerut ad mor correctione: quibus supplicijs digni sut phi xpiani: q sacra scriptura abutunt ad cupiditatem z ostentatione?

¶ Octaua.ps. de phisicis vl' poetis

¶ Capl'm primu. de illis in coi.

His habitis de sectis principalibus philosophorum: breuiter persequenduz est de alijs vt enim ait Tul. i. tus. q. Hij qui

q.Hij qui a Platone ⁊ Socra
te ⁊ beata familia diſſident: Ple
bei philoſophi appellandi ſunt.
vnde.Augu.xiiij.de ci.c.xvij.de
quibuſdaȝ ait: ꝙ per opacas In
die ſolitudines quidā nudi philo
K ſophi philoſophantur: vnde gin
noſophiſte nominant. Adhibent
tamen genitalibus tegmina: q-
bus per cetera menbra carēt. Et
qꝛ multi modi fuerunt taliū: phi
loſophia potius abutentes ꝗ̄ ve
raȝ ſectantes: vt dicitur.ſ. Ideo
de his ſuperſedendū.

¶ Capitulum ſecundū. De Vir
gilio: ⁊ eius operibꝰ mirabilibꝰ.

Et qꝛ fuerūt nobiles etiā
e philoſophi inter poetas:
ideo de quibuſdam eoꝝ
ſicut de Virgilio qui fuit poetarū
preclariſſimus ⁊ optimus: tene-
ris ebibitꝰ annis: ꝓut dicit Aug.
i.de ci.c.iij. aliqua ſubſcribantur
vt enim dicit Papi. poeta grece
latine vates dicit̄. vñ ⁊ eoꝝ ſcri
pta vaticinia dicebātur: eo ꝙ cū
quadā veſania ibi ſcribendo cō-
mouentur. Quoꝝ genera erāt
tria: vt ait ibi Papi. Virgilius āt
nomen habuit a v̇ga eo ꝙ ma-
ter eius ſomniauit: ſe peperiſſe
L virgam quandaȝ que vſꝙ ad ce
luȝ pertingeret. Quod nihil aliđ
fuit: niſi quia Virgiliuȝ paritura
erat q loquēdo de altis: celū tan
geret: prout ait Hugo. Hic fuit
⁊ philoſophia naturali preditus
⁊ nigromantia in multis ē vſus
vnde ⁊ mira narrat de eo Alexā
der neꝗ̄ libro de naturis rerum
vbi ait: ꝙ Neapolis cū letali ſā-
guiſugarum peſte vexaretur: li-
berata eſt: protecta ab eo: yrun-
dine aurea in puteum. Qua ex-
tracta: euolutis annorum multo
ruȝ curiculis ⁊ puteo mundato M
repleuit infinitus hyrundinū ex-
ercitus ciuitatem. Nec ſedata eſt
peſtis anteꝗ̄ ſanguiſuga aurea
iterato in puteuȝ mitteret. Ibidē
narrat: ꝙ macelluȝ Neapolita-
num: carnes illeſas a corruptio
ne diu ſeruare non poterat. Sed
hanc incomoditatem prudentia
Virgilij excepit recludens car-
nem neſcio qua vi herbarū con
ditam: que quingentis annis ela
pſis: recentiſſima ⁊ optimi ſapo-
ris ſuauitate cōmendabilis rep-
ta eſt. Ibidem ait: ꝙ dictus Va-
tes hortum ſuum aere immobili
vicem muri obtinente muniuit ⁊
ambiuit: ⁊ pontem aereum con- N
ſtruxit. Cuius beneficio loca de-
ſtinata ꝓ arbitrio voluntatis ſue
adire conſueuit. Ibidem recitat
ꝙ nobile palatium Rome ꝯſtru
xit: in q̊ cuiuſlibet regionis yma
go lignea campanam manu te-
nebat. Quotiēs v̇o aliqua regio
maieſtati Romani imperij inſi-
dias moliri auſa eſt: in continen
ti proditricis yconia: campanaȝ
pulſabat: ⁊ miles eneus equo in
ſidens eneo: in ſummitate faſti-
gij dicti palatij haſtam vibrans:
C

in illam ſe partem vertebat que
regionem illaz reſpiciebat. Et tūc
Romana iuuentus expedite miſ
ſa a ſenatoribus preparabat ſe in
hoſtes imperij: vt non ſolū frau
des preparatas declinaret: ſed ⁊
in auctores temeritatis aīaduer/
O teret. Queſitus autem vates q̄z/
diu a dijs conſeruanduz eēt illō
nobile edificium. reſpondere cō
ſueuit. Stabit: vſq; dum pariat
virgo. Hoc audiētes: ⁊ applau/
dentes dicebant. Igitur: in eter/
nū ſtabit. In natiuitate v̓o ſalua
toris fertur dicta domus inclita
ſubitā feciſſe ruinam. hec ibi. idē
narrat Hugo ſuperaddens: q̄
illud palatium dicebatᷓ Coliſeū:
⁊ q̄ i medio erat ymago Roma
ne prouincie tenens pomū aure
um in manu: vt domina ⁊ regia
omnium: ⁊ erant hec ibi diſpoſi
ta arte nigromantie: ait idem. q̄z
ſubtilis aūt fuit in naturis reruz
patet in libris ſuis: in quibus de/
ſcribit res ꝓpriiſſime ſicut equoſ
P apes: ⁊ ſimilia: prout ait Sene.
epiſtola. xcvij. Qualiter ſcilz de/
ſcribit equū in perſona viri. Nec
varios horret ſtrepitus: illius ar
dua ceruix. Argutūq; caput: bre/
uis alu⁹: obeſaq; terga. luxuriat/
q; thoris animoſum pectus an/
heli. ⁊c. Et dum aliud agit Virgi
lius noſter deſcribit virum fortē:
ait ibi. Ex hoc notandum q̄ de/
ſcribendo res: loquebatur figu/
raliter. Qualiter autem deſcribit
apes notabiliter patet. i. eneydos
vbi ait. Educunt fetus: aut cum
liquentia mella. Stipant: ⁊ dulci
diſtinguūt nectare cellas. Quas
deſcriptiones recitat Señ. epiſto
la. lxxxviij. vbi ait: q̄ apes debe/
mus imitari: que vagantur: ⁊ flo
res ad mel faciendum ydoneos
carpunt. ⁊c. Et ſic de multis alijs
rebus quas deſcribit in operib⁹
ſuis: que fuerūt tria principaliter
ſcilicet liber eneydos: in quo de/ Q
ſcribit vitam militarem. liber bu
colicorum: in quo deſcribit vitaz
paſtoralem. liber georgicoruz in
quo deſcribit vitam cōmunez ⁊
laborioſam. Unde ⁊ eius epytha
phiuz fuit. Mantua me genuit:
calabri rapuere: tenet nūc. Par
thenope: cecini paſcua: rura. du/
ces. At ne muſa carēs vitijs eney
dos eſſet. Inuidia celi fata tulere
nec q̄z. Unde ⁊ moriens orauit ſu
os amiciſſimos: vt eneyda q̄ nū/
duz elimauerat abolerent: ⁊ cor
rigi facerent. vt dictum eſt. ſ̄. De
iſto etiam Poli. lib. i. c. iiij. dicit:
q̄ fertur interrogaſſe Marcel/
lum: an auez malet inſtrui in ca R
pturam auiū an muſcam forma/
ri in exterminationem muſcarū
Quā queſtionez cū retuliſſet ad
Auguſtum. eius conſilio elegit:
vt fieret muſca: que a Neapoli
muſcas abigeret: ⁊ ciuitatez a pe
ſte inſanabili liberaret. Et optio
impleta eſt. Unde liquet: priuate
voluptati cuiuſuis preferendam

esse multorum vtilitatẽ. hec ille.
¶ Capitulum tertium. De arte poetica: ꝛ poetis in generali.

De arte ṽo poetica cõter ait Tul. in ꝓlogo tus.q. di. ꝙ pri⁹ fuit apud grecos: deinde apd̕ latinos: ꝛ q̃ minus honoris erat poetis: minora studia fuerunt. Jmo vt dicit Au.gelius li.xiiij. non est honor poetice arti: ꝛ ideo numerat inter scenicas meretriculas q̃ assidebãt philosophie primo de cõsola.c.i. vt dicit ibi expositor. Et propterea vt ait Tul.ij.tus.q. recte a Platone dicuntur expelli ex ea ciuitate quam finxit cũ mores optimos: ꝛ optimuꝫ reipublice statum requireret. Quo cum accedunt poete: neruos virtutis elidunt. vt ait ibi. Jdem recitat Augu.ij.de ci.c.xiij. Et primo cõfessionuꝫ vbi loquitur de poetis Didici inquit in eis multa vtilia. Sequitur legi Jouem tonanteꝫ ꝛ adulterãtẽ. Fingebat hoc Homerus. humana ad deos trãsferebat. Diuina malẽ ad nos scilꝫ transferret. Non accuso verba quasi vasa electa atqꝫ preciosa: sed vinum erroris ꝓpinabatur ab ebrijs doctoribus: ꝛ nisi biberemus cedebamur: nec appellare ad aliquem iudicem sobrium licebat. hec ille. Et iõ verba quorundam phica legi: ait Jsido.iij. de summo bono.c.xiij.
¶ Capitulum quartum. De quibusdam famosis poetis: ꝛ eoruꝫ epygrãmatibus.

De quibusdam autem famosis poetis: ait Aulus gelius lib.ij. vbi recitat epythaphia talium. Epygrãma Neui poete. Jmmortales mortalesqꝫ si foret fas flere. Flent diue camene. Neum poetã: Jtaqꝫ postꝗ̃ est orci traditus thesauro aboliti sũt rome loq̃ ligua lassa: ꝛc. Epigrama Plauti poete. p⁹ꝗ̃ est morte captus Plaut⁹ comedia luget: scena deserta. Dein de risus iocusqꝫ. Et numeri innumeri simul omnes collachrymarunt. Epygrãma Paceni. Adolescens ꝛ si properas: hoc te saxũ rogat: vt aspicias: ꝛ qd̕ scriptũ est legas. Hic sunt poete Paceni mersita ossa: Hoc volebam: nescius ne esses: vale. Et hec tria ip simet sibi fecerũt. Primũ plenũ supbia. Scd̕m pudore Tertium moderatiõe. De poetis ẽt Papi. dicit. ꝙ poeta grece: latine vates dicitur. Hij autem: sic dicti quasi futura prospiciant. Horum autẽ quidam satyri dicti: quia pleni oĩ facũdia: siue a saturitate ꝛ copia: ait ibi. Et horum alij Comici. Et hij dupliciter: vł̕ q iocalatores extiterunt: vt Terentius: vel noui qui ꝛ satyrici a quibus vitia carpuntur: vt Persius: Juuenalis Et nudi pingũtur: qꝛ vitia denudant: ait idem. varijs ergo modis poete antiquitus dicebantur

¶ Capitulum quintum de inuē-
toribus apologorum ad expres-
sionem veritatis: ꝛ de quibusdā
apologis.

f Uerunt autem ꝛ alii: qui ad maiorez expressionē veritatis: apologos fin-
xerunt siue composuerunt: qua-
lis fuit Esopus: de quo Au. geli⁹
li. ij. dicit: ꝙ Esopus ex frigia ille
fabricator haud imerito estima-
tus est sapiens: tū quia vtilia sua
monita erant. Non seuere: neqꝫ
impiose precepit ꝛ censuit vt phi
losophis mos erat: sed festiuos
Y delectabilesqꝫ comeat⁹ res salu-
briter atqꝫ perspicaciter in men-
tes animosqꝫ hominū cum audi
endi quadam illecebra induxit.
ꝛ exemplificat de aue que nidifi-
cauit in segetibus. Que cuz eēnt
mature ꝛ paterfamilias quereret
auxilium ab alienis: vt meteret se
getes: rediens auicula ad pullos
dixit: ꝙ nō oporteret eos adhuc
timere: ex quo querebat auxiliuz
ab alienis. Sed quando paterfa
milias dixit suis: ꝙ irent a metē-
dum: rediēs dixit pullis: ꝙ opor
Z teret eos fugere. Et ex hoc dicūt
philosophi: vt bonis que sunt in
nobisipsis innitamur alia autem
omnia: que ex̄ nos: ꝛ animū no-
struz sunt neqꝫ pro nostris duca
mus: neqꝫ in eis confidamus.

¶ Capitulum sextum. Qualiter
tales apologi dici ꝛ narrari absqꝫ
mendatio possunt.

a N possint autez sine mē datio induci tales fabu-
le ꝛ proponi ad expressio
nem veritatis: inquirit ꝛ inuesti
gat: eleganter Augu. lib. 3 men-
dacium circa mediū: vbi ait. ꝙ
apud auctores seculariū litteraꝝ
vt apud Oratium mus loquitur
muri: ꝛ mustella vulpecule: vt ꝑ
narrationem fictam ad id quod
agitur verax significatio refferat
Unde ꝛ esopiales fabulas ad eū A
finem relatas nullus tam ierudi
tus fuit quin putaret appellanda
mendatia. Sed ꝛ in sacris libris
vt in libro iudicū. c. ix. cū ligna si
bi regem fecerunt: ꝛ loquunt ad
eum ꝛ ad inuicem: totum fingit
vt ad rem que intenditur: ficta q
dem narratione: sed veraci figu-
ratiōe veniatur. hec ibi. vbi mul
tum de hoc. Absqꝫ ergo menda
tio possunt proponi modo dicto.
ꝛ de his Isido. bū primo ethico
rum ante fi. Fabulas poete a fan
do nominarunt. que non sunt res
facte: sed tantum loquendo ficte
Que ideo inducte sunt: vt fictoꝝ
mutorumqꝫ animalium inter se
colloquio ymago quedam homi-
num nosceretur. ꝛ eas poete qua
dam delectandi causa finxerunt
quasdam ad naturas reruz nō-
nullas ꝯo ad mores hominum
interpretati sunt: vt ibi exemplifi
cat. ꝛ Macrobius li. i. post pnci B
piuz. vbi distinguit: ꝙ sunt fabu
le voluptatꝭ gratia: ꝛ sūt alie ado-

hortationis gratia.primas elimi-
nat ſapientia:in alijs argumentū
ex ficto ſequitur:⁊ per mendatia
ſunt relationis ordo ꝯtexitur: vt
eſopi fabule: elegantia. fictiōis il
luſtres.⁊ ibi bene de hoc.Idem
habetur li.de ortu.ſcientiarum.⁊
tales fabulas introducūt ſancti i
libris ſuis. Sicut Ambroſi.iij.de
offi.recitat fabulam de illo q̄ in-
C uenit anulum in equo eneo ſub
terra:quem cū in manu habebat
a nemine videri poterat.quā nar
rat Tul. vnde Ambro. ibi dicit:
ꝙ fabula ⁊ ſi vim veritatis non
habet:rōnem tamen habet vt iu
xta eam poſſit veritas manifeſta
ri.⁊ de hac fabula in cōmunilo-
quio.Itē ambro.in originali ſup
Luce.c.ix. interſerit aliaȝ fabulā
Ferunt inquit fabule fuiſſe regeȝ
quendam :qui quicquid tāgebat
aurum fiebat:⁊ ſic ipſa conuiuia
feralia.i.mortalia ſibi fiebāt.Nā
⁊ ipſa mantilia digitis apprehen
D ſa riguerunt : ⁊ cibus in ora cre-
pitabat ferens non alimenta ſed
vulnera.⁊ in gutture potus here
bat nec penetrare facilis nec re-
dire.Talia inq̄t Ambro.ſunt be
neficia ydolorū vt cum videātur
ꝓdeſſe:plus noceāt:Sȝ eꝯ mu-
nera xp̄i ⁊ dōa. Similiter Aug.
introducit fabulam quandā lib.
ij.ſermonum:ſermone.xvij.Re
ferūt inquit littere ſeculares:quē
dam fuiſſe: vt quotiens virū ſua
rum amicam ⁊ nutricem terram
impulſu aduerſarij contigiſſet:de
ſolo ſurgens: magis in aduerſa-
rium preualeret: vt ſic ⁊ occaſio E
proſtrat : occaſio fieret triūphi.
Dabat infirmitas fortitudinem:
lapſus palmam:ruina victoriaȝ.
Cui hec conueniūt niſi xp̄o:qui
ad hoc cecidit:vt glorioſior reſur
geret: Similiter Hiero.introdu
cit fabulaȝ eſopianam de cane te
nente os in ore:⁊ vidente maiorē
vmbram oſſis in fonte . ⁊ os ꝓꝓ
vmbram dimittente.Qualr aūt
Hierony. elegāter ⁊ ꝓprie indu
cit fabulas huiuſmodi in epiſto-
lis ſuis:ſicut eſt illud epiſtola pri
ma:quid ſibi populus Romanꝰ
forte roget cur ? Non ſequar aſt
fugiam que diligit ipſe vel odit. F
Oliȝ qd̄ vulpes egroto cauta leo
ni.Reſpondit referam: que me
veſtigia terant.Omnia te aduer
ſum ſpectantia nulla retrorſum.
Belua es multorum capituȝ.⁊c.
Quod poteſt adaptari mūdo q̄
deuorat amatores ſuos.Simi-
liter ⁊ philoſophi ſepe itroducūt
tales fabulas.Sicut Apuleus li.
de deo Socratis introducit fabu
lam eſopianam de coruo carneȝ
tenente in ore.Cui cum vulpecu
la diceret.ꝙ Cignus melius ipo
cantabat: volens coruus ꝓbare G
ꝯrinȝ aperuit os:⁊ ſic amiſit car
nem:⁊ volens cantare:potiꝰ cro
citauit:⁊ publicauit ſuam deffe-
ctionem.Quod accidit illis q̄ ſe
volunt magnificare ⁊ oſtentare

vltra mensuram virium suarum.
⁊ Titus liuius li.ij.introducit fa
bulam Esopi de ꝯspiratione mē
brorum contra stomacum:eo ꝙ
omnia consumebat in quib⁹ mē
bra laborabant. Cūq; esset adiu
dicatum a ratione: vt nihil daret
stomaco: membra omnia lāgue
runt: propter quod oportuit ite-
rato subministrare stomaco ne-
cessaria: vt ipse distribueret cōse
quenter membris virtualiter. Et
adaptat ibi bene ꝯ eos q faciunt
conspirationes ꝯ principes vl' p
latos: qꝛ ea q̄ princeps bon⁹ acci
pit a subditis: ad eorum vtilitatē
iterato subministrat. ⁊ de hac fa
bula Policra lib.vi.c.xx. Qua
liter aūt tales fabulas ad maiorē
virtutis expressionem: ⁊ corū de
quibus tractauerūt ipsi introdu
H xerunt: sicut Esopus Auianus:
Ouidius: ⁊ Horati⁹ patet in eorꝫ
libris: quib⁹ vti possunt sapiētes
ad vtilitatem audientium: prout
dicit Augu. vbi.s. vt enim dicit
Policratus lib.vij.c.ix.sicut oīa
animantia: homini concessa fue
runt in cibū: excepto ꝙ non de-
buit comedere carnem cum san
guine geñ.ix. sic omnes scriptu
re: nisi sint reprobate: legi pñt a
sapiente ad vtilitatem. Vix enim
inuenitur scriptum in quo vel in
verbis vel in sensu non reperiat
aliud vnde prudens lector profi
cere possit. ⁊ sicut cōcessa sūt oīa
hoī excepto: ꝙ nō debuit come
dere carnem cum sanguine: sic
possunt legi etiam scripture gen
tilium: exclusis erroribus ad vtili
tatem legentium ⁊ audientium: ⁊
ad morum correctionem. ⁊ ponit
exemplum. Dum innocentiam:
frugalitatem: ⁊ mundi contēptū I
docent Pictagorici: audiant: dū
vo: animas quas in celū euexe-
runt retrudant in corpora bestia
rum: reprobentur: ⁊ eorū imita-
tores. Ideo dictū est pastori: ec-
clesie act.x. De reptilib⁹ ⁊ immū
dis macta ⁊ māduca. errores.n.
sunt elidendi ⁊ exterminādi a di L
ctis ⁊ scriptis gentilium: ⁊ verita
tes incorporande: ⁊ anime ratio
nales: eis cibande. predicte er
go fabule sicut ⁊ alia dicta genti
lium legende sunt ad vtilitatem:
errores precauendo. vñ ⁊ apes
debemus imitari in colligēdo flo
res: vt dictū est in principio. Ille
enim colligunt vtiles dimittēdo
noxios.

¶ Nona pars. De octo modis abutendi philosophia.

¶ Capitulum primum. Prim⁹ modus est: errore opinionum.

e Numeratis predictis M
de recte philosophan-
tibus: consequēter vi
dendum est de illis q K
abutūtur philosophia
⁊ a veris philosophis reprehen-
duntur. Contingit autem abuti
philosophia multis modis. vel
propter falsitatem errorum: siue

opinionum: errando in ipsa phi losophia: et eis que sunt phie: qua les fuerunt illi quorum opiniões philosophus reprobat: primo de anima et i alijs libris suis et dictis

¶ Capitulum secundum. Secũdus modus: est fallaci hominuz inductione.

Item cõtingit abuti phi losophia: vertendo eam ad seductionez et fallaciã hominuz in credendis et agẽdis Quod prohibet apo. col. ij. vide te: ne quis vos decipiat per phi losophiam: et inanem falaciam.

L ubi dicit Aug. iij. confes. Sunt q seducũt per philosophiam: ma gno: blando: et honesto nomine colorantes et fucantes errores su os. etc.

¶ Capitulum tertium. Tertius modus: est arrogantia et tumore philosophantium.

Item cõtingit abuti phi losophia arrogãtia: et tu more superbie. Sciẽtia enim inflat. i. cor. viij. vt eniz ait Greg. mor. xxiij. ipsa scientie ela tio deicit duz extollit. obstaculuz

M enim veritatis est tumor mentis que dum inflat obnubilat. Ubi cantibus enim ingenijs sepe ex teriora tantũ attingunt: sed inter ni saporis gustum ignorant hec ibi. Et sic loquitur Apo. de phi losophis. ro. ij. cũ dicit. Deus ma nifestauit illis: et tamen euanue runt in cogitationibus suis: et ob scuratum est insipiens cor eoruz Dicentes enim: se esse sapientes stulti facti sunt. vt eniz dicit Po li. li. vij. c. i. munduz dimẽsi sunt: naturas varias scrutati sunt. Se quit. Quasi molle gigantea sub uecti intumuerunt: indixeruntque bellum gratie dei: de vigore ratio nis et libero arbitrio confisi. sed deiecti sunt dum alleuiarentur: et stulti facti sunt: et eo miseriores effecti sunt: quo deffectũ suũ mi nime cognouerunt. Et ibi bene de hoc.

¶ Capitulum quartum. Quartus modus est in vite prauitate et de formitate.

Item contingit abuti phi losophia ob vite prauita tem et deformitatẽ. A ve ra scilicet philosophia: quãdo qs pretendit: se esse philosophum in exteriori ostentatione: et tamẽ vi uit turpiter et enormiter interius vt. s. habitum est fm Au. geliuz de illo qui vestimentum philoso phi gerebat: sed turpiter viuebat vnde idez Au. gelius. libro. xvij. N dicit: quod Epicurus philosophus de spiciebat eos qui videbant phari fictis verbis. Nam cũ aiaduerte ret: hominez pudore amisso im portuna industria: corruptis mo ribus audacẽ confidentẽ lingua ceteraque omnia preter animũ cu rantem: huiusmodi. s. hominem vituperabat. vnde declinabat ver bis suis litteras atque doctrinas

philosophie: cum in hominē fal/sum atq₃ degenerē: tanq₃ in vas spurcum atq₃ pollutum influxis/sent verti: mutari: corumpi: & vri naʒ fieri. aut si quid ē vrina spur citius. Quasi dicat fieri fetidum & sordidum. hec ibi. Multuʒ er/go tales despiciebat. Et de talib⁹ Tulius. ij. tus. q. vbi ait. Quotus enim quisq₃ philosophoꝛuʒ inue nitur: qui moratus ita est animo ac vita constitutus vt ratio postu lat: qui disciplinaʒ suam nō ostē tationem scientie sed legem vite putet. Sequitur. Est videre nō/ nullos pecunie cupidos & glorie multos libidinum seruos vt cuʒ qualitate vite pugnet oratio. Et hoc turpissimum est. Et pōit ex/empla. vt enim si grāmaticuʒ se professus: barbare loquatur: aut qui vult: se musicum haberi: ab/surde canat: sic turpioꝛ fit qui in officio cuius vult esse magister labitur: artemq₃ vite professus de clinat in vita. hec ibi. Reprehen sibile ergo fuit apō philosophos profiteri vitaʒ philosophicam: & non viuere ꝭm eam.

Capitulum quintum. Quin/tus modus est de ordinatiōe vir tutum vmbraticarum concomi/tantium.

Item contingit abuti phi losophia ob abusionem virtutuʒ concomitantiū eam: quia philosophia est studiū virtutis: vt habitum est. s. Quā/do ergo non ordinatur ad debi/tum finem qui est etiaʒ finis bo ni: magna est abusio: s₃ seruit aut voluptati aut hūane laudi & glo/rie: aut proprie complacētie: aut presumptuose de se estimationi. Sicut nobiles philosophi: ad ta/lium confusionem: & reprehēsio nem depinxerunt tabulam: in q̄ virtutes deseruiebant voluptati vel vaneglorie: vel proprie com/placentie: vt habitum est. s. parte prima.

Capitulum sextum. Sextus modus est vanitate curiositatū.

Item: cōtingit abuti phi losophia curiositate inue stigandi: & inquirēdi: in/vtilia. vt enim dicit Augu. de vti litate credendi: studiosus & curio sus vterq₃ agitur magna cupidi tate noscendi. Curiosus auteʒ re quirit ea: que nihil ad se attinent idest ad eius vtilitatem. vnde cu riositas est studium perscrutādi ea que scire nulla est vtilitas: ait Anselmus de similitudinib⁹ post principium. Ideo. i. thi. ij. Stul/tas & sine disciplina questiōes de uita. Nobiles eiʒ philosophi phi losophiam direxerunt ad moruʒ correctionem vt habitum est. s.

Capitulum septimum. Septi mus modus est cumulatione li/broꝛum in eis confidendo.

Item: cōtingit abuti phi losophia: minus eaʒ coꝛ di incoꝛporando: nec eaʒ

aut eius precepta memorie reti/
nendo: sed labores cumulando:
⁊ in eis ⁊ aliorum dictis confidē
do. Sen̄. ep̄la. xxxiiij. Turpe ē se
ni: aut prospicienti senectutem: ex
R comentario sapere. hoc zenon di
xit Tu quid? Hoc cleātes. Quid
tu. Sequit̄. De tuo ꝓfer. ⁊ istos
nunꝙ aut semper iterpretes sub/
aliena vmbra latentes: nihil pu/
to habere generosi. nunꝙ ali/
quando ausos facere ꝙ diu di/
dicerūt. Et post. Omnibus ve/
ritas non est occupata. Mul/
tum enim ex illa futuris relictuz
est. Quasi dicat. Nō debet philo
sophus esse contentus tantum
dictis aliorum: nec in libris confi
dere, quin laboret: ad ampliora
inuenienda. vt enim dicit Boe.
de disciplina scolariuz circa me/
diuz. miserrimi est ingenij semꝑ
inuentis vti: ⁊ nunꝙ inueniēdis
⁊ ponit exempla. De illo scilicet q̄
omne magistri sui verbum qua/
S ternis exarabat: ⁊ sic proferebat.
Nec tamen intelligendum: esse
vituperabile dictis sapientuz in/
niti: sed ꝙ non confidat q̄s in ta
libus aut in scriptis: quin sciat ꝓ
ferre etiaz sine illis. Sen̄. viij. de
bene. c. i. Solet plus prodesse: si
pauca precepta teneas: sed ea in
promptu tibi sint ⁊ vsu: ꝙ si mul
ta didiceris: ⁊ ea non habes ad
manum. vbi ponit exempluz de
luctatore: de q̇ non refert ꝙ mul
ta sciat: sed ꝙ victorie satis est.

¶ Capitulum octauū. Octauus
modus est pompositate verboꝝ
sine operibus.

Item contingit abuti phi
losophia: sectando ver/
ba absꝙ correctione vite
⁊ operis. Sen̄. epistola. cx. Noui
mus quosdam qui in multis apud T
philosophum annis persederūt:
sed nec colorem duxerunt. Se/
quitur. Quidam veniunt, vt au/
diāt nō vt discant. Sicut in thea
truz voluptatis causa ad delectā
dum aures oratione: vel voce:
aut fabulis. ⁊ post. Sic ista disca
mus. vt que fuerūt v̇ba sint ope/
ra. Nullos omnino peiꝰ mereri
estimo de omnibꝰ: ꝙ q̄ ph̄iam
velut aliquod artificium venale
didicerunt: q̄ aliter viuunt ꝙ vi
uendū esse precipiunt. Talis pre
ceptor non potest plus prodesse
ꝙ gubernator in tempestate nau
fragabundus. Et ibi bene. ⁊ ep̄la
cviij. Queadmodū oium rerū:
sic lr̄arū intēperantia laboramꝰ.
Non vite sed scole discimꝰ. Idē
epistola. xxxv. An vere audieris
an vere dixeris effectum proba
Turpissimum enim est quod no
bis solet obici. verba nos philo/
sophie non opera tractare. Ideo
ethi. iiij. Uerum in actionibus ex
operibus iudicatur: ⁊ sermones
consonantes operibus accipiēdi
vbi comētator dicit: ꝙ res faciūt V
credibiles sermones non ꝯcon/
uerso. ⁊ ibi ante dicit: ꝙ actiōes

funt credibiliores sermonibus i
passionibus ⁊ actionibꝰ: ⁊ cū dis-
sonāt sermones ⁊ actiones interi
munt verbuz. cū vero ꝯsonāt, puo
cant audiētes. Si ergo dictꝭ mo-
dis contingit abuti phia hūana:
caueāt ꝑfessores phie diuine: ne
ea modis ꝯsilibus abutantur.

¶ Decia pars. De locis in quibꝰ floruere studia phie.

¶ Caplm primū. De illoꝝ tēporum felicitate.

Ltimo videnduz est
de locis i qbus florue
runt studia philoso-
phie. Unde Alex. ne-
cꝫ li. de naturis reruz
O felicia antiquoruz tempora in
quibus ipsi Imperatores mūdū
subastantes seipsos philosophie
dederunt: vt pz. s. de Alexandro
de Julio Cesare: ꝺ Pholomeo
rege egypti qui fuerūt studiosi sa
pientie. Et sicut ait ibi: cuiuslibet
regni gloria creuit in imensū cꝫ-
diu artiū ingenuarum in ipso flo
ruerunt studia. Qui hostes: illiꝰ
regno restiterunt: vt pz de grecia
quādo floruerūt Athenis studia
de Roma: de gallia: ex quo flo-
ruerunt ibi studia. Uictoria eniz
militie ⁊ gloria philosophie quasi
simul concurrerunt. Et merito:
qꝛ philosophia docet: iuste ⁊ re-
cte regnare. Per me inquit sapi
entia reges regnant: prouer. viij.
⁊ de hoc. s. parte. i. Et sic dicit
Alexander necꝫ Abraā in egy-
pto docuit quadriuium. ⁊ sub tā-
to doctore multi mathematicis
inuigilantes disciplinis: in nobi-
les euaserunt philosophos. Dein
de Plato descendit in egyptum
Pictagoras ⁊ alij philosophi vt
dictuz est. s. Deinde cepit grecia
nobilitari philosophoruz frequē-
tia: ⁊ consecrate sunt Athene dee
sapientie.

¶ Caplm scdm. De Athenis ⁊ eius nobilitate ac noīe.

T de hoc Aug. xviij. de
ci. c. viij. dic. ꝙ minerua
tancꝫ dea colebatur re-
gnante Athenis Cycrope: sub q̊
ipsam vel instauratam ferunt vł
conditam ciuitatez. Nā vt Athe
ne vocarentur: quod certe nomē
a Minerua est: hanc causā Uar
ro indicat prout dicit Augu. ibi:
c. ix. recitans fabulosam hystoriā
di. ꝙ cum illic repente apparuis-
set oliue arbor: ⁊ alio loco aq̄ eru
pisset. misit rex ad Apollinem del
phicum ad sciscitandū quod essꝫ
faciendum. Ille vero respondit: ꝙ
oliua Mineruam significaret:
aqua vero Neptunum: ⁊ esset in ci
uium potestate: quo illorum no-
mine ciuitas vocaret. Tunc con-
uocata multitudine vtriusqꝫ sexꝰ
mos enim erat: ꝙ femine conuo
carent ad ferendum suffragium:
mares pro Neptuno: femine ꝓ
Minerua tulerūt sententias. Et
qꝛ vna plus inuenta est femina:
Minerua vicit. Tunc neptunꝰ

iratus marinis fluctibus estuans
terras Athenienſium depopu-
latus eſt. Spargere enim aquas
latius demonibus non eſt diffici
le. Cuius vt iracundia placaret:
triplici ſupplicio ſunt affecte mu-
lieres.ſ.vt nulla vlteriꝰ ferret ſuf
fragia: Ut nullus naſcentiuꝫ: ma
ternum nomen acciperet: ⁊ ne
q̄s eas Athenas vocaret. Ita il
la ciuitas mater ⁊ nutrix liberali
um litterarum: ⁊ tot tantorumqꝫ
phorum: qua nihil habuit grecia
clarius atqꝫ nobilius nomen ac-
cepit ꝓut dicit auctor ille.h Au-
gu. De nobilitate autem huiꝰ ci- A
uitatis: ⁊ diſpoſitione Ethicꝰ phi-
loſophus. cuius librum tranſtulit
Hiero. ait circa medium: ſe diſ-
putaſſe cum philoſophis quinqꝫ
annis.ſ. Athenis: ⁊ ibidem eam
i. greciā paterna viſcera: ⁊ mater
na vbera nūcupauit. Mēia mu
nita mare floridum. cuncta mel
lis flumina: riuuli ſeminibus con
ſitis ſtipiti herentia: coma: arbu-
ſta ⁊ nemora viatica ornata: ma
la punica: colles eminentes: ⁊ ſic
de alijs q̄ enumerat ibi. Et huic
cōſonat quod dr̄ in vita btī Dio
niſij: Ubi loquitur de ſitu Athe-
narum: ⁊ eaꝫ appellat paterna vi
ſcera: ⁊ materna vbera: M iner
ue conſecrata: ⁊ ipſius de nomie
nomen aſſecuta. Hec ciuitas pri
ma cunctarum vrbium leges cō
didit: ⁊ alijs iura tradidit vel mu
tauit. Solon eni ċdit leges Athe
nienſibus: vt habitum eſt ſupra
parte.iij. Et de hac ciuitate ⁊ eiꝰ
ſitu in pte Solinꝰ.li.iij. ⁊ Pap.
ſimilites ⁊ magiſter hyſtoriaruꝫ
ſuper actus apoſtolorum.c.xviij. B
vbi loquitur de aduentu Pauli
Athenas: ⁊ diſputatione cuꝫ phi
loſophis. In illa fuit Dioniſiꝰ in
fulatus toga philoſophica: prout
dicitur in vita eius: ⁊ conuerſus
a Paulo. ¶ De multitudine aūt
liberalium artium que ibi doce-
bantur recitat Boetiꝰ de diſcipli
na ſcolarium poſt medium. Ubi
loquitur de illo qui ſibi oſtēdit lo
ca ſtudiorum. Hic inquit vigent
chaldeoruꝫ preſagia.i. diuinatio
nes: hic Ptholomei.ſ. Aſtrono
mi non latens gloria: hic Ariſto
telis ſincera veritas: hic Plato-
nis probata diuinitas. hic zeno-
nis concretio: hic' Pictagore ꝑ-
miſſio. ⁊ ſic de multis q̄s ſic enu
merat. In his Athēis erat Ario
pagus.i. pagus Martis. ex quo
Ariopagite: appellati ſunt curia-
les vrbis eiuſdem. Et de origine C
huius nominis Aug. ḋ ci. vbi.ſ.
c.x. De quo i Cōmuniloquio vel
dicebatur vicꝰ Martis: vbi erat
templum Martis: qa illi vicos
nominabant adijs quos colebāt
prout dicitur in hyſtoria ſup actꝰ
vbi.ſ.

¶ Capitulum tertium: De con-
ſuetudine ciuitatis in repellendo
impatientes ⁊ proteruos a ſtudio
ciuitatis.

a D portum huius ciuitatis sedebat senex ad obiurgandum volentes intrare: vt ibi philosopharent: Et si videret in eis signa impatientie: eos repellebat: si videret contraria: admittebat. Et de hoc in vitis patrum ante fi. vbi dicit: quod quidam philosophus moriens: filium suum alteri commendauit. Qui prouectus adulterauit vxorem nutritoris. Cuius scelere cognito: eiectus est: sed penitenti et redeunti dedit prio i pnia vt eet cum illis da nat q deponebat metalla in flumina cui redeunti post tres annos dixit Item vade per alios tres annos: et da mercedes: vt iiurias patiaris Quod et fecit: Et tunc misit eum Athenas: vt philosophiam disceret. Erat autem ad portam ciuitatis philosophus senex et intrantes contumeliis afficiens: iniuriauitque illum iuuenem Qui cum esset iniuriatus: risit. Cui senex. Quid est hoc. Ego tibi dico iiurias: et tu rides? At ille. Non vis vt rideam: qui tribus annis mercedes dedi: vt iniurias paterer: et eas modo gratis patior? Propterea ob hoc rideo. Cui senex ait. Ascende et ingredere ciuitatem hec ibi: Nobilis ergo fuit illa ciuitas: et illustres in ea philosophi: et varia studia: et ordinatus studendi modus: ac pacificus: ex quo non admittebantur ad vacandum philosophie nisi patienter iniurias sustinentes. Et merito: quia vt di. Augu. in tractatu de patientia. Patientia est comes sapientie: non famula concupiscentie: non inimica innocentie.

¶ Capitulum .iiij. de arrogantia philosophorum illius ciuitatis et de conditione legum.

l Icet autem eet tam nobilis ciuitas: et tam nobilia studia ibi essent. quia tamen non fuerunt illuminati lumine fidei: euanuerunt multi in cogitationibus suis sicut et alii philosophi inflati scientia humana et curiosa ad audienda noua et vana. Athenienses enim: ad nihil aliud vacabant nisi aut dicere: aut audire aliquid noui: Act. xvij. c. Et de hac ciuitate Trogus pompeius li. ij. multum dicit. Unde ait: quod vrbem mineruae consecrauit Amphitrias des et nomen Athenas dedit. Sequitur. Ciuitati nulle leges: quia libido regum pro legibus erat. Eligitur Solon vir iusticie insignis qui velut nouam ciuitatem legibus conderet: vt dictum est supra De his etiam Ual. li. v. c. iij. Cum equissima iura: et iniquissima haberent ingenia: maluerunt moribus suis quam legibus vti. Et. c. iiij. Fuit dictum eis quod Athenienses quid sit factum sciunt: sed illud facere negligunt.

¶ Capitulum quintum. Qualiter Rome floruerunt studia.

d Einde Romanis mundum subastantibus: floruerunt studia Rome et in italia. Unde et Italicum genus

phorum: auctorem habuit Pi
ctagoram: vt dictum est.s. Et phi
losophie vacabant etiam Impe
ratores. Julius enim Cesar polu
it magna sapia: prout legit li. de
vita Cesarum. Et Cato optim⁹
orator: ⁊ optimus Imperator ait
Solinus li.i. Unde ⁊ Rome se-
natores multi fuerūt magni phi:
I losophi: ⁊ ibi floruerūt latini phi
losophi: sicunt Tulius Uirgilius
⁊ sic de alijs. Ibi enim docuit Au
gu. rhetoricam prout ipse ait li.v.
confes. Sedule inquit agere cepe
ram propter quod veneram: vt
docerem Rome artem Rheto-
ricam. ⁊c.

¶ Capitulum sextum. De trans
latione studij vsq₃ Parisium: ⁊
quo tempore: ⁊ a quib⁹ trāsslatum sit.

D Einde regnante magno
Carolo: cepit florere stu
dium parisius vt enim le-
gitur in tractatu q df Speculum
K Aquilinus: de Roma studiū pa
risius transtulit: qd fuit illuc trās-
latum a Romanis de grecia. Fue
runt aut quattuor fundatores hu
ius studij. s. Rabanus. Alcuyn⁹:
Claudius: ⁊ Joannes Scotus:
Et vt ibi recitatur: in cronicis
metropolis Arelatensis df: qp ca
put aureum statue. de qua Dan.
ij. Per Carolum magnum ere-
xit deus in francis. Qui cū regna
ret: ⁊ studia litterarum deessent:
⁊ in oblivione essent: ⁊ cultura di
uinitatis teperet: contigit: duos
Scotos d hybernia monachos
cum mercatoribus Britānis ad
litus Gallie deuenire in seculari L
bus ⁊ sacris lrīs eruditos. Qui
cum nihil venale ostēderent ad
turbas conuenientes cā emendi
clamare solebant. Si quis ē aui-
dus sapientie: veniat ad nos: ⁊ ac
cipiat eam. Nam apud nos ē ve
nalis. Et sic sepe factum est. ⁊ ali
is putātib⁹: illos eē insanos. ve-
nit hoc ad aures regis: vocatiq₃
sunt ad regem. A quibus cū que
reret: an haberent sapientiam: res
ponderunt: se habere illam. ⁊ in
nomine domini digne querenti-
bus: inquiunt eam dare parati su
mus. Quo querente: quid ꝓ ea
peterent: responderunt: se pete-
re tria. s. loca opportuna: animas
ingeniosas: ⁊ illa sine quibus vi
ta ista trāsiri nō pōt. s. alimenta: M
⁊ quib⁹ tegamur. Tunc rex gau
dio repletus: vtrunq₃ secum reti
nuit. Et postea cum iret ad bella:
vnum nomine Clementem pari
sius residere fecit: nobilesq₃ sibi
pueros cōmendauit: ⁊ vt erat ne
cessarium victualia ministrari ꝑ
cepit. habitaculis ad habitandū
opportunis deputatis. Alterum
ꝟo duxit in Italiam. Cui mona
sterium sancti Augu. iuxta Ticinē
sem vrbem delegauit: vt qui adi
scere vellent possent agregari ad N
eum. Hoc audito. s. qp rex gratā
ter susciperet sapientes ⁊ viros re
ligiosos: venit Alchuynus cum so

ci;s ad eum in omnibus ſcriptu-
ris exercitatus vtpote Bede di-
ſcipulus. Quem rex ſecum vſq3
in finem retinuit niſi cu3 ad bel-
la iret: deditq3 ei abbatiam beati
Martini: vt quādo rex eſſet ab-
ſens quieſceret: ꝛ ad ſe confluen
tes doceret. Et ſic frāci equati ſūt
Romanis ꝛ Athenienſibus.ſ. q̊
ad ſtudioꝝ gloria3 in phīa ꝛ arti
bus liberalibus.hec ibi. Et d̍ his
in parte Helynandus in croni-
cis ſuis etiam dicit.

Caplm̄ ſeptimum. De nomia
tione illius ciuitatis.

d E ciuitate ꝟo pariſienſi
ꝛ eius ſtudijs Boetius
libro de diſciplina ſcolari
um poſt principium. In ciuitate
inquit Iulij que pariſius dicebat
multas artes mendicare perſpe-
ximus.ꝛc. vbi ait expoſitor. ꝙ Iu
P lius Ceſar ampliauit pariſi⁹ non
fundauit: Erat enim tunc tempo
ris caſtrum quodda3 Iſeos.ſ.cu
iuſdam dee. que in ea Iſis cole-
batur: qd̍ nūc Meldunum dicit
ſitum in medio Secane. ciuitas
autem Pariſienſis erat ſita ſi-
militer in medio Secane Id̍ di-
cebatur par Iſeos.i.par Iſidi.ſ.
Q illi caſtro quod Iſeos dicebatur:
Poſtea ãpliata eſt: ſicut nūc p3

Cap. viij. De ydoneitate illi⁹
ciuitatꝭ: ꝛ loci ad opus ſtudētiū.

q Uam ꝟo apta erat vacā
tibus ſtudio: legitur in vi
ta ſancti Dioniſij: ꝙ pa-
riſiorū ciuitas vt ſedes regia no-
bilit̄ polebat: q2 erat ſalubris ae-
re: iocunda flumine: fecunda ter R
ris: arboribus nemoroſa: vineis
vberrima: conſtipata populis: re
ferta cōmertijs. ac varijs comea
tibus: vnda fluminis circumflu
ente hec ibi. Ob loci ergo ameni
tatem: patrie fertilitate3: regni pa
cificam tranquillitatem. ꝛ regu3
ꝯſuetā pietatē ordinate aprouidit
vidit deus q3 ibi ſtudia ſapientia
lia florerēt.

Capitulum nonum. De vati-
cinio Merlini de trāſlatione ſtu
dij vſq3 Oxonas. Et i hoc finis
huius collationis.

ſ Icut autem ait Alex.ne
ꝗ3 vbi.ſ̄.iuxta vaticiniū
Merlini: vigent ſtudia
ad vada bouum in anglia tem-
pore ſuo ad partes hybernie trā-
ſitura. Laudāda ergo: ꝛ omni af S
fectu preconizanda diuina boni-
tas: que reuelauit gentibus veri
tates que dicte ſunt: ꝛ d̍dit eis ſal
tem gratiam gratis datam: ꝛ vir
tutem agēdi que dicta ſunt. Hec
autem collecta ſunt ex dictorum
philoſophorum vitis: ꝛ dictꝭ mo
ralibus: ac exemplis imitabilib⁹
eorundem: vt philoſophātes ve-
raciter in diuina ſapientia: imitē- T
tur eos in predictis. ꝛ habeant in
ꝟitate qd̍ illi hēbāt in vanitate:
ꝛ ne gloriēt ſi fecerit talia ob dei
amore3 ꝛ honorē ad populi chri
ſtiani edificationem: animarum

salutem: ꝛ glorie eterne assecutionem qualia illi fecerũt ad glorie mundane vanitatem ꝛ humanã ostentationem: exteriorem honestatem: vel veritatis de cognitione rerum cui studebant amorem Quasi enim sic arguit Aug. v. de ci. c. xij. loquens de Romanis: q mira egerunt ꝛ sustinuerũt. Veteres inquit Romani: laudis auidi: pecunie liberales erant. ingentem gloriã: diuitias honestas volebant. Hanc ardentissime dilexerunt. Propter hanc etiaȝ mori non timuerunt Et. c. xviij. enumerans predictos Romanos: recitat eorum facta egregia: ꝛ mirabilia: ꝛ arguit quasi modo iaȝ dicto.

Auctoris humilitas

Jgs vo digneť hec collecta ruditer: respicere: memor sit aliquoꝝ phorũ dicta sua pri⁹ tradidisse ruditer sequẽtes vo philosophi artificialiter ordinate: subtiliter: ꝛ ornate tradiderũt: que illi pri⁹ min⁹ artificialiť ꝛ min⁹ vtiliter. ꝛ charitatiue corrigat min⁹ bñ dcã: ordiet cõfuse plata: suppleat q̃ desunt: superaddat que alijs prosint: ad illius honorem: in quo omnes thesauri sapientie sunt ꝛ scie q solus illuminat oẽm hoiem venietem in hunc mũdum. Jo. i. ꝛ hec ad presens sufficiant de p̃dictis.

Finis compendiloquij.

¶ Incipiunt capitula Breuilo quij de philoſophia ſiue ſapiẽtia ſanctoꝛum ab eodem fratre Jo anne valenſi editi.

¶ Huius Breuiloquij quod eſt de ſapientia ſanctoꝛum ſunt octo capitula. videlicet.

¶ Pꝛimum eſt: quid eſt ſapien tia diffinitiue.

¶ Secundum: de ſapientia put dicitur in malo: ⁊ qualis eſt illa: ⁊ quot modis dicitur.

¶ Tertium qualiter ſapientia q̃ conſiſtit in rerum cognitione eſt dirigenda ⁊ oꝛdinanda.

¶ Quartum: que ſit ſapientia ſã ctoꝛum pꝛopꝛie dicta.

¶ Quintuꝫ quot modis dicitur.

¶ Sextum: Qualis eſt ſapien tia ſanctoꝛum.

¶ Septimum: vbi inuenitur ſa pientia: ⁊ a quibus.

¶ Octauum: De ſupereminen tia ſanctoꝛum ſapientum reſpcũ mundanoꝛum in vita ⁊ opibus.

¶ Incipit Breuiloquium. De philoſophia ſiue ſapientia ſcõꝝ.

Qꝫ vani ſint oẽs homines in qui bus non eſt ſapi entia dei. Sap̃. xiij. lꝫ in p̃oꝛi tra ctatulo fuerunt aliqua collecta d̃ vita philoſophoꝛum gentiliuꝫ: ⁊ eoꝛum dictis atqꝫ exemplis: qa tamen non fuit in eis ſcientia d̃i vera: nec gratias egerunt ip̃i ſũ mo creatoꝛi qui reuelauit illis ea que nouerunt: euanuerunt in co gitationibus ſuis: ⁊ dicentes: ſe eſſe ſapientes: ſtulti facti ſunt ro. i. Stultus enim factus eſt homo a ſapientia ſua Hiere. x. ideo ex pediens videtur: aliqua colligeꝛ de philoſophia ſiue ſapiẽtia ſan ctoꝛũ: qui veri fuerũt philoſophi ⁊ vera philoſophia illumiati. phi loſophari enim eſt amare deum etiam ſm Platonem: ait Aug. viij. de ci. c. viij. Et quia facti fue runt veri dei amatoꝛes: iõ ⁊ veri philoſophi. vnde in laudeꝫ iuſti dꝛ ſap̃. x. Dedit illi ſapientiaꝫ ſan ctorum. hec enim eſt ſcientia aie qua anima illuminatur vera illu minatione: de qua puer. xix. vbi non eſt ſcientia anime non ē bo num. Et qꝛ in pꝛecedenti tracta tu pꝛoſecutio facta eſt de philoſo phia ſub nomine philoſophie. iõ hic de ea pꝛoſequetur ſub nomie ſapientie: que merito dicitur ſciẽ tia ſanctoꝛum. philoſophia enim eſt amoꝛ ſapientie: ⁊ ita ſapientia ipſa dicit maioꝛem perfectionem q̃ philoſophia vi nominis. vna tamen ſepe pꝛo alia ponitur ⁊ ſu mitur. Quia v̉o. ſapientia aliquã do ſumitur in bono: aliquando i malo in ſcriptura. ¶ Ideo pꝛio videndum eſt: quid ſit ſapientia in cõmuni diffinitiue vel deſcri ptiue: ⁊ in q̃ntum dicit id quod eſt

cognitionis vel noticie. Et quia
hec ſapientia eſt recte dirigenda.
¶ Secūdo de ſapientia vt ſumi
tur in malo. Nam hec eſt exclu-
denda ⁊ cauēda. ¶ Tertio de ſa
pientia prout ſumitur in bono q̄
eſt appetenda. ⁊ inquirēda: que
eſt phīa ſanctorū.

¶ Capitulum primum. Quid
ſit ſapientia.

Apientia eniꝫ dicitur ab
eo qd̄ eſt ſapere: ait Au-
gu. xij. de ci. c. ij. Et quia
ſapere aliquando ꝯtingit in ma
Z lo: aliquando in bono: ideo ſapi-
entia ſumitur ſic. ⁊ ſic. Diffinitur
autem vel deſcribitur ſapientia
in cōmuni: ⁊ inq̄ꝫtū eſt ſpeculati
ui intellect⁹ multipliciter. Eſt. n.
ſapientia cōprehenſio veritatꝫ re
rum que vere ſunt: ⁊ q̄ ſui imuta
bilitatem ſortiuntur: ait Boetius
primo Ariſmetice: ⁊ Gundiſali
nus libro de anima idem. ¶ Itē
ſapientia eſt rerum diuinarum ⁊
humanarum ſcientia ⁊ cognitio
ait Tulius. iiij. tuſcula. q. ¶ Uel
ſapientia eſt proprie rerum diui-
naꝝ agnitio. ait Macrobius li.
primo. ¶ Siue veritas ſcientie
rerum ſempiternarum ait Gun
diſalinus de ortu ſcientiaruꝫ. Et
concordat cum Auguſtino q ait
xij. de trinitate in fi. ꝙ ſapientia ē
rerum eternarum intellectualis
cognitio: vel ſapientia eſt hono-
rabiliſſimorum ſcientia: ethicoꝝ
vi. vel ſapientia eſt noſſe diuina
⁊ humana: ⁊ eorum cauſas: ait
Sen̄. epiſtola. xciij. vel ſapientia
eſt: ſemper idem velle: ⁊ ideꝫ nol
le: ait idem epiſtola. lvi. Diffinit
auteꝫ multis alijs modis diuer- B
ſis prout non ſolū illuminat aſpe
ctū: ſed prout dirigit ⁊ informat
affectum: vt patebit infra.

¶ Capitulum ſecundum. De ſa
pientia prout ſumitur in malo.

T quia ſapientia aliquan
e do ſumitur in malo: vt
dictum eſt: quia eſt ſapiē
tia terrena: animalis ⁊ diabolica
que non eſt deſurſum Jaco. iij. q̄
eſt declinanda ⁊ cauenda a ſan-
ctis: licet in ea glorientur ſapien-
tes mundi: de qua bene Grego.
moraľ. x. exponēs illud Job. xij. C
Deridetur iuſti ſimplicitas. Hu-
ius mundi inquit ſapientia ē: cor
machinationibus regere: ſenſuꝫ
verbis velare: que falſa ſunt. ve-
ra oſtendere. hec nimirū pruden A
tia vſu a iuuenibus ſcitur: hec a
pueris precio diſcitur. hanc q ſci
unt: ceteros ſupbiēdo deſpiciūt:
hanc qui neſciunt: ſubiecti ⁊ timi
di in alijs mirantur: quia ab eis:
hec eadem duplicitas iniquitatꝫ
nomine palliata diligitur: dū mē
tis peruerſitas vrbanitas vocať.
Hec ſibi obſequētibus precipit:
honorū culmina querere: adepta
temporalis glīe vanitate gaudeť
irrogata ab alijs mala multipli-
cius reddere: cum vires ſuppe-
tunt: nullis reſiſtentibus crede-

re:cum virtutis poſſibilitas de//
eſt:quicquid per malitiaʒ exple/
re non valet. hoc in pacifica bo
nitate ſimulare. Hec ibi. Et hec
B ſapientia mūdana:vel eſt ad ma
lignandum ſiue nocendum alijs
qb⁹poteſt verbo vel facto. Hie.
v. Sapiētes ſunt:vt faciāt mala:
bene autem facere neſciunt. Uel
eſt ad voluptandum ꝛ delectan
dum in delitijs carnalibus. Et iō
dicitur prudentia carnis ro.viij.
prudentia carnis : mors eſt. Uel
eſt ad querenda lucra ꝛ ꝯmoda
mundi:ꝛ honorum culmina. Fi
lij enim huius ſeculi:prudentio/
res filijs lucis in generatione ſua
ſunt. Luc.xvi. Et hee omnes: ñ
ſunt de ſurſuʒ:ſed deorſū. ¶ Et
C prima pōt dici dyabolica. ¶ Se
cunda aialis. ¶ Tertia terrena.
¶ Capitulum tertium. Qualiter
ſapientia que cōſiſtit in cognitio/
ne rerum eſt dirigenda ꝛ ordi/
nanda.

p Rima auteʒ ſapientia.ſ.
que conſiſtit in reruʒ co
gnitione:dirigenda eſt ꝛ
ordinanda ad finem debitū. Nā
eſt ea abuti:tumore ſuperbie in/
flādo. Scientia eniʒ inflat.i.cor.
viij. ſicut cib⁹ indigeſt⁹. Ait enim
Ber. ſup Cant. omel. xxxvi. Si/
cut cibus indigeſt⁹ q non habet
decoctionem generat humores
malos. ꝛ corrūpit corp⁹: Si vo
digeſtus fuerit:nutrit:ſic ſcientia
in ſtomaco memorie ingeſta: ſi
ñ ſit charitatis igne decocta: hu
mores malos generat. Mali.n. D
humores:ſūt mali mores. Et h
ſcientie inflatio deicit dum extol/
lit. Obſtaculū enim veritatis:tu
mor mentis:quia dū inflat obnu
bilat:ait Grego. mor. xxiij. ſuper
illud Job. xxxiij. Hoc eſt in quo
non es iuſtificat⁹. ¶ Item con/
tingit:ea abuti. de ipſa preſumen
do ꝛ eſtimando habere maioreʒ
ſapientiaʒ q̄ȝ quis habeat. Job.
xxviij. Non audebūt contempla
ri omnes q ſibi videant ſapiētes
vbi mora .xxvij. in fi. Grego. ait E
Contemplari ſapientiam dei nō
poſſunt q ſapientes ſibi vident:
q: tanto ab eius luce longe ſunt.
q̄ȝto apō ſe humiles ſunt. Et ibi
bene de hoc Math. xi. Abſcon
diſti hec a ſapientib⁹ ꝛ prudenti/
bus. ꝛc. ¶ Itē contingit: ea abu/
ti: ad ſciendum inutilia curioſi
laborando:turpiter vendendo:
vel inaniter exteri⁹ gloriando:ait
Ber. ſup Canti. vbi. s̄. Qui inqt
apoſtol⁹ putat aliquid ſcire:ſtul/
tus fiat:vt ſit ſapiēs.i.cor.iij. Nō F
probat apoſtolus multa ſcienteʒ
ſi moduʒ ſciendi neſcierit ſcilicet
vt ſciat quo ordine: quo ſtudio:
quo fine:queqȝ noſci oʒ. Quo or
dine:vt id prius quod maturius
ad ſalutem. Quo ſtudio:vt id ar
dentius qō vehementi⁹ ad amo
rem. Quo fine vt non ad huma
nam gloriam:aut curioſitatem:
aut ſimile:ſed tantum ad edifica

tionem sui ⁊ proximi. Sunt eniꝫ
qui scire volūt vt sciant: ⁊ turpis
curiositas. Sunt qui scire volūt
vt sciantur: ⁊ turpis vanitas. sūt
qui scire volunt: vt scientiam vē/
dant pro pecunia vel honoribus
⁊ turpis questꝰ. Et sunt qui scire
volunt: vt edificent. ⁊ hoc ē cha/
ritas. hec Ber. Sic ergo philoso
phi nobiles ordinauerunt phiaꝫ
ad moruꝫ correctionem: ⁊ philo
sophati sunt propter finem boni
ſm Augu. viij. de ci. vt. s. habitū
est in precedenti tractatu: ita phi
losophi fideles multo magis de/
bent philosophiam diuinam: si/
ue sapientiam celitꝰ dataꝫ ordina
re ad predicta: ⁊ ad gloriam dei:
non presumendo de sapientia:
nec extollendo: ne stulti hebeā/
tur apd deum. Dicentes eniꝫ: se
G esse sapientes: stulti facti sunt ro.
i. vt dictū ē. vt. n. dicit Gre. mor.
xviij. sup illd Job. xxx. Filij stul/
torum. ⁊c. Tanto quis ampliꝰ in/
terius stultꝰ fit: q̄ꝫto conatur exte
terius sapiēs videri. Peribit. n.
sapientia a sapientibus: ⁊ intelle
ctus prudentiū abscondet Isa.
xxix. ¶ Item ex quo philosophi
nobiles nolebant profiteri se esse
sapientes sed philosophos idest
sapientie studiosos: qꝛ arrogantis
simum erat: se sapientem profite
H ri: vt dictū est in precedenti trac/
tatu d Pictagora: ⁊ Socrate q
dicebat se nihil scire: ꝑsumptuo/
sam est aliquibus minus scienti

bus iactare: se sapientes esse. Jō
ſm consilium Apostoli. i. cor. iij.
Si quis videt inter vos sapiens
esse: stultꝰ fiat: vt sit sapiens. Vbi
Grego. moral. xxvij. Si veraci/
ter sapientes esse: atqꝫ ipsam sapi
entiam contemplari appetimus:
stultos nos humiliter cognosca
mus. Derelinquamꝰ noxiam sa/
pientiam: discamꝰ laudabilem fa
tuitatem. vnde ⁊ zacheus cū nō I
posset videre iesū pre turba: ascē
dit arborem sicomorū: vt eū vi/
deret. Luc. xix. Sicomorꝰ enim
ficus fatua interpretat: qꝛ q mun
di stultitiaꝫ humiliter eligunt: sa
pientiam dei subtiliter cōtemplā
tur ait ibi Grego. vbi bñ de hoc
Cum magna ergo discretiōe est
hec sapientia dirigēda: ⁊ ordinā/
da: recte ea vtendo: ⁊ abusioneꝫ
omnem precauendo. ¶ Itē est
sapientia ad seducendum errori
bus: ad quam cauendaꝫ monet
Apostolꝰ col. ij. Videte: ne quis
vos seducat per philosophiaꝫ: ⁊ K
inanem fallatiam: ⁊ omnis talis
sapientia est omnino exterminā/
da: qꝛ non patitur se cum sapien
tia diuia: sicut nec cū stultitia ve/
ra prout dicit Gre. mor. xviij. su
per illud Job. xxviij. Abyssus di
cit: non est in me scilicet sapien/
tia. Quia iniqua mens duꝫ se eē
sapientem carnaliter appetit stul
tam ad spiritualia se ostendit. Et
ibi bene de hoc.

¶ Capitulum quartum. Que ē

sapientia sanctorũ proprie dicta: Ue vo est sapientia philosophoꝝ fideliũ ⁊ recte viuentiũ: ac ea vtentiũ: explicat bene Grego. moꝛa. x. super illō Job. xij. Deridetur iusti
L simplicitas. Justoꝝ inquit sapiētia est: nihil per ostentationē fingere: sensum verbis aperire: vera vt sunt diligere: falsa deuitare: bona gratis exhibere: mala libētius tolerare: q̄ facere: nullā iniurie vltionem querere pro veritate: contumeliam lucrum putare. Sed hec iustorum simplicitas deridetur: q2 a mundi sapientibus: puritatis virtus fatuitas creditur. Hec ibi. Nihilominus sapientia fideliũ describit siue diffinitur a sanctis multipliciter. Sapientia enim est veritas qua cernitur ⁊ tenetur summum bonū ait Aug. ij. de libero arbitrio. vel sapientia est recta via: ad veritatem ducens: ait Aug. ij. ꝯ Achademicos. vel sapientia est motus animi quo se ipse librat: vt neq3 excurrat in nimium: neq3 ita illud quod plenum est coarctetur
M ait Aug. de beata vita. vel sapientia est regimen vite humane. ait Augu. de li. arbitrio. Et ibidem. Sapiens est q in regno mentis: omnis libidinis est subiugatione pacatus. Et Aug. de vtilitate credendi. Sapiens est: cui inest q̄ta homini sapientia inesse potest ipsius hominis deiq3 firmissime percepta cognitio: atq3 huic cognitioni vita moresq3 congruentes. Et ibidem. Sapiens est qui N ita deo mente coniunctus est: vt nihil interponat quod separet. Vel sapiētia est amor boni: siue sapor boni Aug. de spiritu ⁊ anima. c. viij. Cui cōcordans. Bernardus super Cant. omel. lxxxv. ait. Sapiētia est amor veritatis: ⁊ sapor boni. Ipsa enim ordinat: deliberat: ⁊ moderatur. Et omelia. 50. Sapientia est: per quam res sapiũt vt sunt: ⁊ sapiens est: cui res sic sapiunt: ⁊ res diligit sicut sunt diligende: Vel sapientia est: insipientiam agnoscere. Que quidē sapientia est de munere dei: ait idem omel. xx.

¶ Capitulum quintũ. Quot modis dicitur sapientia.

Jcet autem sapientia fidelium sic dicatur: ⁊ etiā alijs modis descriptiue a sanctis: nihilominus dicitur determinatiue varijs modis. Est. n. sapientia fideliū veritas fidei indubitata. Job. i. Boues arabāt: O ⁊ asine pascebantur. Ibi mor. ij. Gre. ait. Sapientia nostra fides est: ꝓpheta attestante: nisi credideritis: nō intelligetis. Isaye. vij. ſm aliam litteram. ¶ Item secūdo modo dicitur sapientia feruida charitas: q̄ illuminat: ait Hugo libro. iij. de archa Noe. Charitas inquit est sapiētia: quia per eam gustamus deum: ⁊ gustādo

cognoscimus. Gustate inquit et videte. Qui enim diligit: in lumine manet. i. Jo. iij. ¶ Tertio modo dicit sapientia pietas siue cultus dei: ait Augu. xiiij. de ci. in fi. Et idem epistola. xxxiiij. et de spū et anima vbi. s. Qui quidem cultus appropriatur firmitati spei.
P
¶ Itez sapientia dicit q̄rto modo humilitatis veritas: ait Gre. mora. xxviij. prima stultitia angeli: elatio cordis est. vera vo sapiētia homis: humilitas sue estimationis: quam si quis magna sapiendo deserit: eo ip̄o vehementer desipit. Job. xxxiiij. Quis est iste inuoluens sententias sermonib⁹ imperitis? Quod exponit Greg. de presumentibus ob suaz sapiētiam. ¶ Item sapientia dr quinto mō filialis amor. Job. xxviij. Timor domini ipsa est sapientia. et recedere a malis intelligentia. Eccle. pmo. Plenitudo sapiētie timere deum. Unde Bernar. super Cant. ome. xxiij. Cognitio n̄ facit sapientem: sed timor q afficit. ¶ Item sapientia dicitur sexto modo: obseruantie mandatoruz dei perfectibilitas. Deut. iiij. hec est vera sapiētia et intellectus coram populis: vt audientes precepta hec dicāt. En populus sapiēs
Q
et intelligēs: Et sapientie sic dicte competunt descriptiones sapientie date ab Augu. q sapientia est modus animi: vel regimen vite humane. etc. vbi. s. ¶ Itez sapiētia dicit septimo modo vt tactus est sapor boni. Dicitur eniz sapiētia a sapore. Recta enim estimatio rerum cum vero sapore: perfecta sapientia est. Et sapiens ē cui res sapiunt: vt. s. sicut dictum ē. omnia enim distinguere: sapiētia est: ait Señ. epistola. liiij. Sapiēs omnia estimabit: et vix sapiēti notum est q̄nti res quelibet taxanda sit: Spiritualis enim iudicat oia i. cor. ij. q2 super oia est: ait Aug. illud exponens de vera reli. c. vi. Et hac sapientia solum preditus est q est a deo diuina gr̄a illumiatus. Tali enim sapiunt res diuine vt diuine: humane vt humane: et sic de alijs: q2 res diligit vt diligende sunt. Amor enim boni: sapientia est: vt dictum est. ¶ Itez R
sapiētia dicitur octauo modo: scripture sacre: et archanorum ei⁹ luculenta cognitio siue intelligētia recta. Jn ipsa eniz cōtinetur omnis sapientia: Et ad hanc inuitat Salomon in libris suis. Sic̄ puer. i. Sapiētia foris predicat. etc. et consequenter quasi per totum. Sap. vi. Clara est: et que nunq̄ marcescit sapientia. Ecc. primo. omnis sapientia a domino deo ē. Et sepe post. Hanc sapientiā cōmendare vel describere supsedeo quia superfluum est. ¶ Item sapientia dicitur nono modo vita excessiua i ɔspectu hominū mū S
danoruz: et in adimpletione diuinorum consiliorum: qualis fuit

vita apostolorū: ⁊ eius sequaciū
De qua sapientia.i.cor.iij. Si qs
videtur inter nos sapiens esse in
hoc seculo: stultus fiat: vt sit sapi
ens. Super qd Gre.mor.xxvij.
in fi. Quid in hoc mundo stulti⁹
q̄ amissa non querere: possessa:
rapientibus relaxare. nullam pro
acceptis iniuriam redere: imo ⁊
adiunctis alijs patientiam prebe
T re. Sequitur. Per hanc sapiētez
stultitiam per contēplationis lu
men sapientia dei quasi in transi
tu videtur.i.cor.ij. Quod stultuz
est dei sapientia est hominibus.
Hec fuit sapientia ⁊ philosophia
antiquorum patrum. De qua lo
quitur egregie Criso.sup Mat.
omel.viij.ante fi. loquens de illis
vera inquit philosophia ⁊ celis
digna ipa est: que per piscatores
est anuntiata. Sequitur. Noctez
V quidem in sacris hymnis diem
vo in orationibus: ⁊ manuū ope
ribus consumunt: aplicū implen
tes zelum. Et post. Non min⁹ vi
ris: phantur etiam mulieres. Co
mune enim eis ⁊ viris est belluz
aduersus dyaboluz ⁊ potestates
⁊ mulieres viris magis certe sūt
multociens: ⁊ preclara trophea
statuerūt. Et exemplificat ibi de
beato Antonio: ⁊ operibus eius
⁊ etiam prophetis: nec non ⁊ de
alijs sanctis tam in nouo q̄ in
veteri testamento: qui summam
phiam demonstrauerunt.i.vi-
te euangelice excessiuā perfectio
nem. De cōsimili ē philosophia
predictorū. Idem omel.xlix.an-
te fi. Hec est summa ars: sic oia
contemnere propter deum ⁊ pau
peribus elargiri: qr tali arte ꝯstru
untur ergastula idest edificia: si-
ne tabernacula celestia. ⁊ ibi mꝯ
tum de hoc. Idem super Mat. X
omel.prima. Arma militūz xpi
non sunt ex chorio ⁊ ferro ꝯstru
cta sed ex veritate: ⁊ iustitia: fide:
⁊ philosophia. Hac enim philo-
sophia contempserunt sancti pa-
tres omnia delectabilia: sustinue
runt omnia terribilia: desidera-
uerūt sola celestia. Job.i. Scidit
vestimenta sua. vbi Gre.mora.
ij. ante medium. Nonnulli ma-
gne constantie philosophiam pu
tant: si discipline asperitate corre
pti: ictus verboruz doloresq̄ nō
sentiant. Nonnulli immoderato
dolore commoti i excessu lingue P
dilabuntur. Sed quisquis veraz
philosophiam tenere nititur: ne-
cesse est: vt inter vtrūq̄ gradiat.
Non enim est pondus vere vir-
tutis insensibilitas cordis. Rur-
sum virtutis custodiam deserit q
dolorem verberum vltra q̄ ne-
cesse est sentit. Mira ergo sapien
tia ⁊ philosophia sanctorum pa-
trum. Item sapientia dicit de
cimo'mō suspensiua. Et de hac
philosophia sanctorum bene lib.
prio hystorie tripartite.c.xi. Ubi
dicitur. vtilissima res ad homies
venit scilicet philosophia mona-

chorũ que dialetice artis studia despexit. Et hec conuersatõe mi randa: naturali simpliciq; prudẽ
Z tia docet omnia que nequitiam perimũt: et que operantur vtilia. Non predicat virtutem: sed magis exercet: nihilo appendẽs humanam gloriam: viriliter resistẽs passionibus anime: neq; nature necessitatibus se subdit: nec corporis infirmitati succumbit: diuine mentis virtutem habens: semp contemplatur omnium creatorẽ Sequitur. Patientiam et virtutes alias meditatur: et quantum nature humane possibile est: deo vicina est: velut in transitu vtens presẽtibus. Et post. Cum sit rationalis: omnem motum irrationalem fugit: passiões anime et corporis deuincit. Huius aũt elegantissime philosophie magistri fuerũt
A Helyas et Joannes baptista: vt quidã dicunt. Philo enim pictagoricus refert: suis temporibus vndiq; egregios hebreorum in quodam predio circa stagnũ morion in colle positum philosophãtes: habitaculum eorum et cibos et conuersationem talem inducit qualem et nunc apud egyptiorum monachos esse cõspicimus. Scribit enim: eos cunctis abrenunciasse permixtionibus ex muros habitare in agris: domos eorum esse sacraria: que nũc monasteria nũ
B cupant diligẽter psalmis et hymnis plicare diuinitatem: et ãn solis occasum non gustare cibum. Alios per tres dies et amplius ceterisq; diebus: vino semper: et sanguinem habentibus abstinere: Cibum eis esse panis et salis: et ysopi: et potũ aque. ac multas eis cohabitare seniores virgines propter amorem philosophie. Hec ibi. Ubi et multa alia egregia narrantur: et specialiter de magno Antonio. Que quia exemplaria sunt volentibus philosophari dicta philosophia celica quedam subscribantur. Ait enim ibi: quod beatus Antonius puer relictus orphanus donauit agros conuicaneis
C aliãq; substantiã distrahens: precium pauperibus erogauit. Studiosi estimans philosophi: nõ solum semetipsum spoliari pecunia: sed eã dispẽsare perspicue: iunctus viris virtutis. virtutes zelabat vniuersorum: probans virtutem: suauem fieri consuetudine: licz primo fuerit difficilis modus: et tamen semper incipiens aliquid innouabat Erat esca eius solus panis et potus aqua: prandii tempus solis occasus. Frequenter duos dies et am
D plius sine cibo manebat Uigilabat vt ita dicam iugi nocte: et orationibus coniungebat diem. Si somnus incomberet: stando paululum dormitabat. Plerũq; pauimento iacens: solã terrã stratũ refectionis habebat. Sequitur. Fuit gratus colloquentibus secũ sine vlla tristicia. Et licz qui cum co

diſputarent certatiue. queſtiones
inferrent: ſedabat contentionem
ſtrepitum temperabat: mores q̄/
ſi quadam regula componebat.
Ueram beatitudinem in cultura
dei: ⁊ legum eius obſeruatiõe di/
cebat. Seipſum diſcutere. ⁊ ſecū
ponere rationem eorum que geſ
ſerat die noctuqꝫ ſolebat. Erat la
borioſus: ⁊ maxime pro ſolatijs
oppreſſorum. quorum gratia: ſe:
pe veniebat ad ciuitates. Pluri/
mi: vi compellente cogebant: euꝫ
E legationibus fungi apud iudices
⁊ magiſtratus: quoruꝫ ſinguli vel
videre eum: nimis egregium de
ſiderabant loquentemqꝫ audire:
⁊ precipienti parere erat glorioſū
Qui cum talis eſſet: ſtudebat tñ
ignorari ⁊ latere per heremū. Si
neceſſitate faciente veniſſet ad ci
uitates: diſpoſito negotio: ad de/
ſertum continuo reuertebat. Pi
ſces dicebat per humectam ſub/
ſtantiam nutriri: monachis orna
tum fore ſolitariam vitam. Et ſic̄
F illi: terre tactu tabeſcunt: ſic glia
monachorum ad vrbes accedē/
do fedatur. hec ibi. Ubi ⁊ multa
egregia dicuntur de ipſo ⁊ diſci:
pulis eius: ſicut de Paulo ſim/
plici. ⁊ Theodoro: ⁊ Amone egy
ptio. Diſcipulorum eniꝫ Antonij
ſtudium fuit: vitam habere: vt di
cit ibi. Similiter: de philoſophia
virtuoſa predictorū narrat Phi
lo predictus: ſicut recitatur eccle
ſiaſtice hyſtorie li. i. c. vij. Philo

inquit. de abſtinentibus apud egy
ptū in libro quem de theorica vi
ta ītitulauit viros cultores: ⁊ cul
trices feminas appellauit: hac de G
cauſa: qꝛ venientiuꝫ ad ſeaias tā
ꝗꝫ rudes ⁊ agreſtes excollerent:
vel qꝛ erga dei cultum: pura ⁊ in
tegra conſcientia ꝑduraret. Pri
mo enim facultatibus omnibus
renuntiabant deinde omnes vi/
te eius ſollicitudines abiciebant:
⁊ extra vrbeꝫ egreſſi: in hortulis:
vel quibuſqꝫ agellis degebāt. In
multis inquit orbis partibus eſt
hoc gen⁹ hominū: ſed in egypto
ſ. maior copia: precipue circa Ale
xandriam. Regio enim eſt: phie
magis ꝗꝫ fructib⁹ opportūa. Se
quit. Ab ortu diei vſqꝫ ad veſpe
ram omne eis ſpaciuꝫ in ſtudio
rum exercitijs ducitur: quib⁹ ad H
phiam diuinam per ſacras lr̃as
imbuunt. Continentiaꝫ velut fū
damentum quoddam in animo
collocant: ⁊ ita demum reliquas
ſuper hāc virtutes peragunt edi
ficare. Cibū potumqꝫ nullus eo
rum capit ante ſolis occaſuꝫ: tem
pus. ſ. lucis cum philoſophie ſtu/
dijs curam vo corporis: cum no
cte ſociantes. hec ibi. Ubi ⁊ mul/
ta alia de predictis. ¶ Similiter
li. xi. c. iiij. narrat de ſic phantib⁹.
ſ. de Macario ⁊ alijs. ¶ Simi/
liter Johannes Caſſian⁹ in col/
lationibus ſuis narrat de conſi/
milibus. In quarum prima ꝓ/
ſequitur de habitu monachali:

li. In ſecunda. de modo canoni
I co nocturnarum horarũ in pſal
modia. In tertia: de modo cano
nico diurnarum orationum. In
quarta. de inſtitutis renuntiatio/
num. In quibꝰ collationibꝰ ⁊ cõ
ſequentibꝰ recitat de ſapiali phi/
loſophia ſanctorum patrum. Si
militer in tractatu. x. collationuꝫ.
in quarũ q̃rta dr̃: ꝙ maxima ps
intelligentie eſt ſcire qđ neſcias.
Similiter in tractatu. vij. collatio
nuꝫ in quaruꝫ ſeptima dr̃. ꝙ qſ/
qs hominũ: artis peritiam aſſeq
concupiſcit: niſi omni cura ⁊ vigi
lia: eiꝰ ſe diſcipline ſtudijs man/
cipauerit: ac perfectorum magi/
ſtrorum illius precepta ⁊ inſtitu/
ta ſeruauerit: [illegible]aſtra in omnibus
K venit. Nouimꝰ inquit ad hec lo/
ca veniſſe aliquos: cognoſcendi
tm̃ gratia monaſteria fratrũ. nõ
vt has regulas ⁊ inſtituta ſuſcipe
rent. Quibus exprobrari ſolet: ꝙ
nõ ſui profectus gratia: ſed vitã/
de egeſtatis eſtimati ſunt prouin
cias comeaſſe: cum nec ieiuniorꝫ
morem: nec pſalmorum ordinẽ:
nec indumentorum habitũ per/
mutarent. hec ibi. ¶ Huius autẽ
ſapientie virtuoſe alphabetum: ⁊
etiam fundamentuꝫ eſt humili/
tas. Unde in vitis patrum. li. ij. c.
de humilitate: ait abbas Arſeniꝰ
cuꝫ ab eo quereret frater: quomo
do ruſticum iſtum de cogitatio/
nibus interrogas: qui tante eru/
ditionis in latina ⁊ greca lingua
es? Cui ille. Illas eruditiones ap L
prehendi. ſed alphabetuꝫ huius
nundum diſcere potui. Uere eni
vbi humilitas ibi ſapiẽtia. puer.
x. contemplatio domini Ieſu ⁊
ſpeculationis limpitudo. In ipſo
enim ſunt omnes theſauri ſapiẽ/
tie ⁊ ſcientie abſcõditi. Col. ij. Et
ipſe ẽ fons omnis ſapientie. Ecc.
i. Fons ſapientie verbum dei i ex
celſis. Ipſum ergo contemplari
⁊ de ipſo meditari: ad eũ aſpirare
⁊ anhelare eſt ſapientia ſanctorũ
contemplatiuorꝫ: ⁊ ſicut ait Ber.
ſuper Cant. Omel. xliij. ſup illđ
Faſciculus mirre dilectus meus
Hec mea inquit ſubtilior interi/
orqꝫ philoſophia ſcire Ieſuꝫ. Et
Omel. ix. Origo fontiuꝫ ⁊ flumi M
nuꝫ mare eſt: virtutum ⁊ ſcientia
rum dominꝰ Ieſus: deus ſcien/
tiarum ipſe eſt. Si quis callet in
genio: nitet eloquio: ſi quis mori
bus placet: inde eſt. Theſauri eni
ſapientie ibi abſconditi ſũt. Et ibi
bene de hoc. Et Omel. xv. Oleũ
effuſum nomen tuum. Si ſcribã
non ſapit mihi niſi legero ibi Ie/
ſum. Si diſputem aut conferam
nõ ſapit mihi: niſi ſonuerit ibi Ie
ſus. Et ibi bene De hac ſapientia
⁊ philoſophia gloriabat Apo. i.
cor. ij. Nihil inquit iudicaui me
ſcire inter vos: niſi xp̄m Ieſum
⁊ hunc crucifixum. Hec autem
ſapientia abſcondita eſt ab ocu/
lis viuẽtiũ carnaliter: Iob. xxiiij.
Ubi inuenitur. ſapiẽtia: ⁊ quis eſt

locus intelligentie? Abscõditus est ab oculis omnium viuentiuz N Ubi Grego.mor.xviij. Quisqs sapientiam q̃ deus est videt.huic vite fundit⁹ moritur: ne ei⁹ amore teneat. Nullus quippe eam videt qui carnaliter viuit. Exodi. xxxiij. Non videbit me homo ꝛ viuet. Et ibi bene de hoc. Magna ergo ꝛ mira sapientia ꝛ philophia sanctorum dictis modis.

¶ Capl'm sextum. Qualis est sapientia sanctorum.

c Est enim ipsa sanctoruz sapientia origine celestis siue celica. Et est multiformitate varia. Jacobi.iij. Que desursum est sapiẽtia: quo ad primum pudica pacifica. quo ad secundum. Ipsa eni est que descendit a fonte vite.s. Jesu xp̃i qui est fons vite. ꝛ magister vite ꝛ virtutis: Jmo ipsa vita ꝛ veritas. ego inquit sapientia.s.increata effudi flumina.i.dictarum sapientiaruz fluenta. Ecc.xxiiij. Ut enim dicit Cõmentator.s. abba super angelicaz Hierar.c.i. O Sapientia gentilium ascendit de sensu in ymaginem: de ymagine in rationem: de rõne in intelligentiam: nec vltra progreditur: sed in speculo sistit. Sed ista d̃scendit, in seraph mẽtes: ꝛ deinde ad inferiores deriuatur. Et de hoc Greg.ij. Pastoralis: dictam auctoritatẽ exponens: dicit ꝙ pudica est ista sapientia: qꝛ caste intelligit: pacifica: qꝛ per elationem minime a proximorũ societate disiungit: ꝛ sic d̃ alijs. Uel pudica est per spiritum sapientie: pacifica per spiritũ intellectus: ꝛ sic de alijs spiritus differentiis: de quibus Jsai.xi. Reddẽdo singula singulis: Jn illa eiz est spiritus intellectus vnitus ꝛ multiplex. Sap.vij. Item hec sapientia est potestate virtuosa. P Sapientia enim confortat sapientez super decem principes ciuitatis. Ecc.vij. Et hoc ideo: qꝛ coniungit hominez deo: ꝛ firmat in deo Mat.vij. Similabo eũ viro sapienti ꝛc. Jtem hec sapientia est excessu eminentissima. effectu saluberrima: ꝛ vtilissima tum in presenti: tũ qꝛ concupiscentia sapientie perducit ad regnũ. Sap. vl. Job.xxvj. Non apendet argẽtum in comparatione illius.i.sapientie sanctorum: prout dicit ibi Greg.mor.xviij. Et de hui⁹ cõmendatione ꝛ effectib⁹ Salomõ in libris suis quasi per totum. Puer.iij. Preciosior est cũctis opibus. Sap.vij. Nec comparari illi lapidem preciosũ: quoniã omne aurum ꝛc.

¶ Capitulum septimum. Ubi ꝛ a quibus hec sapientia inuenitur

v Bi autez inuenitur hec sapientia: ꝛ a quib⁹ ꝛ q̃liter. Job.xxviij. Nescit homo preciuz eius. Sequit. Nõ inuenitur in terra suauiter viuentium. Abissus dicit. Nõ est i me

⁊ mare loquit: non est mecum. Quod exponit Greg.mor.xviij. de superbis ⁊ cupidis: a quibus hec sapientia abscondit: Math. xi. Abscondisti hec a sapiētibus: ⁊ prudentibus ⁊c. Inuenit autē ab animabus sanctitate puris ⁊ mundis: ⁊ sic sub deo ordinatis. In animas enim sanctas se trāsfert. Sap.vij. Ecc.ij. Fili concupiscens sapientiam: serua iustitiā ⁊ deus prebebit illam tibi. ¶ Itē inuenitur ab animabus eleuatis a mundi tumultibus ⁊ sollicitudinibus Ecc.xxxviij. Sapientiā scribe tempore vacuitatis: ⁊ qui minorabitur actu sapientiam percipiet qꝛ reuelabitur sapia. ¶ Itē inuenitur ab animabus humilitate virtuosis. Talibus enim reuelat deus sapientiā suam. Ubi enī humilitas: ibi sapientia. ꝓuer.xi. ¶ Item inuenitur ab animabus deuotione feruidis: ⁊ contemplatione eleuatis. Sap.vij. Optaui ⁊ datꝰ ē mihi sensus: inuocaui ⁊ venit in me spiritꝰ sapientie. Patet ergo huius sapientie inexplicabilis eminentia. Unde ⁊ omnia que dicta sunt in precedēti tractatu ad cōmendationem philosophie humane: per prius ⁊ verius competūt huic vere sapiētie: Jō hec ad presens de eius cōmēdatione sufficiant.

¶ Capitulum octauum. De supereminentia sanctorum sapientum respectu mundanorū in vita ⁊ operibus.

Eminentia vo sapientum: hac saluifica sapiētia predictorum planum est. Ipsi enim sunt veri philosophi.i.amatores vere sapiētie. Si enim philosophus est cognitor: amator: ⁊ imitator dei ſm Platonem: prout ait Aug.viij. de ci. c.iiij. Cum predicti sapientes sint tales in rei veritate: ipsi sunt phi excellentiores incomparabiliter omnibus phis mundanis. De q̄rum excellētia legitur in vitis patrum.lib.ij. Ubi de patientia sanctorum. vbi dr ꝙ phi venerunt probare monachos: ⁊ vnus monachus bene indutꝰ venit. Cui philosophi. Ueni huc. At ille indignatus iniurijs eos agressus ē transijt autem alius monachus genere rusticus. Cui dicunt. Tu monache male senex veni huc. Qui cursim venit. Et ceperunt: illi alapas dare. Ille vo aliā maxillā prebuit. At illi adorauerūt eum dicentes: monachus est iste Et interrogauerunt. Quid vos nobis plus facitis? Uos ieiunatꝭ: corpora castigatis. Sic ⁊ nos. At ille. Nos in gratia dei speramus ⁊ mentem nostram custodimus Et illi. Hec nos custodiṙ nō possumus. Euidenter ergo patet supereminentia perfectionis philosophorum fideliū ⁊ diuinorum respectu mūdanorum qꝛ ipsi custodiunt mentem ab interiorib'

deordinationibus:necnon ⁊ exte
riorem hominem ab exteriorib⁹
prauitatibus ex vera credulitate
in verum ſaluatorem ob ſpem vi
te eterne. Philoſophi ṽo ⁊ ſi ex
terius continuerunt ſe ab exterio
ribus imperfectionibus:non ta/
men interius ex fide purificāte:
nec ob ſpem vite eterne. Ei ꝺ ex
ceſſu iſtorum verorum phõrum
reſpectu aliorū Tertulius diſpu/
tans contra aduerſarium c.xl. ⁊
poſt multum:vbi ait.ſ.aduerſari
T us. Eadem phi monent ⁊ profi/
tentur.ſ.innocentiam: iuſtitiā:pa
tientiam:ſobrietatem:pudicitiaꝫ
ſicut.ſ.xpiani. Sequit. Quo er/
go xpiani excellunt philoſophos
Inimice ait Tertulius. philoſo/
phi affectant veritatem:⁊ affectā
do corumpunt: qr gloriā captant
Xpiani ṽo ⁊ appetūt ⁊ integre ꝑ
ſtant: ⁊ ſaluti ſue curāt. Idō ne/
qꝫ de ſcientia. neqꝫ de diſciplina
vt putas equamur. Loquit eniꝫ
ad aduerſarium. Et ideꝫ. Nomē
philoſophorum demonia nō fu
gat.nec adducunt ad paſſiōes ſa
crificare nolenteſ ſicut chriſtiani
Si de pudicitia prouocemur:ſi/
militer patet exceſſus. Quia lego
partem ſnie Attice in Socratem
corruptorem adoleſcentū. Sexū
femineum non mutat xpianus.
Noui ⁊ Phicenez meretricem
Diogenis ſupra recombentis ar
dorem ſubſtātem: Audio ⁊ quē/
dam Spegippum de Platonis

ſcola i adulterio periſſe. Chriſtia
nus vxori ſue ſoli maſculus naſci
tur. Democritus excecādo ſe: qr
mulieres ſine concupiſcentia aſ/
picere non poſſet. ⁊ doleret ſi nō
eſſet potitus:incontinentie emen
dationem profitetur. At xpianus
ſaluis oculis feminas non videt
animo aduerſus libidinem cec⁹
eſt. Si de probitate defendaꝫ: ec/
ce lutulentis pedibus Diogenes V
ſuperbos Platonis thoros alia
ſuperbia deculcat. Chriſtian⁹ nec
in pauperem ſuperbit. Si de mo
deſtia certem: ecce Pictagoras
apud Tyrios: zenon apud prien
nenſes tyrānideꝫ affectant: Chri
ſtianus ṽo nec ciuilitatem. Si ꝺ
equanimitate congrediar: Ligur
gus Apetarones inoptauit: ꝙ le
ges ei⁹ latrōes emēdaſſent xpia
nus etiam dānatus gratias agit
Si de fide comparem. Anaxago
ras depoſitum hoſpitibus dene/
gauit: Chriſtianus etiam extrane
is fidelis dicit. Si ꝺ ſimplicitate
conſiſtā: Ariſtoteles familiarem
ſuū hermiam turpiter loco exci/
dere fecit. Chriſtianus nec inimi
cum etiam ledit: Idem Ariſtote
les tam turpiter eſt Alexādro re
gendo potius adulatus: ꝙ Pla
to auruꝫ Dioniſio gratia vendi
catur.hec ibi. Et ſic de alijs quos
ibi enumerat: Ex dictiſ igitur ma
nifeſtare intendit ſupereminenti
am fidelium perfecte in chriſto
credentium reſpectu phorū gen

tilium. Deinde opponit ibi: ꝙ di
cet aliquis: etiam ex nostris exci
X dere quosdam: a regula disciplie
.s. ⁊ peccare: ⁊ mala facer̃. At qꝺ
bene soluit. ꝙ tales .s. male faciẽtes
ꝺsinũt inde hẽri christiani apud
nos. Philosophi ꝟo etiam cum
talibus factis in nomine ⁊ hono
re sapiẽtie perseuerant. Quasi di-
cat. Christiani peccantes manẽt
inhonorati: ꝗdiu tales. Sed di
cti philosophi manentes in suis
maleficijs honorant̃ ⁊ sunt in ho
nore suo. ⁊ ibi bñ ꝺ hoc ¶ Qua
liter autem perfectiones que fue-
runt in philosophis vmbratice.
s. vitiorũ detestatio: mundi con-
temptus ⁊ despectio passionum
interiorum edomatio: ⁊ sic de ali
is que sunt enumetata in ꝓcedẽ-
ti tractatu fuerunt ⁊ sunt in phis
xpianis ꝟ3 veritatem satis patet
ex dictis. Jsip enim fuerunt ⁊ sũt
pleni spiritu sancto qui discipline
effugit fictum sap̃. i. Et de cõpa-
ratione philosophorũ mundano
rum respectu diuinorum: ⁊ de ex
cessu istorum respectu illoꝝ: bene
Aug. xviij. de ciui. c. xl. Ubi ait ꝙ
Anaxagoras reus factus sit: qa
V solem dixit lapidem ardentẽ: ne-
gans vtiq3 deum: Jn eadem ci-
uitate Epycurus floruit. non cre
dens. solem esse deum: sed nec ẽt
Jouem. Jbi Aristipus in volu-
ptate corporis sũmum bonũ po-
nens: Jbi Antistenes ꝟtute ani-
mi potius hoiem beatu3 fieri as

seuerans: ⁊ similiter ꝺ alijs phis
varia opinantibus de quibus lo-
quitur ibi. At illa ciuitas: illa res-
publica: illi israelite quibus cre-
dita sunt eloquia dei: nullo mo-
do pseudo philosophos cum ve
ris phis parilitate lumine confu
derunt. Sequitur. Jpsi eis erant
philosophi. i. amatores sapientie:
ipsi sapiẽtes: ipsi theologi: ipsi do
ctores ꝓbitatis ac pietatis. Qui- Z
cunq3 ꝟm illos sapuit: ⁊ vixit: nõ
ꝟm homines sed ꝟm deum q ꝑ
eos locutus est sapuit. Jbi. Si ꝓ
hibitum est sacrilegium. deus ꝓ
hibuit. Si dictũ est. Honora pa
trem tuum ⁊c. Deus iussit: ⁊ cete
ra huiusmodi. Non eni3 hec ora
humana: sed oracula diuina fu-
derunt. hec ibi. Ex quibus mani
festa est excellentia philosophoꝝ
diuinorum respectu l mundano
rum: ⁊ similiter eminentia sue sa A
pientie: q2 diuina phia est respcũ
sapientie: illorum autem: huma
na est. Diabolica ergo sapientia ⁊
terrena ⁊ aialis sunt exterminan
de: humana est ordinanda ⁊ di-
rigenda: diuina appetenda ⁊ acq
renda: que amicos dei ⁊ philoso
phos constituit: Sapientie. vij.
Et hec ad presens de istis suffici
ant.

¶ Explicit tractatus de sapiẽtia
Sanctorum

¶ Jncipit Breuiloquiu3 de vir-
tutibus antiquorum principum
⁊ philosophorum editũ a Fratre

Ioanne valensi: ordinis fratrum Minorum. Prologus.

Uoniam misericordia et veritas custodiunt regē prouer.xx. Immo quattuor ɣtutes Cardinales scilz Prudentia: Tēperātia: Fortitudo: et Justitia sūt quasi quattuor colūne: siue quattuor postes: quibus predict⁹ thronus roborat: ideo d predictis virtutibus aliq̄ narrationes exēplares et persuasorie ad vtilitatē presidentium et instructionē in thronis residentium subscribant: prout continent in gestis potentum: siue sapientum: et mundi philosophorum: Nam exempla sanctorum sufficienter patent in gestis eorum: et hystorijs sacrarum scripturarum.

B

Capl'm. primum. De iustitia in possidendo.

q Uoniā aūt iustitia est virtutum preclarissima: et in ipsa est oīs virtus: prout dicit philosophus: Ethi.v. Propter quod dixerunt phī ipsam iustitiam habere vultum aureum: vt ait ibi Cōmentator: ideo prio premittunt exemplares narrationes de iustitia regum et sapientū: Remota enim iustitia quid sunt regna nisi magna latrocinia: Et latrocinia sūt pua regna. ait Augu. iiij. de ci. c. iiij. Introducēs exēplum de Alexandro et Pirrata: de quo exemplo planius et pleni⁹ narrat. li. iij. de nugis philosophorum vbi dr q cum Pirrata esset deprehensus: et Alexāder interrogaret: propter quod habere mare infestū: rn̄dit libera cōtumatia. Propter quod tu orbē terrarum. Sed quia id ego facio vno nauigio: latro vocor: quia tu magna classe facis: diceris imperator. Si solus captus sit Alexā. latro erit: Si ad nutū Dionidis: populi famulentur: erit Dionides Imperator. Uocabat enim Pirrata Dionides. Nam quantum ad cām non differunt: nisi qr deterior est qui rapit improbius: q̄ qui iustitiam abiectius deserit: qr manifesti⁹ impugnat. Leges q̄s ego fugio: tu psequeris: Ego eas vtcunq venerer: tu contemnis. Me fortune iniquitas et rei familiaris angustia: Te fastus itollerabilis et iexplebilis cupiditas furem facit. Si fortuna mansuesceret: fierem forte melior. At tu q̄ fortunacior: nequior eris. Miratus Alexander constantiam hominis eum merito arguentis: experiar inquit: an futurus sis melior. Fortunam mutabo: vt non ei amō quod deliq̄ris: sed tuis morib⁹ ascribatur. Eumq fecit: militie ascribi: vt posset exinde saluis legibus militare. Ex quo patet q iustitia debet esse regum in possi

C

dendo. Item debet esse in eis pa
D tientia in sustinendo iustas incre
pationes. Item beniuolentia: be
nefaciendo eis qui iuste arguunt

¶ Capitulum secundum. De iu
stitia in statuendo leges iustas.

I Tem debet esse iustitia i
regnantib⁹: iustas leges
statuendo: ⁊ vt obseruen
tur diligens studiū iugiter labo
rando. Unde narrat Trog⁹ Pō
peius libro. iij. de Ligurgo: q cū
statuisset mandata ⁊ leges: q̄ du
ra Lacedemonijs videbant: au
ctorem earum Apollinem Del/
phicum finxit: ⁊ se simulans pro
ficisci ad oraculum Delphicum:
E obligauit iuramento ciuitatē: vt
nihil in legibus illis mutarēt an̄
q̄ ipse reuerteretur. Quo facto:
iuit ad Cretam: ibiq̄ perpetuū
elegit exiliū: vt dicte leges obser
uarentur. Moriēs v̄o: ossa sua
abici in mare p̄cepit: ne si repor/
tarentur: ciues soluerent iuramē
tum: estimantes se ab illo solutos
Et nota: q Delos est insula vbi
erat templum Apollinis. ⁊ locus
diuinationis: prout dicit comen/
tator. eth. i. Unde dicitur Apollo
Delphicus. Et q̄ dicte leges erāt
honeste: iō hic subscribantur.

¶ Prima lege populum in ob
sequium principū: ⁊ principes
ad eorum iustitiā informauit.

¶ Secunda lege parsimoniam
omnibus suasit estimās labo/
rem militie assidua frugalitatē
consuetudine faciliorem fore.

¶ Tertia lege: emi singula non
pecunia sed mertium compē
pensatione iussit.

¶ Quarta lege: auri vsum velut
omnium scelerum mater su/
stulit.

¶ Quinta lege: administratio/
nem reipublice per ordinem F
diuisit. Regibus potestatē bel
lorum: magistratibus iuditia:
⁊ annuas sanctiones: Sena/
tui custodiam legum: populo
eligendi ⁊ creandi quos velit
magistratus permisit.

¶ Sexta lege: omnes fundos in
ter oēs equaliter diuisit: vt eq̄
patrimōia neminem alijs po/
tentiorem redderent.

¶ Septima lege: conuiuari om
nes publice iussit: ne cuiusq̄
delitie vel luxurie: in occulto
essent.

¶ Octaua lege: iuuenib⁹ nō am
pli⁹ vna veste in toto anno vti
permisit.

¶ Nona lege: pueros puberes
nō in forum sed in agrum de
duci iubet: vt primos ānos nō
in luxu sed in opere agerent.

¶ Decima lege statuit: virgines
nubere sine dote.

¶ Undecima lege iussit: vt vxo
res legerentur non pecunia.

¶ Duodecima lege: maximum
honorem non diuitum vel po
tentum: sed pro gradu etatē se/ G
num esse voluit. Nihil autem

vlla dictarū

vlla dictarum leguz in alios ipse
sanciuit: cuius ipse primus docu
mentum non daret.

¶ Capitulum tertiûm. De obser
uatione legum.

In antiquis etiaz regib⁹
fuit mira seueritas iusti/
tie pro legibus custodiē/
dis ait. Ual. libro. iij. di. ꝙ zeleu/
cus: vrbe Lucrētium ab eo salu
berrime legib⁹ munita: inter q̄s
erat ius a se statutum: ꝙ depre/
hensus crimine adulterij: vtroqꝫ
oculo priuaretur. At ꝟo: cum ei⁹
filius esset in tali crimine depre/
hensus: cū tota ciuitas in hono/
rem patris: necessitatē pene ado
lescentulo remitteret: aliquādiu
repugnauit. Ad vltimum: popu
li precibus victus: suo prius: de/
inde filij oculo eruto: vsum vidē
H di vtriqꝫ reliquit. Debituz suppli
cij modū legi reddidit eq̄taq̄: ad/
mirabili tempamēto se inter mise
ricordē patrē: ꝛ iustū legis latorē
ptit⁹. ¶ Ibidē narrat ꝺ karūdo.
ꝙ cum lege cauerat ob seditiosas
conciones ciuium: ꝙ si quis cō
ctionem intraret cuz ferro: inter/
ficeretur: ꝛ ipse interiecto tempo/
re e longinquo rure domuz repe
tens gladio cinctus: subito in ip/
sam concionez sicut erat cinct⁹
processit. Et cum esset admonit⁹
de solutione legum ab eo qui si/
I bi proxime stabat: ego inquit le/
gem resarciam. Et protinus. q̄ꝺ
habebat ferro districto incubuit.
Cum eniz liceret: culpā vel dissi
mulare vel errore deffendere: pe
naz tamen rependere maluit: ne
qua fraus iustitie fieret. ¶ E cō/
trario ꝟo: multi potentes nō ob
seruant leges quas cogunt subdi
tos obseruare. Ideo ait Ual. lib.
vi. ꝙ subtiliter Anaparsus leges
non custoditas telis arancarum
comparauit. Nam vt illis infir/
miora animalia retineri: valen/
tiora transmitti ita his humiles K
ꝛ pauperes cōstringi: diuites ꝟo
ꝛ potētes n̄ alligari aiebat. Pro
pterea voluerunt antiqui: leges
suas esse iustas. Fuit eniz genera
le edictum apud antiquos: nihil
expedire quod non eēt iustū. vn̄
narrat Uale. eodem libro. ꝙ cuz
Themistocles diceret Athenien
sibus: se scire saluberrimum eis
consiliuz. s. ꝙ incenderent classē
Lacedemonioꝝ: neqꝫ consiliuz
publicare voluit: sed petijt vnuz
sapientem cui illud tacite expone
ret. Cui datus ē Aristides. Quo
audiente consilium rediit ad cō/ L
ctionez dicens Themistoclis vti
le cōsilium: minime tamen iustū
animo voluere. At vniuersa con
ctio quod equū non est: nec vtile
vel expedire proclamauit. Et sic
edicto ciuiū ablata est prudētie
iustitia: imo nō ē prudentia: sꝫ po
ti⁹ calliditas: cui iustitia aduersat.
¶ Capitulum quartum. De pro
uidentia circa rempublicam.

Deo enim iustitia viguit
a apud illos: ꝙ de republi
ca saluanda. cis erat om
nimoda cura: ⁊ illius vtilitatem:
vite ꝓprie preponebant: ait Aug.
i. de ci. c. xv. ⁊ Tul. de offi. li. prio
⁊. iij. dicit: ꝙ cū esset Marcꝰ re-
gulus ductus captiuus a Cartha
M ginensibus: ⁊ missus Romā sub
iuramēto redeūdi ꝓ ꝯmutatiōe
captiuorum: ille Romaȝ veniēs
in senatu: captiuos reddi aut cō
mutari negauit esse vtile: eo ꝙ il
li essent adolescentes ⁊ boni du-
ces: ⁊ ipse senectute confectus. et
cum retineretur a propinquis et
amicis: redire maluit ꝗ̄ fidē ho
sti datam fallere. Et tamen non
ignorabat: se ad crudelissimū ho
stem: ⁊ ad exquisita supplicia ꝓ-
ficisci: sed iusiurandum seruāduȝ
dio putauit. ¶ Cōsimile narrat
Augu. xviij. de ci. c. xvii. ⁊ Tuliꝰ
de senec. de Codro rege Atheni
ensi. Cū eniȝ instaret bellū inter
Athenień. ⁊ Peloponeń. acce-
perant in responsis: ꝙ illi eēnt fu
turi victores quoꝝ dux occidere
N tur. Hoc audiēs Codrus: in ha
bitu pauperis trāsiuit ad hostes:
seqȝ obiecit eis: necem per iurgi
um ꝓuocādo. De quo Virgiliꝰ.
Et iurgia codri. Maluit. n. mo-
ri: vt vincerēt sui: ꝗ̄ viuere: suis
superatis. Duo enim sunt ꝓ̄cepta
Platonis volentibus prodesse
reipublice: ait. Tul. i. de offi. vnuȝ
vt ciuium vtilitatem sic tueātur
vt quecūqȝ agunt ad eaȝ referāt
obliti cōmodoꝝ ꝓpriorū. Alteꝝ:
vt totum corpus reipublice curēt
ne dum ꝑtem aliquam tuentur: O
reliquas deserāt. Et qꝛ antiq: hec
⁊ similia seruauerunt: iō rempu
blicam: magnam ex parua fece-
runt: ait Cato: cuius ṽba recitat
Augu. v. de ci. c. xiij. Nolite inqt
estimare: maiores nr̄os armis
rēpublicā: magnam ex parua fe-
cisse. Si ita esset: multo pulcher-
rimam nos haberemꝰ. Quippe
sociorum atqȝ ciuiū preterea ar-
morum ⁊ equoruȝ maior copia
nobis ꝗ̄ illis. Sed alia sunt que
illos magnos fecerunt q̄ nobis
nulla sunt. Domi industria: foris P
iustū imperiū: animus in consu
lendo liber: neqȝ delicto neqȝ li-
bidini obnoxius. Pro his nos
habemꝰ luxuriā ⁊ auaritiam: pu
blice egestatē: priuatiȝ opulentiā
Laudamꝰ diuitias sequimur in-
hertiam: inter bonos ⁊ malos di
scrimen nullū: oia virtutū ꝓ̄mia
ambitio possidet. Sequit. vt era
rium esset opulentū: tenues res
priuate erant. Corruptis autē mo
ribus econuerso Cato ponit: pu
blice egestatem: ꝓ̄uatim opulētiā
vnde antiqui cōsules: pauperes
erant in rebus priuatis: ait Aug.
vbi. s̄. c. xviij. di. ꝙ Luciꝰ valeri Q
us in suo ꝯsulatu adeo pauꝑ fuit.
vt defūcto nūmis a populo colle
ctis sepltura curaret. ¶ Consile
narrat Vegetius. ij. de re militari

de Athilio Regulo: ꝙ cū ꝓfuis-
set summis reb⁹ adeo pauꝑ fuit:
vt coniugē ꝛ liberos collocaret i
agello qui colebatur ab vno vil
lico. Neqꝫ.n. volebāt: ditiores eē
in suis dignitatibus q̄ꝫ aīi: ait ibi
Aug. De Quintio: ꝙ cū q̄ttuoꝛ
iugera possideret: ꝛ ea manibus
suis excoleret: ab aratro eductus
est vt dictatoꝛ fieret: maioꝛ vtiqꝫ
honoꝛe q̄ꝫ consul victisqꝫ hosti-
bus ingentem gloꝛiam consecu
tus: in eadem paupertate permā
sit. Cum enim rempublicam ha
berent opulentissimam: in domi
bus paupes erāt: ait ibi Aug. di.
ꝙ quidā qui fuerat bis consul ex
senatu pulsus est: eo ꝙ decē pon
dera argenti in vasis habere cō-
spectus est. Non enim dn̄ari in-
R tendebāt ꝑꝑ lucra: neqꝫ hoc fuit
apud eos ingenium: proutr ri̅dit
Curtius consul cū Sānites ma
gnuꝫ sibi pōdus auri attulissent.
Quibus ille ait. Non aurū habe
re: ꝓclarū sibi videri: sed eis qui
auꝝ habent potius dn̄ari. ¶ Cō
simile narrat Vegeti⁹ li. iiij. de re
militari: ꝙ cū legat⁹ Epirotharū
Fabritio cōsuli grande pondus
auri offerret: illo non accepto: di
xit: se male illō habētibus impe-
rare q̄ꝫ illud habere. Et ob hoc
nolebant ꝓefici in dignitatibus
S nisi possent reipublice ꝓficere: ait
Vale. li. vi. de Scipiōe Cornelio
Cui cū hyspania forte venisset:
ri̅dit: se nolleire adiecta causa:
ꝙ recta facere nesciret. ¶ Item
neqꝫ filios ꝓfici patiebātur nisi
possent ꝓficere. vnde narrat he
lynandus hystoꝛiographus ꝓut
ait Poli. lib. iiij. c. xiij. de Helyo
pertinace: ꝙ cū ex senatoꝛe esset
creatus impatoꝛ: ꝛ obsecrante se T
natu: vt filium suum Augustum
Cesarem vocaret ri̅dit. Suffi-
cere mihi debet: vt ego immerit⁹
regnauerim cum non mererer.
Primatus eniꝫ nō sanguini de-
betur sed meritis: ꝛ inutiliter re
gnat qui rex nascitur nec meret.
procul dubio ꝑentis affectum ex
uunt qui paruulos suos impoꝛta
bili molle superiecta extinguunt.
Hoc enim est suffocare filios n̄
ꝓmouere. Alendi eniꝫ pri⁹ sunt:
ꝛ virtutibus exercendi: ꝛ cum i
eo profecerint: vt probentur: eos
antecedere virtute quos debent
honoꝛe preire: inuiti ascendāt. Et V
tunc ciuium suoꝛum se nequaq̄ꝫ
subtrahant votis. Implebāt.n.
enim Salomonis preceptū. Ec-
cle. vij. Noli querere fieri index:
nisi virtute valeas dirumpe iniq
tates. Sectantes enim auaritiaꝫ
non preficiebātur reipublice: ait
Val. li. vi. di. ꝙ cū duo consules
contēderent in senatu: quis coꝝ
in hyspaniā mitteret: ait Scipio
Emilian⁹ oībus sn̄iam ei⁹ expe-
X ctantib⁹. Neuter hoꝝ mihi pla-
cet: q: alter nihil habet: alteri ni-
hil satis est: eque mala licētie im
perij: magnam inopiam indicāo

⁊ auaritiam. ¶ Item eorum iu/
ſtitia patebat circa rempublicaꝫ
in tantum: ꝙ nec ſibi parcebāt ꝓ
ſalute reipublice: prout pꝫ in dictiſ
exemplis: neqꝫ eiꝫ pater parce/
bat filio: ait Vale. li. v. ⁊ Aug. v.
de ci. c. xviij. de Bruto: qui filios
ꝯprehenſos: ⁊ poſt ad pallū liga
tos ſecuri percuti fecit: quia dñā/
tionem Tarquinij regis ſuperbi
a ſe expulſam reducere volebāt.
Exuit patrem: vt ageret conſulē:
orbatuſqꝫ viuere ꝗ̄ vidicte publi
v ce deeſſe maluit. De q̊ poeta Na
toſqꝫ pater noua bella mouentes
Ad penam pulchra pro libertate
vocauit. Vicit amor patrie: lau/
dūqꝫ immenſa cupido. ¶ Con/
ſimile narrat Aug. vbi. s̄. de Tor
quato: qui filium: non q2 ꝯ̄ patri
am: ſed etiam pro patria pugna/
uerat: q2 tñ̄ ꝯ̄ imperiū eiꝰ licet vi
ciſſet occidit: ne plus mali in exē
plo contempti imperij: ꝗ̄ gloria
eēt hoſtis occiſi. Idē narrat Va
Z lerius vbi. s̄. de Manilio Torq̄
to. Cui cū eēt eiꝰ filius accuſatꝰ
⁊ ꝯuictꝰ: ꝓtulit ſniaꝫ di. cuꝫ Sil
uanū filiū meū pecuniā a ſocijs
accepiſſe ꝓbatū ſit cū repu. ⁊ do/
mo mea idignū iudico. Qui ſic
adiudicatꝰ: ꝓ triſtitia: ſuſpēdio ſe
pemit. ¶ Itē nec filiꝰ debet par/
cere patri agenti ꝯ̄ rempublicam
Ait Tulius. iij. de offi. inquirens
an ſi tradere patriaꝫ conetur pa/
ter: ſilebit ne filius? Et reſpōdet:
ꝙ primo patrē obſecrabit ne hoc
faciat: deinde ſi nihil proficit: ac/
cuſet: ⁊ ad extremum: ſi ad per/
niciem patrie res ſpectat: ſaluteꝫ
patrie: ſaluti patris anteponat.
Nimirum: q2 vt ait ibi. Si duo
ſapientes ſint ſuper vnam tabulā
in mari que non poſſet niſi vtrun A
qꝫ deferre: minus ſapiens debet
cedere ſapientiori: eo ꝙ ille vtili
or eſt reipublice.

¶ Capitulum quintum. De iu/
ſtitia erga inimicos.

N On ſolum auteꝫ fuit eui
dens eorꝫ iuſtitia erga
ſuos ⁊ rēpublicā: ſꝫ ēt er
ga hoſtes ait val. li. vi. d̄ Camillo
ꝯſule ꝙ cū Faliſcos circūſederet
magiſter ludi: nobiliſſimos pue
ros eorum in caſtra Romanoꝝ
perduxit. Quibus iterceptis: nō
eſſꝫ dubiuꝫ: quin illi ſe eſſent tra
dituri. Camillus ꝟo non ſolum
ſpreuit perfidiam: ſed cenſuit: vt
pueri magiſtrum vinctum ꝟgis B
agēdū ad parentes reducerent.
Quia iuſtitia: eorum animi capti
⁊ beneficio magis ꝗ̄ armis vi/
cti: portas romāis apperuerunt.
¶ Ibidem ait: ꝙ Thimocrates
pollicitus eſt: ſe Pirrum vene/
no necaturum. Que res: cuꝫ ad
ſenatuꝫ eēt delata: miſſis legatis
Pirruꝫ monuit: vt aduerſus in
ſidias huiuſmodi cautius ſe ge/
reret. Maluit enim: bella non
veneno ſꝫ armis gerere. Nomē
quoqꝫ Thimocratis ſuppreſſit:
vtroqꝫ modo amplexus equita/
tem: q2 neqꝫ hoſtē malo exenplo
tollere: nec eum qui mereri para

C tus fuerat pdere noluit. ¶ Nar
rat tamen Amelius florus in hy
storia Romanorum: q medi-
cus Pirri nocte ad Fabricium
venit pmittens: se Pirrū occi-
surus veneno: si sibi aliquid pol
liceret. Quem Fabricius vinctū
reduci iussit ad domū suā: Pir
roq dici qd ɜ eius caput medi-
cus spopondisset. Qd Pirrus
D admiratus dixisse fert. Ille ē Fa
brici⁹: qui difficilius ab honesta
te q̄ sol a cursu suo auerti pót.
¶ Legit etiā de Alexandro: q
cum fleuisset mortem Darij ho-
stis eius: quē sui letaliter vulnera
uerant: vt sibi placerent: volens
scire q hoc scelus cōmiserant: iu
rauit se factur eos notissimos ⁊
sublimes. Et tunc pdiderunt se
Bersas ⁊ Arbasões facti huius
auctores. Quos statim in vindi-
ctam altissima trabe suspēdit. Et
sic sublimes ⁊ notissimi ɔctis fue
runt. ¶ Si ergo ignarri legis di
uine: tales erant in operibus iu-
stitie amore patrie ⁊ cupidine tē-
E poralis glorie: quales esse debēt
illuminati fide: ordinati charita
te: certi spe glorie pro republica
xpiana in operib⁹ diuine iustitie.
Sed qr oēs: que sua sunt q̄runt
non que iesu xpi Phil. iij. Ideo
pauci sunt tales: ⁊ respublica defi
cit. Cum enim quilibet querit cō
modum pprium ⁊ emolumētū
perit respublica: ait Tul. iij. d offi.
q si vnusqsq rapit ad se como-
dum aliorum: ⁊ distrahit q̄ pōt: F
emolumenti sui gratia: societas ⁊
cōitas hominum euertitur.

¶ Capitulum sextum. De parti-
bus iustitie.

P Remissis exemplis d iu
stitia antiquorum in ge-
nerali: patet iustitia eo
in speciali. s. q̄tum ad partes iu-
stitie. Diuiditur aūt iustitia in se-
curitatem ⁊ liberalitatem: prout
dicitur in morali dogmate pho.
Est aūt seueritas virtus debito
supplitio cohercens iniuriaz. Et
de hac: premissa sunt superi⁹ exē- G
pla. ¶ Liberalitas aūt est virtus
beneficio erogatrix: quaz pre
affectu: benignitatem: p effectu
benificentiā dicimus. Et hec vir
tus: in tribuendo ⁊ retribuendo
consistit. ¶ Qualr aūt hec virt⁹
viguit in magnatib⁹ antiquis: eo
rum gesta testant. ¶ De liberali
tate enim Titi impatoris legitur
in gestis romano: q statuerat:
ne accedentem ad se postulandi
gratia: sine re: vel spe habēdi di-
mitteret. Et iterrogat⁹ ab amicis
cur plura polliceret q̄ pstare pos
set: respondit: q nō decet quēq̄
a sermone principis tristē absce-
dere. Idē recordat⁹ semel sup ce
naz: q nihil tota die illa dederat:
gemens dixit. O amici: diē hunc
perdidi. ¶ De liberalitate Alexā
dri Sen. ij. de bn̄. ait. q cuidā pe
tenti denariū: dedit vrbē. Quo
dicente: tantum donū nō ɔueni

re sue fortune: rñdit Alexander
I Non quero q̄d te accipe: sed q̄d
me dare decet. De eodē Seneca
ep̄la .iiij. dicit: ꝙ rñdit cuidaȝ di/
midiū omniū reꝝ sibi ꝑmittenti
eo inquit ꝓposito veni in Asiam
non vt acciperē id q̄ꝺ dedissetis
sed vt haberetis id q̄ꝺ reliq̄ssem
¶ Ecōtra est de multis: q̄ etiam
cauillatiōes inueniūt: ne petenti
aliquid tribuant. Sicut Antigo/
nus: de q̄ vbi .s. dicit: ꝙ cū cyn/
nicus peteret ab eo talētū rñdit:
plus esse q̄ȝ Cynnicus petere de
beret. Repulsus ille petit denari
uȝ. Cui rñdit Antigon⁹: minus
K esse: q̄ȝ regem dare deceret. Tur
pissima cauillatio ait Sen̄. Inue
nit eniȝ quō neutrū daret: In de
nario regem: in talento Cynnicū
respexit. Cū posset denariū Cyn
nico ꝛ talentū rex dare. ¶ Iteȝ
si diuidatur iustitia speciali⁹ sicut
diuidit e Macrobi⁹ lib. i. di. Iusti
tia est: vnicuiqȝ seruare ꝙ suum
est. De qua veniunt innocentia:
amicitia: ꝯcordia: pietas religio:
L affectus ꝛ humilitas. Patet in
gestis antiquoꝝ quō iustitia s̄m
ꝑtes has in eis viguit. ¶ De Ti/
ti innocentia legit̄ vbi .s. ꝙ nullū
factum quod penitendū esset re/
coluit in morte: vno excepto: q̄ꝺ
tn̄ non ꝑdidit. vn̄ ꝛ in morte cō/
questus est: vitam sibi eripi ime
rito. ¶ Item narrat Solini⁹ li.
vlt. ꝙ apȝ quādā gentē .s. intro/
M papanē insulā: in regis electione
nō nobilitas ꝑualet: sed suffragia
vniuersoꝝ. Populus .n. eligit
spectatū morib⁹ ꝛ inueterata cle/
mentia: annis grauē: ꝛ cui nulli
sint liberi: ne regnuȝ fiat hr̄dita/
riū. Qui si i aliq̄ ꝑ dictoꝝ arguit̄:
morte m̄ctat̄ silr̄ de amicitia et
ꝯcordia q̄lr̄ viguit i antiq̄s eoꝝ
gesta testant̄. ex q̄ toto nixu itēde
bant. ad reipublice vtilitatē vt di
ctū est. Concordia aūt nihil ē vti
lius ciuitati. ait Aug. ep̄la .v. Iō
N ad ꝯcordiā hn̄dam ꝛ amicitiam
anhelabāt. vnde narrat Vegeti⁹
li. iiij. vbi .s. ꝙ obsidente Hani/
bale: Cassilini tantā inopiaȝ sunt
perpessi: vt murē centū denarijs
venisse ꝑditū sit memorie: eius/
qȝ vēditorē fame ꝑijsse: emptorē
v̄o vixisse: fidē tn̄ Romānis ser
uauere. ¶ Silr̄ Val. li. iiij. ꝺ ve
ra amicitia: ponēs exēplū ꝺ duo
b⁹ amicis Amōe ꝛ phitia. Quoꝝ
vnū cū vellet Dionisi⁹ tyrān⁹ oc/
cidere: ꝛ ille ipetrassȝ tp̄s ab eo: vt
r̄diret domū ad res suas ordinā
O das alter se vadē ꝓ reditu illi⁹ da
re non dubitauit. Appropinquā/
te aūt die diffinita. neqȝ illo rede
unte: vnusq̄sqȝ temerariū spopō
sorem dānabat. Ille v̄o de amici
constantia: se non metuere ꝑdi/
cabat. Hora v̄o a tyranno statu
ta alter redijt. Mirat⁹ igit̄ tyran
nus eoꝝ animū ꝛ amicitiā: sup/
pliciū remisit: rogās: vt se in ter
tium sodalitatis gradū secū reci/
P perēt. ¶ Hec aūt amicitia debet
esse vera. Cū .n. triplex sit amici
tia .s. ꝑꝑ honestū: ꝑꝑ vtile: ꝛ pro/

pter expedičs: ꝓut dr̄ ethi.viij. Illa: vera ē amicitia q̄ est ꝓpter honestū.honestū. n.⁊ virt⁹ facit amicitias.ait Tul'.i.ď offi. Et vir tus conciliat amicos ⁊ ꝯseruat: ait idem.i.de amicitia. De q̄ ami citia Ecc.vi. Amic⁹ fidelis prote ctio fortis. Qui inuenit illū: inue
Q nit thesaurū. Nam cū amicitia ē simulata.s.pp vtile vel expedičs non est stabilis: ait Tulius.vbi.s̄. Qui enim vtilitatis ꝓprie causa fingūt amicitias: amabilissimuz amicitie modū tollere videntur. Vere enim est amic⁹ mēse.⁊ nō pmanet in die necessitatis. Ecc. vi. Vn̄ solebant antiq simulacra gratiaruz effigiari nuda: sine de pingi facere ymagines nude: eo
R ꝙ soliditas amicitie: ⁊ veritas fi dei: sine qua neq̄ gr̄e nomē sub sistit: nullo simulationis facto de bent obumbrari: ait Poli.li.iij. Talis est amicitia multoꝝ iuxta illō cōe dictū. Cū fortuna mānet: vultū seruatis amici. Cū cecidit:
S turpi vertitis ora fuge. ¶ Et nō solū hec in eis vigebāt: sꝫ pietas ⁊ religio ᵱm rit⁹ eoꝝ. Pietas.n. cult⁹ dei dr̄: ait Aug.ep̄la.xxxiiij. Et cū est cult⁹ veri dei: ē vera pie tas. Cū aūt falsorū deoꝝ ē falsa ⁊ pnitiosa pietas.ꝓ q̄ tn̄ obseruāda erant diligentes ⁊ studiosi ait va le.lib.i.di.ꝙ n̄ dubitauerūt impia sacris seruir̄ ⁊ ita se hūanaꝝ reꝝ hr̄e regimen estimātia: si diuine potētie bn̄ ꝯstāterq̄ fuissēt famu lata. Vn̄ pari vindicta parētum ac deoꝝ violatio: expianda erat: T
ait ibidez. Et mr̄es Romane ac filie: ꝯiuges ⁊ sorores: ⁊ p⁹ Can nensem cladem absterſis lachry mis ꝓ suis interfectis: candidaz induere vestē ⁊ aris thura dare coacte sūt: ait ibidē. Et i h̄ erāt cō stātes: ait ibidē li.iij.di.ꝙ Alexā. sacrificāti astabat vn⁹ tenēs thur ribulū: i cui⁹ brachiū carbo dila psus cū ita vreret: vt od[or] ad na res sacrificātiū pueniret: tn̄ ⁊ do lorē silētio ꝓssit ⁊ brachiū imobi le tenuit: ne sacrificiū Alexādri aut cōcusso thurribulo: aut edi to gemitu impediret. ¶ Vlterius de affectu eoꝝ ⁊ humilitate etiā erga inferiores: luculēter exp̄mit in gestis eoꝝ. Vn̄ Helynandus in gestis Romanoruz narrat de Trayano.ꝙ cū equū ascendisset ad bellū ꝓfecturus: vidua q̄daz apprehenso pede eius miserab[i] liter lugens iustitiaz sibi petijt de eis qui fil[ium] [eiu]s bonū ⁊ innocen tem occiderant.di. Tu Auguste impas.⁊ ego tā atrocem iniuriaz V
patior: Cui impator. Ego tibi sa tisfaciā cū rediero. Et illa. Quid si non redieris? Successor inqt me⁹ tibi satisfaciet. Et illa. Quid tibi ꝓdest si alius bn̄fecerit? Tu mihi debitor es ᵱm merita rece pturus. Et fraus vtiq̄ est: nol le reddere quod debetur. Suc cessor tuus iniuriam pro se patiē tibus tenebitur: te quoq̄ non li

berabit iustitia aliena. Bene eniz agitur cũ successore tuo: si se liberauerit. His verbis motꝰ imperator descendit de equo: ⁊ cām examinans p̃ntialr: cõdigna satisffactione viduam ꝯsolatꝰ est. Unde ⁊ in foro statua Trayani posita ẽ representans quō in expeditiōe positus: viduam liberauit. ⁊ i senatu exclamatũ fuit. Nõ alter felitior Augusto: nec melior Trayano. ¶ Et de eo legitur: ꝙ cuz filius eius equitans indomitum
X equũ ex cuiꝰ pedibꝰ filiꝰ cuiusdaz vidue fuit interfectus: vidue cõquerenti: filiũ suuz ꝑ mortuo tradidit. ¶ Cũ aũt alio mõ partes iustitie assignent̃ a beato Bernardino sermone. iiij. de aduẽtu vbi ait: ꝙ iustitia est virtus: qȯ suum est vnicuiqꝫ tribuens scilicet superiori equali: ⁊ inferiori. Superiori eniz idest prelato debet̃ obedẽtia ⁊ reuerentia. eq̃li: siue pari ꝯsiliũ ⁊ auxiliũ: vt ꝯsilio erudiatur ignorantia: auxilio iuuetur infirmitas. inferiori debemꝰ custodiam ⁊ disciplinā: vt scilicet non regnet in eo peccatũ: ⁊ vt dignos pnie fructus faciat. Quibꝰ oĩbus debet adiũgi iudiciũ rectũ. Que septem possunt figurari ꝑ septez colũnas quas excidit sapiẽtia in domo quam edificauit ꝓuer. ix.
y ꝓut exponit ibi Ber. Et hec oĩa viguerunt in eis scilicet obedientia ⁊ reuerentia respectu suꝑiorũ Cum. n. p̃nceps sit publica potestas in terris: ⁊ diuine maiestatis ymago: ait Poli. li. iiij. et reuerebantur ⁊ obediebant: ⁊ inobediẽtes puniebant̃. vnde Julius Cesar licet gloriose pugnasset: q̃ tñ spacium qnqꝫ annorum qȯ sibi fuerat permissuz ad domandos hostes pertransijt: honor debitꝰ denegatus est sibi: q̃ vltra terminum morã ꝯtrxit: prout dicitur in gestis Romanorum. Itez vt ait Uale. li. ij. q̃ Petriliũ consulem occidi milites passi sũt: legiōi nec
Z era nec stipendia dedit senatus: eo ꝙ pro salute imperatoris: hostium se telis non exposuerant. In opere eniz adimplebant illud ro. xiij. Omnis anima potestatibus sublimioribus subdita sit. ¶ Qualiter autem fuit in eis cõsiliuz patet ex dictis. Plus eniz laborabant pro republica q̃ꝫ pro salute propria: ait Uegetius li. iiij. Paulus: imperatorez senẽ moribꝰ dicebat oportere esse: significās. moderatiora seq̃nda. ꝯsilia
A Ibidez narrat: ꝙ Cesar dicebat id esse consiliuz aduersus hostẽ: quod plerisqꝫ medicis contra vitia corporum: fame potius q̃ꝫ ferro aliquando superando. ¶ Disciplina ⁊ custodia verissime viguit apȯ eos. vt enim dicit Poli. lib. vi. Romanis adeo profuit disciplina: vt orbẽ: sue subderẽt ditioni. Alexander enim exiguaz manum militarem accepit a patre: sed doctam: qua orbem terra

rum agressus imensas hostium copias subdidit. Ut enim ait de eo Uegetius li. iiij. Quadraginta mi B litibus disciplinae assuefactis oēs vicit. Et ibidem de Tito. a q̄ cuz quatuordecim milibus grecorū sunt centum milia barbarorū superati. Debet eniz princeps disciplina milites regere. Ait Ual. lib. ij. ponens exemplum: quomodo patres puniebant filios militarez disciplinam non seruantes. Aurelius enim filium: q2 renuit ei⁹ p̄ceptum: inter pedites fungi coegit: ¶ Item pater debet filios cohercere. Unde Octauianus: cuz filijs suis sufficere possent ad gloriam bona hereditaria: tamē instructi sunt: ac si sua retinere: vel aliena acquirere nequaꝗ̄ possēt: nisi per virtutem. Unde eos ad gradum militarem: ad cursuz: & C saltum: ad vsum natandi iaciendi missilia & lapides manu vel fūda exercitari fecit. & filias sic in lanificio īstituit: vt si eas preter spez in extremam paupertatem fortuna proiecisset: vitam per artez sustentare possent. Nam nendi: texendi: vestes formandi: fingendi & componendi non tm̄ artē: sed etiā vsum habebant. ait Poli. li. vi. Ideo Ecc. vij. Filij tibi sūt erudi illos. Seqtur. Filie tibi sūt serua corpus earuz. ¶ Item pater familias debet familiā disciplina D regere & cohercere. vt eniz dicit poli. li. viij. Fertur beatus Hieronim⁹ tres a mensa clericos exclusisse: q2 incompositos eos vidit: turpe dicens honesto & graui viro in eius consortio aliquem incompositum inuenire. Uere eni panis: disciplina: & opus seruo: Ecc. ¶ Item iudicium verū viguit apud eos. Ait Uale. li. vj. q cum quidam iudex male iudicasset: Rex Cambisses pellem eius e corpore detractam selle iudiciarie apposuit: & in ea eius filium iudicaturū sedere fecit. Noua eniz E pena: ne quis postea iudex corrūpi posset prouidit. Sic enim precepit lex diuina. deutero. xvi. Iudices & magistrat⁹ constitues in omnibus portis tuis: vt iudicent populum recto iudicio: nec in alteram partem declinent.

¶ Secūda pars principalis. De prudentia.

¶ Caplm̄ primū. Q̄d prudētia debet esse in principibus.

His breuiter premissis de iustitia & eius partibus: sequitur de prudentia que est necessaria principibus. Ut eni dicit vegetius de re militari: nullus est quem oporteat vel plura: vel meliora sciire ꝗ̄ principem: cuius doctrina debet omnib⁹ p̄desse subiectis. Nemo eni iuuenes eligat duces: coꝝ non constat eos esse prudentes prout dicitur F iiij. topicorum Tria enim fecerūt Romanos esse gentiuz victores

.f.Scientia:Exercitatio:⁊ Fides.
q̄s electi in sacramento reipubli/
ce impendebant.ait Poli.li.vi.
Tunc enim ait Plato beatū or
bem terrarum fore:cū vel sapien
tes regnare ⁊ reges sapere cepis/
sent.ait.Val.li.vij. ⁊ Boeti⁹.i.de
consol. Unde aureū seculum di/
cebat quando penes sapiētes re/
gna erant:ait.Sen̄.epl'a.xcij.Et
enim ait Poli.li.iiij.Romanos
Imperatores aut duces duz eo/
ruz respublica viguit non memi
G ni extitisse illitteratos.et scio quo
modo contigit ex quo principib⁹
languit virtus litterarum:Arma
te militie infirmata est manus:⁊
ipsius principatus quasi precisa
radix.Nimirum:cum sine sapiē
tia stare non valeat principatus
ait sapientia diuina prouer.viij.
Per me reges regnant.Unde ⁊
rex Romanorum hortatus ē re
gem Francorum: vt filios libera
libus disciplinis instrui faceret di
cens:q̄ rex illitteratus quasi asi/
nus coronatus prout dr̄ in eodē
libro.Ideo antiqui principes ha
H bebāt magistros suos. Sic Tra/
yanus Plutarcum: Nero Se/
necam.Alexander Aristotelem:
Nato enim Alexandro : scripsit
Philippus pater eius epistolaz
talem.Philippus Aristoteli sa/
lutem dicit. Filium mihi genituz
scito.Et quidem dijs habeo gra/
tias non tam proinde q̄ nat⁹ est.
q̄s pro eo : q̄ eum nasci contigit
temporibus vite tue.Spero eniz
fore: vt educatus eruditus q̄s a te
dignus existat:⁊ nobis: ⁊ rerū ip
sarum.s.regni susceptione.Uere
enim rex sapiens populi stabili/
mentum:Sap.vi.Si delectami
ni in sedibus ⁊ sceptris:O reges
populi diligite sapientiam. Et ibi
dem.Diligite lumen sapiētie om
nes qui preestis populis. Ecc.x. I
Iudex sapiens iudicabit populū
suum:⁊ principatus sensati:stabil
erit.Sequit. Rex insipiens pdet
populum suum:⁊ ciuitates inha
bitabuntur per sensum pruden/
tium.Unde ⁊ Salomon placuit
deo:q̄ petijt cor docile:vt posset
iudicare populum dei.⁊ discerne
re bonum ⁊ malum.iij.Reg.iij.
¶ Ad hanc prudentiam haben
dam:⁊ eius opera exercenda an
tiqui reges fuerunt studiosi:sicut
Ptholomeus Philadelphus
g Democritum bibliotece prefec
Qui cuz quesiuisset ab eo nume
K rum librorum Uiginti millia ad/
esse respondit: Sz paulo post v s/
q̄s ad quiquagita millia posse ve/
nire.⁊ nuntiauit ei: apud iudeos
esse legem:ore ipsius dei editam
⁊ digito eius scriptam : pro qua
sūmopere laborandum esse dice
bat:vt in grecum conuersa eloq/
um in archiuis regalibus habe/
ret: prout legit in hystoria scola/
lastica. Et ad ipsam interpretan/
dam obtinuit a iudeis septuagin
ta interpretes:vt dr̄ ibi.Unde in

laudem Theodosij Imperato-
ris ait Sozomeus .i.hystori. tri-
partite. Aiunt: te per diem exerci
tari armis: ⁊ eo tempore subie-
L ctorum negotia disceptare iudi-
care: simul ⁊ agere: modo seorsū
modo publice que sūt agēda cō-
siderare: noctibus ꝟo libris icū-
bere. Fert etiam tibi ad eorūz sci
entiam ministrare candelabrum
opere mechanico factum: sponte
fundēs oleum in lucernā: vt nul
lus in laboribus tuis cogatur af-
fligi: ⁊ nature vim facias somno
repugnans per doctrinam enim
audio te scire lapidum naturas.
Item princeps non solum debet
esse prudens in humanis dispen
sandis ⁊ eorum legibus: sed etiā
in legibus diuinis. ait dñs deut.
xvij. Postꝗ̄ sedit rex in solio re
gni sui scribet d̄utronomiū legis
M hoc in volumine: accipiens exē-
plar a sacerdotibus leuitice trib⁹
⁊ habebit secuz: legetꝗ̄ illud om
nibus diebus vite sue: vt discat ti
mere dominum deū suū: ⁊ custo
dire verba ⁊ cerimonias que in
lege precepta sunt. Humane eni
leges eaten⁹ valent: quatenus a
diuinis non discrepant: ait Heli
nandus. Alioquin verificat illd̄
Bernardi ad Eugenium li.i. Si
mia in tecto: rex fatu⁹ sedens in
N solio. Nō si forte illitteratus est
princeps consilijs litteratorū euz
regi necesse est. Unde a sacerdoti
bus iubet accipere exemplar le-
gis .i. a viris catholicis ⁊ eccl̄ia-
sticis: sicut exponit Elynandus.

¶ Capl'm secundū. De prudētia philosophorum.

DE prudentia autem phi-
losophorum. ⁊ studio ad
eam habendā: superua-
cuum est scribere: cum eorū stu-
dia pateāt per sapientie documē-
ta. De quorundā ꝟo studio Val.
li.viij. scribit. vbi ait: ꝙ Carnay-
des laboriosus ⁊ diuturn⁹ fuit sa
pientie miles. Siquidem nongē
tis expletis annis: ita se mirifice
doctrine operibus addixerat: vt
cum cibi capiendi causa recum-
beret: cogitationibus inherens:
manuz ad mensam porrigere ob O
liuisceretur: idemꝗ̄ illi viuendi ⁊
philosophandi finis fuit. ¶ Ibi
dez narrat: Solonē philosophū
quottidie aliquid adiscentem se-
nescere. Nō supremo die confir-
mauit: in quo assistentib⁹ amicis
⁊ de re quadā sermonem confer
rentibus. caput satis pressum ere
xit. Interrogatusꝗ̄ cur id fecerit
rñdit: vt cum id ꝗcquid est de ꝗ̄
disputatis percepero moriar. De
quo ꝯsimiliter dici potest: ꝙ idez
sibi viuendi ⁊ philosophandi fi-
nis fuit. ¶ Cōsimiliter ait d̄ So P
crate: ꝙ dum ad discendum se se
per pauperem edidit: ad docēdū
se locupletissimuz fecit. ¶ Eodez
modo narrat ibi de Archimode
philosopho: ꝙ capta sua ciuitate
s. Syracusana: ⁊ Marcellus edt

etiam dedisset: ne ille occideretur
⁊ ipse oculis ⁊ animo in terraꝫ fi-
xis: formas ⁊ circulos describe-
ret: superuenienti militi: ⁊ sup ca
Q pistrum gladium tenenti: ⁊ inqui
renti quis nam esset: propter ni-
miam cupiditatem veri inuesti-
gandi quod querebat in ipsis fi-
guris: nomen suuꝫ indicare non
potuit. Sed ꝓtracto puluere ma
nibus: noli inquit obsecro: istum
circulū disturbare: ⁊ quasi negli-
gens lictoris imperiuꝫ: gladio est
truncatus. Nec mirū: Si fuit in
eis tam feruens studium pruden
tie: qꝛ eam preciosiorem omnibꝰ
temporalibus estimabāt. Unde
enim dicit Uale. li. vij. Themisto
clem philosophum consuluit vni
ce filie pater vtrū eam pauperi sꝫ
ornato. s. scia ⁊ virtutibus: an lo-
R cupleti parum probato. s. in pre-
dictis colocaret nubēdo. Cui phi
losophus. malo inquit virum pe
cunia: q̄ꝫ pecuniam: viro indigē
tem. Quo dicto monuit: vt gene
ruꝫ diuitijs potius q̄ꝫ diuitias ge-
nero preeligeret. Carentem enim
prudentia ⁊ virtutibꝰ: scire vti re
bus non estimauit. Prudentia
enim per se est desiderabilis: ⁊ ēt
propter quid qꝛ vtilis ad multa
Ait Cōmētator. Ethi. i. Uere eni
beatus vir qui inuenit sapientiaꝫ
⁊ qui affluit prudentia. prouerbi.
S iij. Ideo studentes philosophie:
velut inutili rei detrahebant pe-
cunie: ⁊ huius gratia eam abicie
bant: Ait Cōmentator vbi. s. Ut
eni dr̄ prouer. xvij. Quid ꝓdest
stulto habere diuitias: cuꝫ sapiē
tiam emere nō possit: Unde So
crates Thebanus quondā ditis-
simus: cum ad philosophanduꝫ
Athenas pergeret: magnum au-
ri pondus abiecit: nec putauit: se
posse simul virtutes ⁊ ditias pos
sidere.

¶ Capitulum tertium. De me-
moria.

Iso qualiter prudētia in
v cōmuni viguit in antiqs
videnduꝫ est in eiꝰ parti
bus. Ut enim ait Tul. ij. rhetori.
li. ij. prudentia est rerum. bonaꝝ
malarumqꝫ scientia. Cuius par-
tes sunt tres. s. Memoria: p quā T
repetit ea que fuerunt: Intelligen
tia: per quam animus conspicit.
ea que sunt. Prouidentia: p quā
videt aliquid quod futurū sit. Et
hee omnes viguerunt in princi-
pibus antiquis: ⁊ debent esse in
omnibꝰ. Debet enim esse memo
ria. s. proprie conditionis ⁊ diuie
sublimitatis: vt ex potentia non
efferatur animus supra se: neqꝫ
contra deum: sed iugiter meditet̄
propriam conditionem. Ad quā
memoriam inducendam ⁊ con- V
seruandam studebant antiqui ꝑ
ut dicit Hugo: ⁊ Hiero. in parte
ep̄la. cxvij. di. q̄ victoribus rede
untibus Romā post subiugatio-
nem regionum triplex fiebat ho
nor. ¶ Primus: q̄ victori ob-

ulabat pupulus cū leticia. ¶ Se
cundus: ꝙ omnes captiui seque
bantur currum eius: manibꝰ pꝰ
terga ligatis: ¶ Tertius: ꝙ ipse
victor indutus tunica Jouis se/
debat in curru: Quem trahebāt
quattuor equi albi: ⁊ sic ducebatˀ
vsq̄ ad capitoliū: iuxta illud Qui
dij Quattuor in niueis aureꝰ ibis
equis. ¶ Ne tamen his honori/
bus obliuisceretˀ sui: triplicē mo/
lestiam oportebat eū ipsa die susti
X nere: ¶ Prima erat: ꝙ poneba
tur cum eo in curru quidam ser/
uilis conditiōis: vt daretˀ spes cui
libet q̄tumcunq̄ vilis conditio
nis perueniendi ad honorē hu/
iusmodi: si eiꝰ probitas mereretˀ
¶ Secunda: ꝙ ille seruus eum
colaphizabat: ne nimis supbiret
⁊ dicebat sibi. Noti clocos. i. no
sce teipsum: ⁊ noli superbire ꝺ tā
to honore Respice post te: homi
nem te esse memento. ¶ Tertia
ꝙ illa die poterat quilibet dicere
in personam triumphantis quic
quid vellet. s. opprobria impune
ipsi victori. Unde ⁊ Julio cesari
reuerenti post multas victorias
multe sunt iniurie dicte: nulla vl/
tione sequente.

¶ Capitulum quartum. De in/
telligentia.

On similiter legitur fuis/
c se intelligentia apud an
tiquos existentes in pote
statibus que debet esse apud om
nes tales. Et hoc. hi. s. Sollicitu/
dinum concomitantium: put ait
Val. li. vij. de illo rege subtilis iu y
dicij. quem ferunt: ꝙ tradito sibi
diademate prius q̄ capiti impo/
neret: diu considerasse: ⁊ dixisse.
O nobilem magis quam felicē
pannum: quem si quis penitus
agnoscat q̄ multis sollicitudini/
bus: piculis: ⁊ miserijs sit refertꝰ
nec humi quidem iacentem tol/
lere vellet. Uere enim qui preest
ē i sollicitudie Ro. xij. Uñ Acha
tes qui dˀ cura legitˀ fuisse comes
Enee: prout dicit Hugo. ¶ Itē Z
fuit in principibus ⁊ debet esse in
telligentia periculorum circunstā
tium: ⁊ spāliter seductionū adulā
tium. Sunt enim adulatores sy/
rene blandis vocibus seducētes
Jsay. xiij. Syrene in delubris vo
luptatis. A quibus sūme cauere
oportet: ⁊ eorum falatias intelli/
gere. Unde Spegyppus philoso
phus nepos Platonis: adulan
ti dixisse legitˀ Adulator: desine: ni
hil proficis: cum te intelligā: Et
ideo ait Celius Baldus prout le
gitur li. iij. de nugis philosopho/
rum. Egregie imperator Augu/
ste: maxime elucetˀ prudentia tua
q̄ isti. s. adulatores nundū te in/
sanum omnino reddiderūt. Qui A
vt tibi applaudant. non mō dijs
sed tibiipsi ⁊ populo iniuriā faci/
unt: Deorum siquidem reueren
tiam minuūt: quos tibi parificāt.
Te arguunt insipientie: dum con
ditionis tue repugnante natura:

parem te esse dijs persuadere pre
sumunt. Norā superstitionis in/
currunt populum: cui mortales
pro imortalibus suadent esse co/
lendos. Sane aliquid diuinū in/
eē tibi mōstrabis: si omnes istos
q diuinitati tue fraudulenter ap/
plaudunt rapi feceris ad tormen
ta. Quis enim deorum: ei parcit
B a quo se deceptū intelligit? Quis
non irruat in eū: qui aureos Jo/
uis oculos eruit? hec ibi. Unde, p
ut dicit Uale. lib. vi. Athenienses
Thimogoram inter officium sa/
lutationis. Darium more gentis
adulantem suplicio affecerūt. Si
mile dicit Señ. ep'la. lxi. qualiter
Alexāder subsanauit adulatores
Cum enim sagitta vulneratus in
bello tandem represso sanguine
sicci vulneris anxiū dolorem sen
tiret: ⁊ crus equo suspensum pau
latim obstupuisset. coactus desiste
re: omnes inquit iurant: me fili/
um esse Jouis. sed vuln⁹ hoc me
C hominem esse clamat. ¶ Item
in magnatibus debet esse intelli
gentia vanitatis ⁊ breuitatꝫ digni
tatuz ⁊ potestatū. Unde de Alex.
ille egregius versificator ait Quā
friuola gaudia mundi. Quam
rerum fugiens honor: ꝙ nomē
inane. Magnus in exemplo est
cui non sufficerat orbis. Sufficit
excisso deffossa marmore terra.
Quinqꝫ pedum fabricata dom⁹
ꝙ nobile corpus. Exigua requie
scit humo. Sicut enim dicit Ua/
lerius li. viij. Cum Alex. audisset
ab anaxarco comite suo ex aucto
ritate sui preceptoris inumerabi/
les esse mundos: heu inquit mi/
hi misero: qꝛ neqꝫ vno qdem ad
huc potit⁹ sum. Et tamē postmo D
dum eius sepulcrū fuit vix quiqꝫ
pedū. Egregie autem ait versifi/
cator. Uir bone qd curas res vi
les: res pituras? Nil profuturas
damno quandoqꝫ futuras? Ne/
mo diu mansit in culmine sed ci
to transit. Est breuis atqꝫ leuis in
mundo gloria queuis. Ideo pro
ut dicit Quintus Curtius: ait q/
dam Alexandro: Uide: ne dū ad
cacumen peruenire contendis: i
ipsis quos apprehendis ramis ō
cidas. Uere eniz omnipotentat⁹
breuis vita Ecc. x. Et qui mō nō E
intelligunt hanc breuitatem: so/
lertius postea intelligent penaliter
Sap. v. Quid profuit nobis sup/
bia nostra: aut diuitiarum iactan
tia contulit nobis. ⁊c. Transierūt
hec omnia tanꝙ vmbra. ⁊c.
¶ Capl'm quintū. De, puidētia.
Tercius: prouidentia po
v luit in antiquis: que de/
bet esse in omnibus regē
tibus. Et hoc de tribus. s. vt sit in
eis prouidentia ordinati regimi/
nis: sine qua deficit omnis pote/
stas: vnde legitr morali dogma/
te philosophorum: ꝙ Xerxes rex
Medorum indixit bellum gre/
cis: ⁊ collegit innumerabilez exer
citum. Cui dicebat alius famulā

F tium: grecos belli nuntium non
expectaturos: ſed ad primam ad
uentus famã terga verſuros. Ali
us dicebat timẽdũ eſſe: ne vrbes
deſertas ⁊ vacuas inuenirent. ⁊
non habiturum regem: niſi tan-
tas vireſ exercere poſſit: Alius di
cebat: greciã non vinci: ſed obrui
molle exercitꝰ: Aliuſ dicebat: vix
illi naturam rerum ſufficere: an-
guſta eſſe maria claſſibus: militi
bus caſtra: explicandis equeſtri
bus campeſtria: vix celum pate-
re ſagittis. Dumqȝ in hunc mo-
dũ regem nimia eſtimatione ſui
furentem concitarent: ait Dama
zatꝰ. Multitudo iſta que tibi pla
cet: metuenda eſt. Verum eſt eni
immodica nunq̃ poſſe regi nec
diu durare poteſt qđ regi nõ põt
G Nihil tam magnũ qđ perire nõ
poſſit. Acciderũt antẽ q̃ predixe-
rat Damazatus. Ille enim tã grã
dis exercitus ob defectum proui
dẽtie regiminis deuictꝰ eſt a pau
cis prouide ordinatis. De hoc eo
dem ait Vegetius li.iiij. ꝙ cũ eẽt
vexatꝰ a trecentis lacedemonio
rum: aiebat ſe eſſe deceptum. Et
hoc quidem: qꝛ multos haberet
homines: viros vere diſcipline te-
naces nullos. Nulla ergo mul-
titudo prodeſt ſine prouiden-
tia. ¶ Item fuit in antiquis
principibus prouidentia: in con-
ſideratione mortis. Ut enim le-
gitur in vita Joannis elymoſina
rij antiquitus poſtq̃ imperator
coronabat: ſtatim ingrediebant
ad eum edificatores monumen
torum dicentes eidem: De quali H
metallo iubet imperium tuũ: ti-
bi fieri monumentũ Inſinuãtes
ſ. ei: ꝙ tanq̃ corruptibilis homo
⁊ tranſitorius curam ſuiipſiꝰ ha-
beret: ⁊ pie regnum diſponeret:
Unde ait ſapiẽtia diuina Ecc. viij.
Memorare nouiſſima tua: ⁊ in
eternum non peccabis. hec ẽ eni
vera phia. ſ. meditatio mortis: ait
Plato in Phedrone: Mortis
enim meditatio eſt quaſi frenum
hominẽ refrenãs: ne effluat ⁊ diſ
curat per latitudines ambitionũ
cupiditatum ⁊ libidinum. Legit
in hyſtoria traſmarina: ꝙ Brag I
mani petierunt ab Alexandro i-
mortalitatem: Cumqȝ diceret: ſe
non poſſe dare: cum ⁊ ipſe morta
lis eſſet: dixerunt ei: Quare ergo
tot mala faciẽdo diſcurris: Qua
ſi dicat Ab his te ďbeſt mors re
uocare. Sic enim narrat Alphõ
ſus in tractatu ſuo de prudentia:
mortuo Alexandro: cum fieret ſi
bi ſepultura aurea: conuenerunt
ibi philoſophi plurimi: Quorum
vnus dixit. Heri Alexander: ex
auro faciebat theſaurum: hodie
econtrario aurum facit de eo the
ſaurum. Alius dixit. Heri nõ ſuf
ficiebat Alexandro totus mũdꝰ
hodie ſufficiunt ſibi vlne due vel
tres terre Alius dixit. Heri Ale- K
xãder populo imperabat: hodie
populuſ ſibi imperat. Alius dixit

Heri Alexander multos potuit a morte liberare: hodie mortis la cula non potuit euitare. Alius dixit. Heri Alexāder ducebat exercitus: hodie ab illis ducitur sepultu re. Alius dixit. Heri Alexander terram premebat: hodie terra ꝑmitur ipse. Ali⁹ dixit. Heri Alexandrum gentes timebant: hodie vilem eum deputant. Alius dixit. Heri Alexāder amicos ho die equales habet. Si quis igit ista consideraret dictis modis: se refrenaret. Dicitur enim de impio. Quasi sterquilinium in fine perdet. Job.xx. Ideo Ecc.xxvi. L Memento finis. Melius ē enī ire ad domum luctus q̃ ad domum conuiuij. In illa enī: finis conctorū admonet: ꝛc. Ecc.vij.

¶ Item fuit in antiquis prouidē tia diuine vltionis: ꝛ diuini examinis: Ait Tul.i.tus.q. de Dionisio tyranno: ꝙ cum quidā amicus eius Damacles nomine lau daret copias ei⁹ ꝛ opes maiestatem dominatus rerum humanarum: magnificentiam edium re giarū: negaretq; vnq̃ quemq̃ beatiorem fuisse respōdit. Uis degustare ꝛ experiri fortunam meam: Cūq; se id velle diceret: col locari eū fecit Dionisius in aureo lecto pulcherrimo: ꝛ mensā pa rari opulentā: pueros ꝛ iuuenes ad ministrandum electos consistere fecit. Cum autē omnes ad essent delitie: ꝛ Damacles: sibi videretur fortunatus: iussit tyrānus fulgentem gladium ꝛ elimatum seta equina appensū demitti: vt penderet capiti illius ꝛ ceruicib⁹ Cumq; ille: nec pulchros ministros aspiceret: nec manū ad mēsam porrigeret: nec in lectum aureum pre timore quiesceret: ne gladius super caput eius caderet: ait tyrānus. Talis est vita mea: quā beatam putas. Ille vo orauit tyrānum: vt abire liceret. Unde satis videt Dionisius ↄclarasse: nullum beatum esse: cui aliq̃s timor semper impendeat: Et de hoc eodem Macrobius li.i. vnde ꝛ de Aristotelle legit: ꝙ appropiquās morti rogatus a discipulis: vt doceret bonam sententiam: respondit. Humiliatus: hunc mundū intraui: anxi⁹ vixi: turbatus exeo insciꝰ ꝛ ignarus.

¶ Capl'm. sextū. De reliquis prudentie partibus.

De predictas tres prudē tie partes possunt reduci partes prudentie quas ponit Macrobius li.i. dicēs: ꝙ prudentie insunt. ratio: intellect⁹ circūspectio: prouidētia docilitas: cautio. ¶ Ratio est aspectus mē tis quo bonum malumq; discernit: virtutes eligit: deum diligit: N prout dicit ab Augu. de spiritu ꝛ anima.c.viij. ¶ Intellectus est ius anime quo inuisibilia percipit vt dicitur ibi: ¶ Circunspectio ē contrariorum viciorum cautella

Cuius officium

Cuius officium est: virtutes sic
seruare: vt in vitia homo non ca
dat: ꝑut dr̃ in morali dogmate
philosophorū. Sic enim docet
seruare frugalitatē: vt homo nō
sit prodigus nec auarus. Sic do
O cet seruare fortitudinem: vt hō
non sit temerarius nec timidus.
Et sic de alijs virtutibꝰ. ¶ Pro
uidentia est notio: futurum per/
tractans euentū. Cuius officiū
est: ex p̄ntibus futura perpende/
re. aduersus aduenientem cala/
mitatem se consilio premunire:
ꝑut dicitur vbi. s̄. Et hec proui/
dentia maxime q̄ntum ad consi/
lia danda ⁊ sucipienda viguit in
antiquis. Ut enim ait Tulius de
senectute nō viribus: aut veloci
tatibꝰ: aut celeritate corporis res
magne gerunt: sed cōsilio: aucto
ritate: ⁊ sententia: Dantes eiꝫ cō/
silia: plus agūt alijs. Similes. n.
sunt gubernatori in naui: vnde ⁊
P in bellis parua sunt arma foris: vbi
intus non est consiliū: ait Tulius
primo de offi. Et phi plus value
runt in bellis: ꝯsilijs q̄ꝫ princeps
armis: ait Tulius ibi. Ut eniꝫ dr̃
ꝑuer. xxiiii. Cū dispositione init
bellum: ⁊ erit salus vbi multa cō
silia. Ideo Alexāder obtinuit vi
ctoriam: q2 consilio gubernabat
exercitū: ait Trogus Pompeiꝰ
li. xi. ꝙ Alexander: cū ad pericu
losum bellū exercitū eligeret: nō
iuuenes robustos: sed veteranos
q cū patre patruoq3 militauerāt
eligebat: vt non tam milites q̄ꝫ
magistros militie putares. Ordi Q
nes quoq3 nemo nisi sexagenariꝰ
duxit. Itaq3 nemo fugā i ꝑlio sꝫ
victoriam cogitauit: nec alicui in
pedibus quicq̄ꝫ spei: sed in lacer
tis fuit. Econtra fuit de exercitu
Darij: ideo ille victor: iste victus
fuit. ¶ Docilitas ṽo est prudētia
erudiēdi impitos: vt per eā prius
homo seipsum: postea alios ifor/
met: ꝑut dicitur in dogmate phi
losophoꝝ. ¶ Cautio ē discerne/ R
re a virtutibꝰ vitia: virtutū speciēꝫ
pretendentia: ꝑut dicitur vbi. s̄.
Uitia enim sepe simulant se vir/
tutes: ait Sen̄. epl'a. cxiij. ⁊ Gre.
mora. xxiij. Nonnulla vitia: vir/
tutes se mentiūtur: sicut effusio
siue prodigalitas: videri vult lar
gitas: tenacitas: ꝑsimonia: ⁊ cru
delitas: iustitia aliquādo vult vi/
deri. Ad hec ṽo discernenda: ne
cessaria est cautio. vt eniꝫ ait Ci
cero. Nulle sunt occultiores insi S
die q̄ꝫ que latent in similitudine
officij Troyanos enim: equus
idcirco fefellit: quia fortitudinem
Minerue mentitus est: ait ibi.
Ex his omnibꝰ prudentiores fue
runt antiqui vt patet per exēpla
predicta

¶ Tertia pars. De temperantia.

h Is ꝑhabitis de prudētia
sequitur de tempantia. q̄
est necessaria ꝑncipanti/
bus: ait sapientia diuina: prouer. T
xxxi. Noli regibꝰ. o Lamuel: no

ſ

li regibus dare vinū:qꝛ nullū se/
cretuz vbi regnat ebꝛietas:ne foꝛ
te bibant:ꝛ obliuiscantur iuditio
rum:ꝛ mutent cās filioꝝ paupꝫ
Ve enim terre : cuius rex puer
est.Et cuius pꝛincipes mane co/
medunt.Ecc.x.est aūt temperā/
tia nihil penitenduz appetere:in
nullo legem moderationis exce/
dere:sub iugo rationis cupidita/
V tem domare.ait Macrobiꝰli.i.
Est etiam tempantia:rationis in
libidinem atqꝫ alios non rectos
impetus animi firma ꝛ modera
ta dominantio:Cuiꝰ partes sunt
tres scilicet.Continentia:Clemē
tia:Modestia ſm Tuliuz.ij.rhe
toꝛica li.ij.

¶ Capitulum pꝛimum.De con
tinentia.

Ontinentia aūt large sū
C pta dicitur q̄drupliciter.
Naz est vel cohibitio gu
le:vel cohibitio luxurie. vel co/
hibitio cupiditatis ꝛ auaritie:vꝉ
cohibitio ambitionis ꝛ superbie
qui has supat cōcupiscētias con
tinens est:ꝛ qui superatur ab eis
incontinens:ait comētatoꝛ ethi.
pꝛimo.¶ Cōtinentia pꝛimo mo
do scilicet gule viguit in antiquis
X Ait Vegetiꝰ li.iiij.de re militari:
vbi loquitur de continentia ꝛ so
bꝛietate pꝛincipū: de Alexandro
ꝙ in itinere ambulās cū amicis
accepto pāe vesci solitꝰerat.Idez
legitur de Scipione Emiliano:
ꝛ Catonem ferūt ɔtentuz fuisse
ex vino quo remiges siue secum
remigantes.Et de Hanibale le/
gitur:ꝙ ante noctem non gesce Y
bat:ꝛ de nocte surgere solitꝰerat:
ꝛ in crepusculo ad cenam vaca/
bat:ꝓput dꝭ ibi.Ibi etiaz dicit de
continentia admirabili exercitꝰ
sub Marco Scauro:ꝙ cū essꝫ
arboꝛ pomifera in pede castroꝝ
postera die intactis fructibus est
relicta.Ibidē narrat:Masimis/
sam nongentesimum etatis ānū
agentem:meridie ante taberna/
culum stantem vel ambulantez
solitum capere cibos. Ex dictis
igitur patet:ꝙ non querebāt lau
ta vel pꝛeciosa alimēta:neqꝫ epu
lis indulgebant. Unde in gestis
Romanoꝝ legit:ꝙ Augustꝰ Ce Z
sar:minimi erat cibi atqꝫ vulga/
ris:serariuz panē:ꝛ pisciculos mi
nutos : ꝛ caseū bubalum manu
pꝛessum:ꝛ ficus virides appete/
bat.Vescebatur quocūqꝫ loco ꝛ
tempoꝛe stomacus desiderabat.
Et non solum pꝛedicta continē/
tia viguit in viris sed etiam in fe
minis.ait Valꝰ.lib.pꝛimo:ꝙ vini
v sus Romanis feminis ignotꝰ
fuit:ne in aliquod dedecus pꝛola
berenꝭ:qꝛ pꝛoximꝰa libero patre
intempantie gradus: ad incōces A
sam venerez eē consueuit.¶ Itē
legitur de Alexandro in epistola
quam Aristoteli misit:ꝙ cū per
aquosam terram ꝛ inuiam Pyr
rum fugientem cuz exercitu suo
sequeretur:laboꝛabat siti ꝑgrādi

exercit⁹. Et zephirus miles aquã
inuentam in concauo lapide in
aurata galea obtulit Alexandro:
ꝛ ipse sitiens: Sed potius voluit
regi ꝙ̃ sibi consulere. Quaꝫ qdẽ
aquam Alexander palã effudit:
ne se bibente: alij magis sitirent.
Laudauit tamẽ: ꝛ remunerauit
militis beniuolentiam. Que res
oẽs fec̃ antiquiores. ¶ Cõsimi-
liter continentia a voluptate lu-
xurie fuit i antiqs. ait Val. li. i. ꝙ
B Cornelius Scipio missus in hy-
spaniam: eo momẽto quo castra
intrauit edixit: vt omnia que vo-
luptatis causa erant auferrentur:
ꝛ submouerentur. Nouerat eniꝫ
vir idustri⁹: ꝙ voluptas eneruat
ꝛ effeminat homines. vnde in fa-
bulis legit̃: ꝙ fons salinatis: igre-
dientem in se eneruabat: ꝛ viris
effeminatis sexum adimebat. Et
hoc figmentum fuit in figura vo-
luptatis: que eneruat viuentes in
ea ꝛ effeminat, ꝑut dicitur li. v. de
nugis philosophoꝝ. ¶ Narrat
etiam Val. li. iiij. de quodã ado-
lescẽte nomine Spurina: ꝙ cuꝫ
C esset excellentis pulchritudinis:
ꝛ mira spetie plurium feminarũ
illustriũ oculos sollicitaret: ꝛ ex
hoc: viris eaꝝ ꝛ parẽtib⁹ se suspe-
ctum esse sentiret: oris decorem
vulneribus diffudit: deformitatẽ
q; sanctitatis sue fidẽ: ꝙ̃ formã
aliene libidinis irritamentuꝫ esse
maluit. Idẽ ait Ambro. iij. d' vir-
ginitate. di. Iuuenem veteres fa-
bule ferunt. cũ ꝓpter admirãdaꝫ
oris pulchritudinẽ in amoreꝫ in-
cẽderet feminas: vultũ exarasse
stigmatib⁹: ne qua eũ amare pos-
set. ¶ Et de cõtinentia Alexãdri
Vegetius lib. ij. dicit: ꝙ cum sibi D
tradita essꝫ virgo eximie pulchri-
tudinis: cuidam principi despon-
sata: summa abstinentia pepercit
vt neq; eaꝫ aspiceret: sed ad spon-
sum remisit. Qua re vniuerse gẽ-
tis ꝛ ꝓncipis mentes ad se recõ-
ciliauit. ¶ Consimile ait Val. li.
iiij. de Scipione: ꝙ cũ inter obsi-
des q erant apud Cartaginẽ ab
eo captam: capta esset virgo exi-
mie forme: cũ intellexisset: eã cui-
dam nobili desponsatam: vocatꝭ
parentibus ꝛ sponso: eam inuio-
latam illis tradidit aurumq; pro
puelle redemptione allatum: in
dotem virgini: ꝛ munus nuptia- E
le dedit. Qua ꝯtinentia ꝛ munifi-
centia illoꝝ sibi animos applica-
uit. ¶ De vera quoq; continen-
tia Xenocratꝭ: ait ibi Val. ꝙ apõ
Athenas nobile scortũ spopõdit
iuuenibus posse corrumpe tem-
perantiam eius. ꝛ nocte veniens
iuxta eum accubuit. nec eius cõ-
tinentiam in aliquo labefecit. Et
deridẽtib⁹ adolescentibus: ꝙ ei⁹
animũ illecebris flectere non va-
luisset: pactum victorie precium
repetentibus: rñdit se nõ de sta-
tua sed de hoie pignus posuisse.
Vocauit enim philosophum sta- F
tuam propter eius immobilem

continentiam. ¶ Hanc eniꝫ cō
tinentiaꝫ docuerunt philoſophi.
vnde legitur li.vi.ð nugis phoꝝ
de Pictagora.ꝙ cū audiſſꝫ Ter
conam al' Chortonā ciuitatem la
ſciuijs indulgentem: illuc venit:
⁊ laudabat quottidie virtuteꝫ: ac
vitia luxurie denudabat. Matro
narum doctrinam ſepatam a vi-
ris: ⁊ pueroꝝ a parentib⁹ frequē-
G ter habebat. Docebat has pudi-
citiam ⁊ obſequia in viros: illos
modeſtiam ⁊ litterarum ſtudiuꝫ
⁊ velut genitriceꝫ virtutum fru-
galitatē omnibus ingerebat. Cō
ſecutuſqꝫ eſt diſputationum aſſi-
duitate: vt matrone ornatas ve-
ſtes ⁊ cetera dignitatis ornamen
ta quaſi luxurie inſtrumenta de-
ponerent: eaqꝫ delata in Jouis
edem: ipſi dee conſecrauerūt: ꝓ-
ferentes vera ornamenta matro
narum. ſ. pudicitiaꝫ non veſtes.
H Et vt efficatius hortaret: ab om-
ni animantium edulio dicitur ab
ſtinuiſſe. De continentia etiaꝫ ca
ſte mulieris legitur lib.iij. de nu-
gis philoſophoꝝ: ꝙ cuꝫ viro ei⁹
nomine Duellio exprobratū eēt:
ꝙ oris vitio fedatus eſſet ſcilꝫ ꝙ
malū anhelitum haberet: ⁊ ipſe
conquereret vxori: ꝙ eū nō mo
nuerat: ð hoc querere medicinā
reſpondit illa. Hoc feciſſem: niſi
I crederem: ſic omnium viroꝝ
ora olere. Veriſimile eſt: ꝙ os ſu
um: ori viri alterius non applica
uerat. ¶ Simili modo continen
tia a cupiditate auaritie viguit in
antiquis. Non enim ambiebant
dominari ꝓpter pecuniam: ſed
ꝓpter gloriaꝫ ⁊ reipublice cuſto
diam. vnde Val. li.iij. dicit: ꝙ cū
Scipio accuſaret de pecunia: ſe-
natui reſpondit. Cum totā pote-
ſtati veſtre ſubiecerim aphricaꝫ:
nihil ex ea quod meū eēt preter
cognomē retuli. Fuit enim dict⁹
Scipio aphricanus: qꝛ Aphricā
deuicit. Et addidit. Non me pu K
nice. i. Aphricane: neqꝫ fratrem
meū Aſiane. i. de Aſia gaze aua
rum reddiderunt: ſed vterqꝫ no
ſtrum magis inuidia ꝙꝫ pecunia
locupletior eſt. hoc ait: qꝛ inuidia
eſt reſpectu maioꝝ. Job. v. par
uulum occidit inuidia. Eſt ergo
ſenſus. Locupletior inuidia ideſt
virtutibus quibus inuidet. Nar
rat etiaꝫ ibi Val. Manchne Cu
rio ⁊ eius cōtinentia: ꝙ fuit nor
ma Romane frugalitatis: ⁊ ſpe-
cimē fortitudinis. ad queꝫ cū le
gati Sānitiū veniſſent in agreſti
ſcāno aſſidentē foco: atqꝫ in cati-
no ligneo cenanteꝫ: magnumqꝫ L
auri pondus attuliſſent: ac beni-
gnis verbis inuitarent: vt auro
vti vellet: vultuꝫ riſu ſoluit dicēs
Superuacue ne dicaꝫ inepte au
ruꝫ attuliſtis. Jte ⁊ dicite ſamniti
bus Manchnē Curiū male lo
locupletib⁹ imperare: ꝙꝫ eū fieri
cupletem. At iſtud vt ꝓcioſum:
ita malo homini excogitatū mu
nus reffertote: ⁊ mementote: me

neqꝫ in acie vinci: neqꝫ pecunia
M posse corrũpi. ¶ Idē: cū Pyr
rum regem exegisset: et vicisset:
nihil omnino ex preda regia atti
git q̄ exercitū vrbēq̄ ditauerat:
⁊ popularis assignationis modū
non excessit extimans paruū ydo
neum ciuem reipublice: qui eo
qđ reliquis tribueretur content⁹
non est. ¶ Ibidem narrat đ Fa
bricio lucino: cui cum per lega-
tos a sannitib⁹ essent donaria mis
sa: omnia remisit: cõtinentie sue
N beneficio prediues sine pecunia:
sine vsu familie alende comitat⁹
q̄ eū locupletem faciebat ñ mul
ta possidere: sed modica deside-
rare. ¶ Ibi etiā narrat đ Quin
to Tuberone. Cui cū gens etheo
rum vasa argentea magno pon
dere exquisita arte fabricata per
legatos misisset: qui retulerāt: se
vidisse vasa fictilia in mensa ei⁹:
iussit eos abire cum sarcinis suis
monitos: ne continentie q̄si pau-
pertati succurrendum putarent.
¶ Consimiliter narratur de cō-
tinentia Anathocles regis lib. v.
de nugis philosophorum vbi di
citur: ꝙ auro tanq̄ fictilibus: et
O fictilibus tanq̄ auro vtendū est:
longeqꝫ prestantius est: morib⁹
splendescere q̄ rebus. Ferunt. n.
Anathocletam regem in fictili-
bus vasis cenasse: q̄rentiqꝫ cām
respondit. Rex ego Sicilie cum
sim: figulo satus genitore. Fortu
nam reuerenter habe: quicunqꝫ
repente: Diues ab exili pgredie-
re domo. Considerans enim hu
milem ortum suum: vasis fictili
bus content⁹ erat. Huius autē
cõtinentie causa fuit in eis: quia
vtilitatē reipublice non ppriā in-
tendebant. vt enim dicit Valeri⁹
vbi. s. patrie rem non suā q̄sqꝫ
gere pcurabat: pauperqꝫ in diui
te imperio: q̄ diues in paupere P
versari malebat. Et ponit exem
pla de ꝯsimilibus: qui adeo pau
peres moriebant: ꝙ ñ habebant
vñ traderent filias suas nuptijs.
Illustrium tamen viroꝝ inopie
a senatu succurrebat: ⁊ eorum fi
lias consueuit senatus honorabi
liter nuptijs tradere. Iō vere ait
Aug. epl'a. v. Qui prudenti⁹ attē
dunt: plus dolendū est: paupta
tem q̄ opulentiam perisse Ro-
manā. In illa enī scilꝫ paupta-
te. morum integritas seruabatur
Per hanc scilicet opulentiā: nō
muros vrbis: sꝫ hoiū mētes: di-
ra neqtia: oi peior hoste corrupit
iuxta illud Iuuenalis. Nullum
crimen abest: facinusqꝫ libidinis
ex quo. Pauptas Romana pe Q
rijt. ¶ Ex dictis patet: qualiter fu
it in eis continentia ambitionis
⁊ superbie. Non enim dñari ap
petebant ambitiose ⁊ arrogāter
sed reipublice proficere: ⁊ eā vtili
ter gubernare. Et in laborib⁹ su-
is condescendebant: ⁊ in militijs
cum suis laborabant. vñ in lau-
dem Iulij Cesaris dicit: ꝙ nūq̄

dixit militibus suis ite: sed venite
dicens: ꝙ labor cũ duce partici-
patus videtur militibus minor.
vnde de ipso legitur lib.iij.de nu
gis philosophorum: ꝙ cũ vete-
ranus quidã periclitaret coraꝫ iu
dicibus: rogauit Cesareꝫ: vt ad-
esset in publico.s.ad eũ adiuuan
dum.cui cum Cesar daret bonũ
R aduocatum: rñdit ille. O Cesar:
te periclitante in bello Asiatico:
non vicarium quesiui: sed pro te
ipse ego pugnaui: detexitqꝫ cica-
trices vulnerum que ibi suscepit
Erubuit Cesar: venitqꝫ in aduo
cationem. Verebatur enim non
tantum supbus: sed ẽt ingratus
videri.vnde ait ibi. Qui nõ labo
rat: vt militibus carus sit: militẽ
amare nescit. ¶ Consimile nar
rat Señ.li.iij.de ira.de Antigo-
no rege: ꝙ cum qdam nocte au
disset quosdã ex militib⁹ oĩa ma-
la impcãtes regi: q eos duxerat
in illud iter ⁊ locum: accessit ad
eos qui marie laborabant. Qui
cum eos adiuuaret: ⁊ ignoraret a
quo iuuarent: admonuit eos di.
S Jam maledixistis Antigono cu
ius vitio in has miserias incidi-
stis. Nunc bene optate ei: q vos
ex hac voragie eduxit. Mira re
gis humilitas: qui nõ dedignat⁹
est condescendere laborantibus
⁊ mira patientia: qꝛ non est indi
gnatus sibi maledicentibus.
¶ Qualiter autẽ dicta q̃druplex
cõtinentia viguit in philosophis

planum est. His enim mõis cõ
tinere: est opus phie. Leuatio.n.
egritudinum: formidinum: ⁊ cu T
piditatum: est fruct⁹ vltim⁹ phie
ait Tul.i.tus.q.vt enim ait ibi li.
ij.philosophia est cultura animi
Hec extrahit vitia radicit⁹: mun
dat animos: ⁊ preparat: vt fruct⁹
ferant: ⁊c.vnde sicut dicit Pa-
pias: Achademia fuit villa freq̃n
ti terremotu cõcussa: distans mi
liario ab Athenis. Hanc phi ele
gerunt.s. Plato ⁊ sui: vt se timo
re a libidine ꝯtinerent: ⁊ ab alijs
cessantes: studio phie vacarẽt.et
ide dicti sũt Achademici. ¶ Nã V
de continentia Diogenis ait Va
leri.li.iiij.ꝙ ꝯtinentiã ei⁹ Alexã.
vincere non potuit.ad queꝫ in so
le sedentem cum accessisset: hor-
tareturqꝫ: vt si q̃ sibi pstari vel-
let indicaret: vir robuste pstantie
inquit. Vellem de ceteris: vt a so
le mihi non obstes.i.non stes in
ter me ⁊ soleꝫ. Ex hoc aũt exiuit
sententia. Alexander gradu suo
Diogenem diuitijs pellere tẽpta-
uit: sed celeri⁹ Darium armis.s.
pellere potuit gradu suo regali. X
Jõ Sene.v.de bñfitijs dicit: ꝙ
Diogenes multo potentior ⁊ lo-
cupletior fuit Alexandro omnia
possidente. Plus.n.erat qͦ hic
nolebat accipere: q̃ꝫ qͦ posset il-
le dare. Et ipsa die vict⁹ est Alex.
qꝛ vidit hoieꝫ: cui nec dare posset
aliquid: nec eripe. ¶ De hui⁹ q̃
ꝗ abstinentia diffusius narrat

Hiero. ꝯ Jouiñ. di. ꝙ palio du
plici vsus sit ꝓpter frigus: peram
pro cellario secum portauit: ⁊ cla
uam ad corpusculi fragilitatez su
stentãdam. Habitauit in portarꝫ
vestibulis ⁊ porticibus ciuitatuz:
v sqꝫ quaqꝫ ꝓfitens vex: ⁊ trãseũ
Y tiumabigens aut notans vitia q̃
mores fedabãt. Qui cũ in dolio
habitaret: ⁊ se torqueret: domuz
volubilez se habere vetabat: ⁊ se
cum tꝑibus immutantẽ. Frigore
os dolij vertebat in meridiẽ: esta
te: ad septentrionem: ⁊ vbicun
qꝫ sol se iclinaret: Diogenis simꝉ
pretorium vertebat. ¶ Quodaz
quoqꝫ tꝑe: cũ in v su potandi: ca
licem ligneũ portaret: vidẽs pue
rum manu concaua bibere elisit
calicez in terra dicens. Nesciebã
ꝙ natura haberet poculũ. Et sic
Z postea semper cum manibus bi
bit. Nunꝗ̃ aliqd de animi rigo
re remisit: in eodem vultꝰ tenore
etiam aduersis interpolantibus
ꝑstitit: vt plene eum socraticũ no
scere: calcatisqꝫ turbinibꝰ fortui
torum aduersus omnẽ dolorem
⁊ miseriaz vniformi ꝓposito per
durauit. Dicebat. n. semꝑ alienuz
a philosopho: ⁊ i potestate animi
sui esse in quem fortune qꝑpiam
licet. ¶ Virtutem animi ⁊ patien
tiam eiꝰ: mors indicat. Nam cũ
A ad agonem olympicũ senex ꝑge
ret: febre apprehensus accubuit
i crepidine vie: volẽtibusqꝫ ami
cis eum aut in iumẽtum: aut in
vehiculum tollere: nõ acquieuit:
sed transiens ad arboris vmbrã
ait: Abite queso ⁊ spectatuz ꝑgite
hec nox: me aut victorez ꝓbabit:
aut victum. Si febrez vicero: ad
agonem ventã: si me vicerit: ad
inferna descendam. Estimandũ
est: ꝙ inferna vocat statũ anime
ꝓut sepationez a corpore. ¶ De
ꝯtinentia aliorum philosophoꝝ
ait Hiero. epl'a. xxxv. di. ꝙ So
crates Thebanꝰ homo ꝯdaz di B
tissimus: cuz ad philosophandũ
Athenas ꝑgeret: magnum auri
pondus abiecit: neqꝫ putauit: se
posse virtutem simul ⁊ diuitias
possidere. Idẽ epl'a. cxvi. de alio
qui ait Abite in ꝓfundum male
cupiditates. Ego vos mergam:
ne submergar a vobis. Abiecitqꝫ
pecuniam. ¶ Consimil'r ait Se
neca libro de constãtia sapientis:
ꝙ cum Democritus Magetaz
cepisset: Stipho philosophus ab
eo interrogatus si aliquid perdi
disset: nihil iquit: omnia mea me
cum sunt. Et tamen patrimoniũ
⁊ filios hostes rapuerant: qui in
uictum ⁊ indenmẽ se testatus ẽ.
Habebat enim vera bona: in q̃
non est manus iniectio. Et dissi
pata ac dirupta: non sua sed ad
uenticia iudicabat: ideo non vt
sua dilexerat: Nec talia: bona
esse reputabant philosophi. vt. n.
ait Valerius libro. vij. Anaxago
ras prudenter respondit interro C
ganti: si quis essz beatus. Nemo

inquit ex his quos tu felices putas. sed eum in numero eorũ reperies qui a te miseri creduntur. Non est ille diuitijs aut honoribus habendis: sed aut ruris exigui: aut non ambitiose doctrine fidelis cultor: i secessu magis q̄ in fronte beatior idest inuisibilr potius q̄ visibiliter.

¶ Capitulum secundum. De clementia.

D His habitis de continentia: sequitur pars secũda temperantie: que est clementia. Est autem clementia: tēperantia animi in potestate vlciscendi scilicet lenitas superioris erga inferiorez: vel inclinatio animi ad lenitatez in pena exigēda ait Señ. ij. de clementia. Et ē plenior q̄ venia & honestior: q2 venia ē debite pene remissio: vt ait ibi. Ex his patet q clementia est quattuor modis. s. In ꝯpatiēdo affectualiter alienis malis. In remittendo perfectibiliter maluz facientibus. In dando largiter ingratis & indignis. In ꝯdescendē

E doq3 humiliter suis. Et his modis viguit in antiqs. Ut enim ait Señ. li. i. de clementia: quid magis decorũ regenti q̄ clementia quibuscũq3 modis: & quocunq3 iure positus sit? Et ponit exemplu3. Rex apum sine aculeo est: Voluit enim natura neq3 seuu3 esse: neq3 vltione3 petere: telũq3 detraxit: & iram eius inhermem esse voluit: exemplum hoc magnis regibus ingerēs. Pudeat enim: ab exiguis animalib9 non trahere mores: ait ibide3. ¶ De clementia principum in ꝯpatiendo etiā hostib9 ait Val. q Marcus Marcellus: captis ab eo syracusanis: cum esset in arce constitutus: & opulentissime conda3

F vrbis tunc afflicte fortuna3 ex alto cerneret: & casum lugubrē: fletum cohibere nō potuit. Narrat etiam: q cũ Cesar caput Pompei capitalis eius inimici aspiceret: pias lachrymas ꝺdit. ¶ Et similr ēt ait de clemētia in remittendo male facta: & dando bona indignis. Ait enim de clementia Pompei erga regem Armenie qui contra Romanos bella magna gesserat: victũ in conspectu suo supplicem iacere diutius nō est passus: sed benignis verbis re

G creatum diadema quod abiecerat: capiti reponi fecit: & in pristinum fortune habitum restituit. eque pulchrum iudicans & vincere reges & facere. ¶ Similiter narrat de quodam cōsule Paulo nomine: q cum quendam regem captum ad se adduci audiret: occurrit ei: & volētē ad genua ꝓcũbere: dextera alleuauit. Na3 & si egregium est hoste3 deijcere

H nō minus laudabile est: infelici scire misereri. ¶ Narrat ibidem de cesare: q audita morte Catonis: dixit: se illius glorie inuidere

patrimonium ꝙ eius liberis ſuis
ſcolume ſeruauit. Sic eni inſtruit
Uirgilius ⁊ recitat Augu. de
I ci. c. xiiij. Tu regem imperio po/
pulos Romane memento. He
tibi artes erunt pacis imponere
mores. Parcere ſubiectis: ⁊ de/
bellare ſuperbos. Hec eſt in ſum
mis: gloria ſumma viris. Et ali/
bi Ethicꝰ. Eſt piger ad penas ṗn
ceps: ad premia velox. Quiq; do
let: quotiẽs cogit̃ eſſe ferox. ¶ Itẽ
clementes erant antiqui in dãdo
idignis ⁊ remittẽdo'. Uñ Ual. li.
v. Libalitaƺ ingt duo ſunt comi
tes: humanitas ⁊ clementia. Se
natus Romani acta fuerunt hu/
K manifſima ⁊ clemẽtiſſima. Et po
nit exemplum: ꝙ cum legati Car
thaginenſes ad captiuos redimẽ
dos in vrbem veniſſent: protinꝰ
eius nulla accepta pecunia reddi
ti ſunt iuuenes numero duo mi/
milia quingenti quadragita tres
L Tantum hoſtium exercitum di/
miſſum: tantam pecuniam con/
temptam: tot iniurijs veniam da
tam: ipſos legatos obſtupuiſſe ar
bitror. ⁊ dixiſſe: O munificentiã
gentis Romane: deorum beni/
gnitati equandam. ⁊c. Ait Soli.
li. i. de Ceſare: ꝙ quos armis ſu/
begerat: clementia magis vicit.
¶ Conſimiliter clementia prin/
cipum ad inferiores eis cõdeſcẽ
dẽdo magna fuit in antiquis. Si
M cut legit̃ de Ceſare qui ait. Qui
non laborat: vt militibus ſuis ca
rus ſit: militeƺ neſit amare: vt ha
bitum eſt. Nihil enim reddit ṗn
cipem tam carum militibus ſicͨ
benignitas: Unde legitur de tyrã
no in geſtibus romanorũ ꝙ cũ
argueretur: ꝙ in omnes vltra q̃
Imperatorem decebat ꝯmunis
eſſet. ſ. condeſcendendo clemen/
ter oibꝰ: rñdit: ſe talẽ velle Im/ N
peratorẽ eẽ priuatis q̃lẽ impatorẽ
qſq; priuatꝰ optaret. ¶ De Ale
xandro ait Ual. ꝙ precipuũ amo
rem a militibꝰ meruit ſua clemẽ
tia. De quo ait: ꝙ cum in tempe/
ſtate duceret exercitum: militem
confectum ſenio: ⁊ frigore obſtu
pefactum reſpexit ipſe ſedens in
ſede ſublimi ꝓpinqua igni. Sta
timq; deſcendit. ⁊ manibus ſuis
illum in ſua ſede impoſuit: id ſalu O
tare ſibi futurum dicens: ⁊ quod
apud perſas capitale extitiſſet: ſo
lum regium occupaſſe. Quid igi
tur mirum ſi ſub eo duce milita/
re: iocundum ducebant: cui mili
tum incolumitas: ꝓprio faſtigio
carior erat? ¶ Legitur etiam de
Alexandro in epl'a eius ad Ari
ſtotellem, ꝙ cuƺ deuiciſſet Pyr/
rum ſuperbiſſimum ⁊ ditiſſimuƺ
ſibi ſtatiƺ regna reſtituit. Qui ve
inſperato honore dotatꝰ eſt om/
nes theſauros quos abſconderat
ſibi oſtẽdit: eumq; ⁊ ſuos ditauit
ac ſibi fideliſſimus poſtea fuit q
fuerat inimicus.

¶ Capitulum tertium: De mo/
deſtia.

n On solū aūt ꝓdicte par
tes tẽperātie viguerūt in
antiqs : ſʒ ēt tertia ps q̄
eſt modeſtia eſt autẽ modeſtia
P ſcia rerum que aguntur aut dicū
tur colloquendarum: ait Tul.li.
i.de offi. Et dicitur a modo ī quo
nec plus nec minus: ait Aug: de
beata vita. Ex quo igitur fuerunt
virtutibus prediti. planum eſt: ꝙ
ꝛ modeſtia. Unde de Tito dr: ꝙ
in morte nullum factum recoluit
penitentum excepto vno : qđ tñ
non perdidit: nec cuiꝗ notū fec̄.
Q Quod euenit: quia omnia mode
ſte egit que agenda erāt. Ad has
partes temparantie reducuntur
partes quas ponit Macrobius
li.i. dicens. Temperantiam ſequi
tur verecundia: Abſtinentia: Ca
ſtitas: Moderatio : Parcitas:
Sobrietas: Pudicitia. Quibus
pñt exẽpla ſuprapoſita adaptari.

¶ Quarta pars de fortitudine.

c Onſequenter viden/
dum eſt de fortitudīe
qualiter viguit in anti
quis: non ea que ē cor
poralis ſed q̄ virtua/
tualis ꝛ mentalis. Ait Macrobi
us li.i. Fortitudinis eſt: animum
ſupra periculi metuʒ agere: nihil
niſi turpia timer̄: aduerſa ꝛ ꝓſpe
R ra fortiter tollerare: Eſt enim for
titudo: rerum magnarum contē
ptio ꝛ laboris cum vtilitatis rōe
perpeſſio. ait Tul.ij. rhetori. li.iij.
vel vt ait idem rhetori.i. li.ij. For
titudo eſt: conſiderata periculoꝝ
ſuſceptio. Cui⁹ partes ſunt: Ma
gnificētia: Fidentia: Pacientia:
perſeuerantia.

¶ Capitulum primum. De ma
gnificentia.

e St autem magnificen/
tia: magnarum ꝛ excel/
ſarum reruʒ cum animi
āpla ꝛ ſplẽdida ꝓpoſitione agita
tio ꝛ adminiſtratio : ait Tuli. vbi
ſ. Et hec magnificētia vel ē cor/
dis: dedignando ſubici vilitatib⁹
aut priuari libertatibus. Uel eſt S
oris profitendo veritatem in ſer/
monibus vel eſt operis: magnifi
ce agendo in effectibus. ¶ Pri
ma magnificentia : erant prediti
antiqui: ꝛ debet eſſe preditū cor
hois. Eſt enim proprium hois
habere gloriosum ſpiritum que
rentem vbi honeſtiſſime viuat
non vbi tutiſſime : ait Señ. epl'a T
cvj. Ideo debet dedignari vilib⁹
maxime peccatis. Unde Sene.
epiſtola. lxviij. Ad maiora natus
ſum q̄ꝫ vt ſim corporis mei ma/
cipium. Et idem alibi. Si ſcirem
deos ignoſcituros : ꝛ homines
ignoraturos: peccare ḋdignarer
¶ Item hec magnificentia dedi
gnat̄ priuari debita libertate. Ut
enim ait Ual. li.vi. Cū pereuma
tium captū eſſet a Romanis: ali
quibus interfectis : aliquibus ca
ptis: tñ Italici ſanguinis obliui/
ſci non potuerunt. Cum eniʒ nul
lum auxilium: niſi in precibus re

ſtaret his q capti erant princeps
V eorum interrogatus: quam penã
mererent ipſe ꝛ ſui: reſpondit: ꝙ
eam quam mererent illi q ſe di/
gnos iudicant libertate. A q̊ cuz
vlterius quereret: qualem cũ eis
pacem Romani habituri eſſent
impunitate donata: rñdit conſtã
ter. Si bonam dederitis pacem
perpetuam habebitis: ſi malam
non diuturnam. Qua de re factũ
eſt: vt victis non ſolum venia: ſʒ
ꝛ beniuolentia Romãe ciuitatis
daret. ❡ Item magnificentia fu
it in eis in profitendo verum in
ſermonibus. Ut enim ait Ualeri
us vbi. s̄. Cum Selinus vltime
ſenectutis accuſaret Libonem:
Pompeius magnus exprobãs
ei etatem: dixit illuʒ ab inferis eẽ
X remiſſum ad accuſandum. Qua
ſi dicat: eum fuiſſe mortuuʒ p̄ ſe/
nectute: ꝛ poſt reſuſcitatum. Rñ
dit conſtanter. Non mentiris in
quit Pompee. Uenio eniʒ ab in
feris: vbi dum moratus ſum. vi/
di multos deflentes ꝛ conquerẽ/
tes: iuſſu tuo iniuſte occiſos. For
tiſſimum enim erat tunc: Pom
peio maledicere: ꝛ tñ ex forti ma
gnificentia expreſſit ſibi conſtan
tiſſime veritatem. ❡ Narrat ibi/
dem: ꝙ mulier quedam imerẽs
i. ſine cauſa damnata a Philip/
po rege temulento. prouocarẽ in
Y quit. i. appellarem ad Philippũ
ſed ad ſobriuʒ. Qua voce excuſ/
ſit rex crapulam: ꝛ cauſa diligẽ/
ter inſpecta: iuſtiorem coegit ſub
ire ſniam. ❡ Ibidem ait: ꝙ om
nibus Syracuſanis expetentib⁹
exitum Dyoniſij tyranni: propter
nimiam morum acerbitateʒ mu
lier quedaʒ vltime ſenectutis ora
bat deos: vt incolumis ꝛ ſuper/
ſtes eſſet. Quod vt agnouit ille:
indebitam admirans beniuolen
tiam vocat eam: inquirẽs q̊ me
rito ſuo id faceret. Reſpondit illa
Cum eſſem puella ꝛ grauem ha
berem⁹ Tyrãnum: eo carere cu/
piebamuſ. Quo interfecto: arceʒ
deterior occupauit: cui⁹ domina/
tionem finiri magis orabamus. Z
Sed ꝛ illo ſubtracto: tertium te
importuniorem omnib⁹ habere
cepimus. Timẽs igit: ne ſi tu fue
ris abſũptus: deterior in locũ tu
um ſuccedat: caput meum ꝓ ſa/
lute tua deuoueo. Ualebant eni
antiqui veridici: dicendo verita/
tem mori: ꝙ̃ tacita veritate viue
re. Unde. Ual. li. vij. dicit: ꝙ cuʒ
Ariſtotelles Caliſtenem audito/
rem ſuum ad Alexandrum mit/
teret: monuit: vt ſibi aut nũꝙ̃ lo
queret aut iocundiſſime. ſ. loq̄n/
do ſibi placentia. Ut apud regias
aures vel ſilentio eſſet tutior: vel A
ſermõe acceptior. At ille. Ut Ale
xandrum vidit gaudentem per/
ſica ſalutatione: dimiſerat eniʒ ri
tum proprie gentis aſſumens ri/
tum perſarum: eũ obiurgat: ꝛ ad
macedonicos mores: inuitum re
uocare perſeuerat: Propter qđ

occidi iussus est. Unde et de Diogene dictum est. s. quod erat vsque quaque profitens verum. De quo Vale. li. iiij. dicit. quod cum sibi olera lauanti Aristipus diceret. si Dionisium adulari velles. ista non ederes: imo inquit ille: si tu ista ese. i. edere velles Dyonisium non adulares. Malebat enim oleribus viuere et verum dicere: quam epulis regijs saginari: et Regi adulari. ¶ Hec fuit magnificentia principum antiquorum: ait Val. lib. vi. quod cum post duo prelia Darius in quibus victus fuerat misisset ad Alexandrum offerens sibi partem regni: et filiam in matrimonium cum decem centum milibus talentorum. et Parmenio princeps militie diceret: si ipse esset Alexander: se vsurum tali conditione respondit Alexander. Quod meum est offert mihi: et ego vterer si essem Parmenio. Quasi dicat. Cor meum magnificum est: nec est mihi magnum quod tibi videtur multum.

¶ Capitulum secundum. De fidentia.

Similimodo confidentia que est pars secunda fortitudinis viguit apud eos Est autem confidentia: per quam magnis et honestis rebus animus multum in se fidentie collocat: ait Tul. rhetorica. ij. li. ij. Unde de fidentia Alexandri ait Val. li. iij. quod cum Alexander infirmaretur: et omnes medici ad vnam potionem sniam direxissent: quam potionem debebat sibi Philippus medicus porrigere: Tunc superuenerunt lre Parmenionis monentes Alexandrum: vt caueret insidias Philippi: Quas cum legisset Alexander: medicamentum hausit: litterasque legendas postea Philippo tradidit. Constanti enim fidentia. prius sumpsit potionem: quam medico diceret suspitionem. Ob magnam enim fidentiam quam habuit in amico non de leui credidit de eo malum. ¶ Consimiliter ait de Platone li. iiij. quod cum audisset: Xenocratem discipulum eius multa improperia de se dixisse: criminationem respuit. Et cum index instaret querens causam quare non crederet: adiecit: non esse credibile: vt quem tantopere diligeret: inuicem ab eo non diligeret. Qui cum iurare se diceret quod indicabat. respondit Plato: nunquam Xenocratem illa dixisse: nisi dici expedire vidisset. ¶ Idem narrat li. iiij. de quodam claudo: cui cum exprobratum esset. quod in aciem claudus descenderat: respondit ille: sibi propositum esse pugnare non fugere: quod claudus facere non poterat. Ideo non debuit increpari de eo quod claudus in aciem descendisset. ¶ Similiter de alio: cui cum socius diceret. solem obscurari sagittis persarum. s. propter multitudinem earum. rndit. Bene nar-

res in vmbra enim melius pre/
liabimur. Hoc enim ex ingēti fi/
dutia locutus est. ¶ Legit ibidē
de quodam Spartano: ꝙ cū osñ
G deret hosti muros excelsos: rñ/
dit ille. Si mulibus muros istos
comparastis: recte fecistis: si vo
viris turpiter. Videbat enim sibi
ꝙ mulierū non virorū esset mu
rorum tutellā exquirere.

¶ Capitulum tertium. De pati/
entia.

Equitur videre qualiter
s fuerunt prediti patientia
que est tertia pars fortitu
dinis Est autem patientia. hone
statis aut vtilitatis cā: rerum ar/
duarum ⁊ difficilium voluntaria
⁊ diuturna perpessio: ait Tul. vbi
s̄. Loquendo autem vulgariter
H de patiētia dr̄ quadrupliciter. vel
in sustinentia contumeliarum: ⁊
improperiorum in verbis vel in
perpessione longanimi penarū
in corporibus. Vel in remissione
iniuriarum in mala facientibus.
Vel in moderatione disciplinaꝝ
in correctionibus: Fuerunt enim
antiqui prediti patientia prio mo
do dicta. Vel de Alexandro legit
li. iij. de nugis philosophorū: ꝙ
I cum Antigonus sibi diceret: eta
ti tue iā iā regnare non conuenit
pudetqꝫ: in corpe regis volupta/
tem luxurie dn̄ari. Quasi dicat.
Indignus es regno ratione eta/
tis: ⁊ voluptatis. Quod tn̄ Alexā
der patientissime tulit. ¶ De pa
tientia qꝙꝫ Alexandri erga Pir
ratā habitū ē. s̄. in pncipio ¶ Eo
dem li. legit de patiētia Julij Ce
saris. Cum enim caluitium gra/
uiter ferret: ⁊ capillum defluentē
a ceruice ad frontem conuoca/
ret: milite dicente: facilius est te K
Cesar caluum non esse: q̄ȝ in Ro
mano exercitu: me timide quic/
q̄ȝ egisse: vel acturum eē. Quod
tamen patienter tulit. Cūqꝫ d̄ eo
essent famosi libelli: ⁊ ioculatoria
carmia publice diuulgata: ⁊ hoc
ad improperium eius patiēter su
stulit. Et cum quidā maternam
eius originē despitiens: panificū
eum vocaret: ridendo pertulit.
¶ Ibidem legit de Augusto Ce
sare: ꝙ cum quidā sibi diceret. o L
tyrāne: respondit. Si essem non
diceres. ¶ Et ibidem de Scipio
ne Aphricano: ꝙ cum qdam eū
parum pugnantē dicerent: ⁊ eū
arguerent: respondit. Imperato
rem me peperit mater mea: non
bellatorem d̄ Theodosio: quoqꝫ
Imperatore legitur ibidem: ⁊ in
Codice: ꝙ ait. Si quis nomina
nostra crediderit maledicto laces M
scenda nolumus: eum pena sub/
iugari: quoniam si ex leuitate p/
cessit contemnendū est: si ab in/
fantia: miseratione dignū: si ab
iniuria: remittendum. ¶ Ibidē
legit de Vespasiano: cui cum qui
dam diceret: vulpem citius posse
mutare: q̄ȝ eius animum: vllum
posse mutare: eoꝙ pecunie cupi

dus esset: nec auaritiam minue/
ret processus etatis: dixisse fertur
Huiusmodi hominib⁹ debem⁹
risum: nobis correctionem: penã
criminosis. ¶ De patientia Anti
goni ait Señ. iij. de ira: ꝙ cũ au/
diret: aliquos de se mala estima/
re ⁊ proloqui: cum inter dicentes
N ⁊ se audientez esset sola palla: illã
leniter cõmouit dicens. Discedi/
te hinc: ne rex audiat vos. ¶ De
patientia philosophorũ legit lib.
de nugis philosophorum: ꝙ Ari
stipus cuidaz maledicenti sibi rñ
dit. Ut tu lingue tue sic ego auriũ
mearum dñs sum. Quasi dicat.
Sicut tu potes loqui mala ligua
O tua: Sic ego audire auribus me
is. ¶ Ibidem legit: ꝙ Antiste/
nes cuidam dicenti sibi: mala di
xit ille tibi. i. mala dixit de te. rñ/
pondit. Non curo: q̃ auditus dz
esse robustior lingua. ¶ Ibidez
legit: ꝙ Tytatius maledicenti si/
bi respondit Tu didicisti maledi
cere: ego didici teste conscia ma/
ledicta contemnere. ¶ Et ibidẽ
de Diogene: ꝙ cum amicus nũ/
tiaret ei dicens: cuncti te vitupe/
rant: respondit. Oportet sapienti
am ab insipientibus feriri: ⁊ me/
liorem se indicat: lingua mala eũ
quem carpit. ¶ Ad patientiam
hanc habendam studebant phi.
Sicut enim legit lib. v. de nugis
phorum. Socratem interroga/
uit Alchipiades quare Xantipez
vxorem suam iurgiosam: ⁊ que
die noctuqꝫ mulieribus scatebat
molestijs domi nõ abigeret. Cui P
philosophus. Cum talem domi
perpetior: assuesco: ⁊ exerceor: vt
ceterorum foris petulantiam ⁊ in
iuriam facilius feram. ¶ Simi/
liter patientia secundo modo di/
cta. s. in penarum perpessione vi
uit in antiquis. ait Val. lib. vi. de
Theodoro Syreneo: ꝙ cum Li
simacus rex iussisset: eũ cruci af/
figi: rñdit Terribile hoc fit pur/
puratis tuis. mea aũt nihil inter/
est: an humi an in sublimi putre
fiam. ¶ Unde ⁊ supra positũ est
exemplum de patientia pueri assi Q
stentis Alexadro sacrificanti su/
stinẽtis longanimiter brachij cõ
bustionem: prout ait Vale. li. iiij.
Ubi similiter ait de patiẽtia Põ
pei q digitum cremanduz prebu
it. dum Senatus consilia prode
re iuberetur. Quam combustio/
nem: patienter sustinuit. ¶ Ibi/
dem ait de zenone: cuius imposi
ti in eculeo neqꝫ supplex vox: ne
qꝫ miserabilis eiulatus: sed forti
exhortatio qua tocius orbis ani/
muz fortunamqꝫ mutauit. In tã
tum enim persuasit: vt tyrannus R
qui eum puniebat: lapidibus pro
sterneret. ¶ Ibidem ait de alio
zenone: a quo in eculeo existente
cum Eltardus tyrãnus quereret
qui erant premeditantes de nece
sua: rñdit: velle sibi aliquid dicer̃
in secreto. Laxatoqꝫ eculeo: aurẽ
ipsius morsu arripuit: nec ante di

misit ꝗ̄ ⁊ ipse vita: ⁊ ille: ea parte corporis priuaret: ¶ Et ibidem de Anaxarco: quem cum tyrāñ punire faceret: ⁊ sibi amputationē lingue ꝯminaret. non erit inquit
S hec pars corporis mei tue ditionis. Et mox linguam dentibꝰ abscindens. cōmasticatam: in os tyranni eripuit. ¶ Ibidem ait: ꝙ Leonides nobilis Spartanꝰ cū trecentis ciuibus pugnauit cōtra Xersem regem pro patria libertate. Quos alacri animo hortatus est dicens: Prandete comilitones mei tanꝗ̄ apud iferos cenaturi. Cui omnes intrepidi paruerunt: Denuntiauit enim eis nihil restare nisi mortem: ⁊ animauit
T eos ad omnia patienter toleranda. ¶ Item patientia tertio mō dicta. que est in iniuriarū remissione erant prediti antiqui. Unde Cicero de laude cesaris ait: ꝙ nihil solebat obliuisci nisi iniurias: prout dicit Aug. epistola. v. vbi ⁊ ait. Dicebat ne hoc tam magnus laudator: aut tam magnus adulator. Si dicebat laudator: talem
V esse Cesarem nouerat. Si adulator dicebat: talem esse debere ꝑn cipem ondebat: qualem illū falaciter predicabat. Unde ⁊ hoc est non reddere malū pro malo. s. abstinere a libidie vlciscēdi. Qđ est accepta iniuria male ignoscere ꝗ̄ persequi: ⁊ nihil nisi iniurias obliuisci: ait ibidem Augusti. Et non solum obliuiscit sapiens iniuriarum: sed etiā negat: se iniurias recepisse. ait Señ. de constantia sapientis: inquirens. Sapiens alapis percussus quid faciet: Et respondet. Quod fecit Ca- X
to. Cum os sibi percussum esset. Nam excanduit non iudicauit iniuriam non remisit. s. tm̄: sed factum fuisse sibi negauit: hoc enim visum fuit honestius inter alia. ¶ De tali etiam patientia Philippi regis. ait Señ. iij. de ira. Ad quem cum venissent legati Athenienses. eorum audita legatione benigne ait Philippus. Dicite quid possū qđ sit gratum Atheniensibus: respondit Damachares vnus đ legatis. Te inquit suspendere. s. esset gratum eis. Cum
ꝗ circunstantes indignati: in eū Y
vellent irruere: iussit: eum rex incolumem dimitti: dicens ceteris legatis. Nunciate Atheniensibus: multo superbiores eē q̄ ista dicunt: ꝗ̄ qui impune audiunt. ¶ Item đ Alexandro dr̄ ibi: ꝙ cum miles quidam de persis: cui Darius promiserat partem regni cum filia: si occideret Alexādrū cum percussisset eum: captꝰ a militibus Alexan. confessus est ꝓpter quod hoc fecerit. Alexāder autem promissum Darij: ⁊ militis audaciam considerans: laudatum remisit ad suos indemnē Z
¶ Ibidem legitur de Antigone ꝙ cum greci ab eo obsiderentur in castris: illi fiducia loci seden-

tes: multa loquebantur in oppro
A brium eius. s. φ statura humilis
⁊ sic de alijs. Gaudeo ait rex: qa
aliqd boni spero: si in castris me
is silentiū habeo. i. si mei: de me
mala non loquuntur. ¶ Ibidē
legitur de Pisistrato Athenieñ.
tyranno: De quo cum eius con
uiua ebrius multa dixisset de cru
delitate eius: nec deessent qui vel
lent manus in eum inicere: placi
B de dr respondisse: non magis se
illi succensum: q̄ si quis oblo
oculis innuisset in se. ¶ Ibidem
legitur de Socrate: φ dum iret
per ciuitatem: colapho percussus
nihil amplius dixisse fertur: q̄ φ
molestum esset: q: nescirent homi
nes quando cum galea: vel sine
galea prodire deberent. Ut enim
dicit ibi. Nō expedit audire om
nia vel videre. Multe nos iniu
rie transeunt: e quibus plerasq
non accipit q nescit. Non vis eē
C iracūdus? Non sis curiosus. Ita
alia differenda sunt: alia deridē
da: alia demenda: alia domanda
Circūscribenda est ira multis mo
dis pleraq3 in ludum iocūq3 ver
tatur. Unde i Socrate: ire signū
erat: vocē submittere: parce loq
Apparebat enim tunc. illum sibi
obstare. ¶ Cōsimiliter ait Señ.
eodem li. de Diogene. Cui agen
ti causam cū Lentulo: cū ille at
D tracta pingui saliua: sibi in frontē
mediam inspuisset: q̄tum potuit
abstersa facie ait. Affirmabo te
omnibus: o lentule: falli eos q te
negant os habere. De eodem dr
ibi: φ sibi de ira disserenti proter
uus adolescens in eum inspuit.
Quod ipse leniter ⁊ patienter tu
lit dicens. Non irascor: sed dubi
tor: an irasci oporteat. ¶ De pati
entia in predictis ait Ual. li. v. φ
cum Pirrus audisset paruū ho
noratum sermonē de se fuisse ha
bitum in conuiuio Tarentinorū
eos qui interfuerant percunctat⁹
est: an ea dixerint que ad aures
E eius peruenerant. Rñdit vn⁹ eo
rum. Nisi vinum nobis defuisset
hec que dicta tibi sunt: pro his q̄
de te locuturi eramus: ludus ⁊ io
cus essent. Cuius vrbana crapu
le excusatio: ⁊ simplex veritatis cō
fessio: iram regis in risum cōuer
tit. ¶ De Augusto Cesare legit
li. iij. de nugis philosophorū: φ cū
Tiberius conquereret: φ multi
F de se male loquerētur respōdit:
Noli nimis indignari cōtra quē
libet: qui de te mala loquat. Satis
cum hoc habemus ne quis nob
mala facere possit. In omnibus
autem talibus sustinendis: mul
tū iuuat iniuriarū obliuisci: ait Se
neca epl'a. xcvj. Iniuriarū reme
dium est obliuio Cōmuniter vt
ait idem de constantia sapiētis: sa
pientem nulli⁹ iniurie obnoxiū
esse dico. Non refert q̄ multa in
G eum coniiciant tella: sed φ nulli
sit penetrabilis: quomodo quo
rundam lapidum est natura: in
expugnabilis

expugnabilis fere duritia. Necq̃
enim secari adamas necq̃ scindi
potest: sed incurrentia vltro retũ
dit. Et quemadmodum quedaz
non possunt igne consumi: sꝫ flã
ma circunfusa vigorem conser/
uant: ⁊ scopuli mare frangũt: ita
animus sapientis solidus est: et
id roboris colligit: vt tãtus sit ab
iniuria q̃ȝ ea que retuli a lesiõe.
¶ Patientia quocq̃ quarto mo
do dicta: que est in disciplinaruꝫ
⁊ correctionum moderatione vi
H guit in antiquis. Ait Valeri⁹ lib.
iiij. ꝙ Architas Tarentin⁹ cum
animaduertisset: rura sua: villici
negligentia corrupta esse ⁊ perdi
ta: intuens in illum male meritũ
suscepissem inquit a te suppliciuꝫ
nisi tibi essez iratus: Maluit eiꝫ
impunitum dimittere: q̃ȝ pp iraꝫ
iusto grauius punire. ¶ Eodem
libro legitur: ꝙ cum Plato ad/
uersus delictũ serui sui vehemẽ/
tius exarsisset: veritus ne modũ
vindicte tenere non posset: Spe
gipo amico suo castigationis mo
duꝫ mandauit: deforme sibi exi/
stimans: si animaduersio sua re/
I prehensionem mereretur. ¶ De
hoc eodem Seneca. iij. de ira di
cit: ꝙ cum Plato irasceret̃ ser/
uo: iussissetq̃ tunicam deponere
⁊ scapulas prebere verberibus:
manu sua ipse cesurus: postq̃ȝ
se intellexit iratum: manuꝫ suspẽ
saꝫ detinebat sicut sustulerat: ⁊ sta
bat percussuro similis. Interro/
gatusq̃ ab amico qui interuene/
rat quid ageret: respondit. Exigo
penas ab homine iracundus sci
licet existens. Tu autem seruum
istum verberibus obiurga: Naꝫ
ego irascor: propter quod nõ ce/
do. Irascor inquit: ⁊ plus facereꝫ
q̃ȝ oportet ⁊ libentius. Non sit il
le seruus in eius potestate: qui in
sua non est: qualis scilicet ego sũ
Plato oblitus est serui: quia ali
um quem potius castigaret inue
nit. s. seipꝫ: abstulitq̃ sibi in suos
potestatem. Ideo dicit ibi Señ.
Nihil tibi liceat dum irasceris. ⁊
hoc ideo: q꞉ si vis omnia tibi li/
cere: pugna tecum ipse: Si iram
vincere non potes: te illa incipit K
vincere. ¶ Potest tamẽ sapiẽs
sine ira disciplinaliter castigare.
Ut enim legit̃ libro. iiij. de nugis
philosophorũ: de Plutarco ma
gistro Trayani imꝑatoris: ꝙ cũ
precepisset: famulum verberari
ob sua demerita: ⁊ insultaret fa/
mulus sibi dicens: ꝙ non dece/
ret philosophum irasci: ⁊ ꝙ ꝯtra
doctrinam suaꝫ faceret qui librũ
de patientia fecerat: rñdit Plu/
tarcus. Nunquid quia vapulas:
tibi irasci videor? Nulla i me ire
signa vides: nec oculos truces:
nec os turbidum. Nec eiꝫ signa
sunt ire. Conuersusq̃ ad euꝫ qui
verberabat ait. Dum ego ⁊ iste
disputamus: age tu opus tuum
⁊ sine iracũdia mea retunde ser/
uilem contumaciam: ⁊ iniquum

penitere doceas potiusq̄ obiurgare. ¶ Est autem disciplina aliquando moderanda. Ut enim legitur eodem libro: dicebat Traianus imperator: insanum eē: si aliquis habens oculos lipientes malit effodere q̄ curare. Itez dicebat: vngues si acriores fuerit non euelendos: sed resecandos. Item dicebat: q̄ corde in musicali instrumento debent proportionari: et securius est: q̄ remittantur q̄ si nimis tendantur: et rumpantur. Cōsimili modo dicebat esse faciendum in disciplina qua debet homo curari non opprimi nec extirpari. Sed nihilominus insolentes castigandi sunt disciplina vt habitū est. s.

L

¶ Capitulum quartum. De perseuerantia.

Sequitur de quarta parte fortitudinis scilicet de pseuerātia: q̄ vigebāt antiq̄ ē aūt pseuerātia i rōne bñ cōstituta stabilis et perpetua permāsio: ait Tulius prima rethorica. vbi. s. Hac perseuerantia fit homo immobilis: ne aduersitatib⁹ frangatur: nec prosperitatib⁹ extollatur. Item nec cominationibus terreat: nec promissionibus flectatur. Unde in laudez Fabricij dixit Pirrus: vt dictuz est. s. Ille est fabritius: qui difficili⁹ ab honestate q̄ sol a cursu suo auerti potest: vt eniz dicitur libro. iiij. de nugis philosophoruz Socrates negat sapientem posse offendi: sed aduersus omnes fortunā in robore virtutis sue mācre immobilem. Hoc enim est precipuum scilicet erigere animum sup minas: et iprouisa fortuita ait Seneca de naturalibus questionib⁹ vt enim dicit expositor sup Boetiuz de consolatione: philosophi posuerunt duo dolia esse in lumine domus Iouis: de quibus intrantes oportet bibere. Dom⁹ Iouis est mundus: duo dolia pspe ritas et aduersitas: de quibus gustare oportet omnes mundu3 intrantes vñ Señ. epi. cvj. vn⁹ ē portus huius vite scilicet euentura contemnere. ¶ Qualiter autē differēter animus sapient et stulti varie afficiuntur in tribulationibus determinat Augustin⁹. ix. de ci. c. iiij. recitans opinionē zenonis et Crispi: qui fuerūt principes stoycorum. Qui id interesse censuerunt inter animum sapientis et stulti: q̄ anim⁹ stulti passionibus cedit: et accomodat mentis assensum. Sapientis autem animus: licet ipse passiones necessitate patiatur: retinet tamen d his que appetere vel fugere deb3 veram et stabilem inconcussa mēte sententiam. Ubi ponit exēplu3 de Stoyco philosopho: qui expauit in naui in tempestate. Cui cu3 obiectum esset: q̄ timuisset: et ita q̄ falsa esset positio Stoycorum ponentiū non cadere passiōes

M

N

O

P

in sapientem: respondit philosophus dicto modo. Et eni ait Seneca libro de prouidentia: quis ē vir qui non est erectus ad honesta: qui non est laboris iusti apetens: qui non ad officia cum periculo paratus. Sequitur. Nihil infelicius ait Democritus eo: cui nil aduenit vnq̄ aduersi. Nō licuit illi: se expiare. Male de illo dij iudicauerunt. Indignus visus est a quo vinceret aliquando fortuna: que ignobilissimum quēq̄ refugit: contumacissimum idest fortiter obuiantem quēq̄ et rectū aduersus quem vim suam incendat. Ignem experit in Mutio q scilicet fuit combustus: paupertatem in Fabricio: exilium in Rutilio: tormenta in Regulo: venenum in Socrate: mortē in Catone. vnde ait ibi de Socrate: q potionem illam scilicet veneni: non aliter q̄ medicamentū immortalitatis obduxit. et de morte disputauit: atq̄ ipsam veneni potionem letus bibit: haustitq̄. De ipso et eius morte Valerius lib. vij. dicit: q forti animo et constāti vultu: cum potionē veneni accepisset: vxoreq̄ sua inter fletus et lamentationes vociferante: eū innocentem periturum: quid in quit nocenti mihi mori satius eē duxisti? Quasi dicat. Males tu: q nocens morerer: q̄ innocēs? Ideo concludit Seneca vbi. s. Miserum esse iudico q nunq̄ fueris miser. Trāsijsti sine aduersario vitam. Nemo scit: quid potueris: neq̄ tu quidē ipse. Opus enim est ad sui noticiam: experimento. Quid quisq̄ possit nō nisi temptando didicit. Illos quippe miseros dicit qui nimia felicitate torpescūt: quos velut in mari lento tranquillitas inhers detinet. q̄ fortes ergo et perseuerantes in fortitudine: et tolerāda morte pro veritate et honestate antiq fuerunt patet ex dictis. ¶ Et nō solum viri: sed etiam mulieres fortes fuerunt: ne dedecus aliqd paterentur: sicut ait Ambrosius iij. de virginitate d matre et filiabus: que se amplexantes: et quasi choros ducentes proiecerunt se in alueum fluuij: ne a predonib[a] castitatis dedecus paterentur. Et sicut dicit Augu. primo de ciui. c. xix. de Lucretia Romane pudicitie duce: q cum esset oppressa a filio Tarquinij regis superbissimi. induxit suos ad vindictā: deinde fedi in se cōmissi egra et impatiens: ferro quod sub veste tectum detulerat se peremit. Quis autem hoc non sit faciendū. Nō enim debet se quis īterimere. ad vitandam libidinem alienam: q2 non polluit: si est aliena libido: et proposito animi permanente: p quod corpus sanctificari meruit ipsi corpori non aufert sanctitatē violentia libidinis aliene: quam seruat perseuerantia continentie

ait Augustinus vbi.s.c.xvij. Tamen detestatio dedecoris: amor honestatis: perseuerantia fortitudinis sunt in talibus cõmendãda. ¶ De fortitudine quoq; perseuerantie antiquorum in sustinentia mortis filiorum: ait Valerius li. vi. dicens: q Anaxagoras: audita morte filij: respondit. Nihil inexpectatum aut nouum nuntias Ego enim: ex me natum sciebaz esse mortalem. Sciebat enim: a
Z rerum natura accipiendi spũs & reddendi legẽ: dare atq; vt neminem mori qui non vixerit: ita neq; viuere aliquem quidez posse: qui non sit moriturus. ¶ Ibidẽ ait: q Xenophon audiens mortẽ filij maioris natu qui in prelio ceciderat: coronam tantũ depone re cõtẽtus fuit. Agebat enĩ solẽne sacrificium. Deinde percũctatus quomodo occubuisset: vt audiuit fortissime pugnantem interijsse:
A capiti coronaz reponens: numina quibus sacrificabat testat⁹ est maiorez se ex virtute filij volupta tem q ex morte amaritudinem sentire. ¶ Item q fortes fuerũt in sustinentia ablationis rerum suaruz patet ex dictis. Unde narrat Valerius lib. vij. de quodam philosopho qui dictus est Bias prienẽs. q cum hostes patriam suam p̃lenẽ inuasissent: & homines fugerent cum rebus suis in
B terrogatus ille respõdit. Omnia mea mecum porto. Pectore. n. ea gestabat: non humeris: neq; oculis vidẽda: sed animo estimã da: que domicilio mentis inclusa neq; mortalium: neq; deoꝝ manib⁹ labefactari possunt: & vt manentibus presto sunt: ita fugientibus non desunt. vñ de illo bono episcopo Nolensi Paulino ait Augustinus primo de ciui. c. x. q quando Nolam ciuitatem suam barbari vastauerant: & ipse teneretur ab eis: sic in corde suo precabatur dicens: Domine: nõ excrutier propter aurum & argen
C tum. Ubi enim sunt omnia mea tu nosti. Ibi enim omnia sua habebat: vbi euz condere & thesaurizare ille monuerat: qui hec mala mundo futura predixerat. In sustinentia igitur predictoruz cõ sistit vera perseuerantia: que est pars vltima fortitudis: vt dictuz
D est. ¶ Ad predictas autem ptes fortitudinis reduci possunt ille ptes fortitudinis: q̃s Macrobius ponit libro primo dicens. Fortitudo prestat magnanimitatez: fiduciam: firmitatem. Quib⁹ põt adaptari predicta exempla.

¶ Quinta pars de ordinatione virtutum.

His breuiter premissis de virtutibus: premeditandum est: q si ill
h antiqui non illuminati fide: neq; ordinati charitate neq; solidati spe: tã virtuosi fuerũt in operibus virtutum: & tanta su

ſtinuerunt: ⁊ hoc pro cupiditate
E gloꝛie: ⁊ tempoꝛali vtilitate: vel
vite honeſtate: q̄ꝫta debent face-
re fideles: qui ſunt pꝛediti virtu-
tibus gratuitis ſcilicet fide: ſpe: ⁊
charitate: ⁊ q̄ꝫta contemnere pꝛo
eterna felicitate? Sicut enim dic̃
Aug. quaſi arguens cõiter in p̄-
dictis. v. de ci. c. xix. qd magnũ ẽ
ꝓ illa eterna celeſtiqꝫ gloꝛia ꝯcta
ſeculi blandimẽta contemnere:
ſi ꝓ hac tẽpoꝛali ⁊ terrena Bꝛu
tus voluit filios ſuos occidere?
Et ſic de alijs: pꝛout exẽplificat
ibi bene. Sunt eniꝫ predicte vir
tutes oꝛdinande ad ſuum finem
⁊ opera earuꝫ. vt enim ait Aug.
v. de ci. c. xix. In quibuſdaꝫ opa
virtutuꝫ oꝛdinantur ad volupta
tem: in quibuſdam ad gloꝛie va-
F nitatem. Et ideo vt ait ibi: ſolent
philoſophi qui fineꝫ humanibo
ni in virtutibus conſtituunt: ad
ingerendum pudoꝛem philoſo-
phis qui virtutes ꝓbant: ſed eas
voluptatis fine metiunt. Illi in-
q̄ꝫ ſolent pingere tabulaꝫ vbi vo
luptas in ſella regali: quaſi q̄daꝫ
delicata regina ſedeat ſibiqꝫ vir-
tutes quaſi famule ſubiciantur:
obſeruantes eius nutuꝫ vt faciāt
que ipſa imperabit. vt pꝛudentia
iubeat ⁊ inquirat quomodo vo-
luptas regnet ⁊ ſalua ſit: ⁊ ſic de
alijs virtutibus: vt ait ibi. vbi ſe-
quitur. Nihil hac pictura dicunt
eſſe ignominioſius ⁊ defoꝛmius
⁊ quod minus bonoꝛuꝫ poſſit fer
re fructus. Et verum dicũt. Sed
nõ eſtimo ſatis debiti decoꝛis eẽ G
picturam: ſi talis etiam figuretur
vbi virtutes: humane gloꝛie ſer-
uiant. Licet enim iſta mulier de
licata non ſit: eſt tamen inflata ⁊
multuꝫ vanitatis habet: ꝓut ait
ibidem bene. ¶ Conſimilter ait
Señ. in pte. iiij. de benefi. q̄ ni-
hil magnificum habet virtus: ſi
habet quicq̄ꝫ venale. apud enim
epicurros: virtus ẽ miniſtra vo- H
luptatis. Sic oꝛdinare virtutes
eſt eas deoꝛdiare: ⁊ eis abuti: eo
q̄ virtus eſt via ad gloꝛiam: ait
Aug. v. de ci. c. xiij. Siue ars be
ne viuendi. iiij. de ci. c. xxi. Et iõ
ait idem li. xix. c. xxv. virtutes ad
quodlibet adipiſcendum: ſi retu
lerit ſcilicet animus niſi ad deuꝫ
ipſe virtutes: vitia ſunt potius q̄ꝫ
virtutes. Nam licet a quibuſdaꝫ
tunc vere honeſte putentur eſſe
virtutes: cum refferuntur ad ſe-
ipſas: nec pꝛopter aliud exponũ-
tur: ⁊ inflate tunc ⁊ ſuperbe ſunt I
⁊ ideo non virtutes ſed vitia iudi
cande ſunt. In hac eniꝫ vita vir
tus nõ eſt aliud: niſi diligere q̄d
diligendum eſt. ait Augu. epiſto
la. xxxiiij. Illud eligere: pꝛudẽtia
eſt: nullis autem aduerſis auerti
foꝛtitudo: nullis illecebꝛis auerti
temperantia: nulla ſuperbia auer
ti: iuſtitia eſt: ait ibidẽ. Et hi ſunt
actus virtutum in via. Sed i pa
tria idipſum eſt virtus ⁊ premiũ
virtutis. Ideo ps. Mihi anteꝫ

adherere deo bonuz est. hec erit
ibi plena ⁊ sempiterna sapientia
eademq; vita veraciter btã. Dice
tur ibi prudentia q2 perspicacissi
me adherebit bono qð ñ amittit
fortitudo: q2 firmissime adhere-
bit bono: vnde non euellatur: tẽ-
perantia: q2 castissime adherebit
bono quo non corrũpatur iusti-
tia: q2 rectissime adherebit bono
cui merito subiciatur. Seqt. hic
sunt ỽtutes in actu: ibi in effectu
hic in opere: ibi in mercede. hic
in officio: ibi in fine: ait ibi Aug.
Et consimiliter ait idem de acti-
bus virtutum in via ⁊ in patria
li. xiiij. de ci. c. ix. ⁊ li. xij. sup geñ.
ad litteram dicens. Ibi virtutes
L anime non sunt operose. ac labo
riose. Neq; enim opere temperã
tie: libido refrenatur: aut ope for
titudinis aduersa tolerantur aut
opere iustitie iniqua puniuntur:
aut opere prudentie mala deuitã
tur. Una enim ⁊ tota virtus est
amar quod videas: ⁊ summa fe
licitas: habere quod amas. ibi. n.
beata vita in fonte suo bibit. De
quo fonte bibere desiderare de-
bet anima fidelis desiderãdo fer
uenter fatigabiliter: ⁊ perhẽniter
Unde propheta. Sicut ðsiderat
ceruus ad fontes aquaruz: ita de
siderat anima mea ad te deus.
M Si enim in discipulo Platonis
pagano tantum fuit desideriũ vi
te future: ꝙ lecto libro Platõis
de anime immortalitate: se dedit
de muro precipitem: atq; sic ex
hac vita emigrauit: vt ad vitam
quam meliorem credidit cito trã
siret: vt ait Augustinus primo ð
ci. c. xxxij. quantum desiderium
fidelibus respectu vite eterne no
bis promisse: Non ꝙ debeant se
necare exẽplo discipuli male errã
tis: sed ꝙ eã debẽt desiderare: vt
de eis verificetur illud ꝓuer.
Desiderium iustorum: omne bo
num. Has ergo virtutes doceat
nos sapientia dei eterna: qui est
ipse filius verus magister. De q̃
sap. vij. Sobrietatem ⁊ sapientiã
⁊ iustitiam: ⁊ virtutez docet: qui- N
bus vtilius nihil est in vita hoi-
nibus. Et ad seipsum perducat
qui est premium virtutum. Ipse
eniz est via: veritas: ⁊ vita. Io.
xiiij. via in exemplo: veritas in ꝓ
misso: vita in premio: prout ait
Hugo illud exponens primo de
sacramentis pte. viij. c. x. ⁊ Aug.
de verbis domini sermone. xvi.
Quo vis ire. ego via: quo vis do
ceri: ego veritas: quo vis perma
nere: ego vita. Amen.

¶ Finis breuiloquij de virtuti-
bus antiquorum principũ ⁊ phi
losophorum fratris Ioannis va
lensis.

¶ Incipit ordinarium vite reli/
gioſe: ſiue alphabetū a fratre Jo
anne valenſi de ordine fratrum
minorum compoſitum.

Unquid noſti
ordinez celi: ⁊
rationem ei⁹
pones in ter/
ra. Job .xxx/
viij. Sicut an
gelica hierar/
chia: ſiue celeſtis ſpirituum cele
ſtium ſublimatur: illuminat̄: bea
tificatur ex ſua adheſione ſuper/
celeſti hierarchie ſiue diuine: ſic
ſubceleſtis hierarchia ſiue eccle
ſiaſtica ordinatur: illuſtratur: et
perficitur ex imitatione angelice
A hierarchie: ⁊ conformitate eius:
prout patet a Dioniſio angelice
hierarchie. c. vij. ⁊. ix. ⁊ quaſi per
totum. Et tunc ſummus creator
ponit rationem celi. i. celeſtis hie
rarchie in terra ideſt in eccleſia/
ſtica hierarchia: ſiue in religione
ſacra: quando dat gratiam eccle/
ſiaſticis viris ⁊ religioſis imitan
di pro ſua poſſibilitate vitam ce/
leſtium ſpirituum. vnde Augu.
ſuper Jo. omel. xix. Triplex ē vi
ta. ſ. pecorum: hominum ⁊ ange
lorum. vita pecoruz terrenis vo
luptatibus eſtuat: ſola terrena q̄/
rit. vita angelorum ſola celeſtia:
vita hominum: media eſt. Si vi
uit homo ſm carnem: comparat̄
B pecoribus: ſi ſm ſpiritū angelis
ſociatur. vnde prelati eccleſie di/
cuntur angeli: apoc. i. Septē ſtel
le: angeli ſunt ſeptem eccleſiaruz
Angelus enim grece: latine dicit̄
nuncius. Et ſacerdos vel predi/
cator dicitur angelus: ait Greg. C
ſuper euan. libro primo omel. vi.
Malachie primo. Labia ſacer
dotis cuſtodiunt ſcientiā ⁊ ex ore
eius legem requirent. quia ange
lus domini exercituum eſt. Cuz
igitur in angelis ſit iugis ⁊ indef
feſſa diuinis laudibus vacatio:
⁊ miniſteriorum in locis ad que
mittuntur virtuoſa operatio: mi
lia enim milium miniſtrant deo
Dan. vij. Et omnes ſunt admi/
niſtratorii ſpiritus in miniſteriuz
miſſi propter eos qui hereditatē
capiunt ſalutis. hebre. i. Et ob h̄
electorum ad quos mittunt̄ pur/
gatio: illuminatio: ⁊ perfectio: vt
patet a Dioniſio. c. vij. Immittit
enim angelus domini in circui/
tu timentiū eos. Tunc ordo celi D
ideſt inconfuſibilis rectitudo vi/
te angelice ponitur in terra ideſt
in religionis ſtabilitate quādo re
ligioſi ſm ſuam poſſibilitatē imi
tantur angelos in predictis: ⁊ ſe
dulo ſtudio nituntur ad iugiter
vacanduz diuinis laudibus om
ni hora temporis: ⁊ ad virtuoſe
exercendum debita opera in om
nibus locis: ⁊ ad honeſte viuen
dum cum omnibus hominib⁹.
¶ Hec enim ſunt tria vtilia reli
gioſis ſcilicet.
¶ Abſq; temporis amiſſione:

vtilis occupatio in omni tpe.
E ¶ Absq3 fraude ⁊ fictione: debi
torum operum virtuosa exercita
tio in omni loco.
¶ Absq3 scandali occasione: et
cu3 boni exempli exhibitiõe ho-
nesta conuersatio cora3 omni ho
mine. prout monet apostolus.i.
cor.xiiij. Omnia honeste ⁊ s3 or
dinem fiant in vobis. Et horum
trium contraria sunt eis multu3
nociua.s. Dãnosa temporis amis
sio. Operum debitorum in locis
F ad ea deputatis ommisio: vł de-
ordinatio. Et conuersationis de-
honestatio. Ideo ad exhortatio-
nem iuuenum religiosorum: vt
tria ꝑdicta nociua caueãt: ⁊ alia
tria adimplere studeant: collecte
sunt auctoritates sanctorũ: ⁊ alio
rum sapientum in hac rudi col-
latiuncula que potest dici ordina
rium siue alphabetum vite reli-
giose: cuius tres sunt particule.
¶ In quarum prima sunt aucto
ritates ad dissuasionem amissio-
nis temporis: ⁊ persuasioné vti-
lis occupationis in omni hora:
que potest dici Dyetariu3. ¶ In
secunda: sunt auctoritates ad de-
G hortationem deordinationis: in
operibus assignatis in locis suis:
⁊ ad exhortationem debite exer-
citationis operum debitorum in
eisdem: que potest dici locariu3.
¶ In tertia parte sunt auctorita
tes collecte pro secularibus quã-
do religiosi egrediuntur: ⁊ ad p-
fectionis vite ipsorum egredien
tium informationé: que potest di
ci itinerariu3. ¶ Capitula vo cu
iuslibet partis patent in principio
dictarum particularum.

¶ Incipit prima pars que dicit
Dyetarium.

Voniam om-
ni negotio est
temp⁹ ⁊ opor
tunitas: prout
dr Ecc.xiiij. se
dula solertia
debet vir reli- H
giosus: quem posuit deus in pa-
radiso religionis vt operet. stude
re ne in tempore sibi celitus con-
cesso ad seruiendum deo. ⁊ ꝯgre
gandum thesaurum meritorum
⁊ ad mercandum regnum celo-
ru3 desidiosa occiositate torpeat:
ne inutilibus occupationib⁹ se di
strahat: ne a fructuosis laborib⁹
se defraudet: sed vt omni hora tẽ
poris fructuosis studijs intendat
K eo ꝙ omni negocio: est tempus
modo debito assignandu3. Oia
enim tempus habent Ecc.iij. Et
vt predicta plenius precaueãtur:
⁊ vt singulis horis diei religiosus
virtuoso studio occupet: aliq̃ au
ctoritates: ⁊ exempla ta3 sanctoꝝ
ꝙ phorum: in hac prima parti-
cula colligant: que potest Dyeta-
rium nuncupari.
¶ Caplm primu3. De defectiua
L temporis ⁊ varia qualitate.

Irca primum notandũ
c ꝙ consideratio prouida
qualitatis temporis mo
uere dꝫ religiosum:ne suo tempo
I re abutatur. ¶ Nam tempus ẽ
istãtanea modicitate breue Job.
xx. Gaudiuꝫ hypochrite ad in/
star puncti. Quia.s.appet ad mo
mentum: ⁊ disparet in perpetuũ
Et sicut stilus in pũcto positus le
uatur: sic hypochrita: dum vi/
te presentis gaudia tangit ãmittit
ait Greg.mor.xv. Religiosus ãt
nõ viuens prout debet: hypocri/
ta est: quia simulator hypochri/
ta est: q2 duo intendit.s.occultare
quod est: ⁊ ostendere quod nõ ẽ
mor.xxvj. Qualia intendit predi
ctus simulator. Unde ⁊ vita:i bre
uitate puncto cõparatur. ait Se/
neca epistola.lxxx. Non eris in/
quit: non fuisti: vtrunqꝫ tempus
alienum in hoc puncto.s. presen
ti coniunctus es. ⁊ de ista tempo
ris breuitate scriptura protestatur
K i'multis locis. Job. xiiij. Breues
dies hominis sunt. Ibi mor.xij.
Uelut non esse constat quod cuꝫ
tanta velocitate transcurrit. Job.
vj. Expectate paulisper: ꝯfusi sunt
Ibi mor.vij. Parum est quicqd
finitur. Tempus enim breue est
i.cor. vij. De temporis breuitate
facit Señ. librũ de breuitate vite
Ubi hanc breuitatem eleganter
ostendit. ¶ Item hoc punctale
tempus: est velut trãsitus irretar
L dabile. Job. vj. Fratres mei pre/
terierũt me sicut torrẽs inundãs
Ibi. mor. vij. Momenta tempo
ris quo sequunt̃.s. hominem fugi
unt: ⁊ quo accipiũt amittũt. Job.
vij. Dies mei veloci' trãsierũt ⁊c.
Ibi mor. viij. Tempus semp de/
sinens indeficienter consumim'
⁊ ad finem nostri itineris etiã ge
scendo peruenimus: ⁊ per cursuꝫ
nostri transitus etiam dormiẽtes
imus. Job. xxiiij. Eleuati sunt ad
modicum ⁊ non subsistunt. Ibi
mor. xvij. Gloria iniquoruꝫ qua
si stabilis estimat̃. Sꝫ cũ hãc re/
pentinus finis intercipit: breueꝫ
fuisse deprehendit. Et de vtroqꝫ M
horum Señ. epistola. 51. Infini
ta est volubilitas tẽporis: punctũ
est qḋ viuimus. Et ep'la. cij. Res
pice celeritatem rapidissimi tem
poris per quod citissime currim'
Et de hoc idem de breuitate vite
recitans illud Uirgilij. Optima
queqꝫ dies miseris mortalib' eui
Prima fugit: subeunt morbi tri
stisqꝫ senectus. Et labor: ⁊ dire ra
pit inclementia mortis. Ideo nõ
est cessandum a fructuoso labore
in tam breui ⁊ volatili tempore:
ait ibidem ponens exemplũ bo/
num. Cum celeritate temporis: N
vincendi celeritate certanduꝫ est
⁊ velut de torrente rapido nec se
per fruendo cibo hauriendũ. Et
epistola. cviij. Non dixit virgili'
ire dies sed fugere. Quid igit̃ ces
samus nosipsos concitare: vt ve
locitateꝫ rapidissime rei possim'

equare? Imo non solum fugit tēpus sed volat: ait Tuli⁹.iiij.tus.q. dicit ꝙ etas nostra volat. Et hoc
O siue quiescamus siue laboremus Unde Greg.i.registri. Uita nr̄a: nauigationi similis est. Is enim qui nauigat stet: sedeat: iaceat: sēper vadit. qꝛ impulsu nauis duci tur. Sic ꝛ nos siue vigilantes: siue dormientes per momenta tēporum quottidie ad finem tendimus. ¶ Consimile exemplum ponit Seneca. epl'a.lxxiij. dicēs: ꝙ similes sumus nauigantib⁹. Ideo debet homo festinare ad laborādum. ait idem epistola.xxxiij. di. ꝙ homo debet festinare in hac breuitate vite: ac si a tergo hostis instaret. Et vere hostis a tergo instat: quia mors. Seneca. epistola. ſi. Mors sequitur: fugit vita. No
P strū eni viuere est a vita transire ait Greg.mor.xi. super illō Job. Et fugit velut vmbra. Hoc eniꝫ inquit quod viuimus: nihilo proximuꝫ est: ait Sen̄: epl'a.ciij. Unde Ecc.vij. Quid necesse est homini maiora se q̄rere. cū ignoret qd ꝯducat sibi vita sua numero dieꝝ pegrinatōis sue ꝛ tpe qō velut vmbra ꝑterit? Et Ecc.xi. Nescit ꝙ tp̄s ꝑtereat: ꝛ mors appropiquet ꝛ relinqt oīa alijs ꝛ moriat. ¶ Item tempus sic breue ꝛ volatile est irredibilitate irrepara
Q bile. Job.xvj. Breues anni transierunt: ꝛ semitam ꝛc. De his tribus simul.s. ꝙ breues anni: temporis punctalis modicitas: ꝙ trāseunt: fugax velocitas: qꝛ non reuertitur: impossibilis redibilitas Greg.mor.xiij. Omne quod trāsit breue est. Et post. Ad conquerenda premia laboribus iterum non venimus. Sen̄. epl'a.cxxij. Fluunt dies: ꝛ irreparabilis vita decurrit. Et epl'a.cx. Fugit irreparabile tempus. ¶ Item tempus
R irredibile est viuentium in tempore consumptio: ꝛ ad laborādū inhabitatio. Homo eni infirm⁹ est ꝛ exigui temporis. Sap.ix. Et Sap.ij. Exiguum ꝛ cū tedio tēpus vite nostre. Si enim in potētatib⁹ octuaginta anni: amplius eorum labor ꝛ dolor. Ideo anteꝙ deficiat homo a tempore consumēte laborare dꝫ. Ecc.xi. Si annis multis vixerit homo: meminisse dꝫ tenebrosi temporis. Seneca episto.cx. Meliora preter uolāt.s.tempora: deteriora succedunt. Et ponit exemplum. Quēadmodū amphora primū quod
S est sincerissimum effluit: grauissimum quoqꝫ turbidūqꝫ subsistit: sic in etate nostra: quod est optimuꝫ: in primo est illud exhauriri in alijs patimur: Et sequit illud Uirgilij: supra positum: Optima queqꝫ dies: ꝛc. Et eadeꝫ epl'a an̄. Agit nos: agiturqꝫ dies: in scij rapimur. Sequitur quod subest: segnius ꝛ languidius est: ꝛ propius fini. Que enim in iuuentute nō congregasti quomodo inuenies

in ſenectute.: Ecc.xxv. Ideo di/
cunt᷑ dies mali. Gen̄.xlvij. Dies
annoꝛũ peregrinationis mee cē
tum viginti anni: pauci ⁊ mali.
T ¶ Item ſub tpe ſic conſumpti/
uo vita noſtra eſt fragilitate deſe
ctiua: ⁊ ad reſiſtenduꝫ coꝛꝛuptio
ni inualida. Jacobi.iiij. Que eſt
vita noſtra? Vapoꝛ ad modicum
parens. Omnis enim caro fenũ
Iſay.xl. Job.xiiij. Eleuati ſũt ad
modicum. Ibi moꝛ.xvij. Bona
exempla de vite fragilitate: ꝙ cō
paratur fumo. nebule: ſpume: q̄
ad modicum apparent ⁊ cito diſ
parent. Aug. de verbis dñi ſmo
ne pꝛimo. Fragilioꝛes ſumus va
V ſe vitreo: qꝛ ⁊ ſi caſus vitro timea
tur: non tamen ſenectus: aut fe/
bꝛiſ. Sequitur. Si caſus nō acci
dat: tempus ambulat. Vitat ho/
mo que extrinſecus ſunt: quod in
tus naſcit᷑ pellit? Quaſi dicat: nō
Et poſt. Dies decidũt ⁊ accedũt:
veniunt dies ⁊ eunt: non vt ſint
nobiſcum: ſed vt tranſeant: ⁊
cum tranſeunt: minus nos vale
re faciunt. Ideo Aug.iiij.confeſ.
vita iſta eſt moꝛs viuentium., Et
de ci.c.xiij.di. ꝙ non eſt niſi cur
ſus ad moꝛtē. Unde vita hec: q̄ſi
X facula eſt: ⁊ moꝛs eſt: ait Seneca
epl̃a.lxxxix. ⁊.cxv.dic̄. ꝙ hic diu
viuere eſt diu moꝛi. Nec eſt curā
dũ ꝙ diu viuit᷑: ſod ꝙ bñ. ¶ Itē
tempus tale quale deſcriptuꝫ eſt
eſt incertum ſui terminabilitate.
Job.xxxij. Neſcio q̄ꝫdiu ſubſi/

ſtam: ⁊ ſi poſtmodum.tollat me
factoꝛ meus. Ibi.moꝛ.xxiij. Ne
ſcit q̄ꝫdiu indicium ſubſiſtit hic:
⁊ quando ad dei iudicium tollat᷑
ignoꝛat. Ideo hec vita compara
tur vento: quo nihil inſtabilius: ⁊ Y
cuius mutatione nihil incertius.
Job.iij. Memento qꝛ vent⁹ eſt
vita mea. Et.xxxvij. Ventus trā/
ſiēs fugabit eos. Ibi.moꝛ.xxvij.
Ventus tranſiens eſt vita pñs.
Et Aug. de verbis dñi ſermone
lxxix. Bꝛeuis eſt vita noſtra: ⁊ ip
ſa bꝛeuitas ſemper incerta. Seq
tur. Indulgentiam tibi deus per
mittit: diem craſtinum quis pꝛo/
mittit? Quid differs in craſtinuꝫ.
Vita longa erit. Ipa longa ſit bo
na. Quod ſi longa erit: meli⁹ bo
na erit: Job.xv. Numerus āno
rum eius incertus. Ibi moꝛ.xv.
Cur quaſi de certo tollit᷑: cuius vi
ta ſub pena incertitudinis tenet᷑?
Hiero.epl̃a.lxxix. Nihil ita deci
pit q̄ꝫ cum ignoꝛent hoies ſpatia
viuendi: longioꝛem ſibi vitaꝫ re/ Z
pꝛomittunt. Luc.xij. De diuite q
dicebat: quid faciam? Non hēo
vbi congregem fructus meos.
Sequit᷑. Hac nocte.repetent ⁊c.
¶ Item tempus tranſiens mo/
dis dictis eſt excluſiuum omnis
tēpoꝛis ad merendum. Iurauit
enim angelus: ꝙ non erit temp⁹
amplius.ſ. ad merita colligenda
Apoc.x. Ecc.ix. Quodcūqꝫ pōt
manus tua: inſtanter operare: qꝛ
nec opus.⁊c. Super quod Gre/

gori⁹.mor.lr.in fi. Tota intentio-
ne curandum est: vt cum temp⁹
vacationis accipimus: bene vi-
uendi studio. malorũ vltima sup
A plicia fugiamus. ¶ His ergo cõ
siderationibus de temporis bre-
uitate.s. q est breuitate punctale
velocitate transitus volatile: irre-
dibilitate irreparabile: et sic de ali
is debet religiosus stimulari et mo
neri: ne cõcesso sibi tempore abu
tatur. Sed toto nixu: toto affectu
studeat: tempus suum bene expẽ
dere: vel deum querẽdo in ocio
contemplationis. Isay.v. Queri
te dominuz: dũ inueniri põt: vel
proximis benefaciendo.s.doctri-
ne informatione: beneficẽtie cõ-
solatione: discipline cohertione.
Hec eniz debet homo proximo
fm Aug.epla.xxxiij. Iõ Gal.vi.
B c. Dum tempus habemus opere
mur bonum. Toto eni tempore
discendum est viuere. ait Sene.
de breuitate vite. Et Au.epistola
xlvij. Neq3 in tempore vtiliter vi
uitur: nisi ad comparandum me
ritum: quo in eternitate viuatur.
Ideo studium sanctorum fuit: in
toto tempore suo: et singulis ho-
ris temporis: virtuosis studijs oc
cupari. At de magistro gentium
Paulo exemplum ponat. ait eni
Haymo super primã.cor.c.i. In
scriptis patruz legimus de Pau
C lo: q a prima vsq3 ad quintã ho
ram labori manuum insistebat.
Ab illa vsq3 ad decimam predi-
cationi vacabat. Post decimã
pauperum peregrinorumq3 hos
pitalitatem: et corporis sui necessi
tatem procurabat. Per noctem
vo orationi instabat. Et propter
hanc assiduitatem. qua per sin-
gulos dies et noctes gratias lau-
desq3 domino referebat: ait se sẽ
per gratias agere.i.cor.i. ¶ Cõ-
similiter exemplo principum vir
tuosorum sic est faciendum. Ut
enim dicit in laudem Theodosij
.i. historie tripartite: solebat per
diem exerceri armis et corpore:
subiectorumq3 negotia disceptare
totis vo noctibus libris icumbe
re. Unde legitur habuisse cande-
labrũ arte mechanica factum sũ D
dens sibi oleum in lucernam: vt
laborib⁹ nemo affligeret: et vt na
ture viz faceret: somno repugnãs
¶ Similiter exẽplo philosophorum
dz homo moueri ad precauẽduz
temporis amissionem: qr nullo tẽ
pore vacabant a studio philoso-
phie et virtutum: prout patet i ge
stis eorum. Unde Sen.epistola
lxxviij. Sapiens studium putat
q viuit. Et de eoruz studio indef
fesso. Ual.lib.viij. Ubi narrat de E
Solone moriente: q semper fla-
grabat ad studia: quibus se signi
ficabat quottidie aliquid adiscen
tem senescere.

¶ Capitulum secundũ de ocij in tẽ
pore periculositate: et quibus mõis
tempus amittitur.

D E ſcriptis tempoꝛuz qualitatibus: ⁊ quarum con
ſideratione dz religioſus
pꝛecauere ne tempus āmittat: vi/
dendū eſt quibus modis āmittit
Et notandū: ꝙ pꝛincipaliter āmit
titur tribus modis. ſ.
F ¶ Deſidioſa occioſitate.
¶ Laboꝝ īfructuoſa occupatōe
¶ Bonoꝝū operū deoꝛdinatiōe
¶ Pꝛimo ergo notandū: ꝙ eſt
cauenda deſidioſa occioſitas: eo
ꝙ multum nociua: teſtante ſcri/
ptura. Ecc. xxxviij. Multā ma/
litiaz docuit occioſitas. Unde di
cit Beatus Franciſcus in regula
ꝙ ocium eſt anime inimicuz. Et
hoc pꝛopter multa. Nam occioſi
tas eſt anime in ſua intellectiua
tenebꝛatiua. pꝛouer. ix. Qui ſecta
tur ocium. ſtultiſſimus eſt. Et ve
G re ſtultiſſimus qꝛ ſtultitia eſt rerū
appetendarum: ⁊ vitandarū: nō
quelibet: ſed vitioſa ignorātia. ait
Au. de libero ar. in fi. Unde ſtul/
tus eſt ocioſus qui non declinat
vitanda: Stultioꝛ qui non colli/
git merita nec deſiderat appeten
da. Stultiſſimus qui cumulat ſi
bi ſupplicia. ¶ Item ocioſitas ē
anime quo ad ſuā poteſtatiuam
eneruatiua: ⁊ in deſidiam reſolu
tiua. Ut eniz di. Ual. li. viij. c. viij.
Eſt ocium quo euaneſcit virtus:
⁊ aliud quo recreat. Alterum eſt
H inhertibus vitandum: aliud ſtre
nuis appetendum. Illis: ne vitā
uā enerueē extinguāt: his: vt tem
peſtiua laboꝛum remiſſione: ad
laboꝛādū vegetioꝛes fiāt. ¶ Idē
li. vij. c. ij. Nimia quies reſoluit ī
deſidiam. Nam eſt ocium deſi/
die: ⁊ ocium cogitationis. ait Au
gu. de vera reli. c. vij. Unde dñs
ꝯquerit d̉ ocioſis. Ezec. xvi. Hec
fuit iniquitas Sodome ſaturitas
panis ⁊ ociū: ⁊c. ¶ Item ocioſi/ I
tas eſt anime quo ad ſuam affe/
ctiuam maculatiua: ⁊ bonoꝝ eua
cuatiua: ⁊ diſtractiua. Un̄ Ethni
cus. ſ. Ouidius. Cernis vt igna/
ui coꝛꝛumpūt ocia coꝛpus. Et vi/
cium capiunt ni moueātur aque.
Et Lucanus. Uariam dant ocia
mentem. ¶ Item ocioſitas ē aīe
quo ad ſuaz memoꝛatiuam: ſiue
vim conſideratiuam: vel ingeni
um: hebetatiua: qꝛ eſt rubigo aīe K
ait Sen̄. epiſtola. cxxiiij. di. ꝙ oci/
uz quaſi rubigo ingenij. facultatē
ſiccat. Et Alexander. neq̃ ſuper
bibliam. Eſt ocium deſidie: ⁊ oci
um vacationis. Sequit. Coꝛpoꝛ
deſidie ingenij nobilitas degene
rat: obnubilatur ſplendoꝛ: hebe/
tatur acumen. Et ponit exemplū
Ferrum rubiginem ducit. ſ. ꝑ oci
um: ⁊ vitis nō putata in lambruſ
cam ſilueſcit. Et Sen̄. li. de pꝛo/
uidentia. Languent per inhertiā
ſaginata. Et Ber. epiſtola. lxxxij.
ad fratres de monte. Sūma mē
tis malitia ocium inhers. Sequi
tur. Ocium eſt quod vel nullam
habet vtilitatem: vel vtilitatis in
tentionem: Ideo increpando ait

dn̄s occiosis. Quid hic statis to
L ta die ociosi? Matth.xx. ¶ Itē
ociositas est bonorū acquisitorū
consumptiua. ait Hiero. epistola
lxxxvij. Nihil ocio deteri⁹: quod
non solum non acquirit noua: sꝫ
etiam parta consumit. Sancte vi
te ratio processu, gaudet ⁊ crescit:
cessatione torpet ⁊ deficit. Sequi
tur. Tam diu non labimur retro
ꝙdiu ad priora contendim⁹. At
vbi stare descendimus: nostꝛ꜖ꝗꝫ
nō progredi: iā reuerti ē. ¶ Itē
ociositas est discursuum inutiliuꝫ
M occasionatiua. ⁊ verborum inuti
lium multiplicatiua. i. Thi. v. de
viduis adolescētulis. Volūt ocio
se discurrere: domos circuire: nō
solū ociose sed verbose: ⁊ curiose
¶ Item ociositas est Sathane
ad hostium cordis introductiua
Hiero. epistola. lxxij. Fac semper
aliquid boni operis: vt te dyabo
lus occupatum inueniat. Et Cri
so sup. Jo. Omel. vij. Per ope-
ra impeditur introitus dyaboli.
Item Aug. iij. de ci. c. viij. dic. ꝙ
ꝙto minus hominem occupatū
inueniunt: tanto magis ipsi. s. de
mones occupant. Unde Cassia-
nus. li. col. ante fi. Hec est senten
tia patrum operanteꝫ monachū
N vno demone pulsari: occiosum:
innumeris spiritibus deuastari.
Math. xij. De septem spiritibus
nequioribus. Inueniat eam sco-
pis mundatam: ⁊ vadit ⁊ assumit
septem alios spiritus nequiores
se. ⁊c. ¶ Is igitur considerationi
bus ⁊ multis alijs: cauēda ē ocio
sitas. Unde Ber. ij. ad Eugeniū
in ocio cauendum est ocium: fu-
gienda proinde ociositas mater
nugarum: nouerca virtutum. Et
Sen̄. lib. de clementia. Emollit
ocium vires sicut rubigo ferrum
Et post. Fax imota torpet: ignem
exagitata restituit. Et vt breuiter
concludat: ociositas facit: hoiem
non viuere debito modo viuēdi. O
ait Sen̄. epistola. lviij. Ociosus
non sibi viuit: sed quod turpissi-
mum est ventri ⁊ somno. Seq̄t.
Ille non viuit qui nemini viuit.
⁊ qꝛ ociosus non viuit ad suā nec
alterius vtilitatem: ideo quasi nō
viuit vero modo viuendi. Quia
homo ad laborem nascit̄. Job. v.
Qui ergo non laborat labore hu
mano: non viuit vt homo. Ecc.
vltimo. Deum time: ⁊ mandata
eius obserua: hoc est eni omnis
homo. Ubi Augu. xx. de ci. c. iiij.
Quicunqꝫ enim est hoc: est cu-
stos mandatorum dei. quoniam
qui hoc non est: nihil est. Et quia
ociosus nec deum timet: nec mā P
data eius obseruat: ideo non vi-
uit vero modo viuendi. ¶ Ca-
uenda igitur occiositas tum rōe
considerationis descripti tempo
ris: vt habitum est: tum ratione
necessarie ꝑparationis ad mortē
⁊ eiusdem mortis subitationis, p
ut dicit Saluator Matth. xxiiij.
Nescitis qua hora dominus vē-

turus eſt. Sen̄. epſa. xiij. Omnis
dies ordinandus tanq̄ꝫ cōſumet
Q ❡ Item cauenda eſt ratione per
nitioſitatis vt dictum eſt. Iō an-
tiqui magnates ⁊ militantes mul
tum cauebant ocium: q̄ꝛ multuꝫ
obeſt: eoꝙ reſoluit in deſidiam ⁊
laſciuiam. Ideo Scipio nolebat
carthaginē emulā Romāīſ dirui
ſed contradicebat Catoni decer-
nenti: vt dirueretᷣ: timēs infirmis
animis hoſtem ſecuritatem: ꝓut
dicit Aug. i. de ci. c. xxx. Quod pꝫ
R ex euentu: q̄ꝛ illa diruta: Romani
reſoluti ſunt in deſidiā. laſciuiaꝫ
⁊ diſcordiam ciuilem: prout dicit
ibi: Unde ⁊ de Troya dicit. Uirgi
lius. Inuadunt vrbem ſomno vi
noqꝫ ſepultam. Et Ethnicꝰ. Que
ritur Hegipꝰ quare ſit factꝰ adul
ter: In promptu cauſa ē: deſidio
ſus erat. Un̄ Hanibal dux Car-
thaginenſium: de nocte ſurgere
ſolitus non requieſcebat ante no
ctem: crepuſculo auteꝫ: ſocios ad
cenam vocabat. ait Poli. li. v. c.
vij. Ut enim ait Aug. epſa. v. Lo
quens de Roma recitans verba
S Iuuēalis dicit. Seruabat caſtas
humilis fortuna latinas. Quon-
dam nec vicijs contingi parua ſi
nebat Tecta labor: ſomniqꝫ bre-
ues ⁊ vellere tuſco. Uexate dure
qꝫ manus ⁊ proximus vrbi. Ha
nibal: ⁊ ſtantes collina turre ma-
riti. Et poſt. Nunc patimur lon-
ge pacis. dāna: ſeuior armis. Lu
xuria incumbit: victamqꝫ vlciſci
tur vrbem. Nullum crimē abeſt
facinuſqꝫ libidinis ex quo. Pau
pertas romana perijt ⁊c. ❡ Itē
philoſophi ſtudentes: ſūme caue
bant ocioſitatem: ⁊ laborioſo ſa- T
pientie ſtudio indulgebant. Ait
Ual. li. vij. c. viij. Ociū iduſtrie ⁊
ſtudio maxime contrarium vide
tur. Obnubilat enim intellectiuā
⁊ quaſi rubiginat memoriaꝫ ⁊ in
genium: vt dictum eſt. Ideo ait
ſapientia diuina ecc. vi. Quaſi is
q arat ⁊ q ſeminat accede ad illā.
⁊. c. vi. Colluctata eſt anima mea
in illa. Et prouer. ij. Si queſieris
eaꝫ quaſi pecuniam: ſicut theſau
rum effoderis: tunc intelliges ti
morem domini: ⁊ ſcientiam dei
inuenies. Ut enim dicit Hugo in V
didaſcolᷣ. Apud antiquos q̄ttuor
portabāt lecticā philologie. ſ. phi
los ⁊ nopoſ. i. amor ⁊ labor ⁊ phi
lemia ⁊ agremia. i. cura ⁊ vigilia
In amore eſt vt agas: in labore
vt perficias: in cura vt ꝓuideas:
in vigilia vt attendas: ait ibideꝫ.
❡ Item vulgares homines ⁊ la
borātes: ſumme cauere debent
ocium: eo ꝙ eneruat virtutem ⁊
potentiam: vt dictum eſt. Unde
⁊ Ade dictum eſt poſt peccatum X
In ſudore vultus tui veſceris pa
ne tuo. Et prime theſa. iij. Qui n̄
laborat non manducet. Sed ⁊
laborātibus dicitur in ṗs. Labo
res manuum tuaruꝫ quia mādu
cabis: beatus es. ⁊c. Unde Criſo
ſtomꝰ ſuper Io. omel. xxvi. puer

ſi facti ſumus ab ocio. Sequitur.
Non laborare: nos corrumpere
aſſueuit. Et val.li.vij.c.ij.dicit: ne
gotium populo Romano: meliꝰ
q̄ ocium cōmitti. Nouit eniz im
pia mens a cognitione rerum ad
Y virtutem capeſcendā reſolui. Se
quitur. Negotium nomine orri/
dum: moles noſtre ciuitatis i ſta
tu ſuo continuit. Blande appella
tionis quies plurimis vitijs reſp
ſit. Jō Auicene.iiij.phie. Opor/
tet ordiare ciuitatē in tres partes
Jn diſpoſitores: miſtros. ⁊ legiſ/
peritos: Et in q̄libet hoꝝ ordine
tur prelatus aliqs. ⁊ nullus ſit in
ciuitate inutilis. Sed ab vnoquo
qꝫ ꝓueniat vtilitas. ¶ Jtē r̄ligio
ſi ⁊ cōtemplatiui ſūme cauere d̄
bent occioſitatē eoꝙ reſoluit i tē
pore ⁊ inhertiaꝫ Ber.vbi.ſ̄. Jn
Z ocio cauēdū ē ociū. Jō Ambro.
iij.de offi.c.i.di.ꝙ Scipio nō mi
nus erat negocioſus cū ſoluſ erat
Et Moyſes cū taceret: clama/
bat: cū ocioſus ſtaret preliabatur
Vn̄ ⁊ in ſilētio loquebat̄: ⁊ i ocio
operabat̄. Exo.xiiij.⁊.xvi. Jō de
aīa contēplatiua dr̄ ꝓuer.vltimo
Panē ocioſa nō comedit.i.refe
ctionē celice ꝯtemplatiōis: abſqꝫ
virtuoſo opere nō guſtauit. Vn̄ i
vitis patrū.li.ij.c.xij.titulo ꝙ orā
dū eſt ſine intermiſſione: dr̄ non
eſſe talē laborē: qualē orare deum
A Quia oīs alius labor hꝫ aliquam
quietem: orō ꝟo vſqꝫ ad vltimā
exalationē: opus hꝫ magni certa
minis. Vn̄ Caſſianuſ in collatio.
vbi.ſ̄. dicit de abbate Paulo: ꝙ
cū in orto modico moraret̄ ⁊ ha
beret ſufficientiā: collectꝗ palmaꝝ
folijs: quottidianam penſam a ſe
exigebat ad ocium cauendum: ⁊
in fine anni concremabat: ꝓbās
ſine opere manuum: nec in loco B
poſſe perdurare monachū: nec
ad perfectionis culmen poſſe cō
ſcendere. ¶ Cum ergo omni ſta
tui hominum: ocium cauenduꝫ
ſit vt pretactum eſt: caueant eccle
ſiaſtici ocioſi: ne inueniantur ex
tra debitum ſtatum ⁊ ordineꝫ: ꝯ̄
quos Ber.iij.ad Eugenium in
fi. Quid ſibi vult: ꝙ clerici aliđ
eē: ⁊ aliud videri volunt: Nēpe: E
habitu: milites: queſtu: clericos:
actu: neutrum exhibent. Nō.n.
pugnant vt milites: non euange
liçant vt clerici. Cuius ergo ordi
nis ſunt? Cum vtriuſqꝫ eſſe cupi
unt: vtrunqꝫ deſerunt: vtrūqꝫ cō
fundunt: vnuſquiſqꝫ autem i or/
dine ſuo reſurget.i.cor.xv. Jſti C
in quo? An non qui ſine ordine
peccauerunt: ſipe ordine ꝑhibūt
Sed credo ibi ordinandos: vbi
nullus ordo ſed ſempiternꝰ hor
ror inhabitat. Job.x.

¶ Capitulum tertium. De inuti
lium occupationum infructuo//
ſitate. F

Onſequenter videnduꝫ
c ꝙ non ſolum tempore
diuinitus cōceſſo abutū D
turꝗ deſidioſa ocioſitate torpēt
ſed etiam:

D ſed etiam qui'infructuoſis occu/
pationibus ⁊ laboribus inutilib⁹
fatigãtur. vnde Hierony. epiſto
la.lxxvij. Non ſufficit amalis eẽ
ocioſum: ſi quis fuerit a bonis. ſ.
ocioſus. Et poſt occupandũ eſt
bonis rebus ingeniũ ⁊ ſancte cõ
uerſationis vſus altius inſerẽduſ
⁊ Augu. epiſtola. lxxij. aliquid eſt
quod tibi dicere curaui: vt curis
exueremur inanibus: ⁊ induere/
mur vtilibus. Unde occupatio i
rebus ſuperuacuis: eſt vite dimi
nutiua: ait Seneca de breuitate
vite. Nihil melius eſt hois occu
pati ꝙ viuere: ⁊ nullius rei diffi/
cilior eſt ſcientia ſcilicet ꝙ viue
E re. Nam viuere: tota vita diſcen
dum eſt. Et quod mirabilius ẽ:
tota vita diſcendum eſt mori. vñ
⁊ maximi viri vſq ad extremã
etatem egerũt: vt viuere ſcirent.
Sequit̃. Eius vita lõgiſſima eſt:
q ꝙtuncũq potuit totũ ſibi va/
cauit. Nihil inde occultum fuit.
His vo ſcilicet occupatꝭ neceſſe
eſt defuiſſe: ex quorum vita mul
tum populus tulit.' Et ponit exẽ/
plum bonum. Non eſt ꝙ queꝙ
ꝓpter cãos aut rugas putes diu
vixiſſe: ſicut non putas multum
nauigaſſe: quẽ tempeſtas a por
tu huc illucq tulit. Non multũ
F nauigauit: ſed multum iactatus
eſt. Sic eſt de homine occupato
Non eñi diu vixit: qꝛ ſcilicet nõ
ſibi vacauit ſed diu fuit. vbi enu/
merat de his qui ſibi auferunt vi
tam dicens. ꝙ vanus dolor: ſtul
titia: auida cupiditas: blanda cõ
uerſatio abſtulerunt: ꝙ exiguũ
tibi de tua relictum ſit intelliges
ſcilicet cũ cõſideraueris: ⁊ ſcies:
te immaturum mori. Ex hoc pꝫ
fatuitas occupatorum in reb⁹ ſu/
peruacuis. Ait ibidem homines
predia ſua occupari a nullo patiũ
tur: ⁊ propter illa ad arma diſcur
runt: ſed in vitam ſuam incedeṙ
alios ſinũt: imo ⁊ poſſeſſores in/
G ducunt. Nemo inuenitur q pecu
niam ſuam diuidere velit. vitã
vnuſquiſq ꝙ multis diſtribuit.
aſtricti ſunt in continendo patri/
moniũ. vt aũt ad iacturam tem
poris ventum eſt: profugaliſſimi
ſunt in eo: cui⁹ min⁹ honeſta aua
ritia eſt. Et exemplificat de homi
ne centum annorum: cum ad cõ
putationem ſue etatis reuocatur
conſiderans ꝙtum ei lis vxoris
ſeruorũ cohabitatio: per orbem
diſcurſio: ꝙtũ morbi ſibi attule/
runt. ꝙtũ ſine vſu iacuit: vide/
H bit: pauciores ſe habeṙ: ꝙ cui in
erat. Ideo tales multũ fallũtur:
qꝛ res omni theſauro precioſiſſi/
ma ⁊ incomparabilis ſcilicet tem
poris: viliſſima eſtimat̃. Nemo
enim eſtimat tempus: cuius pe/
ne nullũ eſt precium: ait ibi. ⁊ vtũ
tur eo laxius: ꝙ gratuitis. Ideo
tales ſunt prodigi de re precioſiſ/
ſima: cũ tamen eſſet parciſſime
diſpenſanda. ait ibi. Non accepi
mus breuem vitam: ſed fecim⁹

Ho

nec inopes ei⁹: sed pdigi sumus Et ponit exemplū. Sicut ample opes si ad malū dn̄m perueniūt momento dissipant: si vo bono custodi modice tradite sunt: vsu crescunt. Ita etas nostra bene di sponēti multū paret: et vita si vti
I scias: lōga est. Sed aliū tenet in satiabilis auaritia: aliū in supua- cuis laborib⁹ sedulitas. Ali⁹ vino madet: ali⁹ inhertia torpet. et sic d alijs. Ideo exigua pars vite est qua viuim⁹: et omne spaciū: non vita sed tempus est. Et ad litterā si qs solerter cogitet q̄ntū sibi eri pit de vita sua: somni prolixitas comessationum: et potationū su- perfluarum diuturnitas: inutiliū occupationū innumerositas: ocio sitatū desidiositas: confabulationū
K inanium vanitas: et internarum meditationū varietas: luculēter videbit: quod modico tempore viuit eo modo q̄ debet: quia nō ad suā vtilitatem: vel ad agreganda me rita viuit. Sen̄. vbi. s. Exiguum tempus habem⁹: sed multū pdi mus. Et epl'a prima. Quedā tē- pora nobis eripiunt. quedā sub- ducuntur: quedam effluūt. Tur- pissima tn̄ iactura que per negli- gentiā fit. Sequit. Magna ps iam preterijt. Quicquid etatis re tro est mors tenet: dū differt vita
L trāscurrit. Et post oīa: aliena sunt temp⁹ tantū nostrū est. Sequit Quanta stultitia mortalium: vt vsq̄ minima vilissima: et irrepa bilia sibi iputari patiant. Nemo enim iudicat: se quicq̄ debere q tps accipit. Et tamē vt ait Sene. de breuitate vite: id debet seruari diligentius quod nesciat quis qn̄ deficiat: sicut tempus. Jō aliorū iactura tolerabilis: non sic de tē- pore: quia nemo ānos restituet: ait ibidem. Et epistola. 50. Si mul tū superesset etatis: parce dispen sandū erat: q̄nto min⁹: quia vix suf ficit necessarijs. Nunc aūt q̄ de- M
mentia est superuacua discere in tanta temporis breuitate? Ideo eph. v. Uidete qūo caute ambu- letis: non quasi insipientes: sed vt sapientes redimentes tps. etc.
P Magna fatuitas querentiū magnopere rez viliū recuperationē et non querentiū temporis perdi ti redemptionem: cū tamen na- tura dedit nobis tempus nō ad perdendū: ait Sen̄. epistola. cix. Non dedit nobis natura temp⁹ vt aliquid ex eo vacet perdere. Et vide diligentissime: lcq̄ multa pereant. Aliud valitudo abstulit N
aliud negotia. vitam nobiscum somnus diuidit. Et hoc tempore tam angusto: tāq̄ rapido et nos auferente: qd iuuat: maiorē ptē in vanū mittere? ¶ Ex dictis pa tet: quod occupationes inutiles sunt religiosis maxime precauende: q̄ sunt mētis pturbatiue. ait Se- neca. iij. de ira. Quemadmodū per frequentia vrbis loca in mul tos incursandum est: et aliqn̄ ab

illis retineri: ⁊luto ſpargi neceſſe eſt:ita ⁊ vago homini: multa im/pedimenta: ⁊ multe querele inci dũt. Jõ Luc.x. Martha Mar
O tha ſollicita es. ⁊c. ¶ Item ſunt diuine cognitionis impeditiue. Job.iij. Nonne quieui: ⁊c. Ibi moꝛa.v. Nequaꝗ̃ mens ad ſu/perna attollit: ſi curaꝝ tumultibꝰ occupat. Job.xxxiij. Per ſom/nũ in viſione nocturna. Ibi mo ral'.xxiij. Cũ mens ab actionibꝰ ſopitur:tunc plenius:mandatoꝝ dei pondus agnoſcit. Sequitur. Neqꝫ enĩ hõ diuiſus ad vtraqꝫ ſufficit. Et Grego.ſuper Ezech.
P li.ij.omel'.i. Anima q̃to circa ter rena angitur:tanto in his q̃ ſunt celeſtia minus videt: eo q̄ curis ſuis ex̄ ſe ducit: ⁊ ſic ad videnda celeſtia minꝰ valet: qꝛ diuiſa. vbi ponit exemplũ bonũ de fluuio: q cũ ad multos riuos diuidit: ab alueo deſiccatur. Job.xxxix. Nũ quid noſti tp̃s ptus hybicũ. Ibi moꝛ.xxx. Quo extra ſe ſpargi per diſciplinã mens non poteſt: eo ſupꝛa ſe intendere p ꝑfectũ põt. Et ponit exempla bona: in altũ creſcere arboꝛ que per ramos dif funditur pꝛohibet. Et cũ riuos fontis obſtruimus: fluenta ad ſu periora ſurgere ꝓuocamꝰ. Sic i/tentioni anime: ſi exterioꝛ euaga tio clauditur: ſeceſſu ſiterioꝛ ape ritur. ¶ Item ſunt cognitionis
Q ꝓpꝛie excluſiue. Job.xxxiiij. Ne qꝫ in homis poteſtate eſt: vt ad deum veniat. Ibi moꝛ.xxv. In his viſibilibus coꝛ noſtrũ ſpargi tur: ⁊ quid de ſe intrinſecus agit obliuiſcitur. Job.xxxv. Suſpice celum: ⁊ intuere. Ibi moꝛ.xxvi. Sparſis foꝛis mentibus: ad ſeip ſas redire difficile eſt. ¶ Itẽ ſũt coꝛdis vt ſepius in culpam im/pulſiue. Job.xxvi. Ecce gigãtes gemũt ſub aquis. Ibi moꝛ.xvij.
R Ipſa occupatio ſeculariũ dignita tũ facilioꝛibus vitijs tanto pꝛemi tur q̃to maioꝛibus curis grauat Humanus enim animus deui/tare peccata vtinam valeat vel quietus. Ecc.xi. ne in multis ſint actus tui. vnde etiam a bonis oc cupationibus antiqui magnates abſtinuerunt: vt patet de Diocli tiano ⁊ maximiano: qui dimiſſo imperio: vitam pꝛiuatam elege/runt pꝛout legit hyſtoꝛie triparti te libꝛo.ij.c.iiij. ¶ Item antiqui philoſophi ⁊ ſapientes: a talibus abſtinuerunt vt patet in libꝛis eo
S rum. vnde Socrates: cũ ab eo q̃reret: quare non in forenſibus negotijs verſaretur rñdit. Que locus hic calet: ego neſcio: ⁊ que ego callco ideſt ſapio: locꝰ hic ne ſcit. Ego enim contemno q̃ auli ci ambiunt: ⁊ que ego ambio illi contemnũt: pꝛout legitur in pꝛo/logo Policrati. Sed libꝛo ſatur nalium.c.i. dicitur: q̄ fuit Socra tes grecus oꝛatoꝛ qui conſimilr̄ reſpondit. Petentibus enim in conuiuio: vt aliquid de fonte elo

quẽtie proponeret: ait. Quod lo
cus hic ⁊ tempuſ exigũt ego non
calleo. Que autẽ ego calleo: nec
loco ſunt apta nec tempori: noue
T rant enim philoſophi: occupatio
nes impeditiuas eſſe ſapientie et
veri ſtudij: ideo ſe ab illis elon-
gauerunt: ⁊ quieti vacauerũt, p-
ut patet in geſtis eorum. Vñ ſcri
ptura dicit. Tempore vacuitatis
ſcribe ſapientiam: ⁊ qui minorat
actu percipiet illam. Job. xxviij.
Sapientia vbi inuenitur? Sequi
tur. Mare loquit: non eſt mecũ
Ibi mor. xxiij. Quid maris no-
mine niſi ſecularium mentium
inquietudo ſignatur? Et pꝰ. nul-
lus eam ſcilicet ſapientiam plene
recipit: niſi qui ſe abſtinere ab oĩ
actionum carnalium fluctuatiõe
contendit. ¶ Qualiter autẽ ſan-
cti patres fugerunt ad ſolitudĩes
⁊ elongauerunt ſe a mundanis
occupationibus patet in vitis pa
trum: ⁊ libro' qui dicitur paradi-
ſus: ⁊. vij. collationum col. prima
V de fabula Macharij de quodã
tonſore: qui pro ternis denarijs
quemlibet detundebat: ⁊ ſic pua
mercede in acquirendo ſufficiẽ-
ter ſibi prouidebat: ⁊ cũ hoc: cẽ-
tum denarios marſupio inferre
bat ſcilicet in ſpatio temporis. au
diens autẽ: q in alia ciuitate q-
libꝫ dabat ſolidũ vnũ ꝓtonſione
X illuc iuit. Ubi cum quolibet die
multos denarios lucraret: om-
nes expendebat: quia forte ibi
cariſtia. Quod ille cogitans: ait
intra ſe: melius eſſe redire ad ci-
uitatem vbi ex tenui queſtu: com
pleta corporis neceſſitate: exube
berãtia quottidiana excreſcebat:
q̃ ymaginarium habere queſtũ
ſolidorũ: vbi nihil exupabat. Sic
ait Macharius meliꝰ eſt: tenuẽ
ſolitudinis fructum tenere: vbi
nulle cure q̃ lucra magna affe-
ctare: que mundane cõuerſatio
nis quottidianis deffectibus cõ
ſumuntur. Q̃ enĩ difficile eſt va
rijs occupationibus indulgere:
⁊ non pati diſpendium vel in pu
ritate orationis': vel in tranquilli
tate contemplationis: vel in veri
tate locutionis: vel in perfectiõe
operationis. bene nouerunt in ta
libꝰ experti. ¶ Et q2 mlti decipi- Y
untur in occupationibꝰ: eſtiman
tes vtiles q̃ ſunt nociue: notãdũ:
q eſt diſtrahi occupationibꝰ: et
ſic ammittere tempꝰ dupliciter.
¶ Interiꝰ ſcilicet. ¶ Et exteriꝰ.
¶ Interiꝰ tripliciter. Quando. ſ.
cor occupat. ¶ Vel vãis memo
rationibꝰ de preteritis. ¶ Vel fã
taſticis meditationibus: ⁊ auidiſ
affectionibꝰ circa pñtia. ¶ Vel Z
fluctuoſis tumoribꝰ de futuris.
Job. iij. Qui edificant ſibi ſolitu
dines. Ibi mor. iiij. Mens qua
ſi quendam populũ patit: q̃ inſo
lenti cogitationũ tumltu vaſtat.
Et exemplificat de tumultibus
cogitationum: quibus varia ho
minũ genera occupant. Unde ꝯ

auaris dicit. Cõſilia multiplicãt: ⁊ mentis ſinum: cogitationũ im mẽſitatibꝰ latiꝰ expandunt: in q̊ rum perſona iob. viij. Cogitatio nes ſuccedũt mihi: ⁊ mens mea in diuerſa rapit᷑. Ideo Hier. iiij. vſq; quo noxie morabunt᷑ in te cogitationes: vt enim ait Sene. epiſtola. lix. Nihil valet ſilentiuꝫ religionis: ſi affectus fremunt.
A ¶ Contra has occupationes re mediũ eſt: coꝛ pꝛout poſſibile eſt a talibꝰ abſoluere. Ecc. xxx. Con grega coꝛ tuũ in ſanctitate: ⁊ con tine. ⁊ ipſum coꝛ diligenti ſcruti nio diſcutere: ⁊ a talibꝰ pulueribꝰ mũdare ⁊ ſcopare pꝛocura. ps. Meditatus ſum nocte cũ coꝛde meo: ⁊ exercitabar ⁊ ſcopebã ſpi ritũ meũ. ⁊ ideꝫ coꝛ ad deũ diri gere: ⁊ ſimplificare. Sap. i. i ſim plicitate coꝛdis q̄rite illũ Iob. v. Nonne ſilui. Ibi moꝛ. v. Silere eſt a terrenoꝝ deſiderijs cor re
B ſtringere. ¶ Ad hmõi occupa tionũ excluſionem fuit ſanctoꝛũ patrũ ſtudiũ. ideo ſe a mũdanis tumultibꝰ elongabant viuentes i ſolitudinibꝰ: ⁊ vacantes celeſtibꝰ pꝛout legit᷑ in vitis eoꝛuꝫ. Iob. v. Qui edificant ſibi ſolitudines ibi moꝛ. Solitudines edifi care eſt: a ſecreto coꝛdis: terreno rũ tumultꝰ expellere: ⁊ vna inten tione eterne patrie: in amoꝛẽ ge tis intime anhelare. Trenoꝝ. iij. Sedebit ſolitariꝰ ⁊ tacebit. Sen. epiſtola. vij. Auarioꝛ redeo: am

bitioſioꝛ: luxurioſioꝛ: crudelioꝛ: i humanioꝛ: qꝛ inter homines fui ⁊ idem. Nil dãnoſius bõis moꝛi bus: q̄ꝫ in ſpectaculis reſidere: qꝛ tũc faciliꝰ vitia ſubrepũt. Sequit᷑ C
Vnꝰ mihi ꝓ pplo eſt. Unde his occupari ẽ tempꝰ ammittere. iõ cauendũ ab eis. ¶ Item exteriꝰ inutiliter occupari eſt quadrupli citer ſcilꝫ. ¶ Uel in vana curioſi tate ſtudioꝝ. ¶ Uel in varia flu xibilitate multiloquioꝝ: ¶ Uel i numeroſa diuerſitate diſcurſita tionũ. ¶ Uel in multitudine ſe cularium negotiationũ. ¶ Sũt enim aliq vane ⁊ curioſe ſtuden tes ſcilicet in eis q̄ non conferũt ad ſalutem. Aug. x. de trini. c. ij. Curioſus eſt: q non ob aliquam cauſam notaꝫ: ſed ſolo amoꝛe ra pit incognita cognoſcendi. ⁊ in h̄ D
differt a ſtudioſo: qꝛ vt ait ideꝫ ð vtilitate credendi: curioſitas eſt cupiditas cognoſcendi ea que nihil ad ſe attinent: ſtudioſus ð o ea que ad animum nutriendũ li beraliter ⁊ oꝛdinabiliter pertinẽt intentiſſime requirit. Unde ð ſic ſtudentibus ps. Coꝛrupti ſunt: ⁊ abhominabiles facti ſunt in ſtu dijs ſuis. ⁊c. Ber. de gradibꝰ ſu perbie in pꝛincipio. Primꝰ ſup bie gradus ẽ: curioſitas. Sequit᷑. Si videris monachũ euagari: caput erectũ aures poꝛtare ſuſpẽ ſas: ⁊c. curioſuꝫ cognoſcas. ⁊ pꝰ. E
Qui ſeipm ignoꝛat: foꝛas mittit᷑: vt hedos paſcat. in hedis eniꝫ pa

scendis scilicet in motibus ordi/
natis se curiosus occupat. ¶ Ab
hac curisiotate nobiles philoso/
phi precauebant. Sicut Socra/
tes qui totam philosophiam ad
mores corrigendos componen/
dosq reflexit: ait Aug. viij. de ci.
c. iij. ꝛ Plato elegit Achademiã
ad studiuz: q̃ frequenti terremo/
tu concutiebat: vt timore: discipli
F a libidine continerent: ait Pap.
vnde Achademia: tristitia popu
li iterpretatur. ꝛ erat villa distãs
vno miliario ab Athenis. Unde
ꝛ philosophia ſm eundem: ꝑut
dicit Isaac in distinctionibus est
tediũ: cura: ꝛ sollicitudo mortis.
¶ Qualiter etiam sancti patres
occupationes vani studij excluse
runt: ꝛ ad cognoscendũ deum: ꝛ
seipsos studuerunt: ꝛ adimplẽda
opere que audiebant aure: labo/
rauerunt: patet in vitis eoꝝ. No
uerant enim scriptum. estote fac
tores verbi ꝛ non auditores tm̃.
G Iac. primo. ꝛ factores legis: iusti
sunt apud deum non auditores.
Uñ de abbate Pambo. ix. histo
rie tripartite dicitur: ꝙ cum esset
sine litteris accessit ad quendam
vt doceret. Qui cuz audisset ver
sum illum: dixi custodiam vias
tuas vt non delinquam ꝛ lingua
mea: non est passus audire secũ
dum versum: dicens intra se. Si
potero opere hoc implere sufficit
mihi hic versus tantum. Quez
cuz is qui versuz sibi tradiderat
culparet: cur per sex mẽses ad eũ
non redisset: respondit. Quia ver
sum illum adhuc opere non im H
pleui. Postea vo: cũ suꝑuixissz
plurimis ãnis: requisitus an ver
sum illuz adhuc implesset: respõ
dit. Quadraginta nouem an/
nis vixi ꝛ adhuc vix implere pre
ualui. Sed econtra est hodie de
studentibus. Unde Sene. episto
la. cvi. Quemadmoduz omniũ
rerum sic litterarum intempãtia
laboramus. non enim vite: sed
scole discimus. ¶ Itez multi oc
cupantur in varia fluxibilitate
multiloquiorum. Iob. vi. Ad in I
crepandum: eloquia concinnitis
ꝛ in ventum verba profertis. ibi.
mor. vij. in ventuz verba ꝑferre
est: ociosa dicere. Sequit. Qui/
busdam seruine gradibus desi
diosa mens in fouee lapsum im
pellit. Nam dum ociosa cauere
negligimus: ad noxia ꝑuenim⁹.
prouer. xvij. Qui demittit aquaz
caput est iurgiorum. Ibi Greg.
aquam demittere est linguaz in
fluxuz eloquij relaxare. Et post.
Quot enim superuacuis rebus
mens a censura silentij dissipat.
quasi tot riuis extra se ducitur:
qꝛ per multiloquium exteri⁹ spar K
sa: vim intime cõsiderationis ꝑ/
dit. Nec redire interi⁹ ad sui co/
gnitionem sufficit: ꝛ sic hostibus
se exponit. ꝑuer. xxij. Sicut vrbs
patens: ꝛ absq murorum ambi
tu: vir qui non potest in loquen/

do cohibere spiritum suum. Ibi
Gregori⁹. Qui murum silentij
non habet: patet inimici iaculis
ciuitas mentis. Quā tanto sine la-
bore hostis superat: quāto ipsa cō
tra se per multiloquium pugnat.
Idem dicit. ij. pastoral'. c. xv. Et
L ad cohibitionem huiusmodi oc-
cupationis in multiloquio stude
bant philosophi. Sicut Picta-
goras qui discipulis suis vsum lo
quendi per quinquennium inhi
bebat: ait Ambrosius primo de
offi. et Seneca epistola .lv. Uñ
Ambrosius. Tacere nosce: quā lo
M qui difficilius. Scio enim plures
plus loqui cum tacere nesciāt. et
tamen sapiens qui tacere nouit:
quia vt loquatur multa conside
rat scilicet quid: cur: vbi: quādo:
dicat: ait ibi. Ubi ponit exempla.
Si non cohercetur ripis suis: ci
to lutum colligit amnis exundās.
Habet enim habenas suas men
tis sobrietas. Laque⁹ aduersarij
sermo noster est: vt min⁹ ipse ad-
uersetur. Quod enim loquimur
N excipit inimicus: et quasi gladio
nostro nos vulnerat. ex vbis. n.
tuis cōdemnaberis: et ex verbis
tuis iustificaberis. ¶ Qualiter
autem sancti patres studebāt ad
huiusmodi cohibitionem: patet
in vitis patrum libro. ij. c. de con
tinentia. vbi dicit: quod abbas Aga
O thon portauit per trienium lapi-
dem in ore: vt disceret taciturni
tatem. et c. de discretione: ait senex
Si non tenueris linguam tuam
quocunque perrexeris nō eris pe
regrinus. ¶ Item occupantur
multi inutiliter ammittēdo tem-
pus innumerosa diuersitate dis-
cursitationum. Hiere. xiiij. c. hec
dicit dominus populo qui dilexit
mouere pedes suos: et ñ quieuit et
domino non placuit. et hoc. quia
mulier vaga idest cōcupiscentia
trahit eos post cōcupiscibilia sua P
prouer. vij. Considero vecordem
iuuenem: qui transit per plateas
Sequitur. Ecce mulier garula:
et vaga: quietis impatiens: nō va
lens in domo consistere pedib⁹:
nūc foris: nunc in plateis. etc. Un
de signum est in religiosis nolen
tibus quiescere sed per mundum
euagari pro leuibus causis et in Q
utilibus: quod a suis concupiscētijs
stimulātur et trahuntur: et quod nō
sunt stabiliti firmiter i amorē illi⁹
veri bōi: quod est necessariū. Nam
abdicatiōe cōcupiscētie et appetit⁹
exteriorum erit aīa quieta. Iob.
xxviij. Mare loquitur: nō ē in me
ibi mor. Quid in hac vita
laboriosius quā terrenis desiderijs
estuare? Et quid quietius quā nihil
huius mundi appetere? Math.
xi. Tollite iugum meū super vos
Sequitur. Et inuenietis requiē ani
mabus vestris. Uñ et ad quietem
habendam ab huiusmodi discur
sibus principes etiam abstinebāt R
ait Señ. de breuitate vite: quod Dio
nisius Augustus: cui dij plura quā

vlli preſtiterant:non deſijt quietē
precari: ⁊ vacationē a republica
R petere.¶ Phi etiam ſtudioſe ſe
a diſcurſibus continebant.Señ.
epiſtola.ij. Bonaz ſpem de te cō
cipio:ſi non diſcurris: nec locoꝝ
mutationibus inquietaris . Egri
animi eſt iſta vagatio. Primuz
argumentum compoſite mentis
eſtimo: poſſe conſiſtere:⁊ ſecum
morari. Non enim proficit plan
ta que ſepe trāſfert.,Et epl'a.lxxi.
Mutare te loca:⁊ de alio in aliū
ire nolo. Primū:q: tam frequēs
mutatio:inſtabilis animi eſt. Co
aleſcere ocio non poteſt:niſi deſi
it circunſpicere ⁊ errare. Ut aiuz
poſſis continere: corporis tibi fu
gam ſiſte deinde plurima reme/
dia continuata proficiunt. Seqt.
S Quotiens proceſſeris:in ipſo trā
ſitu aliqua que renouent cupidi/
tates tuas tibi occurrēt. Et epl'a
cvij. Nihil eque prodeſt q̃ quie
ſcere:⁊ minimū eſt.alijs loq.ſecū
plurimum. Unde ⁊ Señ.elegan
tez libruz fecit de trāquilitate ani/
mi. Ubi ait in principio. Ad ociū
conuertor. Quaēdmodū pecori
bus fatigatis velocior domū gres
ſus eſt: ⁊ inter parietes ſuos pla/
cet vitā cohercere ſic ⁊ mihi ire
placet ad quietē. In fine q̊q ei⁹
dem libri ponit exemplaz aliud.
Quemadmodum agros exhau/
rit nunq̃ intermiſſa fecunditas:
T ita animorum impetus: aſſidu⁹
labor frāgit:⁊ vires recipiūt pau
latim reſoluti.ſ.quiete. Unde qui

diligūt huiuiſmodi diſcurſus: vl
ceroſas habent aīas:ait ibi ponēſ
exemplū bonuz. Ut vlcera tactu
gaudent:⁊ fedam corporis ſcabi
em delectat quicquid exaſperat:
non aliter dixerim his mentib⁹
in quibus cupiditates velut ma/
la vlcera eruperunt: voluptati eē
laborem vexationemq̃.¶ Qua
liter etiaz ſancti patres diſcurſus
fugiebant:⁊ tranquille quieti ſtu/
debant: patet in vitis patruz li.ij.
c.de quieta conuerſatione. Arſe/
nius enim audiuit vocem dicen
tez ſibi: Arſeni fuge:tace.quieſce:
Hee ſunt radices non peccandi
Et ibidem. Imperforabilis ma/ V
net a ſagittis hoſtis:q amat quie
tem. Qui autem multitudini mi
ſcet:crebra ſuſcipit vulnera. Uñ
de abbate Euagrio legitur in vi/
tis patrum.c.de continentia:q̄ i
cella viginti annis fuit:nec leua/
uit ſurſum oculos.vt tectuz vide/
ret. In collationibus quoq̃ pa/
trum legit̃ d̓ abbate Appollo:q̄
cum ad eū veniſſet frater eius de
precans vt exiret ad eleuandum
bouem eius qui iacebat ſub plau
ſtro:reſpondit. Cur nō rogas fra
trem tuum iuniorem:vt iuuet te:
At ille. Quomodo poſſem:de ſe
pulcro euocare eū:qui ante ānos
quindeciz obijt? Ait ille. An igno
ras:ante viginti annos me mun
do defunctū.⁊ nulla poſſe de hu/
ius celle ſepulcro que ad vite hu
iuſ ſolatia ſpectēt tibi ꝯferre? Xp̄s X
enim nec breuiſſimi momentū in

dutus pro patris indulſit ſepultu
ra. Math. viij. que tamen hone
ſtius fiebat: ꝙ ego ab intentione
mortificationis accepte vel mo/
dicum ad bouẽ extrahendũ pa/
tiar relaxari. Unde pz: q̃liter fuit
quietus mente ⁊ corpore. Naz ⁊
mortem fratris ante annos quin
decim ⁊ prope habitantis igno/
rabat: ⁊ ꝙ feruens fuerit conti/
nuando quietem quam ceperat.
Y ¶ Itẽ multi occupantur amiten
do tempus inutiliter in multitu/
dine ſecularium negotiorũ: inge
rendo ſe ⁊ implicando in hmõi
abſqꝫ neceſſitate ⁊ vtilitate: ⁊ faci
endo domũ orõnis. i. aiam ſuaz
domũ negotiatiõis. Jo. viij. No
lite facerᷣ domũ prĩs mei domũ
negociatõiſ Diſcurrũt. n. mlti nũc
ad palatia pncipũ: nũc ad tẽpla
põtificũ: nũc ad fora mercatorũ
nũc ad ſpectacła vanitatũ. Qui/
bus dr Eze. xxviij. In multitu/
dine negotiationis tue repleta ſũt
interiora tua iniquitate: ⁊ peccaſti
A talibuſ autẽ negotiationibꝰ: ni
ſi quatenus cogit neceſſitas: vel
pia vtilitas d̃bet ſe religioſus elõ
gare: conſiderans illud quod ait
Mardocheus. Heſter. iiij. qꝛ
non erat licitum indutũ ſacco: au
lam regis intrare. Unde Hiero.
Z epiſtola. xxxij. Si officiũ viſ exhi
bere preſbyteri. ſi epiſcopatꝰ te vł
opus vel honor delectant viue
in vrbibus ⁊ caſtellis: ⁊ aliorum
ſalutem: fac anime tue lucrũ. Si
autem cupis eſſe quod diceris. ſ.
monachus. i. ſolus: quid facis i
vrbibus: que non ſunt ſoloꝝ ha
bitacula ſed multorum? Sequitᷣ.
Habet vnumquodqꝫ propoſitũ
principes ſuos. Romani duces
imitentᷣ Camillos: Fabritioſ: Re
gulos: Scipiones. Philoſophi
proponant ſibi Pictagoraz: So
cratem: Platonem: Ariſtotellẽ:
Poete emulentur Homerum:
Uirgilium: Terrentiũ: Hyſtorici
Saluſtium Herodotum: Liui/
um. Oratores Liſiam: Graccũ
Demoſtenez: Tuliũ. Et vt ad no A
ſtra veniamus tempora: epĩ ⁊ p̃
ſbyteri habeãt in exẽplũ apłos ⁊
apłicos viros: quorum honorez
poſſidentes: habere nitanᷣ ⁊ me
ritum. Nos igiᷣ habeamus pro/
poſiti noſtri principes: Paulũ.
Antonium: Julianum: Hilario
nem: Macharium: ⁊ vt ad au/
ctoritatem ſcripturarum redeaz:
princeps noſter eſt Helyas: no/
ſter Helyſeus: duces noſtri filij
prophetarum: qui in agris ⁊ ſoli
tudinibus habitabant: ⁊ faciebãt
ſibi tabernacula prope flucta ior
danis. hec ille. Unde hic notan/
dum qꝫ ob lucrum animarũ cõ
ceditur epĩs ⁊ preſbyteris eſſe in B
vrbibus. ¶ Idez epiſtola. xxxiij.
Interpretare vocabulum mona
chi. Quod eſt nomen tuuz? So/
lus. Quid facis i turba qui ſolus
es? Ideo Hugo i tractatu de. xij.
abuſionibus dicit. Sexta abuſio

est monachus curialis. Ubi ait:
Contingere solet: q monachi cu-
rias frequentantes: causas audi-
ant: iudicia. perquirant: ad curi-
as securiores recurrant: nec suas
tm̄ sed aliorum causas defendūt
Amant decreta consiliorum: nō
secreta misteriorum. decreta non
psalmos rumināt. Sequit. Lau
dari appetunt: eo q pro multis lo-
quuntur Sed monachus mul-
tum loquens multum displicet.
Hoc etiaz intelligendū est de oi-
bus religiosis: nisi qntum cogit
C necessitas vl' pia vtilitas. ¶ Qua
liter autez sancti patres se ab hu-
iusmodi elongabant pz in vit' pa
trum. li. ij. c. de quieta conuersa-
tione. Ubi ait Antonius. Sicut
pisces in sicco moriunt: ita mo-
nachi vagantes extra cellā: vl' cū
sclarib' morātes: a qetis pposito
resoluuntur: Et ibidem d tribus
monachis fratribus: quorū vn'
elegit. litigantes pacificare: secū
dus: infirmis ministrare: tercius
in solitudine quiescere. Qui con-
uenientes: narrauerunt duo tri-
bulationes suas ei qui erat in soli
tudine. Qui ostendit eis aquam
turbidam: vbi videre non pote-
rant. vultus suos. Sed cum esset
limpida facta: inspexerunt & vide
run sicut in speculo. Sic est in-
quit: qui in medio hominū con-
sistit. Turbida enim mens nō vi
det peccata sua. Sed cū quieue-
rit maxime in solitudine: tunc de
licta sua conspicit. ¶ Consimile
exemplū ponit Grego. sup. Eze. D
li. ij. Omel. xi. di. q aqua concus-
sa ymaginem aspicientis nō red
dit. Cum aūt non mouet: tūc red
dit. Sic est de anima. Et de hu-
iusmodi occupationibus supflu-
is. Ecc. ij. Quid prodest homini
de vniuerso labore suo: Cūcti di
es eius: laboribus & erūnis ple-
ni sunt: nec per noctem mēte qe-
scit. Nonne hec vanitas? ¶ Aū
Anselm' de similitudinibus. Si
militudo ē inter laborātes & mo-
lentes. Quidam eni quicqd mo E
lit in saccum reponit. Quidā par
tem vnam reponit: aliam negli-
gentia in fluuiū cadere sinit. Qui
dam totum vento exponit. Ideo
in vespera aliter erit eis: qa qdā
totum colliget: quidam nihil: qui
dam partem. Sic d laborantib'
Flumē est decursus seculi: mane
nostra natiuitas: vent' vanaglo
ria: vespera mors: molendinū la
bor seculi. Sicut enim mola cir-
cūcirca ad eundem locū semper
reuertit: sic labor noster animis
singulis ad consimile principiuz
reddit. & quidā sic laborantiū to
tam mercedem colligunt. quidā
modicum: quidam nihil. Sic se
occupantes. in laborib' inutilib'
tempus perdunt. Sap. iij. Uana
est spes eoruz & labor sine fructu.
Ideo Ecc. v. Non aufert secum
de labore suo. prouer. v. Ne des
alienis honorem tuum: & annos

tuos crudeli. Sequiť. Ne laboreſ
tui ſint in domo aliena.
¶ Capitulũ quartum. De occu
pationibus que videtur bone de
ordine.

a Alij. enim ſunt qui ſe oc-
cupant in bonis loquen
do de bonis que dicunt
F bona: qꝛ de genere bonoꝝ: ⁊ tñ
qꝛ illa bona deordinant perdunt
tempus ſic laborando: ſalteꝫ quo
ad retributionem eternam. Qđ
contingit ſeptem modis. ¶ Uel
propter prauitatem: ⁊ culpaꝫ ope
rantis. Geñ. iiij. Caym offerebat
de fructibus terre munera domi
no. Et tamen ſequitur: ꝙ ad mu
G nera eius dñs non reſpexit: ſꝫ ad
munera Abel. Ubi Grego. moꝛ.
xxij. Ex dãtis corde id qđ dať ac
cipitur. Ideo prius dicit. Reſpe-
xit ad Abel: deinde ad munera.
Non enim Abel ex muneribus
ſed ex Abel munera placuerunt.
Ad Caym ꝟo vel eius munera
non reſpexit. qꝛ. ſ. ipſe diſplicuit.
Iſay. i. Cũ multiplicaueritis ora
tiones veſtras: non exaudiaꝫ ⁊c.
Sequiť enim cauſa. Manꝰ eniꝫ
veſtre: ſanguine plene ſũt. ¶ Itẽ
occupationes ⁊ labores đordinã
tur: ⁊ a mercede fruſtrantur rõe
vanitatis anime mouẽtis ad ope
randũ. Sicut cum quis operatur
H bona que ſunt de genere bonoꝝ
vanagloꝛia mouente. Mat. vi.
Attendite: ne iuſtitiam veſtram
faciatis coꝛã hoibus. ⁊c. Aliogn
mercedem non habebitis Ipſa
enim vanaglia: de bono facit ma
lum. Sicut cũ dať elemoſyna ꝓ
pter vanamglorian. ait Augu.
contra Fauſtum. iiij. Et q̄ ſic ope
rantur tempus perdũt: quia pre-
mio fruſtrantur: ſicut Uirgies fa
tue. Math. xxv. ¶ Item deoꝛ-
dinanť occupationes laboꝝ ob
arrogantiam ⁊ iactantiam cordiſ
ipſius operantis: vt pꝫ de phari-
ſeo Luc. xviij. q̄ dicebat. Ieiuno
bis i ſabbato. ⁊c. Sed fructu ſuo
fruſtrať ob iactãtiã cordis. Iob.
xxxix. Iuſtitia indutus ſum. Ubi
bñ Grego. de phariſeo iſto moꝛ.
xxix. O quot labores vno percuſ I
ſi vitio ceciderunt. Quãta bona
vnius culpe gladio ſunt perem-
pta. Unde magnopere opoꝛtet ⁊
bona ſpargere: ⁊ nos ab eis cau-
te i cogitatiõe cuſtodire: ne ſi mẽ
tem eleuent: bona nõ ſint: dũ nõ
auctori ſed elationi militant. Uñ
i. Mach. vi. Eleaçar elephanteꝫ
feriens q̄ ſub illo occubuit: ſignifi
cat ꝙ arrogantia de culpa quam
ſupat eleuať. ait ibi. Iob. xxij. Ut
video: ſpũs ẽ in hominibꝰ. Ibi
moꝛ. xxiij. Dicit Gregoriꝰ de di-
cto phariſeo: ꝙ abſqꝫ iuſtificatio
ne deſcendit: qꝛ bonoꝝ opũ ſibi
merita tribuens ſe pretulit publi
cano: Et ibi đ quattuoꝛ ſpeciebꝰ
iactantie ſiue arrogãtie. ¶ Qua
rum prima eſt: dum bonũ a ſeip K
ſis habere eſtimant. ¶ Secun-
da dum datum eis deſuper ꝓ ſu

is meritis eſſe credūt. ¶ Tertia
cum ſe iactant habere quod non
habent. ¶ Quarta cum deſpectis
ceteris: ſingulariter videri appe-
tunt: quod non ſunt: De quibus
exemplificat bene. ¶ Item deor-
dinantur ⁊ a mercede fruſtrātur
ex deordinatione intentionis diri
gentis que qualificat opera: Am
bro. i. de offi. Affectus nomē im-
L ponit opi. Et Aug. epſa. xxxviii.
Ipſa intentio diuerſificat eadem
opera in diuerſis. Ubi ponit exē-
pla de deo patre q tradidit filium
⁊ de filio qui tradidit ſemetipſū
⁊ de iuda qui tradidit ipſum dei
filium. Idem epſa. iiij. contra Iu
lianum. Noueris non officijs ſz
finibus a vitijs diſcernendas eē
virtutes. Unde non ſolū q bona
facit ad ſui oſtentationem: ea per
dit: ſed qui facit ad aliorum con-
temptū ⁊ ꝺrogationē. Unde legit
Dial. i. c. xxxviij. q malignus ſpi
ritus peregrinum ſe ſimulās cla
mauit per ciuitatē derogās For
tunato epō in veſpis dicēs Ecce
quid fecit fertunatus. Peregri-
num de hoſpitio expulit. Quero
vbi requieſcere hēo: ⁊ i ciuitate ei⁹
M non inuenio. Quod quidam au-
diens: inuitauit eū hoſpitio. Cū
q̧ cōfabularent: puerulū eius in
uaſit: ⁊ animam excuſſit. Et hoc
ideo: qa vt dicit ibi Greg. multa
videntur bona que nō ſunt: quia
bono aīo non fiūt. Unde hūc de
lectatum eſſe non eſtimo gratia

hoſpitalitatis: ſed derogatiōe epī
Sunt enim q bona facere ſtudēt
vt gratiam aliene operatiōis ob
nubilent: ſicut iſte: quem potius
eſtimo oſtentationi intendiſſe q̄
operi: vt meliora q̄ epiſcopus fe
ciſſe videret. ¶ Item deordinan
tur bone operationes: ⁊ ratione
indebite executionis in operādo
maxime in operibus iuſtitie: Ut
qū quis facit ex crudelitate opus
iuſtitie: quod ꝺbet facere ex equi N
tate: vt in reorum diudicatione ⁊
punitione deutero. xvi. Quod iu
ſtum eſt: iuſte exequere. Iob. xx-
xviij. Cartilago illius quaſi lami
ne ferree. vbi mor. Hoſtis noſter
tanta ſe arte palliat: vt culpas no
ſtras: virtutes fingat: vt inde qs
quaſi expectet premia: Unde di-
gnus eſt eterna ſubire tormenta
Plerunq̧ enim in vlciſcendis
vitijs crudelitas agitur: ⁊ iuſtitia
putat: atq̧ imoderata ira. iuſti ze
li meritū credit. Similit effuſio
miſicodia credit. tenacitas: par-
citas: ⁊ ptinatia conſtantia: ⁊ ſic
de alijs: prout ibi enumerat. Un
narrat Greg. iiij. dial. c. xxxv. de
Petro famulo ecclie maioris vi O
ſo in tormētis. Et requiſitus cur
ita eſſet: reſpōdit. Hoc iō patior:
qa ſi quid mihi pro fienda vltio
ne videbatur: ad inferendas pla
gas plus ex crudelitatis deſide-
rio: q̄ obediētie ſeuiebā. Quod
ſic fuiſſe: nemo qui eū nouit igno
rat. ¶ Itē bone operationes de

ordinatur: ꝛ fructu priuātur rōne
idebiti finis. Sicut cū aliquis fac
bona ob honoꝝ ambitiōem ob
lucri temporalis cumulationem
ob fauoris acquisitionem: vel ob
remunerationis hūane intētionē
P Multi enim videntur bona fa-
cere: propter deum: q tamē istis
finibus deordinant. Job. ix. Ve-
rebar oīa opera mea. Ubi Greg.
Duo timenda sunt in bonis ope-
ribus: desidia: ꝛ fraus: Sequitur
Sed sciendum magnopere est:
ꝙ desidia per torporem nascitur
fraus per priuatam dilectionem.
Illam enim minor dei amor exa
gerat: hanc male mentem possi-
dens proprius amor creat. Frau
dem in opera dei perpetrat: quisqꝫ se
inordinate diligens: per hoc qd̄
recte agit ad remunerationis trā
sitorie bona festinat. Isay. xxxiiij.
Q Qui excutit manus suas ab om
ni munere. Ubi Greg. vbi supra
Tres sunt munerum acceptiōes
ad quas ex fraude festinatur. scꝫ
munus a corde: quod est capta-
ta gratia a cogitatione. Munus
ab ore. i. gloria per fauorez. Mu
nus a manu. s. premium per da-
tionem. A quibus omnibus iu-
stus excutit manus suas. Idem
dicit super Ece. li. i. Omel. iiij. Jō
Luce. xiiij. Cum facis conuiuiuz
voca claudos ꝛc. Sequitur. Qui
non habent retribuere tibi. ꝛc.
¶ Item deordinātur bona ope-
ra ꝛ perduntur: cōmissione culpe
sequentis: ꝛ labores deuastantis
Sunt enim qui bona agunt: sed R
post per culpe cōmissionem om
nia perdūt. Ecc. viij. Qui in vno
peccauerit: multa bona perdet.
Isti similes sunt congregantibꝰ
bona sua in horreum: ꝛ postea il
lud incendunt. Peccatum enī
ignis est vsqꝫ ad consūmationeꝫ
deuorans. Job. xxxi. Sunt etiaꝫ
similes custodienti omnes aditꝰ
ciuitatis. Qui tamen per vnum
foramen hostes intrare sinit: Ait S
Greg. mor. ix. ponens exemplū
de phariseo. Ece. xxiij. Si auer-
terit se iustus a iustitia sua: ꝛ fece
rit iniquitateꝫ oēs iustitie eiꝰ nō
recordabuntur. ¶ Ex dictis patꝫ
ꝙ tempus amittunt qui desidio-
sa ociositate torpēt: qui infructuo
sis operibus distrahuntur: ꝛ qui
occupationes que de se bone sunt
deprauant ꝛ deordinant modis
dictis.

¶ Capitulū quintū. De tpis ad fructuose laborandū ydoneitate

Studendum igitur ē: vti
liter occupari in tempe
diuinitus cōcesso ad fru
ctuose laborandum ꝑpter mul-
tas cōditiones. s. ¶ Ob prioris T
temporis abusiuam consumptio
nem: ꝛ damnosam pditionem: ꝛ
ob iustam equitatem deo seruiē-
di in tpe qd̄ restat. i. Pe. iiij. Suf
ficit pteritū tempus ad volupta
tem gentium consumandā. ꝛ ibi
ante. Non in hominum deside-

rijs eſt: ſed in volũtate dei: vt qđ
reliquum eſt in carne viuãt deo.
¶ Item vtiliter debet homo oc
cupari in tpe ob temporis pditi
fructuoſam redemptionem: q̃ſi
geminando ⁊ multiplicando fru
ctuoſum laborem: vt tp̄s pditū
V redimat: ⁊ p̃ñs nõ pdat. Ephe.
v. Uidete qũo caute ambuletis:
non quaſi inſipientes: ſed vt ſa/
pientes redimentes tempus ⁊c.
Coloſ. iiij. In ſapiẽtia ambulate
redimẽtes tempus. ¶ Item ſic
debet occupari homo ob tempo
ris a deo dati gratuitam cõceſſio
nem: ⁊ ingratitudinis deuitatio/
nem. Ut enim ſupra dictum eſt:
X tempus eſt res precioſiſſima ho
mini a deo ɔceſſa ad ďlicta emẽ
danda: ⁊ merita cumulãda. Jõ
abuti eo eſt periculoſiſſima igra/
titudo. Ualde eniꝫ piculoſum ẽ:
abuti dono regio. Apoc. ij. Dedit
illi tempus: vt penitentiam age/
ret: ⁊ non vult penitere. Sequit.
Ecce mittam eum in lectum ⁊c.
¶ Iteꝫ ſic debet homo occupa
ri ob tp̄is ad laborandum ydo/
neitatem. Ut enim dicit p̄s. Tp̄s
faciendi dñe. ſ. eſt nunc. i. Corin.
vj. Ecce nũc temp⁹ acceptabile.
¶ Iteꝫ debet homo ſic occupa
y ri ob fructus multiplicis futuri
premij adeptionem. Nunc eniꝫ
eſt tempus ſeminãdi poſtea me/
tendi. Que aũt ſeminauerit ho/
mo hec ⁊ metet. Gala. vj. Item
nunc eſt tp̄s aggregandi merita
in horrea cordis poſtea fruendi.
Unde comparat tempori meſſis
⁊ eſtatis. Prouer. x. Qui cõgre
gat in meſſe filius ſapiens eſt: q
aũt ſtertit eſtate: filius cõfuſiõis.
Comparat etiã diei. Unde Sal/
uator in perſona membroꝝ. Jo.
iiij. Me oportet operari: duꝫ di
es eſt. Et. xij. Ambulate dum lu
cem habetiſ. ¶ Item eſt iugiter
laborandum ob piam dei miſe/
rationem: in hoc tpe offenſas re
mittendo. Nunc enim eſt tẽpus
miſerendi: poſtea iudicandi: p̄s. Z
Cum accepero tp̄s: ego iuſticias
iudicabo. In hoc enim tpe appa
rẽt mirifice miſericordie dei: q
nũc eſt miſerator ⁊ multum mi/
ſericors: ſed poſt terrifice iuſticie
dei. Augu. de. x. cordis in princi/
pio. Gaudemus ad dei miſeri/
cordiaꝫ: ſed timeamus ad dei iu
diciuꝫ. Et poſt. Modo licet tibi
cãm tuam componere. Ante vl/
timum dei iudiciũ compone cãꝫ
tuam: quia non potes fallere eũ
per falſos teſtes: vel fraudulẽtiũ
deceptionum cauillationẽ: vel ar A
tes litigioſas. Job. xviiij. Fugite
a facie gladij. Ibi mora. in
fine vitari terror iudicis nõ niſi
ante iudicium põt. Modo non
cernit: ſed p̄cibus placat. Cũ vo
in illo tremẽdo examine ſederit:
⁊ videri põt: ⁊ placari non põt:
quia facta prauoꝝ que diu ſuſti/
nuit tacitus: ſimul oĩa reddet ira
tus. Job. viiij. Si equitas iudicij B

querit᷑:nõ audebit,ꝓhibere.Ibi moꝛa.viiij Ille cãs examinat: q cas per alienum teſtimoniũ nõ explorat. Iſa. xlij. Tacui ſemꝑ ſilui:patiens fui.ſ.in pñti. Sicut parturiens loq̃r.ſ.in futuro.Ibi Greg.vbi ſupꝛa.Parturiẽs: cũ doloꝛe eicit qđ diu in abditis cũ pondere poꝛtauit.Poſt ergo ſi/ lentium:ſicut parturiẽs loquet᷑: quia qđ apud ſe nunc tacitus to/ lerat in vltione iudicij quaſi cuꝫ doloꝛe manifeſtat.zelus eniꝫ ⁊ fu roꝛ viri non parcet in die vindi/
C cte:neq3 acquieſcet cuiuſq3 pꝛeci bus.Prouer.vj.¶ Item vtili/ ter debet homo occupari in tꝑe ob euaſionem damnationis de amiſſo tꝑe. Tre.i.vocauit aduer ſum me tꝑs.Iob.xxiiij.Dedit ei locum penitẽtie.Ibi moꝛa.xvij. Qui accepta penitentie tꝑa con/ uertit in culpam:diſtinctus i vl/ timis iudex impenſa argumẽta miſericoꝛdie conuertet ad penã. Sicut enim non peribit capillus
D de capite:ſic nec momentuꝫ de tꝑe qn de eo deus rõnem inqui/ rat:ait Ber.In q̊dã tractatu.Et ſicut de omni v̉bo ocioſo opoꝛ/ tet reddere rõnem.Mathe.xij. Sic de omni momẽto tꝑis ocio ſe expẽſo.Ideo Eccle.5o. Ope ramini opus veſtrum ante tem/ pus.ſ.iudicij:quia omnia tẽpoꝛe ſuo querent᷑.Eccl.xxxviiij.Qui ergo multũ de tꝑe accipit: ⁊ mul tum ex eo perdit:mala faciendo

⁊ a bonis ociãdo eſt puer centuꝫ annoꝛuꝫ:de quo. Iſai.lxv. puer E
centum annoꝝ moꝛiet᷑: ⁊ pecca/ toꝛ centum annoꝛuꝫ maledicet᷑. Talis enim dicit᷑ centum anno/ ruꝫ ob tꝑis accepti diuturnitatẽ: puer vero ob bonoꝛum operum paucitatem:peccatoꝛ centũ ãno/ rum:ob maloꝛum cõmiſſoꝛum multiplicitatem.¶ His igit᷑ cõ ſiderationibus a parte tꝑis debꝫ iugiter religioſus occupari. Et hoc vel opere virtuoſo:vel opere meritorio.Ut enim dictum ẽ:du plex eſt ocium.ſ.deſidie: ⁊ vacua tionis:quia ocium non eſt ſi nõ omnino ratione vacuum eſt:ait Ber.lib.de pꝛecepto ⁊ diſpenſa/ tione.Uñ Moyſes in ocio ope/
F rabatur:vt dictum eſt. ¶ Notã dum ergo:ꝙ religioſus vacare debet ocio virtuoſo:vel ad ſuoꝛũ interioꝛuꝫ ſcrutinium ⁊ curatio nem:vel ad occultam cũ coꝛde ſuo confabulationeꝫ. Sene.epi. lxxj.Queris quid ocio facio? Ul cus meum curo. Et poſt. Cum ſeceſſeris:non eſt tibi agendum quid de te loquant᷑ hoies:ſed vt ipſe de te loquaris.Quid autem
G loquaris? Quod hoies de alijs libẽter faciunt.De te apud te nul la eſtima.Sequit᷑.Id maxie tra cta qđ in te infirmum ſentis.Et ponit exẽpluꝫ. Sicut quiſq3 no/ uit coꝛpoꝛis vitia ⁊ remedia ſic ⁊ vitia aie: quibus eſt adhibenda curatio.Et ibidem.Nihil dãna/

ui niſi me. Et poſt. Ociū tibi cō
mendo: i quo maiora agis ⁊ pul
chriora q̄ꝫ que reliquiſti. Eccle.
xxxij. Precurre prior in domuꝫ
tuam illic aduocare: illic lude.
¶ Item in hoc ocio debet eē ve
H ritatis ſtudioſa inquiſitio. Aug.
xviiij. de ci. c. viiij. In ocio: non
debet eſſe inhers vacatio: ſꝫ aut
inquiſitio veritatis: aut inuentio
Eccle. xxxiij. Tempore vacuatis
ſcribe ſapiētiam. ¶ Item i hoc
ocio debet eſſe anime ſupra ſe'ele
uatio: ⁊ limpida dei cōtemplatio
Iſa. xvij. Quieſcam: ⁊ conſide-
rabo. ps. Uacate ⁊ videte. Señ.
de beata vita. Ociū philoſopho
rum: maius eſt q̄ꝫ labor: quia ta
li ocio aīa roborat ⁊ r̄creatur: vt
I dictum eſt. s̄. ſm illud Lucani.
Ocia corpus alunt: animus q̄ſi
paſcit illis. ſ. ocijs v̄tuoſis. Exo.
xvj. Maneat vnuſquiſq̄ꝫ apud
ſemetipſum. Nec ad hoc ocium
confert ſolitudo loci: niſi ſit qes
mentis ⁊ elongatio affectus a tu
multibus exterioribuſ. ait Señ.
epiſto. cvij. Incipio toto animo
ſtudere. Non multuꝫ ad hoc lo
cus cōfert: niſi ſe ſibi preſtet ani-
mus: qui ſecretum in occupatio
K nibus medijs ſi volet habebit.
Si enim deeſt ſpūs nō adiuuat
locus: qa ſi locus ſaluare poſſet:
Sathan de celo non caderet: ait
Grego. ſup Eze. li. i. Omel. viiij
Ideo cauendum eſt i dicto ocio
ne ſit inhers vacatio: vt dictum

eſt: ⁊ derideat ab hoſtib⁹. Tre. i.
Uiderunt eā hoſtes: ⁊ deriſerūt
ſabbata eius. Ibi mora. v. Ho-
ſtes ſabbata derident cum mali
gni ſpūs ipſi vacationis ocia ad
illicitas cogitationes pertraunt.
¶ Sed non ſolum vacanduꝫ ē
tali ocio: ſed aliquando occupan L
dum operi meritorio: ⁊ viciſſim
qn̄q̄ꝫ vacare orationi: qn̄q̄ꝫ vtili
ſtudio: qn̄q̄ꝫ pio negotio: operi
meritorio. Hiero. epiſtola. lxxij.
Nūq̄ꝫ de manibus eius ⁊ oculiſ
recedat liber: pſalteriū diſcat ad
verbum: oratio ſine intermiſſiōe
vigil ſenſus: nec vagis cogitatio
nibus. Sequit. Ama ſcientiam
ſcripturarum: ⁊ carnis vitia nō
amabis. Nec vacet mēs tua va-
rijs occupatiōibus. et poſt. Fac
ſemper aliquid operis: vt te ſem
per diabolus inueniat occupatū M
Idem epiſto. lxxvij. exercitādus
eſt ſpiritualibus cumulis ſemper
animus. Sequit orationis iſtan
tia: illuminatio lectionis: ſollicitu
do: vigiliarum diurnaruꝫ ⁊ no-
cturnarū incitamēta ſunt. ¶ Sū
mo tn̄ ſtudio debet vacare reli-
gioſus oroni ⁊ diuinis laudibus
Ad laudandū eniꝫ deum ſūt ho
mines creati. Deut. xxvij. Quas
ſ. gentes deus creauit in laudem
⁊ gloriam ſuam. Et oꝫ ſemp ora
re ⁊ non deficere. Luc. xviij. Si
ne intermiſſione orate. i. Theſ. vl N
timo. ps. Benedicam dn̄m in oī
tempore. Ut eniꝫ dicit Criſoſto.
ſup Math.

super Matth. omel.xxij.in.fi. continue orandum est. Si enim de oratione: sicut de respiratione. Sicut enim semper indigemus respiratiõe ad vite corporalis cõservationẽ: sic & oratione ad spiritualis vite custoditionem. Et si non haurimus a deo: nostra est incusatio: horis tamen debitis ñ extinguendo spiritum deuotiõis ꝯm illud prime thes.v. Spiritum nolite extinguere. Et profecto ex

O

soluendo deo canonicas orones in debitis horis: potest religiosus exercere opera utilia: administrare pia negotia: vacare circa salubria studia: ait Augu. epistola. xlvij. Diu orare cum vacat idest cum aliarum bonarum actionũ non impediunt officia: licet i eis desiderio sit orandum: non ẽ im probum nec inutile. Sequit. Iõ ab alijs curis & negotijs certis ho

N

ris ad orandi negotium mentem reuocam⁹: verbis orationis nos admonentes &c. Unde Glo. sup illud Luc.xviij. Oportet semper orare: dicit. Semper orat qui bona agit. Nec dsinit orare: nisi cũ

P

desinit iustus esse. Semper orat qui canonicis horis orat. Idem dicit glo. super illud apostoli. Sine intermissione orate. Et de horis ad orandum deputatis ps. Septies in die laudem dixi tibi. Et Hiero. epistola.lxxxviij. Nõ ea q̃ extra te: sed que intra te sunt considera preter psalmorum: et

N

orationis ordinem. Quod quia hora tertia: sexta: nona vespere media noctis: & mane semper ẽ exercendum: statue quot horis sacram scripturam debes adiscere q̃to tempore legere: non ad laborem: sed ad delectationẽ & aie instructionem. Et post. Que sunt errata reprehende: que facienda constitue. Si tanta operum varietate fueris occupata: nunq̃ tibi longi dies erunt. Loquitur ad Demetriadem virginem. Unde

Q

Hester.ix. Quater in die confitebatur & orabat dominum. Nec est contrarium q tunc orabant octo horis: & nunc ecclesia septẽ q2 ꝯz q̃sdã matutine & nocturne laudes pro duabus horis computabãt. vel ꝯm alios missa correspondet hore octaue. Interpollate igitur est orandum: & bñ operandum. Augu. epistola supradicta dicit: q fratres in egypto habuere crebras orationes: sed breuissimas: & raptim quodãmodo iaculatas: ne illa uigulanter erecta que oranti plurimum necessaria sunt per productiores moras euanescat: & hebetetur intentio.

R

Capitulum sextum. De matutinali oratiõe: & quare deus hora illa laudatur

Qualiter autem his horis orandum est: prolixi⁹ est negotij explicare. Sz vt

S

detur occasio: pauca sunt premittenda. Et incipiendum est ab ora

ctione que fit tempore matutinali
scilicet media nocte: Que tūc cō
venienter instituta est: vel in me-
moriam percussionis p̄mogeni-
torum egypti: ⁊ liberationis filio
rū israel. Exo. xij. vel in memo-
riam natiuitatis domini que me
T dia nocte fuit: prout ostensum est
beato Bernardo sicut legitur in
vita eius. Dū enī medium silētiū
tenerent omnia: ops sermo tu9
domine a regalibus sedib9 venit
sap. xviij. ¶ Vel ad vigilanduz
ꝯ insidias hostiuz eo tempore in
festantium. Mat. xxvi. Vigilate
⁊ orate: ne intretis in temptatio-
nem. ¶ Vel ad excutiendum sō
nolentium torporem iuxta illud.
Nam lectulo consurgemus. ⁊c.
¶ Vel ad ammouēdū lascivias
ꝯsiderioꝝ carnaliū. q. n. ebrij sūt
nocte ebrij sūt. thes. v. ¶ Vel ad
saluatoris imitationez: qui in ora
tione pernoctabat Math. xiiij.
¶ Vel ad diuine vltionis euasio
V nem. Math. xxv. Media no-
cte clamor factus est ⁊c. ¶ Hac
igitur hora debet religiosus sur-
gere ad deum orandum ⁊ laudā
dum: strenue ⁊ agiliter audito si
gno ecclesiastico: sicut surgit mi
les: audito regis edicto. p̄s. Me
dia nocte surgebam ad ꝯfitendū
tibi. Et illud surgamus ergo stre
nui. ¶ Item citissime ⁊ frugali
ter Hiero. epistola. lxxxiiij. Mo
dicus cibus ⁊ nunꝗ venter ex-
pletus. Sequit. Ad orationē. n.

nocte surgenti non indigestio ru X
ctum faciat: sed inanitas. ¶ Itē
letissime ⁊ gaudenter: q2 citatur
⁊ vocatur ad loquendū cū deo.
Sicut enim miles terrenus gau
det cum vocat ad loq̄ndum cū
rege suo: multo magis miles spi
ritualis idest religiosus gaudere
debet vocatus ad loquendū reg
eterno. Christuz enim alogmuri
cum oram9: eū audim9 cū diuia
oracula legimus: ait Ambro. i. d
offi. p̄s. Sumite psalmū iocun-
dum cum cythara idest oratiōis
iocunditatem cum carnis morti
ficatiōe. Sic aūt surgēs religio- Y
sus: d3 adire tēplū dei vel orato-
rium: quod est ad deum orandū
vel laudandū deputatū: nisi fue-
rit vel labore fatigatus: vel debi-
litate corporis pregrauatus: vl' oc
cupatione vtili prepedit9. p̄s. In
ecclesijs bn̄dicite deo. Ydē Ado
rate dominū in aula sancta eius.
¶ Multa enim concurrunt ad
excitandū deuotionez orantis in
loco sancto scilicet. ¶ Corporis
xp̄i in altari p̄sentia. ¶ Sctōruz
in quoꝝ honorem dedicata sunt Z
altaria memoria. ¶ Angeloruz
assistentia: q2 ibi ꝯiuncti sunt pri
cipes psallentibus. p̄s. i. angeli:
ait Bernar. in meditationibus.
¶ Fratrum compsallentiuz vni
tas ⁊ concordia. Unde Hugo p̄
mo de sacramentis parte. ix. c. ij.
Sacramenta sunt quedam loca
edificate basilice: ⁊ determinata

tempora certa quibus fidelis po
pulus ↄgreget: vt vnitas ↄmen
detur: gratias reddat: ⁊ vota sol
uat. Señ. epistola. lxxvi. dicit: ꝙ
Pictagoras ait: alium animum
esse intrantib⁹ templũ: ⁊ euicino
ↄsiderantib⁹ simulacra deorum:
alium operientib⁹ idest extra ex/
A pectãtib⁹ añ fores. vnde pie cre/
dendum est: ꝙ deuoti⁹ oratur in
locis sacris: ⁊ qd̔ petit citi⁹ impe/
tratur. Ecclia enim est dom⁹ ora
tionis. Math. xxi. Et dom⁹ dei
ac porta celi. geñ. xxviij. Vñ Sa
lomõ orauit pro orantib⁹ in tem/
plo: vt de⁹ exaudiret eos. iij. Re
gum. viij. vt exaudias inquit ad
dñm orationẽ quam seru⁹ tuus
orat in loco isto. ¶ Est aũt oran
B dum potius in ecclia ꝓpter sex.
vnde versus. Sex lucror in syõ:
peregrinor: instruor oro. Parti
cipo sacris: dñi de morte recor/
dor. Adiuuor a sanctis: in quoꝝ
laude laboro. Suppositis autez
mysterijs eoꝝ que dicunt in ma
tutinis scilicet psalmoꝝ: lectionũ
responsoriorum: ⁊ versiculoꝝ: qꝛ
de his exqsite determinat i libro
de ecclastico officio: que omnia
sunt ad deuotionis incitationez:
⁊ instructionem in orando: ꝓut
dicit Hugo vbi. s̃. di. ꝙ in locis
sacris deus nunc suppliciter exo
ratur: nunc consonis vocib⁹ de/
uote collaudat: vt vicissim fide/
C lium corda nunc ↄponant ad re
quiem: nunc excitent ad deuotio
nem. In ipsis quoqꝫ diuinis pre
conijs non eadem semp forma
exhibetur collaudationis. Nunc
psalmodie accẽdũt ad deuotionẽ
Nunc hymni ⁊ cantica ad diui/
nam excitant exultationem: nũc
lectiones recitant ad formã mo/
rum ⁊ honeste vite instructionẽ.
¶ Laudãs ergo deũ dictis mo/
dis primo precat deum: vt labia
eius aperiat iplicãs ꝙ tpe somni D
clausa fuerunt a laude dei. Et qꝛ
deus operat i nobis velle ⁊ opari
phl. Consequenter implo/
rat diuinũ adiutoriũ dicẽs. Deus
in adiutoriuz ⁊c. vt scilicet digne
possit eũ psallendo placare. orãs
autem ⁊ psallens: sollicite cauere
debet a cordis distractiõe: ⁊ cogi
tationuz inutiliũ vanitate ⁊ varie
tate que immittunt ab hoste: vel
nascunt ex vão corde: aut stimu
lantur a carne. Hostis eniz orã/ E
tes impugnat: et fedas cogitatio
nes immittit. Naz tempore quo
Abraaz sacrificabat: descẽdebãt
volucres super cadeuera: quas
Abraam abigebat. geñ. xv. p q̃s
significant cogitationes vane: q̃
tempore orationis nascuntur in
corde. Hee sunt musce morien/
tes perdentes suauitatẽ vnguẽti.
Eccle. x. ꝓut exponit Gre. mor.
ix. Hec significantur p turbam:
qua eiecta intrauit iesus Math.
ix. ait ibi Gre. In quib⁹ cogitatio
nibus cor quasi extra effunditur
⁊ diffluit: ait idez pastoralis. c. xv.

Nil inquit est corde fugatiꝰ: qđ
totiens a nobis recedit quotiens
ꝑ prauas cogitationes deffluit.
F ꝑs. Cor meũ dereliquit me. Jđ
tempore orationis studendũ est
ad cordis collectionem: ⁊ varia-
rum cogitationum exclusionez.
ij. Re. vij. Jnuenit seruus tuꝰ cor
suum: vt oret te. Ad imissioné.n.
cogitationũ tꝑe orõnis: studiose
laborant maligni spũs. Unde le-
gitur in vitis patrũ parte prima
de abbate Machario: ꝙ eo orã
te demon ad hostiũ pulsans: ait.
Surge eamꝰ ad collectã: vbi fra
tres ad vigiliã ꝯgregati: expectãt
te. Jlle ṽo fallatiã esse diaboli in
telligens: respondit. O mendax
qd tibi cũ collecta? At ille. Latet
te adhuc? ꝙ nulla sine nobis col
lecta agatur. Ueni videbis opera
nostra. ⁊ ille. Jmpꝑet tibi deus: o
demon. ⁊ abijt deprecans: vt deꝰ
G sibi ostenderet hmõi veritatem.
Et cum venisset ad collectã fra-
truz: vidit: ꝑ chorũ quasi pueros
ethiopes discurrere. Mos eniz
erat ibi: ꝙ sedẽtibꝰ ꝯctis: ab vno
psalmꝰ diceret: alijs audientibus
⁊ aliqñ respondentibꝰ. Quibus
omnibus demões illudebãt. vł
digitos in oculos ꝯprimendo: et
tunc dormitabãt: vel in os: ⁊ tũc
oscitabãt. Ante alios in mulierũ
spẽs vertebantur: vel edificabãt
in cordibus eoꝝ parietes: vel iter
agẽtes. Quod vidẽs sanctũ aiti
exurge domine: ⁊ dissipentur in-
mici tui. Post orationez ṽo ex-
aminãde veritatis gratia: vocatꝭ
singulis inquisiuit: quas habue-
rant cogitationes: vel de mulieri
bus: vel iter agendi: vel edifican
di. At singuli cõfitebantur tales
fuisse cogitationes: vt ipse vide-
rat. ex quo intelligendũ: ꝙ vane
cogitationes tẽpore orationis illu
sionibus demonũ fiunt: ⁊ ab eis
q cor suum seruant: demones re
pelluntur: vt dicit ibi. Jđ ꝑs. Jn
matutino interficiebam omnes
peccatores terre. Jbi Grego. suꝑ
H Josue omel. viij. Demões debe
mus interimere: non eoruz sub-
stantiam perimentes: sed qꝛ opꝰ
eoruz ⁊ studiũ est: vt nos ꝑcare
faciant: sine dubio: eorum interi
tus est si nõ peccemꝰ. ⁊ post. Si
omnes hos hostes đstruxerimꝰ
tunc diem festũ dño celebramꝰ.
¶ Jtez orans ⁊ psallens: studio
se laborare debet. ad eoꝝ q̃ orat
⁊ psallit intelligentiam ⁊ reueren
tiam ait Ber. super Cant. omel.
vij. Credimꝰ: angelos astare orã
tibus: ⁊ deo offerre preces ꝓ psal
lentibus. Jđ vsurpemus officiũ
I quoꝝ sortimur ꝯsortiũ: ⁊ dicamꝰ
cis psallite đo nostro. ⁊ audiamꝰ
eos vicissim respondentes. psalli
te vos sapiẽter. vnde ibidẽ ome.
xviij. psallendũ est: vt nihil aliđ
cogitet. i. cor. xiiij. Psallam spiri
tu: psallam ⁊ mente. i. intelligen
tia mentis: dicit glo. vt eni dicit
Hiero. epistola. lxxij. Non dulce

K do vocis: sed mentis affect⁹ quere-rendus est. vñ ꝛ cant⁹ psalmoꝝ in ecclia institutus est ad incitandũ pium affectum in populo audiente: ꝛ euitandũ tediũ in psallente. ait Aug. ix. confes. in principio. Quantum fleui in hymnis ꝛ cãticis tuis suaue sonãtis ecclie vocibus. Et voces ille influebãt in auribus meis: ꝛ eliqbat veritas in cor meũ: ꝛ ex ea estuabat me affectus pietas: ꝛ currebãt lachrȳme: ꝛ bñ mihi erat cũ eis. Sequitur. Tũc hymni: ꝛ cantici: ꝛ psalmi vt canerentur: ne populus merori tedio contabesceret institutum est: ꝛ ex eo in hodiernum diem retentum. hec ibi. ¶ Item psallens et orans ad plenam ꝓnũciatõem: oiuꝫ q̃ psallũt oꝫ sollicite laborare: ne sillaba vel lrã L ommittatur: ꝛ ad ꝑfectam apprehensionem omniũ que leguntur tam lectionnũ q̃ rñsorioꝝ: versiculoꝝ: ꝛ bñdictionum: siue interpellationũ que a deo postulãtur. ꝛ hoc reuerentia ꝛ alacritate. Ber. vbi. s. omel. vij. Psallẽdũ est reuerenter. Idem sicut cibus in ore: psalmus in corde sapit: cũ non negligit anima: illũ ɔterere quibusdam dentib⁹ intelligentie: ne forte integrũ glutiat: ꝛ nõ mãsum. Et idem plani⁹ omel. xlvij. Moneo vos pure semp ꝛ strenue diuinis laudibus intendere. Strenue: vt sicut reuerenter: ita alacriter dño assistatis: non pigri non somnolenti: non oscitantes M non vocibus parcentes: nõ verba ꝑscindentes: non integra trãsilientes: nõ fractis ꝛ remissis vocibus: muliebre quoddaꝫ balbe: ꝛ de nare sonantes: sed virili vt dignum est sonitu ꝛ affectu spiritus voce depromentes. Si eniꝫ homo exprimẽs aduersarioꝝ malitiam ꝛ ꝓpriam miseriam: ꝛ captans regis beniuolentiaꝫ: petens d aduersarijs victoriã: ꝛ de malis suis veniam: studet: exq̄site loqui ante regem: nihil de con N tingẽtibus ommittendo: multo magis orans ꝛ psallens ante regem regum. ꝛc. ps. Quoniã rex omnis terre deus psallite sapienter. vnde versus. Non vox sed votum: non musica: cordula: sꝫ cor. Nõ clamor sed amor sonat in aure dei. ¶ Unde legitur lib. de vniuerso demone cui nomen Titiuillus: q apparuit. cum cophino apud quosdaꝫ psallentes: colligẽs sub specie micaꝝ dictio O nes ꝛ sillabas omissas ab illis in psalmodia. vñ versus. Fragmina verboꝝ Titiuillus colligit hoꝝ Sicqꝫ die: mille vicibus se sarcinat ille. ¶ Et ibidẽ legitur: q cũ quidam religiosi inordinate ꝛ indecenter psallerent: vnus ex malignis spiritibus: eorum turpem ꝛ indecentem psalmodiam irrisorie effugauit. ¶ Et libro miraculoꝝ beate virginis legit: q cuꝫ quidã monachus: in vigilia dor-

miſtaret: ⁊ ad gloria patri caput ñ
humiliaret: apparuit angelus di
cés. Flecte caput: qꝛ dicis glia pa
tri. Et dyabolꝰ ex alia parte. Nõ
flecte: niſi triplicez ruperis funẽ
P Hoc vidés abbas ⁊ audiés ora/
uit dices. Ne perdas ouem. funẽ
deus aufer ⁊ hoſtem. Cui ange/
lus. Libero captiuum: tu corripe
deſidioſum. pſallite ergo deo no
ſtro pſallite. ⁊c. ¶ Item pſallens
⁊ orans debet eſſe ꝓuidens ⁊ la/
borans ad cordis eleuationez in
deum in pſalmodia: ⁊ ad dei in/
troductionem in cor. ait Grego.
ſuper Ezech. li. i. Vox pſalmodie
cum per intentionez cordis agit:
Q per hãc omnipotenti deo ad cor
iter aperitur: vt intente menti vel
ꝓphetie myſteria: vel grãz com
punctionis infundat. ps. Sacri/
ficium laudis honorificabit me.
⁊c. Idem. Cantate deo: pſalmuz
dicite nomini eius. ¶ Inſtitutio
ꝟo pſalmodie ortũ habuit a btõ
R Ygnatio, ꝑut legit. iij. hyſtorie, tri/
partite. c. viij. vbi habet: ꝙ Ygna
tius Anthiocen̄. ecclie q̃rtꝰ eps:
poſt Petrũ: vidit angeloꝝ cho/
ruz: qui poſt antiphonã ſancte tri
nitatꝭ dicebãt hymnos. Hic mõ/
dus Anthiocen̄. eccleſie, ꝓbatus
inde ad cunctas tranſijt eccliãs.
¶ Conſequenter fuit inſtitutio
roborata i eccleſia Mediolañ:
in qua excubabat pia plebs para
S ta mori pro epiſcopo ſcilicet btõ
Ambroſio: ne populus: meroris

tedio contabeſceret. ¶ De pſal/
modia ꝟo qd ſignificet: ⁊ de eiꝰ
vtilitate habet ecclíaſtice hierar
chie. c. iij. per totum. Et de mõis
pſallẽdi Aug. in tractatu de pſal/
modia. q̃ʒ ſit grata deo ⁊ accepta
bilis pſalmoꝝ deuotio: dicamus
Et ponit exempla de patriarchis
⁊ prophetis: Sequitur. Cuz tali/
bus pſallimus ⁊ cõfitemur deo:
quid hac delectatiõe iocundius?
Et ſicut boni ꝯuiue delectantur
in ferculoꝝ varietate: ⁊ copioſita
te: ita anime noſtre: lectionum ⁊
hymnorum exultatioue multipli
ci ſaginantur. Interimẽtes fabu/ T
las intento ſenſu: vigilanti mẽte
pſallamus: qꝺ pſallimus excogi/
temus: nec deo diſpliceamus. Et
poſt. Totum quaſi in conſpectu
dei non hominum placendi ſtu/
dio celebrare debemꝰ. Qñ pſal/
litur: ab omnibus pſallatur. Cuz
lectio legitur. facto ſilentio ab oi/
bus equaliter audiatur: vt legẽte
lectore nemo perſtrepat. ¶ Un/
de de beato Franciſco legitur: ꝙ
horas canonicas ſolitus erat nõ
minꝰ timorate deo ſoluere q̃ʒ de
uote. Grauiter enim: ſe putabat
offendere: ſi quando orationi de
ditus: vanis fantaſmatibus inte/ V
rius vagaret. Cui ꝯcordat Aug.
vbi. s̄. dicés. Non ſolũ ſpiritu. i.
ſono vocis: ſed mente pſallamꝰ.
Quod pſallimꝰ cogitemus: ne ca
pta mẽs fabulis vel extraneis co
gitationibus laborẽ habeat iſru/

ctuoſum. ¶ De vtilitate quoqȝ
pſalmodie in oratione Aug. ibi-
dem dicit: ꝙ in pſalmis nō inue-
nies niſi quod facit ad vtilitatē:
ꝛ edificationem: ꝛ eruditionem
X omnis ſexus ꝛ etatis. hȝ in pſal-
mis infans qđ lactet: puer quod
laudet: adoleſcēs qđ corrigat: iu-
uenis quod ſequatꝛ: ſenex qđ pre-
cetur. Et poſt. In his ſuaue me-
dicamentū ꝯtinetꝛ: iuſtitia ingeri-
tur: iniquitas prohibetur: miſeri-
cordia laudatur: mendatiū dam-
natur: dolus accuſatur. Et ibidē.
Pſalmus: triſtes conſolatur: le-
tos temperat: iratos mitigat. pau-
peres recreat: diuites vt ſe agno-
ſcant admonet. ¶ Idem dicitur
in vita ſancte Theodore. vt eniȝ
dicit Caſſiodorus libro. de inſti-
Y tutis ſcripturarum. Pſalterium
eſt quedam celeſtis ſpera: ꝛ vt ita
dixerim quidam pulcherrimus
pauo: qui velut oculoꝝ orbibus:
ꝛ colorum varietate depingitur.
paradiſus quidam animaꝝ: po-
ma continens innumera: quibꝰ
ſuauiter mens humana ſaginata
pingueſcit. Uarijs ergo mōis hiſ
pomis eſt reficiēda. Si orat: ora-
te. Si gemit: gemite. Si gaudet
gaudete. Si ſperat: ſperate. Si ti-
Z met: timete. ¶ Qualiter autē va-
rij pſalmi diuerſimode ad oratio-
nem cōueniūt: ait Hugo de ſtu-
dio orandi: ꝙ in affectibus pieta-
tis eſt virtus orandi. Sequitꝛ. Ex
affectu dilectiōis canitur pſalmꝰ
Diligam te domine virtus mea.
Ex affectu admirationis domi-
ne dominus noſter. Ex affectu
cōgratulationis omnes gentes.
Et in his omnibus eſt laudatio.
Ex affectu humilitatis in te dñe
ſperaui. Ex affectu doloris. vſqȝ A
quo domine. Et affectu timoris
Domine ne in furore tuo. Et in
his eſt mixta querulosa depreca-
tio. Ex affectu idignatōis. Quid
gloriaris. Ex affectu zeli. Deꝰ vl-
tionū. Ex affectu preſumptionis
bone: Iudica me deꝰ. Et in his
eſt captatio beniuolentie. Uñ et
ad modū rethorum effectum ē:
captare beniuolentiam: vel a cō-
mendatione cauſe: vel ab aduer-
ſarij iuſtificatione: vel a iudicis
laudatione: vel a proprie pſone
ꝯmendatione: vt patet rethorica
prima poſt pncipium: ꝛ ſecunda.
Sic facit ꝓpheta in pſalmis. vt
eniȝ dicit Hugo vbi. ſ. ꝛ Ambro-
ſius libro de myſterijs initiādis. B
Sicut oratores ī cauſis pmo in-
cipiunt a laude pncipis: vt beni-
uolū eū reddāt: deinde ſupplicāt
vt libēter audire dignetur tertio
depromunt que poſtulant: quar-
to ſicut inceperant a laude prin-
cipis: ita in eius laude deſinunt:
ſic ꝛ in oratione ad deū. ¶ Pri-
ma oratio habet laudeȝ dei: ꝛ dr̃
oratio. ¶ Secunda eſt ſupplica-
tio: vt audiat. ꝛ dicitur obſecratio
¶ Tertia deſiderati petitio q̄ dr̃ C
poſtulatio. Quarta gratiaꝝ actio

I.Thi.ij. Obsecro primo omnium fieri obsecrationes orationes: postulationes. gratiarum actiones. ¶ Sed valde dolendum est: quod hodie communiter in ecclesia deficit modus prescriptus psallendi: quia psalmodia et cursorie dicitur: et corrupte: et psallentes: desidiose: negligenter: et fraudulenter psalmos dicunt: vt patet consideranti: et cum temporalia omnia fiant cum sollicitudine: deliberatione: et diligentia officium ecclesiasticum dicitur sine reuerentia: diligentia: et aduertentia. Contra quos Hieremi. xlviij. Maledictus qui facit opus domini fraudulenter et desidiose. Fraudulenter propter omissionem eorum que dicere debent. Desidiose ob indeuotionem quo ad modum dicendi. ¶ Expleta vero laude matutinali communi debet religiosus ad cor recurrere in oratione priuata. Sicut enim consuetudo est: quod cum celebratur concilium vel capitulum generale primo expediunt negotia communia: deinde quilibet ad propria expedienda negotia studet: et explicat presidenti aliquando supplicando pro indulgentiarum relaxatione: aliquando postulando veniam de commissis aliquando dona petendo et cetera. sic religiosus debet post matutinum ad conscientiam redire: et in solitudine cordiali colloqui deo suo. eius dona gratuita recogitando: et gratias agendo: abusiones proprias de bonis collatis: et dei mandatorum transgressiones deplorando: multitudinem peccatorum. et paucitatem bonorum memorando. et cetera. Et hoc docet Hugo vbi supra. Reuocemus ad memoriam bona: et post: oblitos sui admonuit: auersos reuocauit: venientes ad se benigne suscepit: penitentibus indulsit: perseuerantes custodiuit: stantes tenuit. lapsos erexit. De his debet cogitare dolendo: penitendo veniam postulando: diuine voluntatis beneplacita faciendo: corde et ore dicendo. Miserere mei deus. et cetera. Ut enim dicit Aug. in originali. Qui magnam misericordiam deprecatur: miseriam magnam fatetur. Sequitur. Secundum multitudinem miserationum tuarum et cetera. Multe enim miserationes tue. Attendis contempnentes vt corrigas. Attendis nescientes vt doceas. Attendis confitentes vt ignoscas. sic supple et mihi fac. Nota de adultera que sola cum Iesu remansit in templo. Io. viij. vbi Augu. Remansit vulnerata: et medicus. Remansit magna miseria: et magna misericordia. Sic debet homo exclusa turba cogitationum terrenarum: eiecta turba affectionum carnalium: fugata turba mundanorum appetituum: cum solo Iesu remanere in templo cordis: et eum alloqui vt patrem: supplicare vt iudici: interpellare vt aduocatum: rogare vt amicum et cetera. Mat.

lii. Tolle grabatum tuum ⁊ vade in domū tuā. Quod ē redire ad ↄsciā: ait Grego. super Eze. li. i. omel xij. Job. xxix. Cui dedi i sol litudine locū. Ibi mor. xx. De so litudine cordis que tunc est: cum strepitus desideriorum terrenoꝝ premuntur: cū ebulientes cure re stringunt: cū motus importunarum cogitationum quasi circunuolantes musce manu grauitatis abbigunt. Et tunc cū domino in tra secretum paratur: Ubi per in terna desideria silēter anima cuꝫ eo loquatur: vt extrahitur ab eo dem super illud Apoc. viij. Factū est silentium in celo quasi dimidia hora. i. in anima contemplatiua a predictis tumultibus. licet non plene propter corporis grauitatem abstracta. Señ. epistola vi. Argumētum translati animi in melius est: scire vitia que pri⁹ ignorauit. Et epl'a. xvi. De corpore ad animū redeūdū est Mat. vi: Clauso hostio ora patrem tuum. Aug. de psalmodia vbi sup̄. Patet tempus cum volum⁹ pri uatim orare. Et de modo orandi bene Aug. epl'a. xliij. ad probā. per totum. Ubi ait. Absit ab oratione multa locutio: sed non d̄sit multa precatio: ⁊ feruens perseueret intentio. Et post. Plerunq̄ hoc negotiuꝫ plus gemitibus q̄ꝫ sermonibus agitur: plus fletu q̄ꝫ affatu. Nimirum qꝛ oratio ē mētis deuotio. i. in deum conuersio per pium ⁊ humilem affectū: fide: spe: ⁊ charitate subnixa. ait Hugo de studio orandi. vbi sup̄. Ipsa quoq̄ oratio est ascēsus in tellectus per diuersa tēdentis petitio. ait Dionisius li. iiij. c. xxiiij. ⁊ Greg. mor. xxiij. Ueraciter orare est: amaros in compunctione gemit⁹ nō v̄ba ↄposita resonare

¶ Capl'm septimū de laude diuina hora prima.

Ecreato corpore sobria quiete cū indiguit: vt postea melius homo possit orare: ⁊ se virtuoso opere exercere iuxta illō Job. vij. Si dormiero dicam quando consurgaꝫ: dꝫ religiosus laudes diurnas exoluere. s. mane hora prima a creatu ris irrationabilib⁹ stimulat⁹. Tūc enim aues laudant deuꝫ ait Ambro. exam. omel. v. ¶ Et qꝛ diuina laus hora ipsa est ↄuenienter instituta. Tunc eniꝫ respexit dn̄s castra egyptiorum. Exodi. xiiij. Tunc xp̄s fuit Pilato presentatus. Math. xxvij. Et tunc apparuit Magdalene flenti ad monumentū. Jo. xx. Merito instituta est hora ista ad dinoꝝ beneficiorū recognitionē. Ad operuꝫ a laude dei inchoationē. Math. v. Primum querite regnuꝫ dei. Et ad primitiarū illoꝝ opeꝝ deo exsolutionē. Exo. xxiij. Primitias frugū tuarū inferes in domuꝫ dn̄i. Et ad laboris debiti exercitationē: qꝛ ab ea hora dꝫ homo la-

dorare. Ecc.xi. Mane semina se
men tuū. ꝛ Cañ.vi. Mane sur/
gamus ad vineas. Unde ea hora
exijt paterfamilias cōducere ope
rarios in vineam suam. Math.
xviij. Et qꝛ laudantes deū debēt
esse puri ꝛ mundi. i. Thi.ij. Uo/
lo viros orare leuātes puras ma
nus. Jō in laude huius hore in/
terponit̄. ꝯfessio generalis: ad eo
rum absolutionez que nocturno
N tempore sunt contracta. ꝛ de hac
hora Hiero. epl'a. lxxvij. Post/
ꝙ oē tp̄us dino debes consecra/
re: nullam prorsus horā a sp̄ūali
profectu vacuā eē ꝯuenit. Cum/
qꝫ tibi ī lege dn̄i die ac nocte me
ditatio sit: dꝫ aliqs determinatus
numer⁹ esse horarū: quo pleni⁹
deo vaces. Sequit̄ Optimuz' er/
go est huic ore matutine deputa/
re tempus: ꝛ meliorē ac puriorez
O diei partē vsqꝫ ad horā tertiā ani
mā quottidie in celesti agone cer
taturā velud sp̄ūale quoddā: pa/
lestre exercere gimnasiū. Mo/
dus enim pauperū mendicātiuz
est mane surgere: ad hostiū patris
familias pro elemosyna clamare
Consuetū est apud multos ī ma
ne primo clamāti elemosynā dare
Sic dꝫ religiosus q est mēdicus
ꝛ pauper ante deū. Ois eni orās
mēdicus: ait Aug. li. sermonū.ij.
ſmone.ij. Mane surgere dꝫ hō
P ad petēda dōa dei: vt eū iueniat.
pv̄. viij. Qui mane vigilauerit
ad me iuēiet me. ps. Māe exau
dies vocē meā. ꝛ mane oro mea
preueniet te. ꝛ repleti sumus ma/
ne misericordia tua.

¶ Capl'z.viij. De istitutiōe dine laudis alijs horis. s.iij.vj.ix.

C Onsequenter est de⁹ lau
dādus hora tertia: sexta
ꝛ nona. Unde Daniel
tribus tp̄ibus in die flectens ge/
nua adorabat. Dañ.vi. Jbi ma/
gister hystoriarū dicit: ꝙ tūc ora
bant iudei. s. hora.iij. qꝛ tūc dat⁹
est eis decalogus. Exodi.xx. Ea
dē hora orat ecclia: qꝛ tūc dat⁹ est
spūs scūs Act.i. ¶ Jn.vj. orabāt Q
qꝛ tē erect⁹ ē serpēs ene⁹. Nume.
xxiij. eadē hora orat ecclia qꝛ tūc
xp̄s ē ī ligno suspēsus. Luc.xxiij.
in.ix. orabāt. qꝛ tē petra ōdit aq̄s
ī cades. Numeri.xx. Eadē hora
orat ecclia: qꝛ tūc de xp̄o lancea/
to ꝛ mortuo fluxerunt sanguis ꝛ
aqua. Jo.xix. Uñ Act.v. Petr⁹
ꝛ Joannes ascenderūt in tēplum
ad horā orationis nonā. Jbi ma
gister hystoriarū dicit. Daniel. tri
bus horis orabat: ꝛ est consuetu/
do firmata ab ecclia: ꝙ eisdē ho
ris oret: tertia. s. qꝛ xp̄s flagellat⁹
est: sexta: qꝛ crucē ascēdit: nona:
qꝛ spm̄ posuit. Jn his āt horis dꝫ R
ꝛligios⁹ dicer̄ laudes dinas plene
ꝛ itegral'r nihil ōmittēdo vt dcm̄
ē. Tūc. n. tā ecclīastic⁹ ꝙ religios⁹
obligati sūt ad exoluēdas laudes
diuinas ſꝫ ecclie ꝯsuetudinē. Ec
cliastic⁹: qꝛ viuit de decimis ꝛ p̄/
mitijs ꝛ pctā ppli comedit. Osee

x. Religiosus ꝟo: qꝛ viuit de ele/
mosynis. Debitoꝛ eni tenet᷑ plene
soluere debitū creditori. Ecclia/
stic⁹ igit᷑ sic̄ vult: ꝙ decime ⁊ alia
sibi soluant᷑ a populo sine aliqua
diminutione sic dꝫ laudes dinas
ꝓ eis exoluere: sine dictionis aut
S sillabe ommissione. Aliter est. sta
tera dolosa: q̄ est abhoiatio apud
deū. ꝓuer. xj. Et vere tūc mēda
ces filij hoium in stateris. Simi
liter religiosus vult ꝙ elemosyne
sibi ꝓmisse integraliter exoluant᷑
iō dꝫ exoluere pro benefactorib⁹
ořones ab ecclia institutas. aliter
dicetur ei illud. Math. v. Non
exhibis donec reddas nouissimū
quadrantē. exemplū supra de de/
mone colligēte ommissa in laudi
bus dinis. ¶ Sꝫ heu hodie ver
sus psalmoꝝ sincopant᷑. principi
um ⁊ finis vix dicunt᷑ mediū ver
sus labijs nō tangit᷑. iō potius est
T irrisio q̄ꝫ laudatio. exēplū supra ꝺ
demone irridēte coꝛruptū cantū.
¶ Itē psallens ⁊ orās dicere dꝫ
horas pure: ⁊ sinceriter: nihil im
pertinēs intermiscēdo. nec ꝺ va
niloquijs exteri⁹ in oꝛe: nec de su
perfluis cogitationibus interi⁹ in
coꝛde. vt eni dicit Alexā. Papa
Xpianus ořonis tēpoꝛe cuꝫ deo
loquit᷑. ergo non dꝫ loqui cū hoie
exterius vaniloquia: nec cū fictis
ymaginibus in coꝛde superflua.
¶ Est eniꝫ duplex verbū: interi
V us. s. ⁊ exteri⁹ ꝫm Aug. ix. de tri.
c. iiij. et pꝫ exemplū sensibile. Si
eni loquens Pape de suis caris
negotijs intermisceret impertinē
tia ⁊ vana: alloquendo oēm sup/
uenientem: potius papā ꝓuoca
ret q̄ꝫ placaret. iō timeant q̲ ho/
ras canonicas interrūpunt: ⁊ va
niloquia intermiscent' ad impe/
dimentū deuotionis sue ⁊ alioꝝ
vel fingūt in coꝛde varia ymagi
nabilia: ne deū plus offendāt q̄ꝫ
placent vnde Ber. i meditationi
bus in pesorna taliū dicit. In mo
nasterio sepe cum oꝛo nō attēdo X
que dico. Oꝛe foris oꝛo: sed men
tem vagantem: orationis fructu
priuo. Coꝛpoꝛe interius: coꝛde sū
exterius: ideo perdo que dico. Et
post Magna peruersitas ⁊ insa/
nia: quando cū dn̄o maiestatis lo
qui ꝓsumo: ⁊ inconstanti mente
aurē in oratione auerto: ⁊ ad ne/
scio quas ineptias coꝛ conuerto.
Seqtur. Loquit᷑ mihi de⁹ in psal
mis: ⁊ ego illi: nō tn̄ cū psalmuꝫ
dico attendo cuius sit psalm⁹. iō
magnā deo iniuriam facio: cū eū
ꝓcoꝛ: vt precē meā exaudiat: quā
ego qui eā fundo non audio. De
precoꝛ: vt mihi intēdat: ⁊ ego nec
mihi nec illi intendo: sed qꝺ dete
rius est imūda ⁊ vilia i coꝛde ver
sando fetoꝛē hoꝛribilē aspectui ei⁹
ingero. ¶ Unde legit᷑ de sancto
Seuerino Coloniē. epo: ꝙ post
moꝛtē apparuit suo archidiacho
no: super cuius caput erat nubes y
ignea: guttas igneas distillans.
Qꝺ ille admirās querit: cur tāta

esset pena punitus q adorabat vt
sanctus. Qui ait. Qñ dicebã offi
ciũ cũ clericis: supuenietib⁹ famu
lis ꝓ negotijs. ꝯsueui diuinũ of/
ciũ interrũpere: ideo sic affligor.
Qd cũ ille se nõ credere diceret
proiecit guttã super ei⁹ brachiuȝ.
Quo clamãte pre angustia: sana
uit eũ sua orone dicens. Modo
vides quãtũ apud deum possuȝ
¶ Item psallẽs ⁊ orãs dȝ dicere
horas honorifice ⁊ reuerenter tã
q̃ corã deo ⁊ ãgelis psallens. ps.
Z Jn cõspectu angeloꝝ psallã tibi.
Jõ erecto corpore: alacri vultu:
patulo sensu ⁊ ore psallat: nõ ap/
podiãdo: nec incuruãdo: ⁊ hmõi
exẽplo beati Francisci: de q̊ in vi/
ta sua. c. x. dr: q̄ lȝ egritudine la/
boraret nolebat muro vel parieti
herere dũ psalleret: sed orãs sem
per erect⁹ ⁊ sine caputio: nõ giro
A uagis oclis nõ cũ aliqua sincopa
horas canonicas psoluebat. ps.
Stãtes erãt pedes nostri i atrijs
tuis hierlm. Ut. s. clicus dicat il/
lud. iij. Reg. xvij. Uiuit dñs i cu/
us conspectu sto. ⁊ sicut in exte/
riori hoie stat erect⁹ ita in interio
ri. Job. xxxiiij. Si dixerit ad ipsũ
s. cor. Jbi mor. xxiiij. Curuuȝ est
cor cũ ima appetit: erigit cuȝ ad
superna eleuat: Cant. ij. Recti di
ligũt te. Rect⁹ ñ ẽ sequẽs dei vo/
luntatẽ ait Aug. super Jo. omel.
xxv. ¶ Item psallẽs ⁊ orans dȝ
psallere prouide ⁊ sapienter: vt di
ctũ est. s. s. itelligẽdo ⁊ aduerten/
do que canit: qd est psallere sapi B
enter. Unde de beato Francisco
legit: q̄ grauiter se putabat offen
dere: si quo mõ oroni dedit⁹: va
nis fantasmatib⁹ interius vagare
tur: ⁊ de hoc habitũ ẽ. s. ¶ Iteȝ
psallendũ est iubilatiue ⁊ gaudẽ/
ter. ps. Jubilate deo omis terra.
Jubilus eni dr q̊ ineffabile gau/
diũ mente cõcipit: qd nec abscõ
di põt: nec sermonibus aperiri ⁊
tñ quibusdã mottib⁹ ꝓdit: lȝ nul C
lis ꝓprietatibus exprimat. mor.
xxiiij. Et ps. Beatus populus q
scit iubilationẽ. Jubilate mõtes
laudeȝ deo: per quos mõtes ele/
uate mente signant. ¶ Itẽ psal/
lendũ est tẽperate ⁊ ꝯgruenter. s.
horis cõgruis ⁊ ordinatis: nisi cã
legiptima quis sit ĩpedit⁹: vl pia
vtilitate occupatus. ps. septies in
die. ⁊c. Uespere ⁊ mane: ⁊ meri/
die. ⁊c. ¶ Itẽ psallendũ ẽ aperte D
⁊ intelligenter: vt. s. oẽs intelli/
gãt: nõ ore semipleno. Neemie.
viij. Legerũt in libro legis distin
cte ⁊ aperte ad intelligẽdum. Ad
psallendũ igit modis dictis dȝ q
libet pro posse laborare.

¶ Caplm nonum. De missa au
dienda.

i N spatio v̊o itermedio
dȝ religiosus audire mis
sam diei cũ offõ: qñ ẽ ꝓ
H pria assignata. Que missa ŝm ca
nones dȝ hora tertia celebrari qr
s. ea hora xps ad passionẽ duct⁹ ẽ
⁊ spũs sanctus super apostolos d

ſcendit: vt habeť de conſe. di. i. ex
E cepta nocte natiuitatꝭ dñi. Lȝ tñ
mane celebrare: ne ppl̃s ſua de/
uotiõe fruſtreť: vt dr̃ ibi. Nec dȝ
religioſus ꝓpter miſſá peculiaré
ommittere qn audiat miſſã ď die
ꝓut habeť in ſũma de caſibꝰ lib.
iij. ti. de ſacramentis nõ iterãdis
⁊ extra de celebratione miſſarum
F Vñ Apparatꝰ in ſũma vbi ſupra
Peculiaré. i. ſpãlem de aliq̊ ſan
cto: aut de mortuis: de die ꝟo: in/
telligo qñ dies ꝓpriã miſſã habet
Argumentũ ꝯ eos qbꝰ in diebꝰ
dñicis ſuffič audire ĩtroitũ ď die
poſtq̃ȝ celebrauerit ď beata ꝟgie
vel alio ſancto. Iſti nõ audiunt
miſſam de die: q2 miſſa dr̃ offici
um cũ canone: ꝓut dr̃ ibi. ¶ Ce
lebratio ꝟo miſſe eſt in memori
am dñice paſſiõis. Mat. xxvij.
Hoc facite in meã ꝯmemoratio/
G né: ꝓut dicit Hugo de ſacr̃is: ꝑ/
te. viij. libri. ij. c. xiiij. Vñ inter oĩa
ſacr̃a. hoc precipuũ eſſe ꝯſtat: q2
verum corpus xp̃i ⁊ ſanguis nõ
ſolum ibi figurať ſȝ etiã contineť:
ait Innocentiꝰ de officio miſſe.
¶ Et lȝ in hoc officio tanta ſint
inuoluta miſteria vt nemo ea
ſufficiat explicare. ꝓut dicit idem
tñ vir religioſus ⁊ celicꝰ audiẽs
miſſã dȝ ſaltẽ in generali cogitar̃
¶ Qď igreſſus ſacerdotis in ec
H cleſiam. repreſentat xp̃i ingreſſuȝ
in mũdũ: Quẽ ingreſſũ etiã in/
troitus in choro dictus deſignat.
¶ Kirieleyſon ꝟo qď interpre/

tatur dñe miſerere ſignificat po/
ſtulationem miſericordie ab ipſo
xp̃o: q venit in munduȝ. Hiere.
xxx. Dñe miſerere noſtri: te eniȝ
expectauimus. Unde nouies dici
tur: ad deſignãdã hũmanã ĩper/
fectioné. In numero eniȝ noue/
nario ĩperfectio deſignať: ⁊ in de I
nario. perfectio. Ideo homo ꝑté
decimã deo dat: nonam ſibi reti
nens: ait Hugo. i. ď ſacra. ꝑte. xi.
c. viij. ¶ Hymnꝰ angelicꝰ ſigni
ficat angeloꝝ congratulationeȝ
de aduentu xp̃i in mundũ. Luc. K
ij. ¶ Oratio deſignat xp̃i ſuppli
cationé ꝓ mũdo ad patré. Aduo
catũ enim habemus apud pr̃eȝ
⁊c. Et Io. ij. ¶ Epiſtola ſignifi/
cat doctrinã apoſtolicã. ¶ Gra/
duale: ꝑfectũ iuſtorũ de virtute i
virtutem. ¶ Euangeliuȝ doctri/
nam ſaluatoris. ¶ Altare: crucé
chriſti. ¶ Geſtus ſacerdotis cir
ca altare: ⁊ ipſa conſecratio ſigni
ficat xp̃i immolationeȝ in cruce.
¶ Corporis xp̃i eleuatio: xp̃i ele
uationeȝ in cruce. ¶ Oratio do/
minica q̃ omnes antecellit qua/
druplici ter ſm Innocentium. ſ.
auctoritate datoris: breuitate ſer/ L
monis: ſufficientia petitionum:
ꝓfunditate myſteriorum impli/
cat ⁊ ſignificat: q2 a dei filio ſunt
petenda a malis liberatio: ⁊ bo/
norũ omnium collatio. ¶ Qď
aũt dicit ⁊ ꝯſequenter bis agnuſ
dei miſerere nobis: ſignificat: q2
petimus ab eo releuationem cor

poris ⁊ anime. Et ꝙ dicit tertio
dona nobis pacem: significat: ꝙ
M ab eo petimus tranquilitatē eter
nitatis. ¶ Quod vltimo dicitur
ite missa ē significat dimissionez
populi ad ꝓpria. Quasi dicat ho
stia missa est ad deum ꝓ vobis:
redire potestis ad ꝓpria. De his
aūt misterijs bene Inno. de of-
ficio misse: ⁊ Hugo vbi. s̄. ⁊ lib.
d̄ offō ecclīastico. Ex dict̄ pz: ꝙ
multi nesciūt audire missam: qa
exeūt chorum: vl' dum euāgeliū
legit: vel oratio dominica dicitur
vel anteq̄ corpus xp̄i eleuetur
N Tunc enim deberent facere peti-
tiones suas ad deum: ex quo di-
gnatus est descēdere in altari ve
rus deus ⁊ homo. Isti sunt simi
les fugientibus d̄ concistorio in
trante summo pontifice: vl' d̄ pa
latio: intrante rege: qn̄ deberent
sua negocia p̄ntare. Hoc dico d̄
eis qui non audiūt aliam missaz
vel exeūt sine causa legittima.
¶ Qualis aūt esse debet missaz
celebrans: ⁊ qualiter ante missaz
se debet iudicare patet. i. Cor. xj.
Probet aūt seipsuz homo: ⁊ sic
de pane illo edat ⁊c. Et de pericu
lo indigne celebrantis: ibi. Qui
O manducat ⁊ bibit indigne ⁊c.
prouer. xxiij. Quando sederis vt
comedas cum principe: diligen-
ter attende que posita sunt āte fa
ciem tuam. Quod exponit Au-
gu. super. Jo. omel'. lxxxviij. De
mensa sacratissima altaris domi
ni: vbi corpus ⁊ sanguis xp̄i ap-
ponitur. In qua mensa sedere ē
hūiliter accedere: ait ibidē. Acce
dens enim debet esse plenus san
ctimonia ⁊ immaculatus. Leuit.
xxvj. Homo qui hūerit maculā
nō offerat panem deo. ¶ Debet
esse ornatu virtutum decoratus.
p̄s. Sacerdotes tui induant iu-
sticiam. Unde sacerdotes legales
lauabant se ante ingressuz taber-
naculi. Exodi. xxx. Et induebant
saccis. Exodi. xxviij. ¶ Debet eē
omni ɔcordia pacificatꝰ. Mat. P
v. Si offers munus tuum ad al
tare ⁊c. ¶ Debet esse supra se ele-
uatus: quia angelus domini ex-
ercituum est. Malach. ij. Et sic
cum feruida deuotiōe: iubili exal
tatione: ⁊ perfecta dilectione ac-
cedit. Eccle. viiij. Uade comede
i letitia panem tuuz: ⁊ bibe i gau
dio vinum tuum: ⁊ sic celebrans
amplius in xp̄m immutet ⁊ dei-
ficetur. Augu. viij. Confes. in per
sona xp̄i Cibus sum grandium.
Cresce ⁊ manducabis me. Non
tu me mutabis in te sicut cibum
carnis tue: sz tu mutaberis i me.
¶ Unde de pena idigne celebrā
tis dicit libro qui dicit paradisus Q
ꝙ cum ad sanctum Machariū
venisset sacerdos quidam caput
hn̄s excoriatum ⁊ quasi cōsum-
ptuz vt curaret. Naz sibi deꝰ de-
derat gratiam curationum: non
tamen ab eo visus est vel susce-
ptus. Et cum staret: vt sui mise-

reretur: rñdit: ꝙ non erat dign⁹
curari: quia fornicatiõe pollutus
sacra mysteria celebrarat. Jdõ sic
cruciabat. Sed si promitteret: ꝙ
vt sacerdos nunꝗ̃ mysteria di/
uina contingerēt: posset deo iuuã
te medicinam accipere. Qui cũ
vocatus esset ac ꝓmisisset: nũꝗ̃
se fungi sacerdotis officio: sed ꝙ
inter laycos semper staret: crimi
ne ꝯfesso imposuit sibi manus ⁊
curatus ē. De vtilitate vero mis/
sarum legitur dialogorum. iiij. in
fine.

¶ Capitulum decimũ. Quod re
ligiosus se debꝫ vtiliter occupar̄.

b Js vero spacijs interme/
dijs inter horas ꝑdictas
debet religiosus occupa
ri vel in studio vtili: sacraꝫ lectio
R nem audiendo: vel per se acqui/
rendo: ⁊ inuestigando. Lectiõe
enim instruimur: oratione mun/
damur: ait Jsido. iij. de summo
bono. c. viij. ⁊ Augu. super Joã.
Omel. prima. Lectio ē sicut ole
um in flamma. Si est ibi quod
nutriatur nutrit: crescit ⁊ perma/
net. ⁊ Dama. ad Jo. episto. i. Le
S ctione velut quotidiano cibo ali/
tur ⁊ pinguescit oratio: ⁊c. ⁊ Alter
natim audire debet sapientiores
⁊ studiose inuestigare. Jn audiē
do enim imprimitur ipsa veritas
intime ⁊ intense ait Hieroni. epi
stola. xxxv. Et est in prologo bi/
blie. Habet nescio quid latentis
energie viua vox: ⁊ in aures di/
scipuli de auctoris ore transfusa
fortius sonat. Unde prout dicit
Jsac lib. de elementis: cum pla/ T
tonis obitus appropinquasset: ⁊
ad se discipuli conuenissent: ait ꝙ
audire magistros magis appli/
cat intẽtionibus rerũ: ꝗ̃ conside
rare in libris. Liber enim nõ of/
fert rem: sed tantum formaꝫ ex
vna parte: magister vero offert
plures formas ꝺm varios gest⁹
suos: ⁊ ex pluribus partibus re/
spondet. ¶ Similiter in studen
do solertius inquirit veritas ⁊ in/
uenitur. Sene. epi. lxxxvj. Alit
lectio ingenium studio fatigatuꝫ
non tñ sine studio reficit. Nec
scribere tñ: nec legere tantũ. Se
quitur. Alterum altero temperã
dum: vt quicqd lectiõe collectũ ē V
stilus redigat in corpus. Et põit
exemplũ: ꝙ alimenta ꝗ̃diu sunt
integra innatãt stomaco: ⁊ oneri
sunt cum vero mutata sunt: in
vires trãseunt. Sic ⁊ que hauri/
mus audiendo vel studẽdo: nõ
patiamur integra esse: sed coqua
mus: ⁊ in ingenia ibũt. Jn quo
studio ꝓuideri debet: ꝙ certa sit
lectio: qꝛ vt ait Sene. epsto. xlvj.
Lectio certa prodest: varia dele X
ctant. ⁊ Ber. ad fratres de mõte.
Certis tꝑib⁹ ⁊ horis: certe est le/
ctioni vacandũ. Fortuita. n. ⁊ va
ria lectio: ⁊ quasi casu reperta nõ
hedificat: ⁊ leuiter admissa leui/
ter recedit a mẽoria. Sꝫ certis in/
genijs inmorandũ est ⁊ assuefa

ciendus est animus. Sequitur De quottidiana lectione aliquid quottidie in ventre memorie de mittendum est: q fidelius digeratur: r rursum reuocetur r crebrius ruminet: qd proposito cõ ueniat: qd intentiõi proficiat: qd

y detineat animuz: ne aliena cogi tare libeat. Sepe auriendus est de lectiõis serie affectus r formã da oratio Sene. ep'a. ij. Distrahit librorum mltitudo: ita q cũ legere non possis q̃tuz habueris, satis est hr̃e qd legis. Sed inquis. Modo hũc librum euoluer̃ volo: modo illum. Rñdeo. Fastidientis est stomaci: multa degustare Que varia sunt r diuersa inquietant nõ alunt. Et studiuz iu nat affectuosa oratõ. ait Ber. vbi s. q oratio lectionem interrumpit: nõ tamen interrumpẽdo im

Z pedit: qr priorem ad intelligentiam animũ restituit. Totuz aũt studiũ religiosi tẽdat ad augmẽtum religionis r deuotõis. Ber. in meditationibus. Nihil aliud docet me tota scriptura: nisi religionis vnitatez seruare. Ego miser r miserabilis citius curro ad lectionem: q̃ ad orationem. Libentius volo legem q̃ missas audire. De hoc cassian' lib. v. Col. de abbate Theodoro dicit: q cũ explicationem obscure questiõis inquireret nec attingeret: septem diebus r noctibus in oratione infatigabilis perstitit: donec solutio nem deo reuelante percepit. Idẽ A de institutione scripturarum dicit. Monachum cupiẽtem ad scripture noticiaz pertigere nequaq̃ debere labores suos erga commentariorum libros ipendere. s. totaliter: sed oẽm mentis industriã r cordis itẽtionẽ erga emendationẽ vitiorum detiner̃. Quib' expulsis: cordis ocli q̃si sublato velamine passionum: scripturaruz sacramenta contemplantur. Et ponit exemplum de oculis corporalibus: r lumie visibili. Sapiẽ. vij. Optaui r datus est mihi sensus. ¶ Ceteris aũt horis quibus nõ vacat' religiosus orationi vel studio ociositatem debet cauere B r bona opera exercere: put dictũ est supra. Ber. vbi supra. Nũq̃ ociosus sit fu' dei: q̃uis ad deũ feriatus sit: quippe nomen tam suspectum r vacuum r molle: rei tam certe tam sancte ponendum non est.

¶ Capitulũ vndecimũ. Qualiter accedendũ est ad refectionẽ.

Is aũt peractis accedẽ-
h dum est ad refectionem
corporum corruptibiliũ vt conseruent r roborent ad seruiendũ deo. Hac enim intentio C ne debet vir sanctus ad corporis refectionem accedere. Et no. q in accessu ad mensam debet esse dolor r iterna lamẽtatio. ¶ In progressu sobria fragilitas: r prouida discretio. ¶ In egressu vo diuina laus

diuina laus ⁊ gratiaꝝ actio. ¶ De
pmo Job.vj. Anteq̄ʒ cõmedaʒ
suspiro. Et merito. Ob memoriã
amisse imortalitatis per peccatũ
⁊ inflicte mortalitatis ⁊ defectibi
litatis: quã oportet reparare ⁊ re
creare per corporalem refectio/
nem. Nam licet homo in para/
diso comederet si non peccasset:
prout dicit ab Augu. xiiij. de ci. c.
D xxvij. di. ꝙ cibus aderat ne esuri
ret: potus ne sitiret lignum vite:
ne eum senect⁹ dissolueret: nihil
tamen corruptionis in corpore
vllas molestias vllis eius sensi/
bus ingerebat. Non tamen co/
mederet ad deperditiõis restau
rationeʒ: nec ad miseriaꝝ cumu
lationeʒ sicut modo. Unde libro
qui dicit paradisus legitur de ab
bate: Isidoro: ꝙ cum cibum su/
meret sepe lachrimabat dicens.
E Erubesco irrationabilem sumerē
cibuʒ: qui rationalis a deo factus
in paradiso voluptatis deberem
versari: ⁊ cibo diuino saciari.
¶ Item ob cõsideratiõe igno
miniose vilitatis ipsius exactoris
cui oportet seruire manducãdo:
⁊ ob eius implacabilitatem ⁊ per
ditionem omnium que sibi exol
nuntur. vt enim dicit Señ. epl'a.
xxij. Uenter precepta non audit:
ꝙ non possit appellat. Non est
tam molestus creditor. Et epl'a.
F cxij. loquens de ventre dicit. In
quem sic preciosa congerim⁹ tã/
q̄ʒ recepta seruanteʒ: quid ad rẽ

pertinet ꝙ accipiat perditurus
qcqd acceperit: Idẽ de breuitate
vite. Cum ventre homini est ne
gotium. Nec rõnem patitur: nec
equitate mitigatur: nec vlla pce/
flectitur eius esuries. Jõ merito
cum dolore accedit: vt sibi suiat.
Et vere beat⁹ est qui sibi ñ seruit
Job. xxix. Clamorẽ exactoris ñ
audit. Quod exponens Grego.
de ventre ait. mor. xxx. Seruitus G
exactoris est. necessarioꝝ nature
postulatio. Clamor vo est men/
suram necessitatis transiens ap/
petitum gule. Unde legitur libro
qui dicitur paradisus de abbate
Serapione qui et Sydonius di
citur: eo ꝙ sindone vestiebatur:
ꝙ cum Athenas venisset: nec tri
bus diebus ante comedisset: nec
perã nec pecuniam haberet: q̄rta
die esuriens ⁊ stans iuxta locum
consilij clamauit. Uiri Athenien
ses succurrite. Requisit⁹ qd ha/
beret. respondit. Trium fenerato
rum manus incurri: ⁊ duoꝝ de/
bitum solui. Tertius me retinet:
nec satisfacere possum. Interro/ H
gatus: qui essent illi: respondit.
Cupiditas pecunie: desideriũ vo
luptatum: ⁊ voracitas ventris.
Duos videor euasisse: tertiũ eua/
derē nequeo: qr mõ me vrget. Et
tunc quidam philosophi creden
tes: eũ quedam ficta dicere: soli/
dum vnum offerunt: Queʒ tra/
dens cuidaʒ vendenti panes: ac
cipiensq̄ʒ vnum panem tantum
K

recessit. Et solidum recuperaue/runt philosophi: dato ꝑcio panis. ¶ Idez legitur. iiij. coll'. collatõe iiij. sub alijs verbis: vt habetur: ꝙ senex quidam disputans cum philosophis sub colore ꝓblema/tis hoc expressit. Multis inquit creditoribus me pater meus re/liquit obnoxiũ. Sed ceteris sol/uens: ab eorum molestia libera/
I tus: vni satisfacere quottidie sol/uendo non possum. Et querenti/bus solutionem: rñdit. Multis fui vitijs constrictus: quib⁹ tanꝗ molestissimis creditorib⁹ omnẽ substantiam abitiens satisfeci: atqꝫ ab eis absolutus sum. Castri/margie ꝯo stimulis carere neqͦ nec licet eam redigerim: in par/uum modũ: vim quottidiane im pulsionis euado. Sed necesse ẽ perpetuis ꝯuentionib⁹ perurgeri atqꝫ iexplebile iferꝛ vectigal. Cu ius exactionis quottidiane cum molesta consideratione merito cum luctu debet homo ad refec/tionez accedere. Sic Tobias cũ
K luctu sumebat panem. ¶ Conse quenter debet esse discretio ⁊ so/bria frugalitas in ꝓcessu: siue v su ⁊ hoc multipliciter. ¶ Primo vt sit gule ⁊ omniuz eius specie/rũ abdicatiua exclusio. Job. xxx. Clamorem exactoris non audit Vbi mora. xxx. dicitur: ꝙ per exa ctorem signatur venter: vt dictũ est. Cuius clamor non est audiẽ dus: gulam restringendo. ¶ Cu ius species sunt quinqꝫ. s. ¶ Vel tempus preueniendo: vt Jona/ L thas. i. Regũ. xiiij. ¶ Vel cibos lautiores appetendo: vt populus carnes desiderãs in deserto. Nu meri. xi. ¶ Vel cibos accuratius preparando: vt filij Heli. i. Reg ij. ¶ Vel mensuram excedendo. vt Sodoma. Eze. xvi. Hec fuit iniqtas Sodome. ⁊c. ¶ Vel ni/mis ardẽter appetendo: vt Esau geñ. xxv. vnde ꝟsus. Pre prope laute nimis ardenter ⁊ studiose. Sic Jonathas popul⁹ sodoma qꝫ seyrqꝫ sacerdos. A quibus oĩ bus speciebus oportet frugaliter precauere. Ecc. xxxi. Super mẽ/sam magnam sedisti. Sequitur Vtere quasi homo frugi his que M tibi apponuntur. ¶ Item ꝓuida discretio: vt sit alimentorum cor pus inflammantium debita sub tractio. Corpus eni est vt fornax ardens maxime iuuenile. Alimẽ ta sicut fomenta inflammantia. Ideo cauendũ: ne subministren tur nimis inflãmantia rõne ꝗnti tatis vel qualitatꝭ. Hiero. ad Eu/stochium epistola. xxxiij. Vinuz ⁊ adolescentia duplex incendiuz voluptatis. Quid oleũ flamme adicimus: Idẽ epistola. lxxxviij. Quicquid inflammare corpus potest: qd fomentum voluptati suggerit fugiendum est amore N castitatis. Et epistola. xciiij. ad fu riam de viduitate seruanda. Nõ Ethne ignes: nõ vulcana tellus

non viſcus ⁊ olympus tantis ar-
doꝛibus eſtuant: vt iuueniles me
dulle vino plene: ⁊ dapibus in-
flammate. ¶ Et qꝛ vinum ⁊ car
nes inflammant: iō ab eis antiq
abſtinebant. Hiero. ij. ꝯ Iouiñ.
Eſus carniū ⁊ potus vini: vētriſ-
qꝫ ſaturitas: ſemiaria ſunt libidi
nis ſm illud Comici. Sine cere
re ⁊ baco friget Venus. Vñ nar
rat ibi: Iouis prophetas non ſo-
O lum a carnibus: ſed a coctis cibiſ
abſtinuiſſe: prout fert Euripides
Et de ſacerdotibus egypti narrat
ꝙ ſemper abſtinuerunt a carni-
bus ⁊ vino. Et ꝙ Athenieñ. tria
precepta in templo erāt deos ve
nerādos: honoꝛandos patres: ⁊
carnibus non vtendum. ¶ Itez
neceſſaria eſt diſcretio: vt ſit con
cupiſcentie inſidiantis cauta de-
uitatio. Gregoꝛius vbi. ſ. volu-
ptas ſub neceſſitate ſe paliat: vt
eam vix quis etiam perfectꝰ diſ-
cernat. Et. ix. moꝛ. in fi. Diſcretio
P nis moderamie carnis cura ſer
uanda eſt: vt ſeruiat: ⁊ minime
pꝛincipetur: ne quaſi domina ani
mum vincat: ſed ſubacta: mētis
dominio quaſi ācilla famuletur.
Et Augu. ix. confeſſionum: hoc
me docuiſti deus: vt quēadmo-
dū medicamenta: ſic alimenta
ſumpturus accedam. Sed dum
ad quietem ſacietatis ex indigen
tie moleſtia tranſeo: in ipſo tranſi
tu inſidiatur mihi laqueus con-
Q cupiſcentie. Sequit᷑. Cum ſalus
ſit cauſa edendi ⁊ bibendi: adiū-
git ſe tanqꝫ pediſequa periculoſa
iocunditas: que plerunqꝫ pꝛeire
conatur: vt eiꝰ ſcilꝫ cā fiat: qđ ſalu
tis cauſa facere me dico vl᷑ volo.
Ro. xiij. Curam carnis ne feceri
tis in deſiderijs. ¶ Item diſcre
tio debet eſſe: vt ſit hoſtis incluſi
triumphalis deuictio. Gregoꝛiꝰ
moꝛ. xxx. Neqꝫ ad conflictuꝫ ſpi
ritualis agonis cō ſurgitur: ſi nō
pꝛius in noſipſos hoſtis poſitus R
gule ſcilicet appetitus edomatur
Sequit᷑. In caſſum ꝯ exterioꝛes
hoſtes in campū bellū geritur. ſi
intra ciuitatis menia inſidiās ci
uis habetur. Unde pꝛinceps co
quoꝛum deſtruxit muros Hieru
ſalez. iiij. Reg. vl. i. anime vtutes:
ꝓut dicit Hiero. ſuper illud gal᷑.
v. Qui xp̄i ſunt carnem ſuaꝫ cru
cifixerūt. De quo hoſte idē Hie
ro. epiſtola. lxxxiij. Hic hoſtis in
tus incluſus eſt. Quocūqꝫ pergi
mus nobiſcum poꝛtamꝰ. Sequi
tur. Moderatus cibus: ⁊ nūqꝫ
vēter expletus triduanis ieiunijſ
pꝛefertur. Et multo meliꝰ ē. quot
tidie qꝫ raro ſatis ſumere. ¶ Itē
dꝫ eſſe prouida diſcretio in actu S
refectiōis: vt ſit carnis ſub lege
ſpiritus redactio: ⁊ ne ſit ex̄ viaꝫ
dei vagatio. vt enim dicit Aug.
li. ſermonū: ſermone pꝛimo. Ca
roꝛ iumentum eſt: quod ē freno ⁊
fame domandam: qꝛ de via que
ducit Hieruſalē. excludere cona
tur Hieronimꝰ epiſtola. xcv. Ca

ro domãda eſt: vt ſeſſoꝛem ſpũm
ſanctũ moderato atq3 cõpoſito
poꝛtet inceſſu. Cibaria eniz ⁊ vir
T ga: ⁊ onus aſino ⁊c. Ecc. xxxiij. ⁊
i. coꝛ. ix. Caſtigo coꝛpus meũ. ⁊c.
Quod exponit Gre. moꝛ. xxx. de
caſtigatione per abſtinentiam. i.
coꝛ. xi. In fame ⁊ ſiti. ⁊c. ¶ Itez
debet eſſe pꝛouida diſcretio i v ſu
alimẽtoꝝ: ne fiat viriũ aggraua
tio: ⁊ operum impeditio: ſ3 ſit ad
oꝑandũ ꝓmptitudo. Hiero. epi
ſtola. lxxx. Cibus ſit oluſculũ ⁊ ſi
V milia: raroq3 piſciculi: ⁊ ne prece
pta gule longius trahã: ſic ſemꝑ
comedas: vt ſemꝑ eſurias: ⁊ ſta
tim poſt cibuz poſſis legere: pſal
lere: ⁊ oꝛare. Idẽ ꝑmo. ꝯ Iouiñ.
Adeſſe debet rõ: vt tales ⁊ tãtas
ſumamꝰ eſcas. quibꝰ nec oneret
coꝛpus nec pꝛegrauetur libertas.
Luc. xi. Ne grauent coꝛda vr̃a
crapula ⁊c. ¶ Item debet eſſe ꝓ
uida diſcretio in ſumptiõe alimẽ
toꝝ: ne ꝑ immoderantia ꝑterita
X opoꝛteat fieri pñialis maceratio
ſiue diſciplinalis caſtigatio vnde
ꝯria ꝯrijs curent: ait Gre. ſuper
euan. lib. i. omel. xij. ⁊ moꝛ. xxiiij.
in pꝛincipio: Et vt ꝑ abſtinentiã
fiat reuerſio in ꝑadiſum: a quo di
ſceſſimus per gulaz appetendo li
gnum vetitũ. Per aliã. n. viã re
uerſi ſunt in regionẽ ſuã. Mat.
ij. vbi Greg. ſuper euange. lib. i.
omel. xi. A regiõe noſtra ſuꝑbiẽ
do inobediendo: viſibilia ſequen
Y do: cibũ vetitũ guſtãdo diſceſſi
mus. Sed ad eaz neceſſe eſt: vt
flendo obediẽdo viſibilia ꝯtem
nendo: carnis appetitꝰ refrenãdo
redeamꝰ. Hiero. epiſtola. lxxxiiij.
Sollicite ꝓuidendũ eſt: vt quos
ſaturitas de paradiſo expulit eſu
ries reducat. Mat. v. Beati qui
nunc eſuritis quia ſaturabimini.
¶ Magna ergo ars ⁊ ſolers in
duſtria neceſſaria eſt ad vtendũ
neceſſarijs in refectione coꝛꝑali.
Ideo phil. iiij. Ego didici in qbꝰ
ſum ſufficiens. Sequit. Vbiq3
⁊ in omnibꝰ inſtructus ſu3. Scio
ſaturari. ⁊c. Vbi Grego. ſuꝑ Eze.
li. i. omel. vij. Ars magna hec ſci
re: de qua gloꝛiatur apl's. ¶ Re Z
citare vo exempla ſanctoꝝ patrũ
de ꝑdictis ⁊ auſteritates vite eoꝝ
nobis modernis maioꝛ eſt cõfu
ſio q̃3 laudatio. Nam in eis fuit
alimentoꝝ vilitas ⁊ auſteritas.
Quidam eniz viuebant herbis
crudis. quida3 modicis fructibꝰ.
Quida3 ſiccis panibꝰ ⁊ aqua: vt
patet in vitis eoꝝ. Hiero. ad Eu
ſtochium epl'a. xxxiiij. De cibis ⁊
potibus taceo. cum etiam languẽ
tes monachi aqua frigida vtant
⁊ coctũ aliquid accepiſſe: luxuria
ſit. Hec ibi. ¶ Item alimentoꝝ
erat eis impꝛeparabilitas ſiue ru
ditas. eoꝝ enim erat ſtudium: q̄ A
alimenta ſapoꝛe3 amitterẽt. Sic
beatus Germanus qui cineres
intermiſcebat cibis ne ſaperent.
⁊ beatus Franciſcus idem facie
bat. Nec ſalſam aliam querebãt
q̃3 famem ⁊ laboꝛem. Vñ Ber.
ad fratres de monte. Panis fur

furcus: ⁊ similiter aqua: olera vł
legumina simplicia neq̄q̄ res
delectabilis est: sed amore xp̄i ⁊
desiderio interne quietis ventri
bñ morigerato gratanter ex his
satisfacere posse: valde delectabi
le est. Sequitur. Facillimū est ⁊
delectabile: adiuncto amoris dei
condimento: ƀm naturaȝ viuere
⁊ ponit exemplum de pauperibꝰ
quibus est delectabile sic viuere.
B ¶ Item in eoruȝ refectione erat
tēporis tarditas: qꝛ vix aut raro
comedebant ante solis occasuȝ.
Unde Hiero. ad Paulinū ep̄la
xxxv. Sit vilis ⁊ vespertinꝰ cibus
olera ⁊ legumia: interdūq; pisci
culos ꝓ summis ducas delitijs.
Qui enim xp̄m desiderat: ⁊ illo
pane vescit: nō querit magnope
q̄ de cibis preciosis stercus ↄfi
ciat. Quicq̄d post gulam nō sen
titur: ideȝ sit tibi quod panis ⁊ le
gumina. Unde in vitis patruȝ li.
ij. c. de continentia: ait solitarius.
Nunq̄ vidit me sol manducan
C tem. ¶ Item erat refectionis eo
rum raritas. Quidam eni come
debant semel in biduo vł triduo.
vñ lib. q̄ dicit paradisus legitur
de Pachomio sub quo erāt tre
centi monachi: q̄ aliꝰ ieiunabat
ieiunio biduano: alius triduano.
Macharius v̄o in angulo vno
stabat vsq; in finem quadragesi
me non panem vel aquā gustās:
non genua flectens: non in terra
iacens: sed tantuȝ folia cruda die
dominica sumens. ⁊ cuȝ ibat ad
nature necessaria nec os opiens
nec alicui loquēs: sed corde orās
⁊ aliquid manibus efficiēs ibat.
¶ Item erat in eis alimentoruȝ D
insensibilitas. Cibi enim delicati
eis non sapiebant: quia sensuȝ su
um ad eorum saporem non con
uertebant. vnde sancti patres ne
sciebant comedere carnes. prout
legitur in vitis patrum. c. de con
tinentia. ¶ Item erat in eis refe
ctionis obliuiositas. prout dicitur
ibidem de abbate Sysoi: q̄ cuȝ
discipulus diceret ei: surge pater
manduca. rñdebat. Nonne ad/
huc manducauimus? Cui cū di E
scipulus diceret: non: aiebat. Si
non manducauimus: manduce
mus. ⁊ ibi de abbate visitāte aliū
Quibus cum apposuisset discipu
lus panes. manserūt sic vsq; ad
diem alium hora sexta loquētes
de spiritualibus. ⁊ tūc excitati co
mederunt. ¶ Iteȝ erat in eis cir
ca opera vtilia occupatio duȝ co
medebant: ne intenderent cibo. F
Unde ibi d̄ abbate priore dicitur
q̄ ambulādo comedebat. ⁊ inter
rogatus quare: ait se sic comede
re: vt id non vt opus aliq̄d age
ret: ⁊ vt comedēdo delectationē
anima non haberet. Idem legit
de abbate Hor libro. ix. hystorie
tripartite. Qui forte idem fuit: sȝ
binominus. ¶ Contraria v̄o sunt
in modernis multis religiosis: q̄
rentibus in alimentis delitiosita

tem:accuratam preparabilitatez
G et ſic de aliis.vnde Hieronym⁹
epiſtola quadam in perſona tali-
um dicit. Natus in paupere do-
mo:in tugurio ruſticano:qui vix
milio ⁊ cibario pane rugientẽ ſa
tiare ventrez poteram: modo ſi
milam ⁊ mella faſtidio. Noui ge
nera ⁊ nomina piſciuz:in quo lit
tore collecta ſunt. Calleo ſapori-
bus auium:diſcerno prouincias
⁊ ciborum raritas:ac nouiſſime
damna ipſa delectant. Et de tali
bus Bernardus epiſtola.ij.de di
ſciplina monachorum ad abba-
tem Cluuiaceñ. Inter prãdia ꝙ
H tum fauces dapibus:tantum au
res paſcuntur rumoribus:quib⁹
totus intentus:modum neſcias
in edendo. Et ibidez. Fercula fer
culis apponuntur:⁊ cum pro ſo-
lis carnibus:a quibus aliquotieſ
abſtinetur:grandia piſcium cor-
pora apponuntur. Et cum priori
bus ſaturatus fueris:ſi ſecundos
ſcilicet piſces attigeris:videtur ti
bi non guſtaſſe piſces. Tanta qp
pe accuratione ⁊ arte coquorum
omnia apparãtur:quatenus qua
tuor aut quinq3 ferculis deuora-
tis.priora non impediunt nouiſſi
ma:nec ſaturitaſ minuit appetitũ
Pallatuz quippe dum nouellis
ſeducitur condimentis .paulatiz
diſſueſcit ad cognita. Poſt ven
ter quidem tumeſcit oneratur:ſz
varietas tollit faſtidium. Et ſub-
I dit. Quis dicere ſufficit quot mo
dis:vt de ceteris taceaz:ſola oua
vexantur.verſantur:durantur:li
quantur:ꝙtoq3 vertuntur: ſub-
uertuntur:diuidunt:⁊ nunc qui-
dem frixa nunc aſſa:nunc farſa:
nunc mixtim:nunc ſingillatiz ap
ponuntur. Ut qd hec omnia ni-
ſi vt ſolo faſtidio ꝯſulatur. Et p⁹.
Dum oculi coloribus:palatũz ſa
poribus aliciuntur:infelix ſtoma
cus:cui nec colores lucẽt:nec ſa-
pores demulcent:duz omnia ſu
ſcipere cogitur: opp̃ſſus magis
obruitur ꝙ reficitur:.⁊ cum cre-
bris ructibus ſe repletuz indicet:
K nundum curioſitas ſatiatur. Iaz
v̓o de aque potu quid dicaz?quã
do quidem nec vllo etiam pacto
ad vinum aqua admittitur? Om
nes nimiruz ex quo monachi fa
cti ſum⁹:infirmos ſtomacos ha
bemuſ:⁊ neceſſarium apoſtoli d̓
vtendo vino conſiliũ merito nõ
negligimus:modico tamẽ quod
ipſe permiſit cur neſcio p̃termiſ-
ſo. Et vtinam vel vno ſolo vino
ꝯtenti eſſemus. Pudet dicere ſz
pudeat poti⁹ actitare: ⁊ ſi pudet
audire ñ pudeat emẽdari. vid̓aſ
in vno prandio ter vel quater ſe-
miplenum calicez reportari qua-
L tinus diuerſis vinis magis odo
ratis ꝙ potatis:non taz hauſtis
ꝙ attractis ſagaci approbatione
⁊ oculi cognitione:vnum tandez
e pluribus quod fortius ſit eligãt
hec Bernar. Idem ſuper Cant.
omel.xxxi.ſuper illo. Qui volue

rit animam suam saluam facere
ꝛc. Quid hic vos dicitis obser-
uatores ciborũ: neglectores mo
rum? Hypocras ꝛ Socrates do
cẽt: animas saluas facere in hoc
modo. Christus ꝛ discipuli eius
perdere. Quez vos e duobus se
M qui vultis magistrum? Manife
stum se facit qui disputat. hoc ocu
lis: hoc capiti: hoc stomaco no
cet. Et post. Legumina ventosa
sunt: caseus stomacum grauat:
lac capiti nocet: potum aque pe
ctus nõ sustinet. ꝛc. Quare hoc
est? vt totis fluuijs: agris: hortis:
ꝛ cellarijs vix inuenire possis qd
comedas. Puta queso: te mona
chum esse non medicum: nõ de
comprehensione iudicandum:
sed de professione. ꝛc. Et quod ti
mendum est: sunt aliqui qui fin
N gũt se debiliores: medicinas eua
cuatiuas querunt: vt liberius ꝛ
excusabilius delicatis vtantur. De
quibus bene Bernardus dicta
epistola. Aiunt: incolumes con
uentuz solere deserere. ꝛ se in do
mo infirmorum qui non sunt in
infirmi collocare. Carnium esu:
qui vix egrotis ꝛ debilibus ex re
gule discretione pro virium repa
ratione conceditur: non quidez
corporis inflammantis ruinã re
ficere pro commodo: sed carnis
luxuriantis curam facere in desi
O derio. Et post. Delicata nimis ẽ
medicia: prius alligari quam vulne
rari: membrum non percussum
plangere: nundum suscepto ictu
manuz apponere: fouere vnguẽ
to vbi non dolet: emplastrũ ad-
hibere vbi lesura non est. ¶ Et
non solum in sanctis claruerunt
exempla predictorum sed etiã in
philosophis. Unde Policratus
lib. viij. c. viij. ait Socrates: mul
tos homines ideo velle viuere:
vt edant ꝛ bibant: se autem bibe P
re ꝛ comedere vt viueret. Unde
ꝛ ferũt: Galienũ decime diei ab
stinentiam loco medicine indi-
xisse: vt dicit ibi. Et Seneca glo
riatur: quod post mensam suam
non esset necesse lauare manus.
epistola. lxxxv. Iõ Hieroni. ad
Helbiam. O miserabiles: quorum
palatum non nisi ad preciosos ci-
bos excitatur. Et epistola. xciiij. In-
felices sunt: qui maiorem habẽt
famẽ quam ventrem. ¶ Item non
solum in philosophis exemplum
abstinentie viguit. sed etiã in ma
gnatibus. Ait Poli. vbi. s. de Au
gusto Cesare: quod minimi erat ci- Q
bi ꝛ vulgaris panem secundariũ
ꝛ pisciculos ꝛ ficus appetebat. Et
de Scipione emiliano: qui in iti-
nere accepto pane vesci solitus erat
Iõ tales diu viuebant ꝛ viribus
vigebant: sicut contrariũ facien-
tes: quia miserabiles naturam pau-
cis contentam epulis suffocant.
multos morbos ꝛ languores: ꝛ
tandem festinatam mortem incur
runt. Sen. epistola xci. Antiqui me
dici nesciebant dare cibũ sepius

⁊ vino fulciri venas cadētes. Ne
sciebant sanguinem minuere: ⁊
diuturnam egrotationez balneis
R sudoribusqꝫ laxare. Non enīz ne
cesse erat circunspicere multa au
xiliorum ⁊ remediorum gratia.
cuz essent periculorū paucissima
Nunc vero qꝛ longe processerunt
cause valitudinis: inumerabiles
esse morbos non miraberis. Co/
quos numera. Morbos mltos
multa fercula faciunt. Medici/
na quondam: paucaruz scia fuit
herbaruz: quibus sistit fluens sā/
S guis vulnera paulatim sanantur
Deinde in hanc peruenit tā mul
tiplicem varietatem. Nec miruz
tunc illam minus negotij habu/
buisse: firmis adhuc solidisqꝫ cor
poribus: ⁊ facili cibo nec per artē
voluptatēqꝫ corrupto. Qui post/
q̄ꝫ cepit: non ad tollendam lz ir/
ritandā famē queri: inuente sunt
mille conditure: quibus auiditas
exiccaret. Inde palor: ⁊ neruorū
T vino madentium tremor: ⁊ mise
serabilior ex cruditatibus q̄ꝫ ex fa
me macies. Inde in totā cutē hu
mor admissus: distentusqꝫ vēter
dū male assuescit plus capere q̄ꝫ
poscit: cogitur putrescere sumpta
non coquere. Deinde q̄ꝫ fedi pe/
stilentesqꝫ sunt ructus q̄ꝫtū fasti/
dium sui exalantibus ventrē: in/
uitis ingesta viscerib⁹ per os red
dunt. Quid capitis vertiginez di
caz? qd oculoꝝ auriūqꝫ tormen/
ta: cerebri estuātis imutatiōes ⁊
inumerabilia febriū gn̄a: aliarū
ipetu seuientiuz: aliaꝝ tenui peste
repentium: aliaruz cū multo hor
rore. membroꝝqꝫ cassatione ve/
nientium? Quid alios referā: inu V
merabiles morbos? Immunes
erant a malis istis antiqui q nū
dum se delitijs soluerāt: Sibi im
perabant: sibi ministrabant: cor
pora sua aut opere aut labore du
rabant. Excipiebat eos cibus: q
non nisi esurientibus placere pos
set Itaqꝫ nihil tunc opus erat ita
magna medicorum suppellectili
nec tot ferramentis ⁊ pixidibus
Poterant enim vicijs simplici/
bus obstare remedia simplicia.
hec ille. ¶ In sumendis vero ne/
cessarijs dz religiosus seruare or
dinem ⁊ modum: vt non solum X
corpus intēdat reficere alimētis:
sed ⁊ animā spūalibus hortamē/
tis. Ber. ad fratres d' monte. Cū
manducas nequaq̄ꝫ totus man/
duces: sed corpore refectionē su
mente: mens omnino suam non
negligat: sed de memoria suaui/
tatis dei vel scripturarum aliquid
quo pascat meditando: aut me/
morando secum ruminet ⁊ dige
rat. Sequit. Seruandus est mo
dus: ne effundat animum suum
comedens super omnē escā: ob/
seruandum ne ante horam ob/
seruanda q̄litas. ⁊c. Ideo statu/
tum est a sanctis patribus: q̄ reli
giosis corpora reficientibus lega Y
tur sacra lectio: qua aie reficient.

Unde de Origene dr̃: nūq̄ ſum pſiſſe cibum ſine lectione: prout t di. Hieronim⁹ epiſtola .lxxxvij. ❡ In exitu vō vel egreſſu a refectione: debent laudes deo exolui. ⁊ gratiarum actiones p collatis beneficijs. Unde ⁊ Saluator poſtq̄ fecit paſca cum diſcipulis: hymno dicto exiuit in montē oliuarum. Math. xxiiij. Ad cuius imitationem religioſi debent adire eccliam que eſt mons ſanctus completa refectione: vt deū
Z laudent. Edent enim pauperes: ⁊ ſaturabunt: ⁊ laudabunt dñm. Ut enim ait Hiero. epiſtola. lxxxiiij. Nec cibi ante ſumant: niſi oratione premiſſa: neq̄ a menſa receditur: niſi creatori gratie referantur.

❡ Capitulū. xij. Qualiter ſe debet hēre religioſus p⁹ refectionē.

h Js expletis debet religioſus poſt refectionem cauere a geſtus leuitate: a multiloquij varietate a ludi ⁊ ſpectaculorum vanitate: ne ſit illius populi imitator. Exodi. xxxij. Sedit populus manducare ⁊ bibe
A re. ⁊c. Alium enim geſtū dz habere poſt cibum. ſ. maturiorē q̄ ante: vt tollatur omnis exceſſus ſuſpitio. prout dicit Hugo in ſūma ſua. ❡ Item cauere debet a torpida occioſitate: eo q ea hora eſt homo pronus ad ocium ⁊ de
B ſidiam. Ad quam excutiendam debet vacare verbo edificatorio vel vtili ſtudio. Hieronim⁹ epſa lxxxviij. Statue tibi q̄t horis ſacram ſcripturam legas: nō ad laborez. ſed ad delectationē. Señ. epiſtola. xciij. Quo minus legas non te terreo: dū quicq̄d legeris ad mores ſtatim referas. Illos compeſce: marcentia in te excita ſolerta conſtringe: contumaciaz doma: cupiditates vexa. Uel vaces deuote orationi: et fructuoſe operationi: vel fraterne vel edificatorie collatiōi: exemplo ſanctorum qui talibus vacabāt poſt re C fectionem: vt patet in vitis patrū per totum, ⁊ nunq̄ ſit ſeruus dei ocioſus. ait Ber. vbi. ſ.

❡ Caplm decimūtertiū. De laude veſpertina.

h Js autem completis: ſoluende ſunt laudes veſpertine: vt offeratur deo ſacrificium veſpertinum: in figura q xp̄s in mundi veſpera homo factus: mundum redemit. Uñ ⁊ congrue inſtitutum eſt: q ea hora, quandoq̄ pſalmi decantētur ad laudem dei in figura quando
D q̄ vulnerum. que xp̄s pro mundo pertulit. Ideo tunc laudādus in pſalmis ⁊ hymnis ⁊ canticis ſpūalibus. Eph. v. ⁊ Col. iij. Et tūc ⁊ omni hora qñ deus laudatur cor eſt ab exterioribus colligēdum: moderandum: ⁊ preparandum. exemplo corū qui cantant inſtrumentis muſicis. Qui pri⁹ inſtrumenta ⁊ cordas proportio

nabiliter temperant cum plectro
exteriori: vt cordis temperatis ⁊
proportionatis: cōcorditer ⁊ dul
citer ante magnates pulſent. Sic
debet religioſus an̄q̄ cantet apd̄
deum: in corde ſuo conceptus ⁊
E affectus moderari: ⁊ plectro diſ/
cretionis proportionari: vt dulci
ter ⁊ ꝯcorditer cātēt corā deo. vn̄
in figura ſanctorum Apoc. v. ſin
guli habebant cytharas ⁊ phia/
las aureas plenas odoramentoꝝ
que ſunt orationes ſanctorū. Ut
per cytharas in quibus corde in
ligno tendunt: corpora mortifica
ta: ⁊ per fialas que ſunt vaſa pu/
ra: decora: lucida: precioſa ſctōꝝ
corda laudibus plena intelligant
Ecc. xiiij. Ante orationem prepa
ra animam tuam. ¶ Item hora
veſpertina qꝛ principalior eſt pꝰ
F matutinalem cauenda ſunt mul
ta. ſ. cordis diſtractio ⁊ euagatio
de quibus ſupra in laude matuti
nali ¶ Et hoc propter dine ma
ieſtatis preſentiam. Unde Ber. i
meditationibus. Cum ad orādū
vel pſallendum: eccliam intraue
ris. fluctuantium cogitationum
tumultum extra relinque: curam
q3 exteriorem oium penitus ob/
liuiſcere: vt ſoli deo vaces. Seq
tur. Intende illi qui intendit tibi
Audi loquentem tibi: vt ipſe ex/
G audiat te loquentem ſibi. ¶ Itē
propter angelorum preſentiam.
Unde ſequit ibi. Quoniaz preue
nerunt principes coniuncti pſal
lentibus prout exponit ibi de an/
gelis ⁊ ſicut anima eſt preparan
da ante orationem canonicā: ⁊ in
oratione ſeruanda quieta: ſic ⁊ pꝰ
ad defectus proprios dirigenda:
⁊ ad deum erigenda: poſtulando
veniam de multimoda negligen
tia: ⁊ innumeroſa deficentia que
fiunt in laude diuina: ſ3 documē
tum Saluatoris. Luc. xvij. Cu3
aute3 oia benefeceritis: dicite ſer/
ui inutiles ſumus. Melior enim
fons orationis: q̄ principium.
H Eccle. vij. ¶ Ecōtra eſt de mul
tis qui vix ſtare poſſunt in ecclia
vſq3 ad finem horarum. Quibꝰ
timendum eſt: ne ab hoſte inde
trahantur. Sicut de monacho
beati Benedicti. ij. Dial. c. v. vbi
dicitur: q͛ erat vagus nec in ora
tiōe poterat ſtare. Quod audiēs
beatus Benedictꝰ: acceſſit ad lo
cum ⁊ vidit: q͛ puerulus niger eū
trahebat extra: nec pmittebat ſta
re in oratione. ¶ Conſimiliter ti
mendum eſt de multis: Ut enim
legitur. iiij. col. collatione. iiij. tri
plex eſt cauſa quare nō habetur
deuotio in oratione. vel ex negli/
I gentia: qꝛ ſpine ⁊ tribulli ſunt in
corde vel ex hoſtis impugnatio
ne. Uel ad probationem ex dina
diſpenſatione: vt perſeuerantia ⁊
cordis deſiderium cōprobetur.
¶ Capl'3 decimūquartū. de mo
derantia cene.

h Is completis ſi tempo/
ris congruitas ⁊ corporiſ

neceſſitas exigit: vt ſequatur ſe-
cũda refectio ſiue cena: que qui-
dem eſt refectio poſt prandium
ait Greg. ſuper euã. li. i. omel. iiij.
K Cena eſt conuiuium in fine diei
⁊ li. ij. omel. xvi. Poſt prandiuz
reſtat cena. Cum maiori ergo ti-
more ⁊ dolore ad cenam eſt acce
dendum ꝙ̃ ad prandiũ. Sancti
enim patres ieiunabat biduanis
⁊ triduanis. ieiunijs: vel ſaltez in
fine diei ſemel cibum ſumebant:
vt habitum eſt ſupra. Et ⁊ vt di-
cit Hiero. epiſtola. lxxxiiij. antiq
monachi. ſ. cenobite cenas ĩ prã
dia mutabant: ne ventrem cibo
duplicato onerarent. ⁊ in epiſtola
Platonis legit̃: ꝙ nõ placet bis
in die ſaturatum fieri Vt ait Tul.
v. tus. q. Et ideo nos moderni q
cenas delicatas prolixis prandijſ
ſuperaddimus: timere debemus
L ⁊ etiam prouidere: vt ſit cene bre-
uitas: alimenti modicitas: in ſu-
mendo ſobria frugalitas: ne fiat
ventris oneratio: corporis aggra
uatio: virium ad exercenda debi
ta officia impeditio: ⁊ ne ſequatur
tempe orationis indigeſtio. ⁊ ſom
niorũz illuſio. Oratius. Cena bre
uis iuuat: prope riuum ſomn⁹ in
herba. Hier. contra Iouinianu⁹
Comedendũ eſt: ⁊ dormiẽdum:
⁊ digerẽdũ: ⁊ poſt inflatis venis
incentiua libidinis ſuſtinenda qꝛ
luxurioſa res vinum. ⁊c. prouer.
xx. Sequit̃. Nec tales ſumamus
M cibos: quos aut difficulter dige-
rere aut comeſtos magno labo-
re paratos ⁊ perditos doleamus
Olerum: pomorum: ⁊ legumi-
num ⁊ facilior eſt apparat⁹: ⁊ ar
te impendium ⁊ medicorum nõ
indiget. ⁊ li. x. coll. collatione. iij.
Generalis continentie modus ē
Vt ſm capacitatem virium cor-
poris ⁊ etatis tantum cibi ſibi qui
libet cõcedat: ꝙ̃tum ſuſtentatio
corpis non ꝙ̃tum deſiderium ſa
turitatĩ expoſcit. Sequit̃. Recẽs
eſce perceptio tam in veſpertinis N
ꝙ̃ nocturnis orationibus tenuez
leuemq; ſenſum inuenire non ſi
nit. Ideo ſanctis comode. ⁊ vtili
ter hora nona refectionis temp⁹
indultum eſt in quo reficiẽs mo
nachus non ſolum in nocturnis
vigilijs leuis ⁊ vacuus verũ etiã
in ipſis veſpertinis laudibus di-
geſto iam cibo aptiſſimus inue-
nitur. Vt enim di. Ber. ad abba
tem Cluuiacen. Si ad vigilias
indigeſtum cogis: non cantuz ex
torques ſed planctum. ¶ Econ-
tra multi faciunt: q cum nõ ha-
beant refectionis neceſſitatẽ nec O
appetitum: nec in cibo saporẽ: ni
hilhominus: ſumunt cibos: ⁊ ce
nant in corporis nocumentuz: ⁊
officiorum debitoruz impedimẽ
tum potiuſꝙ̃ emolumentum. Et
quod turpius eſt ſalſamentis: vel
potius gule irritamentis appeti-
tum prouocant: ⁊ famem ꝙ̃ non
habent mendicant. De tali. Se-
neca epſa. xxij. Querit non vt vẽ

trem impleat:sed farsiat. quomo
do post saturitatē quoqꝫ esuriat
quomodo sitiz: in prima potatio
ne sedatam reuocet. Unde Tul.
P v.tus.q. de Dionysio tyranno dicͭ
ꝙ cum cenasset: negauit se dele/
ctatum esse in cibo. Respōdit co
quus. Minime mirum:qꝛ con/
dimenta d̄ficiunt. Qui cum que
reret que essent illa.rn̄dit. Labor
sudor:cursus:fames: sitis: Tali/
bus enim lacedemoniorū epule
condiuntur. Uoluptuosi eni que
rentes voluptatem.auferunt eaꝫ
sibi:qꝛ satiati non inueniunt sapo
rem in cibo: sicut esurientes. pro
ut exemplificat ibi d̄ Dario. Qui
fugiēs vulnerat9 cū bibisset aquā
turbidam: cadaueribus inquina
tam: ait se nunq̄ iocundius bibis
Q se ꝛ hoc qꝛ nunq̄ sitiens biberat
vsqꝫ mō. ¶ Similiter d̄ Ptho
lomeo. cui cum pergenti egyptuz
datus esset panis cibarius nihil
fuit visum sibi iocundius eo: qa
esuriebat. ¶ Ab his ergo deordi
O nationibus cene cauere debet re
ligiosus cui9 est: nocte in dei lau
dibus vigilare. ¶ Post cenam
d̄o cauendum est ab omnib9 que
post prandium cauenda sunt:ꝛ il
lis vacandum quibus ꝛ tunc: de
quibus dictum est: ꝛ multo am/
plius: vt sicut corporalis refectio
est duplicata:sic ꝛ aie sit gemina
R ta. Cui9 refectio est in deuota ora
tione vel sacra lectiōe:ne talia nō
cauenti dicatur illud Job pa

uit sterilem que non parit.s. car/
nem:ꝛ vidue non benefecit.i.ani
me eam reficiendo sua refectiōe

¶ Capitulum decimūquintum
de diuina laude in cōpletorio.

Post ista accedere dꝫ reli
giosus ad ecclesiā p̄ sol
uēdis debitis laudib9 dō
in completorio:qua hora sūt me
rito laudes deo soluende in me/
moriam agonie saluatoris: ꝛ ora
tionis in ipsa agonia: quando.s. S
sudor eius sicut gutte sanguinis
descendit. Luce.xxij. Et in me/
moriam regetionis in sepulchro
Unde merito dicit completori/
um quia tunc complete sunt se/
ptem laudes canonice i septima
hora: vt creatori qui omnia con
didit septem diebus: ꝛ eidem re
demptori qui oēs reformauit se/
ptem sacramentis:ꝛ gratificauit
spiritu septiformi: ꝛ ipsi beatifica
tori: q beatificabit post hanc vi/
tam que currit septem diebus: ꝛ
dotabit beatificatos septem doti
bus.s.quattuor corporis ꝛ tribus
anime: laudes septenarie plena/
rie exoluantur. Nam per septē
vniuersitas designat: ait Greg.
super euan. Omel.xij. Et ēt gra/
tia septiformis.mor.i. ¶ Et i lau
dando hac hora potius q̄ alijs T
debet homo auertere se ab om/
nibus exterioribus: seqꝫ ad lau/
dandū deum ꝯuertet. Unn icipit
Cōuerte nos de9 salutaris no/

ſter ꝛc. Ad innuendum ꝙ quia
fuit homo diſtractus per opera
vite actiue ĩ die: Luce.xij. Mar
tha martha ſollicita es ꝛc. tũc dꝫ
inuocare dei auxilium ꝛ adiuto/
riuꝫ ad ſe auertendum ab illis: ꝛ
conuertendum ad deum. Et qꝛ
non eſt ſpecioſa laus in oꝛe pec/
V catoꝛis. Eccle.xv. Antecedit cõ
feſſio generalis ad coꝛ abluẽduꝫ
a cũctis pulueribus in operibus
diei ꝯctis. Et cantãdo diuinas
laudes: tunc cauẽda ſunt que di
cta ſunt in matutinis. ¶ His ve
ro decantatis laudibus vacãduꝫ
eſt diuinis oꝛationibus: ꝛ celeſti
bus meditationibus: ait Hugo
in ſumma ſua. Nox eſt tempus
ſilentij ꝛ quietis: dies tempus la
boꝛis ꝛ operis. In noctibus de/
bent homines eſſe ſecum: ꝛ aut
feſſa coꝛpoꝛa ſomno reficere: aut
oꝛationibus ꝛ ſanctis meditatio/
nibꝰ ſe in ſilentio exercere. ¶ In
pꝛimis ergo redire ad coꝛ ſuum
religioſus debet tenendo ſibi ca
X pitulum mẽtale. In quo capitu/
lo ratio iuſta debet ſtare loco pꝛe
ſidentis: conſcientia recta loco ac
cuſantis: cogitationes ꝛ affectio
nes oꝛdinate ꝛ regulate loco te/
ſtium: zelus feruens ꝛ conſtans
timoꝛ loco executoꝛis exequẽtis
mandatum iuſte rationis decer/
nentis reuꝫ puniri. de quo Aug.
de pnĩa. Conſtituto in coꝛde iu/
ditio: adſit accuſatrix cogitatio: te
ſtis conſcientia: carnifex timoꝛ.

Inde qdam ſanguis aie confitẽ
tis: per lachrymas eſtuat. ꝛ Ber.
in meditationibus. Integritatis
tue curioſus exploratoꝛ: ꝯdigna
diſcuſſione vitam tuam examina
Attende diligenter ꝗ̃tum pꝛofi
cis: ꝗ̃tum deficis: qualis ſis in
moꝛibus: qualis in affectibus: ꝗ̃
ſimilis deo: ꝛ ꝗ̃ diſſimilis: ꝗ̃ ꝓ/
pe: ꝗ̃ longe: nõ locoꝛum inter/
uallis: ſed moꝝ affectibus. Stu
de cognoſcere te. Sequit̃. Red Y
de te tibi ꝛ ſi non ſemper ſaltem
interdum. Rege tuos affectus:
coꝛrige exceſſus: dirige actus. Ni
hil in te remaneat indiſciplinatũ
Pone omnes tranſgreſſiones
tuas añ oculos: ꝛ ſic teipſum plã
ge. Idem ad fratres de monte.
Diſce vitam tuam oꝛdinare: mo
res componere: te iudicare: accu
ſare: condemnare: nec impũitũ
dimitte. Sedeat iudicãs iuſticia
ſtet rea: ꝛ ſe accuſans cõſcientia.
Nemo te plus te diligit: nemo fi
delius iudicabit. Mane ꝑterite
noctis fac a teipſo examinationẽ
ꝛ venture diei tu tibi indicito ca
Z uonem. Ueſpere diei pꝛeterite ra
tionem exige: ꝛ ſupuenientis no
ctis fac inditionem: ꝛ ſic diſtricto
nunꝗ̃ laſciuie tibi vacabit. Qui
ſic facit ſeipſum diiudicat: ꝛ dei
iudiciuꝫ euadet. i.coꝛ.xj. Si nos
metipſos diiudicaremus ꝛc. Job
xxxiiij. Non ẽ in hoĩs poteſtate
vt veniat in iudicium. Ibi moꝛ.
xxv. Eſt iudicium interius i quo

sancti quicquid contra se impugnat eneruant. Ibi ante oculos suos omne qd defleant coacervant: Ibi tot patiuntur supplicia quot pati timēt. Nec deest ī hoc
A iudicio minister qui punit reos. Nam cō scientia accusat: ratio iudicat: timor ligat: dolor excruciat Sed qa multi hoc negligunt cō queritur dominus. Isay. lviiij. Non est iudicium in gressibus eorum. Job vbi supra. Nunquid q non amat iudicium sanari pōt. In hoc iuditio manifestatur diuine bonitatis miseratio in collatiōe bonorum donorum: & beneficiorum: & hoīs peccatoris abusio de eisdem: & ex hoc eiusdem humiliatio: & iudicij futuri formidatio & euasio. Idō in hoc iudicio diuina honoratio. Honor enim regis iudicium diligit. Vere iudiciuz determinat causas: prouer. xxvj. Et quia ibi relucet dei bonitas: bona homini cōferrendo: & hominis prauitas: eis abutendo ideo puer. xxij. Cogitationes iustorum iudicia. Sene. iij. de ira in fine. Quottidie ad rōnem re
B dolendam vocandus est anim⁹ hoc faciebat Sextius: vt cō suma to die cum ad nocturnam quietē se recepisset. aium interrogaret. Quod hodie malum tuum sanasti? Cui vitio obstitisti? Qua ex parte melior es? Desinet ira & moderatior erit. s. aius: q sciet quottidie ad iudicem esse veniendū Sequit. Vtor hac potestate quottidie. Apud me cām iudico: totum diem mecum scrutor: facta dictaque mea rememoror: nihil mihi abscondo: nihil transeo. C
Quare quicq̄ ex erroribus meis timeam cuz possim dicere: vide ne amplius hoc facias &c. Ex dictis igit debent confundi religiosi qui se nō iudicāt: nec facta sua scrutantur: cum gentiles audiūt hoc fecisse.

¶ Capitulum decimūseptimuz Qualiter accedendum est ad locum qetis & somni.

Redcō capitulo mētali completo in corde: & aīa elenata per spem ad patrem misericordiarum & deum totius cō solationis & inflammata diuina dilectione: q̄si compulsa grauamine corporis aīam aggrauātis accedendum est ad locum quietis cum dolore & amaritudie: qa oportet dei laudes interrūpere: exemplo sanctorum. Vnde in vi D
tis patrum. c. de cōtinentia dr̄ d̄ abbate Daniele: q tota nocte vigilabat. Et volens circa mane ppter naturā dormir̄ dicebat somno veni serue male: & subripiens pauxillum somni sedendo: statiz surgebat. Intrans aūt ad dormiendum debet se fidelis munire signaculo crucis inuocando dominum Iesum: & ponendo illum vt signaculū super cor suū & brachia ad demones effugan-

E dos eoꝛūqꝫ illuſiones ⁊ inſidias
euadendas. Hiero. epł'a. lxxxviij
Crebꝛo crucis ſignaculo muni-
as frontem tuam: ne extermina-
toꝛ egypti locum in te inueniat: ſꝫ
pꝛimogenita que apud egyptios
pereunt in mente tua ſaluentur.
Unde i vita beati Haymūdi cā
turieñ. legit: ꝙ dum separaret ſe
a ſocijs: ſacris inſiſtens medita-
tionibus apparuit ſibi puer cādi
dus ⁊ rubicūdus dicens. Salue
dilecte mi. Quo mirante ſubiun
F xit. An me nō agnoſcis? ⁊ cuꝫ di
ceret ſe eum nō noſſe: ait. Quo-
modo hoc cum in ſcholis ad la-
tus tuum ſedeam: ⁊ tibi iſepara
biliter ſim cōiunctus. Reſpice i
frontem meam. Qui aſpiciens:
vidit aureis litteriſ ſcriptū Jeſus
nazarenus. Dixitqꝫ illi: hoc ē no
men meum: qđ tibi ſit memoꝛia
le in deſiderio aie: qđ diligenter
⁊ articulariter nocte qualibet im
pꝛime fronti tue. Et per hoc cō
tra moꝛtem ſubitaneam munie-
ris. Quicūqꝫ eni ſic fecerit moꝛ
tem ſubitaneaꝫ nō videbit. Qui
bus dictis diſparuit. ¶ Conſimi
liter intrans ad doꝛmiendum dꝫ
eſſe celicis ⁊ diuinis cogitationi
bus illuſtratus. Ber. ad fratres
G de monte. Iturus i ſomnum ali
quid tecum defer in memoꝛia et
cogitatione: i quo placide obdoꝛ
mias: qđ ēt ſomniare iuuet. Sic
tibi nox dies illumiabitur: et nox
illuminatio tua i delitijs tuis: pla
cide obdoꝛmies: i pace quieſces
facile euigilabis: et ſurgēs facilis
eris et habilis ad redeundum in H
diem: vnde nō totius diſceſſiſti.
Unde de oꝛigene: ait Hiero. epi.
cvij. Nunqꝫ ei veniſſe ſomnum
niſi vnus e fratribus: ſacris litte
ris perſonaret. Sicqꝫ doꝛmienti
erit ſomnus delectabilis. Sōnia
enim qñqꝫ fiunt ſm qualitateꝫ
eoꝛum que vigilans cogitauerat
Job. vij. c. Terrebis. me ꝑ ſom-
nia. Ibi moꝛ. viij. Cum ſomnia
contingant aut ventris repletio-
ne: aut inanitione: aut illuſione:
aut cogitatione: aut reuelatione:
cogitationes ſanctioꝛes: celeſtio I
res: ỽtuoſioꝛes ſequunt᷑ ſomnia
blandioꝛa: ⁊ delectabilioꝛa. Job
xxxiij. Per ſomnium in viſione
nocturna. Seqtur. Aperit aures
viroꝛum: ⁊ exaudiens eos iſtruit
diſciplina. Unde phūs. i. ethi. in
fi. Repꝛobat opinionem dicētiū
malos non diferre a bonis niſi
ſm dimidium vite. ſ. tpe vigilie ⁊
nō tpe ſomni q eſt quies. Cōtra
quos ait: ꝙ melioꝛa ſunt fantaſ-
mata iuſtoꝝ ꝗ̃ quoꝛumlibꝫ: qa
melioꝛa fuerāt cogitata ab eis in K
vigilia. Ideo boni in ſomnis dif-
ferūt a maliſ. Cui ꝯcoꝛdat Auic.
lib. de anima parte q̃rta. di. Ho
minum quoddam eſt verbum
ſomnium: qđ fit cum hō cōſue
uit dicere verbum ⁊ vincere fal-
ſam ymaginationem. ¶ Uir aūt
religioſus ſomnum capiens: ho

neste debet esse compositus: ca/
uens ne somnus sit minis ꝓfun
L dus ꝛ absortiuus:non tumultuo
sus nõ ꝓlixus. Ber. ad fratres d
monte. Caue serue dei q̄ztum po
tes: ne totus qñq3 dormias: ne
sit somnus tuus nõ qes lassi sed
sepultura corporis suffocati: non
reparatio sed spũs extinctio. Su
suspecta res est somnus: magna
in parte ebrietati similis. Sequit
Quantũ ad debitum cõtinui ꝓ/
fectus: nihil' tpis tam perit de vi
ta nostra q̄z qd somno deputat.
Et post carnalis do ꝛ brut⁹ som
nus. s. et sicut dicit letheus dict⁹
a lethe fluuio ifernali: qui ſm fa
bulas obliuio iterpretatur abho
M minandus est seruo dei. Et in vi
ta beati Ber. legitur: ꝙ si quez re
ligiosum in dormiendo durius
stertentem: vel minus composi/
te iacentem videret vix patienter
ferre poterat. ¶ Ad habendum
do somnum tenuem iuuat vict⁹
ꝛ potus sobrietas. Ut enim dicit
N ibi: tenuez victũ somnus tenuis
comitatur. Et dicta epl'a. Sobri
um cibum: sobriumq3 sensũ seqt
sobri⁹ somnus. Ecc. xxxi. Som/
nus suauis in hoie pito. ¶ Itez
iuuat ad hoc bona precedẽs ope
ratio Ecc. v. Dulcis ẽ somn⁹ ope/
ranti. ¶ Item ad hoc iuuat stu/
diosa meditatio de diuina lege ꝛ
celica virtute. prouer. iij. Custodi
legem atq3 consilium. Sequitur
Si dormieris non timebis: ge/
sces: ꝛ suauis erit somn⁹ tu⁹. Job
xi. Secur⁹ dormiens requiesces:
ꝛ non erit qui te exterreat. ¶ Cũ O
q3 sic dormiẽs euigilauerit debet
cor leuare ad deum orãdo ꝛ me/
ditãdo: ꝛ aliqñ surgere. Hiero.
epistola. lxxxiiij. Noctibus bis
terq3 surgendum est reuoluẽda/
q3 sunt de scripturis que memo
riter retinentur. Sic aũt dormiẽ
ti somnus etiam ipse meritorius
est: ait ibi Hiero. Somnus ipse P
sanct3 ẽ oro nec vacat sanctis' so
nus a merito. Grego. mor. viij.
Hostis isidiãs quos vigilantes
minime supat dormiẽtes marie
impugnat. Quod agere superna
dispensatio benigne ꝓmittit: ne i
electorum cordibus a passionis
premio ẽt somnus vacet. Sicq3
somnus sanctis est oratio ꝛ meri
torius: quia vigilant ad bene agẽ
gum q̄z diu pñt: ꝛ q̄si coacti acce
dunt ad somnum: ꝛ accedentes
sic se muniunt ꝛ ordinant vt di/
ctum est. Somnum enim capi Q
unt: vt expediti ꝛ agiles postea
deo saruiãt. Job. vij. Si dormie/
ro. s. ad corpus recreandum: di/
ca3 qñ surga3 ad deo expeditius
seruiendum. ¶ Hoc vero exple
to: surgendum est ad soluendu3
laudes matutinales de qbus di/
ctum est: vt redeat religiosus ad
soluendas laudes a quibus ince
perat: ꝛ dicat circuiui ꝛ imolaui
in tabernaculo eius hostia3 vo// R
ciferationis ꝛc. In circuitu enim
ad eundem

ad eundem punctum linea ter/minatur a quo incipitur: vt patet in linea circulari. Sic debet vir celicus deum laudare incipiens a dei laudibus: ꝛ finiens: vt cum ꝯsumauerit: tunc incipiat'. Ecc. xviij. Et ps. Psallam deo meo ꝙdiu fuero: donec.s. hostes om nes triumphaliter vincat: ꝛ cacu men contemplationis ascendēs: premium bene psallentium acci/piat. Abach.iij.ꝛ sup excelsa mea deducet me victor in psalmis ca nentem.

Incipit pars secunda que dr̄ locariū.

Olo: viros orare i oi loco: leuantes puras man⁹. ꝛc.i.thimo.ij. Quemadmoduꝫ reli giosus debet esse occu patus vtiliter in omni hora: ꝛ sol licite cauere a temporis amissio ne: vt dictum est: sic in omni lo co debet esse honestus: exercen do virtuosa opera ad que loc⁹ est assignatus: ꝛ precauere ab omni abusioue in locis deputatꝭ ad ope ra sibi congruentia. Et qꝛ in pau cioribus via magis: studeat reli/giosus: hōeste se habere in septē locis. Quod erit facile: si fuerit bene occupatus omni hora tem poris. Ideo breuiter transeo hic de istis locis.qꝛ patent ex p̄dictis Et hec pars huius collatiuncule potest dici locarium. In qua au/ctoritates sanctorum colliguntur quibus religiosus instruitur qua lis esse debet in quolibet loco.

Capitulum primum. Qualis esse debet religiosus in ecclesia.

In primis ergo studeat vt sit in oratorio deuo/tus: ꝛ intētus operib⁹: ad que oratorium institutum ē Au/gu. in regula. In oratorio nemo aliud agat: nisi ad quod factum est: ꝛ vnde nomen accepit. est.n. domus orationis. Mat.xxij.vn̄ Hugo de.xij.abusionibus.vnde cima abusio est: dissolutio i cho/ro. Nam vt dicitur ibi: in choro sunt quidam corpore: in foro mē te. Sequitur duodecima abusio est irreuerentia circa altare. Ni/hil ergo dꝫ ibi fieri nisi orat̄: ꝛ ad orationem pertinens. Aug.ij.de ci.c.viij. Quia populi ad eccliaꝫ ꝯfluūt: casta celebritate: honesta ꝙ vtriusꝙ sexus discretione vt audiāt ꝙ bene hic viuere debēt. Sequitur. Nihil eis turpe: aut flagitiosum spectandum: imi/tandumꝙ proponatur: vbi dei viui aut precepta insinuātur: aut miracula narrātur: aut dicta lau dantur: aut beneficia postulātur. Idem.v.confessionuꝫ de matre sua. Ad ecclesias ibat mane ꝛ ve spere: non ad vanas fabulas ꝛ lo quacitates: sꝫ vt audiret te in ser monibus tuis: ꝛ tu audires eam in orationibus suis. Sed ecō tra multi faciunt: qui ibi vaniło/quia multiplicant: cōuiuia istau

rant:cōmessationibus vacāt.⁊c. Sanctus autem Ambro.non sinebat:in ecclesijs cōmessationes fieri:ne esset cā ingurgitandi: ait
X idē.vi.confes. Et qđ multū dolendū est:tempore psalmoꝝ ⁊ orationum:multi inuicem colloquētes interrumpunt:⁊ impertinentia interserunt:vł loquunt in corde cum fantasmatis ymaginibꝰ ⁊ cogitationibus: facientes domum dei speluncam latronum. Math.xxi. hmōi enim locutiones interiores ⁊ exteriores furantur de laude dei.vnde in tractatu de specło hystoriali legit: ꝙ diaconus vertens se ad eccłiaꝫ vbi due mulieres multiplicabant va
y niloquia vidit diabolū super eas in spetie symie omnia scribenteꝫ ⁊ cedulam dentibus dilatantem eo ꝙ ille in tantum verba multiplicabant:ꝙ cedula non caperet
¶ Sed nō sic sancti patres.vñ Cassianus coll.ij.dicit: ꝙ ad sollemnitates conueniebant:⁊ tantū silentiū prebebatur:vt in vna innumerosa multitudine fratruꝫ ꝯuenientium:preter eū qui cantabat in medio:nullus adesse videbatur. At precipue cū ꝯsumat
Z oratio:in q̄ nec sputū emittitur nec excreatio obstrepit:nec tussis intersonat:nec oscitatio trahitur: Nulli gemitꝰ:nulla suspiria astātes impediunt. Nulla vox preter sacerdotis auditur:nisi forte per excessum subrepserit. Qui ergo alia opera non facit in eccłia:nisi ad que instituta est: ⁊ ea exercet intente ⁊ deuote absqꝫ abusione honeste ⁊ ordinate se gerit in ecclesia.

¶ Capitulum secundum. Qualis dꝫ esse religiosus in capitulo.

Consequenter religiosus
c in capitulo: vel in loco discipline debet esse obedi
ens humilis mansuetus:⁊ subiectus. Si vo prelatꝰ: debet eē discretus:ꝓuidus:verax :iustus:⁊ pius. De q̄ domo discipline Ecc.
vltimo. Congregate vos in domo discipline.⁊c. Sine hac eniꝫ nulla religio stare potest:ait Augu.lib.sermonum:sermone.lvij. Non enim supbia nisi vbi negligitur disciplina. Nam disciplina est magistra religiōis ⁊ vere pietatis:que nec iō icrepat vt ledat nec ideo castigat vt noceat. Deniqꝫ mores hominum irata corrigit:inflammata custodit. ¶ In domo ergo discipline studeat religiosus:vt sit in eo deffectuum ⁊
B culparum luculenta recognitio: humilis confessio: penitentie libens susceptio:⁊ impletio:⁊ eoꝝ deinceps cauta deuitatio:recogitans illud Hebre.xij. In disciplina perseuerate.ꝓuer.iij.disciplinaꝫ domini ne abitias.ps. Disciplina tua correxit me in finem. Bonitatem ⁊ disciplinam ⁊ scientiā docet me. Aug.li.sermonū: sermone. lviij. Bonitas maliciaꝫ vincit :di

sciplina voluptatem ⁊ vitia casti gat: scientia illuminat cecitatem. ¶ Exemplũ in collationibus pa trum de Phafnutio: de quo dr̃ ꝙ cũ ꝫ eum quidam inuidia du ctus in cella eius codicem abscõ disset: ac deinde ante abbatẽ Isi dorum querelã exposuisset: dicẽs codicem sibi ablatũ mirantibus illis: q̃ tale quid inter ipsos nũꝗ̃ contigerat: ille vrgebat: vt mitte rentur seniores qui scrutarentur omnium cellas ꝓ libro ingrẽdo. Sicq; factum est: ⁊ liber in cella Phafnutij: inuentus reportat⁹ est. Ille vo lz esset conscientie se cu-

C

rus: satisfactioni se tradidit: ꝓ spiciens ne si furti maculam ver bis conaretur abluere: etiã men datij notaretur. Nemine igit̃ su spicãte aliud ꝗ̃ inuentũ est: pro fusis in oratione lachrymis: tri/ / plicatis ieiunijs: ⁊ humilitate ꝓ stratus duabus ebdomadibus se afflixit: ⁊ in ecclesie limine se ꝓ sternebat ad veniaz ante fratres. Deo aũt non patiente: euz ampli us infamari: is ꝗ̃ imposuerat si bi crimẽ arreptus a demone ore suo rei seriem retulit: nec ad ora tionem abbatis vel fratrum libe rari potuit xp̃o seruante hãc gra tiam Phafnutio: vt eius oroni bus purgaretur cui insidiatus ẽ. Et sic deus remunerauit in pre senti eius humilitatem ⁊ patien tiam. ¶ Vere enim talis debet esse subditus in capitulo. vt eniz

dicit Hugo de. xij. abusionibus: decima abusio est lis in capitulo vbi dicit: ꝙ capitulum est offici na spũs sancti: in qua dei filij cõ gregantur: vt deo reconcilientur Noli ergo frater esse quasi Sa than qui aduersari⁹ dr̃. ¶ Pre latus vo in capitulo debet esse ui stus ⁊ pius. Job. xxx. Cũ sederẽ quasi rex ⁊c. Ibi mor. xx. Miscẽ da est lenitas cuz seueritate: ⁊ fa ciendum est quoddã tempamen tum: vt nec multa asperitate ex ulcerentur subditi: nec nimia be nignitate soluant̃. ps. Virga tua ⁊ baculus tuus. ⁊c. Virga. n. per cutit: baculus sustentat. vt infun dant vinum ⁊ oleũ. vinum quo vlcera mordeant̃: ⁊ oleũ quo fo ueantur. Luce. x. In archa eniz erat virga cum manna. Hebre. x. quia boni rectoris in pectore debet esse virga discretiõis: ⁊ mã na dulcedinis. ait Grego. vbi. s̃.

D

E

¶ Capitulum tertium. Qualis esse debet in scola.

In domo vo sapientie: vel in auditorio: discipl's debet esse docilis igenio attentus exercitio: beniuolus aio Attentus ad audiendũ: docilis ad intelligendum: beniuolus ad retinendũ. vñ scolaris dr̃: ꝙ ni hil sit disco us. i. a scolis diuisus. ⁊ scola dicit̃ vacatio: ait Boe. ꝺ ⁊ scola dicit̃ vacatio: ait Boe. ꝺ disciplina. Et Sene. de se ⁊ suis conscolaribus loquens de Atylo philosopho dicit ꝙ primi ad sco

F

lam veniebãt ꝛ nouissimi exibãt.
epistola.cviij. Talis enim sapien
tiam assequet, puer.ij. Si sapien/
tiam inuocaueris: ꝛ cor tuum in
clinaueris prudentie: si quesieris
eam quasi pecuniam: ꝛ sicut the
sauros effoderis illam. tunc itel/
liges timorem domini ꝛ scientiã
dei inuenies. ¶ Si fuerit doctor
H debet esse ad docendum ꝓmpt⁹
ꝛ vt auditoribus ꝓficiat studio/
sus: Ait Señ. vbi. s̃. loquẽs d̃ di
cto philosopho: ꝙ nõ solũ patũ
inueniebant eum scolares: sꝫ ob/
uium. Nam ꝛ docenti ꝛ discenti
debet esse ꝓpositum: vt ille ꝓdeẽ
velit: hic ꝓficere. ¶ Item debet
esse prouidus in docendo: vt sit
I eius doctrina vera ꝛ sana tanꝗ̃
scriba doct⁹: ꝓferẽs de thesauro
suo noua ꝛ vetera. Math.xiij.
¶ Itẽ debet esse virtuosus exẽ/
plo ad doctrinam alijs imprimẽ
dam. ꝛ in se ope confirmandaꝫ.
Qui enim fecerit ꝛ docuerit hic
magnus vocabitur i regno celo/
rum. vnde Tul'. v. tus. q. Turpis/
simum est philosopho: quando
cũ vita pugnat oro. Et ponit exẽ
pla. Turpe est: se grãmaticũ ꝓfi/
teri: ꝛ barbare loqui. Aut velle
se haberi musicũ: ꝛ absurde cane
re. Sic ꝛ turpior fit philosoph⁹
in vite rõne peccãs. Et tñ nihil/
K omin⁹ qdam q vident aliqd sibi
esse: vitia que ipsi frequentant: in
alijs mordent: reprehendũt: ꝛ la
cerant: ac si ipsi ad ea que argu/
unt minime teneant. Hiero. epi
stola.xc. ad Rusticũ monachuꝫ
Nulli detrahas: nec i eo sanctũ
te putes si alios laceras. Accusa/
mus eniꝫ in alijs sepe qd̃ facim⁹
ꝛ ꝯ nosipsos diserti: in nr̃a inue/
himur vitia: muti de eloquente
bus iudicantes. Ut enim ait Se
neca. epistola.vij. Plus hoies
oculis q auribus credũt. Et longũ L
est iter per precepta: breue ꝛ effi/
cax per exempla. Sequitur. Tur
ba sapientũ plus ex morib⁹ ꝗ̃ ex
verbis Socratis traxit ethi. x. in
fi. In operationib⁹ vita ꝛ operi/
bus iudicat: ꝛ sermones conso/
nantes operibus acceptãdi. vbi
commẽtator dicit: ꝙ res faciunt
sermones credibiliores: sed non
econuerso. Et cũ dissonant ſmo
nes ꝛ actiones interimunt: sꝫ cũ
consonant prouocãt audientes.
Ideo summus magister cepit fa
cere ꝛ docere act. i. Et fuit potẽs
in opere ꝛ sermõe Luc. vltimo.
Quod eniꝫ turpissimuꝫ est solet
nobis obici: verba nos philoso/
phie non opera tractare: ait Se
neca epistola.xxv. Unde doctor M
intendere debet: vt potius disci/
puli informẽtur in vita ꝗ̃ in scia
Hiero. epistola.xxxiiij. ad Nepo
tianũ. Isocrates adiurat discipu
los anteꝗ̃ doceat: ꝛ iurare com
pellit: ꝛ extorquet sacramento si
lentij sermonem: incessus man/
suetudinem: habituꝫ moresꝗ de
scribit. Quanto magis nos qui/

bus animarum medicina com/
missa est: Sed contraria sunt in
multis vt patet consideranti.

¶ Capitulum quartuz. Qualis
esse debet in locutorio.

In collocutorio autem:
religiosus debz eē discre
tus considerādo: quid:
cui: qñ: vbi: ꝛ quō loquat̄. Alit. n.
Hugo in summa sumēs a beato
N Grego. super Eçe. li. ij. omel. xi.
In loquēdo consideranda sunt
quinqꝫ. ¶ Primo qd loquen/
dum vt sit kino in gratia sale cō
ditus. ¶ Secūdo cui loquendū
q: aliter vni: ꝛ in diuersis statib⁹.
¶ Tertio quando: q: v̄bum est
aliquando dicendū: aliqñ tacen/
dum: aliqñ differendū. ¶ Quar
to qualiter: q: verba que hūc ad
salutem reuocant: alium vulne/
rant. ¶ Quinto q̄ꝫtum: ne eum
qui multa facere non valet: ad fa
stidium ꝓuocem⁹. Et mor. xxiiij.
in fi. In loquendo sunt quattuor
ꝯsiderāda: Que: cui: qñ: quō di·
catur. Nam vt dicit. xxxij. lib. in
ꝑncipio. Omne qđ dr̄ q̄driptita
qualitate distinguit̄. Est eniz ma
lum: maledicere: cū res ꝑuersa
suadetur. Et est bonum bñdice
O re: cū recte pr̄at̄: ꝛ est bonuz ma
ledicere: cū vitiuz exprimit̄ vt re
probet̄: ꝛ est maluz bñdicere: cuz
rectuz non recto studio ꝓfertur.
Religiosus igitur aut taceat: aut
dictis mōis loquat̄. Hiero. ep̄la.
lvij. Prescindēda est lingua: vt
qui loqui nescit discat aliquando
reticere. Jac. i. Si quis putat se
religiosuz eē nō refrenās linguā P
suam. ꝛc. Non est dubiū: qn dia
bolus suadeat religiosis: vana ꝛ
friuola loqui: ꝛ studeat impedire
collatiōes spūales. vnde. v. coll.
de abbate Machate dr̄: ꝙ grāz
impetrauit a dño: vt quot dieb⁹
aut noctib⁹ ageret̄ collatio spūal̄
nunq̄ꝫ dormiret. Sed si qs v̄bū
detractionis vel ociosum diceret Q
mox in somnū caderet. Hic dice
bat: zabulon esse fabulaꝝ fictorē
ꝛ spūaliū collationū impugnato
rem. Cū enim qdam e fratribus
de spūalibus disputaret vidit q̊s/
dam eorū sopore demergi: ꝛ cuz
ociosam fabulam introduceret:
omnes euigilasse. Idem legit̄ in
vitis patrum. c. de sobrietate. vbi
addit̄. Carissimi fratres agnoscē
tes: malignj spūs opus esse: atten
dite vobis: custodiētes vos a sō
no cū spūalia auditis vel facitis.
Et in. c. de continentia. Non est
monachus qui non tenet linguā
Unde vna de. xij. abusionib⁹ est R
rumor in claustro. Ubi sequitur.
Sunt q sedēt: non vt lectioni: sꝫ
rumoribus ꝛ scurilitatib⁹ vacēt
q locum tacendi nusq̄ꝫ ꝛ nunq̄ꝫ
seruant: sed nunc hos: nunc illos
ad colloquiū ꝓuocant.

¶ Capitulum quintum. Qualis
debet esse in suo ministerio ꝛ la/
bore.

I In loco quoq; laboris et ministerij: religiosus debet esse pmpt⁹ ad laborādū et obsequēdū fratribus. Ecc. vij. Ne oderis opera laboriosa: et rusticationē a deo creataz. et hoc in sincera charitate: iocūda ilaritate vrbana honestate: et voluntaria
S pmptitudie gal. v. per charitatē fuite inuicez. Et. vi. Alter alteri⁹ onera portate. Et hoc exēplo patruz li. i. coll. de Phafnutio: cui cum cura orti esset pmissa tanq̄ seni ad alia inepto. hec et alia officia pplebat nocte cōsurgens: ne agnosceret. Et qd plus est: exemplo saluatoris: q cū esset domin⁹ omniū: nō rapinam arbitrat⁹ est eē se equalem deo: sed semetipm exinaniuit. phil. ij. vt scilz nobis seruiret seruitute humillima: la
T boriosa: dura: dolorosa. Jsai. xxxi. Seruire me fecistis in peccatis vr̃is. Ipse eniz nō vēit ministrari sed ministrare. Math. xx. vñ et discipulis ministrauit obedienter: affectualr: curialr. indifferenter. et cōiter. Luc. xxij. Ego aūt i medio vestrū sum sicut q ministrat. Jo. xiij. Cū accepisset linteū cepit lauare: et c. Ipsius. n. exēplo stupendo et dispensatiuo: seruire
V debet religiosus frīb⁹ suis in omnibus q̄ pōt. i. Petri. iiij. Unusquisq; sicut accepit grãz in alterutrum illam administrantes: et c. Et sine personar acceptione: q2 q̄to frēs infirmiores: et abiectiores: tanto eis plus meritoriū est seruire. Unde in vitis patrū. c. d charitate dicitur: q cuz frater interrogaret senem de duob⁹ fratribus: quorum vnius erat ieiuniuz septem diex: alterius egrotantibus deseruire: cuius op⁹ deo pl⁹ esset acceptum: rñdit: q si frater qui septem dieb⁹ ieiunabat appēderet se p nares: non posset equari ei qui seruiebat ifirmis. ¶ Et
X ibidem. Interrogauit senez quidam de fratribus dicens. Quid si video fratrem de quo audiui culpam aliquam: nō possuz suadere animo meo: vt eum introducam in cellaz meam: sed si video fratrem bonum libenter introduco? Respondit senex. Si facis bono fratri parum boni: alteri duplum impende. s. vt ad bonum allicias: non vt sibi in aliq̄ insolentia faueas: quia non opus
Y est valentibus medicus sed male habētibus. Math. ix. Et. xxv. Quod vni ex minimis meis fecistis: mihi fecistis.

¶ Capitulum sextum. Qualis esse debet in refectorio.

C Onsimilr religiosus debet esse honestus in refectorio: vt seruet ibi disciplinam in habitu et cibo. ait Hugo i summa. ¶ In habitu tripliciter. ¶ In disciplina tacendi:
Z quia tunc lingua laxatur. ¶ In disciplina vidēdi: ne habeat oculos vagos. ¶ In disciplina con

tinendi.vt nihil ſit indecẽs vl' in
honeſtum: neqꝫ fiat aliqd cum
ſtrepitu aut tumultu. ¶ In cibo
quoqꝫ tripliciter.vt quilibet obſer
uet quid: ꝙtum ꝛ quomodo ſu
mat. ¶ Quid ne delicata vel pre
cioſa appetat. ¶ Quãtum ne ni/
mis in ꝙtitate. ¶ Quomodo q̃
ſe honeſte debet habere in men/
A ſa ſicut ſupra dictum eſt. ¶ Spe
cialiter autẽ debet cauere a mur
muratione: ꝛ appoſita ſumere cũ
gratiarum actione. Unde in vitiſ
patrum.c. de contemplatione di
citur: ꝙ comedentibus fratribus
vidit ſenior: alios comedere mel
alios panẽ: alios ſterc⁹. Quo ad
mirante ꝛ orante deum: vt hec ſi
bi reuelaret: venit vox dicens. hi
q mel comedunt: ſunt qui ad mẽ
ſam cum timore ac tremore ſedẽt
inceſſanter orant: ꝛ oratio eorum
ſicut incenſum aſcendit ad deuz.
Qui panem edũt ſunt qui grati/
as agentes percipiunt ſibi data.
B Sed qui ſtercus edunt: ſunt qui
murmurant dicentes: hoc ẽ bo/
num: illud malum. Que non de
bent cogitare: ſed potius deum
glorificare.ij.cor.vij. Siue man/
ducatis: ſiue bibitis: ſiue aliquid
aliud facitis: oia in gloriam dei
facite. ¶ Si vo religioſus eſt in
menſa extra cõmitatem cũ fratri
bus: caueat etiam a predictis. Et
C aut ſacram audiat lectionẽ: aut
vtilem collationẽ: aut ipſe ꝓferat
ad aliorum edificationẽ. Unde
Poli.li.viij.c.ix. Ciuile eſt: ꝛ ſa
cris lr̃is conſentaneum: aut om/
nino ſilere in menſa aut audias
ad profectum: aut vnde alij profi
ciant: vel ſine culpa letent doctũ
ꝓferre ſermonẽ: Exemplo Sal
uatoris: q parabolas inter come/
dentes miſcuit: cũ argueretur ꝙ
cũ publicaniſ ꝛ peccatoribus mã
ducaret. Math.ix. Et quãdo cũ
phariſeo comedit. Luc.vij. Sed
ecõtra eſt de multis. Ber. ad ab
batem. Cluniacẽ. O ꝙtum di/
ſtamus ab his qui in diebus An
tonij fuere monachis. Siquidẽ
illi: cũ ſe inuicem pro tempore ex
charitate reuiſerẽt tanta ab inui/ D
cem auiditate panem animaruꝫ
percipiebant: vt corporis aliquã/
do penitus obliti: diẽ plerunqꝫ
totum ieiunis ventribus nõ mẽ
tibus tranſigebãt. Et hic erat re/
ctus ordo qñ digniori prius ſer/
uiebatur. Hec ſũma diſcretio: cũ
plus ſumebat q maior erat. Hec
deniqꝫ charitas: vt aie quarum
charitate xp̃s mortuus eſt tanta
ſollicitudine reffocillabant. No/
bis enim cõuenientibus in vnũ
vt verbis vtar apoſtoli: non ẽ ce
nam dñicam manducare: Quiſp
pe celeſtem nemo eſt qui regrat
nemo qui tribuat. Nihil de ſcri/
pturis: nihil de ſalute ibi dr̃ aiaꝝ
Sed nuge: riſus: ꝛ verba profe/ E
runt in ventum. Inter prandiuꝫ
ꝙtum fauces dapibus: tantũ au/
res paſcunt rumoribus: quib⁹ to

tus intentus modū nescit in edē
do. Talibus timenduz est: ꝙ dia
bolus eis suggerat ad eorūz ora
fedanda: vt talibus satiatis: spiri
tualia non sapiant. Unde in vitis
patrum. c. de contemplatione dr̄
ꝙ quidam patrum vidit cū sede
rent fratres ⁊ loquerent̄ de spūa/
libus angelos gaudentes: ⁊ tripu
diantes: Ut autem veniebat locu
F tio secularis recedebant angeli
⁊ volutabantur inter eos porci fe
dissimi: qui eos polluebant. Jdō
cauendū est religiosis a locutio/
nibus secularibus: maxime quā
do edunt peccata populoꝝ: ⁊ ele
mosinas pauperum. Sed audiāt
sacras lectiones: ⁊ collationes: ⁊
vigilanter orent tam pro se q̄z ꝓ
benefactoribus affectu ⁊ corde.
Unde in vitis patruz parte. ij. di
citur ꝙ eum qui vere monachus
est oportet sine intermissione ora
re aut psallere i corde suo. Unde
ibi ait senior increpans fratres in
refectione loquentes. Tacete fra/
G tres. Ego scio fratrem uobiscum
edentem cuius orō ascendit i cō
spectu dei velut ignis.

¶ Capitulum septimum. Qua/
liter se debet habere in dormito/
rio.

In dormitorio siue in lo
I co quietis debet esse reli
giosus honestꝰ in gestu/
tranquillus in incessu: accedens
H e recedens sine tumultu. Et de/
bet esse deuotus ⁊ orans: vt dc̄m̄
est supra. Unde Ber. eplā de ho
nestate vite ⁊ morum. Cum ad
stratum lassus adueneris: te ho/
nestissime iacendo compone: nō
supinus: non genua leuando cal
caneos coxis iungas. ꝙ si forte te
luxurie pompa concusserit: re/
cole: dilectum tuū positū super le
ctum doloris: ⁊ dicas. Deus me/
us in patibulo pendet: ⁊ ego vo/
luptati operam dabo. Sicq̄ȝ in/
uocato noie Saluatoris: ⁊ inge/ I
minando nomen salutis cessabit
quassatio. Ruminantē psalmos
somnus te occupet: vt in somno:
te somnies dicere psal. ¶ Caue/
at etiam ne nimis cito ad somnū
accedat: nec nimis prolixe ꝯtinu
et: neq̄ȝ euigilans: inmundis ⁊
vanis se cogitationibus occupet
nec frequēter iteret: qꝛ i somni ꝓ
lixitate: ⁊ iteratione: magna ē am
missio temporis: vt dictū est. Suf
ficit eni monacho vna hora dor K
mire: prout dr̄ in vitis patrū. c. d
continentia. Cogitetq̄ȝ quot ele/
cti alloquunt̄ tunc deum in sacris
orationibus: ⁊ q̄z ydoneū est tem
pus nocturnum ⁊ quietū ad deo
loquendum. Tunc eni potest hō
solus soli deo expandere manus
explicans miserias ⁊ indigentias
suas: de cōmissis ⁊ ommissis ve
niam postulando: de beneficijs
regratiando ⁊c. De quibus ⁊ pro
quibus loquendū est Saluatori.
Unde col. v. de abbate Theodo/
ro dr̄: ꝙ cum venisset ad eū Cas L

sianus explorans quid ageret sic
rudis anagorita: ⁊ finita vesper-
tina solennitate: cũ ipse fessũ cor
pus inciperet somno reficere: ait
abbas. O Joannes: Qti hac ho
ra deum alloquunt. ⁊ in se ample
ctuntur: ⁊ retinent: ⁊ tu fraudaris
tanto lumie inherti somno sepul
tus? ¶ Ut autẽ in his septẽ locis
q̃ pncipaliora sunt in ꝯuentibꝰ re
ligiosoꝝ mõis dicꝫ religiosus bñ
se gerat: dz icitari ⁊ stimulari ex
consideratione: qꝫ deus desuper
M videt eum: ⁊ scrutatur interiora
⁊ exteriora. Boe. v. de consolatio
ne. Magna vobis est: si dissimu
lare non vultis indicta est probi-
tatis necessitas: cũ omnia añ ocu
los agitis cuncta cernentꝫ. ¶ Et
Señ. epl̃a. lxxxi. Sic certe viuen
dum est tanq̃ꝫ in cõspectu dei vi
uamus. Sic cogitandũ tanq̃ꝫ ali
quis in pectus intimum trãsige-
re possit. Quid enim prodest: ali
N qd ab homine esse secretum? Ni
hil enim deo clausum est. Inter-
est aĩs ⁊ cogitationibus medius
interuenit. Nuda eni ⁊ aperta sũt
omnia oculis eius. Heb. iiij. Si
cut igitur omni hora ⁊ momẽto
cauere debet religiosus ab ãmis-
sione temporis: sic in omni loco
sollicite precauere debet: ab om-
missione eorum que debent fieri
in loco ⁊ honeste ageꝛ ea ad que
loca sunt instituta. Ait Hugo in
sũma. Non solum quid agat: sed
quo loco agere debet: considera-
re necesse est. Alius enim est mo
dus se habendi in loco vbi deus O
adoratur: Alius vbi corpus refi-
citur. Alius in eo qui locutiõi de-
putatur Alius intus: Alius fo-
ris: Alius in secreto: Alius in pu
blico. Merito ergo ait: Aposto-
lus: Uolo viros orare in omni lo
co. ⁊c.

¶ Incipit pars tertia. que dicitur
Itinerarium.

¶ Capitulum primuꝫ. Quot bo
na religioso ꝓueniunt ex quieta
mente.

Amonendus
est etiam reli-
giosus: maxie
iuuenis: siue
moribus: siue
etate. Est eniꝫ
puer moribus
⁊ puer etate. Ethi. i. Ut sit quietis
amator: nõ ex inhertia vel torpo
re: sed affectu colloquendi cum
deo in orationibus: ⁊ meditatio P
nibus: ⁊ ex vera deuotione. Naꝫ
cuꝫ in cõuentu quietus est: si vo
luerit bene vti: est aĩe minor di-
stractio: qꝛ euagatiõis per fanta-
sticas ymaginationes minor oc-
casio: ⁊ est aĩe ad se facilior recol
lectio: ac ipsius ad deum vnibili-
or applicatio: ac ipsiꝰ supra se sub
limior eleuatio ⁊ sic eius in se trã
quilior quietatio: ⁊ ex hoc sui lu-
culentior recognitio: ⁊ inde meri
to a deo a quo omne datum opti
mum in eũ affluentior donorum

Q ⁊ charismatuʒ celeſtium infuſio: ac per hoc;: dei ⁊ celeſtium limpi dior contemplatio: ⁊ ab ipſo deo quem cõtemplatur delicatior cõ ſolatio. ¶ His enim quaſi gradi bus ſpũalibus in ſcala contem platiõis ſe debet aĩa ſancta a mũ do ⁊ mundialibus abſtrahere: ⁊ ſe ac meditationes ſuas in ſe re colligere: ⁊ ſe ſupra ſe eleuare: ⁊ ſic ꝺ alijs. Unde Grego. ſup Eze. li.i.omel.v. ¶ Primus gradus eſt: vt aĩa ſe in ſe colligat: ¶ Se
R cundus: vt qualis eſt collecta vi deat. ¶ Terti⁹ vt ſupra ſe ſurgat ⁊ ſe contemplationi auctoris ſubi ciat. Eze.xl. Aſcẽdit per gradus. Ubi Greg.omel.iij.libri.ij. Gra dus ſunt incremẽta virtutũ: Alia enim ſunt virtutis exordia. aliud ꝓfect⁹ aliud perfectio. Job.xxxi. Per ſingulos gradus pronũtia bo illum. Ibi mor.xxij. Repente ad ſumma non peruenit. ſed ad virtutum celſitudinẽ p incremẽ ta mens ducit. Talis autem q ſic quietus aſcendit: aſcenſiones in corde ſuo diſpoſuit i valle lachri marum. Ut igit religioſus ſe poſ
S ſit modis dictis colligere: ⁊ ad deum conſcẽdere: ſic amator ſtu dioſe ⁊ virtuoſe quietis. Tre.iij. Sedebit ſolitari⁹ ⁊ tacebit. Iſai. xviij. Quieſcam. ⁊ conſiderabo in lectulo meo. Job.xxix. In ni dulo meo moriar: ⁊ ſicut palma multiplicabo dies ⁊c. Per nidũ enim quies ſignatur: ait Grego. mor.xix. Sic ſancti patres fuerũt quietis amatores. Unde in vitis patrum.c. de cõtinentia dr: q an
tiqui non cito migrabant ꝺ loco T
ſuo ad locum: niſi propter tria.ſ. Si quis eſſet contriſtatus cõtra eũ: nec poſſet eum placare. aut ſi eum contigiſſet a pluribus lauda ri: aut ſi in tẽptationem fornica tiõis incidiſſet. Sequit. Si i mo naſterio cum alijs ꝯuerſaris: nõ mutes locum. Lederis eniʒ oio ſi facis. vt eniʒ ſi galina reliquerit oua ſua fota: ſine pullis exire fa cit. Ita monachus frigeſcit tran ſeundo de loco ad locum. Et p⁹. Sicut arbor fructificare non po teſt: ſi ſepius tranſplantat: ſic nec
monachus frequenter migrans V
¶ Et ibi de virgine ſacra dicitur que ſuper alueum fluuij quadra gintaocto annis habitans: nũq̃ inclinata eſt: vt flumen aſpiceret ⁊ de hac virtuoſa quiete: ⁊ quali ter ſit ea vtendum dictum eſt ſu pra parte prima.

¶ Capitulum ſcd̃m. De pericl'o egreſſionis in mundũ.

D Einde admonendus ẽ religioſus: ne ſit auidus ſ. in affectu: nec pronus
in effectu ad egrediendum ob di X
ctorum contraria. qr inde multi plitior cordis diſtractio: ⁊ mior re collectio: maior depreſſio: ⁊ ſic ꝺ alijs vt patet conſideranti. vt eni dicit Aug. vij. confeſ. in principio Per q̃les formas ire ſolẽt oculi

per tales ymagines ibit cor. Sȝ per multiplices formas vadunt oculi egressi in mundū: sic yma gines cordis. Et ob inumera pe/ ricula: ꝛ multiplicia hostium tē/ ptamēta: ꝛ bonoꝝ studioꝝ impe dimenta. Ber. in meditationibꝰ mundus circūcinxit me: ꝛ obse/ dit vndiqȝ: ꝛ per quīqȝ portas. i. qnqȝ sensus sagittis suis me vul nerat: ꝛ mors intrat ꝑ fenestras. Respicit oculus: ꝛ mentis sensū auertit. Audit auris: ꝛ cordis in/ tentionem flectit. Odoratus co/ gitatum impedit: os loquit ꝛ fal/ lit Tactu quoqȝ ardor libidinis ꝑ parua occasione excitatur. Seq tur. Diabolus quem videre non possum tetendit arcum suū: ꝛ pa rauit eū: vt in eo parauit sagittas suas vt sagittet me ꝛc. Sicut ergo homo cum timore vadit ad bel/ li certamina contra hostium te/ la inter illaqueantia rhetia: ꝛ di/ luuia submergentia: ꝛ inter infe/ ctiua contagia: ꝛ inflammantia i cendia ac abrupta ꝛ ꝑcipitia: sic dȝ cū timore exire religiosus i mū dum. Omnibus enim predictis comparatur mundus. Ber. vbi supra. Undiqȝ tela volāt: vndiqȝ pericula: vndiqȝ temptamenta ꝛc. Est enim mundus voluptati bus illecebrosus: crudelitatibus furiosus: erroribus iniquus: ait Aug. i. de. ci. c. xxvij. Et ita incen dijs concupiscentiarum accēsus eoꝝ quicqd est in eo: est concupi scentia carnis. aut oculorum ꝛc. i. Jo. ij. Concupiscentia enim est ignis: q nūqȝ dic sufficit. ꝓuer. xx/ xvi. In q̄ quidē mundo sunt di/ luuia peccatorū. Osee. iiij. Ma ledictum: homicidium: menda/ cium: inundauerunt. ꝛc. Est etiaȝ plenus laqueis temptationum: prout ondsum est Beato Antonio in vitis patrum. c. de humilitate. Uidit enim laqueos inimici ten/ sos vndiqȝ. Et cum ingemisce/ ret quereretqȝ: quis eos transire posset: dictum est sibi: humilitas ¶ Ob consideratione igitur pre dictorum non dȝ religiosus eē ꝓ nus ad egrediendum in mundū qꝛ vere in mundo presuram ha/ bebitis: dicitur discipl'is. Jo. xvi. Quāto magis hoīes imperfecti Uix enim videt homo in mūdo nisi mala: vel culpe que sunt dete standa: vel pene que sunt deflen da: vel vanitatum et pomparum irritamenta q̄ sunt fugienda. Uel fallatiarum: ꝛ deceptionū machi namēta que sunt precauēda. Uñ narrat Señ. de tranquillitate ani mi de duobus philosophis. s. De mocrito: ꝛ herodio: quorum pri mus quotiens in publicum ꝓdi ret: flebat: alt' ꝯo ridebat. Huic oīa que agebātur miserie: illi ine ptie videbant: ꝛ sic aut flēda: aut deridenda. Ideo sancti patres se a mundo elongabant: ꝛ in solitu dinem fugientes: inuiti in mun/ dum exibant: prout patet in vitis

patrum.c.de quieta conuersatio-
ne. Ubi dicitur. q homo fugiēs
hoiem: silis est vue mature. Qui
autem cum hoibus conuersatur
est sicut vua acerba. Senē. episto
la.vij. Auarior redeo ⁊ ambitio-
sior. q iter homines fui. ¶ Ecō
tra est de multis: quorum deside
rium est: in mundum egredi per
D mundū euagari: mundi negotijs
implicari: ⁊ mundo conformari.
Quibus dr̄ Jo.viij. Uos de mū
do estis: ego autem de mūdo nō
sum. s. q̄tuz ad affectum: q̄ tales
hitant i mūdo. Amādo eni ha-
bitamus. Corde qui diligunt mū
dum: habitant in mundo: ait Au
gu. super Jo. omel. iij. Sunt ergo
multum dissimiles sanctis patri-
bus: quibus mundus erat in te-
dio: solitudo in desiderio. Hier.
epistola. lxxvij. Uiderit quid alij
sentiāt. Unusquisqz suo sensu du
citur. Mihi opidum carcer est:
solitudo padisus. qd desideram⁹
vrbiū frequētiā: q d singularitate
E cēsemur? Moyses: vt preesset
populo in heremo erudit. Pa-
stor ouium: hoium pastor efficit
⁊c. Nec aliquis sibi blandiat al-
legans: q interueniūt cause ⁊ ra
tiones egressuum: quia sic nūq̄
qescet. Sene. epi. lxxiiij. Nunq̄
nos succedunt occupationes: s3
serimus eas: itaqz ex vna plures
exeunt oia autez negligēda sunt
vt phie assideamus: cui nullum
tpus satis magnum: ēt si a pueri
tia vsqz in longissimos humani

cui terminos vita pducitur. Se
quitur. Resistendū est occupatio F
nibus: nec explende: sed submo
uende sunt. Hiero. ad eustochi.
Nunq̄ cā deerit procedendi: si
semper quando necesse est proce
datur.

¶ Capitulū tertiū. Quibus mo
dis pōt religiosus eggredi.

Ed q̄uis nō debet esse
pnus religiosus ad egre
diendum: nec appetere
ex desiderio: pōt tn̄ egredi ex le-
gitima cā ⁊ meritorie coram deo
maxime ex q̄ttuor cāis. s. ¶ Uel
cum supioris obedientia mittit. G
¶ Uel cum iusta necessitate co-
gitur. s. vrgētibus negocijs sui vl
ordinis. ¶ Uel ex pia vtilitate in
expediēdis pijs negotijs spiritua
lium amicorum: qbus obligatur
lege amicitie ⁊ charitatis. ¶ Uel
cuz zelo salutis aiarum attrahitur. s.
cum exit ad officia sacre predica
tionis: vel exhibēdo ꝯsilia saluta
ris eruditionis. His. n. modis
egredi pōt ad dei honorem ⁊ ho
minum vtilitatē: ⁊ meriti sui au-
gmentuz: dummō sincere ⁊ pu
re exeat: ⁊ opa ad que exit fidelr
exequat: ⁊ dictos limites notabi-
liter nō exeat. Nam sunt q l3 vi-
deant egredi dictis modis appa
renter ⁊ coram hominibus: egre
diunt tn̄ modis contrarijs reali-
ter coram deo. ¶ Ex pura enim
obediētia missus exit: qn̄ illa tota H
liter emanat de cōsciētia ⁊ volū-
tate superioris: ⁊ cum emissus

ipſius volūtati oīno conformat.
Nam obediētia eſt ei⁹ cui eſt vo
luntatis ſubiectio: ⁊ nō eius qui
nō eſt: ait Dama. libro. iij. c. viiij.
Sed ſunt q ex tali obediētia nō
exeūt: ſed vel ꝑ importunam ꝓ/
curationem: vel fraudulentaʒ fi/
ctionem vel ſeductoriam dece/
ptionem: fingendo. ſ. cāſ falſas:
⁊ decipiēdo ſuꝑiorem. vel ꝑ blan
ditoriam adulationem tꝑis ſupe
rioribus: ſiue ꝑ munuſculorum
⁊ obſeqorum oblationeʒ: ſiue ꝑ
alioꝝ itercesſionem: ⁊ ſic nō exe
I unt ꝑ veram obedientiam: ſed ꝑ
obedientie ſimulationem mouē
te ad huiuſmōi vanitate ſepe ſeu
voluptate. Aū'in tractatu de. xij.
abuſionibuſ dicit: ꝙ ſcdā abuſio
eſt diſcipulus inobediēs. Sequi
tur. Locus placet: nō qa abūdat
fratribus: ſed piſcibus: placet qa
famulis abūdat ⁊ fabulis. Et p⁹
Multis modis hec obedientia
queri ſolet. Auxilio parentū ꝯſi/
K lio fratrum: ſimulationis'igenio
Sequit. Hec obedientia quādo
ꝗ cōcedit parētum exactiōe: vł
fratrum ſeductoria deprecatione
vel boni oꝑis ſimulatoria fictio/
ne. Nomen habet obediētie: ſed
re caret. ¶ Sunt ⁊ alij: q ⁊ ſi nō
ꝓcurant obediētiam vocali ex/
preſſione: aut ſupplicatione ꝑ ſe
vel per alios ꝓcurant tñ implici
te: opeꝝ q̄litate ⁊ vite ſuſtentatio
ne. Faciunt enim ſe vł potius fin
gunt medicos in morbis ſanan/
dis: vel vnguentarios in dolori
bus alleuiādiſ: diſcretos i ꝯſilijs
dādiſ ⁊ magnatū familiares i ne L
gotijs ꝓcurandis ⁊ pertractādis
vel oſtētatiōe ſingulari ⁊ opinio
ne vite ſanctos'in operibus exte
rioribus: ꝓpter que a ſecularib⁹
poſtulantur. Nam ad ſpiritualia
aīaꝝ medicamēta inuiti exeunt:
ſed ad predicta ad que oportet
eos mitti: ne petentes ſcandalizē
tur libenter vadunt. Et hi q ſic
placere volunt mūdo ⁊ monda/
nis: ⁊ ab eis vocari diſſimileſ ſūt
apoſtolo: qui ait gal. vltimo. Mi
hi mundus crucifixus ē. ⁊c. vbi
Greg. mor. v. Quia paulus nec M
mundi gloriaʒ q̄rebat: nec a mū
di gloria q̄rebatur: ⁊ ſe mūdo: ⁊
ſibi mūdum crucifixum'eē glo/
riabatur. Idem mor. xviij. in fi.
Predicator dei: vt oſtēderet: ꝙ
ꝑ abiectioneʒ qua ſe humiliādo
deiecerat: talis iam factus eēt: vt
nec ipſe mūdum: nec mundus
eum concupiſceret: ait mihi mū
dus ⁊c. Unde ⁊ ſtudium ſancto
rum fuit abſcondere ſe: ne a mū/
do agnoſcerent. Unde i vitis pa
trum. c. i. ⁊. viij. ait ſenex. Ne ve
lis tibi nomen facere ꝺ aliqua re
dicendo: nō manduco hoc vel
illud. qa hoc tibi faceret nomen
vanum: ⁊ poſtea importunitates N
patieris hoīum: qm̄ vbi hoc au
dierint: ibi te querent. ⁊ ibi. Nū
ꝗ maneas in loco noīato: neqꝫ
ſedeas cum hoīe magnū nomē

hn̄te. Expectet igiť religiosus cū
Moyse donec dicat sibi deus ꝑ
beneplacitum suum: veni mittā
te. exo. iij. Et cum hiere. ad oia q̄
mittam te ibis: ⁊ cum Eze. mittā
te ad illos: ⁊ cum discipulis xp̄i.
O Ecce ego mitto vos sicut agnos
inter lupos. Luc. iiij. Melior. n.
ē obediētia q̄ꝫ victie. ij. Reg. xv.
Talis enim ē verus imitator sal
uatoris: qui descendit d̄ celo: nō
vt faceret volūtatem suam: sꝫ pa
tris. Jo. vi. Et sic obediēs trium
phabit de hoste: qa vir obediēs
loqueť victorias. prouer. xxj. Et
hoc intelligendum de obediētia
in prosperis ⁊ licitis qa vt dicit
P Greg. mor. vlti. Debet obediētia
in aduersis de suo aliqd hr̄e: sed
in prosperis nihil oino. Jō pau-
lus Act. x. Ego nō solum alliga
ri: sed ⁊ mori paratus sum ꝓ no
mine yesu. Jsa. vj. Ecce ego mit
te me. s. ad populum dure cerui-
cis: ⁊ rebellem a cuius rege erat
etiam occidendus. Ex pura igiť
obediētia debꝫ egredi religiosus
ne obediētie merito se defraudet
vt voluntatem suam volūtati su
perioris cōformet: ⁊ merita cu-
mulet. De tribus aūt modis exe
undi. s. ex obedientia: vel inobe-
dientia vel ex'lnia: Ansel. de simi
Q litudinibus. c. iiij. bene. ¶ Item
religiosus vrgētibus necessarijs
negocijs ordis vel ēt sui pōt me
ritorie egredi. Sed sub pretextu
necessarioꝝ negocioꝝ exeūt mul
ti ad negocia impeditiua ꝓfectus

sui ⁊ ordinis potius q̄ꝫ expeditius
Sic̄ q exeūt ad fundamēta terra
rū fodiēda ad saxa euellēda: li-
gna scindēda vt inde ꝯstruāt q̄si
tēpla iudaica: palatia babilōica ⁊
antra gentilia: in pauperꝝ dispen
dium: q viuunt ex elemosinis fi
delium: in hoium scandalum: i R
religionis detrimentum: ⁊ ad in
gressum religionis multorū im
pedimentum. Ber. ad abbatem
Cluuiaceñ. Obmitto oratoriorū
immēsas altitudines: imodera-
tas latitudines: supuacuas longi
tudines sumptuosas depolitōes
curiosas depictiones: que dum
orantium detorquent aspectum
impediunt affectum: ⁊ antiquū
quodāmodo iudeoꝝ pretendūt
ritꝰꝫ. Sequiť. Quid putas i his
oibus queriť: presentium compū
ctio: aut intuentium admiratio: S
O vanitas vanitatū: sed nō tam
vanior q̄ꝫ insanior. Fulget eccle-
sia in parietibus: eget in pauperi
bus. Lapides auro induit: filios
nudos d̄serit. De sumptibus ege
norꝫ seruiť oculis diuitum. In
ueniunt curiosi quo delectentur
nō inueniūt egeni quo sustenten
tur. ⁊c. Unde ⁊ tales vt sepe sunt
hoium seductores: q eos iducūt
ad lapides mortuos colligēdos
lapidibꝰ viuis ꝑ fame ⁊ frigoř mo
riētibꝰ ⁊ sic sūt paupꝫ spoliatores
⁊ falsi ꝑdicatoꝛs asserētes elynas
cē i talibꝰ expēdēdas: cū multo
melius eēt pascere pauperes ꝑꝑ
xp̄m. Hiero. episto. lxxxviij. Alij

edificent eccleſias: veſtiant parie
T tes: columnaꝝ moles aduehant
earumq́ʒ deaurēt capita ꝓcioſo
oꝛnatu ⁊ gēmis deaurata diſtin-
guant altaria. Sed tibi aliud ſit
ꝓpoſitum. ſ. xp̄m veſtire in pau
perib⁹: paſcere in eſurientibus: vi-
ſitare in languentibus: ſuſcipere
in eis q tecto indigent: maxime
domeſticis fidei. ⁊c. Sic ergo ꝓ
ponendum eſt paſcere pauperes
eccleſiaꝝ edificationibus: quāto
magis: palatioꝝ ſupfluis erectio
nibuſ. ¶ His tamē diebus mul
ti ad egrediendum ꝓ talibus ſūt
feruentes ad laboꝛandum infati
gabiles ad ꝑficiendum ꝑſeuerā-
V tes: ⁊ ꝓ huiuſmodi cum ſeculari
bus iugiter ꝯuerſantes blandiūt
vtinā ñ adulantes coꝛpoꝛa labo
ribus affligentes ſpiritum deuo
tionis cōtra ꝓceptuʒ apoſtolicū
extinguētes. Quod multoſ timē
dū eſt facere inſtinctu ſathanico
potiuſq́ʒ diuino. Vñ. iiij. col. col.
viiij. dicitur: ꝙ in talibus delecta
ri: ⁊ cellas exq̄ſiti oꝛnatus: ⁊ ca-
patioꝛes q́ʒ vſus ō ſiderat ꝯſtrue
re: nō pōt fieri ſine inſtinctu de-
monum. ¶ Quod patet ꝺ quo-
daʒ q in cōſtruendis reparādiſ-
q́ʒ ſuperfluis quottidianis diſtra
ctionibus deſudabat. Quem vi-
dens cum grādi maleo ſaxū con
terentem: ⁊ ethiopem aſtantem:
X vnaq́ʒ cum eo ictus malei iūctis
manibus alludentem: ⁊ eum ad
operis inſtātiam ignitis facibus

inſtigātem diu ſubſtitit vel dona
tionis impꝛeſſionem vel illuſio-
nis fraudeʒ admirās. Cūq́ʒ vel-
let ille inſtigatione demonis ani-
matus: iterum reſumere maleuʒ
vrgebat: vt his inſtigatus incita
mentis laboꝛem non ſentiret. At
ille diu demonis ludificatiōe ꝓ
motus venit ad eum ſalutans ⁊
ait. Quod eſt opus qd̄ agis: rñ.
Laboꝛamus cōtra ſaxum iſtud
qd̄ vix cōterere poſſumus. At il
le. Bene dixiſti poſſum⁹. Nō. n.
ſolus eras cū illd̄ cedereſ: ſed ali⁹
tecum erat quem nō videbas: q
tibi nō tam adiutoꝛ q́ʒ violētus
impulſoꝛ aſtabat. ¶ Conſimili- Y
ter timendum eſt multis: ꝙ inſti
gent ⁊ impellant a Sathana q
terram circuit ⁊ perambulat: ta-
les inſtigans ad terram circuien
dam: ad ſaxa ſcindēda ligna col
ligenda edificia erigenda pa-
ganis ēt talia contemnentibus.
Sene. epl̄a. lxxxxiij. Felix illud
ſeculum nō hñs architectoꝛes: ⁊
ante tectoꝛes. Iſta nata ſunt iam
naſcente luxuria. Sequit. Sub
his tectis eſt viuere ſecure. Sub
marmoꝛe ⁊ auro ſuitus habitat
Nam hec hoium ſagacitas: nō
ſapiētia inuenit ⁊ epl̄a. cxvij. Si-
miles ſum⁹ pueris: q̄bus omne
lubꝛicum in pꝛecio eſt: qa inter Z
nos ⁊ illos nihil aliud itereſt ait
Ariſtoteles: ꝙ nos circa fabulas
⁊ ſtatuas inſanimus: illos in lit-
toꝛe calculos leuare delectat.

¶ Conſimile exemplum ponit
Criſoſto.ſup Math. omel' xxiij
in fi.Quid a pueris diſta.mus lu
dentibus ⁊ dom os fabricantib⁹
nos qui domos p̄ciaras fabrica
mus:niſi ꝙ nos cũ pena hoc agi
mus illi cum gaudio? Sequitur
Mundus viri facti ſumus.Sed
cum effecti viri erimus ſciemus
ꝗꝫ hec ſunt ludibria:⁊ ea deride
A bimus.Simus ergo viri. Usqꝫ
quo a terra trahimur in lignis ⁊
lapidib⁹ magna ſapientes.Usqꝫ
quo ludimus. ¶ Unde legit de
beato Ber.ꝙ videns tuguriola
paſtoꝝ culmo tecta ſimilia caſu/
lis priſtinis ciſterciẽſibus fleuit
tunc habitare in palatijſ ſtellatis
Et in vitis patrum dicit:ꝙ cum
Antonius veniſſet ad paulum
heremitam in tugurio ſubterra
neo habitãtẽ queſiuit ab eo pau/
B lus tres queſtiones.ſ.An adhuc
ceſſaſſet idolatria obſtinatio iu/
deorum:⁊ an chriſtiana religio:
ritum gentiuz in ſumptuoſis edi
ficijs imitaret. ¶ Qualiter autẽ
ſancti patres:huiuſmodi contẽ/
pſerũt:⁊ in tugurijs ⁊ cellulis ha
bitauerunt ſicut Jllarius Anto/
nius ⁊ alij patet in vitis eorum.
Toto enim affectu ſtudebant ad
virtutum in ſe hedificia conſtru
enda ⁊ ad tabernacula in eter/
nitate mãſura edificanda ſcien/
tes:ꝙ nullum tuguriuz anguſtũ
virtutibus:ait Senc.ad helbiaz
Noſti Romuli caſam.Hic po/
tius illud humile tugurium.Sꝫ
nempe virtutes recipit:⁊ oibus C
templis formoſius eſt:cuz ibi iu
ſticia fuerit cõtinentia cum pru/
dentia:cum pietas oium officio
rum: cum recte diſpenſatorũ ra
tio cum diuinoruz humanorũqꝫ
ſcientia.Nullus locus anguſtus
q hanc magnam virtutuz turbã
capit:nullum exiliuz graue.Jre
cum hoc comitatu libet. ¶ Uti/
nam hec cogitarent religioſi:qui
euiſcerant ſe ꝓ lignis ⁊ glebis cu
mulandis:⁊ nõ ſpiritualib⁹ con
ſtruendis.Non enim habemus
hic manentẽ ciuitatem:ſed futu
ram inquirimus hebreoꝝ.xij.
¶ Conſimiliter pia vtilitate ſti/
mulante pro negotijs vtilib⁹ ami
corum ſpiritualium vel parentũ
egredi põt.Sꝫ multi ſub umbra D
huiuſmodi exeunt ⁊ diſcurrunt
mendicantes ſolatia ⁊ cõmoda
ꝓpria:⁊ ſic ingerũt ſe ad huma/
na cõſortia: colloquia:⁊ cõuiuia
ſecularia. Ex qbus ſequit in eis
ſtudiorum ⁊ orationuz ommiſ/
ſio deuotionis extinctio:ſeculari
bus cõmixtio inutilium occupa
tio. p̄s.Cõmixti ſunt inter gen/
tes ⁊ didicerũt opa coꝝ.Quoruꝫ
ꝯ̃ria erant in ſanctis patribus:
q talia fugiebãt ⁊ ſibi vacabãt:vt E
dictum eſt ſupra.Unde.v.col.dr̃
de quodam fratre.Cui cuꝫ poſt
quindecim annos parẽtum eius
ep̄ſe defferrẽtur:accipiẽs eas ait
Quantarum cogitationuz mihi
erit harum

erit harꝝ lectio:q̄,vl'ad inane gau
diū:vel ad tristitiaꝫ me impellet?
Quot dieb⁹ scribentiū recorda-
tiones intentioneꝫ cordis a con
templatione reuocabūt? Quāto
labore status tranquillitatis repa
ratur:⁊ cum eis habitare anim⁹
ceperit eos corporaliter deseruis-
se non proderit:si eos corde cepe
F rit intueri? Et sic loquēs: nullius
epistolam dissoluit: sꝫ nec fascicu
lū litterarꝝ.nec noia nec vult⁹ scri
bentiū recordat⁹:a specie itentio
ne cessauit:ↄstrictūq́ꝫ fasciculum
igni tradidit ↄburēdū dicēs. Ter
rene cogitatiōes pariter ↄcrema
mini:nec me vlteri⁹ ad ea que fu
gi reuocare tēptetis. ¶ Econtra
est de multis:q nō cessant discur
rere ad parētes ⁊ amicos: scribe
re ⁊ rescribere: ⁊ cū eis aio habi
tare:⁊ sic a dina contemplatione
distrahi. Contra q̊s Deut.xxxiij.
Qui dixerit patri ⁊ matri nescio
vos:⁊ fratrib⁹ ignoro illos: ⁊ ne
scierūt filios suos: hi custodiunt
consiliū dei. Vn̄ fratres noluerūt
G videre matrē:eos in monasterio
visitantē. ꝑut dicit͛ in vitis patrū
c.de patientia. Abscōdebant eni
se dicentes non hēre patrem nec
matrē in terris sed in celis. Et.c.
de exhortatione monachoꝝ legit͛
ꝙ cū diceret͛ fratri:pater tu⁹ mor
tuus est.rn̄dit. Blassemas frater
pater eni me⁹ imortalis ē. ¶ Si
militer religiosus:meritorie egre
di pōt: zelo salutis aiarū attract⁹

s.ad v͛bū dei seminādū. Matth. H
xiij. Exijt. q seminat. ⁊c. Jo.xvi.
Posui vos vt eatis ⁊c. Sic aūt
exeuntiū debet esse tota intentio
ad deo lucrādas aias.i.cori.vlti.
Non quero vestra: sed vos. Et
Phil.iiij. Non quero datuꝫ sed
fructū. ¶ Sed multi q exeūt sub
pretextu predicationis poti⁹ anhe
lant ad testamēta ↄdenda: cada
uera sepeliēda: ⁊ magnatū nego
tia exercēda. Que licet sint licita:
dū recto modo tractent͛.his tn̄ ni
mis intendere: ⁊ ad ea anhelare I
periculosū est predicatori veritatis
cui⁹ est veritatē dicere omni ho-
mini: ⁊ oium vitia indifferenter
arguere. Unde Hugo d.xij.abu
sionibus. Quinta abusio est mo
nachus curialis. Sequit͛. Qui se
culariū ↄsortia diligunt.q se prin
cipū ↄsilijs ingerunt:secretorum
illorū consij:⁊ secretarij:curiales
dici pn̄t. Et post. Sexta abusio ē
monach⁹ causidic⁹. Qui.s.in cō
uiuio principis videt vacā vidue
⁊ porcū pauperis:⁊ in ei⁹ carcer͛
pauper moritur. Et tn̄ de substan
tia pauperis comedens mona-
chus:principi blandit͛. Et sic lau
datur peccator in desiderijs ani-
me sue ⁊c. ¶ Predicator igitur
a talibus caueat exemplo Dioge K
nis:qui omnia contemnens vili
bus ⁊ paucis cōtent⁹ erat:vt pos
set omnibus libere dicere verita
tem. De quo Ualerius libro.iiij.
c.iiij.dicit.ꝙ cum sibi olera lauā-

ut Aristipus diceret: si Dionisium adulari velles: ista non ederes. Imo ait ille: si tu ista edere velles: Dionisio non adulares. Sic et predicator volens veritatē predicare: non debet desiderare honores magnatum: aut eorū tractare negotia: ne ora eorum obturentur: sed contemptis omnibus possit dicere veritatem. Sen. de benefi. c. xi. Monstrabo tibi: cuius rei inopia laborent magna fastigia. et quid possidentibus omnia desit scilicet qui dicat eis verum. vnde vna contentio est: quis blādissime fallat: ait ibidem. Ne. s. sint canes muti non valentes latrare. Isai. lv. Per canes enim predicatores signantur: qui vigilāt et clamant: ait Grego. moral. xx. Canes enim: cum ora eorum implentur pane a latronibus: latrare non valent. Nec debet predicator transire pauperes: quin eis predicet: licet conuiuia desint: festa deficiant: hospiciola feteant: exemplo saluatoris Luc. iiij. Ad euangelizādum pauperibus misit me: et exemplo beati Cutberti qui cum exibat ad predicandum predicabat maxime in villulis: que in arduis asperisque montibus erāt horrori aliis ad videndum: et paupertate pariter ac rusticitate: doctorum prohibebant accessum: prout dicitur in vita eius. Qui igitur contemptis honoribus et familiaritatibus potentum: et festis ac conuiuiis: pauperibus predicant signum est euidens: quod lucrum animarum querunt. Qui vero econuerso: caueant sibi:

¶ Capitulum quartū. Qualiter debet esse paratus qui egreditur.

Visis causis quibus religiosus licite egredi pōt: et quibus etiam aliquando exit periculose: admonendus est: quod exeat virtutibus ornatus: et munitus: quia intra hostes vadit: vt dictum est supra. Qui enim virtutibus pollet: armatus est: Ait Hier. epistola. xliij. et lxxxiij. Ornamenta aurium sunt verba dei Et post. Hec ornamenta: et munimenta sunt. et epistola. xxxiij. loquens de quattuor virtutibus cardinalibus. Ex omni parte decoraris: cigeris: protegeris: et ornamento sunt et munimini: gēme vertuntur in scuta. Ro. xiij. Induimini arma lucis. ij. cor. vj. Per arma iustitie. etc. Et. x. Arma militie nostre non sunt carnalia sed spiritualia. Eph. v. Induite vos armaturā dei: Sic ergo miles xpi armatus et insignitus vexillo regis eterni. s. noie Iesu xpi: quod nō solum est vexillum. sed murus inexpugnabilis: securus exeat. prouer. xviij. Turris fortissima nomē dñi. Unde in vita beati Antonij legitur: quod signum crucis et fides ad deum murus est inexpugnabilis. Ideo dicebat fratribus. Signate vos: et securi eritis Hiero.

epistola.lxxxiiij. Ad omnez actũ et desideriuz manus impingat crucem. egredientes armet oratio. Istud triumphale signum timēt demones et fugiunt. Origenes super. Exo.vi.c. Quid timēt demones? Sine dubio crucē xpi i qua triumphati sunt. Sequitur. Timor et tremor cadit super eos: cũ signum crucis in nobis viderint fideliter fixum: et magnitudinez eius quam dominus expandit i cruce. Unde de sancta Justina legitur: q demon videns sup eaz signum crucis accedere non audebat ad eam. In huius nominis inuocationez exijt David ad Goliam: et deuicit eum.i.Reg. vltimo.

¶ Capitulum quintum. A quibus cauere debet religiosus egrediens.

Grediens vo caueat: ne singularitate habitus notabiliter sit distinctus Hiero.epistola.lxxxiiij. Uestis nec satis mũda nec sordida: et nulla diuersitate notabilis. ne ad te obuians turba cõsistat: nec digito demonstreris. Et ibi. Nec affectate sordes: nec exqsite delitie xpiano conueniunt. Ut enim ait policratus lib.viij.c.xij. Hec phia pcipit obseruari: vt quisq in omnibus fugiat notam indicens rectitudinem actioni ne sit reprehensibilis: habitui modestiam: ne sit notabilis. Neq id intelligendũ est: qn pauperes religiosi possint vilibus indui et repetiare: sed ne requiratur: aut intendatur notabilis singularitas: vt homines vane loquantur: vel vt is qui ē habitu singularis laudetur et digito demonstretur. Hieronymus epistola.lxxij. Uestium sordes cãdide mentis inditia sunt.s.quando fit amore paupertatis. Nã parum valet habitus vilis et contēptibilis: et venter carnalis et delicatus. ait Hieronimus epistola. lxxxiiij. Uestis pellea: cingulum sacceum: et sordidis manibus pedibusq: venter solus: quia videri non potest estuat cibo &c.

¶ Capitulum sextum. Qualis debet esse religiosus itinerans in homine exteriori.

Tem sic egrediens et itinerans debet esse membris compositus: ne habeat collum extentum: et oculos vagos: nec aures nimis patulas nec manus volantes: aut pedes saltantes. Sed debet esse incessu honestus nõ nimis festinus aut preceps in eundo: et religiose coopertus: ait Hugo in summa disciplinali. Diligenter obseruãdũ est: vt mēbra singula suuz teneãt offiñ: vt neq manus loquatur nec os audiat: nec oculus: lingue offiñ assumat. Et post. Alij nauigant brachijs incedentes in duplici qdam monstro vno tempore pedibus deorsum in terra ambulã-

tes: ⁊ lacertis sursũ volant in aera. Debet enim religiosus esse dissimilis viro apostate: qui gradit ore peruerso: anuit ocl'is: terit pede: digito loquitur, puerb lox. vi. Unde ⁊ talem incompositionez in exteriori homine sancti abhominabantur. Ambrosius primo de offi. Meministis quendam amicum: cũ sedulis videretur se commendare officijs. Hunc tamen inclytum non receptũ: quẽ gestus eius plurimum reddebant notabilem. Et ibidez. Meministis cum inculto aliuz repe Y rissem iubere me: ne vnq̃ me p̄iret: qr velut quodam insolentis icessus verbere oculos nr̃os feriebat. Et Policratus lib. viij. Fertur beatus Hiero. tres a mẽsa clericos exclusisse: quia incõpositos vidit. turpe dicẽs honesto ⁊ graui viro in eius consortio aliquem incompositum reperiri. Nimirum: quia exterior hominis incompositio sepe orit ab indisciplinata dissolutiõe interio Z ri. ait Hugo vbi. s̄. Cuz mens interius a custodia soluitur: mẽbra foris ad omnem actum inordiate commouentur: velut corpus paralitici: quod motum quidem habet: sed membrorũ officia in actionibus suis seruare n̄ valet.

¶ Capitulum septimũ. Qualis esse debet itinerans in homine interiori.

e ¶ Sicut r̄ligiosus itinerãs debet esse in exteriori homine honestus. sic in interiori deuotus maxime in diuinis laudibus ⁊ horis dicẽdis oĩ nixu laborando: vt eas dicat affectualiter cum mẽtis deuotione: intelligibiliter: cum cordis attentione: integraliter: cum plena expressione: honorifice: in gestus corporis compositione: vt si põt A quiescat corpore quãdo dicit: exemplo beati Francisci. vt dictum est. s̄. Et si hoc bono mõ seruare non potest: modo tamen mitiori ⁊ maturiori incedat: ne dicẽdo impediatur a modis predictis. Tunc enim occurrunt plura impedimenta scilicet labor itineris: fatigatio corporis: obuiantiũ mltitudo: sensuum euagatio: cordis distractio: ⁊ huiusmodi. Ideo nisi itinerans omni nixu se colligat ⁊ diuinis laudibus intendat: i dicendo deficiet. Si eniz in quiete vix possunt bene dici: multo minus in itinere. Ait Hugo. de. xij. abusionibus: q̄ sunt mente vagi B oculis attoniti: habitu dissoluti. Sequitur. Aliud cantant: aliud cogitant. In choro corpore: i foro sunt mente. Nunc intus sunt nunc foras exeunt. Nec tantum intus dissoluti: sed etiam cum foris exierint curiosi. Et quidẽ psalmodie verba nõ attendunt. Ab his ergo deffectibus summe cauendum est in horis dicendis.

¶ Capitulum octauum. ꝙ itinerans debet eſſe oꝛans ⁊ ſtudens.

Ompletis autem laudibus diuinis ſtatutis: nihilominus religioſus itinerans: vt caueat ab amiſſione temporis ceteris tempoꝛibus debet eſſe: vel affectu in deuz eleuatus: de eo meditando ⁊ oꝛando.
C Deut̃.vi. Erũt verba hec ĩ coꝛde tuo. Sequitur. Meditaberis ea ſedens in domo tua: ⁊ ambulãs in itinere. prouer.iij. In omnib[9] vijs tuis cogita illum: vel intellectu ſtudioſus: ſacrum libꝛum deferendo ⁊ legendo exemplo ſanctoꝛum. Unde pꝛimo dial̃. dicit̃ de ſancto felice: ꝙ ſupꝛa ſe codices ſacros in pelliceis ſaculiſ poꝛ
D tabat. Et vbicunqꝫ perueniret: ſcripturarum aperiebat fontem: ⁊ pꝛata mentium irrigabat. ⁊ exẽplo philoſophoꝛum. ait Au.geli[9] libꝛo acticarum noctium: ⁊ recitat Augu.ix. de ciuita.c.x. de philoſopho ſtoyco: qui ad queſtioné determinandam de qua erat mẽtio pꝛotulit libꝛum de ſartiuncula ſua. ¶ Et Eunuch[9] legebat Iſayaz in curro act̃.viij. De quo Hiero. epiſtola.xxxv. ſcilicet ĩ pꝛologo biblie. ꝙ nemo illo fuit ſtudioſioꝛ. ¶ Et ſancti igitur ⁊ phi
E loſophi itinerantes: libꝛos ſecum poꝛtabant. Uel debet etiam pſalmos ⁊ hymnos oꝛe cãtare ⁊ ruminare ad alleuiationez laboꝛis exemplo ſanctoꝛum in vitis patrum.c. de patientia. Ait abbas. Hymni ſpirituales ſint ĩ oꝛe tuo ⁊ meditatio ſancta ſubleuet pondus temptationum ſuperuenientium. huiuſmodi exemplum manifeſtum eſt. Aratoꝛ ⁊ ſarcinatoꝛ onere pꝛegrauatus: fãdo ⁊ reſpirando: oneris vie paulatim laborem minuit. Ut ſic itinerantes cãtent in vijs domini: quoniaz magna ẽ gloꝛia domini. Specialiter
F dicant ſeptem pſalmos cum letania: in quibus beatus Aug. magnam habebat deuotionez: ꝓut dicit̃ in vita eius. Qui ĩtelligens diſſolutionem ſui coꝛpoꝛis imminere: ſeptem pſalmos penitentiales ſcribi fecit: ⁊ poni ex oppoſito in pariete. Quos iugiter legebat lachꝛymas fundens. In letania etiaz fit oꝛatio comunis ꝓ omni ſtatu eccleſie. ¶ Conſimiliter dicat officium moꝛtuoꝛum ad erep-
G tionem animarum de purgatorio: quia hoc placitum eſt deo. ij. Machabeo.xij. Sancta ⁊ ſalubꝛis eſt cogitatio pꝛo defunct̃ exoꝛare ⁊c. Hoc eſt etiaz virtuoſuz ⁊ demonibus moleſtum. Unde legitur de Hedolione Cluuiacẽ. abbate: ꝙ de ipſo ⁊ eius conuẽtu demones cõquerentes recluſus
H quidam audiuit: pꝛo eo ꝙ eoꝛuz oꝛationibuſ ⁊ elemoſynis anime a manibus eoꝛum eripiebantur: ⁊ ſui iuris vernaculos perdebãt. ¶ Uel debet religioſus itineranſ de celeſtibus cum ſocio cõferre

exemplo discipulorum Luc.vlt. Qui sunt hi sermões.7c. ¶ Ecõtra multi faciunt: qui nec affectu orant: nec cogitatu: vel aspectu student: nec affatu psalmodiçant nec fabulatu vtiliter conferunt. vt autem predicta perfecte adimpleant: caueant ab infectiuis apprehensionibus sensualibus cogitantes: eo mors intrat per fenestras Hiere.ix. ¶ Specialiter ne per visum intret quod inficiat. Unde in vitis patrum.c. de continentia dicitur: cum ancille dei transirent per viam: vidés eas monachus: a via diuertit. Cui vna earum dixit. Si perfectus esses monachus: nõ ita respexisses nos vt agnosceres nos eẽ feminas. Sic enim visum cauendo: facilius caueri potest ab inanibus cogitationibus. fantasticis ymaginationibus: 7 fedis affectiõibus. Per quales eniz formas ire solẽt oculi: per tales cogitationes ibit cor: ait Augu.vij. ꝯfessio. Ideo Job xxxi. Pepigi fedus cum oculis meis.7c. Ibi mor.xxi.in pncipio bene qualiter oculi sunt cohibendi 7 interiores cogitationes.

¶ Capitulũ nonuz. Ubi religiosus debet libentius hospitari.

Consequenter cum post itinerationez venitur ad hospicium: debet religiosus hospiciuz querere: vbi quietius possit deo 7 sibi vacare: honestius cõuersari: 7 alijs fructuosius pdesse. Nec attrahatur carnali voluptate: mundana vanitate: seculari familiaritate. Luce.x. Nolite trãsire de domo i domũ: querendo scilicet aliquam voluptatem Ambro. super Luc. Alienum est a predicatore regni dei cursitare per domos: carnalia.s. sectando. Econtra faciunt multi dimittendo loca magis religiosa 7 querendo carnalia.

¶ Capitulum decimuz. Que cauenda sunt religioso hospitãti.

Viri ṽo religiosi communiter admonendi sunt: ne sint auidi: vel se ingerant ad querenda vulgaria 7 secularia conuiuia: vt sit in eis inuiolata sobrietas: 7 ne se ingerant importune ad muliebria consortia: vt in eis maneat illibata castitas. 7 ne frequentent magnatum curias: vt in eis reluceat vera 7 alta humilitas. In cõuiuijs enim vulgaribus multa ꝯcurrũt vitia: ait Gregorius. super euan. omel.iiij. loquens de diuite Epulone scilicet edacitas: loquacitas 7 ludi vãitas. Unde vix possunt sine culpa celebrari. Moralium primo super illõ Job.i. Cumqꝫ transissent in orbem dies ꝯuiuij. 7c. Nouerat enim vir sanctus: qa magna purgatione sacrificiorũ diluende sunt epule conuiuiorũ: quas semp comitatur voluptas. Exodi.xxxij. Sedit populus mãducare 7 bibere: 7c. Ambro.iij.

de offi. Conuiuia extraneorũ occupationes habent: subrepũt fabule: ⁊ propter voluptatez pocula. Señ. epistola.lxvij. Sermones solent esse in conuiuijs. Crisostomus super Mathe.omel. xlviij. In conuiuijs sunt sepe mimi ⁊ hystriones qui animas occidunt. Ex quo enim in cõuiuijs huiusmodi sunt: varia voluptas multimoda vanitas: diuersimoda loquacitas: nullius boni audibilitas: salutaris documenti contemptibilitas: prout ait Aug. epistola.xxxviij. d Themistocle phi- N losopho: ꝙ cũ esset in conuiuio ⁊ habitus esset indoctior: cũ neruis canere recusaret: sibiq; dictũ esset: cum se nescire illa dixisset: quid igitur nosti? Respondit rem publicam: ex parua facere magnam. Secundum enim scire ẽ gloriosum ⁊ vtile: ⁊ tamen in cõuiuijs primum eligitur. Ideo periculo ⁊ contemptui se exponit q se ingerit ad conuiuia secularia. Hiero. epistola.xxxiiij. Cõuiuia secularia: vitanda sunt: maxime que honoribus tument. Sequit. facile contemnitur clericus q sepe vocatus ad conuiuia non re- O cusat. Q̃to magis qui se ingerit? vnde in vita beati Augustini legitur: ꝙ vnu3 fuit de sancti Ambrosij institutis: ne quis in sui pena etiam petitus iret ad cõuiuia: ne scilicet per frequentiam institutus temperantie amitteretur modus. ¶ Et non solu3 religio- P sus debet cauere pericula conuiuiorum: sed multo plus pericula muliebriũ consortiorũ. s. ¶ Ob ardoris concupiscibilis: in carne mortali vigentis inextinguibilitatem. ¶ Ob nature muliebris infectiuam fascinationez. ¶ Et ob hostis homines per mulieres tẽptantis sagacitatez. ¶ Ardor. n. ɔcupiscibilis est ignis: ⁊ ipa mulier ignem accendens: ⁊ diabol' iugiter fomenta ministrans. Jõ talis familiaritas omnino cauenda. Hieronym' ad Occeanum epistola.xlij. Feminaꝝ: cũ clicis nullo pacto contũcta permittat conuersatio. Janua diaboli: via Q iniquitatis: scorpionis percussio: nociuum gen' femina: cũ proximat. Stipula incendit ignez: flãmigero igne percutit femina conscientiam pariter habitantis: exuritq; fundamentũ. Ego iudico si cũ viris femine habitent: non deesse viscarium diaboli. Ex his aucupatũ ab initio peccatu3. Ferreas mentes domat libido. Si enim alligauerit quis ignem in sinu suo: vestimenta eius nõ cõburet? puer. vi. Sequitur. Mihi crede. Non potest toto corde cũ deo habitare: qui feminarum R accessibus copulatur: ⁊c. eccle. ix. Ne respicias mulierem multiuolam: ne incidas in laqueos illius ⁊ post. Colloquiũ illius q̃si ignis exardescit. ex quo igitur ei' accel

sus stimulatiuus: ⁊ malarũ cogi
tationuꝫ generatiuꝰ: aspectus in
fectiuus: affectus ⁊ afflatus iflã/
matiuus: vitanda est eius fami/
liaritas. Ut enim est de homini
bus in illiricis: ꝙ interimunt ho
minem videndo: ⁊ dicitur effe
minare voce ⁊ lingua: ⁊ fascina
tio oculorum eorum est exitialis
prout dicit Pliniꝰ libro.v.c.xiiij.
⁊ Algazel.v. philosophie.c.vi.
ta ⁊ mulieris aspectus multis ẽ
exitialis.ecc.ix. Auerte faciẽ tuã
a muliere compta. Sequit ꝑpter
speciem mulieris multi periierũt:
⁊ ex hoc cõcupiscentia q̃si ignis
exardescet. ¶ Unde ⁊ sancti pa/
tres ieiunijs ⁊ abstinentijs mace
rati: ⁊ attenuati: frigoribꝰ ⁊ nudi
tatibꝰ afflicti: ⁊ infrigidati: vigilijs
⁊ orationibus attriti: laboribus
confracti: senectute quassati: a vi
ta carnali alienati: conuersatiõe
celici: contemplatione suspensi:
mulieꝝ colloq̃a ⁊ consortia om/
nimode fugiebãt. Unde in vitis
patrũ.c. de exortatiõe monacho
ruꝫ ait ille sanctus pater. Nõ ha
beas amicitiam cum muliere. et
c. de quieta cõuersatione de ab/
bate Arsenio dicitur: ꝙ noluit vi
dere mulierez sanctã de Roma
ad se venientem. cui supplicanti:
vt pro se oraret: ⁊ essꝫ sui memor
in oratione: respõdit. Rogo deũ
vt auferat tui memoriam de cor
de meo. Et ibi de illo qui dixit di
scipulo: eamus vbi nõ est mulier
⁊ ille. Non est talis locus nisi so
litudo. Cui abbas. Eamus ergo
in solitudinem. ⁊. iiij. dial'. dicit de
presbytero moriente qui noluit vi
dere matrez: sed ait. Recede mu
lier: igniculus adhuc viget: tolle
paleã. neqꝫ voluit: ꝙ sibi appro/
pinquaret. Ideo in vitis patrum
c.iiij. df. ꝙ filius portans matrez
suam cooperuit manus dicens
Caro mulieris: ignis est. ¶ Ecõ
tra est de multis religiosis habẽ
tibus etiam contrarias conditio
nes sanctis patribus. Sunt eniꝫ
calore iuuenili bulientes: alimen
torum superfluitate ⁊ ocijs ardẽ
tes: se nullis abstinentijs aut la/
boribus affligentes: temptatio/
nes ⁊ astutias diaboli nunq̃ꝫ ex/
pellentes: ⁊ huiusmodi: audaci/
ter tamen se ingerunt ad consor/
cia: colloquia: ⁊ consilia: mulierũ
simul coridendo: se mutuo aspici
endo: sibi vicissim pocula propi/
nando: quod non fit sine anime
periculo. Hiero. epistola. lxxxiiij.
Omnis aduersus viros: diabo
li virtus in lumbis est. Omnis i
vmbilico contra feminas fortitu
do. ⁊ ponit exẽpla. Samson leo/
ne fortior saxo durior. dalide mol
lescit amplexibus. David ꝑm cor
dei electus: Bersabee est nudita
te deceptus. Salomon per queꝫ
cecinit ipsa sapientia: q̃a amator
mulierum fuit: recessit a deo. Et
ne quis de sanguinis propinqui/
tate ꝯfidat: Thamar sororis sue:

Amon frater exarsit incendio. Pudet dicer̃: quot quottidie virgines ruant. ⁊c. ¶ Idem epistola .xxxiiij. Hospiciolũ tuũ aut nũ ꝗ̃ aut raro mulierum pedes terant. Nec sub eodem tecto maneris: nec in preterita castitate cõfidas: q2 nec Dauid sanctior: nec Samsone fortior: nec Salomone sapientior: qui omnes decepti sunt a muliere. Et post: Pericula tibi monstrat: cuius vultuȝ frequenter attendis. Mirum ẽ igitur: ꝙ tam audacter iuuenculi religiosi: cum iuuenculis tam secularibus ꝗ̃ monialibus confabulantur ⁊ rident: cum sancti tantũ timeant earum colloquia ⁊ aspectus. Unde beatus Augu. cuȝ a pluribus feminis visitaretur: nolebat sine clericis testibus eis loqui: nisi interesset aliquis secretorum. Nec monasteria feminarũ sine causa vrgente visitare volebat. Unde Hier. epistola .xxxiiij. dicit. ꝙ Romam veniens pro ecclesiastica necessitate: verecunde feminarũ oculos declinabat. Jõ illa monialis egrotans in monasterio: fratri volenti eam videre mandauit: ꝙ nolebat dare occasioneȝ: vt propter se veniret i medio feminarum. prout legitur in vitis patrum .c.iiij. et Hiero. epistola .xli. dicit de illa que noluit videri a beato Martino: sed p̱ fenestram ait: ora pro me. Q̃ sanctus audiens: gratias egit deo: ⁊ benedixit eam. Nouerant enim sancti: ꝙ demones multum laborant ad decipiendum religiosos per mulieres. Unde in vitis patrum .c.v. dicitur. ꝙ cum esset puer ab infantia in monasterio: nec sciret quid essent mulieres: demones nocte ostendebãt ei habitum mulieruȝ. Et cum in mũdo iret cuȝ patre suo: videns mulieres ait. Ecce qui veniũt ad me de nocte. Et pater. Isti sunt monachi de seculo: ⁊ vtunt̃ alio habitu ꝗ̃ heremite. Et in lib. Barlaam legit̃ de filio regis iclusoab infantia: cui ostensis multis pulchris ⁊ preciosis viris: mulieribus: auro: gẽmis: ⁊c. Et querens nomina mulieruȝ: responsumq; esset ꝙ dicerentur demonis: homines seducentes: cũ rex quereret quid plus de omnibus amaret. respondit: ꝙ demones: Tyrãnica enim res est amor mulierũ dicitur ibi Hiero. epistola. lxxxiiij. Horrebant sacco membra d̃formia. Sequitur. Sepe tamen choris intereram puellarum. Si sic de tanto sene: quid de iuuene? Hec igitur pericula ⁊ multa alia religiosus considerans: nõ se ingerat ad hospitandum vbi sũt inevitabilia consortia mulierum. ⁊ caueat suspitionem ſm regulam Hieroni. epistola .xxxiiij. Caueto omnes suspitiones: ⁊ quicquid p̱babiliter fingi potest. ne fingatur autem de vita hec ille. ¶ Iteȝ re

ligiosi non ingerant se ad hospi/
B tandum in curijs magnatorum
nisi constet: illos per eos emēda
ri: vel etiā pauperes adiuuari: qđ
raro fit. Nam ad tales accedere
ob familiaritatis acquisitionem:
aut conuiuiorum delicationē: ho
noris ambitionem: vel pompati
cam ostentationem: periculosū
est. Qui enim sic accedunt: sepe
loquuntur placentia: nec prosunt
pauperibus. Ideo sancti talia fu
giebant. Unde in vitis patruz .c.
viij. dr: ꝙ iudex prouincie voluit
videre abbatem pastorem: nec
acquieuit. Judex autē filiuz soro
ris sue ponēs in carcere ait. Si se
nex venerit liberabo eum. Tunc
mater pueri ad fratrez accedens
cuz lachrimis supplicabat: vt ad
C iret iudicez: nec sic acquieuit. Ju
dex ergo ait. Saltem verbo iube
at: ⁊ dimittam eum. Cui mādat
senex di. Examina causam: ⁊ si
morte dignus est: moriatur. Sin
autez fac quomodo vis. Sz mul
ti hodie rogant pro talibus sm
quod affectus ducit: non ꝑut ve
ritas exigit. Et ibidem dr: ꝙ cuz
iudex veniret ad videndum ab/
batem Amonem ⁊ diceretur ei.
iudex venit: vt benedicatur a te:
prepara te: ille accipiens panem
⁊ caseum: in ingressu celle man/
ducās sedit. Quod iudex vidēs
⁊ sui: spernentes eum discesserūt
Sancti enim vera sapientia ꝑdi
ti: a mundo ⁊ mūdanis volebāt:
stulti videri: ne appeterent. In
curijs enim principum raro au/
ditur doctrine veritas: non ama
tur iustitie eqtas: non honoratur D
virtutis honestas. Sed disciplie
despicitur austeritas. Potiꝰ ibi
auditur iniquus q̄ sanctus. plus
vestis honoratur q̄ virtus: ma/
gis estimatur reruz opulentie q̄
virtutuz. Plus ludi vanitas: q̄
discipline ordinabilitas. Un̄ nar
rat Innoc. libro de miseria hoīs
ꝙ cū quidā phūs habitu cōtem
ptibili aulam principis sepe ingre
di temptasset: nec potuisset ha/
bitū ornatum assumens. mox ē
permissus intrare: Et stans corā
principe: cepit osculari palliū suū
Quod princeps miratus ⁊ que/
rens quid ageret: respondit. Ho E
norantez me honoro. Quod eni
virtus non potuit: vestis obtinu
it. O vanitas vanitatum: ⁊ om/
nia vanitas: Plus defertur ve/
stibus q̄ virtutibꝰ: plus vestimē
to q̄ honestati. hec ille. Un̄ Cas
sianus. xi. col. Hec est patruz sen
tentia: monachum debere fuge/
re mulieres ⁊ eṗos: qz non sinūt
quieti operā: nec diuine theorie in
herere. Merito ergo debet reli
giosus fugere hospicia hmōi pro
pter causas predictas.

¶ Capitulū vndecimum. Qua
liter esse debet in conuersatione
cum secularibus.

Egrediens vo religio/
i sus hospicium secula//

riuz debet eſſe in omni ſenſu cau
tus:⁊ circũſpectus:geſtu: ⁊ mo/
rum grauitate maturus: effectu
⁊ exemplis operum virtuoſus:af
fatu ⁊ documentis ſalutarib⁹ fru
ctuoſus.Ut ex primo:ab oĩs ma
F li occaſione caueat: Ex ſecundo
ſe diformem conuerſationi mun
dane. ⁊ quaſi angelicum conuer
ſatione celica ſe oſtendat.Ex ter/
tio.oẽs ad bonũ attrahat:⁊ bonũ
poſt ſe odorem relinquat.Ex q̃r/
to:omnes illumiari doceat.Gre
go.mor.i.Neq; valde laudabile
eſt:bonum eſſe cum bonis:ſ; bo
num eſſe cum malis.Sicut eniz
grauioris eſt culpe : inter bonos
bonum non eſſe: ita imenſi eſt ꝑ
G conij:bonũ inter malos eẽ. Job
i.Erat vir ille ſimplex.in quo ho
neſta maturitas.Et timens deuz
in quo operum virtuoſitas.Ecc.
vij.Qui timet deum nihil negli/
git:Recedens a malo: in quo cu
ſtodie ſenſuũ ſedulitas . Rectus
in quo intelligentie ⁊ doctrine ve
ritas.Job.iiij.Uacillantes cõfir
mauerunt ſermones tui.Ezec .i.
Planta pedis eorum: quaſi plã
ta pedis vituli.Ubi Greg.omel.
i.Planta pedis vituli eſt matu/
re incedẽs:fortis:⁊ diuiſa.Quia
predicator debet habere venera
H tionem in maturitate:fortitudi/
nẽ in opere : vngule diuiſionem
in diſcretione . Non enim facile
predicatio accipitur:ſi leuis mo/
ribus videatur,Et nulla eſt ma/
turitatis oſtenſio:ſi contra aduer
ſa non adſit operis fortitudo . ⁊
virtutem amittit fortitudo boni
operis:ſi deſit diſcretio ĩtellectio
nis.Debet igitur eſſe omni ſenſu
circũſpectus ⁊ cautus.In viſu:vt
caueat aſpectum omniũ ad ma/
lum allicientium:vt dictum ẽ ſu/
pra.Sunt enim oculi: principes
I ad nocẽdũ in ſenſibus:ait Aug.
x.confeſ.Et ideo cohibẽdi. Job
xxxi.Pepegi fedus cum oculis
meis.Ibi mor.xxi.Non debet i/
tueri quod non licet concupiſci.
Quia Tre.i.Oculus meus d̉pre
datus eſt animam meam . Con
cupiſcendo enim viſibilia⁹:inuiſi
biles virtutes amittit.ait ibi Gre
gorius .⁊ Sen̄. de remedijs for/
tuitorum loquens de oculis dicit
Irritamenta ſunt vitiorum: du/
ces ſcelerũ.Huic adulteriũ ocu
li miniſtrant. Huic domum quã
cõcupiſcat.Huic vrbem ⁊c. Un̄
K Democritus excecauit ſe : eo ꝙ
nõ poſſet mulieres aſpicere ſine
concupiſcentia: Ait Tertuli⁹ ora
tor.c.xliiij.Sic alij multi fecerunt
vt cogitationes ad mentis puri/
tatem cogerent : prout dicit Hie
ro.epl̄a.lxv.⁊ Sen̄.vbi.ſ̄. Non
intelligas partem eſſe innocentie
cecitatem.Unde Anto. ait Didi/
mo:a pueritia ceco:d̉ cecitate do
lenti.Miror te prudentem virũ
eius rei dolere damno:quã formi
ce:muſce:⁊ culices habent:⁊ nõ
letari ea poſſeſſione quaz ſoli ſan

cti ⁊ apoſtoli meruerunt.ſ.oculo
rum mentis : ait Hiero.epiſtola
L lxvj.Jõ ꝓs. Auerte oculos me/
os ne videant vanitatẽ. ¶ Con
ſimiliter debet eſſe circunſpectus
⁊ cautus in auditu : ne audiat al/
licientia ad malum.Aug.x.con/
feſ.Voluptates aurium me tena/
cius implicauerant ⁊ ſubiugaue
rant:ſed reſoluiſti ⁊ liberaſti me.
Ideo cauere debet:ne audiat cã/
tilenarum: ⁊ ſonorum vanitates
detractiones:ſiniſtras diiudica/
tiones:blandas adulationes: fal
M ſas deceptiones:⁊ huiuſmodi ſe/
cularia . Ideo Ecc.xxviij . Se/
pi aures tuas ſpinis:⁊ noli audiř
linguaʒ nequã.ſ.increpãdo ⁊ pũ
gẽdo mala loquentes.Spine.n.
pungunt:prout exponit Aug.de
doc.xpiana. ⁊ Hieroni. epiſtola
xxxiiij.Cum detractorib⁹ ne cõ/
miſcearis: quoniam repente ve/
nit perditio:tam eius q detrahit
N ꝙ eius qui accomodat aurem.
Non enim inuito auditore liben
ter narratur : Sicut ſagitta in la/
pidem non figitur: ⁊ interduʒ re
ſiliens percutit dirigentem . Jõ
ꝓuer.xx. Ventus aquilo diſſipat
pluuias ⁊ facies triſtis linguã de
trahentem.¶ Item debet eẽ cir
cũſpectus in guſtu: ⁊ quo ad mo
dum guſtãdi.ſ.vt modo religio/
O ſo ⁊ hõeſto comedat ⁊ bibat.Nã
quidam minus honeſte ſe habẽt
in huiuſmodi.Ait Hugo in ſum
ma diſciplinali.Alij bibentes: di

gitos mediotenus poculis imer/
gunt.Alij nudis articulis coclea
ris vice olera piſcãtur: ita vt i eo
deʒ vaſſe manus ablutionem:⁊
ventris refectionem querere vi/
deantur.Sequitur. Nunc ſuſti/
neant in audiendo verecundiaʒ.
qui nolunt in faciendo habere di
ſciplinam.Temperantiam come
dendi intelligimus:ſi homo tra/
ctim ⁊ non cum feſtinatione co/
medat. ¶ Similiter quo ad gu/
ſtabilia debet eſſe circunſpectus:
ne querat nimis delicata:nec ac/
curate parata:aut ſuꝑflua:vt di/
ctum eſt ſupra.Unde Hugo vbi P
ſupra: Sunt qui ſuperſtitioſũ ni/
mis in preparandis cibis ſtudi/
um adhibent :infinita frixurarũ
⁊ condimentorum genera exco/
gitantes:modo calida: modo fri
gida:modo aſſa:modo elixa:mo
do pipere ⁊ huiuſmodi ſaporib⁹
condita ꝰm conſuetudinem mu
lierum pregnantium deſideran/
tes. Ab huiuſmodi caueant reli/
gioſi ne talium notentur appeti/
tores more puerorum ⁊ mulie/
rum.Caueant ⁊ a ſuperfluitatib⁹
poſt ieiuniorum euacuationem.
Hiero.ij.cõtra Iouinia. Quale
eſt illud ieiunium: aut qualis re/
fectio poſt ieiunium: cum pridia
nis epulis diſtendimur.⁊ guttur
noſtruʒ mediator efficitur lachri Q
marum? Dumqꝫ volumus pro/
lixioris inedie fame carere : tan/
tum voramus ꝗtum vix alteri⁹
diei nox

dici nox digerat. Istud itaqꝫ non
tam ieiunium appellandum est:
quaꝫ crapula: ꝛ fetens: ac mole/
sta indigestio Ecc.xxxviij. Noli
auidus esse in omni epulatione:
ꝛ non effundas te super omnem
escam. Et.xxxi. Utere quasi ho/
mo frugi his que tibi apponũtur
¶ Quantum vo ad aliud offiñ
lingue quod est loqui debet eẽ cir
cũspectus cõsiderãdo quid: cui:
quando: quomodo loquatur. vt
dictuꝫ est supra. ait Hugo vbi.s.
Tribus modis dꝫ hõ inter epu
R las seruare disciplinaꝫ. Ut linguã
a loquacitate compescat: oculos
a circũspectione cohibeat: ꝛ mẽ
bra alia: cuꝫ modestia ꝛ quiete cõ
tineat. Ubi enim auditus non est
non effundas sermonem. Ecc.
xxij. Sed in conuiuio seculariuꝫ
auditus non est: qꝛ dum venter
impletur: lingue clamorosis vo/
cibus perstrepunt: ait Poli. lib.
viij. c. ix. ¶ De circunspectione
q̃tum ad odoratum ꝛ tactum su
perfluum est monẽ religiosos:
cuꝫ in huiusmodi voluptari ꝛ de
lectari sit perniciosuꝫ: ꝛ quia hec
querere est mulierum fatuarum
prouer. vij. Aspersi cubile meum
S mirra ꝛ aloe. Seqtur. Ueni frua
mur: ꝛc. Aug. x. confes. De illece
bra odorum non satago nimis.
Cum enim absunt non requiro:
cum adsunt non respicio. parat⁹
sum carere. ¶ A tactu quoqꝫ im
pudico: caueat religiosus sicẽ ab

igne infernali ꝛ mortifero. Caro
enim mulieris. ignis est: vt habi
tum est. prouer. vi. Nunquid ab T
scondere potest homo ignem in
sinu suo ꝛc. Sequitur. Sic qui in
gredit ad mulierẽ ꝓximi sui non
erit mundus cũ tetigerit eã. Qui
sic igitur ẽ omni sensu circõspe/
ctus: cauet ne mors itret ad ani
mam per fenestras. Hiere. viij.
¶ Item debet esse grauitate mo
rum ꝛ gestu maturus: vt sit difor
mis a secularibus. Ro. viij. No
lite conformari huic seculo: ꝛ sit
conuersatione celicus. Phil. iij.
Nostra autem conuersatio i ce/ V
lis est. Et hoc nõ hypocritali si/
mulatione: sed virtuali operatio
ne: vt. s. maturitas ꝛ cõpositio cor
poris oriatur a compositione mẽ
tis. Ait Hugo i summa. Gestus
hominis in omni actu gratiosus
sine mollitie quietus: sine disso/
lutione grauis: sine tarditate ala
cer: sine inquietudine maturus:
sine proteruia: ꝛ turbulẽtia seue
rus. Ex visu enim agnoscit vir:
ꝛ ex occursu faciei sensatus. Ami
ctus corporis: risus dentium: ꝛ
ingressus hominis enuntiant de X
homine ipso. Eccl. xviiij. Sene.
epistola. lv. Argumentum moꝝ
ex minimis licet capere. Impu
dicum incessus ostendit. Impro
bum vultus. Insanum risus: ha
bitusqꝫ demonstrat. Hec eni ma
turitas religiosorum: est hominũ
prouocatiua ad laudem dei. ps.

In populo graui laudabo te.
¶ Item debet eē exemplis ope
rum virtuosus: vt sit omnibus
in exempluz. Math. v. Luceat
r lux vestra ⁊c. Et. i. Thi. i. In om
nibus prebe teipsum exemplum
bonoruz operum. Ex talibus. n.
deus honorificatur: religio hono
ratur proximus edificatur: odor
bone fame dilatatur. Unde Act.
xiiij. de Paulo ⁊ Bernaba dici
tur. Dij similes hominibus descē
derunt ad nos. Homines aūt: dij
dicunt ꝑpter virtutum eminen/
tiaz: put dicit. Ethi. viij. Unde. i.
Cor. iij. Alijs sumus odor vite in
vitam. Sic enim attrahunt ho/
mines ad deum. Cant. i. Curre/
mus in odorem vnguentoꝝ tuo
rum. ¶ Et nō solum debet eē ta
lis in se: sed etiam vt alijs semi/
net spiritualia documenta in col
latiōe: sicut metit temporalia in
sustentatione. ij. cor. viiij. Si nos
Z vobis spiritualia seminamus nō
est magnū: si vestra carnalia me
tamus. Et vt virtute vbi dei eij/
ciat demonia peccatorum: ⁊ lin
guis loquatur nouis Marci. vl.
Debet enim illuminare mundū
⁊ domum quam intrat. phil. ij.
Inter quos lucetis sicut lumina
ria in mundo. ⁊c. Non enim so/
lum in predicatiōe publica debz
vir euangelicus alios erudire: sz
etiam in collatione priuata. i. cor.
ij. Sermo meus. s. in collatione
priuata: ⁊ predicatio. s. publica di

cit glosa. Et hoc ꝯm auditoriuz
capacitatem ⁊ qualitatem. Eccl.
xxxvij. Cum irreligioso tracta d̄ A
sanctitate: cū iniusto de iusticia
⁊c. Ubi Hugo in summa. Talez
debemus discretionem seruare:
vt semper studeamus discere a
sapientibus: ⁊ minus doctos si se
doceri patiant erudire. Et sic do
cere ꝓferēdo qd̄ magis cōgruit D
auditori. Unde ⁊ phi erudiebāt
eos cum quibus cōferebant. ait
Sene. epla. xxx. loquens de Dio
gene. Nec minus de alijs qui li/
bertate ꝓmiscua vsi sunt: ⁊ obui/
os monuerūt. Et post. Illud scio
aliter ꝓfuturuz: si multos admo
nuero. Semper agenda est ma/ B
nus. Nō pōt fieri: vt nō aliquan
do succedat multa temperantia.
Et episto. cxviij. Qui ad phm ve
nit: quottidie secum aliquid boni
ferat. Aut sanior domi redeat: aut
sanabilior. Ubi ponit exempla.
Qui ad solem venit colorabitur E
qui in taberna vnguentaria rese
derint: odorem secuz ferent. Sic
qui ad phm venit trahere ali/
quid necesse est. Si ergo philo/
sophi gentiles docebant alios: vt
ꝓficerēt q̄to magis philosophi
diuini ⁊ euangelici: ne apud ali/
quem ociosi manducent: vt sint
operarij digni mercede. Unde
ij. Dial. c. ij. dicitur de beato Be/
nedicto: q cum homines cibos C
sibi deferrent corporis ab eiꝰ ore
in suo pectore alimenta defere/

bant vite Debet enim religioſus
alios ad ſe cōuertere: non ſe ad
alios . Hieremi.xj. Conuertent
adte: ⁊ nō tu cōuerteris ad eos.
¶ Econtra multi faciunt minus
circūſpecti in ſenſu: minus matu
ri in geſtu: minus virtuoſi in ef/
fectu : minus fructuoſi in affatu
qđ patet opere ⁊ exemplo. Hūt
enim aures patulas ad fabulas
D ⁊: rumores: oculos vagos ad va
nitates: guttura delicata ad diiu
dicanduȝ ſapores: ora garula ad
multiloquij vanitates. Faciūt.n.
ſe in menſis ſecularium: ſaporuȝ
diiudicatores: ciborum diſcreto
res ſapidiorum fruſtrorum ele/
ctores. ⁊ curioſos inciſores vino
rum cognitores magiſꝙ diuino
rum doctores. Cum talis ſciētia
ſit valde vilis religioſo et noxia
inter viros celicos enutrito Au/
gu. de quiditate anime. Noxium
eſt illud genus artiuȝ quo animi
E valitudo ſautiatur. Nam ⁊ odo/
re ⁊ ſapore diiudicare pulmenta:
quo lacu piſcis captus ſit: vel ꝙ
tenue vinum noſce: miſeranda
quedam peritia eſt. Et his artib⁹
cum q̄ſi creuiſſe anima videt: q̄
neglecta mente defluit in ſenſus
nihil aliud ꝙ minuiſſe ⁊ conta/
buiſſe iudicanda eſt. Et tamē de
tali peritia qñꝙ aliqui gloriant
ad cōfuſioneȝ ſuam potiuſꝙ ho
norem. Sunt alij q plus loquūt
de mūdanis de bellis principuȝ
⁊ triumphis de curiaꝝ cōuiuijs
⁊ vanitatibus ꝙ đ diuinis: ⁊ edi
ficationibus. Nimirum qa que F
ab ore ꝑcedunt: de corde exeūt.
Math.xv. Et quia talia volue/
runt ea effundunt. Nullum eniȝ
vas pōt effūdere qđ nō hȝ. Jō
.i. Reg.ij. Recedant vetera de
ore vr̄o. Et.i. Pe.iiij. Si qs lo
quitur q̄ſi ſermōes dei. ephe.iiij. G
omnis ſermo malus: de ore vr̄o
non procedat.

¶ Capitulū duodecimū. Qua/
liter ſe debet habere poſt refe/
ctionem.

Initis vero refectioni/
f
bus iter ſeculares caueat
religioſus a prolixis ſeſ/
ſionibus cum eiſdem: ſiue in cō
uiuijs: ſiue ī fabulis a vanis ſpe
ctaculis ludis ⁊ ſecularibus ver
bis. Talia enim ſepe comitantur
conuiuia: vt dictum eſt.ſ̄. Exo. H
xxxij. Sedit populus manduca
re ⁊ bibere ⁊c. Ibi Greg. mor.i.
Cum venter reficitur lingua ef/
frenatur. Et de hoc ſupra. Tunc
enim elōgare ſe debet religioſus
a ſecularium vaniloquio: ⁊ noci
uo ſpectaculo: ⁊ locum ſecum in
quirere: vbi ſe ab huiuſmodi ab
ſtrahat: ⁊ ſe colligens ad cor re/
deat ſeqȝ diſcutiat. Hiero. ad De
metriadem epiſto.lxxxvij. Adhi
be tibi in vrbe ſolitudinem: ⁊ re/
mota pauliſper ab omnibus deo
propius iungere. Augu. in ſmo/
ne de ouibus. Solitudo magna
cōſcientia eſt. Ibi iterrogemus

I fidem: et si est charitas. etc. Job xxiiij. Perfodiūt in tenebris domos. Ibi mora. xviij. Quid domorum nomine: nisi conscientie designantur: in qbus habitamus ptrectando qd agimus. Mat. v. Intra domum tuam. i. cōsciētiam: ait ibidem. Et Ber. ad fratres de monte. Alia est cella interior: alia exterior. Exterior ē domus vbi habitat anima cum corpore. Interior: cōscientia: quam habitare debet spiritus sanctus. Ostiuz clausure exterioris: signū est ostij circunstantie interioris. Sequitur. Diligis cellam exteriorem: dilige potius interiorē. Ms
K si non potest religiosus de die ad hanc cellam redire: redeat saltez de nocte: vt lauet p singulas noctes lectum suum rigādo lachrymis contrictionis.

¶ Capitulum decimūtertium. Quod religiosus redeat ad locū quietis.

Expeditis vero negotiis: et cāis legitimis: p qbus religiosus egressus est in mūdum de qbus habitum est: absqz fictione et simulatiōe et morosa retardatione redeat cū gau
L dio ad locum quietis: et conuentuz: exemplo auis que euasit rhetia: viscos: laqueos: et sagittationes. Unde Ansel. de similitudinibus i fi. dicit: q sicut bubo dū in cauerna cum pullis suis est letatur: et suo modo bene sibi est. Dum aūt est inter coruos et corniculas: aut aues alias incursat et dilaniat: et male sibi est. Ut pote quaz hic rostro percutit: ille alis in eam ruit: alter vnguibus discerpit. Ita et mihi: qū cū monachis cōuersari queo: bene est et grata consolatio. Quando vero remo- M
tus ab eis inter seculares conuersor: hinc inde causarum variarum incursus me dilacerant: et q nō amo secularia negocia vexāt et male mihi est etc. Nec remaneat religiosus inter seculares ob cās alias: qz ppter quas ē egres- P
sus de qbus supra. ¶ Cum aūt venerit ad locum gētis siue conuentum studiose debet redimere tps ammissuz redeūdo ad se: vt pro multiloquio cum hoibus soli deo loquatur: pro euagationibus et discursibus exterioribus in seipso recolligatur: pro humanis honoribus apd se deprimatur: pro delitijs cōuiuiorū et copijs ieiuniorum abstinentijs affligatur: p va- N
nis gaudijs et risu salutari tristicia compungatur: pro sensuum delectabilibus sicut auriū timor diuini iudicij audiatur: pro delectabilibus oculorum lachryme fundantur: pro delectabilibus gustus amaritudie satietur: p vaniloquiis orationes et psalmi multiplicentur pro suauitate odorum peccatorū feditas ad propriam ignominiaz iugiter memoretur pro suauibus lectis et sessionibus terre inhereat:

ꝛ panniculis operiatᷣ: vt sic fiat ꝓ
suaui odore fetor: pro zona funi-
O culus ꝛc. Jsa. iij. ꝛ Hester penul
timo: pro vnguentis variis cine
re ꝛ stercore caput iplebat: ꝛ cor
pus humiliabat ieiuniis. Omnia
loca in qbus letari consueuerat:
crinium laceratione compleuit.
Per crinium lacerationem si-
gnatᷣ dolentium cogitationum ꝓ
prioribus delictis ꝑuaricationi-
bus collectio. Sic enim fuit mo
dus sanctorum: se pro prioribus
delectationibus affligere. Unde
P in vitis patꝝ. c. iiij. d̓ beato Ma
chario dicitᷣ: ꝙ fratribus aduenl
entib᷒ vinum bibebat. Et postea
pro vno calice: die integra absti
nebat. Et si qd boni in mũdo fe
cerunt: totũ deo attribuant. Job
xxxviij. Nũquid mittes fulgura
ꝛ reuertẽtia dicũt adsumus. Ibi
mor. xxx. Per fulgura predica-
tores signantᷣ: qui miraculis cor-
ruscant: qui non suis sed dei viri
bus attribuere debẽt si qd forti-
ter egerũt. Eccle. i. Ad locuz vñ
exeunt flumina reuertuntᷣ: vt ite
Q rum fluant. Quod exponit ibi-
dem Gre. de predicatoribus q
debent reuerti ad deum contem
plandum. Quod nisi fecerint: in
terna siccitate: exteriora predica-
tionis verba siccantᷣ. Ezechiel. i.
Animalia ibant ꝛ reuertebantᷣ in si-
militudinem fulguris corruscan
tis. Quod expõit ibi Gre. omel.
v. de ꝑdicatorib᷒. Et sic reuertẽ
tes gescant post multiplicez cor-
poris lassitudinem ad mentis re
creationez: ꝛ refociliationẽ. Job R
iij. Ibi cessauerũt a tumultu: ꝛ re
quieuerũt fossi robore. Quod ex
ponit ibi Greg. mo. iiij. De san-
ctis cessantibus a tumultu mun
dano: ꝛ deficientibus a corpora-
li robore ꝛ humano acquiescenti-
bus in ipso deo fruitionis deside
rio. Ad quam nos ꝑducat ille a
quo nr̄um esse non habet mortẽ
nostrum nosse non habet errorẽ
nostrum amare nõ habet offen
sionem: prout dicit Augu. xj. de
ci. c. xviij. Ipse enim ait. Jo. xvi.
In me pacem habebitis: i mun
do aũt pressuram. In ipso enim
est pacem habere pectoris i hac
vita: ꝛ pacem eternitatis in futu-
ra: quando ponet fines nostros
pacem. Jsa. xxxij. Sedebit popu
lus meus i pulchritudine pacis:
ꝛ in requie opulenta. ¶ In pre-
missorum igitᷣ collatione possum
ego dicere ex veritate qd̓ ait bea
tus Grego. in fine pastoralis ex
sua humilitate. Dum inqt mon S
strare qualis esse debet pastor in
uigilo: pulchrum depinxi homi
nem pictor fedus. Dum eni ego
hortatus sum virum religiosum
ad vtilem occupationem in om
ni hora temporis: ad exercitatio
nem debite operationis in omni
bus locis ad ordinatum moduz
ꝛ fructuosum in labore itineris: ꝛ
ad honestatem conuersationis:

dehortando contraria descripsi qualitercūq₃ qualis debet esse religiosus: ⁊ sic vt cūq₃ pilchrum depinxi religiosum: existens i p̄dictis oīno defectuosus: ⁊ sic pictor fedus. Et alios ad perfectionis littus dirigo: q in delictorum fluctibus adhuc versor. Et ideo restat: vt humiliter supplicem iuuenibus religiosis: si dignati fuerint hec collecta respicere: vt pietate sue orationis subleuent me de neufragio mltimode mee defectionis: quem deprimit pondꝰ proprie corruptiōis: prout supplicat beatus Greg. vbi supra. In huiꝰ inquit vite naufragio queso orationis tue tabula sustineat: vt quem pondus proprium deprimit: tui meriti manꝰ leuet. ¶ Et in hoc finis huius collectionis.

¶ Exactū insigne hoc atq₃ preclarꝝ opus: ordinariū siue alphabetū vite religiose a fratre Johāne Walensi edituz. Impressum venetijs per Georgiū de Arriuabenis mantuanuz. Anno domini. M.cccc.xcvi. die penultima iulij.

REGISTRUM

a b c d e f g h i k l m n
o p q r ſ t v x y z ⁊ ꝯ ꝝ
A B C D E F G H I
K L M

Omnes sunt quaterni excepto M q est quinternus.

FINIS.

cenotaphium .i. dr sepulcrū in qº nódū aliqs sepultus est

